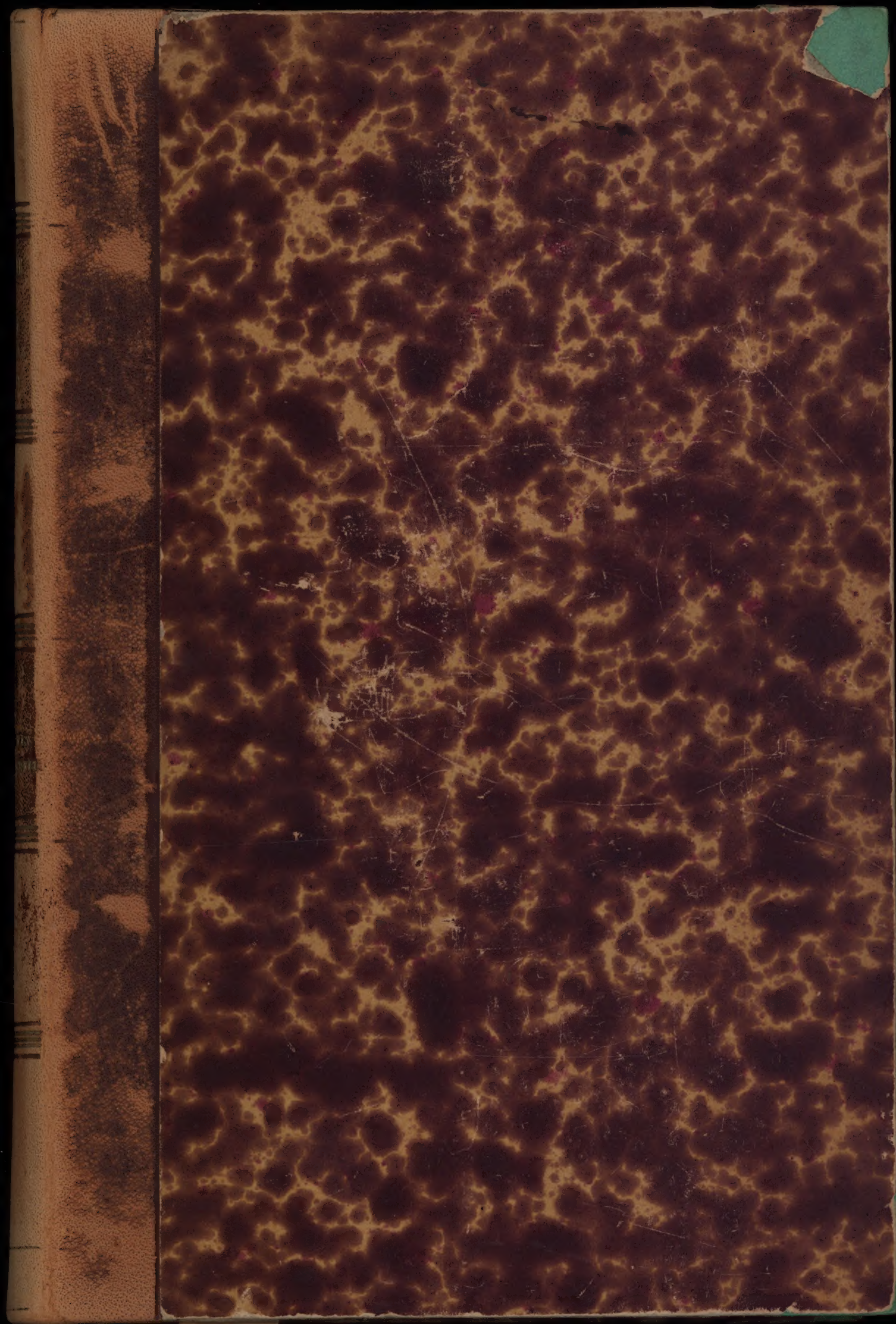
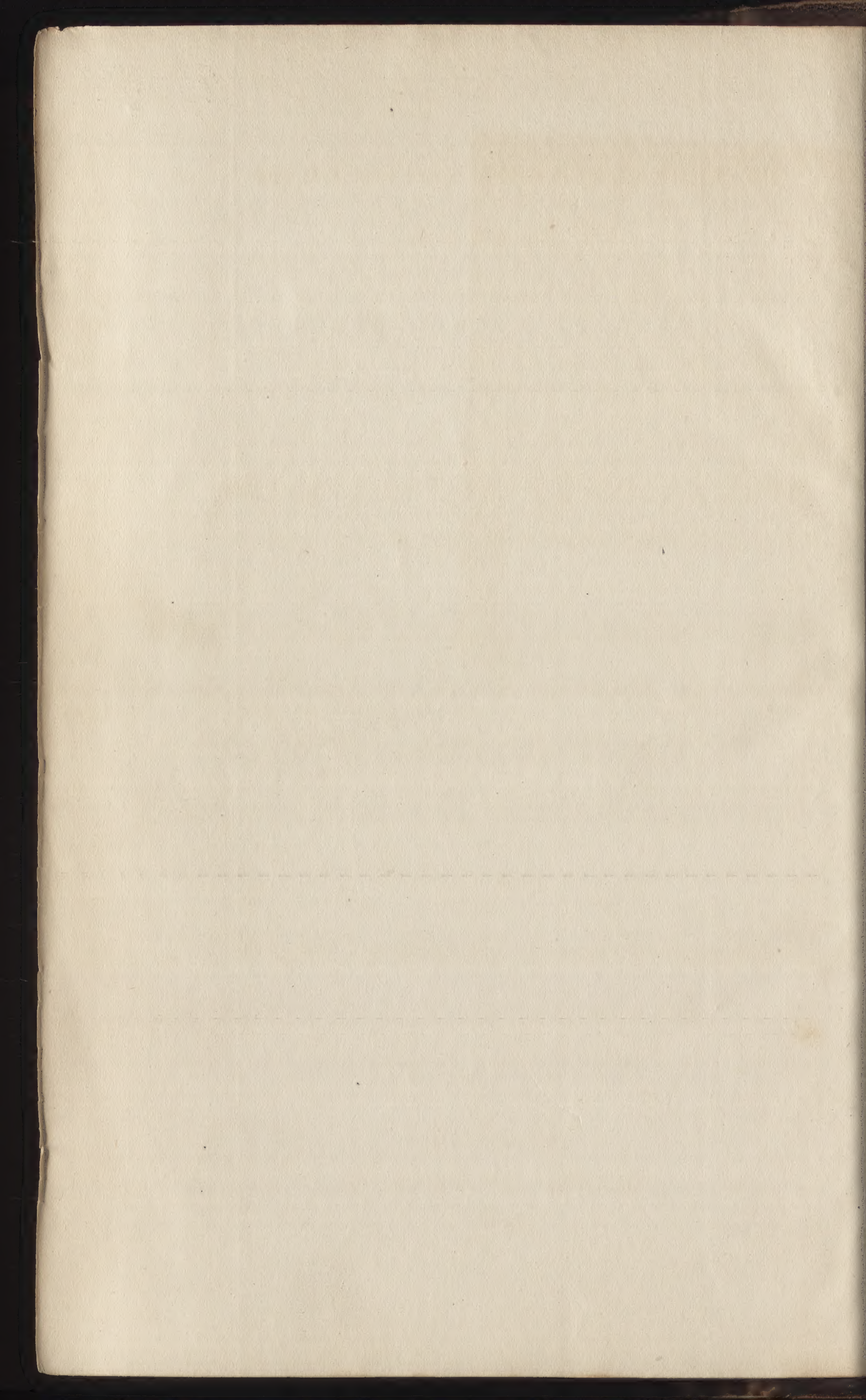

dubbel afgevoerd

DE NEDERLANDSCHE GESCHIEDENIS IN PLATEN.

BEREDENEERDE BESCHRIJVING

VAN

NEDERLANDSCHE HISTORIEPLATEN,

ZINNEPRENTEN EN HISTORISCHE KAARTEN.

VERZAMELD, GERANGSCHIKT, BESCHREVEN

DOOR

F. MULLER,

BOEKHANDELAAR TE AMSTERDAM,

Lid van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde, enz

VIERDE DEEL.

SUPPLEMENT, AANHANGSEL en ALGEMEEN REGISTER.

AMSTERDAM,

FREDERIK MULLER EN C^o^.

1882.

AAN DE

UNIVERSITEIT

VAN AMSTERDAM,

DE REGTMATIGE OPVOLGSTER VAN HET

ATHENAEUM ILLUSTRE,

WORDT DIT WERK

OPGEDRAGEN

DOOR DEN DANKBAREN LEERLING VAN HET ATHENAEUM,

FREDERIK MULLER.

Hooggeleerde Heeren!

Voor ongeveer 250 jaar heeft de geleerde BARLAEUS bij de inwijding van het Athenaeum Illustre over den Mercator Sapiens of, gelijk hij het in het Hollandsch noemde, den »Verstandighen coopman," gesproken en daarbij den veredelenden invloed van de beoefening der wetenschap op den koopman aangetoond. Zijne woorden zijn niet onvruchtbaar geweest: de geschiedenis van Amsterdam, in de eerste plaats die van het Athenaeum getuigt het. Alleen toch aan den invloed dier hoogere beschaving op de handeldrijvende burgerij en hare vertegenwoordigers in den Raad, is het toe te schrijven en dank te weten, dat gedurende twee en een halve eeuw de bevolking van dezen zetel van den handel onverpligt de geldelijke lasten van eene inrigting voor hooger onderwijs heeft gedragen, terwijl in zijne omgeving op provinciale of landskosten dergelijke inrigtingen bestonden. En wat meer zegt, zij droeg die lasten te midden van steeds ongunstiger omstandigheden, steeds vermeerderende tegenstanders. Niet slechts was aan de Doorluchtige School door het gemis van het jus promovendi de mogelijkheid afgesneden om hare kweekelingen tot het einde der wetenschappelijke loopbaan te leiden, maar van den beginne af werden de grootste sieraden harer leerstoelen naar elders gevestigde Universiteiten beroepen, en alzoo de talenten, die door en te Amsterdam ontdekt, gekweekt en opgeleid waren, aan andere inrigtingen ter verspreiding van hun grootsten glans afgestaan. Dit is reeds begonnen met G. J. VOSSIUS; dit is gebeurd met P. WESSELING, W. A. VAN HENGEL en vele anderen, om geene levenden te noemen. Gelukkig zijn er niet weinigen, die aan Amsterdam getrouw gebleven zijn, omdat zij de voordeelen, die eene groote

stad in ruimer blik en breeder ontwikkeling ook aan den geleerde geeft, beseften. Zoo rijpte bij C. A. DEN TEX het plan voor het eerste groote Nederlandsch-regtsgeleerde tijdschrift; zoo ontwierp, bewerkte en voltooide W. MOLL zijne voortreffelijke Kerkgeschiedenis.

En niet alleen in geldelijk opzigt, niet slechts in den beperkten kring van den Raad is de veredelende invloed van het Athenaeum op de burgerij zigtbaar geweest: in even groote mate is dit het geval geweest op wetenschappelijk gebied. Amsterdam bezit meer dan eenige andere groote handelsstad vereenigingen en maatschappijen, alleen in het leven geroepen en bestaande door de zamenwerking van handeldrijvenden en geleerden. De invloedrijke maatschappij Felix Meritis heeft aan de medewerking van den grooten VAN SWINDEN, van KRAYENHOFF en andere geleerden hare grootste kracht en roem ontleend. Doctrina et Amicitia zoude zonder den steun en den glans van DAVID JACOBUS VAN LENNEP, van zijn beschaafden vader en zijn geestigen zoon nooit den invloed hebben gehad, dien het heeft geoefend. De hier gevestigde Maatschappij van Toonkunst heeft zich merkwaardiger wijze gedurende meer dan 25 jaar steeds op drie Amsterdamsche hoogleeraren als leden van haar bestuur kunnen beroemen. Het Wiskundig Genootschap en het Genootschap voor Natuur-, Genees- en Heelkunde zijn blijkens de reeks hunner geschriften, hier sedert meer dan eene eeuw gevestigd. Bewijzen te over, hoezeer in deze stad de handel steeds gaarne aan de wetenschap de hand reikte. Zelfs de voornaamste tegenstander der Amsterdamsche Universiteit, de groote G. J. MULDER, moest getuigen, dat in het laatst der voorgaande eeuw, tijdens de herleving der natuurkundige wetenschappen, geen stads- of landsbestuur zoo bereidvaardig was in het verstrekken der noodige hulpmiddelen aan deze nieuw ontluikende wetenschap als de steeds levende Maecenas, de Amsterdamsche burgerij, die ze in ruime mate aan VROLIK, TAETS, VAN TROOSTWIJK, DEIMAN e. a. verschafte.

Gelukkig is deze zin voor wetenschap niet alleen bij corporatiën te vinden, doch blijkt zij evenzeer uit hetgeen op zich zelf staande personen deden. Het was de handelsagent E. J. POTGIETER, die 25 jaren lang het voornaamste letterkundige tijdschrift van ons land bestuurde en die met andere gelijkgezinden, van wie er velen evenals hij den dag op beurs en kantoor doorbragten, de vruchten van ernstige overdenking en studie in de Gids neêrlegde. Het was de suikermakelaar Is. MEULMAN, die om de historische wetenschap te dienen, de verbazende, nooit

geëvenaarde verzameling pamphletten bijeenbragt, waarop Gent zich thans beroemt, en die daarvan door Dr. J. K. VAN DER WULP een catalogus in drie kwarto deelen deed zamenstellen. Het was de houtkooper TH REICHELT, die, door kunstzin gedreven, eene merkwaardige verzameling platen van doodendansen door HOLBEIN en anderen aanlegde en door schenking aan de Stads-bibliotheek voor verspreiding beveiligde.

Met denzelfden geest bezield heb ik, door de lessen van D. J. VAN LENNEP en N. G. VAN KAMPEN gevoed, dit werk ondernomen. Steeds was het in mijn handelsleven mijn streven door dergelijke werken den geleerden zooveel ik vermogt hulp te bieden, de belangen van wetenschap en kunst te bevorderen en daardoor den handel te veredelen in den zin, dien BARLAEUS in zijn Mercator Sapiens bedoeld heeft. Het is daarom, dat ik als dankbaar leerling van het Athenaeum Illustre dit werk aan Uwe Hoogeschool wensch op te dragen.

21 December 1880.

FREDERIK MULLER.

VOORWOORD.

Door de uitgave van dit besluit van mijne Beschrijving van Historieprenten zie ik met groote dankbaarheid een taak volbragt, die ik voor 28 jaren op veel kleinere schaal in de voorrede van mijne Beschrijving van 7000 Portretten geschetst heb. Eerst in 1863 heb ik het begin van dit werk kunnen uitgeven, nl. de eerste afdeeling tot den dood van Prins Maurits. Sedert dien tijd ben ik herhaaldelijk door beroepsbezigheden, ziekte en andere omstandigheden verhinderd het werk met spoed voort te zetten, totdat het nu eindelijk tot mijne groote vreugde voleindigd is. Intusschen heeft de inhoud van het werk door al die vertragingen veel meer gewonnen dan verloren, en daar er geenerlei haast bij de voltooijing was, is dit uitstel derhalve een voordeel te achten. Is er een nadeel uit voortgevloeid, dan is het dit, dat het oorspronkelijke plan, om slechts hetgeen *ik* bezat te beschrijven en wel zoo beknopt als in de eerste aflevering gedaan is, langzamerhand veelszins gewijzigd werd, zoodat de beschrijving steeds uitvoeriger en de opname van andere platen al ruimer en ruimer geworden is.

Ook in een ander opzigt heb ik mij eenige uitbreiding veroorloofd, en nu en dan enkele Duitsche en andere platen beschreven, die, streng systematisch genomen, hadden moeten geweerd worden. Evenzeer met verbreking van den aanvankelijk gevolgden gang van denkbeelden zijn er na 1625 tal van platen over het volksleven opgenomen. Daar de aandacht der historici in de laatste twintig jaren meer en meer op het volksleven gevestigd is, heb ik aan deze platen in dien tijd bijzondere opmerkzaamheid geschonken; daarvan getuigt vooral de beschrijving der platen over het studentenleven, van die uit De Nederlandsche Spectator en van de nieuwjaars- en kermisprenten. Over de tijden vóór 1625 heb ik later deze leemte zooveel mogelijk trachten aan te vullen, waarvan dit Supplement en het Aanhangsel (naar aanleiding van de eerst in de laatste maanden onder mijn bereik gebragte collectie van den heer A. G. de Visser) de blijken mogen geven.

Wat de volledigheid van het werk betreft, nl. dat het zooveel mogelijk alle Nederlandsche historie- en zinneprenten bevat, zoo hebben de jaren, die sedert de uitgave van het 1e stuk verloopen zijn, mij in de gelegenheid gesteld allerlei verspreide grootere en kleinere verzamelingen hetzij aan te koopen hetzij

te zien en te beschrijven. Nu ik gedurende de uitgave van dit werk door de welwillende medewerking van de Heeren VAN STOLK te Rotterdam en VAN GIJN te Dordrecht in de gelegenheid gesteld ben hunne verzamelingen te zien, en door de nooit te vergeefs ingeroepen hulp van mijnen hooggeschatten vriend Dr. CAMPBELL te 's Gravenhage allerlei bijdragen uit den rijken boekenschat der Koninklijke Bibliotheek heb mogen gebruiken, geloof ik niet, dat er éene collectie hier te lande mij onbekend is gebleven. Eene uitzondering maakt alleen eene fraaie, lang geleden door zekeren heer GRAAFLAND te Amsterdam(?) bijeengebragte verzameling, thans in het bezit van Kolonel GEISWEIT VAN DER NETTEN te Prinsenhage, wien zijn hooge leeftijd de moeite, aan de toezending noodzakelijk verbonden, bepaald verbood, — en de belangrijke collectie in achttien portefeuilles, door wijlen mijnen hooggeschatten vriend J. SLAGREGEN te Amsterdam verzameld en nu in het bezit van den heer A. J. PERSIJN te Arnhem, die mij om allerlei kleine redenen de inzage geweigerd heeft. Dit laatste deed mij daarom te meer leed, omdat ik, gelijk ik in de voorrede voor mijnen Portret-catalogus heb vermeld, juist uit dezen atlas, in de winteravonden bij den heer SLAGREGEN doorgebragt, mijne eerste kennis van historieplaten heb geput.

Maar tegenover deze klagt verheugt het mij de warmste dankbetuiging te kunnen rigten tot de bijna tallooze personen, van wie ik gedurende de zamenstelling van dit werk uit eigen beweging of op mijne aanvrage mededeelingen heb mogen ontvangen. Hun getal is te groot dan dat ik er aan denken kan ook maar eene poging te doen om hunne namen te noemen. Terwijl dit boek voor mij een bron van veelzijdige leering is geweest, heeft het mij evenzeer door banden van warme genegenheid met zeer velen verbonden en mogt ik ondervinden, dat zoowel aan het onderwerp als aan mijne bewerking van alle kanten eene hartelijke sympathie ten deel viel.

Door het lange tijdsverloop en door de krachtige medewerking heeft dit werk thans eene volledigheid verkregen, die anders nooit bereikt zou zijn. Ik geloof, dat het getal en het belang der hierin niet beschrevene bladen uiterst klein is, en dat de historische iconographie van Nederland zal blijken in dit werk begonnen en voltooid te zijn.

F. M.

Met weemoed doch met dankbaarheid zend ik thans het laatste deel van mijns vaders groot werk ter perse. Wel kondigde hij de voltooiing daarvan in de hierboven afgedrukte voorrede aan, doch nu het laatste gedeelte verschijnt, behoort hij reeds langer dan een jaar niet meer onder de levenden. Bijna twintig jaren heeft dit werk met hem mede geleefd, is het in sombere dagen gestaakt, bij voorspoed weder opgevat: in lief en leed heeft het hem na aan het hart gelegen. Alleen in de allerlaatste jaren heeft het gerust: toen gezondheid en kracht steeds minderden, toen het hem allengs duidelijk werd, dat van een lang leven geen sprake meer kon zijn, heeft mijn vader beproefd in den korten tijd, die hem restte, plannen, die hij als jongeling gevormd en nooit opgegeven had, nog (zij het gedeeltelijk) te verwezenlijken. Verschillende nieuwe werken werden toen nog met eene laatste krachtsinspanning op touw gezet. Zóoveel was nog te doen, dat hij in zijn levensplan had opgenomen! De beschrijving der historieplaten, zoo goed als voltooid, kon, meende hij, ook zonder hem afgewerkt worden. Maar de ziekte maakte sneller vorderingen dan het werk: het kwam niet verder dan tot een begin van uitvoering. In zijne laatste levensdagen keerde hij toen terug tot het oude plan om te trachten dit althans nog te voltooien. Van dien allerlaatsten arbeid zijn de voorgaande bladzijden het resultaat. Juist veertien dagen na de onderteekening daarvan is hij gestorven, nadat hij mij had doen beloven, dat ik voor de voltooiing van dezen lievelings-arbeid zou zorgen.

Door de uitgave van dit lijvige deel kwijt ik mij van dien plicht, een plicht mij te dierbaarder, nu door den aankoop der geheele collectie van mijnen vader door den Staat eene lievelingswensch van den verzamelaar vervuld werd. Hij is gestorven in het vertrouwen, dat deze aankoop, waarover de onderhandelingen reeds met hem geopend waren, aan zijn werk eene blijvende waarde zou verzekeren. Drie maanden na zijn dood (30 April 1881) besloot de Tweede Kamer de verzameling in haar geheel over te nemen. Zij berust thans in 's Rijks Prentenkabinet te Amsterdam.

De in dit boekdeel beschrevene platen zijn zeer zeker veel kostbaarder dan die in de vorige deelen voorkwamen: uit den aard der zaak is de naoogst steeds het moeielijkst binnen te halen. Ook de beschrijving is doorgaans uitvoeriger dan de vroegere en dus aan de meerdere waarde der opgenomene stukken geëven-

redigd. Wellicht is ze echter minder gelijkmatig: althans het materiaal is niet door één persoon op éenen tijd bijeengebracht, niet door één persoon herzien.

De eerste 21 halve vellen (blz. 1—168), bevattende de platen tot 1625, zijn door mijn vader zelven herzien en verbeterd; voor de latere vellen moest dit achterwege blijven. Doch ook de beschrijving zelve dier bladzijden is grootendeels niet van zijne hand. De voorrede spreekt den dank mijns vaders uit voor de ondervondene medewerking, zoo kort als zijne zwakke krachten dit nog veroorloofden; ik wil echter hier nog bizonder de hulp van twee personen vermelden. Wanneer ik van »hulp" spreek, gevoel ik dadelijk, dat dit eigenlijk niet het juiste woord is voor de werkzaamheden van den heer J. F. VAN SOMEREN, Assistent aan de Universiteits-bibliotheek te Amsterdam, met betrekking tot dezen catalogus. Dit deel is voor zéer verre het grootste gedeelte *zijn* werk, en nu de omwerking door mijnen vader is moeten achterblijven, is de beschrijving nog meer dan deze bij het schrijven der voorrede kon vermoeden, het werk van den heer VAN SOMEREN gebleven. Beter dan eene dankbetuiging voor de merkwaardige toewijding en de zeldzame welwillendheid van den heer VAN SOMEREN, die ik bij onze correspondentie over dezen arbeid leerde waardeeren, moge deze openlijke erkentenis hem daarvoor loonen zooals hij verdient. Zonder de medewerking van hem, sedert jaren met dit werk vertrouwd, ware de voltooiing van dit deel zeer moeielijk, wellicht onmogelijk geweest. — Wellicht minder omvangrijk, doch vooral niet minder belangrijk was de hulp, door den heer J. P. VAN DER KELLEN, Directeur van 's Rijks Prentenkabinet te Amsterdam, mijnen vader verleend. Hij heeft zich de moeite getroost, met mijnen vader de 53 portefeuilles der verzameling geheel te doorloopen en door zijne onschatbare opmerkingen over de makers der platen aan dit werk ook voor de kunstgeschiedenis eene uitnemende waarde bij te zetten Opdat deze aanteekeningen al het gewicht mochten behouden, dat zij aan de autoriteit van den Heer VAN DER KELLEN kunnen ontleenen, zijn ze allen met de letter K. geteekend. — Dankbaar behooren naast deze twee namen vermeld te worden die van de heeren Mr. S. VAN GIJN te Dordrecht, A. J. NIJLAND te Utrecht, Dr. C. EKAMA te Haarlem, D. C. MEIJER JR. te Amsterdam, J. W. KORNDÖRFFER te Breda en J. F. SCHILL te Zoeterwoude, die allen over sommige der beschrevene platen belangrijke aanteekeningen overzonden en aldus medewerkten om het nut van dit werk zeer te verhoogen.

Voor de samenstelling van dit supplement zijn verschillende

partikuliere verzamelingen geraadpleegd. Eenigen zijn volgens opdracht mijns vaders, doch eerst na zijn overlijden doorgezien. De meesten werden door hem genoemd in de voorrede; enkelen zijn daar voorbijgegaan, die zeker bij herlezing van dit stuk (meer een ontwerp dan een persklaar gemaakt opstel) zouden bijgevoegd zijn. De volledige lijst der collectiën volge derhalve hier: het zijn de Prentkabinetten te Amsterdam en Leiden, de prentverzamelingen van de Koninklijke Bibliotheek en het Archief der Genie te 's Gravenhage en die van de heeren W. Drugulin te Leipzig, Dr. C. W. H. van Kaathoven te Leiden, A. G. de Visser te 's Gravenhage, A. Dejardin te Luik, R. W. P. de Vries en J. N. Scheltema te Amsterdam. De heeren Mr. S. van Gijn te Dordrecht, A. van Stolk te Rotterdam, A. J. Nijland te Utrecht en J. W. Wurfbain te Rhedersteeg zonden uit hunne reeds vroeger gebruikte collectiën nog talrijke bijdragen, sedert de uitgave van de eerste deelen van dezen catalogus verkregen. Den beheerders en eigenaars van al deze verzamelingen zij ten slotte, naast den boven vermelden medewerkers, hartelijke dank gebracht voor de welwillendheid, waarmede zij het raadplegen hunner schatten niet alleen mogelijk, doch ook gemakkelijk hebben gemaakt.

Utrecht, April 1882. S. Muller Fz.

BEREDENEERDE BESCHRIJVING

VAN

NEDERLANDSCHE HISTORIEPRENTEN.

☞ *Dit Supplement bevat:*

1°. *de beschrijving van de vroeger niet vermelde, doch later verkregen en in andere verzamelingen aangetroffen platen. Hun overgroot aantal is te belangrijker, omdat ze hoofdzakelijk de geschiedenis en het maatschappelijk en volksleven der* 16*de en* 17*de eeuw betreffen, en er vele van groote kunstwaarde onder voorkomen. — Ze zijn naauwkeurig volgens de orde der vorige* 3 *deelen gerangschikt en kenbaar aan de kapitale letters* A, B, C, *enz. onder de Nos. geplaatst.*

2°. *de uitvoeriger of betere beschrijving van vele reeds vermelde platen, doch die vroeger niet in mijn bezit waren; — en de bijvoeging van bijzonderheden over de gebeurtenissen of de platen zelve, mij eerst later bekend geworden.*

3°. *opgave der graveurs van vele anoniem verschenen platen; vermelding van artistieke bijzonderheden enz. De vele ophelderingen, welke ik aan den Heer* J. Ph. van der Kellen *te danken heb, zijn aan het einde met eene* K *geteekend.*

INLEIDING.

TITEL- EN ZINNEBEELDIGE PRENTEN.

1 Portret van Hendrik Busserus, kunstminnaar en vervaardiger van
A prentteekeningen (zie Kramm) te Amsterdam, geb. 12 Jan. 1701, overl. 18 Aug. 1781. — Borstbeeld links, bloothoofds, in gebloemde kamerjapon. gr. 12°.

Dit plaatje is als schijnbedrieger geplaatst op de afbeelding van zijn woonhuis op den Haarlemmerdijk, Zuidzijde, tusschen de Eenhoornsluis en Binnen-Oranjestr., thans gen° UU 45. De afbeelding der aangrenzende huizen komt echter niet geheel met de tegenwoordige ligging overeen. Geëtst door *H. v. Hilten.* 1773. kl. fol.

Van Busserus bestaat nog een kl. fol. portret, kniestuk, in zwarte kunst door *P. Louw*, en een ander borstbeeld in med., boven de voorrede van den Catalogus van zijn Atlas. — Van zijn huis was nog eene dergelijke afbeelding, doch in kleuren, door *H. v. Hilten*, 1773, in de verzameling van A. van der Willigen.

Over Busserus zelven heb ik nooit iets kunnen vernemen, dan voor korten tijd door het opstel van Prof. T. Jorissen over Agatha Deken in Nederland. 1879, Junij-aflev. Hij was een zeer regtzinnig Gereformeerd burgerman, een oude neef der dichteres Agatha Deken, die in de Stichtelijke Gedichten van Maria Bosch en Ag. Deken. Amst. 1775. 4⁰. op blz. 373 een uitvoerig vers aan: haren 73jarigen neve H. Busserus, gewijd heeft. Busserus heeft ook de aanzienlijke dichteres L. W. v. Winter, geb. v. Merken met het nederige weesmeisje, Deken, in aanraking gebragt, en haar 20,000 gl. vermaakt, hoewel hij zich ergerde, „dat zij in zoo'n Sociniaansch „gesticht: de Oranjeappel, het weeshuis der Collegianten, was opgevoed."

Dit portret is hierin opgenomen, omdat Busserus de belangrijkste, fraaiste en uitgebreidste verzameling van Nederl. Historieprenten, topographische platen en portretten heeft bijeengebragt en de beschrijving van dien zoogenaamden: *Atlas der Nederlanden* in den verkoopcatalogus van 12 Aug. 1782 vroeger de uitvoerigste vermelding van Historieplaten was en het geheel een duidelijk beeld van het doel en de inrigting eener dergelijke verzameling gaf.

5 A Titelprent voor dl. I v.: J. le Clerq, Geschied. d. Vereen. Nederl. Amst. 1730. 3 dln. fol. — De Republiek der Vereen. Nederl. zit op haren troon, aan hare regterhand de Godsdienst, Vrijheid, Vrede en Zeevaart, enz. Naar en door *B. Picart*. 1722. fol.

5 B Hetzelfde, dl. III. fol. — De gevleugelde Geschiedenis, den Ring der Eeuwigheid, den Spiegel der Waarheid en de Veder der Historie in de eene hand, schrijft met de andere op een voetstuk. Voorts 2 Engeltjes, enz. Naar *W. Schellinkx* door *A. Blooteling*. fol. — Deze titelprent heeft vroeger ook gediend voor Dl. I van: P. Bor, Nederl. Oorlogen. Amst. 1679. 4 dln. fol.

6 A Titelprent voor: G. Suikers, Algem. Geschiedenissen des bekenden Aardkloots tot den dood v. Willem III, koning v. Engeland. (1701). Vertaald door J. Verburg. Amst. R. en G. Wetstein, 1721. 10 dln. fol. — Op den voorgrond de naakte Tijd een zon op het hoofd; links zit de Kerkgeschiedenis te schrijven, in het midden ontrolt de Tijd het geschiedblad. Naar en door *J. Wandelaar*. fol.

6 B Titelprent voor: H. de Groot, Nederl. Jaerboeken en Historien sedert 1555 tot 1609. Vertaald door J. Goris. Amst. 1681. fol. — De naakte Waarheid staat met den Zegepalm, de Veder en het Boek der geschiedenis in de hand op een grooten zegewagen door 2 paarden getrokken. Naar *Z. Webbers* door *A. Blooteling*. fol. *Proefdruk voor alle lr.* Fraaije gravure. *Zeer zeldzaam.*

6 C Titelprent voor Dl. I van: L. v. Aitzema, Saken van Staat en Oorlog van 1621 tot 1669. 's Hage 1669. 7 dln. fol. — De Republiek der Nederlanden zit, omstuwd van de vaandels der 7 Provincien op een voetstuk; achter haar de standbeelden der 4 overleden Stadhouders, enz. Naar *V. Schuer* door. *H. Bary*. fol. *Proefdruk voor alle lr. Zeer zeldzaam.*

itelprent voor: J. Blaeu, Tooneel der Steden der Vereen. Nederl. Amst.
D 1649. gr. fol. — Bovenaan de Holl. Leeuw in een rood wapenschild door 2 leeuwen vastgehouden; in het midden de open ruimte voor den titel in boekdruk; regts de wapens v. Holland en West-Friesland, links v. Gelderland en Zutphen, onderaan van Overijssel, Utrecht, Zeeland, Friesland en Groningen. Allen in goud en kleuren. Znd. nm. v grav. gr. fol.

6 Titelprent voor: E. Benoit, Geschiedenis der Hervormde kerk in Frank-
E rijk. Amsterdam. 1696. 2 dl. 4 St. fol. — De maagd der Hervormde Fransche kerk wordt ruwelijk aangerand, achter haar regts de Godsdienst, links de koninklijke Maagd v. Frankrijk. Onderaan een door *Luyken* geëtst tafereel van Vervolging. Naar *J. Luyken* door *A. Halweg* (sic). fol.

7 Titelprent voor: F. v. Mieris, Historie der Nederl. Vorsten van Albert
A tot Karel II met meer dan 1000 hist. penn. opgehelderd. 's Hage. 1732. 3 dln. fol.— De Historie geeft aan de Schilderkunst een pen in de hand om de Geschiedenis der Vorsten te beschrijven, enz. Naar en door *B. Picart*. 1732. fol.

7 Titelprent voor: J. de la Pise, Tableau de l'histoire des Princes et de la
B Principauté d'Orange. la Haye. 1639. fol. — Op den voorgrond 4 vrouwen met de wapenschilden van *Orange, Baur, Chalons en Nassau;* bovenaan het portret van Frederik Hendrik, in het midden 2 krijgslieden; tusschen hen de titel (op dit Ex. er uit gesneden) Door *Chr. v. de Pas Jun.* fol. Tusschen zijn naam en *fecit* is eene opene ruimte, waaruit iets is weggeslepen, zoodat deze plaat vroeger reeds gebruikt is.

HISTORISCHE KAARTEN EN PLATEN.

10 Mees Az, G., Historische Atlas van Noord Nederland van de 16e eeuw
A tot op heden. Rott. 1865. fol. — Dit werk bevat de volgende Historische kaarten, waarbij afzonderlijke uitvoerige, historische toelichtingen.

I. Noord Nederl. in 1530. Laatste tijdkringen der Grafelijke Regeering.
II. N. N. in 1560. Kerkelijke verdeeling na de oprigting der nieuwe Bisdommen.
III. N. N. in 1590. Eerste tijden der Republiek.
IV. N. N. in 1648. Gevestigde Republiek der Nederl.
V. Overzeesche bezittingen op 't einde der 17e eeuw.
VI. N. N. in 1740 met de politieke veranderingen gedurende de 18e eeuw tot 1795.
VII. N. N. in 1798. De Bataafsche Republiek verdeeld in departementen.
VIII. N. N. in 1808. Het Koningrijk Holland na h. Traktaat v. Fontainebleau v. 1807.
IX. N. N. in 1811. Inlijving bij h. Fransche Keizerrijk.
X. N. N. in 1814. Herstelling der Onafhankelijkheid.
XI. N. N. in 1839. Scheiding v. Belgie.
XII. Overzeesche Bezittingen in 1839.
XIII. N. N. in 1859. De Straat- en Spoorwegen met de jaren hunner vervaardiging.
XIV. N. N. in 1860. Kerkelijke verdeeling der Gereformeerden. Met 4 kartons over de Roomschen, Jansenisten, enz.

12 Tijdrekenkundige Geschiedenis van Holland. Sedert de komst der Ba-
A tavieren, tot op onzen tijd. (1835) In 9 reeksen naast elkander; onderaan eene: Alphabet. lijst der (615) voornaamste personen in 6 reeksen naast elkander, Maastricht bij Bury-Lefevre (1835) 1 bl. zeer gr. fol. In kleuren.

12 Biographische kaart, in gr. fol. behoorende bij: Jac. Scheltema, Staat-
B kundig Nederland. Amst. J. ten Brink. 1805. 2dln. 8⁰. De kaart is afgedeeld volgens: Wetenschappen, Tijdvakken en Provinc. 1 bl. zeer gr. fol.

13 Spel verbeeldende de Historie v. Holland. In 70 medaillons alle met
A portretten, verkleinde landkaarten en afbeeldingen van gebeurtenissen
a van N⁰ 1 Philippus II *Oorsprong der Troubles* tot N⁰ 63 1738. Jubeljaar v. d. Vrede (nl. 25 jaar na den Vrede van Utrecht.) 's Hage Pt. Paupie (1742) 1 blad gr. fol. — Met afzond. uitlegging. 15 bl. 8⁰. bij denzelfde enz. — Bestaat ook met adres van Langeweg en van Balen te 's Hage.

b Deze kaart en uitlegging met adres bij Ad. Meyer te Amsterdam. (1780?) 13 bl. 8⁰.

13 „Nieuw Historiespel van Nederland. Amst. H. Moolenijzer" (1816) br,
B fol. — Serie van 70 vierkante plaatjes op 8 dubbele rijen de geschiedenis des lands van de Batavieren tot den slag van Algiers (in 1816) afbeeldende. 1 blad. br. fol.

VERZAMELINGEN.

4 (Wagenaar, J.) Vaderlandsche historie. Amst. 1749. 21 dln 8⁰ bevat be-
A halve de portretten de volgende 41 historieplaten:

Titelplaat, door *J. Punt.*

I: Kaart van Oud-Nederland.
Aankomst der Batavieren. } door *J. Folkema.*
Claudius Civilis bestormt Castra Vetera. } door *J. Folkema.*
De Saliërs onderwerpen zich aan Juliaan. } door *J. Folkema.*
Radboud weigert den doop. } door *J. Folkema.*

II: Kaart van Nederland in de Middeleeuwen.
Godfried de Noorman, gedood. } door *P. Tanjé.*
Karel de Eenvoudige bevestigt Dirk I. } door *P. Tanjé.*
De Fries Galama verdedigt zich tegen Floris II. } d. *J. Folkema.*
Beleg van Damiate. } d. *J. Folkema.*

III: Moord van Floris V. } door *P. Tanjé.*
Inhuldiging tot Heer v. Friesland. } door *P. Tanjé.*

De 10 voorgaande platen zijn allen naar *L. F. du Bourg;* de volgende, behalve de opgegeven uitzonderingen, alle naar en door *S. Fokke.*

Beleg van Hagesteyn.
Doorbraak in 1421.

IV: Oproer te Hoorn, 1471. Naar en door *J. Folkema.*
De zel-nering. Naar eene oude schilderij in Zierikzee, d. *C. Philips.*
Kaas- en broodvolk in Haarlem, 1492.
's Hage geplunderd, 1528.

V: Herdoopers aanslag op Amsterdam, 1535.
Overdragt der Nederlanden aan Philips 1, 1555.
VI: Kaart der Nederlanden in de 16de eeuw.
Verzoekschrift der Edelen, 1566.
Brielle ingenomen, 1572.
VII: De Raad v. State in Brussel, 1576.
De Kerk te Haarlem overweldigd, 1578.
Groningen door Rennenberg verraden, 1580.
Prins Willem doorschoten, 1584.
VIII: Leicester in Vlissingen, 1585.
Deventer verraden, 1587.
M. Schenk verdronken, 1589.
Breda verrast, 1590.
IX: Zes Spaansche galeijen overzeild, 1602.
Grave belegerd, 1602.
Ostende overgegeven, 1603.
Komst der Spaansche gezanten, 1608.
X: Joh. v. Oldenbarneveld onthoofd, 1619.
H. de Groot vlugt, 1620.
XI: De Munstersche vrede beëedigd, 1648.
XII: Willem II te Amsterdam, 1650.
Springen van den toren te Delft, 1654.
XIII: Schilderij ter eere v. C. de Witt bij Chatham, 1667.
XIV: De Gebroeders de Witt vermoord, 1672.
XVI: Het Huis te Rijswijk, voor den vrede, 1697.
XVIII: Gehoor van C. Hop bij Lodewijk XV, 1715.

De deelen 15, 17, 19, 20 en 21 bevatten geene historieplaten. — De eerste 2 der 3 dln. v. h. „Onmiddelijk vervolg op Wagenaar" bevatten deze platen:

XXII: Willem V tot Ridder v. d. Kouseband verheven, 1752.
Overgave v. h. klaagschr. d. Amst. kooplieden. 1759.
XXIII: De Hertog van Brunswijk beëedigd, 1759.
Willem V beëedigd, 1763.
} door *R. Vinkeles*

Hierbij sluit zich N⁰ 4043 aan, vermeldende de platen der 48 dln. van het Vervolg op Wagenaar.

14 Verzameling van 71 platen en 2 titelplaten, alle ontworpen en met
B O. I. inkt ligt geschetst door *J. Buys*, om gegraveerd te worden voor *J. Kok*, Vaderlandsch woordenboek, 35 dln. (2 pl. in ieder deel) uitgegeven door J. Allart te Amsterdam. 1785—95. 8⁰, waarvan de eerste deelen, zonder platen, van 1780—85 bij den schrijver, Boekverkooper in de Bantammerstraat te Amsterdam, verschenen zijn.

Deze teekeningen zijn de geestig geteekende *eerste* ontwerpen der later uitvoeriger bewerkte en met O. I. inkt opgewasschen teekeningen, waarvan er velen in deze verzameling voorkomen. Zie de N⁰ 4139, 4356, 4454, enz.

De platen naar deze teekeningen zijn alle in Kok, Vad. Woordenboek gebruikt; 19 dezer ook in Wagenaar Vervolg dl. 1—15; voorts 16 in Wagenaar Verkort 1e dl, en 5 in Wagenaar Verkort 2e dl. — Eene

naauwkeuriger aangifte der platen, die alle in mijne Beschrijving vermeld zijn, is overbodig.

14 C Vaderlandsche Historie door J. Wagenaar, verkort. Amst. Allart. 1792, 1800. 2 dln. gr. 8⁰. — Nieuwe (titel) uitgave. Amst. J. A. Radink. 1819. 2 dln. gr. 8⁰.

In het 1e dl. zijn 16 pl. uit Kok Vad. Woordenb. naar *J. Buys* door *R. Vinkeles* in 1785—88 gegrav., voorts 3 portr. door dezelfden (1 portret in med. waaronder eene gebeurtenis in 't klein) en voorts 4 kaarten uit: Wagenaar Vad. Gesch. — in het 2e dl. 12 pl en 5 portr. die alle reeds in dl. I—XV van het Vervolg op Wagenaar gediend hebben. Alle platen in de 2e (titel) uitgave zijn afschuwelijk slechte afdrukken.

14 D Serie van? (*ongen⁰*) platen over de Nederl. Geschiedenis van het begin tot 1751. — Iedere plaat heeft 2 voorstellingen boven elkaar, elk met cursijf onderschrift en bovenaan gen I, II, III enz. Naar en door *S. Fokke.* Iedere voorstelling hg. 7½ br. 10 dm. iedere plaat hg. 17½ br. 10 dm. 8⁰.

De eerste 31 platen met de voorstellingen I—LXII, gaande tot 1584, zijn later in: te Water, De Vaderl. Historie van J. Wagenaar verkort. Amst. 1784—1800. 4 dln. 8⁰ gebruikt, doch de Serie zelve is waarschijnlijk voor een ander werk gemaakt en daarin geplaatst. Ik bezit hiervan slechts de *proefdrukken vóór alle lr. en N⁰* van pl. 1—4, 11 tot 45, waarvan de laatste plaat over 1672 loopt, en heb nooit een compleet stel gezien.

14 E Serie van 24 (ongen⁰) br. 12⁰ voorstellingen twee boven elkaar, elk met 2 regels cursijf onderschrift. Naar en door *S. Fokke.* Iedere voorstelling hg. 5¾ br. 7½ dm, iedere pl. hg. 14. br. 8¾ dm. 8⁰. *Gr. pap.*

Deze 24 afbeeldingen, gaande tot 1751, zijn de verkleinde en eenigzins veranderde kopien van 24 platen der vorige Serie. Ze behooren in: Vaderlandsche Historie verkort, en bij Vraagen en Antwoorden „voorgesteld. Amst. Is. Tirion. 1758. (herdrukt 1759.") 8⁰, blijkens de voorrede door Wagenaar zelven geschreven, en zeer dikwijls aan de 21 dln. van Wagenaar toegevoegd; dit werkje bestaat ook in het Fransch en daarin komen soms dezelfde platen voor.

15 „De Nederl. geschied. in 192 kl. 12⁰ plaatjes door *S. Fokke.*" — Deze serie loopt tot N⁰ 276 (over het jaar 1788) en behoort in: Hist. geogr. Konst- en Reisalmanach v. 1767—89. Amst. S. v. Esveldt, later Wed. v. Esveldt en Holtrop en daarna: W. Holtrop. kl. 12⁰ (welke Almanakjes op de Bibl. der Maatsch. v. Lett. te Leiden zijn). — De vorige jaren, 1753, enz. van dien almanak hebben geen hist. plaatjes. De eerste 12 plaatjes hebben ieder een versje op 4 regels gegrav.; later beslaat het vers steeds 8 reg. terwijl in de jaren 1788 en 1789 een 2 of meer reg. onderschr. het vers vervangt.

N⁰ 1—204 (Alm. v. 1784) zijn gegrav. door *S. Fokke,* die in 1784 overleed; de volgende 24 waarschijnlijk alle door *J. Fokke*; N⁰ 230—276 zijn alle naar (en waarschijnlijk door) *J. v. Meurs,* wiens origineele *teekeningen* voor vele dezer platen bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht zijn.

15 A a Serie van 60 plaatjes naar *J. Kuiper* voor het: „Kort begrip der Nederl. „Geschiedenisse sedert de komst der Batavieren tot den tegenw. tijd „voor jonge kinderen. Amst. W. v. Vliet. 1794." 140 Blz. 12°. en voor hetzelfde boekje in het Fransch: „Abrégé de l'hist. des Prov. Unies „jusqu'à nos jours. Amst. Guill. v. Vliet. 1794." 140 Blz. 12°. — De voorstelling zelve is 6½ dm. hg. en 5¼ br., daaronder een 1 of 2 reg. onderschr. in 't Holl. en Fransch en lager een N° van 1 tot 60, zijnde het laatste de executie van den Burgem. v. d. Burg uit Bolsward 1788, waaruit de patriotsche strekking van het boekje genoegzaam blijkt. De vrij onbeduidende plaatjes zijn alle znd. nm. v. grav.

b Dez. voorstelling. Fraaije oorspronkelijke *teekeningen* in O. Ind. inkt voor de voorg. grav., waaraan echter N° 56: de aanhouding bij GoeJan-Verwellesluis in 1787 ontbreekt, terwijl daarentegen hierbij een geteekende titel van grooter formaat is, met opschrift: Tafereelen uit de Vaderl. geschiedenis door J. Kuijper. Het schijnt mij toe dat de teekeningen inderdaad van Kuyper zijn; doch hierbij is een briefje van zekeren J. Schwachhofer waarin een ligte schets met de pen voor dezen titel en uitlegging der attributen. Welligt is deze mij onbekende man de schrijver van het boekje of de ontwerper der teekeningen.

15 B Serie van meer dan 100 plaatjes over de Vaderl. Geschied. v. het begin tot 1747? nl. het voorval met den Zweed te Amst. (zie N°. 3941) ieder met 2 reg. curs. onderschrift en waarin inzonderheid voorvallen uit de geschied. v. Amsterdam zijn afgebeeld. Znd. nm. v. grav. doch bijna als van N° 15. Ieder plaatje hg. 10½, br. 6 dm.; de voorstelling is slechts 7 dm. hg. en de plaats voor het onderschr. ¾ dm. hoog, terwijl de voorstelling der plaatjes v. Fokke 6½, de plaats voor het onderschr. ruim 2 dm. hoog is.

Wijl deze serie, die veel op de voorgaande N° 15, in 276 pl., gelijkt, zeker in deze of gene serie van een Almanak behoort, doch ik niet weet in welke, heb ik ze naauwkeuriger beschreven, dan ze eigenlijk waard zijn.

16 A Serie van 24 vaderlandsche historieplaten, voor School en Huis. 's Hage. Joh. Ykema. 1878—80. — Alle ongen°. lith. in kleuren bij *Lankhout & Co.* te 's Hage. br. fol. Hiervan zijn tot begin 1880 de volgende uitgegeven:

(100 v. C.?) Eene Germaansche volksvergadering. Naar *Ch. Rochussen.*
(800 n. C.) Karel de Groote tot Keizer gekroond. Naar *Ch. Rochussen.*
(1420?) Jacoba v. Beijeren op de valkenjacht. Naar *Ch. Rochussen.*
(1525?) Edelen en Poorters uit den tijd van Karel V. Naar *H. A. v. Trigt.*
(1559?) Margaretha (v. Parma) en hare raden. Naar *H. A. v. Trigt.*
(1566) Het verbond der Edelen. Naar *H. A. v. Trigt.*
(1584) Dood v. Willem v. Oranje. Naar *H. A. v. Trigt.*
(1625?) Portretten van Willem I, Maurits en Fred. Hendrik, 3 op 1 bl. in med. Door *H. A. v. Trigt* naar bekende oude platen.
(1639) Maarten Harpertsz. Tromp voor den zeeslag bij Duins 1639. Naar *Ch. Rochussen.*
(1650?) Vergaderzaal der Staten v. Holland. Naar *J. J. Mesker.*
(1673) Willem III verzoent de Ruiter en Tromp. Naar *H. ten Kate.*

Hierbij als tekst een boekje door Sander en Wijma: Uit onze geschiedenis. Schetsen bij schoolplaten. 1880. 103 blz. kl. 8°.

16 Vaderlandsche Historieplaten voor School en Huis. Uitgegeven onder
B toezicht van W. J. Hofdijk en P. J. Andriessen, geteekend door *J. Hilverdink*. Lithographie in kleuren bij Emrik en Binger. Utrecht. v. d. Post 1877, enz. Iedere pl. hg. 55 br. 73 dm. br. fol.

Elke plaat heeft eene groote hoofdafbeelding in het midden, waarom heen aan iedere hoek eene kleinere voorstelling uit denzelfden tijd gevoegd is. De opgave en compositie is van Hofdijk, de tekst is voor 2 en 3 door Andriessen geschreven.

Deze reeks zal bestaan uit 48 platen, ieder à 50 cts. uit te geven. Tot nu zijn verschenen de volgende platen; elk met 8 bl. Verklaring kl. 8°.

1477. Het lijk van Karel den Stoute gevonden. — Huwelijk van Maria v. Bourgondie en Maximiliaan van Oostenrijk. — 1477. Boekdrukkerij te Delft. — (1474) Dirk Stuerbout, schilder te Haarlem. — Stadhuis te Middelburg.

1492. Kaas- en broodvolk. — 1482. Jan van Schaffelaar. — 1490. Jonker Fransen oorlog. — Orgel uit de 15e eeuw. — 1496. Kasteel te Wijk bij Duurstede.

1667. Tocht naar Chatham. — Portret v. J. Anton. v. der Goes. — Portret v. Chr. Huygens. — Portret v. J. Maatsuiker. — Afbeelding van Nieuw Amsterdam (New-York).

17 „De Vaderlandsche Geschiedenis aanschouwelijk voorgesteld ten dienste
A „der jeugd. — Beelden en groepen om uit te knippen en zich de voornaamste gebeurtenissen en personen in chronologische orde op de gemakkelijkste wijze in het geheugen te prenten. Ontworpen door P. H. „Witkamp. — I. De Graven van Holland en Zeeland, geteekend door „W. Hekking. Amst. Gebr. Binger" (1860). Eene folio plaat waarop 35 afbeeldingen der Graven en Gravinnen op 5 onder elkander staande rijen; regts de omheining voor den Hollandschen tuin. Met beschrijving door Witkamp. 40 bl. 8°. — Van deze afbeeldingen waren nog meer seriën ontworpen, doch niet verschenen.

19 „Vaderlands zakboekje, ter bevordering van Wetenschappen en fraaije
A „letteren, of Almanak voor het jaar 1796." Amst. Wed. J. Doll. 1796, 97, 98, 1800, 1, 2. 12°. 6 dln. cart. Blijkens de voorrede een vervolg op den: Almanak (of Jaarboekje) voor Vernuft en Smaak enz. Almanak door Vrouwen voor Vrouwen. — In deze 6 jaren komen 72 (12 in ieder) plaatjes voor uit de Vaderl. Geschiedenis van 1566 tot 1672, ieder met 1 regel cursijf onderschrift, waarbij nu en dan portretjes. Ofschoon de plaatjes (ieder hg. 4⁵ br. 6⁵ dm.) door *C. J. de Huyzer*, zéér weinig beteekenen, vermeld ik ze omdat ze nog al eens in Atlassen voorkomen.

1796. Verzoekschrift d. Edelen tot : Afzwer. v. Sp. (1566—81).
1797. Oprichting d. L. Hoogesch. tot: Twaalfj. Bestand (1575—1609).
1798. Gedenkstuk voor Jansen tot: Bergen op Z. (1610—22).
1800. Willem II voor Amst.: tot Pestziekte (1650—53).
1801. Zeeslag v. de Ruiter tot: Moord v. de Witt (1665—72).
1802. Groeneveld gevat tot : Munstersche Vrede (1623—48).
De 4 laatste jaargangen zijn op de Biblioth. Nederl. Letterk. te Leid.

20 „Nederlands Grootheid. — *Fastes Belgiques.*" Brux. 1822. 3 aflev. gr. fol.
A Bevat de 5 volgende platen in lith. ieder met 1 of 2 bl. beschrijving. 1. Portr. van Kon. Willem I. Naar *Madou.* — 2 en 3. De Unie v. Utrecht en Slag bij Waterloo. Naar *Odevaere.* — 4 en 5. De herbloeijing der wetenschappen 1400 en De Ridderorde v. h. Gulden Vlies 15e eeuw. Naar *Madou.* — Bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht.

20 De Vaderlandsche Geschiedenis van de vroegste tijden tot het einde
B der 17de eeuw. Voorstelling bij eene Maskerade der Utrechtsche Studenten in 1851. — Zie op het jaar 1851, N° 7190.

21 Nederlands Geschiedenis en Volksleven in schetsen. Door J. v. Lennep,
A W. Moll en J. ter Gouw. — Staalgravuren naar de schilderijen van de Historische Galerij der Maatschappij *Arti et Amicitiae,* door W. Steelink, J. H. Rennefeld, C. L. v. Kesteren en H. Sluyter D.Jz. Leiden, A. W. Sijthoff. (1868—72.) fol.

100 platen, allen *ongenommerd,* hier in de volgorde der Registers beschreven; met beschrijving op 4, soms 2, soms 6 of 8 bladzijden. Het werk is in 4 dln. verdeeld, namelijk: Dl. I bevat plaat 1—27; Dl. II: plaat 28—51; Dl. III: plaat 52—75; Dl. IV: plaat 76—100.

De tekst, bij de volgende platen geschreven, is meestal geheel historisch, zonder bepaalde verwijzing naar de schilderijen in *Arti.* Eene andere, kortere beschouwing door W. J. Hofdijk van de onderwerpen van 52 dier schilderijen, verscheen in 1862 op kosten der maatschappij *Arti* bij Gebr. Binger, onder den titel: „Tafreelen uit de „geschiedenis „der ontwikkeling v. h. Nederl. Volk." 84 bl. zeer gr. 8°. Van de 103 schilderijen in beide zalen bestaat eene korte vermelding op 16 blz. bij H. v. Munster te Amst. 1875. kl. 8°.

De eerste 10 schilderijen over de jaren 1—700 versieren de muren der Voorzaal van het Gebouw *Arti et Amicitiae;* N° 11 tot 52 over de jaren 701 tot 1600 die der groote zaal. Van dit werk zijn alleen die platen afzonderlijk in dit Supplement opgenomen, welke een overigens niet vermelde gebeurtenis voorstellen.

1. Neerlands woeste toestand. Naar *J. W. Bilders* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. ter Gouw bij pl. 1 tot 8.
2. Hunebed. Naar *H. D. Kruseman v. Elten* door *C. L. v. Kesteren.*
3. Germaansche terp en woning. Naar *A. v. Everdingen* door *C. L. v. Kesteren.*
4. Germaansch offeraltaar. Naar *J. W. v. Borselen* door *H. Sluijter D.Jz.*
5. Het graven der Drususgracht door de Romeinen. Naar *P. L. F. Kluijver* door *W. Steelink.*
6. Toltoren te Utrecht. Naar *J. F. v. Deventer* door *W. Steelink.*
7. Saksische landhoeve in de vijfde eeuw. Naar *C. Cunaeus* door *H. Sluijter D.Jz.*
8. Drijfjagt op wolven. Naar *B. te Gempt* door *C. L. v. Kesteren.*
9. Evangelieprediking in de 7de en 8ste eeuw. Naar *C. F. Philippeau* door *H. Sluijter D.Jz.* — Tekst v. W. Moll.
10. Wijding der St. Thomas-kerk te Utrecht. Naar *D. v. d. Kellen Jr.* door *H. Sluijter D.Jz.* — Tekst v. W. Moll.

11. Dorestad in de 8ste eeuw. Naar *E. Koster* door *J. H. Rennefeld* — Tekst v. J. ter Gouw.
12. De beoefening der schoone kunsten in het Klooster van Harlinde en Renilde te Eijk in Limburg. Naar *J. A. Canta* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst v. W. Moll.
13. Karel de Groote bezoekt de St. Maartensschool te Utrecht, 790. Naar *J. Mari H. ten Kate* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst v. J. ter Gouw.
14. Het Valkhof te Nijmegen. Naar *C. Springer* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. v. Lennep.
15. Muiden in de 10de eeuw. Naar *S. L. Verveer* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst v. J. ter Gouw.
16. Friesche schepen op een ontdekkingsreis in het Noorden, omstr. 1038. Naar *F. H. Hendriks* en *J. A. Rust* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst v. J. ter Gouw.
17. De St. Marie-kerk te Utrecht. Naar *J. Weissenbruch* door *H. Sluijter D.Jz.* — Tekst v. W. Moll.
18. De jaarmarkt te Utrecht in 't begin der 12de eeuw. Naar *Ch. Rochussen* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst v. J. ter Gouw.
19. Haringvisscherij in de 12de eeuw. Naar *J. A. Rust* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. ter Gouw.
20. De boekerij der Abdij van Egmond. Naar *J. Bosboom* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst v. W. Moll bij pl. 20 en 21.
21. Het St. Catherina-Gasthuis te Arnhem. Naar *P. F. Greive* door *H. Sluijter D.Jzn.*
22. Willem v. Holland laat zich als poorter inschrijven te Utrecht, 1249. Naar *B. de Poorter* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. ter Gouw, bij pl. 22 tot 26.
23. Willem v. Holland sticht het Hof in den Hage, 1250. Naar *R. Craeijvanger* door *J. H. Rennefeld.*
24. De Witte Heeren te Middelburg weiden hun vee in de duinen, 1252. Naar *P. Stortenbeker* door *W. Steelink.*
25. Eerste Dijkschouw in Drechterland, 1288. Naar *W. Verschuur* door *C. L. v. Kesteren.*
26. Graaf Floris V sticht de orde van St. Jacob, 1290. Naar *L. Lingeman* door *W. Steelink.*
27. Melis Stoke, zijn rijmkronijk schrijvende, omstr. 1300. Naar *J. G. Schwartze* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst v. J. v. Lennep.
28. Amsterdam tot stad verheven. Naar *B. Wijnveld Jr.* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. ter Gouw.
29. Witte v. Haamstede op den Blinkert. Naar *J. H. v. d. Laar* door *H. Sluijter D.Jzn.* — Tekst v. J. ter Gouw.
30. Monniken bevorderen de kunst der turfbereiding. Naar *S. v. d. Berg* door *H. Sluijter D.Jzn.* — Tekst v. W. Moll.
31. De warme stove te Utrecht. Naar *H. A. v. Trigt* door *W. Steelink.* — Tekst v. W. Moll.
32. De eerste windwatermolens in de 14de eeuw. Naar *W. Roelofs* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. ter Gouw bij pl. 32 tot 35.

33. Een baak op Schouwen, 1352. Naar *J. Hilverdink* door *J. H. Rennefeld.*
34. Laurens Koster in den Haarlemmerhout. Naar *M. Kuitenbrouwer* door *C. L. v. Kesteren.*
35. Het Stadhuis v. Amsterdam in de 15de eeuw. Naar *Ch. Leickert* door *C. L. v. Kesteren.*
36. Thomas à Kempis. Naar *J. Israels* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst v. W. Moll.
37. De Hollandsche zeedijken met paalwerk versterkt, 1466. Naar *J. H. L. de Haas* door *H. Sluijter D.Jzn.* — Tekst v. J. ter Gouw.
38. Erasmus. Naar *S. Altmann* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst v. W. Moll.
39. De Saaihal te Leiden. Naar *B. J. van Hove* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. ter Gouw.
40. Lukas v. Leiden. Naar *H. Hollander Cz.* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst v. W. Moll.
41. Karel V bij het graf van Willem Beukelszoon. Naar *M. Calisch* door *H. Sluijter D.Jzn.*
42. Het verbond der edelen, 1565. Naar *J. H. Egenberger* door *W. Steelink.* — Tekst van J. ter Gouw.
43. Het hof van Kuilenburg te Brussel. Naar *P. G. Vertin* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst v. J. ter Gouw.
44. Marnix v. St. Aldegonde leest zijn Wilhelmuslied, 1568. Naar *J. Spoel* door *H. Sluijter D.Jzn.* — Tekst v. J. v. Lennep.
45. Inneming v. den Briel. Naar *A. Waldorp* door *W. Steelink.* — Tekst v. J. ter Gouw bij pl. 45 tot 56.
46. Zeegevecht bij Vlissingen, 10 Junij 1572. Naar *L. Meijer* door *H. Sluijter D.Jzn.*
47. Prins Willem te Enkhuizen, 1572. Naar *H. J. Scholten* door *H. Sluijter D.Jzn.*
48. Bestorming van Alkmaar. Naar *H. F. C. ten Kate* door *C. L. v. Kesteren.*
49. Lammert Melisz. v. Westzanen. Naar *J. F. Hoppenbrouwers* en *Ch. Rochussen* door *C. L. v. Kesteren.*
50. Unie van Utrecht. Naar *P. Tetar v. Elven* door *J. H. Rennefeld.*
51. Het praalgraf van Willem I te Delft. Naar *J. A. B. Stroebel* door *H. Sluijter D.Jzn.*
52. Leicester en Oldenbarneveld. Naar *J. Taanman* door *C. L. v. Kesteren.*
53. De Onoverwinnelijke Vloot. Naar *J. Hilverdink* door *W. Steelink.*
54. Jan de Brilman en zijn zoon Zacharias, den eersten verrekijker makende. Naar *P. J. Onderberg* door *H. Sluijter D.Jzn.*
55. De eerste Hollandsche schepen in O. Indië, 1596. Naar *W. Gruyter Jr.* door *C. L. v. Kesteren.*
56. Jac. v. Heemskerk en Will. Barendsz., 1596. Naar *C. Bisschop* door *H. Sluijter D.Jzn.*
57. Pt. Plancius. Naar *S. Altmann* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst v. W. Moll.
58. A. Metius. Naar *J. H. v. d. Laar* door *H. Sluijter D.Jzn.* — Tekst v. J. ter Gouw bij pl. 58 tot 60, 62 tot 64, 66 tot 68.
59. Oprigting der O. I. Compagnie, 1602. Naar *T. S. Cool* door *J. H. Rennefeld.*

60. Het eerste O. I. Gezantschap in Nederl., 1602. Naar *Mari ten Kate* door *W. Steelink.*
61. Jan Pieters Sweelinck. Naar *T. Scheltema* door *W. Steelink.* — Tekst v. W. Moll.
62. Jan Adriaensz. Leeghwater, 1608. Naar *A. Mollinger* door *W. Steelink.*
63. Stichting van Batavia, 1619. Naar *C. Cunaeus* door *J. H. Rennefeld.*
64. Het Stadhuis te Delft. 1620. Naar *A. Eversen* door *J. H. Rennefeld.*
65. Hg. de Groot. Naar *M. Calisch* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst v. W. Moll.
66. De van Vianens, beroemde kunstdrijvers. Naar *W. J. Martens* door *H. Sluijter D.Jzn.*
67. De Muiderkring. Naar *H. J. Scholten* door *C. L. v. Kesteren.*
68. Piet Hein brengt de Zilvervloot binnen. Naar *J. C. Greive Jr.* door *W. Steelink.*
69. Inneming van 's Bosch, 1629. Naar *Ch. Rochussen* door *C. L. van Kesteren* — Tekst v. W. Moll bij pl. 69 tot 72.
70. Abel Tasman. Naar *E. Koster* door *J. H. Rennefeld.*
71. Gijsbert Japiks. Naar *C. F. Philippeau* door *H. Sluyter D.Jzn.*
72. Joost v. Vondel. Naar *N. Pieneman* door *H. Sluyter D.Jzn.*
73. Schuttersdoelen. Naar *C. Springer* door *C. L. van Kesteren.* — Tekst van J. ter Gouw bij pl. 73 tot 75, 77.
74. Munstersche vrede. Naar *P. F. Greive* door *J. H. Rennefeld.*
75. Stadhuis te Amsterdam. Naar *B. J. van Hove* door *W. Steelink.*
76. Rembrand van Rijn. Naar *C. Bisschop* door *C. L. van Kesteren.* — Tekst van W. Moll bij pl. 76, 78, 79.
77. Rederijkers-optocht te Rotterdam, 1642. Naar *J. Spoel* door *C. L. van Kesteren.*
78. Jac. v. Campen. Naar *H. J. Burgers* door *J. H. Rennefeld.*
79. P. Potter. Naar *J. H. L. de Haas* door *H. Sluijter D.Jzn.*
80. Een Audiëntie bij Burgemeesteren v. Amsterdam, 1653. Naar *J. H. Maschaupt* door *J. H. Rennefeld.*
    Tekst v. J. ter Gouw, bij pl. 80—85, 87, 89—95, 98—100.
81. St. Lukasfeest te Amsterdam, 1653 Naar *H. A. v. Trigt* door *C. L. v. Kesteren.*
82. Jan de Witt, 1654. Naar *H. Hollander Cz.* door *J. H. Rennefeld.*
83. Oud-Hollandsch huisgezin. Naar *D. Bles* door *W. Steelink.*
84. Christ. Huijgens. Naar *L. Lingeman* door *J. H. Rennefeld.*
85. Korn. Visscher. Naar *J. Vette* door *H. Sluijter D.Jzn.*
86. Spinosa. Naar *M. Leon* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst v. W. Moll.
87. De vierdaagsche zeeslag. Naar *W. v. Deventer* door *W. Steelink.*
88. Jac. Ruijsdaal. Naar *G. A. Bilders* door *W. Steelink.* — Tekst v. W. Moll.
89. De zeeslag bij Solebay, 1672. Naar *J. A. Rust* door *C. L. v. Kesterem.*
90. Jan v. d. Heyden. Naar *R. Craeyvanger* door *H. Sluijter D.Jzn.*
91. Verzoening van Tromp en de Ruyter. Naar *B. Wijnveld* door *J. H. Rennefeld.*
92. A. v. Leeuwenhoek. Naar *L. v. Erven Dorens* door *W. Steelink.*

93. Ontvangst der Emigrés te Amsterdam. Naar *J. C. Vaarberg* door *H. Sluijter D.Jzn.*
94. Menno v. Coehoorn te Namen, 1692. Naar *A. Allebé* door *W. Steelink.*
95. Peter de Groote te Amsterdam. Naar *J. Bosboom* door *W. Steelink.*
96. Herm. Boerhaave. Naar *J. W. v. Borselen* door *C. L. v. Kesteren.* — Tekst van W. Moll.
97. Hub. Cornelisz Poot en Justus v. Effen. Naar *Ph. Sadee* door *J. H. Rennefeld.* — Tekst van W. Moll.
98. De winter van 1740. Naar *A. Schelfhout* door *C. L. v. Kesteren.*
99. Musschenbroek en Cunaeus. Naar *A. Artz* door *C. L. v. Kesteren.*
100. Pt. Camper. Naar *J. de Groot* door *H. Sluijter D.Jzn.*

21 Geschiedenis der Christelijke Kerk in Nederland in tafereelen. Door B.
B ter Haar, W. Moll, enz. Amst. 1864. 2 dln. roy. 8°.

Hierin zijn de volgende historische platen:

I. bl. 23. Thomas Kapel te Utrecht en andere oudheden. Door *Reckleben.*
" " 34. Adgild en Wilfrid. Naar *B. Wijnveld* door *D. J. Sluyter.*
" " 52. Willebrordus te Heilo. Naar *B. Wijnveld* door *J. F. C. Reckleben.*
" " 300. De St. Janskerk te 's Hertogenbosch. Door *denz.*
" " 437. Jan Brugman in Gaasterland. Naar *Wijnveld* door *Sluyter.*
II. " 20. Uitvaart van Karel V. Door *Reckleben.*
" " 404. Huis der Collegianten te Rijnsburg. — Vergaderzaal van Christo Sacrum. Lith. v. *Tresling.*

21 Geschied. der Christel. Kerk in tafereelen, door Beets, ter Haar, Moll,
C v. Oosterzee, enz. Amst. 1852—59. 5 dln. roy. 8°. Van de platen hierin voorkomende, heb ik:

IV. bl. 250. Jan de Bakker (verbrand.) Naar *V. Bing* door *F. Molenaar.*
" " 316. Beeldenstorm te Amsterdam. Naar *Wijnveld* door *Molenaar.*
" " 359. Synode te Dordrecht. Naar de oorspronkel. schilderij. Door *C. L. v. Kesteren.*

24 Rom. de Hooghe, Spiegel v. Staat des Vereen. Nederl. Amst. 1706, 07. 2 dln. 4°. — Bevat twee 4°. titelpl. en 16 allegor. br. 4°. voorstellingen, ieder bovenaan met deeltal en blz. gen°. Met 4 reg. Holl. vers in 2 kol. Door *R. de Hooghe.*

Dl. I. Allegor. voorstell. van: (1) Gelderland en Zutphen. — (2) Holland en West-Vriesland. — (3) Zeeland. — (4) Regthoven van Holland en Zeeland. — (5) Utrecht. — (6) Friesland. — (7) Overijssel. — (8) Groningen en Ommelanden.

Dl. II. Allegor. voorst. van: (1) Unie van Utrecht. — (2) De verbindtenissen der Unie. — (3) De Admiraliteiten. — (4) De Regtbank en de Generaliteit. — (5) Oost- en W. Ind. Maatsch. — (6) Staats-Vlaand. — (7) Aanwinsten in Braband. — (8) Oost-Vriesland.

24 Zes zinneb. prenten over de Vaderl. geschied. van de Batavieren tot
A Willem III, door *R. de Hooge;* ieder met een 2 reg. vers in 1 reg. kapit. letters. br. 4°. Uit: E. v. d. Hoeven, Hollands aeloude vrijheid buiten het Stadhouderschap. Amst. 1706. 4°.

25 „Belgii veteris typus. Ex conat. geogr. Abr. Ortelii 1594". br. fol. Aan de keerzijde eene Lat. beschrijving van Oud België. Is uit: Blaeu, Atlas.

25 A Gedeelte der Kaart van Peutinger, waarop de uitwateringen van den Rijn in zee, met aanwijzing van het *Forum Hadriani*, (bij het tegenwoordige Voorburg) het *Praetorium Agrippinae* enz. voorkomen. Lithographie te 's Hage 1826. Hg. 12 br. 14½ dm. br. 12°. Behoort in: Westreenen v. Tiellandt, Recherches sur l'Ancien Forum Hadriani, la Haye 1826. 12°. 29 blz.

26 A 16 Kaarten van het land der Batavieren en Friezen, eerst vervaardigd voor en geplaatst in: „M. Alting, Descriptio ant. agri Batavi et Frisii, „s. notitia Germ. infer. Amst. 1697, 1700. 2 pts. 1 vol. fol.; later opnieuw gebruikt in: „F. Halma, Tooneel der Vereen. Nederl. en onder„hoorige landsch. Leeuw. 1725. 2 dln. fol. Deze latere drukken zijn te herkennen aan de bijvoeging bovenaan regts op elke plaat: Deel I of II pag.? enz. De meeste dezer platen zijn met eenig fraai gegraveerd of geëtst beeldwerk, enz. door *Luyken* en anderen versierd, waarom ze hier afzonderlijk vermeld worden.

Deze 16 kaarten zijn allen hg. 34 br. 44 dm. gr. fol.

Descr. agri Batavi. (Door *J. Luyken*).
Descr. veteris agri Batavi. (Door *J. Luyken*).
Batavorum Insula. Door *J. Goeree.*
Tabula Germaniae Magnae. (Door *J. Luyken*).
Tabula Germaniae infer. ant. (Door *J. Luyken*).
Descr. agri Frisii antiqui. (Door *J. Luyken*).
Descr. Frisiae univ. — Frisia sub Francos. 2 krtn. door *Ger. de Broen.*
Typus Frisiae veteris. (Door *Csp. Luiken*). Met adres F. Halma. 1718.
Descr. Frisiae liberae 3 krtn. Door *G. de Broen.*
Descr. Frisiae Hereditar. 4 krtn. Door *G. de Broen.* Op de 2e van Frisia liberae en de 4e v. Fris. Hered. is ook een vignet van *J. Mulder.*

26 B „Landkaart v. h. Eyland der Batavieren ten tijde van Drusus, Corbulo, „Nero en Claudius Civilis; (4 St.) der uytwateringen v. d. Rijn en der „Wegen (3 St.) en die der Heerbaanen." — Te zamen 8 kaarten. br. fol. Behoorende in: van Loon, Aloude Holl. Hist. 's Hage 1734. 2 dln. fol.

38 „Zeden der Germanen". — Deze platen door *J. Mulder* uit: Tacitus door Hooft 1704 zijn veelal kopiën van degenen, die voorkomen in: P. Cluverius, Germ. Antiq. libr. III. 1616. fol.

39 220 platen uit: Hofdijk, Ons voorgeslacht. Haarl. Kruseman 1859-64. 6 dln. 8°. waarvan enkele vroeger in mijn catalogus reeds beschreven zijn onder de Nos 39, 110, 118, 125, 129, 135, 190, 243, 1113. Alle lith. in kleuren of tintdruk meestal door *D. v. d. Kellen* bij *Emrik en Binger* of *C. W. Mieling.* hg. en br. 4°.

Hierbij 35 over huisraad, 40 over kleeding, 5 over wapenen, 11 over volkszeden enz. Dit ex. is een der ex. op gr. pap. van de oorspronkelijke en *eerste* afdrukken der lithographieën.

43 Elf platen uit: E. M. Engelberts, Aloude Staat en geschiedenissen der Vereen. Nederl. Amst. 1784—99. 4 dln. 8°. Allen naar *E. M. Engelberts*, 8 door *R.* en *H. Vinkeles* en 3 door *N. v. d. Meer.*

Hierbij behooren nog N⁰ 30, 32, 53 enz. uit het 4e deel.
Beeld der Godin Nehalennia (te Domburg).
Het Praetorium van Agrippina of het Huis te Britten. (IV. 298)

43 A Vijf platen, gen⁰ I—V uit: „J. v. Lier, Oudheidkundige Brieven, bevatt. „eene verhand. over de manier v. begraven, de lijkbusschen, wapenen, „enz. der Germanen en beschrijving v. een grafkelder bij Eext ontdekt, „'s Hage 1760." 8⁰. — Plaat 1 is de plaats v. d. kelder bij Eext, II—V zijn de afbeeldingen der oudheden zelve. Iedere pl. hg. 17 br. 29 dm. br. 4⁰.

43 B Pleyte, W., Nederlandsche Oudheden, van de vroegste tijden tot op Karel den Groote. Leyden 1879. kl. fol. 16 aflev.

De thans verschenen afleveringen (I—V) bevatten 53 platen (gen⁰. I—LIII) en 4 kaarten over de Oudheden van Friesland, 7 pl. (I—VII) over die van Drenthe en het titelblad van eene Archeologische kaart; alles gelithogr. naar de teekeningen van W. Pleyte door T. Hooiberg en P. J. Mulder. Voorts Titel enz. bl. 1—153 bevattende de beschrijving der Oudheden van Friesland.

46 A Hunebed te Tinaarlo in Drenthe. Fraaije lithogr. naar en door *W. Roelofs.* br. 4⁰. N⁰ 3 uit het: Album van den Nederl. Spectator. 1870. *Zeldzaam.*

46 B „Het Hunebed te Tinaarloo, tusschen Vries en Zuidlaren in Drenthe". Door *C. C. Fuchs.* br. 4⁰. Uit: Westendorp, Verhand. over de Hunnebedden. 2e uitg. Gron. 1822. 8⁰.

46 C Hunebed. Naar *H. D. Kruseman v. Elten* door *C. L. v. Kesteren.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A. pl. 2.

46 D Afbeelding van het Oud Altaar of Hunebed aan de Vuursche, 12 à 13 schreden van de Dorpsherberg; — gezien van de Noord- en Zuidzijde. Gekopieerd in O. I. inkt door *L. J. F. Janssen.* br. 20 hg. 6 dm. br. 8⁰. Dit altaar is evenzoo doch iets kleiner in lithographie afgebeeld in: Scheltema, Mengelwerk V. 2. bl. 33 (1833) waarbij eene uitvoerige beschrijving.

48 A Germaansch offeraltaar. Naar *J. W. v. Borselen* door *H. Sluijter D.Jzn.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A. pl. 4.

48 B Afteekening van het opschrift op het Heidensche Altaar, vroeger in de Kerk te Millingen (bij Apeldoorn) ingemuurd, thans in het Museum v. Oudheden te Leyden: „*Deae Dominae Rufiae maternae aram*" etc. Door *L. J. F. Janssen* (1838) 4⁰. Hierbij een brief v. d. Heer Janssen over dit altaar en andere Oudheden.

52 Negen pl. van de Godin Nehellennia enz. — Deze zijn uit: M. Gargon, Walchersche Arcadia. Leyd. 1715, 17. 2 dln. 8⁰.

53 A Het graven der Drususgracht door de Romeinen. Naar *P. L. F. Kluijver* door *W. Steelink.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A. pl. 5.

54 A 16 platen voor L. W. v. Merken, Germanicus. Heldendicht in 16 zangen. Amst. 1779. 4⁰. De platen zijn gen⁰. I—XVI doch zonder eenig op- of onderschrift. Naar de kleine schilderijen van *J. Grandjean* (uit Amsterdam) in 1781 te Rome vervaardigd en dáár door *Raph. Morghen* (4) *L. Garreau* (4) *T. Piróli* (3) en anderen in 1783 gegraveerd. Hg. 19, br. 14 dm. 4⁰.

Deze platen in 1788 te Amst. uitgeg., vindt men soms ingevoegd in het 10 jaren vroeger verschenen gedicht Germanicus.

88 Afbeelding v. h. Huis te Britten. — Uit: Guicciardini, Descriptio Belgii. Lat. Amst. 1613 of Ital. Antw. 1581. fol. — Zoo ook N° 1020, 1101, 1168, 1181, 1194, 1236.

88 A Het huis Brittenburg. Naauwkeurige afbeelding der grondslagen en alle gevonden voorwerpen; bovenaan regts een cartouche met Holl. inschrift; onderaan de Noordzee. Zeer belangrijke afbeelding *nae 't leven.* „In „Haerlem gedruckt en ghemackt doer *Joh. v. Dotecum* 1588." Hg. 30, br. 40 dm. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

88 B Afbeelding der omtrekken van de muren van het Huis ter Britten op 300 Roeden afstands van Katwijk, in zee gelegen. — Volgens de kopij in 1768 door den Landmeter D. van der Boon van eene oude, in 1572 geteekende kaart, op nieuw in 1783 te Parijs gegraveerd, met afbeelding der Oudheden, gemt. A—I; in 1520 en 1552 bij eb in het Huis te Britten gevonden. Hg. 42, br. 74 dm. br. fol. *Gekleurd.*

88 C „Aloude schilderij v. h. Huis te Britten in h. Huis v. d. Heer v. Katwijk". — Overblijfsels en Romeinsche Oudheden v. h. Huis te Britten. 2 pl. bovenaan gemt. Pag. 93. Pag. 81. br. 4°.

88 D „Oudheden v. h. Huis te Britten". Naar de 2e plaat v. N° 88 C. Door *A. Zurcher.* 8°. Met verklaring in HS.

93 (**584**) Radagijs wil zich verweren tegen de Angelsaks. Prinses. — Deze pl. is naar *J. C. Schotel* door *J. E. Marcus.*

95 A (**695**) Invoering v. h. Christendom in Nederland. De Evangelie-verkondigers. — Alleen pl. 1 en 2 zijn door *C. Bloemaert*; de overigen door *Ferd. Bloemaert.*

95 B Evangelieprediking in de 7de en 8ste eeuw. Naar *C. F. Philippeau* door *H. Sluijter D.Jzn.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A. pl. 9.

96 A 16 Voorstellingen, gen°. I—XVI (2 boven elkaâr) op 8 plaatjes uit het leven van den Bisschop Bonifacius; vooraf zijn portret ten voeten uit op een afzonderlijk plaatje. Iedere pl. hg. 13, br. 8 dm. Goede gravure van omstreeks 1650. kl. 8°. Uit?

96 B (**630**?) Wijding der St. Thomas-kerk te Utrecht. Naar *D. v. d. Kellen Jr.* door *H. Sluijter D.Jzn.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A. pl. 10.

99 A (**700**) Dorestad in de 8ste eeuw. Naar *E. Koster* door *J. H. Rennefeld* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A. pl. 11.

99 B (**710**?) De beoefening der schoone kunsten in het Klooster van Harlinde en Renilde te Eyk in Limburg. Naar *J. A. Canta* door *J. H. Rennefeld.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A. pl. 12.

108 A (**790**) Karel de Groote bezoekt de St. Maartensschool te Utrecht. Naar *ten Kate* door *C. L. v. Kesteren.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21A. pl. 13.

108 B (**800**?) Het Valkhof te Nijmegen. Naar *C. Springer* door *W. Steelink.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A. pl. 14.

109 A (**806**) Willem van Oranje verlost zijne 4 geroofde kinderen uit de handen der Mooren, bezongen in: Guillaume d'Orange, Chanson de geste. Publ. par W. J. A. Jonckbloet. La Haye 1854. 8°. Lithogr. naar *D. Peduzzi* door *Desguerrois.* Met adres v. J. J. v. Brederode. br. 4°. Uit?

110 A Kaart van Nederland in het Frankische tijdvak. Door L. P. C. v. d. Bergh. Lithogr. v. T. Hooiberg te Leiden. Hg. 50, br. 50 dm. fol. Uit: v. d.

Bergh, Handb. der Midden-Nederl. Geographie. Leid. 1852. (2e dr. 's Grav. 1872). 8°.

111 (837) Oud 2 reg. opschrift te Dordrecht over een inval der Noormannen,
A die in dit jaar Gallië, Dordrecht en Antwerpen verwoest hebben. Afzonderl. afdruk in facsimilé. 8°. In: Smits en Schotel, Beschrijving v. Dordr.

120 „Nederland in zijne Go-verdeeling omstr. de 10e eeuw". Zamengesteld
A door *W. J. Hofdijk.* Met 8 kleine afzonderlijke kaartjes van het Carolingische rijk, enz. Lith. door *Faszbender* met adres van *Gebr. Kraay.* Bovenaan get.: N° 2. Hg. 59 br. 47 dm. gr. fol. Uit: Hofdijk, Schets v. d. geschied. d. Nederl. Amst. 1857. 8°.

120 (900) Muiden in de 10de eeuw. Naar *S. L. Verveer* door *C. L. v. Kes-*
B *teren.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 15.

126 Toltoren te Utrecht. Naar *J. F. v. Deventer* door *W. Steelink.* fol. In
A Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 6.

127 5 Platen gen° I—V uit: H. van Wijn, Huiszittend leven, bevatt. eenige
A mengelstoffen over letter-, historie en oudheidk. v. Nederl. Amst. 1801—08. dl. I en II. 1. 8°. Zijnde: I. Opschrift Abdij Egmond (N° 127 is dus niet uit: Werken Instit.). II. Leeuw. III. Facsim. Handteeken. HS. v. Willeram. IV. 5 Specim. Cod. Willeram. V. Een vrouwenhoofd in med.

127 Afbeelding van het slot van Egmond in welstand, rondom door water
B omringd; op eenigen afstand links het dorp Egmond aan Zee, regts Alkmaar, op den voorgrond eene menigte volks van allerlei rang en stand. Boven en onderaan eene uitvoerige uitlegging van A—M en 1—27. Uitvoerige lithographie door? omstreeks 1840 naar de schilderij bij Jonkh. H. Six van Hillegom te Amsterdam. Hg. 20 br. 37 dm. br. fol. — Deze plaat is niet in den handel gebragt.

131 (1038) Friesche schepen op een ontdekkingsreis in het Noorden om-
A streeks 1038. Naar *F. H. Hendriks* en *J. A. Rust* door *C. L. v. Kesteren.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 16.

135 (1090) De St. Marie-kerk te Utrecht. Naar *J. Weissenbruch* door
A *H. Sluijter D.Jzn.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 17.

135 (1100) De jaarmarkt te Utrecht in 't begin der 12de eeuw. Naar
B *Ch. Rochussen* door *C. L. van Kesteren.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 18.

139 (1150 ?) Afbeelding v. d. zoogenaamden St. Maartenssteen in den
A westmuur v. d. toren der hervormde kerk te Bolsward daar ingemetseld bij den bouw der kerk in de 15e eeuw. Lithogr. door *T. Hooiberg* naar de teekening van *D. Hansma.* br. 4°. Uit: Vrije Fries V. bl. 277—312 bij een opstel van L. J. F. Janssen hierover.

146 (1200 ?) De Kruisvaarders, van een berg Jerusalem aanschouwende. *Schets-*
A *teekening* met potlood door *B. C. Wappers.* gr. br. fol. Waarschijnlijk gegraveerd.

150 (1210 ?) Jeanne van Vlaanderen, dochter van Boudewijn, Graaf van
A Vlaanderen en Keizer van Constantinopel, wil den monnik, die zich voor haren door de Bulgaren gevangen en overleden vader uitgeeft, niet als zoodanig herkennen. *Schetsteekening* in potlood door *B. C. Wapper* 1835. gr. fol.

153 A (**1219**) Inneming van Damiate. — Op den voorgrond links de haven met de beide torens, en daar tusschen een schip met het oude Haarlemsche wapen (een dorre boom) dat de keten stukzeilt; meer regts het gros der schepen. Verkl. *teekening* in O. I. inkt door *P. v. Looy* 1880 naar de originele schilderij van *C. C. v. Wieringen*, zijnde N° 127 op het Stedel. Mus. v. Schild. te 's Haarlem. Hg. 35, br. 49 dm. br. fol.

Boven de voorstelling zijn de 17 vlaggen met hunne insignien volgens de schilderij zeer duidelijk afgebeeld.

157 Hetzelfde; het overzeilen der keten. Zeer fraaije plaat; in het midden een schip in volle zeilen, met het oude Haarl. wapen, en den Holl. leeuw in de vlag, hetwelk den keten stuk zeilt, en tevens uit de stad door een regen van pijlen, grieksch vuur enz. overstelpt wordt. Onder de voorstelling een 16 reg. Lat. vers v. d. Haarlemschen Rector *Cor. Schoneus* in 4 kol. Links een tablet met Lat. opdragt v. d. graveur *N. Clock* 1595 aan de Regering te Haarlem. Op 2 bladen. Ieder hg. 51, te zamen br. 74 dm. br. fol. Thans bij mij.

Over deze gebeurtenis bestaan 3 verschill. oude HSS. Zie: S. Muller, Lijst v. Chronijken. Utr. 1880. Blz. 28.

161 (**1227. 27 Julij**) Slag te Anen bij Coevorden. Uit: A. Montanus, Beschrijving der eerste inwoonders van Aemstellandt. Amst. 1664. 12°.

166 A **1249. Jan.** Ontvangst van Willem II, Graaf v. Holland Roomsch Koning binnen Utrecht, voorgesteld in een gecostumeerden optogt door H.H. Studenten ter viering van het 25e jaar van de herstelling der Utr. Hoogeschool den 2 Junij 1841. Titel in kleurendr. en 17 aaneenbehoorende platen van den optogt. Iedere pl. hg. 30, br. 49 dm. Lith. znd. nm. met adres van J. *P. Houtman* te Utr. en *A. Arns & C°.* te Leiden. br. fol. *Gekleurd.*

166 B Willem v. Holland laat zich als poorter inschrijven te Utrecht. Naar *B. de Poorter* door *W. Steelink.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A. pl 22.

166 C **1250.** „Afbeeldingen of Schetskaart v. de Rivier de Zaane zoo als deszelfs loop was in de jaren 1100 en 1250. br. fol. Uit: Honig, Gesch. der Zaanlanden.

166 D Willem v. Holland sticht het Hof in den Hage. Naar *R. Craeijvanger* door *J. H. Rennefeld.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 23.

168 (**1252. 16 Junij.**) Gijsbr. v. Amstel en Herm. v. Woerden gevangen. Uit: A. Montanus, Beschrijving, enz. van Aemstellandt. 1664. 12°.

178 A a (**1288. 5 Julij**) De Slag van Woeringen. — Voorstelling v. d. veldslag; in het midden Hertog Jan van Braband te paard, enz. Naar de kapitale schilderij van *Nic. de Keyser* houtsnede door *H. Brown*; onderaan uitlegging der N° 1—27. Hg. 15, br. 23 dm. br. 4°.

178 B Hetzelfde, geheel als voren en even groot; bovenaan: *Salon de* 1839. Onderaan: *Bataille de Woeringen.* Gegrav. door *H. Brown.* br. 4°.

Beide gravuren behooren in: A. Voisin, la Bataille de Woeringen. Recit historique avec le dessin du tableau de N. de Keyser. 3e éd. Brux. 1839. 40 bl. 8°.

178 C Eerste Dijkschouw in Drechterland. Naar *W. Verschuur* door *C. L. v. Kesteren.* fol. In; Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 25.

180 A (1296. 7 Junij.) „De dood van Floris V, Grave van Holl. en Onder„gangh van Gerret van Velsen". — Bovenschr. van eene plaat, voorstell. eenige regters aan een tafel, voor wien Gerrit v. Velsen zwaar geboeid staat; voor hem een vat met spijkers, waarin hij gesloten zal worden, in het verschiet eenige huizen en het gesloten vat, dat omgewenteld wordt. Ter weêrszijden der voorstelling 3 (dus 6) kleine afbeeldingen over Floris en v. Velsen, b. v. de verkrachting van Velsen's vrouw, moord van den Graaf enz., elk met 4 reg. versje. Onder de middelste voorstelling en zijstukken het „Cort Verhael" uit het 22e—26e Cap. 19e divisie Holl. Kron. in 6 kol. Door *Exper Sillemans* met adres van *C. Danckerts*. Hg. 40, br. 52 dm. br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

Deze zeldzame doch geheel onjuiste prent is blijkens de kleeding uit den tijd van 1640 of daaromstreeks; volgens de vele veranderingen op de plaat heeft ze vroeger voor iets anders gediend.

Van de 6 kleinere voorstellingen zijn er reeds 4 onder N° 180 beschreven, welke in A. Montanus, Beschrijv. v. Aemst. 1664. 12°. behooren.

184 A Vijf andere voorstellingen uit: Vondel's Gysbrecht v. Amstel in de kleeding gelijk het stuk voor 1772 gespeeld werd, en 1 pl. uit Kloris en Roosje, nl. waar Thomasvaar de borden laat vallen. 6 pl. door *S. Fokke*. 8°. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

De origineele teekeningen van 1769 hiervoor bij den Heer J. W. Wurfbain op de Heuven.

187 (1299) Willem v. Borselen vermoord. Door *J. L(uiken)* 4°. — Uit: L. v. d. Bosch, Praeltooneel van doorl. mannen. Amst. 1676. 4°.

190 A **1300.** Kaart v. h. Eiland Goedereede en der opkomende gronden v. Overflakkee, zooals die zich waarschijnlijk bevonden omstreeks het jaar 1300, nadat het oude land v. Dirksland was ingevloeid na de eerste bedijking v. 1284. — Kaart v. Goeree en Overflakkee in 1750 toen de eilanden gescheiden waren. — Kaart van het eiland Goeree en Overflakkee in 1842. — Op 1 blad lithogr. v. *H. J. Backer*. Hg. 20, br. 49 dm. br. fol. Uit: B. Boers, Beschrijv. v. Goeree en Overflakkee. Met 3 kaarten. Sommelsdijk 1843. 8°.

190 B (1300) Melis Stoke, zijn rijmkronijk schrijvende omstreeks 1300. Naar *J. G. Schwartze* door *J. H. Rennefeld*. fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl.

190 C **1302. 11 Julij** Slag van de Gouden Sporen bij Kortrijk. — Eene kaart van dien veldslag door *C. Onghena*. br. 4°. In: Messager d. Sc. Hist. 1834.

191 (1303) Vroonen bij Alkmaar verwoest. — Deze plaat over Vroonen door *R. A. v. Persijn* is van hooge zeldzaamheid en niet in 's Rijks Prenten-Kabinet te Amsterdam. — Bij deze plaat behoort nog eene beschrijving in boekdruk; links van de plaat 1 kolom en onderaan 2 kol. met opschrift boven de 1e kolom: „Van 't innemen ende Destructie „der Stadt Vroonen," gevende een uitvoerig doch verdicht verhaal over de groote koopstad Vroonen aan een tak van den Rijn, het verraad van Phoebus, en tevens een beschrijving van het op de plaat afgebeelde kruis, zegel en klokje. Over het klokje heet het: „Hebbe daeromme haer forme „met die opgegoten Letteren om die Outheyt vandien hierbij doen druc-

„ken opdat den Leser nae sijn goedtduncken daervan zelfs mochte oor„deelen." — Met adres onder de 3e kolom: Tot Alkmaer voor Jan Volckersz, Boekverkooper op de Mient in den Witten Os. De plaat hg. 20, br. 16 dm., met boekdruk hg. 33, br. 35 dm. fol. In den Atlas v. d. Heer C. W. Bruinvis te Alkmaar, die mij deze beschrijving verschaft heeft, berust het eenig bekende ex. met tekst.

Over Vroonen zelve vindt men veel in het boekje: „Vroonens begin, „midden en eynde, met het opkomen der Steden v. Westvrieslandt en de „bloedige oorlogen tusschen de Holl. en Kleine Vriezen tot 1403. Amst. „1661. 12⁰. Met 6 slechte en apocriefe voorstellingen, 2 op 1 blad 12⁰.

202 **1304 12 Aug.** Intogt der Hollanders binnen Zierikzee onder Willem v. Oostervant, voorgesteld in een gecostumeerden optogt door de leden van het Leidsche studentencorps, ter viering in 1865 van den 290en verjaardag der Leidsche Hoogeschool. — Serie van 16 aaneen behoorende platen met titelbl. en afz. gedrukte titel en verklaring. Lith. naar en door *J. D. C. C. W. Baron de Constant Rebecque* bij *P. W. M. Trap.* Uitgeg. bij J. Hazenberg Cz. 1865. In linnen omslag. br. fol. — Hierbij een afz. gedrukt programma. 8⁰. — Hiervan bestaan ook gekleurde ex.

203 A **1315.** De Deken en Kooplieden der Hanzesteden, handvesten en privilegiën neêrleggend in het archief der St. Michielsabdij te Antwerpen. — Naar *G. Guffens.*

1324. De Magistraat van Antwerpen de eerste Venetiaansche Gezanten, Dardo Bembo en Giovanni Georgi, aan de Werf ontvangende. — Naar *J. Swerts.*

Twee photographiën van deze muurschilderingen, uitgevoerd in de Kamer van Koophandel te Antwerpen boven de Beurs aldaar, doch vóór de voltooijing vernietigd bij den brand der Beurs 2 Aug. 1858. Iedere photogr. hg. 13, br. 37 dm. br. fol.

Deze 2 muurschilderingen zijn met de andere versieringen van de Kamer van Kooph. eenigszins uitvoerig beschreven in: „Notice des „peintures murales exécutées à la Chambre de Commerce d'Anvers par „MM. G. Guffens et J. Swerts, et décrites par F. H. Mertens. Anvers „1858." 16 pp. 8⁰. welke hierbij is en ik aan mijn vriend J. A. Alberdingk Thym te danken heb, van wiens hand eene beschrijving der 6 historische kartons is verschenen bij C. L. van Langerhuysen 1861.

207 A **(1335?)** Amsterdam tot stad verheven. Naar *B. Wijnveld Jr.* door *W. Steelink.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 28.

208 **(1336)** „Justitie over den Baeliuw van Zuyt-Hollant." — Bij het vers, gen⁰ 6, behoort eene ongenommerde plaat, de geblinddoekte Themis voorstellende; op den achtergrond eene executie, waarschijnlijk die van Pieter Panne in 1598; dit plaatje vindt men dikwijls afzonderlijk; — alleen dit draagt den naam van *de Gheyn* en is van hem, terwijl de andere 6 plaatjes zeker niet door hem, doch waarschijnlijk door *B. Dolendo* zijn.

211 „Justitie van Willem de Goede over den Baljuw v. Zuyt-Holland." — Dezelfde groote plaat, met 3 kleine plaatjes links en regts en groote uitlegging onderaan, zonder naam van grav., doch zeker door *S. Savry* te Amsterdam, en met zijn adres. Hg. 44, br. 51 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* — Eene latere uitgave heeft het adres van *Hugo Allardt.*

211 A „Justitie over d. Baeliuw v. Zuyt-Hollant," enz. — Eene kleinere plaat dan N° 208, naar *Wtenwael* door *G. Swa(nenburg)* gr. fol., is bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht.

211 B Justitie over den Balliuw v. Z. Holland. — Hetz. nl. he wegvoeren van de koe door den bailiu naast wien de smeekende boer. Fraai gegrav. titelpr. znd. nm. v. grav. hg. 8, br. 12 dm. voor het tooneelsp.: Goudani, Bailliu v. Suydt-Hollandt. Haarl. A. Rooman. 1630. 4°. In: Bibl. Duncan. 1630. I.

217 A Afbeelding van een gebalsemd lijk, waarschijnlijk dat van Graaf Willem IV, in 1770 in de Fransche (of St. Maria) Kapel te 's Hage gevonden. (Zie N° 4235). Lithogr. in kleuren naar de origineele teekening van *A. Frese.* Uit: Overijss. Almanak 1844.

De teekeningen der Oudheden in 1770 in die Kapel gevonden, zijn in Nov. 1877 uit den Atlas van Mr. J. Visser in het Stedelijk Museum te 's Hage gekomen.

Dit lijk is ook met de doodkist waarin het gevonden is, afgebeeld in Timareten, Gedenkstukken, plaat n° 11 (figuur 21 en 22) door *C. P.* In den Spectator van 1878 en 79 komen over de opgravingen in de oude Hofkapel te 's Hage en de daar gevonden lijken vele stukken voor van Mr. S. Muller.

219 A (**1345**) Mirakel van Amsterdam. — Afbeelding van de gebeurtenis in 3 afdeelingen in houtsnede. Op den achtergrond links braakt de zieke den ouwel uit; regts werpt de vrouw dien in 't vuur, op den voorgrond vindt de vrouw den ouwel in de asch, tegenover haar 2 knielende Engeltjes, op den achtergrond tusschen de beide voorstellingen in eene schoorsteen, waarboven: *Amstelredam,* daarboven het wapen der stad, nog hooger links: 1518, regts het monogram *J. M. A.* (V) van *Jacob* (Cornelisz) *Amstelodam.* (geb. van Oostzaan) vroeger verkeerdelijk genoemd: *Jan Walter v. Assen.* Onder de plaat een 6reg. versje in goth. letters, in boekdruk: „Lofwonderlyck ghebenedyt heylich Sacrament. — Mieraculoos „ghevonden binnen Amstelredam."

„Als men schreef MCCCXLV veel teekenen men dan vernam" enz.

Deze fraaije en uiterst zeldzame houtsnede is hg. 12$^3/_4$, met het vers 16 dm., br. 10$^3/_4$ dm.

Eene dergelijke houtsneêgravure door denzelfden graveur en met zijn monogram, komt voor op de voorlaatste bladzijde van het boekje van Alardus Amstelr. „Ritus edendi Paschalis agni. Amst. Dodo Petri 1523."

van achteren bedrukt met het portret van den schrijver. Zoowel het laatstgen. (te 's Hage op de Koninkl. Bibl. berustende) als dit zijn herkenbaar aan het woord: *Amstelredam* op den schoorsteen voorkomende, wat in het eene met zeer grove, in mijn ex. met zeer geregelde kapitale letters staat. Het boekprentje is hg. 12$^3/_4$, br. 10$^1/_2$ dm. — Ook bestaan er nog andere oude kopijen in houtsneê van deze voorstelling, allen aan deze of gene afwijking te herkennen.

Op de Historische Tentoonstelling te Amsterdam in 1876 (N° 1653) waren aanwezig: „Acht beschilderde doeken in lijsten achter glas, voorstellende „verschillende momenten uit de geschiedenis der Wonderhostie (bewaard

„in de N.-Zijds Kapel)," die, hoewel bij Wagenaar reeds beschreven, later op nieuw te voorschijn gebracht zijn, en behooren aan het Kerkbestuur der Hervormde Gemeente alhier. — Van 6 dezer doeken zijn ten tijde der Tentoonstelling even groote, doch niet voltooide kopijen op papier gemaakt, welke thans op het Bisschoppelijke Museum te Haarlem berusten.

Bij vergelijking van deze banieren met de plaatjes van *Bolswert* in: Marius, Mirakel van Amst. is mij gebleken, dat de personen, op die plaatjes voorkomende, hunne houding, enz. precies gevolgd zijn naar deze oude beschilderde doeken, en dat alleen de stoffeering er door den ontwerper dezer plaatjes (*P. P. Rubens?*) of den graveur er is bijgevoegd.

Op dezelfde tentoonstelling waren nog 2 andere, en verschillende voorstellingen van het Mirakel, op doek geschilderd, met toepasselijke Latijnsche inscriptiën, waaronder gezigten op Amsterdam; beide behoorende aan het Kerkbestuur van St. Johannes en Ursula.

222 A. Mirakel van Amsterdam. — Vier afbeeldingen: 1. Het kind in het vuur. 2. De hostie in de asch. 3. Aanbidding der hostie door den Graaf. 4. Nazien der getuigschriften. Vier *penteekeningen* in O. I. inkt door *J. de Wit.* 4°. Niet in plaat gebragt. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

Hierbij: M. A. v. Steenwijk, Beknopt verhaal v. h. Mirakel te Amsterdam, met den brief ter uitschrijving v. h. Jubilé. Amst. (1845) 14 bl. kl. 8°. — Beknopt geschiedkundig verhaal v. h. beroemd Mirakel, waarmede God de stad Amst. heeft vereerd en verheven. 3e druk. Amst. C. L. v. Langenhuysen. 1845. 32 bl. kl. 8°.

227 (**1350?**) De ijzeren spil van eene Blijde der Graven v. Holland, in de wandeling *de Blijnagel* genoemd, te zien op het Hof in 's Hage. (Zie v. d. Houve, Handvest Chronijk, 2 dln. 's Hage 1645. 2e boek. bl. 129, op het jaar 1350.) — Naar de origin. teekening op h. Akad. Plaatkabinet te Leijden, gekopieerd door J. C. Wendel. br. 4°.

240 A. Afbeelding van de kei, genaamd *het Steentje van Aleid van Poelgeest* op de Plaats te 's Hage. *Teekening* door *J. C. Wendel* 1852 naar *A. Frese?* (1770 ?) br. 8.

Deze steen, in diameter ongeveer 4 palmen groot, ligt nog op de Plaats en wordt bij alle bestratingen zorgvuldig gespaard. Volgens de waarschijnlijk valsche overlevering zou op dien steen de moord van Aleid van Poelgeest geschied zijn; meer waarschijnlijk is die steen er gelegd ter herinnering van den zoen in 1413 door een der aanleggers van de moord. Zie Wagenaar III 322 en Goudts Chronijxken bl. 91.

242 A. (**1350.**) Willem Beukelsz vindt het haringkaken uit (Wagenaar, III, 499; Guicciardini Beschr. d. Nederl. 1612 op Biervliet.) Beukelsz zit met een haring in de eene, een mes in de andere hand op een omgekeerde ben aan het zeestrand. Met bovenschrift: *Willem Beukel sterft* 1397 en onderschrift: „Copie eener schildering, zich bevindende in de kerkglazen „te Biervliet zijnde bij het vervaardigen dezer copie in 1821 het origi- „neel door het breken van glazen reeds eenigzins defect". Lithogr. door *H. J. Backer*. br. 8°. Uit: een Almanak?

242 B. **1397.** Drinkhoren v. h. Sint Anthonis Gilde, te Stavoren bewaard, met inschrift: Desen hoern hebben doen maken de broeders v. h. Sint Antonis

Gilde. 1397. — Afbeelding v. opschrift en een plaatje. Lithogr. door *W. Alberda.* 1850. br. 8⁰. In: De Gildehoren te Harlingen. Workum 1850. 8⁰.

243 A (**1400**?) „De Abdij van Egmond, in den aanvang der 15e eeuw". Uitvoerige afbeelding van de Abdij, met 2 groote en 2 kleine torens;

a regts een groote tuin, het geheel met eene muur omringd. Lithogr. door *L. Springer.* Gr. br. 4⁰. Uit: Kerk. Archief v. Kist en Rooyaards, dl. 13.

b Dezelfde voorstelling; verkleind. Door *J. F. C. Reckleben.* br. 4⁰. In: Gesch. d. Christel. Kerk. blz. 186.

243 B De eerste windwatermolens in de 14de eeuw. Naar *W. Roelofs* door *W. Steelink.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 32.

258 (**1417**) Het slot van Ysselstein veroverd enz. Deze plaat evenals N⁰ 365 en 460 is eene afzonderlijke afdruk eener plaat uit Suikers en Verburg, Geschiedenis. Zie N⁰ 6 A.

262 A **1420. 18 Aug.** „De intogt van Hertog Jan v. Beijeren binnen Leyden „op den 18 Aug. 1420 in maskerade voorgesteld door H.H. Studenten „der Leydsche Hoogeschool". — Doorloopende serie van 18½ platen in lith., ieder bl. hg. 24, br. 34 dm. Met uitlegging op den omslag d. 126 groepen. Met adres v. Mej. *H. Schreuder* te Leiden. br. 4⁰. — Hierbij een programma der maskerade. Plano. Hiervan bestaan ook *gekleurde* ex.

262 B *a* Opheldering en omtrent den Intogt van Hertog Jan v. Beyeren in Leiden op 18 Aug. 1420. Leyden, v. d. Heuvell. 23 bl. 8⁰.

b Geschiedkundig overzigt omtrent de gebeurtenissen in betrekking tot den Intogt v. Jan v. Beyeren in 1420. Door J. G. la Lau. Leyd. Gebhard. 18 bl. 8⁰.

279 **1426. 13 Mei.** Heer Raes van Haamstede verslagen. — *Pontiaansdag* is 13 Mei. — Het dorp in het verschiet is welligt Elkerzee, waar een klooster Bethlehem was, en niet Haamstede.

280 A **1429. 1 Mei** „Beschrijving v. h. Mirakel der Heligen (*sic*) en waar„digen bloeds binnen Alkmaar op 1 Mei 1829; volgens oude geloofwaard. „Handschr. in de Kerk v. d. H. Laurentius aldaar. — Afbeelding der „3 schilderijen v. h. bovengemelde Mirakel zooals zij hangen in boven„gen. Kerk". Daaronder 3 slechte *lithogr.* ieder met 2 versreg. en lager de geschiedenis in 3 kol. Bij *M. C. Hoogvorst,* geb. *Seetz* te Alkmaar aan de Laat (omstreeks 1850.) 1 blad br. fol.

Deze plaat is gekopieerd naar eene andere met 3 houtsneden zonder naam van graveur, in den trant van *Numan* (1800) in het bezit van den Heer C. W. Bruinvis te Alkmaar. — Deze 3 voorstellingen zijn navolgingen van het bovenaltaarstuk en 2 schilderijen in de vorige, nu afgebroken, St. Laurenskerk (in de wandeling Diggelaarssteegjeskerk) te Alkmaar.

283 A **1430. 10 Jan.** Stichting van de orde van het Gulden Vlies door Filips den Goede van Bourgondië. (Wagenaar, III 509.) — Serie van 8 platen, gen⁰ A—K, alle gekleurde lithographiën door *Dewasme-Pletinckx.* Uit: F. A. F. T. de Reiffenberg, Histoire de la Toison d'or. Brux. 1830. gr. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

A. De Prins v. Oranje, geb. 1792 (later Koning Willem II) kl. fol. tegenover den titel.

B. Filips de Goede, Stichter der Orde. kl. fol. Vóór den tekst.
C. Kapittel der Orde door Karel den Stoute in 1473 te Valenciennes gehouden. gr. fol.
D. Ordeketen en wapens der 52 ridders. gr. fol.
E. Twee groote altaarkruizen. gr. fol.
F. Kostuum der ridders bij het kapittel in 1555. kl. fol.
G. Ander kostuum der ridders. kl. fol.
H. Heraut en helbaardier der Orde. kl. fol.
I. Helbaardiers en paadje der Orde. kl. fol.
K. Een candelabre voor 50 lichten. br. fol.

283 B (**1430** ?) „Afbeelding v. d. Moerbeziënboom op het Slot Oostende te „Goes zoo als die zich vertoonde in 1837, toen die ruim 400 jaren oud, „nog goede vruchten gaf". Lithogr. 12⁰. In: Zeeuwsche Volksalm. 1838. Het planten v. dien boom wordt aan Jacoba v. Beyeren toegeschreven. Zie de afbeelding in houtsnede in: Oude Tijd. 1869. bl. 236.

294 A **1460**. Afbeelding van een houten kruis waaraan een afzigtelijk Christusbeeld hangt, ter regterzijde eene 3 reg. Holl. en Fransche inscriptie: „Dit H. Cruys is de wortel van een Lelieblom die gevonden is geweest „op den bergh van Calvarien en miraculeuselyc ghebrocht in 't Clooster „van Deynse. A⁰ 1460". Goede gravure zonder eenigen naam. Hg. 19, br. 14 dm. 4⁰. *Zeer zeldzaam.*

295 A (**1463**) „Welsprekendheid van Brugman. Naar *R. Craeyvanger* door *J. F. C. Reckleben*. 8⁰. Uit: Arend. Gesch. d. Vad. II. 18.

301 A (**1465**) Adolf van Gelder dreigt zijn vader Aarnoud? — Dezelfde voorstelling met onderschrift: „Samson in the Prison House at Gaza." Naar *Rembrandt* 1635, in zwarte kunst door *H. Leader*. 1765. London. Hg. 26, br. 20 dm. gr. 4⁰.

303 A (**1466**) De Hollandsche zeedijken met paalwerk versterkt. Naar *J. H. L. de Haas* door *H. Sluijter D.Jzn.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 37.

313 A **1473. 4 Aug.** Intocht van Karel den Stoute te Zutfen, voorgesteld in een gecostumeerden optogt door Studenten der Utrechtsche Hoogeschool. — 7 gelith. platen met verklaring en de namen der deelnemers onder iedere voorstelling in boekdr. Uitgeg. bij J. L. Beijers en J. v. Boekhoven te Utr. 1876. br. 8⁰. — Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

313 B Hetzelfde. — Proefblad (?) vergroot naar de voorg. pl. Chromolith. naar *J. Hoevenaar Wz.* Hg. 30, br. 77 dm. br. fol. — Bij den Heer Mr. S. v. Gijn is hierbij een feestwijzer gr. 40 blz. en eene afbeelding van de receptie van Karel den Stoute. Chromolith. znd. nm. aan de keerzijde bedrukt als adreskaart. br. 4⁰.

315 (**1474** ?) 5 Platen over het voorval van Rhinsault, Gouverneur van Gelderland (volgens anderen van Zeeland) en Saphira, de vrouw v. P. Stalins, Links van iedere plaat een 6reg. vers, de plaat verklarende. Naar en door *J. Wandelaar*. 8⁰. Bovenaan gen⁰ I. Deel. Pag. 197—258 Uit: P. Verhoek, Karel de Stoute. Treurspel. Amst. 1741. 8⁰.

De Divisie Kronijk 1595 bl. 359, vermeldt dat Karel de Stoute in 1468 Holland en Zeeland doorreisde; dit jaar staat ook boven de 2 schilde-

rijen van Dirk Stuerbout die deze geschiedenis afbeelden; ook was er van M. J. van Bree op de tentoonstelling te Brussel in 1824 eene schilderij over dit voorval. Hetz. is ook geboekt door Pontus Heuterus, van Meteren, Scriverius en Boxhorn. Hierbij een gedicht van A. v. d. Willigen als Jaarzang voor: Trouw moet Blijken, te Haarlem, van 1828. 4°.

318 A (**1477. 5 Jan.**) Dood van Karel den Stoute in den slag bij Nancy. — Afbeelding van den veldslag, op den achtergrond Nancy. Naar een miniatuur in een HS. van Phil. de Comines. Naar *J. Robert* door *Aveline Jr.* gr. 4°.

327 A (**1482. 27 Mrt.**) Het lijk van Maria v. Bourgondië te Brugge op een paradebed uitgestrekt en bezigtigd. Fraaije *ets* door *A. Lemajeur* met adres van J. Bouwens te Brussel. Hg. 15, br. 23½ dm. br. 4°.

336 A (**1487 ?**) Kopie van eene schilderij, door Desid. Erasmus geschilderd, voorstellende Christus aan het kruis, waarnaast Maria en Johannes; met afbeelding der lijst en van het randschrift: „Haec Desiderius (ne spernas) „pinxit Erasmus — Olim in Steinaeo, quando latebat agro". Deze kopie in O. I. inkt door *J. Stolker*, hg. 19, br. 18 dm. gr. 4°.

Het origineel was in de kunstverzameling van C. Ploos v. Amstel (verkocht 1800 onder N° 56 der schilderijen;) vroeger was het in bezit van den bekenden pastoor C. Musius bij Delft, later van den schilder Jac. de Wit. (Zie diens catal. N° 86.) In het kabinet Ploos v. Amstel was ook eene get. kopie met zw. krijt. (Kunstboek SS. 61 N° 3.) Zoowel van de schilderij als van die teekening is alle spoor verloren.

339 A **1489.** Volksleven. — Corn. v. Bleijenburg, zittende aan eene tafel en kaartspelende met zijne vrouw (?); achter de tafel staat een nar met narrenstaf. Belangrijke voorstelling voor kostuum enz.; *geteekend* in kleuren naar de origineele schilderij in het bezit van Mr. E. Baron Collot d'Escury te Dordt, door *J. Rutten*. Hg. 37, br. 43 dm. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

345 **1492.** Kaas- en Brood-volk te Alkmaar. — Deze plaat stelt meer bepaaldelijk voor de plundering van het huis van den Rentmeester Klaas Korf te Alkmaar en het doodslaan van zijn dienaar.

345 A **1492.** Intogt van Karel v. Gelre, Graaf v. Zutphen binnen Arnhem, voorgesteld in een Gecostumeerden optogt door de Leden van het Delftsche studentencorps op 8 Julij 1873. — Afbeelding van den optogt in groepen, gen^r. 1—155 op 10 aaneenbehoorende. br. fol. bladen. Ieder hg. 30, br. 73 dm. Chromolith. van *Tresling & Co.* Met gedrukten titel. In cart. omslag. Uitg. van J. Waltman Jr. te Delft.

346 A (**1493**) Twee Duitsche maan- en klaagbrieven van Graaf Bernhard van Meurs tegen Karel van Egmond, Hertog van Gelre, wegens zijne niet lossing van den Graaf van Meurs, die voor hem in Peronne in Frankrijk gevangen zat. — Facsimile v. h. origineel wat in het Stedel. Archief te Zutphen berust. Op den 1en (en bovensten) maanbrief zit Karel van Gelder op zijn troon en wordt hem de Maanbrief van v. Meurs overgegeven; daarnaast regts de brieven. — Op den 2en of ondersten brief ziet men (links) Karel v. Gelder in de gevangenis, doch de hand drukkende v. d. jongen Graaf v. Meurs achter wien zijn vader; in het midden gaat de Graaf v. Meurs *in*, Karel v. Gelder *uit* de gevangenis, waarbij vele

personen, lager regts het wapen van Meurs; links een geharnast ridder van Meurs. Tusschen dit alles in de 2de klaagbrief, even als de 1e en de afbeeldingen geheel gefacsimileerd. — 2 bladen te zamen hg. 60, br. 56 dm. br. fol. Hierbij het opstel v. Mr. R. W. Tadema over dezen Maanbrief afgedrukt in: Nijhoff, Bijdragen, 1e Reeks, 4e dl.

NB. De Nos. 347 A tot L gaan over de 1e helft der 16e eeuw.

347 A (**1500**) Platen van kunstwerken uit de 15e tot 17e eeuw, fraai gegraveerd door *C. Onghena* voor den: *Messager* des Sciences Historiques. Gand. 1833—42. Alle in zeer fraaije exemplaren op groot papier, meestal proefdrukken vóór alle letter, vóór ze in het boek gebruikt werden. Alle in gewoon of breed 8°.

1833. bl. 12. Dyptichon geschilderd door *Ger. Horenbout* in 1525.
—— Portret van L. Hughenois, Abt van St. Baef te Gend en der Maagd Maria. 1831. — *Chin. pap.*
—— bl. 17. Onregtvaardig regt van keizer Otto III (naar de legende verkeerdelijk luidt) naar *Dirk Stuerbout* te Haarlem.
1834. bl. 150. Hetzelfde, geheel anders. Naar *Dirk Stuerbout* (1468?)
—— „ 262. St. Sebastiaan. Naar *P. v. Hanselaar.* 1834.
—— „ 446. Golgotha. Naar *P. Wouwerman.* 1652.
1836. „ 54. Spiegellijst gesneden door *N. van der Meulen* (omstreeks 1700) 2 platen.
—— Dezelfde lijsten, iets kleiner. 2 lithogr. in de: Notice de vente de Mr. de Rudder te Gent. 22 Oct. 1851.
—— „ 333. Bladelen van Middelburg (in Vlaanderen), naar een oud schilderij aldaar.
1837. „ 34. Een crucifix in ivoor. (Waarschijnlijk hetzelfde wat onder den naam van crucifix van Karel V voor eenige jaren hier is tentoongesteld).
—— „ 37. Geschilderd glasraam bij Mevr. Vaernewijck te Gent.
—— „ 369. Grafzerk der familie Goethals.
—— „ 465. Oude Belgische zegels.
1838. „ 233. Oude Doopvont in de groote kerk te Dendermonde.
—— „ 238. —— Hetzelfde: de basreliefs op de zijden.
1839. „ 57. St. Barbara naar H. Memling.
—— „ 204. De zoon scherpregter over zijn vader. 1371.
—— „ 376. Een bisschop geknield voor Maria en kind. Naar *Lucas v. Leyden* te Keulen.
1840. „ 58. Draken door St. Joris verslagen.
1842. „ 490. Aanbidding van Maria en kind, met wapen: *In als goet.*

347 B 13 platen van de Châsse der H. Ursula in het Hospitaal van St. Jan te Brugge, geschilderd door *H. Memling*; nl. eene plaat de Châsse in haar geheel voorstellende en 12 pl., gen. 1—12 met 1 regel Fransch onderschrift de verschillende schilderingen afbeeldende. Door *Ch. Onghena.* Iedere pl. hg. 18, br. 27 dm. br. 4°. Behooren bij het werk: La Châsse de St. Ursule. Avec texte par Delepierre et A. Voisin. Brux. 1841. gr. 4° Zeer fraai ex. met alle randen.

347 C (1525?) Houtsnijwerk der 16e? eeuw. — Beeldengroep, voorstellende den 12jarigen Jezus, onder de Schriftgeleerden. In hout *en relief* gesneden, herkomstig uit een klooster bij Doetinchem en thans in bezit v. Mr. A. Ver Huell te Arnhem. Fraaije photographie naar h. origineel, hg. 75, br. 60 centim. Deze photogr. hg. 22, br. 16½ dm. gr. 4°. Hiervan bestaan slechts 12 exempl.

347 D Kopie *au trait* van de schilderij van het Laatste Oordeel door *Lucas van Leiden*, door *A. Delfos*. — Deze schilderij bestond uit een groot middenvak met 2 deuren, aan beide zijden beschilderd, en stond (volgens Snellen v. Vollenhoven in: Kneppelhout, de St. Pieterskerk), op het Hoog Altaar. Door de Beeldstormers afgerukt, zou ze door een der Burgemeesters ingekocht zijn, althans het stuk was tot 1874 op het Stadhuis; sedert op het Stedelijk Museum te Leyden. Volgens den Messager des Sciences. Histor. de Belg. 1839. bl. 377 is het stuk in 1604 slecht overschilderd. — Deze gravure *au trait* is zonder naam, doch door *A. Delfos*. Hg. 70, br. 48 dm. gr. fol.

Hierbij eene vergroote kopie van een der verrijzende mannen uit de schilderij, bovenaan links kleiner, in de grootte van het schilderstuk weergegeven; nl. een man ter halve lijve naakt, omziende naar links, met zaamgevouwen handen. Bovenaan het N°. 60. Door *P. de Mare*. Hg. 27 br. 22 dm.

Deze 2 bladen zouden met nog een blad van een der personen uit de schilderij door A. Delfos in het laatst der vorige eeuw uitgegeven worden, blijkens een toen verschenen prospectus, doch dit plan is niet uitgevoerd. Van de geheele schilderij en de zijstukken kwam een fraaije teekening in sepia door *A. Delfos* voor in den Atlas over Leiden van den Heer Y. van Dam, en berust thans bij den Heer Muller Massis te Arenberg bij de Bilt bij Utrecht, die in Oct. 1866 den geheelen Atlas van 11 portef. te Amsterdam in veiling voor *f* 1400 kocht.

347 E Schets van eene der muurschilderingen in de kerk te Bathmen bij Zutphen, voorstellende St. Catharina en de 10000 martelaren. Lith. naar en door *V. de Stuers*. br. 4°. N°. 10 uit het: Album van den Ned. Spectator.

347 F Muurschildering van 8 Heiligenbeelden, in 8 vakken (4 boven 4 onder) in het koor der Sint Pieterskerk te Leyden. Lithogr. v. *T. Hooiberg* te Leiden. br. fol. Uit: Kist en Royaards. Nederl. Archief. Dl. 6.

347 G 19 Verschillende afbeeldingen in verschillende grootte van voorstellingen uit een Doodendans, op 5 pl. gen. I—V. behoorende tot: N. C. Kist, de kerkelijke architectuur en de Doodendansen. Leid. 1844, 8°. eerst verschenen in Nederl. Archief v. Kerkel. Geschied. dl. 4. Pl. 1—4. ieder hg. 20½, br. 41½ dm.; — pl. 5 hg. 11½, br. 16½ dm. Lithogr.

347 H De Abdij van Egmond in de 16e eeuw naar *V. Bing* door *Reckleben*. br. 4°. In: Geschiedenis d. Christel. kerk in Nederl. I.

347 I De boekerij der Abdij van Egmond. Naar *J. Bosboom* door *J. H. Rennefeld*. fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 20.

347 Merkwaardige boekband van een Handschrift uit het klooster Bethlehem bij Doetichem, thans op de Stadsbibliotheek te Arnhem; be-

schreven door I. A. Nijhoff in: Verhand. d. Kon. Akad. v. Wetensch. Letterkunde 1e dl. 1857 4⁰. Lithogr. in kleuren door *T. Hooiberg*. 4⁰.

347 K 2 platen over het Strafregt in België in de 15e en 16e eeuw uit: Cannaert, Geschied. v. h. Oude Strafregt in België 3e druk. Gent. 1835.
— Bl. 23 Jan de Paepe en zijn medegezellen. 1554.
— Bl. 313. Executie te Gend, ophangen in een schoorsteen in 1497.
Beide door *C. Onghena*. 8⁰.

347 L „Naauwkeurige kaart der Vereenigde Nederlanden tot opheldering der „Vaderl. Historie in de 16e eeuw. Amst. Tirion. 1752". br. fol. Uit: Wagenaar, Vaderl. Hist.

356 A **1515. 14 Mrt.** Lijkstatie van Koning Ferdinand den Katholieke van Spanje, te Brussel in de Kathedraal St. Gudule door zijn opvolger Karel, beschreven door Remy Dupuys. Het werk, waarin dit beschreven is, voert den titel: „Les exeques et pompe funerale de feu.... Don Fernand „roy catholique, faicte et accomplie en leglise saincte Goule à Bruxelles „le 14 Mars 1515." Zonder plaats en jaar. fol.

Het boek bevat 22 ff (44 blz.), gen⁰ A 1—E (4) znd. nm. v. drukker, znd. platen, alleen op den titel het groote Spaansche wapen met het Gulden Vlies. De eerste blz. van den tekst is op oude wijze fraai versierd.

Een exempl. van dit zeer zeldz. werk, wat ik nergens beschreven heb gevonden, berust in de *Bibliotheca Thysiana* te Leyden.

356 B **1515. 18 April.** Intrede van Karel V in Brugge.— „Dupuys Remy. La „triumphante et solemnelle entree faicte sur l'aduenement de ... Mr. Char„les, prince des Hespaignes, Archiduc daustrice (sic), duc de bourgongne, „Comte de Flandres, etc., en sa ville de Bruges, etc. le 18 dapuril 1515. „apres Pasques, redige en escript par maistre Remy du Puys ... (Paris), „Gilles de Gourmant (ongeveer 1515) in-fol. 40 bl. met 33 houtsneden. In deze entrée in Brugge zijn de volgende houtsneden:
A 2. De schrijver zijn boek den Keizer aanbiedende.
A 3 verso. —— zijn boek schrijvende.
A 5. De Keizer te paard te Brugge komende.
B 1. De poort Ste Croix te Brugge, waar de Keizer inreed; voorts zijn op B 2, B 3, B 4, B 5, B 6, C 1, C 2, C 4, C 5, C 6, D 1, D 1 verso, D 2 verso, D 3 verso, D 4 verso, D 5 verso, E 1, E 2, E 3, E 4, E 5, E 6, F 1 verso, F 3, F 4, F 6, G 1 verso, 27 houtsneefiguren van eerepoorten, enz. de geheele blz. innemende en op C 3 en F 1, 2 houtsneden, de linkerhelft der bladz. beslaande.

In het exemplaar van dit hoogst zeldzame werk, berustende op de Bibliotheca Thysiana te Leiden, zijn vele verbeteringen in gelijktijdig HS. gemaakt. Van deze origineele uitgave zijn slechts 4 ex. bekend; daarom is het in 1837? opnieuw in facsimile uitgegeven. Het ex. der origineele uitgave in de auctie Paelinck (Brussel 1860) gold 600 fr.

357 A **1515. 3 Junij.** Intrede van Karel V binnen Dordrecht op den 3en Junij 1515, bij gelegenheid zijner huldiging tot Graaf van Holland. — Gecostumeerde optogt door de leden van het Leidsche studenten-corps op den 12 Juni 1855. Serie van 14 aaneenbehoorende platen, met gedrukten titel en verklaring. Lith. naar en door *G. J. Bos*. Uitgeg. bij

C. C. v. d. Hoek en P. Engels. In linnen omslag. br. fol. *Gekleurd.* Hierbij een programma 8°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

357 B Hetzelfde. Volksuitgave op 1 blad, geteekend en gelithogr. door *G. J. Bos* bij P. W. Trap. Hg. 30, br. 37 dm. br. fol.

359 d (**1515**) De Overwinningen van Karel V. — Serie van 12 platen naar *M. v. Heemskerk* door *Coornhert.* br. fol. — Latere uitgave der staat *a*, doch ook met adres *H. Cock* 1556, met de Spaansche en Fr. verzen, in eenigzins anderen druk, en onderaan tusschen de verzen gen° 1—12 in Arab. cijfers, terwijl het bij mij beschreven I—XII met Rom. cijfers gemerkt is. In eene verzam. platen op de *Bibliotheca Thysiana* te Leiden. —

e Deze serie is ook photo-lithographisch gereproduceerd door G. Waterston te Edinburgh en uitgegeven met aanteekeningen door Sir M. Stirling Maxwell (1870.) *Privately printed.* — Zie hierover: Bibliophile Belge, vol. IX (1874) bl. 121 etc., waar ook de titels der verschillende uitgaven van andere werken door Sir W. A. Maxwell vermeld zijn.

360 **1516, 1517.** Facsimile van 2 Lat. aflaatsbrieven door Joannes Angelus Arumboldus, den 20 April 1516 te Nijmegen en den 2 Dec. 1517 te Arnhem gegeven. Met facsimile der onderteekening, zegel, enz. Ieder hg. 22, br. 34 dm. br. fol. Uit: Archief v. Kerk. Geschied. v. Nederl. I. bl. 176 en 179. Hierbij eene gedeeltelijke Holl. vertaling in H.S.

364 (**1519**) Dood van Maximiliaan. — Triomfwagen, gekopieerd door *C. Liefrinck.* — Zie over Corn. Liefrinck te Antw. en Leiden de zeer belangrijke historische opgaven van Jhr. Mr. Rammelman Elsevier in: Nederl. Spectator, 1875. bl. 157.

365 (**1520**) Jan Keuse en Willem v. Deutecom te Hattem in de Wassenaarskooi gesloten. — Zie hierover een opstel van Mr. J. J. v. Doorninck in: Volksalm. v. h. Nut 1879. — De plaat 365 is een afzonderlijke afdruk uit Suikers en Verburg, Geschied.

367 A **1520.** Vier voorstellingen uit het volksleven. Door *Lucas v. Leyden.* — (1) Een zittend man die zijne vrouw een beker ? aanbiedt, in het verschiet eene stad. Get. 1520. (Bartsch 148.)

(2) Een operateur die een' man eene tand trekt, naast hem een tafeltje met heelkundige instrumenten. Get. 1523. (Bartsch 157.) Ieder hg. 12, br. 7¾ dm. *Zeer fraai en zeldzaam.*

(3) Een zittend chirurgijn doet een voor hem op den grond zittenden man eene insnijding achter het oor. 1524. 12". (Bartsch 156.)

(4) Uilenspiegel. — Een man, op een doedelzak spelende, en kinderen in een mand op zijn rug; naast hem een ezel en zijne vrouw; voor hem een knaap met een uil op den schouder (Uilenspiegel). Zud. monogram. N° 3 en 4 zijn kopiën naar *Luk. v. Leyden.* gr. 4°. (Bartsch 159.)

Dit laatste plaatje is in 1672 nog eens met een kleine verandering gebruikt als spotprent op Chr. Bernh. v. Galen, Bisschop van Munster, en toen met het opschrift verschenen: „De Munstersche Moezelman." Zie N° 2335.

369 b (**1525**) De 16 Hervormers om eene tafel. — Deze plaat is zeker door *Corn. Cl. Duysend.* — Dez. plaat. Latere druk zonder naam v. Bergius Naeranus met adres v. *H. Allart* te Amsterdam. — Er bestaat nog eene latere uitgave met adres van *J. de Ram.* K.

369 Dezelfde plaat zeer verkleind; onder de plaat dezelfde verzen, gegraveerd
B in 3 kol. zonder naam of adres. Hg. 22, br. 16 dm. gr. 4⁰.
370 39 Platen uit: „Luijken, Theatre des Martyrs." — Hierbij zijn er vijf, nl.: 2 van P. J. Bekjen, en 3 andere, die in Commelin, Amsterdam dl. II gebruikt zijn en niet in v. Braght, Martelaarsspieghel voorkomen. K.
377 (**1530. Febr.**) Optogt van Keizer Karel V te Bologna met Paus Pius V, na
E zijne krooning aldaar. — *Zevende* uitgave, kopie in photolithographie getiteld: „The Procession of Pope Clement VII and the Emperor Charles V. After „the coronation at Bologna on the 24 Febr. 1530. Designed and engraved „by Nicolas Hogenberg. And now reproduced in facsimile with an Histo-„rical Introduction by Sir William Stirling Maxwell, Bart. Edinb. 1875." gr. fol. Slechts gedrukt in 250 genomm. exempl., dit ex. is N⁰ 151. (Ieder exemplaar kostte 10 Guineas, doch de geheele oplage was dadelijk uitverkocht.) Geschenk van Sir William Stirling Maxwell aan mij.

De uitgave is eene reproductie der vroeger beschreven 4e uitgave met de wapenschilden der voorouders van Karel V, namen en beschrijving in het Fransch. Deze kopie is gemaakt volgens mijn ex. dezer uitgave, zoodat op pl. 40 (het slotvers) bovenaan staat: *An.* 1530. 24 *Februari*, wat op mijn ex. met de pen is bijgeschreven en er niet op behoort.

Deze prachtige uitgave bevat behalve de 40 platen van Hogenberg, eene uitvoerige historische inleiding, register, enz. 8 Portretten van Karel V, van Clemens V, alle naar zeer zeldzame gelijktijdige gravuren of houtsneden. Voorts een brief van den Paus, 6 platen van andere kleinere afbeeldingen van dezen optogt, in dien tijd geschilderd of gegraveerd, en tallooze fraaije metalen ornamenten en arabesken aan werken van dit tijdperk ontleend.

De Heer C. de Brou, de geleerde Bibliothecaris v. d. Hertog v. Aremberg te Brussel, had over dit prentwerk van Hogenberg vele studiën gemaakt, en voornamelijk volgens diens inlichtingen stelt de heer Stirling Maxwell in de voorrede op bl. 27 eene geheele andere volgorde van uitgaven vast dan door mij bij de beschrijving van dit N⁰ in 1863 gegeven is, namelijk de volgende:

1e uitgave. De optogt zonder meer. Geheel geëtst. Ook bij mij 1e uitg. Het eenig bekende ex. hiervan is dat op perkament gedrukt, en in den: Catalogue de la Biblioth. de Mr. Ruggieri. Paris 1873. 3—11 Mars N⁰ 891; verkocht voor 4000 fr. — Mijn zegsman, die beweerde dat in de Bibl. der Hertogen van Aremberg twee exempl. berustten, was dus verkeerd ingelicht.

2e uitgave (bij mij 4e). De optogt met wapens en Fransche inschriften, Deze is door Sir W. S. Maxwell gekopieerd. Hiervan worden 8 ex. aangegeven, doch waarvan slechts 3 compleet zijn (nl. het mijne, een zeer groot ex. bij den heer F. J. Olivier te Brussel, wat 3 Eng. duimen hooger is dan dat bij den Hertog van Aremberg en bij mij; het ex. was echter oudtijds gekleurd en is schoongemaakt). Voorts 2 ex. op linnen geplakt, en in eene rol (een dezer heeft Sir Stirling Maxwell in Dec. 1877 voor 200 Guin. in veiling te Edinburg gekocht) en 3 min of meer defect.

3e uitg. (door mij niet genoemd). De wapens en namen uitgeslepen. Slechts 1 ex. bekend.

4e uitg. Zonder wapens en namen, en zonder de letters A tot EE op de eerste 27 platen, doch de platen nu gen" 1 tot 38. Hiervan 3 ex. bekend.

5e uitg. De platen van boven verkleind. — 1 ex. bij den Hertog v. Aremberg.

In de bovenvermelde Inleiding van Sir Stirling Maxwell wordt de 6e uitgave, die van Hondius, uitvoerig beschreven en vooral de bijzonderheid van het hoofd van den man op de laatste plaat, welke opmerking C. de Brou te Brussel hem in 1874 had medegedeeld — terwijl ze al lang op bl. 34 van mijn boek vermeld was.

Het is mij thans onbekend op welken grond ik eene 2e en 3e uitgave met Latijnsche en Hollandsche inscriptiën bij de wapens vermeld heb; ik heb er in 1863 geene exemplaren van opgegeven en ken ze ook nu niet.

Op bl. 20 dezer 7e uitgave komt de kopie voor van eene hoogst zeldzame houtsnede door Rob. Péril met 6 reg. Hollandsch onderschrift. Hg. 29, br. 27 dm. — Over deze houtsnede, dezen intogt en verscheidene zaken daarmede in betrekking staande en over den graveur R. Péril is eene zeer belangrijke Notice door L. de Burbure in: de Bulletins de l'Acad. Royale de Belgique, 2e Serie, Vol. XXVII, blz. 322— 357. 8°. Hierbij is tevens eene kopie van het portret van Péril naar hem zelven.

Zie voorts over dezen optogt een opstel van Goetghebuer in: Messager des Sciences historiques. 1864. 2e Livr.

Een ex. der 6e uitgave, op *velin* gedrukt, kwam voor in den Catal. Ruggieri. Paris 3 Mars 1873, onder N°. 891.

Ook bestaat van dezen optogt eene gelijktijdige hoogst zeldzame beschrijving, namelijk:

„Die crooninghe van den Keyser, gheschiet te Boloingne la grasse, des „dijsendaechs, den XXII dach van Februario. Int iaer ons Heeren Duy„sent vijfhondert, ende dertich. *Aan het einde*: Gheprent Thantwerpen „buyten die Camerpoorte. In den gulden Eenhore. Bi mi Willem Vorster„man (1530)" (16 bladen) kl. 4°. In de Bibliotheek der Hoogeschool te Gend.

377 A Optogt van Keizer Karel V met den Paus te Bologna na zijne krooning in de St. Petronius kerk aldaar. — De Paus en de Keizer naast elkander te paard onder een troonhemel rijdende, in het verschiet links de stad. Fraaije *teekening* op blaauw papier door *L. G. van Helmont*. Hg. 35, br. 27 dm. gr. fol. — Deze teekening is niet naar het werk van Hogenberg gevolgd, noch naar eene der platen welke gekopieerd zijn in Sir Stirling Maxwell's uitgave; waarschijnlijk eene vrije en fraaije schets.

377 B **1530. 20 Junij.** Uitschrijving van een wedstrijd met den „Voetboech" om 3 Papegayen te schieten te Delft op 't Stadhuis, tegen de daarbij uitgeloofde prijzen, en voor den inleg te betalen bij „*Henrik Bugge „Dirksz.* of *Jan Jacobszoon* aen de coreumarckt in de Weerlt." De wedstrijd begint 20 Junij 1530. — Bovenaan 5 kleine houtsneden naast

elkaar, nl. in 't midden de 3 papegayen, links het wapen v. Delfland? regts dat v. Delft, ter weerzijde een voetboog. Daaronder de voorwaarden van den wedstrijd en 30 regels in oud Duitsche letter. 1 blad folio. De houtsneden hg. 10, zamen br. 24 dm., het geheel hg. 35, br. 29 dm. — Uitmuntend geconserveerd en van de hoogste zeldzaamheid.

378 (**1530. 25 Junij.**) Rijksdag te Augsburg, door *Hendrik Lodewijckz.* —
b Dez. plaat latere staat met adres van *C. Allard.* Bij den heer A. J. Nijland te Utrecht.

378 Hetz. Waarschijnlijk oorspronkelijke voorstelling der voorg. plaat Znd.
A opschrift of uitlegging der Nos. Naar *Mich. Herr* door *G. Köler* te Neurenb. *Uiterst zeldzaam.* Bij den Heer A. J. Nijland.

378 Augsburgsche Confessie. — Zinneprent hierop met vele teksten en spreu-
B ken en de portretten van Luther en den Keizer (?) Met onderschr. „Eigentlijke afbeeldinge des Candelaars" enz. Znd. nm. v. grav. Met adres van *Clem. de Jonghe* en *Joch. Bormeester.* fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht.

Dit zal dus de plaat zijn waar de kandelaar op tafel staat, en Paus en Luther aan tafel zitten?

384 (**1535.**) Oproer der Wederdoopers te Amst. 8 pl. — Volgens de voorrede in de editie van 1614 van het boek v. Hortensius, zijn deze 8 afbeeldingen genomen naar de „spectaclen daervan in schilderijen ghepresenteert op de „stadhuyse en andere plaetsen" te Amsterdam, door Doove Barend, alias Barend Dirksz.

395 **1537.** Triumfwagen van Keizer Karel V. — De Keizer zit in een open
A zegewagen, getrokken door 12 paarden en voorafgegaan door 8 trompetters, gevolgd door 10 ruiters. Op het 3e blad van regts af, wordt boven de paarden een groote laurierkrans, waarop de deugden des Keizers genoemd zijn, door 2 engelen opgehouden. In het midden van den krans een 5reg. inschrift: „Triumphus Caroli Imp. eius nom. Quinti. Fraaije houtsn. (Door *Joh. Guldenmund.* Neuremb. 1537.) Op 9 aaneenbehoorende bladen. Te zamen br. 276 dm., hg. 37.5. *Zeer zeldzaam.*

Van deze belangrijke en fraaije plaat bestaan verschillende uitgaven, waarvan de hier beschrevene de 2e is. De eerste uitgave is met naam en jaar van den graveur en heeft in het midden van den lauwerkrans: „Solo tuo capite digna est haec laurea Caesar." Zie Bartsch, P. G. IX blz. 151 en Passavant, P. G. blz. 247.

396 **1539. 12 Junij.** „Spelen van Zinnen bij den 19 gheconfirmeirden Cameren
A „van Rhetorijcken, binnen Ghendt comparerende vertooght. Volghende den „Octroye van der K. Maj., Schepenen en Camere v. Rhetorijcke de „Fonteynisten. Dezelve Spelen beghinnende 12 Junij 1539. Gend. Joos „Lambrecht. kl. 4°.

Hierin zijn de volgende houtsneden, op blz.:

A (2) verso. Het tooneel der spelen, met de wapens v. Gend en blasoen *Alst past, hi apetite,* — en op de volgende bladen de blazoenen der volgende plaatsen:

A (1) Leffijnghe. — *Altoos doende-Leffijghe.*

C (2) Brugge. — *Mijn werck is hemelic.* (De H. Geest als duif).

E (2) Meesen. — *Hoe ick labuere met pijnen duere.*
G (2) Iperen. — *Spiritus ubi vult, spirat.*
I (2) Nieukerck. — *Goetwillich.*
L (1) verso. Nieupoort. — *Jesus fert coronam spineam.*
N (2) Thielt. — *Ghe bloyt int wilde.*
P (3) Antwerpen. — *Wt Jonsten verzaemt.*
R (3) verso. Axel. — *Rhetorica.*
T (3) Thienen. — *Filius meus delectus.*
X (3) Meenen. — *Re ri ka?*
Z (2) verso. Brussel. — *Om beters Wille.*
Bb (2) verso. Kaprijcke. — *De Caprijsche Berkenisten.* (Maria van een zwaard doorboord).
Dd (3) Oudenaerde. — *Pax vobis.*
Ff (3) Loo (in Veurner ambacht). — *Ic verrijcke de Roije.*
Hh (2) verso. Kortrijk. — *Sancta Barbara.*
Kk (2) Edenghe. — *Penser il fault.*
Mm (1) verso. Wijnoxberghe. — *Aertroy.*
Oo (1) Deinse. — *Doynze om een beter.* (Christuskind met kruis.)

393 **1536**. Uitvoerige afbeelding in vogelperspectief van Amsterdam in 1536,
A in zeer fraaije houtsnede op 12 aaneenbehoorende bladen door één fraaijen zwarten rand, breed 3 dm. omgeven. Naar, door en met adres van *Cornelis Anthoniszoon* (alias Corn. Teunissen) 1544, wiens monogram en privilegie (1543) op het 2e blad bovenaan voorkomt.

Deze even fraaije, als naauwkeurige, belangrijke en zeldzame plattegrond, in zijn geheel hg. 108, br. 110 met rand 114 dm., is hierin als belangrijk voortbrengsel van kunst geplaatst, wijl over geene der andere grootere Europesche steden, zelfs honderd jaar later, een dergelijk plan bestond. — Van deze plaat bestaan nog 2 uitgaven, de 2e staat met adres van Jan Jansz, Printdrucker, de laatste van 1612 met adres van de Wed. M. Colyn te Amst. De oorspronkel. schilderij van 1536, alsook deze 1e staat is op het Stadsarchief te Amsterdam. — Deze plaat is zeer verkleind in: Commelin, Amsterdam, dl. I. blz. 190.

397 (**1542**) Jacob van Liesveld te Antwerpen, met zijne vrouw in zijne
B boekenkraam; voor de toonbank staan 2 geestelijken. Naar *H. Leijs*, zeer fraai geëtst door *P. van Reeth*. Hg. 32, br. 28 dm. fol.

Deze fraaije ets is waarschijnlijk eene premieplaat van de Rederijkerskamer te Antw. *Wt Jonsten versaemt*, wier zegel op de plaat afgedrukt is.

402 (**1549**) Intogt van Philips van Spanje in Antwerpen. — Deze houtsn. zijn alle naar teekeningen van *P. Coecke* v. Aalst. — Van dit werk bestaat ook eene Fransche vertaling met dezelfde platen, doch in lateren druk: „Le Triumphe d'Anvers faict en la susception du Prince Philips, „Prince d'Espaign." fol. — Hiervan was een ex., gekleurd naar de originele teekeningen, in de Bibliotheek van Bremmaecker. 1845. N° 1709.

Den 3en Julij 1549 hield Philips zijnen intogt in Gent; bij die gelegenheid zijn 5 groote triomfbogen opgerigt volgens de teekeningen van *Fr. v. d. Velde*, architect te Gend, welke in houtsn. afgebeeld en te Antw. bij *Jan Liefrinck* gedrukt en op 5 bladen gr. fol. uitgegeven

zijn. Eene beschrijving van den intogt en der 5 hierboven genoemde triomfbogen is vervat in een werkje van Jan Otho (uit Brugge) Grieksch hoogleeraar te Gend, get.: „Brevis descriptio eorum quae exhibita fuere „Gandavi 3 Id. Jul. 1549." 4° 11 blz. — De platen en dit 4° boekje zijn beschreven in: Catal. Bremmaecker, N° 1688 en 1689.

402 *a* **1549. 3 Oct.** „Intogt van Philips II, Prins van Spanje, in Utrecht." —
A Gecostumeerde optogt, gehouden den 17 Junij 1846, door de Studenten der Utrechtsche Hoogeschool. Met een voorberigt (door J. Tideman en beschrijving.) Uitgeg. onder medewerking der Commissie, te Leyd. bij C. A. v. Immerseel Mounier, 1847. Serie van 22 aaneenbehoorende platen. Lith. door *C. C. A. Last.* br. fol. — In cart. omslag.

b Dez. pl. fraai *gekleurd* door A. Arnz en C°.

405 **1552.** Zinneprent op Karel V 's overwinning op de Turken. — In het
A midden de *Victoria* staande, omgeven door overwonnen en gebonden krijgslieden. Met 6 reg. Lat. vers: „Haec tibi promissa est foelix victoria fatis" enz. Door *Fr. Floris* met adres van *Cock.* 1552. Hg. 32, br. 44 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

405 **1552. 19 Febr.** Luchtverschijnsel bij Antwerpen gezien. Met boven-
B schrift: „Een seer wonderlick Teeken dwelck ghesien is gheweest in der „locht boven Antwerpen" enz. Houtsn. znd. nm. v. grav. Onderaan eene beschrijving gedrukt bij *Hans Liefrink* figuersnijder. fol. Vermeld in: Drugulin, Bilderatlas 147.

407 (**1555. Sept.**) Komst van Filips II te Brussel. Door *A. v. d. Does.* br. fol. Deze plaat en n°. 409 zijn uit: Ferdinandi.... triumphalis introitus in Flandriae metrop. Gandavum. Auct. G. Becanus. Antw. 1636; van welk werk de eerste afdrukken der platen onderaan regts genummerd zijn. Zie N°. 1728.

409 **1555. 25 Oct.** Overdragt der Nederlanden door Karel V aan zijnen zoon Philips. — Hiervan heeft *L. Gallait* in de Salon de Gand 1841 een fraaije schilderij geleverd, die zeer verkleind is teruggegeven in den Messager des Sciences Histor. de Belg. 1841. bl. 389 door *C. Onghena.* br. 8°.

411 **1556. 7 Sept.** Duitsche afscheidsbrief van Keizer Karel V uit Souburg
A op Walcheren in Zeeland geschreven, aan alle Vorsten van Duitschland, waarbij hij de regeering aan zijn broeder Ferdinand overdraagt en zich verontschuldigt dat hij niet naar den Rijksdag te Regensburg reizen kan wijl hij te ziek is en naar Spanje wil reizen. — Gelijktijdige druk, 1 blad br. fol.

412 (**1558. 29 Dec.**) Lijkstatie van Karel V in Brussel. — Van deze lijk-
A statie bestaat ook eene Duitsche uitgaaf bij *C. Plantin.* 1559 met den volgenden titel in kapit. letters: „Warhaftiche, Gruntliche Beschribimg, „und aigentliche abcontrefaiung der herlichen ceremonien und process„sion, so an .... Caroli V besingknus zu Brüssel .... an 29 Dec. 1558 „gehalten." Deze uitgaaf bevat:

Titel 1 bl. — Tekst, 6 bl. aan ééne zijde gedrukt; — Plaat wapenrok; een bl. Duitsche tekst over de *Brennenden Capellen;* voorts pl. 1—32. Op de laatste regts *Hier. Cock Inv.* 1559. Tusschen pl. 6 en 7 een blad tekst „An diessem Ort" etc.

Dit ex. behoorde in 1878 aan den Graaf de Sauvage te Brussel.

412 Uitgave van Hondius. 's Hage 1619. 34 platen. br. fol. — Hiervan heb ik
B nog een zeer kostbaar exemplaar verkregen, waarin alle wapens, standaarden, kleedingen, schabrakken der paarden enz. uitvoerig en keurig *gekleurd*, en met goud en zilver *afgezet* zijn door een kunstenaar der 17e eeuw, gelijk Koerten te Amsterdam of van Zanten te Enkhuizen.

Een dergelijk fraai gekleurd ex. was in den Catal. Bremmaecker 1845 n⁰. 1659 vermeld, en een ander met 40 platen, (waarschijnlijk eene vergissing wijl eene of meer platen in tweeën gedeeld waren,) onder n⁰ 1660.

Voorts is hierbij een naauwkeurig en goed afschrift op 16 bladz. fol. (van ongeveer 1860) van den Hollandschen titel en tekst, welke bij het exemplaar der 1e uitgave was, vroeger in het bezit van den Heer ten Cate en die thans in de Bibliotheek van het Escuriaal is.

Volgens de Heeren Ruggieri te Parijs en Olivier te Brussel zoude de ongen° plaat met de Spaansche raadsheeren met opschrift: „*Los Senores*" in alle exemplaren der *originele* editien van 1559 ontbreken. — Zie over deze begrafenis ook Guicciardini, Beschrijv. d. Nederl. fol. aan het einde der beschrijving v. Vlaanderen, en daarbij Karel's grafschrift. — Het is onjuist dat het groote schip in dit werk (pl. 5) in de latere uitgave van Hondius het adres van Gillis Hendricx (uitgever te Antwerpen na 1644) zou hebben, gelijk ik op bl. 39 dl. I gezegd heb.

412 **1558.** „Uitvaart van Karel V te Brussel." — Afbeelding van het groote
C schip, verkleind volgens plaat V van het vorige werk: op den achtergrond de markt te Brussel. Door *J. F. C. Reckleben.* br. 4⁰. Uit: Geschied. d. Christelijke Kerk. Amst. 1854. Dl. II.

HOGENBERGS PRENTWERK.

413 Nadat ik in 1863 na maanden langen arbeid dit werk in Dl. I, blz 40—60 beschreven had, heeft de Heer *W. Drugulin* te Leipzig deze beschrijving geheel vertaald en overgenomen in den Catalogus zijner Historie-prentverzameling onder den titel „Historischer Bilderatlas" in 1867 uitgegeven, en is zij door de groote verspreiding van zijn werk buiten 's lands meer algemeen als zijne beschrijving bekend en genoemd geworden, hoewel ze slechts eene naauwkeurige vertaling van deze is.

Bij de beschrijving van Hogenberg heb ik Dl. 1, blz. 40 onderaan het vermoeden geopperd, dat deze platen welligt kopiën zouden zijn der gelijktijdige teekeningen van P. le Poivre, die thans in het Cabinet d'Estampes op de Nation. Biblioth. te Brussel berusten. Reeds voorlang had Prof. R. Fruin mij zijn twijfel hierover te kennen gegeven, die later bevestigd is door den Conservator v. h. Kabinet, H. Hymans. Gaarne had ik hierbij eene lijst gegeven dezer afbeeldingen en vergelijking met enkele voorstellingen van Hogenberg, doch ben door allerlei omstandigheden tot nu toe daarin verhinderd; welligt zal aan het slot van dit werk die lijst en gedeeltelijke vergelijking eene plaats vinden.

Sedert bovengenoemde beschrijving in Dl. I, is de belangrijkste bijdrage tot mijn onderzoek geweest het vinden van eene reeks van 15 platen

der 6e Serie, welke de originelen of gelijktijdige andere ontwerpen schijnen te zijn der voorstellingen, bij mij gen⁰ 123—137, zooals de volgende uitvoeriger vergelijking aantoont. — Deze originelen of kopijen zijn alle ongen⁰ en hg. 24, br. 31 dm. (die van Hogenb. hg. 21, br. 29 dm.) en hebben andere 8 reg. Duitsche verzen dan die v. H.; veelal zijn laatstgenoemde juist de omgekeerde voorstellingen van gene platen. Alle platen zijn van een en denzelfden Duitschen middelmatigen graveur, ook in graveerwijze zeer afwijkende van die van H.

123. Brielle. Nagenoeg dez. voorstelling als bij H. De Briel links en kleiner, het leger veel grooter. Met vers: „Wenn der hertzog von alba" enz.

124. Rotterdam. In het midden een groote boom; links eene der poorten aan de landzijde duidelijk afgebeeld. Met vers: „Zu Rotterdam „hetten die spaeneir" enz.

125. Roermond. De stad bovenaan regts. Met vers: „Nach dem das die „geuzen" enz.

126. Bergen. De stad bovenaan links, met vers: „Der von alba" en datum 12—18 Aug.

127. Bergen. Bijna dez. voorstelling met vers: „Durch dem das" en data 1—6 Sept.

128. Mechelen is niet in deze serie.

129. Zutphen. De voorstelling omgekeerd, de rivier bovenaan met de geheele brug. Met vers: „Wenn jetz derr von alba" en datum 14—16 Sept.

130. Naarden. De voorstelling bijna omgekeerd; de poort links; met vers: „Nach dem das der von alba."

131. Haarlem. Het plan der stad kleiner dan in H., doch het omliggende land grooter; znd. verzen, doch met 2 drieregelige inschriften onderaan links en regts. — Volgens de onderschriften is deze plaat waarschijnlijk gemaakt tijdens het beleg. Zie op N⁰ 609 A eene andere voorstelling bijna als die van Hogenberg.

132. Overwinning bij Vlissingen. De voorstelling omgekeerd. Vlissingen regts, Biervliet links. Met vers: „Das Princen volck" enz.

133. Slag op den Diemerdijk. Zeer verschillende voorstelling; bovenaan links de zee, regts Amsterdam; onderaan regts de Amstel. Met vers: „Die geuzen haben" enz. en datums 5 en 6 Junij.

134. Moord te Haarlem. Geheel andere voorstelling; op den voorgrond het Spaarne met steenen brug en Waag en verderop de Bakenesserkerk. Met vers: „Der von alba" enz.

135. Rammekens. Bijna gelijke voorstelling, doch *Armuyen* bovenaan regts. Met vers: „Ramken eijn fast gebauwt haus" enz.

136. Alkmaar. Geheel andere voorstelling; in het midden Alkm. veel kleiner dan bij H.; b venaan regts de Schermer; onderaan links *Bergen*. Met vers: „Wenn ietz derr von alba" enz. en datum 18 Sept., 1, 2 en 3 Octob.

137. Geertruidenberg. Voorstelling omgekeerd; de stad in het midden en links. Met vers: „Eyn stetlijn" enz. en datum 31 Aug.

Van de 3e Serie bestaan volgens blz. 44 vier uitgaven; de 2e in 32 platen, vroeger bij den Heer Bodel, is thans in deze verzam.

Van de 5e Serie bestaan niet twée uitgaven, zooals op blz. 47 gezegd is, doch 3; nl. de 1e in 19 platen, beschreven als slechts aanwezig op de Bibliotheek te Arnhem, doch thans ook bij mij; de platen zijn op de daarbij gevoegde gedrukte beschrijving gen⁰ I—XIX; de beschrijving der 2e editie, vroeger bij den Heer Bodel en thans insgelijks bij mij, is eveneens gen⁰ I—XIX; de 3e uitgave heeft geene beschrijving en bevat 20 platen. De plaat van de executie van *Spell*, die in de 1e uitgave gen⁰ 18 voorkomt, wordt op de beschrijving de serie niet vermeld; het *Pardon te Antw.* N⁰ 18 op de beschrijving, is gen⁰ 19 en het *Oproer te Valenciennes,* N⁰ 19 op de beschrijving, is gen⁰ 20. De plaat van *Spell* komt *niet* in de 2e uitgave voor.

Het verschil in de volgorde der platen der 2e en 3e uitgaven bepaalt zich niet, gelijk op blz. 47 gezegd is, tot de platen 11 en 15, doch is veel grooter; de volgende platen der 1e en 3e uitgaven

15, 11, 12, 13, 14, 17, 16, 19, 20

zijn in de 2e uitgave: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Van de 6e Serie (N⁰ 122—150) heb ik nog eene vroegere uitgave gevonden, waarin N⁰ 11 (132) ongen⁰ is.

Wat de varianten der overige Nos. en kopieën betreft, zoo zijn de volgende de voornaamste.

Nos. 11—17 mijner Beschrijving, in mijn ex. ongen⁰, vond ik in een uit Beijeren verkregen oud ex. gen⁰ 9—15.

N⁰ 59. 1590. 11 Febr. heeft in een ander exempl. 1589 Nov.

„ 60. is niet 14 April, doch 14 Maart.

„ 63. Plan van Parijs ontzet door Parma. Hiervan eene omgekeerde kopie, eenigzins veranderd en met ander vers bij mij.

„ 89. Albertus neemt Calais in. Hiervan heb ik eene latere, slechte kopie met hetz. vers en jaar, waarop de stad genoemd is *Cales.*

„ 91. Beleg van Cadix. (*Gades* of *Cales Males*) Hiervan heb ik eene latere afdruk met verandering van: 1596 Junij en Julij in: 1625. 1 Dec.

„ 119. Executie van Spell. Deze plaat had ik vroeger alleen gevonden in het ex. van H. te Arnhem en heeft daar het N⁰ 18 en een 12reg. gegrav. vers onder de voorstelling; nu heb ik echter eene vroegere staat verkregen, die van onderen grooter en znd. verzen en N⁰ is, met het woord *provost* onderaan in het midden. Ook is de plaat een halve dm. hooger, nl. de ruimte boven de galg, en daarboven in boekdr. een 6reg. Duitsch opschrift: „Eine Execution vonn den Obersten Provaiss Spelle „11 Febr. 1570." Deze uiterst zeldzame prent is hg. 23, met den tekst 28, br. 36 dm.

„ 145. Slag op de Mookerheide. Hiervan heb ik een vroegeren druk vóór het N⁰ 23.

„ 174. De Walen trekken uit Antwerpen. Hiervan is eene vroegere druk gen⁰ 2, en *niet* 3.

N⁰ 256. De dijken voor Antwerpen doorgestoken. Hiervan heb ik eene geheel andere plaat, waarop wel dezelfde voorstelling, doch eene andere gravure met het jaar 1584. 9 Julij, en Holl. en Fransche in plaats van Duitsche uitlegging. Deze plaat is waarschijnlijk het origineel voor die van H.

„ 264, 265, 266 en 267. Hiervan heb ik vroegere drukken vóór de Nos. 85, 86, 87 en 88.

„ 335. Schenkenschans belegerd. Hiervan heb ik eene slechte kopie met dez. verzen. — Deze en waarschijnlijk meerdere kopien behooren in een boek, want er staat op den laatsten regel: „Kanst du ihm Text weiter verstan."

Voorts heb ik nog min of meer naauwkeurige navolgingen der volgende platen van H. gevonden die behooren in: Mart. ab Isselt, Mercurio Gallo-Belgicus, en in: G. Arthus, J. Francus (Meurer), Relatio historica. Deze platen zijn alle met 1 of meer reg. Duitsch onderschr. en slecht gegraveerd. De Nos. zijn: H. 60 (Dreux), 63 (Parijs), 75 (Rouaan), 76 (Caudebee), 78 (St. Denis, 83 (Orleans), 87 (La Fere met monogr. van *P. Uffenbach*), 88 (Ardres), 93 (Amiens), 261 (Schipbrug v. Parma), 302 (Zutphen), 311 (Dood v. Parma), 332 (Rijnberk), 349 (Grave).

Overigens heb ik slechts hier en daar varianten van enkele Nos. of tekst in het Duitsch of Fransch gevonden. Waarschijnlijk zijn van enkele platen of seriën nog meerdere uitgaven, dan mij bekend zijn, verscheuen.

Er schijnt van het geheele werk van Hogenberg of ten minste van enkele serieën, in Aitsinger gebruikt, nog eene uitgave te bestaan, waarin eene Fransche prozauitlegging der plaat in 1 of 2 regels op eene lange strook onder de Duitsche regels geplakt is; daarvan bezit ik slechts de platen 137 en 165 (uit de 6e en 7e Serie) nl. over: Geertruidenberg en Luik; doch meen op de Bibliotheek van het N. Brab. Genootschap te 's Bosch een ex van Aitsinger, Leo Belgicus gezien te hebben, waarin alle platen een dergelijk Fransch onderschrift hadden. Tot welke uitgave die behooren, is mij onbekend.

Gelijk op blz. 42 Dl. I onderaan gezegd is, zijn de verkleinde kopiën van H. voor Baudart, Oorloghen, later gebruikt in: Bor, Geschiedenissen 1621; de Heer D. Mulder Bosgoed te Rotterdam heeft in: Bibliogr. Adversaria, Dl. III blz. 202 en vv. aangewezen, welke platen in Bór gebruikt en welke anderen voor het eerst daarin afgedrukt zijn.

Als curiositeit vermeld ik nog, dat een prachtig gebonden ex. alleen der 34 platen over de Fransche geschiedenis, dus der 3e uitgave, doch uit de bibliotheek van J. A. de Thou en met diens wapen versierd, in het begin van 1872 te Parijs voor 15,000 frcs. verkocht is.

416 „Premier volume conten. 40 Tableaux des guerres en France (par J. Tor-„torel et J. Perissin.)" Titel en 39 platen br. fol.

Over deze platen heb ik op blz. 61 Dl. I een en ander vermeld, wat mij toen bekend was; — sedert heb ik gezien, dat op 's Rijks Prentkabinet te Amst. ook een min of meer volledig ex. dezer platen aanwezig is, en meen thans dat er op andere oude bibliotheken hier te lande nog welligt exemplaren aanwezig zijn.

De uitvoerigste beschrijving dezer platen en hunner verschillende uitgaven vindt men in het voortreffelijke werk van: M. Hennin, Les monuments de l'hist. de France. Paris 1857. 10 vol. 8⁰; — Vol. II, pp. XCIV—CIX.

Deze platen, door Hogenberg eenigszins verkleind gekopieerd, (zie mijne Beschrijving Dl. I, blz. 45) zijn gelijk tal van andere platen v. Hogenberg, ontleend aan oudere, nu verloren platen. Zoo heb ik van de plaat N⁰ 11 bij Tortorel (bij mij H. N⁰ 27) Massacre de Vassy, het facsimile gevonden eener oudere plaat, in 1562 uitgeg. en get. *E. S.* Hg. 38, br. 51 dm. nl. in: H. Gourjeon, Le massacre de Vassy, 2e Edit. Paris, Delay. 1844. 8⁰, wat hierbij gevoegd is. De oudere platen over Egmond's dood bewijzen almede het bestaan van meerdere, thans onbekende originelen.

NB. De platen **417** A—C en **418** A tot As zijn allen over het Volksleven van 1550 tot 1575 à 1600.

417 (**1550**) „Den vetten Vastelavont." — Deze plaat is later nog 3 malen doch eenigszins veranderd en zeer afgedrukt gebruikt, nl.: eerst met het onderschrift: *Bellona zegepralende* in 1707 in het *Lusthof van Momus*, zie n⁰ 3154, — later bij de prenten over 1713, zie N⁰ 3209 — en ten slotte in het: *Tafereel der Dwaasheid* pl. 25 als: Strijd tusschen de smullende Bubbelheeren. Zie N⁰ 3560.

417 **A** *a* Volksleven. — De *Vette* en *Magere Keuken*, of het rijke en arme leven, 2 ongen⁰ platen. — Op de eene plaat zitten aan een met vleesch en gevogelte rijk voorziene tafel 3 dikke, vette mannen, eene vrouw en een monnik; regts staan 2 dikke vrouwen bij eene curieuse oude haardstede en braadspit; bovenaan links wordt de magere armoede, een doedelzak in de hand houdende, uitgejaagd. Bovenaan het inschrift: „Wech, wech, mager man.... het is hier all Vette Kuckenn." — Op de andere plaat zitten 2 magere mannen, een magere monnik en 2 magere vrouwen aan eene tafel met mosselen en wortelen karig voorzien; een kind in het hemd likt de pot uit; links zit een magere man voor het vuur eene pot te koken; een dikke vette man wil ter deure uit, doch wordt door 2 vrouwen binnengehouden. Met bovenschrift: „Blijvet hier Vette „man.... mager man ruert hier de pott." — Ieder dezer platen is met een fraai zwart randwerk omgeven, en de opschriften zijn in zonderlinge letters. Oude gravure van omstreeks 1560 (naar *Breugel*). Op de 1e pl. het veel latere adres v. *Romb. v. d. Hoeye* (circa 1640), op de andere is het adres (v. *H. Allardt ??*) uitgewischt. Iedere pl. met randen hg. 34, br. 48 dm. *Uiterst zeldzaam.*

417 **B** *a* Dezelfde voorstellingen doch eenigszins kleiner en veranderd, zonder randwerk, en iedere plaat met 2 regels Fr. en Holl. verzen, nl.: „Wech „magherman van hier" en: „Daer magherman die pot roert." Naar *Breughel* 1563, door *P. à Merica* 1563, met adres van *H. Cock.* Iedere pl. hg. 22, br. 28 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat van *Merica*, doch veel latere druk, zonder zijn monogram; bovenaan op den schoorsteen: *J. L. f.* (Jo. Liefrinck fecit) en met adres

van *H. Hondius* (1630?), veranderde verzen en onderschrift: *De Mager Keuken.* br. fol. — Hiervan alleen de 2e plaat bij Mr. S. v. Gijn.

417 C Nagenoeg dezelfde voorstellingen als op de bovengenoemde platen, de Vette en Magere Keuken, doch gewijzigd. — Op de 1e plaat zitten 3 mannen en 3 vrouwen aan tafel; regts staat de Armoede vóór de deur. Met 1 regel gegrav. bovenschrift: *Pinguia deliciis* etc. Met 4 reg. Fransch en Holl. vers: „Schept op, langt meer, tapt wijn," enz.

Op de andere plaat zitten 2 mannen, 2 kinderen en eene vrouw, alle zeer schamel gekleed aan eene tafel; links wil eene vrouw den vetten man inhalen. Met bovenschrift: *„Ossa genas penetrant"* en een 4reg. Fransch en Holl. vers: „Compt heijntje en smalbeek," enz. Beide platen naar *M. de Vos* (door? en) met adres van *C. J. Visscher.* Ieder hg. 23, br. 29 dm. br. 4°.

Van de 2e plaat bezit ik nog een vroegeren druk met adres van *J. Bpt. Vrints* (te Gend).

Zeer belangrijke platen voor het huisraad en keukengereedschap dier tijden.

418 A Volksleven. — „Die met lanterfanterij" enz. — Dez. plaat, vroegere druk, vóór eenig boven- of inschrift en zonder de tallooze Holl. en Fransche inschriften. Veel minder bewerkte en veel fraaijere druk, die geenerlei adres of naam heeft. De plaat is zeker door *P. a Merica.* In: Coll. Kaathoven.

418 B Zinneprent op de luiheid. — *Naeraet* komt in eene smidse om de luije gezellen te waarschuwen; vrouw *Verlega* zit ledig met haar spinrokken; haar man *Sorgheloos* speelt op een doedelzak. Fraaije grav. znd. nm. v. grav. met adres *Aux 4 vents* (*H. Cock*). Hg. 21, br. 28 dm. br. 4°.

418 C „t Varcken moet in 't Schot." — Spreuk in 3 regels onder eene spotprent op de wellust. — Een man wordt in het varkenskot gedrongen door een hoop hem uitjouwende vrouwen en mannen. Met een 4regelig vers: „Die „hun goet als droncken Swijnen; Brengen door in Venus Kott, Moeten „nae elendich kwijnen, Eindelyck in 't Varkenschot." Voorstelling naar *P. Breughel*, met adres v. *C. J. Visscher.* br. 4°. Hg. 23, br. 28 dm. br. 4°.

Van deze voorstelling is eene andere omgekeerde in ov. naar *P. Brewghel* door *H. Wierix.* br. 4° op het Prentkab. te Amst.

418 D Het vuile huishouden. — Vrouw *Vuil-Sause* beslaat het meel in haar voorschoot, waarbij een man de eijeren in de pan wil bakken; *Lippe-Loer* danst er bij, enz. Onderaan een 4reg. vers op 1 reg. „Zoo „Vuil-Sause" enz. Fraaije plaat znd. nm. v. grav. met adres van *H. Cock.* Hg. 19.5, br. 28 dm. br. 4°. Afgesneden.

418 E Het bedorven huishouden. — Met 1reg. bovenschrift: *Vina parant animos.* Een schoenmaker zit voor zijn' winkel en uitstalling lustig te etem en te drinken, zijne werkjongens beginnen te razen, terwijl zijne vrouw hen vermaant, en hunne dochter op een hek zit te zingen. Met 4 reg. Fransch en Holl. vers: „Wa vrouwe, ghy kijft ons al te vroeg" enz. Naar *M. de Vos* door *P. v. d. Borcht* met adres van *C. J. Visscher.* Hg. 22, br. 26 dm. br. 4°.

Dezelfde plaat, vroegere afdruk met adres *J. Bapt. Vrints.* Komt voor in eene collectie op Bibl. Thysiana te Leiden.

418 F Der apen huishouding voorgesteld als navolging en bespotting der menschen, nagenoeg als het Apenboek van *M. Pool* in of omstreeks 1720; beschreven onder N⁰ 3696.

De Koopman en de Apen. — Op den voorgrond trekt een aap de kousen van een kramer aan; links een aap, die de muts van den kramer bevuilt, enz. Naar *Breughel* door *P. a Merica*, met adres van *H. Cock*. 1562. Hg. 22½, br. 29 dm. br. 4⁰. — Bij den Heer Mr. S. van Gijn. — Dit is waarschijnlijk de origineele voorstelling, de volgende navolgingen.

418 G Dezelfde voorstelling doch anders; de kramer ligt regts, zoo ook de aap die zijne muts bevuilt. Met een 8 reg. Holl. vers, waartusschen: *Coomen sul*. Naar (*P. Feddes van Harl.*) (door? en) met adres van *C. J. Visscher*. Hg. 20, br. 27 dm br. 4⁰.

418 H Eene bijna gelijke voorstelling, doch met vele verschillen. — De slapende kramer wordt door apen bevuild, en zijne kleederen en zijne goederen hem door apen ontroofd. Met 2 reg. onderschrift in kapit. letters: „Quand le mercier son doulx repos" enz. Naar (en door?) *P. v. der Borcht*, met adres v. *C. J. Visscher*. Hg. 24, br. 30 dm. br. fol. Zie 418 I.

418 I Apenhuishouding. — Eene school waar de jonge apen op bankjes zitten en bij de Matres hunne les leeren, 2 apen worden afgestraft enz. Met 2 reg. onderschrift in kapit. letters: „Les singes vieulx de l'homme „imitateurs." Naar (en door?) *P. v. d. Borcht*, met adres v. *C. J. Visscher*. Hg. 22, br. 26 dm. br. 4⁰. Zie 418 F.

418 K Hetz. anders. — „Der Simmen spel". Een chirurgijns- en barbierswinkel waarin de apen scheeren, haarknippen, aderlaten, enz. Met 1 regel onderschrift in Lat., Fransch en Holl. Zonder naam en adres. (Naar en door *P. v. d. Borcht*.) Hg. en br. als voren. — Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

Volgens het Engelsche tijdschrift: *Athenaeum*, v. 15 Junij 1878, bl. 771, is er eene dergelijke voorstelling van een kramer en apen door Holbein, welke met eene andere, het inwendige eener huishouding en *schimmen* van personen voorstellende, door hem in 1515 op eene tafel voor iemand in Bazel geschilderd is; de tafel, vroeger op de Stadsbibliotheek te Zurich, ging daarna verloren, doch is in 1871, dank zij de onvermoeide nasporingen van Dr. Vögelin, teruggevonden en op de oude plaats gebragt.

418 L Het Monniken- en Nonnen-leven. — In eene groote, openstaande schelp vaart een groot gezelschap monniken en nonnen over een meer naar een links gelegen stad; een monnik omhelst eene non; een ander spuwt den ingezwolgen wijn uit; anderen zingen en spelen en heffen keurige spijzen omhoog. Naar *Hier. Bos* (of *van Aeken* of *Agnen*) door *P. a Merica*. Met adres van *H. Cock*. 1562. Hg. 20, br. 29 dm. br. 4⁰. *Zeer zeldzaam en fraai.*

418 M Boerenkermis. — Een binnenhuis waar eene vrouw aan den haard wafelen bakt; boven den schoorsteen een valk als pelgrim, regts een man die ingezeept wordt, met eene vrouw die ketelmuziek maakt; links een guitaarspeler. Met 5 reg Fransch en 6 reg. Holl. vers: „Pijpt nu vrij oppe ... „'t is nou al keermisse." Naar *H. Bos* door *P. a M(erica)* met adres van *H. Cock*. 1567. Hg. 23, br. 29 dm. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. van Gijn

le Staat der plaat; eene 2e is met adres van *M. v. d. Enden*, eene 3e met dat van *C. J. Visscher* (de Jonge) eene 4e van *F. de Wit*. K.

418 Boerenkermis. — Afbeelding van eene boerenkermis ten plattelande in
N het einde der 16e eeuw. — Gezigt op een groot plein voor de kerk; in het midden wordt een zwaarddans door mannen uitgevoerd; achter hen allerlei kramen en een ridder te paard, inrijdende tegen een vuurspuwenden draak, die op wielen door een man voortbewogen wordt; links op den achtergrond het papegaaischieten naar een lange staak boven op een molen; regts vooraan de banier der boogschutters uit een herberg, met opschrift: „Laet die boeren haer kermis houen." Belangrijke zedeprent naar *Bruegel*. Znd. nm. v. grav. Hg. 33, br. 52½ dm. br. fol. Op 'sRijks Prentkabinet te Amst.

418 Boerenkermis. — Regts een herberg met uithangbord: „Dit is de Gulde
O „van hoboken". In het midden eene kerk met processie; links dansende boeren en boerinnen. Links een vat waarop: *H. B.* (Hans Bol?); op den voorgrond regts eenige boogschutters waarbij de naam *Breughel*. Met 2 reg. onderschr.: „Die boeren verblijen hun in sulken feesten" enz. Met adres van *Barth. de Mumpere*. br. fol. In Bibliotheca Thysiana te Leiden.

418 Bedelaarsbruiloft. — Een bedelaar gaat met een haveloos wijf ten dans,
P achter hen 3 kinderen bij eene tent; in het verschiet een landschap en een kasteel. Met 1 reg. Lat. onderschr.: „Mopso Nisa datur, quid non „speremus amantes." Naar *P. Breugel* door *P. a Merica*. Met later adres v. *C. J. Visscher*. Hg. 22, br. 29 dm. br. 4⁰. In Coll. Kaathoven.

418 Landelijke vreugd. — Op den achtergrond ziet men eenige menschen
Q dankbaar een maaltijd genietende, achter hen een gordijn, eene schuur en een kerk; op den voorgrond eene dansende menigte, waarbij een paar doedelzakspelers. Met 1 reg. onderschr.: „Als den mensch syns „Scheppers goetheyt heeft gesmaekt" enz. Naar *P. Breugel* door *H. Hondius*. 1644. Hg. 22, br. 20 dm. 4⁰.

418 Volksleven. — Eene flinke deern houdt een beer die op de achter-
R pooten danst en op den doedelzak speelt, aan een touw, terwijl een met muts en zwaard uitgedoste dwerg rondhuppelt en zij zingt: „Pijp op, „Berken — Danst op Ruesken." *Zeer fraaije oude gravure* zonder eenigen naam. Hg. 28, br. 24 dm. kl. fol. *Zeer zeldzaam.*

418 Een zanggezelschap. — Drie oude mannen, 2 oude vrouwen en een jong
S meisje zitten aan tafel zingende en spelende volgens een opengeslagen boek met allerlei figuren als hondenkoppen, bierkannen, enz. die op muziekbalken gesteld zijn; achter de mannen staat een oud man: *Cael Pierken sangmeester* de maat slaande; aan den muur een muziekbord met 3 reg. opschrift: *Compt al ter feesten.* Onderaan een gegraveerd 6 reg. Fransch en Holl. vers: „Sus chantres de Bachus — Singst Bachus „sanghers" enz. (Door of) als *Hier. Cock*. Hg. 22, br. 24 dm. br. 4⁰. *Uiterst zeldzaam.* Bijna als eene plaat van A. v. Worms van 1520.

418 Volksleven. — „Stultorum infinitus est numerus." — Geestige voorstelling
T van de dwaasheden der menschen. Op den voorgrond eene menigte van dansende zotten, vele met ballen werpende; op den achtergrond een verhevenheid met orkest en een groot rond gebouw als circus. Met Fransche

en Holl. inschriften onderin de plaat en 4 Holl. en Fransche 4reg. coupletten. Naar *P. Breugel.* Znd. nm. v. grav. met adres van *J. Galle.* Hg. 35½, br. 44 dm. br. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

Omgekeerde kopij van eene plaat van *P. a Merica,* met 4 veirreg. strophen: „Ghy sottebollen die met ydelheyt," enz. Met adres *aux quatre vents.* (*H. Cock.*) — Eene 2e staat heeft het adres: *A. Coll(aert)* — K.

418 U „Stultorum chorea. — Der sotten dans." — Een groote rondedans van 15 als narren verkleede personen, in wier midden een op de trompet blaast en een kistje op den buik draagt, get. *H. F. B.*, terwijl bovenaan 2 grijsaards toezien. Met vele Holl., Lat. en Fransche inschriften. Zeer fraaije grav. met bovenst. 2 reg. opschrift in de plaat. Znd. nm. v. grav. Hg. 33, br. 53 dm. br. fol. Op het Prentkab. te Leiden.

418 V Zinneprent op de dwaasheid der menschen. — Eene vrouw broedt in een mand kleine zotten uit; haar man en kind dansen rondom. Met 4 reg. vers: „Tis al sot" enz. Znd. nm. v. grav. met adres: *Aux 4 vents* (H. Cock). Hg. 16, br. 24 dm. br. 4°.

418 W Zinneprent op de Alchemisten, of Goudmakers in dezen tijd. — Links zit een haveloos man voor een groot fornuis waarop zijne kroezen en het middageten te vuur staan; op de schouw boven hem een inschrift waarvan alleen het woord *misero* duidelijk is; regts zit een andere man in twee boeken, een met opschrift *Alche-mist,* te studeren; in het midden zit eene vrouw die haar ledigen geldbuidel toont, en eene andere vrouw die met een gebroken blaasbalg het vuur aanwakkert; bovenaan 3 havelooze kinderen die zich vermaken; daarnaast regts gaan man, vrouw en kinderen naar het *hospital.* Met 6 reg. Lat. vers in 2 kol.: „Debent ignari „ferre" etc. en een 4 reg. Fransch en Holl. vers: „Den Alcomist, seer „veel verquist" enz. Naar *P. Breugel* (door en) met adres van *T. Galle.* Hg. 34, br. 44 dm. br. fol. Zeer curieuse doch gekleurde plaat.

418 *a* X Dezelfde voorstelling verkleind, met eenige veranderingen; bovenaan regts: *Al-gemist.* Alleen met 4 reg. Holl. versje: „Den Alchemist, Seer veel ver„quist." (Door ? en) met adres van *C. J. Visscher.* Hg. 22, br. 29 dm. br. 4°.

b Dez. plaat, vroegere en zeer fraaije druk met adres van *H. Cock.* Hiervan zijn echter het 4 reg. Fransche en Holl. vers onder het Lat. vers afgesneden.

418 Y Genezing van de *Kei.* (Zie de plaat 3544 over de *Kei* in het Tafereel der Dwaasheid). In een Chirurgijnswinkel is een chirurgus bezig een oud man van de kei in het hoofd te opereren; regts wordt een jonge waanzinnige vrouw binnengebragt. Met 1 reg. bovenschr.: „Hic cerebro „arte senex," enz. en 4 reg. Fransch en Holl. vers: „Ick meester „blaeskake," enz. Naar *M. de Vos* (door *P. v. d. Borcht*) met adres van *C. J. Visscher.* Hg. 22, br. 26 dm. br. 4°.

418 Z Hetzelfde. — Voor een boerenherberg staat vrouw *Hexe* en roept de: *lieden van Malleghem* om hen van de kei of de „wesp in het hoofd" te genezen; regts een groot gebroken ei, waarin een man met vele keijen in het hoofd, enz. Zonderlinge prent naar *P. Breughel* door *P. à M(erica).* Met 6 reg. vers: „Ghy lieden van Malleghem" enz. Met adres van *T. G(alle).* Hg. 35.5, br. 48 dm. br. fol. *Gekl.* — Dit is de 2e staat der plaat: De 1e is met adres van *H. Cock,* die even als deze 2e, de Fransche

verzen niet heeft, welke er op den 3e staat, ook met adres van *T. G(alle)*, bijgevoegd zijn. — K.

418 Aa Dezelfde voorstelling doch eenigszins anders en veel grooter — ze is juist omgekeerd, ter linkerzijde wordt een ander lijder aan de kei binnengebragt, enz. — Komt met den naam: *Bruegel inv.* 1557, voor in eene verzameling platen op de Bibliotheek *Thysiana* te Leiden.

418 Ab De keisnijding. — Een chirurgijn snijdt eene vrouw een kei uit het voorhoofd, wat door een achter haar staanden man wordt vastgehouden; op de tafel eene doos met chirurg. instrumenten. Met 1 reg. curs. onderschr.: „Loopt loopt met groot verblijden, hier sal ment wijf van kije snijden". Naar en door *N. Weijdmans.* Hg. 16, br. 12.5 dm. 4°. Op het Prentkab. te Brussel uit Coll. Kaathoven. Hiervan is eene fraaije kopij in: C. Walker, Collection of Facsimiles of rare etchings.

Van dezen N. Weydmans is ook een fraai gegrav. gezigt op Gorcum.

418 Ac „De groote visschen eten de kleine". — Volksprent die in 1618 op Oldenbarneveld toegepast, en onder N° 1364 en 65 beschreven is.

Van de plaat 1364 ligt eene latere, doch schijnbaar vroegere staat voor mij, waarop al die inschriften op de plaat, en *Utrecht* uitgewischt doch flaauw zigtbaar zijn; in plaats van het jaar 1619 staat: *P. Breugel inv.* en links het adres van *C. J. Visscher.*

Hiervan moet volgens Meyer, Künstlerlex. eene vroegere staat bestaan met Duitsch vers: „Die Gelehrten sagen".

De plaat 1365 is met adres *H. Cock* 1557 en door *P. à Merica* naar *Hier. Bos* (nl. uit 's Hertogenbosch) doch eigenlijk *Hieron. van Aeken* of *Agnen* geheeten. Van deze plaat bestaat eene latere druk met adres van Jan Galle en Jan Tiel.

418 Ad Hetzelfde. — „Siet vrinden dit heeft men veel jaren geweten, dat de „groote vissen" enz. — Deze plaat met adres van *J. Hondius* en bovengen. opschrift br. fol. is op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

418 Ae „Bigorne en Scherminckelaensicht". — 2 platen aaneen, waarvan de linksche het dikke vette beest *Bigorne* voortselt, wat dik wordt door het eten van mannen, die goed voor hunne vrouwen zijn, terwijl het regtsche blad het magere beest *Scherminckelaensicht* vertoont, wat mager blijft omdat het alleen goede vrouwen vreet die zeer zeldzaam zijn Zonder naam van graveur, doch waarschijnlijk door, althans met adres van *P. van der Keere* te Amsterdam 1621. 2 bl. ieder hg. 32, br. 39 dm. br. fol.

Van deze beide bladen heb ik vroeger een exemplaar met Hollandsche verzen gehad, beschreven in: Catal. Atlas van Voorst bl. 52, wat thans in Amerika is. Thans bezit ik alleen het regtsche blad, in laten slechten druk met bijgevoegd Duitsch bovenschrift en onderaan Duitsche verzen met adres van J. Kloeker te Augsburg.

Deze voorstelling is gevolgd naar een oude Fransche facetie vóór of omstreeks 1500 verschenen en door Montaiglon herdrukt in het 2e dl. van zijn *Recueil.* Zie voorts: Brunet I. 943, en Supplément I. 133.

418 *a* Af „Rijckdom maeckt dieven." — Eene voorstelling met allerlei zonderlinge gedaanten, gedeeltelijk uit gebroken eijeren en koffers bestaande, die de koffers en geldzakken van anderen willen openen en daarom vechten.

Met inschrift in 3 talen *in*, en een zes reg. Lat. en Holl. vers *onder* de voorstelling. Naar *P. Breugel* (door *P. Ameriginus* en) met adres van *J. Galle*. Onderaan gen⁰: Q, zoodat die in een verzameling schijnt te behooren. Hg. 24, br. 31 dm. br. fol.

b Dez. plaat, vroegere druk zonder adres van Galle en Q, in de Bibl. Thysiana. — Een andere druk met naam v. grav. en adres *Aux quatre vents* (*H. Cock*). In: Coll. Kaathoven.

418 Ag Serie van zeven ongen⁰. zinneb. platen, over de zeven hoofddeugden. Naar *Breughel* (door *Ph. Galle* den oude en) met adres van *H. Cock* en het jaar 1559 op de 3e pl. Iedere pl. met 2 reg. gegrav. Lat. onderschr. hg. 22½, br. 29 dm. br. 4⁰.

(1). *Spes*. — De Hoop staat op een anker te midden van een fel bewogen water; regts een schip in nood, links eene gevangenis.

(2). *Fides*. — Het Geloof staat in het midden van eene R. Kath. kerk op een grafzerk, enz.

(3). *Charitas*. — De Barmhartigheid staat op eene groote markt te midden van allerlei weldoende personen.

(4). *Prudentia*. — De Voorzigtigheid met een balk, waarop het Maltheser kruis tusschen menschen die vleesch inzouten, goederen bergen en een doctor een zieke bezoekende.

(5). *Fortitudo*. — De Standvastigheid of Gestrengheid staat met een zuil in de hand tusschen mannen en vrouwen, die beesten kastijden, vijanden bestrijden enz.

(6). *Justicia*. — De Geregtigheid staat op een voetstuk tusschen een pijnbank, waarop iemand gemarteld wordt en een geregtelijk verhoor; verderop allerlei geregtsoefeningen.

(7). *Temperantia*. — De Bezadigdheid staat met een klok op het hoofd en mondkorf; regts een schoolmeester, aan knapen het A.B.C. leerende; links een wisselkantoor; daarboven een huisorgel, enz.

418 Ah Serie van 7 ongen⁰. zinneb. platen over de 7 hoofdzonden. Ieder met 1 reg. Lat. kapit. en 1 reg. Holl. curs. onderschr. Naar *P. Breughel* door *P. a Merica* met adres van *H. Cock* 1558 op alle platen. Iedere pl. hg. 23, br. 29½ dm. br. 4⁰.

(1). *Superbia*. — De Hoovaardij, een oude leelijke vrouw gaat fraai aangekleed met een handspiegel in de hand; naast haar een paauw enz.

(2). *Avaritia*. — De Gierigheid zit met geld op den schoot tusschen 2 geldzakken en een open koffer, waarin een duivel steeds geld werpt.

(3). *Ira*. — De Toorn treedt met fakkel en zwaard gewapend uit een tent, en vervolgt allerlei menschen.

(4). *Invidia*. — De Nijd zit, een hart etende, naast een kalkoenschen haan; bovenaan eene begravenis.

(5). *Desidia*. — De Traagheid ligt op een ezel; rondom allerlei voorbeelden van luiheid.

(6). *Gula*. — De Gulzigheid drinkt volop uit een kan, zittende op een varken; voorts andere voorstellingen van dronkenschap en overdaad.

(7). *Luxuria*. — De Wellust zit naakt in een boomstam bij een duivel, rondom allerlei voorstellingen van wellust.

Deze beide seriën van platen naar *Breughel* zijn inzonderheid belang–

rijk, niet alleen wijl daarop tallooze voorwerpen uit het openbaar en huiselijk leven van dien tijd voorkomen, al naar den aard der afgebeelde deugden of zonden, maar omdat men vooral op de 2e serie de voorstellingen vindt van halve eijeren, gedrochten in en uit eijeren kruipende, gedaanten met een groot mes, boomstam en visschen aan den oever der zee, gelijk op de prent *De groote vissen eten de kleine* enz., die men op allerlei andere afzonderl. platen van Breughel terugvindt.

418 Ai Zinneprent op de mildere regtsbeginselen door het Christendom. — De Gerechtigheid, het opgeheven zwaard en de weegschaal in de hand, en wie een roede toegereikt wordt, omhelst de christelijke maagd, een olijftak in de hand houdende, terwijl beiden zamen door engelen bekroond worden; daarboven de duif als zinnebeeld des H. Geestes. Links Mozes de tafelen der wet op Sinaï ontvangende (uitdrukkende de gestrenge wet) regts Christus aan het kruis. Deze voorstelling is omgeven door zeer fraai, geestig randw., waarin 3 grootere med. met afbeeldingen van *Ratio*, *Justitia* en *Pax*, 2 kleinere med. van *Lex* en *Fides*, 4 voorstellingen naar Jesaia II en LXV enz. en 12 reg. Lat. vers van Hugo Favolius. Naar *M. de Vos* door *J. Wierix* met adres van *P. Baltens*. Hg. 33,5, br. 43,5 dm. br. fol. *Uiterst zeldzaam* en fraai. Bij den Heer A. v. Stolk.

418 Ak De regte en slinke weg. — Zinneprent. *Hercules* staat tusschen *Labor* en *Voluptas*; links de smalle, regts de breede weg. Met 4 reg. Lat. en 4 reg. Holl. gegrav. onderschr. Naar *C. v. B*(orcht??) door *J. W*(ierix??) met adres van *Hans van Luick*. Hg. 20.5, br. 26.5 dm. br. 4°.

418 Al De vier jaargetijden. — Vier platen ieder met 4 reg. Lat. vers onder in de plaat, waartusschen de woorden „Ver, Aestas", enz. Alle, behalve de eerste, onderaan regts gen°. 2—4. Naar *M. de Vos* door *N. de Bruijn*, terwijl op de 1e het adres van *Fr. v. Beusecom* voorkomt. Iedere pl. hg. 22, br. 28 dm. br. 4°. — Van deze serie bestaan ook vroegere afdrukken met adres op de 1e plaat wat meer is weggeslepen.

418 Am Jaargetijden. — Een oudere doch nagenoeg dergelijke serie waarvan de platen *Zomer* en *Herfst* in de vorige Serie nagevolgd zijn. Iedere plaat met een 2 reg. vers. De beide eerste naar *Bruegel*, de beide laatste naar *H. Bol*, alle vier door *P. a Merica* met adres van *H. Cock* 1570. Iedere pl. hg. 22, br. 28 dm. br. 4°. Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

418 An Geschilderde glazen in de St. Janskerk te Gouda in 1556 enz. Zeven *teekeningen* in kleuren door *J. W.* en *P. v. Borselen* 1845—1850. fol. Bevattende de volgende voorstellingen:

(1) Ve Glas. Bezoek d. koningin v. Scheba bij Salomo. Naar *W. Crabeth* 1561.
(2) VIIe „ Boven: Inwijding van den tempel v. Salomo. Naar *D. Crabeth.*
(3) VIIe „ Onder: Het H. Avondmaal. Naar *D. Crabeth* 1557.
(4) IXe „ Zacharias in den tempel. Naar *L. v. Noort* en *D. v. Zijl* 1561.
(5) Xe „ De boodschap aan Maria. Naar *L. v. Noort en D. v. Zijl* 1559.
(6) XIVe „ De prediking v. Joh. den Dooper. Naar *D. Crabeth* 1557.
(7) XVIIIe „ Christus gevraagd wordende: „Zijt Gij degeen die komen „zoudt" enz. Naar *D. Crabeth* 1556.

Allen bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

Waarschijnlijk zijn deze fraaije teekeningen vervaardigd voor eene uitgave

der Goudsche glazen in gekleurde lithographiën, blijkens eene plaat van het 1e glas: Zinneb. voorstelling der Vrijheid van geweten, door *P. v. Borselen* in lith. uitgegeven bij *Desguerrois en Co.* waarvan de teekening niet bij den Heer v. Gijn is. Zie N⁰. 527 A.

418 Ao Plaat ter eere der Haarlemsche Rederijkkamer: *Liefde bovenal.* — Eene groote portiek, op welks top *liefde* zit, daaronder het Rijkswapen: de dubbele Arend, lager *Rethorica* ter weerszijde *gelove* met het Hollandsche, en *hope* met het Haarlemsche wapen. Lager een kleinere portiek met het eigenlijke Blasoen der Kamer, nl. het Christuskind, midden in druiventrossen met: **1550**, en *Lieeft boven al*, daaronder een *rebus* van de spreuk der Kamer: door *der* druiven *soetheyt* rapen *wij* geneugt, en: *Haerlem.* Fraai gegraveerd (door *D. Volk. Coornhert.*) Hg. 29, br. 19 dm. 4⁰. *Uiterst zeldzaam.*

418 Ap Binnenhuis van een luitenmaker. — Een zittend man die een luit op de knie heeft, wordt door eene vrouw bezocht, die hem een onbesnaarde luit brengt, terwijl eene andere vrouw met een jongen die een stokpaard berijdt, een andere luit brengt. Op den achtergrond een schoorsteen waarboven als versiering eenige figuren die ook later in het dwergentooneel voorkomen. Met 2 reg. onderschrift: „Meester Jan Slecht hoot, (*sic*) wilt miin luiite „versnaren." Door *F. H(uis).* Hg. 28, br. 43 dm. br. fol. Zeer belangrijk voor het huisraad en hoogst zeldzaam.

418 Aq Kinderschool. — In het midden zit een meester met eene roede op zijn muts en straft een knaap met de hand op zijn ontbloot achterste; achter hem links staat een ezel uit een raam volgens een muziekstuk te balken; op den grond vele kinderen met A B boekjes in de hand, enz. Belangrijke voorstelling met een Latijnsch en Holl. 2 reg. spotvers op de onkunde des meesters. Naar *Breugel* door *P. a Merica* met adres van *Cock* 1556, Hg. 24, br. 30 dm. Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

418 Ar De tandmeesters. — Op eene groote markt, met vele huizen en kramen, ziet men links een tandmeester een boer opererende, met onderschr. onderaan links: „Tanden wt, tanden wt, met herten coen." „Ic M. Bonifaes cant al lachende doen"; regts van den tandmeester staat Lemmengast met zijne vrouw; waartegenover regts bovenaan een huis met inscriptie, dat Lemmengast zijn vrouw verkoopen wil, omdat de papen hen niet scheiden willen; onderaan eene publieke vrouw, met het oor aan de deurpost genageld met inschr. „Omdat ic hoererije met ander mans hebbe „volbracht, so worde ic nu naghelvast mette huijse vercocht." Door *B. Silvius (Barth. Bos).* Hg. 25, br. 32.5 dm. br. fol. Op het Prentkab. te Amst. uit Coll. Kaathoven.

418 As 10 (ongenomm.) platen van schepen, waarvan 7 door *F(rans) H(uijs)* naar *Breugel.* Pl. 1—6, 9, 10, ieder hg. 22, br. 30 dm. — Van de 3 overige zijn 2 znd. nm., doch een met het jaar 1564; de 3e is met adres van *H. Cock.*

(1). Drie groote schepen met hooge voor- en achterkasteelen, op den achtergrond eene versterkte vuurbaak.

(2). Een groot schip met groot vóór- en klein achterkasteel; op den achtergrond eene groote vesting.

(3). Een groot schip als voren, doch met groote vlag van vijf banen op den voorsteven; op den achtergrond eene stad met kerktorens, in de lucht een ooijevaar.

(4). Een groot schip; links rotsen; in de lucht Daedalus en Icarus vallende.

(5). Een groot schip en 2 kleinere galeijen met roeijers bemand; regts vele galeijen.

(6). Drie groote schepen; op den voorgrond Arion en dolfijnen.

(7). Een schip, in de verte links 2 schepen; regts in het verschiet eene stad aan den voet van een berg. Zonder naam van Breugel met adres *H. Cock.* Hg. 30, br. 22 dm.

(8). Een schip; rechts een klein scheepje; het groote schip heeft op den voorsteven de wapens van Hoorn en Amsterdam, met het jaar 1564 Zonder adres; gem. 1565. Hg. 24, br. 20 dm.

(9). Drie schepen; in het midden een groot, ter weerszijden 2 galeijen; in de lucht Helios door Jupiter uit den zonnewagen geslingerd. Zonder eenigen naam, *niet* door Huijs, doch eenigszins in zijn manier.

(10). Een open zee waarin vooraan regts en links één groot, in het midden 2 kleinere schepen; hoogerop in het midden eene zeer groote galei met een huis op den achtersteven, voorts vele andere schepen, bovenaan regts een berg. Alleen met den naam *H. Cock.* (Door hem?) In *geheel* andere manier van graveren dan de voorgaande platen.

418 De Gildehoren v. h. Grootveerschippers Gild te Harlingen enz. (door
At Jhr. Mr. J. J. Albarda, Workum 1850. 12 bl. 8°.) — Albeelding v. d. hoorn en der inscriptiën, op 2 pl. I A en II B. Lithographie v. *W. Albarda.* 1850. 8°.

418 Blasoen van het Gild der Korenmeters te Gend in het jaar 1568, en 5
An andere blazoenen van Gilden. 8°. *Gekleurd.* Lithographie uit het Prospectus van: F. de Vigne, Recherches histor. sur les costumes des corporations de la Belgique, welk werk in 1857 te Gent bij Gyselinck met 34 gekl. en zwarte platen verschenen is.

---

420 Monument voor J. Calvinus. Hierbij is nog eene Holl. uitlegging in 2 kol. kl. fol.

421 Zinneprent op het Christelijk geloof tijdens de Hervorming. De Christe-
A lijke *Ridder* staat geharnast en omgeven door de Christelijke deugden in
a eene sterke vesting die aan de 4 hoeken door *Verstant* en *Wijsheyt* verdedigd wordt. Om de 3 zijden der vesting staan driemaal de figuren: *Uren, Tijdt, Dagen* en van alle kanten komen de heerbenden der ondeugden: *Hovaerdye, Ledicheyt, Dronckenschap,* enz. aanrukken. Onderaan zit *Satan* op zijn troon. Zonder eenigen naam, omstreeks 1640 gegrav. Hg. 44, br. 54 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*

b Dezelfde plaat, latere druk met adres *C. Dan*(ckerts.)

421 Zinneprent op de Goddelijke Liefde en het Geloof. — De Liefde, een
B kind op den arm en het hoofd met 7 engelenkopjes versierd, wijst een man, ellendig wegens zijne zonden, op Christus, die met een schaap op de schouders voorttreedt, enz. Met 2 reg. Lat. en Holl. bovenschr

„Coelica dona fides — Liefde is de vrucht" enz. en onderaan 4 reg. Lat. en evenzoo vele Holl. verzen. Naar *M. d(e) V(os* door *Wierix*) met adres: *Aux 4 vents* (*H. Cock*). Hg. en br. als voorg. br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

421 C Zinneprent op het Geloof. — Zinneprent op den inwendigen strijd van den Godvreezende. In het midden het Geloof (de regte Christen) wie de naam Gods in de handpalm geschreven is; zij wordt door Ketterij (eene gevleugelde vrouw, eindigende in een doodskop en slangenstaart) door de Wereld, Rijkdom, Dood, enz. verzocht, doch wijst allen af en wordt door engelen gekroond. Met 2 reg. Lat. en Holl. bovenschr. „Quattuor adversus. — Vierderley Strijdt den gherechtighen heeft." Met 4 reg. Lat. en even zoo vele Holl. verzen. Naar *M. de Vos* (door *Wierix ?*) met adres: *Aux 4 vents* (*H. Cock*). Hg. 30, br. 34 dm. br. fol. *Zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

421 D Zinneprent op de 7 smarten der Roomsche Kerk. — Vooraan zit de R. K. Kerk, de borst door 7 zwaarden doorstoken, welke zwaarden de 7 *Contemplationes* zijn, die in 7 med. boven en terzijde worden afgeb eeld. Met 2 reg. Lat. bovenschrift en 8 Lat. versregels in fraai gebloemd randw. Fraaije grav. van omstreeks 1580 znd. nm. v. grav. Hg. 46, br. 35,5 dm. fol. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

426 Zinneprent op de Vereeniging der Godsdienstige partijen? Waarschijnlijk door *P. Baltens* of *P. Balthasar.* — K.

427 Zinneprent op de Tweedragt en Godsdiensttwisten. — Fraaije plaat door *C. J. Visscher.* — K.

428 Zinneprent vóór de Hervorming. Een weegschaal met den Bijbel en een monnik enz. Door *C. C. Duijsend ?* — K. — Eene vroegere fraaije (welligt 1e) druk dezer plaat met adres van *Romb. v. d. Hoeije* bij den heer A. v. Stolk. — Eene andere zeer krachtige druk met adres van *Mart. v. Beusecom* en 4 naast elkaar geplaatste Holl. verzen, ieder van 6 reg. onder de plaat, is bij den Heer v. Gijn; — en eene latere druk met adres van *G. Valk* bij mij.

428 A Dez. voorstelling verkl. doch omgekeerde kopie der vorige plaat, met dezelfde verzen in 2 kol. onder elkander. Znd. nm. v. grav. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

428 B Zinneprent op de Hervorming enz. — Aan een lange tafel, spelen de Paus, een kardinaal, monniken en 4 Holl. ketters op het werpbord. Met 2 gegrav. Holl. verzen van 4 reg. bovenin en onder de voorstelling, waarvan het 2e couplet begint: „Hola ghij roovers, 't spiel is noch ierst „beghonnen." Zeer fraaije grav. znd. nm. doch geheel als de zinneprent tegen Rome met de weegschaal. (N⁰ 4354.) Hg. 21, br. 27.5 dm. br. 4⁰. Op het Prentkab. te Leiden.

431 A Spotprent op de Roomsche Kerk. — Dezelfde voorstelling als N⁰ 431: Christus bij de schaapskooi; doch kleiner; Christus treedt als de goede herder uit de deur der schaapskooi, waarin monniken door het dak willen dringen. Onderaan 2 reg. vers. „Ick ben des schaepstals deur." Joh. Cap. X. Naar *D. Vinckeboons*, door *N. de Visscher* 1606. Hg. 18, br. 22 dm. br. 4⁰. *Zeer fraai.*

432 Spotprent op de Roomsche kerk. — Deze groote plaat (eene groote R. K. kerk) in 3 bladen is door *Rob. B.* (*Rob. Baudous*) met adres van *D*(*e*) *G*(*heijn*) en beschreven in Nagler, Monogr. I 2058. — K.

433 Spotprent op het Katholicisme. — „Krachteloose Donder v. d. helschen „hond" enz. — Deze plaat behoort in het jaar 1614 en is uitgelegd in het pamphlet met dien titel, vermeld in v. d. Wulp, Tractaten 1385.

434 Spotprent op de Roomsche Kerk. 3 monniken trictrac spelende. — Eene oude kopie hiervan znd. monogram is op de Bibliotheca Thysiana te Leyden.

b Dezelfde plaat, doch onder de groote plaat zijn 4 kleine 12° houtsneden, met 2 en 4 reg. bovenschriften, vertoonende: „Tegenstellinghe oft verghelijckinghe der wercken Jesu Christi ende des Paus"; ter weêrszijde der pl. eene strook tekst in Goth. lett. links met opschr. „Allen gheloovige Christenen door „onsen Heere Jesum Christum Salicheijdt"; regts: „Het Leven van de „Pausinne Johanna, levendige beelt van de Roomsche Hoere". Dit alles op een groot blad papier, doch blijkt uit den tekst, die aan beide zijden midden in een volzin eindigt, dat er nog een ander vel onder behoort, misschien met meerdere houtsn. Dit exempl. is bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

435 A Spotprent op de vervolgingen door de Roomsche Kerk. — *L'Eglise de Christ.* Inschrift boven eene afbeelding van 2 kerken, die door den Koning van Frankrijk met eenige monniken uit schietgeweer, door de Kardinalen van Lotharingen en Granvelle uit groote kanonnen beschoten worden, daarin bijgestaan door *Sathan;* eene Kerk stort in puin, de andere staat in brand en daaruit ontvlugten: *Die kinder Gottes. Les enfens de dieu,* geheel naakt, naar een klein kerkje wat op een berg ligt. Zonder eenigen naam. Hg. 29, br. 22 dm. kl. fol. *Hoogst zeldzaam.*

435 B Spotprent op de pogingen der R. K. Kerk om de Hervorming uit te roeijen. „Consilium malum consultori pessimum". Opschrift boven een boom *Verbum Dei* in welks takken Maria met het Kind, Geloof, Hoop en Liefde zitten, en die uit den slapenden of gestorven *Divus Lutherus* ontspringt; vele monniken willen den boom met bijlen omhakken; regts worden de *Vana Consilia Jesuitorum* vertoond; links de Hel met *Beölzebub, Jesuita,* etc. Waarschijnlijk Duitsche grav. znd. nm. Hg. 28, br. 33 dm. br. fol.

Deze plaat is ook verkl. afgebeeld in: Scheible, Die fliegenden Blätter des 16 en 17 Jahrh. Stuttg. 1850. 12°, volgens het origineel in de Stadsbibl. te Ulm, waarbij een groot vers is, met opschrift: „Der Jesuiten „Ankunft, blutdurstige Rathschläg und Practica. Gedruckt in 1618". — Doelt welligt op de uitroeijing van het Protestantisme in Bohemen.

435 C *a* Spotprent op de Roomsche Kerk. — „Lutherus triumphans." Opschrift boven eene plaat waar Paus Leo X met een gebroken kerksleutel en scepter op een waggelenden stoel zit, die door eenige monniken in evenwigt wordt gehouden, terwijl Luther met den Bijbel triompherend regts tegenover den Paus staat, enz. Duitsche? gravure znd. nm. Hg. 23, br. 33 dm. br. fol.

b Dezelfde voorstelling; met hetzelfde opschrift doch verkleind en juist omgekeerd; Luther staat links van den Paus.

435 D Spotprent op de Roomsche Kerk. — Christus staat, het lam op de schouders op de *Houcksteen*; regts de in Hem geloovenden en daarboven

David met de harp en een spreuk uit Ps. 147 : 3. Naast Christus regts de vertwijfelende monniken, die alle Heiligen en ook Spinola te hulp roepen. Fraaije grav. van vóór 1600 znd. eenigen nm. (Naar *A. de Weert.*) Onder de plaat een uitvoerig vers in boekdr. „Verklaeringhe deser Fi-„guer — Kijck uyt, mannen kijck uyt" en daarnaast: „Claghte der Mo-„nicken." De plaat hg. 26, met vers 41 dm. br. 36 dm. br. fol.

435 Spotprent op de Roomsche Kerk. — De boom der Roomsche Ketterij omgehakt
E door de Hervormers. — In het midden de boom der Kath. godsdienst (op vele dergelijke Protest. platen genoemd *Arbor haereseon* of boom der ketterij) waaraan vele Pauselijke bullen hangen, monnikenkappen, hosties, wierookvaten enz. Twee Hervormers hakken de wortels van den boom door, terwijl de Paus en een monnik den boom stutten. Met een 4 reg. Lat. versje: „Missa hic" etc. en 8 reg. Holl. vers: „Dees Predi-„canten fel" enz. Met monogram *P(etrus) H(uys?)* omstreeks 1580(?) Hg. 18, met vers 21 dm., br. 24 dm. br. 4°. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

435 Spotprent op de vele, vroeger ontstane kettersche secten in de Roomsche
F kerk. — Een boom, die uit den op den grond liggenden Satan ontspringt, met bovenschrift: *Arbor Haereseon,* en links een medaillon met: *Papismus in Occidente et Septentrione,* regts met: *Mahumetismus.* Regts en links aan den boom zijn 112 bladen met even zoovele namen van kettersecten in de Roomsche kerk, die uit Arius, Novatianus en anderen vóór de Hervorming zijn ontsproten en waarbij geen der Reformatorische secten na 1300 genoemd worden. Het geheel door een' bloemrand omgeven. Zonder eenigen nm. Duitsche? grav. Hg. 39, br. 31 dm. fol.

435 Spotprent op de Roomsche Kerk in 4 bladen; houtsnede waarvan hier
G alleen het blad, bovenaan links. — Bovenaan in den hemel vele Heiligen met kransen in de hand die zij naar beneden willen werpen op een groot gebouw, waarvan hier alleen de linker-zijvleugel te zien is, en waarin op 2 rijen de *Apotheca regis,* die bestaat uit flesschen met: *Baptismus, Confirmatio, Eucharistia etc.* Onderaan de rieten omheining; links eene aanstormende krijgsmagt met opschrift: „*Tirrani,* Portae inferi non „praeualebunt" enz. (nl. de Poorten der Helle zullen haar niet overweldigen) enz. Houtsnede zonder naam, welligt van een' Duitschen meester. Hg. 39, br. 27 dm. fol.

435 Zinneprent tegen Rome. — In het midden eene vrouw (Godsdienst?) die
H een balans vasthoudt, waarin regts de Paus het geld der aflaten en kerksieraden plaatst, en links *Gods Woort* gelegd is; achter haar regts R. K. geestelijken, links Jezus en 4 Apostelen. Met bovenin een 12reg. Holl. vers in 3 kol. beginnende: „Ghij valsche prooffeten, ghij verleijders der menschen" enz. Onderaan een 15reg. Holl. vers in 3 kol. „Siet Christus Jesus" enz. Fraaije oude grav. znd. nm. Hg. 21½, br. 29 dm. br. fol. Op het Prentkab. te Leiden. — Verg. N° 428 B.

435 Zinneprent tegen Rome. „Des Duyvels Onschult den dach van groot
I „tempeest." — Een gedrocht met vleugels, verslindt vele R. Kath. geestelijken, die daartegen vergeefs protesteren, en kakt hen weder uit als soldaten. Bovenin de plaat: „Mijn Lieve kinderen, siet toch wat die „ketters al maken Om Dat ick mijn kerck moet stercken met gewelt van

„soldaten, Soe Dat ick u lieden Behoeve tot den Crijch" enz. Znd. nm. v. grav. Hg. 24, br. 28 dm. br. 4°. Op het Prentkab. te Leiden.

436 Spotprent op den Paus. Opkomst des Antichrists. — Deze is door *E. Ressius*. — K.

437 A Spotprent op de Roomsche Kerk. — „Piramide Papistique." Dezelfde voorstelling doch vroegere gravure *zonder* de spreuk *Pastorum ambitio* enz., en de beide anagramma's in het jaar 1612; doch onderaan regts en links met een *rebus*, en lager hetzelfde Holl. en Fransche vers als in de kopie. Op deze plaat wordt bovenaan onder het opschrift: *Den Antechrist* aangehaald: 2 *Thess.* 2 en in de latere kopie: 2 *Thess.* 2. 4. Hg. 33, br. 18 dm. evenals de kopie. fol. *Hoogst zeldzaam.*

438 Spotprent op den Paus, of: Gedenkprent voor den vrede van Passau, ten gunste der Protestanten. — Het origineel van deze plaat is gekopieerd in: *Ottley*, Collection of facsimiles of rare prints. 1826. pl. 24 en genoemd: „A satyrical piece respecting the chief governments in Europe." Eene dergelijke, maar andere plaat beschrijft Bartsch op Baccio Baldini, N° 8. P. G. XIII 110—112. Ook in auctie Liphart Dec. 1876 was zulk eene plaat als zijnde van Altobello.

439 A Spotprent op den Paus. — Christus rijdt eenvoudig gekleed op een ezel, de Paus in prachtige kleederen op een paard, achter den Paus een beeld van onderen een slang, bijna als de Piramide Papistique (N° 437) doch omgekeerd. In de 4 hoeken der plaat een medaillon met 2 voorstellingen uit het lijden van Christus en de heerlijkheid van den Paus, elke met een Duitsch omschrift. Bovenaan in het midden een 5reg. inschrift en adres v. *Joh. Amelisz* (omstreeks 1620 te Utrecht) en onderaan een 18 reg. vers in 2 afd. „De Heer hier op een Esel Rijt" enz. — Zoowel in dit vers als in het opschrift ziet men de duidelijke sporen van een ouder, waarschijnlijk Duitsch inschrift, uitgewischt. Fraaije waarschijnlijk Duitsche gravure vóór 1600 znd. nm. Hg. 31, br. 26 dm. fol.

439 B Dezelfde voorstelling, andere slechtere gravure, onder de pl.: „Vergelij- „king van Christus en de Paus" in een 9reg. *gegrav.* vers in 4 afdeel.

a en eene andere vergelijking in 50 dubbele regels. Znd. nm. v. grav. Amst. bij Jan van der Heide, boven de Beurs bij de Konstzaal. 1753. fol.

b Dezelfde Holl. gravure en vers, doch met het vers onder de plaat in boekdruk. Amst. in de Halsteeg. 1758. fol.

439 C Dezelfde voorstelling, doch in Duitsche gravure van het begin der 17e eeuw met enkele gegraveerde regels Duitsche verzen vind ik in eene collectie platen in de Bibl. Thysiana.

442 Spotprent op de Mis. Généalogie de Jean le Blanc. — Door *D. Volkertsz Coornhert*. — K.

443 A Spotprent op de Roomsche Mis en hostie. — Dez. voorstelling even groot als 443 doch met Holl. en Fransche uitlegging, gem. A—F. Bij den Heer A. v. Stolk.

443 B Spotprent op de Mis. — *De misse der Ypocryten. — La messe des Hypocrits.* Een Priester met een ezelskop bedient de mis aan een altaar waarop *St. Judas* met een Pauselijke kroon en de sleutels der kerk met een geldbuidel staan; vooraan links zingen 2 oude en 2 jonge ezels uit

een misboek, regts speelt een ezel op een orgel. Met bovenstaand opschrift in cursijf en een 2 reg. Holl. en Fransch versje. Hg. 15, br. 23 dm. br. 4°. *Zeer zeldzaam.*

443 C Spotprent op de biecht. — Eenige schapen te biecht gaande bij een wolf in monnikskleederen. Met 2 reg. inschrift bovenaan: „Wat hebben wij „arme schapen gedaan, Dat wij bij den wolf te biechten ghaen." Fraaije grav. in ov. znd. nm. Hg. en br. 16 dm. Op het Prentkab. te Leiden.

445 Voorstelling van de *Spaansche Inquisitie.* — Zeker door *Cl. Jansz. Visscher.* — K.

446 Dez. voorstelling even groot met n° 1—12 in de plaat enz. — Hoewel de naam *v. Luiken* hierop gegraveerd staat, is de plaat zeker door *C. Decker.* — K.

448 Spotprent op de Hervorming: „Navis ecclesiae militantis." — (Door *P. v. d. Borcht.*) K.

448 A Spotprent op de Hervorming. Een schip in volle zee enz. — Eene bijna dergelijke plaat ook vertoonende het schip der R. K. Kerk, met opschrift:

a *Typus religionis.* In het schip Christus, monniken enz.; links wordt een groot net uitgeworpen waarin vele visschen (ketters) gevangen worden rondom het schip 4 scheepjes met ongeloovigen enz. Met onderschrift: „Estampe du Tableau trouvé dans l'Eglise des ci-devant soi-disans Je„suites de Billou en Auvergne. — Voyez le compte-rendu aux Chambres „assemblées des Colleges de Clermont Ferrand 15 Juillet 1763, p. 458." Hg. 44, br. 82 dm. br. fol.

b Hetzelfde verkleind, met opschrift: *Type de la Religion.* Hg. 31, br. 54 dm. br. fol.

449 *b* Spotprent op de Hervorming. Een wagen met opschrift: „*Libera religio,* enz. — Dezelfde plaat doch met Latijnsch bovenschrift: „Liberae religionis „typus," 4 Latijnsche verzen onder de plaat: „Libera relligio cum primum „intravit in orbem" etc. en randwerk; voorts op een afzonderlijk vel een uitvoerig gedicht: „In insidiosam credendi Libertatem Elegia" door den beroemden *G. Estius,* een: *Ejusd. argum. Epigr.* van *J. Lat*(omus) en approbatio van J. Molanus: „Hunc typum cum subj. carm. utiliter „evulgari posse, censeo." Gedrukt bij J. Masius (te Leuven?) 1579. Open onderschrift en verzen in boekdruk en alles door een houtsneerand omgeven. *Fraaije* grav. met monogram $\frac{A}{z}$. Hg. 16, br. 31 dm. met op- en onderschrift en verzen hg. 47, br. 37 dm. — De plaat op 449 beschreven moet dus (gelijk ik vermoedde) een overstemmend Holl. opschrift hebben. *Uiterst zeldzaam.*

452 Spotprent op Calvinus. — Deze plaat is volgens een Hollandsch boekje van 1650 toen te Antwerpen uitgegeven. — K.

---

454 A „Strada (Fam.), De bello Belgico. Romae 1640, 47." 2 vol. fol. — In deze uitgave zijn 28 platen, ongen°, doch gem. naar de blz. van den tekst. Alle platen (uitgenomen de 2 titelpr. en pl. 14 en 17 in dl. 2) hebben bovenin een groot label met Lat. inschr. en uitlegging; en zijn hg. 29½

br. 42 dm.; de 2 titelpr. en pl. 17 en 20 zijn even hoog, doch slechts 21 dm. breed. Ze zijn geëtst door verschillende graveurs. — Enkele platen zijn vroeger beschreven onder de achtergevoegde Nos.

Dl. 1 Titelpr. kaart der Zuidel. en Noordel. Nederl. in de gedaante van een staanden leeuw. Znd. nm. fol.

(1) Blz. 180. 1567. Gevecht bij Austruweel. Zud. nm. br. fol.
(2) — 188. — Beleg en overgave v. Valenciennes. br. fol.
(3) — 230. 1568. Gevecht bij Heiligerlee. br. fol.
(4) — 240. — ——— — Jemmingen. Znd. nm. br. fol.
(5) — 248. 1560. (lees: 1568) Gevecht aan de Geete. br. fol. (N° 549.)
(6) — 262. 1572. Herovering v. Bergen. br. fol.
(7) — 277. 1574. Slag op de Mookerheide. br. fol. (N°. 666).
(8) — 288. 1575. Togt naar Duiveland. Znd. nm. br. fol.
(9) — 336. 1578. Slag bij Gemblours. br. fol.
(10) — 346. — Verovering v. Limburg. br. fol.
(11) — 358. — Gevecht bij Rijmenant. br. fol.

N°. 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11 zijn door *J. W. Baur.*

Dl. 2. Titelpr. als Dl. 1.

(12) Blz. 89. 1579. Beleg v. Maastricht. Door *J. Miel.* br. fol.(N°. 807).
(13) — 116. 1580. Gevecht bij Engelmunster. Znd.nm.br.fol.(N°. 822).
(14) — 147. 1581. Beleg en inname v. Doornik. Door *Hyac. Gimignani.* br. fol. (N°. 844.)
(15) — 168. 1587. (lees: 1581.) Innem. v.Oudenaarde. br.fol.(N° 859.)
(16) — 193. 1583. Gevecht bij Steenbergen. Naar en door *J. Cortese.* br. fol. (N°. 879.)
(17) — 231. 1585. Bruggenhoofd v. Parma te Antw. fol.
(18) — 235. — Kaart v. Antwerpen en der Schelde. br. fol.
(19) — 238. — De brug v. Parma voltooid. br. fol.
(20) — 241. — Twee der brandschepen. fol.
(21) — 250. — De verwoesting der brug door de brandschepen. br. fol. N°. 13—18 zijn zonder nm. v. grav.; N°. 18—21 zie N°. 906.
(22) Blz. 268. 1585. Gevecht op den Couwenstijnschen dijk. Door *H. Gimignani.* br. fol. (N°. 918.)
(23) — 296. — De Spanjaarden onder Bobadilla bij Bommel belegerd. Get. *B. D. I.*
(24) — 327. 1587. Inneming v. Nuys. Znd. nm. (N°. 947.)
(25) — 367. 1588. (lees: 1587.) Inneming v. Sluis. Naar en door *J. Cortese* (N°. 959.)
(26) — 377. 1587. Gevecht bij Engelen. Naar *M. A. Cergozi* door *Fr. Collignan* (N°. 962.)
(27) — 444. 1588. Inneming v. Bonn. Naar en door *J. Miel.* (N°. 970.)
(28) — 477. 1589. ——— Rijnberk. Znd. nm. br. fol. (N°. 988.)

454 B Verzameling van 16 ongen° afbeeldingen van veldslagen, belegeringen enz. voorgevallen in de Zuidel. Nederlanden en Frankrijk van 1567—1625, waarvan 7 met 3 reg. Holl. en Fransch onderschr. en met adres van (en waarschijnlijk door) *A. Huberti.* Alle behalve N° 13 & 16 hg. 20,

br. 28 dm. br. fol. Behoorende in: Gabr. Chappuijs, Hist. générale de la guerre de Flandre. Paris 1633. 2 tom. fol. De met een † get. zijn reeds in de 4⁰ uitgave van Paris 1623, zonder eenig op- of onderschrift gebruikt.

(1) 1567. I. 63. Kasteel v. Antwerpen. Znd. eenig op- of onderschrift.
† (2) 1585. Apr. 332. Brug v. Parma voor Antwerpen. Met Hoogd. inschr.
(3) 1595. 31/VII. — 479. Inneming van Dorlens. *A. Huberti* exc.
† (4) 2/X. — 480. Capitulatie v. Cameryck.
† (5) 1596. 20/VIII. — 490. Overgave v. Hulst.
(6) 1597. 27/III. — 504. Mislukte aanslag op Arras.
(7) 1596. 17/IV. — 507. Inneming v. Calais.
(8) 7/V. — 515. Beleg en inneming van Ardres.
(9) 1597. — 516. Beleg v. Amiens.
† (10) 1598. Sept. — Beleg v. Rijnberk.
(11) 1598. — — 583. Hetz. anders, znd. eenig onderschrift.
(12) 1601. II. 46. Beleg v. Ostende. Alleen met Fr. onderschr.
† (13) 1620. 27/VIII. — 419. Veroveringen v. Spinola in Duitschland in 1620, 21 met portret en Fransch bovenschr.
† (14) 1622. 18/VII. — 477. Beleg van Bergen op Zoom. Hg. 29, br. 33 dm. Groote plaat met Fransch onder- en bovenschrift.
(15) 1625. — 553. Beleg en innem. v. Breda. Met Fr. onderschr.
(16) 1619. 19/VIII. — 703. Inneming v. Wezel. Met Fr. inschrift.
(17) — 759. Beleg v. Maastricht. Hg. 32, br. 40 dm. Groote plaat met Fransch inschrift par *M. Tavernier.*

454 C „Valerius, A., (Valery) Nederlandsche Gedenk-clanck, kortelick openbarende „de voornaemste geschiedenissen van de 17 Nederl. Prov. 't sedert den „aenvang der inlandsche beroerten ende troubelen tot 1625. Verciert met „verscheydene platen ende stichtelijcke Rimen en de Liedekens, gestelt „op musyck. Haerlem. 1626." breed 4⁰.

De platen in dit werk zijn op de bijgevoegde bladz. gedrukt, en hier vermeld onder de volgende Nos.

Bl. 13 N⁰ 473. (1566) *Vive les Gueux.* Door *P. S(erwouters).* fol.
„ 15 „ 523. (1568) Hollandsche pers. Door (*P. Serwouters?*)
„ 44 „ 583. (1572) Prins v. Oranje togt. Zonder naam.
„ 77 „ 723. (1577) Pacificatie van Gent.
„ 130 „ 926. (1585) Maurits aanvaart het bewind.
„ 210 „ 1359. (1609) Handelingen van Trefues.
„ 233 „ 1447. (1621) P. Peckii vertooch. Door *D. v. d. Bremden.*
„ 237 „ 1448. (1621) Wettige 2e Oorlog.
„ 294 „ 1448. (1621) Gebed. Besluyt.

454 D Kaarten van gedeelten van Nederland en België.
(1) Frisia et adjac. reg. nova descr. (Friesland, Groningen, Overijssel en Gelderland tot Lochem; en Westvriesland tot Medemblik en Diemen.) Door *Jc. Bossius Belga.* Met adres van M. Tramezini te Venetië 1558.

(2) Gelriae, Cliviae, Juliae et reg. adjac. descr. (Utrecht van Muiden en Ysselstein af, Gelderland, Kleef en Limburg.) Door denzelfden *J. Bos* met hetz. adres. 1558.

(3) Brabantia (Noord-Brabant, Antwerpen en Z.-Braband tot Namen) door *J. Bos* met hetz. adres. 1558.

(4) Flandria (Oost- en West-Vlaanderen en Henegouwen.) Door *J. Bos.* met hetz. adres 1555.

(5) Gallia Belgica. (Geheel België). Naar *Pyrrhus Ligorius* door *S. de Regibus.* Met adres van M. Tramezini 1558.

Deze kaarten allen ongev. hg. 50, br. 37 dm. *Uiterst zeldz.*

454 E Dez. kaarten, doch naauwkeurige kopiën, allen in dez. grootte.

(1) Frisia, a Jac. Davant(ria?) descr. Roma 1566. — Zoude dit Jacob van Deventer zijn?

(2) Gelria etc. d. Paulus Forlanus. Met adres Venetiae. J. F. Camocium. 1563.

(3) Niet aanwezig.

(4) Flandria. Door Dom. Zenoi te Venetië. 1559.

(5) België. Znd. nm. v. grav. Met adres van J. F. Camocium. 1563.

Deze kaarten behooren zeker tot het zeldzaamste, wat de cartographie aanbiedt.

454 F „Caerte Van Noortholl ant," enz. Aan het einde: A⁰ 1575 den 31en „Julij ghedaen ende Wtghegeeven dese caerte bij mijn Joost Jansz."

a — Deze hoogst belangrijke, uitvoerige en fraaije kaart van Noord-Holland van Joost Beeldsnijder is gegraveerd op 3 bladen, ieder hg. (met randw.) 33, br. 71 dm. Op blad 1 bovenaan Medemblik en regts eene groote cartouche; op blad 2 bovenaan Edam, onderaan Haarlem en Weesp en het onderstuk der cartouche; op blad 3 onderaan Leiden en Utrecht. 3 bladen gr. br. fol. *Uiterst zeldzaam.* Op het Archief der Genie te 's Hage.

Waarschijnlijk is deze kaart later nog eens uitgegeven waarbij behoort eene *zeer zeldz.* „Grondighe Beschrijvinghe v. N. Holl. ende West-„Vriesl.... Uytgeg. door wijlen Joost Jansz." enz. (Amst. 1610?) gr. 4⁰. Met gekl. kaarten en pl. vermeld in: Catal. Kon. Akad. II. N⁰ 5404. Zie hierover: J. J. Koning, Hist. berigt wegens Beeldsnijder (1828.) in: Werken Kon. Inst. 2de kl. 4⁰.

b Dezelfde kaart, geheel als voren, doch gegraveerd op 2 bladen. Door *J. v. Jagen* 1778 met adres van *Yntema en Tieboel* te Amst. Ieder blad hg. 51, br. 70 dm. gr. br. fol. Hierbij behoort: „J. le Francq van Berkhey, „Noodig berigt wegens een oude kaart v. N. Holl. in 1575 vervaardigd „door J. Jz. Beeldsnijder. Amst. 1778." 8⁰. *Zeldzaam.* Op het Archief der Genie te 's Hage.

456 (1558) Afbeelding van Lamoraal, Graaf van Egmond en zijn Gemalin Sabina van Beyeren, beiden geknield, op de kerkramen te Oud Beyerland, waarschijnlijk kort na 1557 geschilderd toen de Graaf ter eere van zijne Gemalin den polder deed bedijken. — *Teekeningen* in O. Ind. inkt, znd. nm. gemaakt Junij 1782. 2 sts. gr. 8⁰.

458 Vaart van Ellert Viscarn, enz. (Door *R. de Hooghe.*) Uit: Kronijck van Hoorn bij Feijken Rijp. — K.

459 A **1561. 20 Julij.** „Spelen van Sinne ghespeelt binnen Rotterdam bij 9 „Cameren van Rhetorijcken, 20 Julij 1561. Antw. W. Silvius. 1564. 8°."

Hierin zijn de volgende houtsneden op blz.:

4. Blazoen der Camer de blauw Acoleije v. Rotterd. — *Met Minnen versaemt.*
8. verso. Blazoen v. Noordwijck. *Wt Liefde bestaen.*
27. verso. —— — Gouda. — *Wt Jonsten begrepen.*
42. —— — Rijnsburch. — *'t Woort is crachtig.*
68. —— der jonghe Camer v. Haarlem. — *Lieft bovenal.* (Christus onder de wijngaardranken.)
81. —— der oude Camer v. Haarlem. — *Trou moet blijcken.* (De pelikaan enz.)
98. verso. —— van Leiden. — *Die Ghenoecht ist al.* (St. Cecilia spelende.)
108. (verso) —— van Delft. — Een rebus: Een W, 2 rapen een g, beteekenende: *Wij rapen gheneught.*
122. verso. —— v. Schiedam. — *Aensiet die Jongheit.*
140. —— v. Amsterdam. — *In Lieft bloeijende.* (Christus aan een kruis met rozen.)

459 B **(1561. 3 Aug.)** „Het Landjuweel van Antwerpen in 1561. Verhandeling „over dezen wedstrijd tusschen de Rederijkkamers v. Braband, bewerkt naar „eventijdige oorkonden en versierd met 35 platen naar teekeningen van „Franz Floris en andere meesters uit de 16e eeuw. Door E. van Even. „Leuven, Fonteyn 1861." gr. 4°.

Dit feest werd bijgewoond door 1393 rederijkers met 234 praalwagens. — De 35 lithogr. platen in dit boek zijn gen°. I—XXXV en gevolgd naar een HS., thans op de Nation. Bibl. te Brussel, waarin 6 teekeningen v. Fr. Floris, waarop eenige leden der Kamer te paard afgebeeld zijn en 29 blazoenen der Kamers, die er aan deelnamen, afgebeeld zijn. Wijl deze blazoenen in bijzonderheden veel verschillen in de hierna volgende uitgave van de Spelen van Sinne te Antwerpen, gedrukt bij Silvius 1562, 4°. zijn hieronder alle platen opgenomen.

I. Portretten van M. Schetz, Fr. Florisz en A. v. Stralen. Met facsim. der Handteek. — Zinnebeelden geplaatst boven de kaart, door de Kamer de *Violieren* uitgezonden 24 April 1561. — II. Tooneel op de markt te Antwerpen. — III. Een gildebroeder der *Violieren* te paard. — IV. J. v. Schille, bode der *Violieren* te paard. — V. Zegel der kamer de *Roos* te Leuven. — Jan de Haan, heraut der *Violieren* te paard. — VI. Twee pages der V. te paard, met banieren in beeldspraak (rebus). — VII. Juerken, de zot der V. te paard en twee andere narren. — VIII. M. Schetz, Prins der V. te paard. — IX. Blazoen der V. met dat van St. Lucasgild. — X—XII. 1e—3e Blazoen der V. in beeldspraak (rebus). — XIII. Blazoen der *Goudbloem* en van den *Olijftak* te Antw. — XIV. Hetz. der *Vreugdebloem* te Bergen op Zoom en der *Pioen* te Mechelen. — XV. Hetz. in beeldspr. (rebus) der *Pioen* te Mechelen. — XVI, XVII. Armschild en blazoen in beeldspr. (rebus) van den *Groeijenden Boom* v. Lier. — XVIII. Hetz. der *Lisbloem* v. Mechelen. — XIX. der *Kouwoerden* v. Herenthals — en der *Goudbloem* v. Vilvoorden. — XX. Hetz.

Lelie v. Diest. — XXI. Hetz. der *Lelikens uit den Dalen v. Leuven.* — XXII, XXIII. Hetz. en in beeldspr. (rebus) *Roos* v. Leuven. — XXIV. Hetz. der *Christus Oogen* v. Diest. — XXV, XXVI. Hetz. en in beeldspr. (rebus) v. den *Vurigen Doorn* v. 's Bosch. — XXVII. Hetz. v. h. *Maria Kransken* v. Brussel. — XXVIII. Hetz. v. de *Jannettebloem* of der *Ongeleerden* te Lier. — XXIX, XXX. Hetz. en in beeldspr. (rebus) der *Heibloemkens* te Turnhout. — XXXI—XXXIII. Hetz. en 2 blazoenen in beeldspr. (rebus) van den *Bloeijenden Wijngaard* v. Berchem. — XXXIV. Hetz. in beeldspr. (rebus) v. h. *Korenbloempjen* van Brussel. — XXXV. Portret van Abr. Grapheus, knaap v. St. Lucasgild.

459 **(1561.)** „Spelen van Sinne .... ghespeelt .... in Antwerpen op 't
C „Lantjuweel by de 14 Kameren van Retorijcken 3 Aug. 1561. Antw. „W. Sylvius 1562." 4°. — Zie over dit Landjuweel een belangrijk opstel door Ed. v. Bergen in: „Noord- en Zuid-Nederl. tooneelalmanak v. 1879. 8°. Blz. 107. enz.

In dit belangrijke boek vindt men de volgende fraaije houtsn. znd. nm. op blz.:

A (5). Figure van 't Speeltoneel.

A (6, 7 en 8.) Een uitslaande plaat van de Camer der *Violieren*, ter uitnoodiging tot dit Lantjuweel, voorstellende *Rhetorica* op een troon, waarnaast *Prudentia* en *Inventio*; links de 3 deugden, regts de 3 ondeugden, enz. Met het Spaansche en Antw. wapen.

C (1). verso. Blasoen v. de Violieren te Antw. *Wt Jonsten versaemt.*

(1). Welkomspel der Violieren. Drie nijmphen met violieren met Antwerpen en *Rhetorica.*

H (3) verso. Blasoen Olijftak v. Antw. *Ecce gratia.*

N (2) verso. Blasoen Goudbloem v. Antw. *Groeijend* in *Deuchde.*

P (2) verso. Vertooning van de Goudbloem. — De Fortuin op een wereldkloot stappende, Mercurius zittende enz. Met opschr.: *Honos alit artes.*

K (4). Blasoen van 's Hertogenbosch. — Mozes bij het braambosch.

S (1). Vertooning van 's Bosch. Een olmboom en wijnrank met Mozes en Aäron.

Y (3) verso. Blasoen van der Vreuchdenbloeme van Bergen op Zoom.

Y (4) verso. Vertooning van Bergen op Zoom. — Apollo, de de Dag, de Nacht en Rhetorica.

Dd (2) verso. Blasoen van de Leliebloeme van Diest. — *Reyn bloeme.*

Dd (3) verso. Vertooning van Diest. — Een wereldkloot met Saturnus, de maagd v. Diest, Ceres en Janus.

Ji (3) verso. Blasoen van Sout-Leeuwen. — *Jonst voer Const.*

Ji (4). verso. Vertoning van Sout-Leeuwen. — *Honor* zittende op een hoogen troon, links *Sapientia* en *Mansuetudo*; regts *Tyrannis*; *Ultio* enz. Met opschr. *Majestas.*

Oo (1). Een zinneb. schip. varende op 's Werelts Onrust.

Oo (4) verso. Blasoen der Goudsbloem v. Vilvoorden.

Pp (1). Vertooning der Goudsbloem v. Vilvoorden. — Tooneel uit Terentius, Adelphi: Mitio en Aeschinus knielende voor Apollo en Mercurius.

Tt (1) verso. Blasoen der Christusooghen v. Diest. — *Doer sient al.*
Tt (2) verso. Vertooning der Christusooghen v. Diest. — Links Bacchus, in het midden de 3 Gratiën, regts Venus.
Bbb (3). Vertooning v. Brussel. — Twee afbeeldingen naast elkaar. Links een redenaar te midden van vele vreemde personaadjes; regts Neptunus, een schip, Jupiter enz.
Bbb (2). Blasoen van het Marie Cransken v. Brussel. — *Minnelijck Accoert.*
Fff (4). Blasoen der Pioenbloeme v. Mechelen. — *In principio erat verbum.*
Ggg (1). Vertooning van Mechelen. — Orpheus spelende voor de dieren.
Mmm (2). Blasoen van den groeijenden boom v. Liere. — *Den groeijenden boom Liere.*
Mmm (3). Vertooning van Liere. — Jupiter Lites verjagende; links Themis, regts Mercurius enz.
Rrr (2) verso. Blasoen van 't Couwoordeken v. Herenthals.
Rrr (3) verso. Vertooning van Herenthals. — Jupiter zittende, links de Gratiën, regts Mercurius met Ate in boeijen. Met onderschr. *Schovt Cawoerden Herenthals.*
d (4). Blasoen der Roose v. Loven. — *Minne.*
e (1). Vertooning van Loven. Janus te midden v. slapende krijgslieden; achter hem zijn gesloten tempel.
h (2.) verso. Blasoen der Lischbloeme v. Mechelen.
h (3). verso. Vertooning van de Lischbloeme v. Mechelen. — De Stroomgod de Schelde, Mechelen enz.

Hierachter volgt, en maakt een deel van het voorg. werk uit:

24 Aug. „Spelen van Sinne ghespeelt in Antwerpen op Thaechspel „naer Tlandtjuweel bij 4 Cameren van Rhetorijcke 24 Aug. 1561. „Antw. W. Silvius 1562." 4⁰.

Hierin op blz.:

B (3). Blasoen van het Jenuettebloemken v. Liere. — *Donghéleerde.*
D (8) verso. Een rebus in een randw. met 2 stedewapens. 1561.
D (3). Blasoen van den Bloeijenden Wijngaert v. Berchem. — *Niet sonder God.*
H (3) verso. Blasoen der Heijbloeme v. Turnhout. — *Turnhout.*
L (3) verso. Blasoen v. het Korenbloempje v. Brussel. — *Juecht sticht vreucht.*

460 A (**1561. 28 Nov.**) Afbeelding der prijzen te winnen bij een wedstrijd met den kruisboog te Amsterdam, in 4 afdeelingen: de 2 linksche elk van een fraai gedreven zilveren beker; de 3e afd. van 2 bekers boven elkaar: de 4e of regtsche van eene zilveren schaal en 4 zilveren lepels. Bovenaan regts het wapen van Amst., links de Keizerlijke dubbele arend, in het midden de 2 kolommen van Karel V met zijne spreuk: *Plus oultre.* Alle figuren wit op zwarten grond. br. fol. Hg. 17.5, br. 31 dm. — Daaronder de uitschrijving van den wedstrijd „door de overlieden van de „schutterij met den Raambusse" tegen 28 Nov. 1561 's morg. 6 uur tot 28 Nov. 1562 's av. 5 uur, doch bij lichtendag zonder kaars, met al de

voorwaarden van inleg, enz. Amstelred. in Hollant. 65 regels. Met gefigureerden houtsneerand. Het geheel hg. 55, br. 31 dm. fol. *Van de uiterste zeldzaamheid.* In de verzameling van den heer J. W. Wurfbain te Rheden.

b Dez. plaat. Zeer fraai facsimile in photolithographie door A. Kroon te Amst. met het procédé Asser in 1879 voor mij gemaakt en slechts in 20 ex. gedrukt en à 5 Gl. uitgegeven.

461 **(1562.)** Het Weeshuis te Briel door den Hervormer Aug. Merula opgerigt. Titelplaat van: W. Moll, Aug. Merula. Amst. 1851. 8°. Door *W.*
A *F. Wehmeyer.* 8°. *Proefdruk* voor *alle* letter in gr. 4°.

Aleer te beginnen met de platen over den 80jarigen oorlog mogen hier eenige opmerkelijke woorden over oude afbeeldingen herinnerd worden van Prof. R. Fruin in de Gids 1864 I 627 bij gelegenheid van eene aankondiging van de 1e afl. van dit werk.

De geschiedschrijver J. v. Wesenbeke zegt over de volksbeweging in 1566: „davantage sont de plus en plus imprimez et produits non seullement „plusieurs peinctures tableaux pourtraicts ballades, chansons et pas-„quilles" etc.

Van een spotprent tijdens den Beeldstorm uitgegeven heeft de vertaler der kronijk van Henricpetri ons de beschrijving bewaard: „Er is oock „binnen Antwerpen een Gedicht wtgegaen met schone refereinen teweten „de Lutheranen wt Duijtzland, de Hugenoten wt Frankrijck, de Geuzen „wt Nederlandt trecken de Roomsche kercke int sandt. Want dese drie „gemalet waren, dat sy den Thoren der kercken met touwen omme-„trecken. Op de ander zijde staen de Municken en de Papen, tsambt „de Duyvel, trecken oock alle die Kercke datse staan blijve, met onder-„geschreven rijmen: „Blijven dese treckende alle dry, so valt de winkel „met de cremery."

Eenige jaren vroeger waren er ook een aantal spotprenten tegen Granvelle uitgekomen. Een dezer beschrijft Metellus in een brief aan Cornelius Valerius: „Is (Granvelle) in eo pictus ovis incubans, e quibus „Episcopi novi prorumpebant, e singulis singuli, sed unius mitra, alterius „brachio vel alio tantum membro conspicui. Depicti viri capiti daemon „imminebat, cum hac inscriptione: Hic est filius meus, ipsum audite." (Illustr. et Clar. Virorum Epist. p. 285 vgl. Hooft, Histor. II. bl. 42.)

463 **(1565.)** Gezigt op Brussel en omstreken; op den voorgrond een dorp,
A verderop Brussel met zijne muren, de St. Gudule en andere kerken enz. Fraaije, gelijktijdige *teekening* met de pen door *H. Bol.* Hg. 19, br. 29 dm. br. 4°.

Deze belangrijke gezigten van Brussel en Antwerpen zijn bij uitzondering hier opgenomen, wijl in die steden de meeste hoofdgebeurtenissen van dien tijd plaats vonden.

463 Plan van Antwerpen „haar beghinsel ende vermeerderinge" waarbij ook
B de 5e vermeerdering met het kasteel en plein in 1567 door Philips II. Met uitlegging bovenaan van A—Y en *a—ij*; onderaan N° 1—6 gr. br. fol.

463 „Het Casteel van Antwerpen. — Le Chasteau d'Anvers." — Gezigt van
C het kasteel met zijne 5 bastions en van het binnenplein. Gravure van 1600 of daaromstreeks znd. nm. v. grav. Hg. 18, br. 28 dm. br. 4⁰. Gem. I vol. 63.

463 Zeer fraaije en uitvoerige plattegrond van Antwerpen, met de Schelde bo-
D venaan en het kasteel van Alva links. Onderaan links een 18 reg. Lat.
a lofdicht van D. Rogiers op de stad, een van 4 en een ander van 22 reg. op de Beurs en uitlegging der Nos 1—25. Onderaan regts een 6 reg. Lat. lofdicht van Scaliger op Antw. Zeer fraaie grav. op 2 bladen met (later) adres van *F. de Wit. Depingebat G. Hoefnagel.* Ieder bl. hg. 45 1/2, br. 39 1/2 dm. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

b Dez. plaat, latere druk met adres van *Covens en Mortier*. In dez. verzam.

463 (**1565. 8 Sept.**) Hendrik van Brederode komt te Amsterdam. Naar
E *J. Smies*, door *P. Velijn*. 8⁰. *Proefdr. v. alle lt.* Uit: Engelbert Gerrits Schoonheden d. Vad. Gesch. II. 208.

464 (**1565. 6 Dec.**) „Het verbond der Edelen." te Brussel. (Arend II, 4.
A blz. 197.) — Afbeelding van een groote zaal, waarin links Hendr. v. Brederode op eene estrade; op den voorgrond in het midden een tafel, waarom vele edelen zich verdringen om te teekenen. Fraaije compositie naar *E. de Biefve*, lith. door *C. C. A. Last* bij *Trap* te Leiden. (Premiepl. v. d. Omnibus 1870.) Hg. 49, br. 70 dm. br. fol.

470 Gedenkpenning op de overgifte van het Verzoekschrift der Edelen. —
A Voorzijde: Portret v. Brederode. Kz.: de aanbieding v. h. Request. Voorts 3 Geuzenpenningen en hun zegel op den Verbondsbrief. Door *C. E. Taurel*. gr. 8⁰. Uit: Arend, Geschied. II, 4. 246.

470 **1566. 5 April.** Brederode biedt het Request der Gouvernante aan.
B Door *L. Cause*. — Dezelfde plaat, vroegere afdruk vóór het Fransche onderschrift en den naam *v. Cause*, doch get.: fol 274. Waarschijnlijk door *S. Savry*. br. 4⁰.

471 Hendrik v. Brederode een Geuzennap geknield aanbiedende. — Op een tablet aan de muur staan de namen der 11 andere Edelen hierbij tegenwoordig en hierop afgebeeld. — Over dit eikenhouten basrelief zie: v. Hall Brederode bl. 229, 231.

472 Een Geuzennap. *Teekening* in kleuren enz. Waarschijnlijk door *Atteveld*. — K.

473 Een bedelzak en Geuzennap. Zinneprent uit Valerius door *P. S(erwouters.)* —
A Dez. plaat, voortreffelijke kopie in photolithographie in „Antwerp delivered" bij W. Stirling Maxwell. Lond. 1877. fol. Afzonderl. afdruk op oud papier. *Uniek* exempl.

479 Vinnige spotprent ter eere der Beeldstormerij. — Links vele knielende
A Monniken die het zevenhoofdige Beest en de Babylonische hoer aanbidden, waarboven de duivel die met crucifix en miskelken enz. wegvliegt. Onderaan 2 regels: „Laat ons wel bidden" enz. Regts bovenaan het afrukken en verbrijzelen der beelden, onderaan vele soldaten die al de gebroken beelden enz. wegvegen: en 2 regels: „Laet ons ras keeren „en worden niet moe". Boven in de plaat een 2 reg. vers: „'t Is „al verloren, enz. Ick heb de beste canse gestreken 1566." Gelijktijdige plaat zonder naam. Hg. 18, br. 22 dm. br. 4⁰. *Hoogst zeldzaam*,

479 B (20 Aug.) Beeldstormerij. — Afbeelding van eene kerk, waar de beelden afgehaald worden. Met Spaansch onderschrift: „Violencias" enz. Door *G. Bouttats.* br. fol.

480 (3 Oct.) Bijeenkomst te Dendermonde, waarin Willem van Oranje een onderschepten brief van den Spaanschen Gezant te Parijs ter tafel bragt. Door *J. W. Kaiser.* 8⁰. Uit Arend, Vaderl. Gesch. II. 4. blz. 360.

489 (1567. 26 Febr.) Burgem. Buyck stilt het oproer te Amst. — Is uit: Geschied. v. Amsterdam. Dl. 1, pl. 7.

499 (14 Mrt.) De Prins v. Oranje en Burgem. v. Stralen bewaren de rust te Antwerpen. Zeker niet door *Hogenberg.* — K.

510 (Aug.) „Afbeeldinge van de Spaansche bloedraad," enz. — Deze is zeker niet door *Luijken.* — K.

514 Zinneprent op Alva's tiranny. „Delineatio deplorati status Belgii" etc. — Deze is zeker niet door *J. P. van der Venne* maar waarschijnlijk door *W. J. Delff.* — K.

515 b „La misérable oppression des Pays-Bas." — Zinnepr. op Alva's tyranny. Drugulin (N° 319*a*) schrijft deze plaat toe aan *H. Hondius,* doch ik geloof dat ze ouder is. — Dez. plaat, latere druk, doch bovenaan 7 dm. verkleind, zoodat de troonhemel boven Alva vervallen is; voorts is de man met gewigten aan de teenen, die achter Alva hangt, vervangen door een raam, waaronder de gewigten nog gebleven zijn; eindelijk is de man op een ladder gebonden, achter den anderen, in deze latere staat weggenomen en een rond raampje in de plaats gesteld. Overigens geheel als voren, met denzelfden tekst. — De executiën op de plaat zijn met de namen van Backerzeele, Stralen, Egmond en Hoorne. Hg. 24, br. 41 dm. br. fol.

516 en 519 is dezelfde plaat, tweemaal verschillend beschreven.

519 A Zinneprent op de Spaansche tiranny. — Eene vrouw *Belgyca* vertoont haar ingewand, waarin een krijgsman *Libertas* strijdt; achter haar de vrouwen: *Rijckdom* en *Weelde,* regts stormt een krijgsman die de *Privilege* vertreedt en *Placaten* en *Spaensche Inquisitci* in de hand heeft, op haar aan; links de *Nieu-Bisschoppen.* — Titelprent van: „P. Bor Chrz. „Oorspronck, begin en aanvanck der Nederl. Oorlogen geduyr. de Reger. „v. d. Hertoginne v. Parma, Hert. v. Alba en d. Groot-Command. „Leyd. 1617." gr. 4⁰. Op den titel van de 2e druk is deze plaat niet herhaald. Deze 1e druk is *zeer zeldzaam.*

519 B Zinneprent tegen de spaansche heerschappij. — „Antiversegano-Bochio-„Schenckelius alter" etc. — „Spieghel voor de dulle vervoerde vijanden des vaderlandts" enz. In het midden het zinnebeeldig wapenschild van eenen wettigen vorst, vastgehouden links door een *Doorluchtigen Raedt* en *Oprecht Rechter* en door een *Onverwinnelijcken Veld-overste* en *Cloeckmoedighen soldaet* regts, en beschenen door de *Sonne der Gerechtigheid.* Met vele Lat. en Holl. opschriften op labellen en bovenst. 3reg. Lat. en 3reg. Holl. onderschr. Goede grav. znd. nm. v. grav. Hg. 33, br. 38 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

519 C Hetzelfde anders. — Een Rom. zuilenrij, waar een driemanschap gezeten is, met gezigt op een met gebouwen omringd plein, waar soldaten velen

vermoorden, en een voetstuk met een gier. (Naar *M. Heemskerk?*) door *Ph. Galle* met adres van *H. Cock.* br. fol.

519 D Hetzelfde geheel anders. — Een plein waar Rom. soldaten velen vermoorden; links een driemanschap op een troon met balustrade, waarop de afgehouwen hoofden liggen. Met vele Nos. in de plaat. Groote houtsnede in houtsneêrand, op 2 bladen, znd. uitlegging. Naar *M. Heemskerk* (door *A. Londerseel??*) gr. br. fol.

520 Zinneprent op Alva's tiranny. „Beclaginghe der Nederl. verwoestinghe, „etc. (Door *Hans Collaert.*) — K.

521 4 Zinneprenten op de Spaansche tiranny. — Deze platen zijn in het nu voor mij liggende ex. genommerd: 1—4, waardoor de vroeger aangegeven orde verandert.

1. (vroeger 4) Philips v. Spanje, vóór hem 2 knielende vrouwen.
2. (—— 3) Alva, Paus Pius V, Granvelle en Margaretha.
3. (—— 1) Alva kust de Babylonische hoer.
4. (—— 2) Alva eet kinderen, enz.

Zonder naam van graveur.

521 A Dezelfde voorstellingen op Alva, doch ongenommerd, omgekeerd en met Duitsche en Fransche gegrav. op- en onderschriften, even groot als de vorige platen. Hiervan slechts de 2e en 3e voorstelling, naast elkaar op éene plaat gedrukt. Zonder naam v. grav. 4º.

522 Deze voorstelling (door mij genoemd: Vervolging in Nederland) is, gelijk ik bij de beschrijving reeds vermoedde, niet op Nederland maar op Engeland toepasselijk en inderdaad gegraveerd. — Het is de geregtsoefening aan de zamenzweerders van het Buskruidverraad te London in Januarij 1606; de teekening is de origineele door *Cl. J. Visscher*, waarbij tevens de hoogst zeldzame plaat door denzelfde. Ze vervalt dus hieruit.

523 b Zinneprent op Alva's tiranny. — Zinneprent uit Valerius. Voortreffelijke kopie in photolith. in: Antwerp delivered bij W. Stirling Maxwell. Lond. 1877. fol. Afzonderl. afdruk op oud papier. *Uniek* exempl.

523 A Als voren. De jammerende Holl. maagd wordt door een Spanjaard met een dolk bedreigd; boven haar een Hebr. spreuk; in het verschiet links teregtstellingen. Grav. znd. nm. Hg. 6, br. 7. 5 dm. br. 12º. Titelpr. van Eremundus, Origo et historia tumultuum. L. B. 1619. 8º.

524 a Zinneprent *De slapende Leeuw.* — Oude kopie of origineel der beschreven plaat, met hetzelfde opschrift, doch de plaat omgekeerd. *De Nederlandsche Macht*, nl. de slapende leeuw is hier links, de ezel rechts, onderaan een 6 reg. Holl. Fr. Duitsch (geen Latijnsch) vers, en vóór al de latere inschriften van 1617. Fraaije oude gravure zonder naam. Hg. 21, br. 31 dm. *Zeldzaam.*

Deze plaat wordt in Drugulin Hist. Bilderatlas Nº 261 aan *A. Wierix* toegeschreven. — Dez. kwam zonder naam v. grav., met adres van *W. Haecht* voor in: Catal. Atlas v. Voorst Nº. 57*a*.

b Onder een later verkregen ex. dezer prent met de veranderingen over de Waardgelders is een uitvoerig Duitsch vers in 3 kol. met opschrift: „Der „Niederlandsche schlaffende Louw" en het jaar 1619. Het vers en de

uitlegging is geheel over de Waardgelders en tegen Barneveld gerigt, b. v.: „3 der Fuchs ist Barneveld" etc.

525 A Zinneprent op Alva's tiranny en de hulp van Prins Willem I. — Dezelfde plaat als 525, doch omgekeerd en met Hollandsche inschriften. — Links *Duck dalba* staande, geharnast, een groote schaal in de eene hand, en gekroond door *Tweedracht* en *Nijdicheyt*, naast hem geketend de naakte *nacie van Nederlant*, en voor hem ligt *Arme Gemeynte*. Regts de *Prince van Orangien*, gekroond door *Eere*, ter weerszijde zitten: *Rust der Conscientien* en *Slants voorspoet*; bovenaan *fama*. Met 12reg. vers in 4 kol.: „Aensiet o Nederlander Uwe nacie des lants" enz. Fraaije en gelijktijdige gravure zonder naam. (Door of als *H. Cock.*) Hg. met de verzen 24, br. 33 dm. br. fol. — De origineele plaat is zeker door *H. Cock* en daaronder behooren waarschijnlijk Latijnsche verzen.

525 B Duitsche zinneprent op het lot der soldaten onder *Albanus*, die geharnast onder een troonhemel staat; naast hem *Hollander* die eertijds zijne nering dreef maar wien Alva vechten heeft geleerd; links van Alva *Spanier* die het Pausdom voorstaat, en een bedelende *Hochteutscher lanss* die zich beklaagt dat men zijne diensten niet meer noodig heeft. Met 12reg. Duitsch vers in 3 kol. Gelijktijdige gravure zonder naam. Hg. 19, br. 27 dm. br. 4⁰.

526 Zinneprent op de geloofsvervolging? der Nederl. — Deze plaat is ontworpen, doch niet gegraveerd, door den dichter *W. v. Haecht*. — K.

527 A Zege der Vrijheid van het Geweten over het Geweld. — Zinnebeeldige voorstelling, waarin regts het Vrije Geweten naakt op een zegewagen zit, over *Tierannie* heen rijdt en door 5 zinnebeeldige vrouwen Liefde, Eendragt enz. getrokken wordt. Ter weerszijde en onderaan de wapens van alle steden van Zuid Holland die in 1596 door tusschenkomst der Staten dier Provincie deze voorstelling in een der kerkramen te Gouda hebben laten maken, volgens de teekening van *Joachim Utenwael* door *Adr. G. de Vrije*. Geteekend en gelithogr. door *J. W. v. Borselen*, met adres van *P. v. Borselen*. Gem. I. Dit raam is als het 1e beschreven door C. Kramm, Goudsche Glazen 1853 bl. 45. Hg. 55, br. 27 dm. gr. fol. — Zie N⁰ 418 An.

527 B Martelingen der Hervormden enz. — Zes ongen⁰ langwerpige 12⁰ plaatjes hierover. Geëtst door *A. F.* Uit? Bij den heer A. J. Nijland.

528 A Vargas zweert den Hertog v. Alva geenen ketter te zullen sparen. — Op den voorgrond links Alva, geharnast, zittende bij een tafel, regts Don Vargas staande en zweerende op een Bijbel en crucifix, die 2 monnikken achter de tafel hem voorhouden. Zeer fraaije *teekening* in kleuren door *L. Gallait* 1851 (te Bruss.) fol. Op het Museum Fodor te Amst.

530 A Cijferschrift van Margaretha van Parma voor hare brieven. 4 verschillende soorten. 1 blad gelithogr. br. 4⁰. Uit: van den Bergh. Gedenkstukken. Leid. 1842. 8⁰.

532 A **1568. 22 Jan.** Brand van de St. Nicolaas of Nieuwkerk te Dordrecht. — Lithogr. naar de schilderij van *J. Doudijns* op het Raadhuis

te D. door *J. H. v. d. Heijden* bij *F. Böger*. br. 4°. Uit: Sels, Beschrijv. v. D. 1854. 8°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn, die van de schilderij ook eene kopie door *A. Schouman* en door *J. Rutten* bezit.

535 A **28 Mei.** Slag bij Heiligerlee. — Geheel als voren doch grooter. Door *J. W. Baur.* br. fol. Uit: Strada, Decades. Rom. 1650. fol.

537 A Slag bij Heiligerlee. — Afbeelding van het gedenkteeken hg. 5 Meters, voor dezen slag in 1826 door eenige Vaderlanders op het slagveld bij Pekel A, in aschgraauwen steen opgerigt doch sedert zeer vervallen. Lithographie door *J. Oomkens*, te Gron. Hg. 33, br. 8 dm. fol.

537 B Groep van het monument in 1870 te Heiligerlee opgerigt. De Nederlandsche Maagd en Ned. Leeuw, staande bij den gevallen held Adolf van Nassau. 4 Photographiën, de groep van 4 zijden vertoonende. Visitekaartformaat. Hierbij: Verklaring 1 bl. 8o. en: J. T. Bodel Nijenhuis, Opgave der platen van den Slag bij Heiligerlee. Overgedrukt uit: Bijdragen van Groningen VI. 46.

538 A (**1 Junij.**) Onthoofding der gebroeders Heeren v. Batenburg te Brussel. — Uitvoerige afbeelding van het schavot, geheel omringd door Spaansche soldaten, de markt enz. Belangrijke, gelijktijdige, waarschijnlijk Holl. grav. znd. eenigen nm. Hg. 38, br. 42 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk. — Deze plaat biedt belangrijke verschillen met die in Hogenberg aan.

543 A (**5 Junij.**) Onthoofding der Graven van Egmond en Hoorne. — Nieuwe en naauwkeurige kopie eener oude, bijna gelijktijdige plaat, met bovenschrift: „L'execution et supplice faict par sentence Judiciaire..... les „comtes d'Aigumont et de Horne." Twee afbeeldingen naast elkaar der onthoofding van elk der Graven, daaronder het schavot en de hoofden der Graven op staken, terweerszijde hunne portretten ter halver lijve. Met onderstaande uitlegging en adres: Lyon par Benoist Ragaud 1570. — Facsimile d'une estampe du Cabinet du Comte de Hornes, publié par J. Geruzet à Bruxelles (1840?) Hg. 23 met op- en onderschrift 32, br. 33 dm. br. fol. Op bruinachtig papier. *Zeer zeldzaam.*

543 B *a* De lijken van Egmond en Hoorne op eene baar in eene zaal van het Stadhuis te Brussel tentoongesteld onder bewaking van een Spaansch soldaat, op het oogenblik dat de leden van het groote gild der voetboogschutters naderen om de lijken naar de kerk der Minderbroeders te vervoeren. Lithographie naar *L. Gallait* door *C. W. Mieling.* Hg. 15, br. 21 dm. br. fol. — Hierbij de toelichting van L. R. Beynen over de schilderij. 's Grav. 1854. 8°.

b Dezelfde voorstellingen verkleind. Lithogr. ('s Hage bij *C. W. Mieling*). Hg. 24, br. 30 dm. br. 4°. In: Beynen, Gallait's lijken.

543 C „Gedenkbeelden van Lamoraal van Egmond." In het midden een „Plan „van Sottegem met kasteel en kerk in de 16e eeuw" terweerszijde de portretten van Jan v. Egmond en zijn zoon Lamoraal. Bovenaan een gezigt op de abdy v. Egmond 15e eeuw, het kasteel van Lahamaide in Henegouwen 16e eeuw, onderaan 3 gezigten van Sottegem in 1853, enz. Naar *L. v. Peteghem* te Brussel gegrav. op steen door *Broekaert* (1853) Hg. 40, br. 50 dm. gr. br. fol. Op getint papier.

548 A a (**6 Oct.**) Overtogt van den Prins v. Oranje over de Maas. (Wagenaar. VI. 287.) — Op den voorgrond regts de Prins v. O., staande ter halver lijve, in fraai bewerkt harnas, bij eene ruine; links in het verschiet een leger, een rivier overtrekkende, en legerkamp; met meerder bijwerk. Duitsche grav. door *Math. Zyndt.* Met 3 reg. bovenschr. in boekdr.: „Hör du gewaltig gerüst Kriegsheer" enz. Onderaan een Duitsch vers in 5 coupl. Hg. 22, met vers enz. 27, br. 32.5 dm. br. fol.

b Dez. plaat, latere druk zonder: *Cum Gra et Priui Impe.* Beide in Coll. Franken op 's Rijks Prentkabinet te Amst.

548 B Hetz. anders. — Op den voorgrond links Philips II, regts de Prins v. Or., beide ter halver lijve, staande geharnast, blootshoofds; in het midden in het verschiet de overtogt van de Maas, verderop Maastricht. Onderaan een Duitsch vers in 4 coupletten van 6 reg. Duitsche grav. znd. nm. (door *B. Jewichen*?) Hg. 20, br. 25 dm. br. 4°. In Coll. Franken op Rijks Prentkabinet.

567 A (**1571. Mei.**) Avondmaalschaal te Vlissingen gebruikt, bij het eerste Avondmaal van de Nederd. Herv. Gemeente aldaar. — Met omschrift: „Christus „die spreght: vie daer dorst" enz. Geteekend op den voet: *J. G.* (Gouwels). — Teekeningen in O. I. inkt, van den opstand en den bodem der schaal, die den kop van een gelauwerd en geharnast man vertoont. Op een blad hg. 38, br. 27 dm. fol.

Van deze teekening is ook een ex. in de *Zelandia illustrata* op het Zeeuwsch Genootschap — Zie Lantsheer, Zelandia illustr. bl. 540. — In het Tijdschrift: *Eigen Haard* 1875 is deze kop ook afgebeeld met beschrijving.

568 A (**Julij.**) Tiende Penning. — Een Hollandsch vers van 67 regels in Duitsche letters gedrukt, beginn.: „Aensiet my thienden penninc, „wilt mij recht aanschouwen", waarin alle ellende, door den 10den penning en Alva's tiranny veroorzaakt, zeer levendig geschilderd worden, en wat waarschijnlijk behoort bij eene plaat over den 10den penning. — Dit gedicht is gedrukt op de keerzijde der 8ste of laatste plaat der fraaije serie van 8 platen (gen° 1—8) over de waarde en magt der *Waarheid* naar *A. de Weert* door *D. V. C(oornhert).* Op ieder dezer platen is onderaan gegraveerd een Latijnsche Bijbelspreuk en 4 Holl. verzen, in 2 kolommen naast elkander. Iedere pl. hg. 26, br. 12 dm. Een fraai exemplaar der compleete serie van Coornhert met adres *H. H(ondius)* op pl. 1, is uit het legaat v. d. Heer Schneevoogt, op de Haarlemsche Stadsbibliotheek.

569 A (**Dec.**) Spotprent op het levensgroot metalen standbeeld van Alva te Antwerpen door hem zelven opgerigt. — In het midden het standbeeld, vertredende *Weduwe* en *Weese* en de gemuilbande *Waerheyt* en *Gherechticheyt* met gebroken schaal. Onder het beeld is een open kastje met de harten der Nederlanders, waarnaast *Tienden Penninck* die zegt: „Ick „tienden penning boven mate — Heb die herten afghewent." Regts komt de Prince van Orangien te paard aanrijden; achter Alva vliegen *den Tyt* en de Duivel met geldzak en Pauselijken kroon. Bovenaan 3 zesregelige en 1 tienregelig vers, beginnende: „Tot mijnder Eere en

„hooghen name — Heb ick int Casteel van Antwerpen doen rechten — „Dit metalen beelt," enz. Zeer fraaije gelijktijdige gravure zonder naam doch als van *Hier. Cock.* Hg. 35, br. 49 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam en belangrijk.*

569 B Standbeeld van Alva. — Verkl. kopie in photolitogr. Hg. 16, br. 22 dm. br. 4°. Uit: Antwerp delivered. 1877.

570 Standbeeld van Alva. Uit Baudart. — (Is door *S. de Fries.*) — K.

570 A „Afbeelding der Duym v. h. metale standbeelt des Hertogs v. Alba, „uit kasteel v. Antw. opgerigt 1571 afgenomen door ordre van Requesens „1575 geheel vermorselt 1577. Hooft, Hist. 12 Bd. 531 bl." 12°. Dit plaatje behoort welligt in het boekje: Ter gedachtenisse v. d. Duym des metalen Gedenkbeelds, voorheen in bewaring bij P. C. Hooft, nu in eigendom van Burgem. J. v. d. Poll. Amst. 1719. 8°.

571 A (**1572. 1 Apr.**) Plannen van de Briel, op 1 April 1572 door de Watergeuzen ingenomen. — „Brilium, Holl. opp. ob intest. Batav. Bellum, quod a°
a „1572 Cal. Apr. hîc initium sumpsit, famosum." — Plan der stad met de kaart van het geheele eiland Voorne. Aan de keerzij bedrukt met eene uitvoerige Latijnsche beschrijving en kort verhaal der inneming in 1572, geschreven in 1574, wijl er staat: „Anno superiore 1573." Hg. 34, br. 49 dm. gr. br. fol. Uit: Braun en Hogenberg, Civitates orbis. Vol. II. No. 27.

b Dezelfde kaart met een geheel andere beschrijving en nagenoeg hetzelfde verhaal op de keerzijde, beginn.: „Brilae sive Brielio" etc. Gen°. *R.* br. fol.

c Dezelfde kaart, van achteren onbedrukt; fraaije latere? afdruk. Uit: Janssonius, Stedeboek.

571 B Dezelfde kaart van Voorne en plan van Brielle, doch veel kleiner, blijkbaar naar de voorgaande gekopieerd, met opschrift in de plaat *Briel* in kapit.
a letters. Zonder naam of n°. Hg. 17, br. 24 dm. kl. br. fol. Uit: Guicciardin, Description d. Pays Bas. Amst. 1582. br. fol.

b Dezelfde plaat, latere druk; bovenin staat: *Briel* in cursieve letters, onderaan regts het n°. 39, kl. br. fol. Uit Guiccardini, Beschrijving der Nederl. 1612. fol.

Ofschoon deze plannen uit latere boeken dan Braun, Civitates (1577) zijn vermoedt de Heer Boele van Hensbroek in zijne Bibliographie van Guicciardini, Beschrijving (in: Berigten en mededeel. v. h. Hist. Gen. te Utr. 1878 1e dl. bl. 29.) dat deze plannen de oorspronkelijke, die van Braun de kopieën zijn.

571 C Plan van den Briel met het omliggende land ten oosten der stad en de: *nieuwe Horense Vart.* — Zeer oude *teekening* omstreeks 1600. Hg. 20, br. 30 dm. br. fol.

571 D Groot plan der stad met eenig omliggend land. De keerzijde bedrukt met eene Latijnsche beschrijving der stad en van het eiland. Van de inneming wordt in het begin terloops melding gemaakt. gr. fol. Uit: Bleau, Atlas major. Amst. 1662. 11 vol. fol.

b Hetzelfde plan, aan de keerzijde met een uitvoerig Hollandsch verhaal van de inneming bedrukt. Uit: Bleau, Holl. Atlas. Amst. 1664—65. 9 dln. fol.

571 E Profiel van den Briel, op den voorgrond de weiden. De keerzijde bedrukt met eene beschrijving der stad en inneming. br. 4°. Uit: le Petit, Nederl. Republ. 1615. br. 4°.

573 A Inneming der stad. — Dez. voorstelling, doch zeer verkleind. In het midden een bevelhebber op den rug gezien; links de poort, die met een boomstam opengeloopen wordt, enz. Slechte ets znd. nm. (naar *Luiken*) Hg. 16½, br. 23 dm. br. 4°. In: J. Barueth, Hollands en Zeelands jubeljaer of 200jarige Gedachtenis van den Briel enz. enz. Dordt. 1772. gr. 8°. Ex. op schrijfpap. met afdruk der plaat op rosé zijdepapier, voorts afdruk in rood en *teekening* door *C. Kuipers* van het groote vignet boven de opdragt.

573 B Dez. voorstelling doch verkleind en omgekeerd, znd. nm. (Door *J. Luiken.*) kl. br. 4°. Uit: Gottfried, Kronijk. Afzonderl. afdruk.

585 A (**10 Junij**.) Zeegevecht bij Vlissingen. Naar *L. Meijer* door *H. Sluijter DJzn.* fol. In Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 47.

585 B (**Julij**.) Het tapijtwerk van Jan de Maecht te Middelburg, geweven tusschen 1591 en 1599, hangende in de abdij aldaar. — Deze serie, onderaan links gen° I—VII, is gegraveerd door *C. Onghena* (te Gent) 7 bladen van verschill. afmetingen, hg. en br. 4°. in een br. 4° omslag. Behoort bij een hist. beschrijving door Mr. J. v. d. Graft in 8°, uitgeg. te Middelburg bij Gebr. Altoffer 1869. Op den titel eene verkleinde afbeelding van het tapijthuis te Middelburg van 1595—1629. — Bij den Heer A. J. Nijland.

I. Borstb. Enks van Willem I, waaronder het Zeeuwsche wapen, terweerszijde vele attributen en versieringen.

II. 1574. 31/I. Zeeslag voor Bergen-op-Z. onder Romero en Boisot.

III. 1572. Overwinning van Ewout Pietersz. (of Worst) op 22 kleine Sp. schepen.

IV. 1574. ——— door de Zeeuwen bij Lillo op 23 Sp. oorlogsschepen.

V. 1543. 28/II. Aanval op de Sp. vloot onder Sanchez d'Avila door de Zeeuwen tusschen Borsselen en Walcheren.

VI. 1576. Afbreuk door de Zeeuwen aan de Spanjaarden bij hun beleg van Zierikzee.

VII. Zonder uitlegging. Op den voorgrond een groot schip, achteraan vele kleinere en het Zeeuwsche strand.

De photographiën der afbeeldingen zijn beschreven onder N° 585, 663, 669, 694 en 715.

586 (**9 Julij**.) Gorcumsche Martelaars. — Het thans voor mij liggende exemplaar dezer plaat heeft *niet* de letters J. D. B. onder het vers, noch den naam van *J. Nolin* als graveur, doch achter den naam van den schilder *Ziernel* staat: *Romae*. Voorts 1 regel met Latijnsche opdragt aan G. Herinx, Commiss. gen.: „Ejusdem Apotheosis strenuo promotori," door J. v. Sande, welligt in 1672 bij een Jubilé dezer gebeurtenis. Met adres J. v. den Sande te Antwerpen, Paddegracht.

587 Hetzelfde. Deze plaat is naar *Abr. v. Diepenbeek* door *Jc. Neefs*. — K. Onder de plaat behoort eene 4 reg. Lat. opdragt aan *J. Franco* wiens wapen in het midden v. h. onderschrift geplaatst is.

587 „Carnificina Martyrum Gorcomensium." Onderschrift van eene voorstelling
A van hunne uitleiding buiten de stad naar eene galg; in het verschiet links zijn de geestelijken onder een afdak opgehangen. 8. Uit de Lat. uitgave van: P. v. Opmeer, Martelaers-boek.

587 Hetzelfde. — In het midden een groote afbeelding, waar de 19 priesters
B en monniken biddende en zingende rondom een galg wandelen, door knodsen en geweerkolven voortgezweept! Links eene schuur waarin alle opgehangen zijn. Rondom de borstbeelden der 19 monniken. Lithogr. znd. nm. gr. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

587 Hetz. anders, wel zeer veel overeenkomende, doch omgekeerd, zoodat
C de ladder waaraan een der monniken wordt opgetrokken om gehangen te worden van regts naar links staat, op de mijne van links naar regts. De martelingen zijn hierop veel erger voorgesteld; nl. aan eenen der geestelijken worden de ingewanden uit het lijf gerukt, links wordt een anderen een vlammende toorts in den mond gestoken, waarbij een geharnast bevelhebber staat. Bovenaan links is in plaats van de zoldering een apotheose der geestelijken aangebragt: de Maagd der Kerk met de sleutels, het kruis, de 3 dubb. kroon, enz. Onder de voorstelling een hertoge(?)lijke kroon, gedekt en van palmtakken omgeven. *Proefdruk* vóór alle beschrijving die ter weerszijde in het wapen behoort. Schijnbaar eene Fransche grav. van 1650 of daaromtrent. Waarschijnlijk zéér overdreven voorstelling. Hg. 38, br. 45 dm. br. fol. — Bij Prof. J. W. Smit te Warmond.

587 Geheel andere voorstelling van den dood der 11 Minderbroeders (allen
D in het onderschrift genoemd) die tot deze 24 Martelaars behoorden. Een der monniken is gehangen, de anderen bereiden zich ter dood; hierop zijn geene martelingen afgebeeld, de ladder op de beide voorgaande platen afgebeeld komt ook hier voor. Met Italiaansch onderschrift. Door *S. Bassani*. Hg. 20, br. 21 dm. br. 4°. Moderne Ital. gravure.

587 Portret v. Pater Nic. Pieck, Gardiaan v. h. Klooster der Minderbroeders.
E In ov. van eikenloof. Door *A. v. Merlen*. 12°.

587 Elf afbeeldingen van martelingen aan R. K. geestelijken door de Geuzen
F door *G. Bouttats* e. a. Uit: Hazart, Kerk Hist.?? Bij den Heer A. J. Nijland. — Met de volgende onderschr.:

Blz. 111. Verscheyden Carthuijsers te Ruremunde gedoodt.
— 113. J. Opstal en 3 andere pastoors te Oudenaarde verdronken.
— 121? Norbertus komt in Antwerpen. Door *A. Lommelin*.
— 173. P. Lupus vermoort.
— 203. G. Leoninus wreedelijck gehandelt.
— 207. C. Sylvius verdrinckt.
— 217. H. Turck vermoort.
— 281. J. Tores verbrand. 1538??
— 317. M. Middleton 1586 gemorselt. Door *J. Neeffs*.
— 391. E. Olcornus en N. Oudoenus gepijnicht.
— 417. 5 Priesters ghehangen in Engeland.

587 Veertien 12° platen van martelingen door Geuzen aan R. Kath. bedreven,
G ongen° alle met Lat. en Holl. tekst omgeven. Op 4° bladen onbedrukt. Uit: J. Boener, Historia fratrum. Antw. 1645.? Bij den Heer A. J. Nijland.

588 A (**Sept.**) Zinneprent op den 2den togt van den Prins van Oranje door Braband ter verlossing der Nederlanden. (Wagenaar, VI. 387.) — De
a Nederl. maagd, als Andromeda, aan een boom met het wapen v. Holland geketend, wordt door een groot zeemonster bewaakt, waarop Perseus (Willem I) gewapend met *den Schilt der wijsheit* uit den hemel komt aanvliegen. Regts van den boom staan 16 jammerende maagden met de wapenschilden der overige Nederl. provinciën; op den voorgrond vele afgehouwen hoofden, vermoorde kinderen en grijsaards, doch in het midden een opengeslagen Bijbel, get.: *Evangelii Juramentum.* Onderaan een gegrav. 20reg. Holl. vers in 3 kol: „Verheucht U Nederlandt U verlossinghe naeckt," waarin de Prins uitgenoodigd wordt om zich als Hertog van Braband te laten huldigen. Regts een ledige plaats voor den naam v. grav. of uitgever met de woorden: *cum privil.* Znd. nm. doch stellig door denz. grav. als *Currus belli.* (*H. Goltzius* naar *Frans Florisz.* 1552.) Hg. met vers 34, br. 40 dm. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

b Dez. plaat vroegere druk, waarop 's Prinsen schild met het wapen van Oranje-Nassau en het lijf van het zeemonster met de wapens van Spanje en van Alva bedekt is. Verkocht in auctie de Visser 30 April 1867 voor *f* 50. —

De vroeger beschreven plaat N° 584 behoort hieronder.

590 A **18 Aug.—11 Sept.** Verovering van Bergen door Lodew. v. Nassau. — Dez. voorstelling doch grooter, met Lat. opschr. in de plaat. Door *J. W. Baur.* br. fol. Gem. 262. Uit Strada, Roma 1650. fol. Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

596 A (**21 Oct.**) Goes door Mondragon, uit Bath overgekomen, van de Hollandsche belegering ontzet. (Wagenaar, VI. 393.) In het midden de stad met de tenten der belegeraars en het inrukkende Spaansche leger; daaromheen het geheele eiland *à vol d'oiseau;* bovenaan links de Vlaamsche kust, regts Ellewoutsdijk. Naar eene teekening volgens de origineele en gelijktijdige, doch thans verloren schilderij op het Stadhuis te Goes, geteekend in O. I. inkt door *D. Braam* te Goes. 1869. Hg. 43, br. 65 dm. br. fol. Hiervan bestaat geene plaat.

596 B (**22 Oct.**) Prins Willem te Enkhuizen. (Wagenaar, VI. 396.) Naar *H. J. Scholten* door *H. Sluijter DJzn.* fol. In. Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A pl. 47.

599 (**1 Dec.**) Moord te Naarden. — Deze plaat is niet uit Cerisier, doch behoort tot de extra platen in Wagenaar Dl. VI. evenals N° 618*a.*

606 Portret van Musius. — Is een fraaije gravure door *J. v. Velde.* — K.

607 Portret van C. Musius. — Het plaatje en portret zijn uit hetzelfde Latijnsche martelaarsboekje van Pt. v. Opmeer, als N° 587A, wat later in het Holl. herdrukt is te Antw. P. van der Meersche 1702. 2 dln. 8°. Hierbij nog een portret van Musius, borstb. links, naar *Mrt. Heemskerk* door *W. Swanenburch* met Lat. onderschrift van Corn. Duyn. 4° en een kleiner, alleen het hoofd, regts, in med. met randschrift: Corn. Mus. a° aet. 70. — 1595. (Door *J. Matham* ??) 12°.

Eene latere uitgave der Holl. vertaling verscheen in 1715; daarin zijn de volgende platen:

I. Portret v. d. Schrijver, borstb. v. voren en regts in ov. Znd. nm.
21 afbeeldingen van Nederl. Heiligen ten voeten uit, naar de folioplaten van C. Visscher. Ieder met 1 reg. Lat. onderschr.

II. bl. 19. Martyrum Dan. Arendonci et Sociorum (Alkmaar 1572.)
„ 33. Carnificina Mart. Gorcomiensium.
„ 59. (Salige Joost van Schoonhoven.) Zonder opschrift.
„ 112. Corn. Musius, Martyr.
„ 141. Martyrium C. Musii.
„ 169. Lambertus (Rosenveld) et alii (Quiryn, Ursula en Maria Talesius) Martyres Harlem.
„ 210. Martyrium Guil. Goudani, Presbyt. (1573.)
„ 254. ——— Jacobi et Naumagi et aliorum (bij Hoorn 1575.).
„ 322. Portret v. Mrt. v. Velden, Martyr.

Achter het Register v. h. 2e dl. volgt nog: „Nader bewijs en bijgevoegde aanmerkingen wegens eenige saaken in het Holl. Kath. Martelaarsboek. Antw. 1701." 91 bl. 8°.

610 A (**Dec.**) Beleg van Haarlem. — In het midden het plan der stad. Op den voorgrond de tenten van het Spaansche leger opgeslagen bij het huis te Kleef, met de bevroren wateren; bovenaan: *Haerlem* en wat lager: *Zuyt*; onderaan een breede wrijfboord zonder inschrift, en onder de plaat eene Fransche en Holl. uitlegging in boekdruk ieder in 2 kol.: „Waracht. „gelegenth. en contryfeyt. v. Haerlem soo se den constrycken Martinus „van Heemskerke geconterfeyt heeft nu tertyt van des Conincx Armeye „belegert is. Thantw. by (en door) *Ph. Galle* 1573." Hg. 22 met tekst 28, br. 34 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam en belangrijk.* In den Atlas van Dr. C. Ekema te Haarlem.

610 B (**1573. Maart.**) Beleg v. Haarlem. — „Warhafftige Contrafectung der „Statt Haerlem in Hollandt, welche von des Hertzogen von Alba Kriegs„volck .... belegert gewesen und noch ist .... A° 1573 in Monat Martii. Twee reg. Hoogd. opschrift van eene fraaije afbeelding van Haarlem, en eene bestorming der Spanjaarden op de zuidzijde der stad; regts bovenaan 's Prinsen leger. Get. *H. W*(*ierix?*) Hg. 23, br. 31 dm. br. fol. Gelijktijdige, *zeldzame* plaat. Bij den Heer A. J. Nijland.

Zie de andere plaat over Haarlem als Hogenberg onder N° 729 A.

610 C Beleg van Haarlem. — Afbeelding van het Spaansche legerkamp om de stad; in het midden bovenaan hetk wartier van Arnaud (sic) de Toledo, lager regts het huis te Kleef; links het kwartier van Juliaan de Romero; onderaan regts dat van Graaf Bossu. Naar eene oude teekening op het stedelijk archief te Haarlem geteekend door *C. Ekema.* br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

612 A Beleg van Haarlem. Plan door *W. Akersloot.* — Naauwkeurige kopie zonder naam van grav. en zonder verzen; bovenaan links het Haarl. wapen: een dorre boom. br. 4°. Uit: Korte histor. aanteeken. wegens de beleg. Haarl. 1739. 8°.

613 A Hetzelfde. — Naauwkeurige kopie van de plaat van *C. Decker* in lithogr. door Trap te Leiden. Uit: Arend, Geschied.

614 A Beleg v. Haarlem. — Bij Dr. C. Ekema te Haarlem is een pl. met Ital. uitlegging van 1—11 onderaan, en adres: Roma. *A. Lafreri* 1573.

614 B Plan van Haarlem, nagenoeg als dat van Lafreri, doch grooter en minder omstreken, doch het bolwerk in het midden der stad duidelijker vertoonende. Bovenaan regts een afzonderlijk opgeplakte Duitsche uitlegging in 24 regels over de tegenweer der burgers. Fraaije gelijktijdige Duitsche gravure. Hg. 35, br. 46 dm. fol. In den Atlas van Dr. C. Ekema te Haarlem.

618 Kenau trekt uit Haarlem. — Deze plaat is niet uit Cerisier, doch behoort tot de extraplaten in Wagenaar. Dl. VI, blz. 414.

619 A Beleg van Haarlem; op den voorgrond Kenau Simonsz. Naar de schilderij van *F. de Braekelaer* door *C. Onghena.* br. 8°. Uit: Messager d. Sc. Hist.

620 A Portret v. Kenau Sim. Hasselaar. — Geheel als voren verkleind. Met 4 reg. Holl. onderschr. znd. nm. v. grav. (*C. J. Visscher?*) 4° Gem. fol. 10. Uit? Op het Archief der Genie te 's Hage.

625 A (**28 Mei.**) „Slag op het Haarlemmer Meer in 1573. Naar het oorspron- „kelijk schilderij" van *H. Vroom* door *O. Veelwaard.* br. 4°. In: C. de Koning, Tafereel v. Haarlem II 97.

625 B (**Julij**) 12 noodmunten tijdens het beleg geslagen; zonder naam. br. 4°. Uit: de Koning, Haarlem II 112.

632 De Haarlemsche verdedigers. — Deze Serie stelt niet de verdedigers van Haarlem voor maar de verschillende militaire rangen in een regiment van Keizer Rudolf II, en behoort dus niet hierin. Zie Bartsch en Passavant op Goltzius.

634 (**Febr.**) Lambert Melisz. vlugt met zijne moeder voor de Spanjaarden enz. kl. 4°. Is uit: De Lange, De Batav. Romein. 1e druk. — K.

634 A Hetz. anders. — Links Lambert zijne moeder dragende, in het verschiet trekt hij haar over het ijs in eene slede voort. br. 8°. grav. znd. nm. Titelpr. v. h. treurspel: H. I. Soet, Batavische Eneas, enz. Alkm. 1645, 4°. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage, Pamphletten, Witte Coll. (1645.) Dl. XXV.

635 Vlugt van Lambert Melisz. — Deze pl. is uit: Soeteboom, Oudheden van Zaanland enz. Dl. I blz. 487. — K.

636 Lambert Melisz. (Door *R. de Hooghe*) 12°. Is uit: Cronyck van Hoorn bij Feyken Rijp. 1706. kl. 8°. — K.

637 Hetz. door *S. Fokke* kl. 8°. Bovenaan gen° 81. Uit: P. J. Twisk, Vaderlijk geschenk of testament. Hoorn. 1742. kl. 8°. — K.

643 (**Aug.—Oct.**) Beleg van Alkmaar. — Plan der stad veel grooter dan op de voorgaande plaat; bovenaan links een 6 reg. Holl. vers en het jaar 1597; onderaan regts een 10 reg. Latijnsch vers. Door *Corn. Drebbel.* Hg. 45, br. 60 dm. br. fol. Uit: S. Eikelenberg, Alkmaar en zijne geschied. enz. Rott. 1747. 4°.

647 Hetzelfde. — Facsimile in photographie van het briefje, gezonden door Jc. Cabeliau, Wilhelm v. Zonnenbosch en andere Alkmaarders aan den Prins v. Oranje met om ontzet. Photographie van J. de Haas te Alkmaar in 1873 op carton. br. 8°. Hierbij de tekst van het briefje in boekdruk. br. 8°. Geschenk van den Heer C. W. Bruinvis te Alkmaar.

648 Bestorming v. Alkmaar. — De 8e of laatste storm. Photographie door
A 't Hooft te 's Hage naar de groote schilderij van *J. W. A. Hilverdink* van 1864, thans (1880) op het Stedelijk Museum te Alkmaar. De photogr. hg. 19, br. 29 dm. br. 4°.

654 (**11 Oct.**) Slag op de Zuiderzee. br. 4°. — (Door *R. de Hooghe.*) is uit: Chronyck v. Hoorn bij Feyken Rijp. ⊥ K.

671 (**30 Oct. 1573 tot 3 Oct. 1574.**) 1e en 2e Beleg van Leiden. —
A Door Hans Liefrinck is ook eene kaart v. h. beleg gemaakt, doch verloren gegaan. Naar die kaart is te Antwerpen het tapijtwerk in 1587 door Joost Jansz. Lankert gemaakt, dat thans in het Stedelijk Museum te Leiden is.

671 1e Beleg van Leiden. — Uitval door de belegerden uit de Zijlpoort terwijl de
B wateren bevroren waren; op den achtergrond de stad. Kopie in O. I. inkt door *J. C. Wendel* 1854 eener teekening naar de origineele en gelijktijdige schilderij op het Stedelijk Museum. Hg. 21, br. 38 dm. br. fol.

672 (**1574. 26 Mei.**) 2e Beleg. — Kaart door *Rom. de Hooghe.* Op een
a ander ex. dezer plaat is een 6reg. vers in 3 kol. gedrukt: „Baldeus had „de stad omcingelt enz." Welk vers ik slechts éénmaal gezien heb.

c Dez. plaat, allereerste fraaije druk, vóór de noodmunten, znd. nm. v. grav. en adres. Bij den Heer A. J. Nijland.

673 Plan v. Leyden, belegerd, met Haarl. meer, enz. — Deze plaat is door *G. Swan(enburg)* en uit: J. Meursius, Athenae Batavae. 1625. 4°.

b Dez. plaat, latere druk met bijgevoegd Fransch onderschr. Gem. 480. Uit? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

673 Plan der stad en groote kaart van het omliggende land. „Door *Joost*
A *„Jansen Bilhamer,* die de Spaanschen in 't selve beleg voor Ingenieur „heeft gediend. — Accuraat gekopieert in 1717 door T. Reets." Gegrav. door *J. Stemmers* Sr. Hg. 44, br. 67 dm. br. fol.

675 Serie van 6 platen over het 2e beleg van Leiden. — Plaat 1 en 5 waarschijnlijk door *W. Swanenburch,* 2 en 3 zijn door *Hogenberg,* de andere door *W. Haan.* — K. — Deze platen zijn ook opgenomen in: J. Meursius Athenae Batavae. 1625. 4°.

d Dez. platen, latere drukken met 6 reg. vers van *C. v. Moersche.* Bij den Heer A. J. Nijland.

676 Afbeelding van het woeden der pest. In het midden 2 vrouwen elk
A stervende op haren stoel, omringd door kinderen en anderen; hoogerop worden eenige lijken bij eene kerk begraven. Naar de kopie van *G. J. Bos,* genomen van de oorspronkelijke schilderij op het Raadhuis van een' onbekende, geteekend in O. I. inkt door *J. C. Wendel.* Hg. 28, br. 38 dm. br. fol.

677 Zelfopoffering van v. d. Werff. Photogr. naar de schilderij van *M. v. Bree,*
A door J. Goudallier te Leiden 1875. Hg. 10.5, br. 15 dm.

688 (**3 Oct.**) Ontzet van Leiden. Uit: Baudart. Deze pl. is door *S. de Fries.* — K.

688 Ontzet van Leiden. — Hoogst belangrijke en oude, welligt gelijktijdige
A afbeelding van het ontzet door de naderende vloot van Boisot. In het midden Leiden; bovenaan regts *Noortwijck,* links *Die Noortschans;* onderaan regts *Voorschoten;* links *Soeterwoude.* Links in het midden een cartouche met 8 reg. Lat. inschr. en datum 1574. Fraaije grav. znd.

nm. v. grav. Hg. 34, br. 47½ dm. gr. br. fol. Van de *hoogste zeldzaamheid.* Op het Archief der Genie te 's Hage.

690 „Ontsettenge der stad Leyden." — Dezelfde kaart, vroegere druk *vóór*
b de Latijnsche en Fr. inscriptie: *Liberatio urbis. La delivrance.*

692 Ontzet van Leiden. — Pendant van N⁰ 695. „Geschiedk. Tafereel voor-
A „stell. het oogenblik dat Adm. Boisot zich in de armen werpt van Bur„gem. v. d. Werff." Naar *H. P. Oosterhuis* in aquatinta door *W. H. Hoogkamer.* Uitgeg. door D. M. Sluyter, Kunsthand. te 's Hage. 1825. br. fol.

692 „Geschiedkundig Tafereel voorstellende het 2e beleg — en het ontzet —
B „van Leyden door de Spanjaarden." Op de eene plaat vertoonen de Spaansche soldaten brooden aan de uitgehongerde en op de wallen staande burgers; — op de andere verwelkomt Boisot den Burgem. v. d. Werff. Naar *H. P. Oosterhuis* door *D. Sluyter.* 2 pl. Ieder hg. 43, br. 49 dm. br. fol.

692 Ontzet van Leiden. — Spijziging der uitgehongerden op het Raadhuis.
C Op den voorgrond een man die een visch verslindt, waarbij een meisje staat; links een groote paardenkop waarom dit stuk ook: *het stuk met den paardenkop* genoemd wordt. Onderaan: 4 Holl. versregels: „Wan„neer den hongernoot" enz. *Teekening* in O. I. inkt door *J. C. Wendel* 1853 naar eene oude en gelijktijdige schilderij op het Leidsche Museum vroeger op het Raadhuis aldaar. De *teekening* hg. 26, br. 37 dm. br. fol.

693 Ontzet van Leiden. — Afbeelding van het overhaast vertrek der Span-
A jaarden uit het overstroomde Soeterwoude bij Leiden. Links de kerk; op den voorgrond de Spanjaarden in bootjes vlugtende enz. — Calque op papier vegetal naar de *schilderij* van 1601 door *W. Tibaut op een glas*raam van 5 ruiten naast elkaar, ieder hg. 16, br. 62 dm., in de kerk te Soeterwoude, in 1822 aan den architect S. van der Paauw te Leiden verkocht en na diens dood geheel verbroken gevonden. De calque is hg. 18, br. 64 dm.

695 (**1575. 6 Jan.**) Stichting der Leidsche Hoogeschool. — Facsimile van
A het octrooi tot de stichting der Hoogeschool, naar het oorspronkelijke in het Archief der gemeente Leiden. Autographie van *P. J. Mulder* te Leiden. br. fol. Met afzonderlijke gedrukte verklaring 4 blz. 8⁰. Feestgave in 1875 bij het 300jarig bestaan der Akademie, van den uitgever der Leidsche Courant.

697 (**8 Febr.**) Inwijding der Leidsche Hoogeschool. — Deze plaat behoort tot de extraplaten in Wagenaar. Dl. VI, blz. 498.

701 (**Junij.**) Afbeelding der met koper beslagen houten laden, op last van
A Diderik Sonoy gebruikt bij de pijnigingen van eenige Roomsche huisliеden, door hem op het slot te Schagen gevangen gezet. Houtsn. van achteren bedrukt in 2 kol. znd. nm. v. grav. Hg. 13.5, br. 10.5 dm. Uit? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

702 (**12 Julij.**) Huwelijk van Willem I en Charlotte van Bourbon te Brielle. —
A Zinnepr. hierop?? De Prins van Oranje en zijne Gemalin geknield, biddende; tusschen hen een tafeltje waarop een Bijbel en de spreuk: *Je Maintiendray Nassau;* in de lucht de zingende Engelen en de stralen

vam Gods gunst, achter den Prins en de Prinses het geknielde en biddemde volk; daarboven eenige Bijbelspreuken. Onder de plaat het gebed vam den *Prince, Princersse* en *Ghemeynte,* in 4 Holl. en Fr. versregels in cursijf. Naar *M. de Vos* zeer fraai gegraveerd (door *Th. de Bry*) met adres van *A. Huberti*. Hg. 23, br. 29 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

703 A (**7 Aug.**) Moord te Oudewater. — Gezigt der stad *à vol d'oiseau,* waar de Spanjaarden van 3 tegenovergestelde zijden intrekken. Voorts het omliggende land en vooral op den voorgrond en links veel artillerie, kavallerie en eenige infanterie. Naar de origineele schilderij van *D. Stoop* uit Utrecht 1650 op het Stadhuis te Oudewater, geteekend en gelithographieerd door *E. C. Rahms* aldaar. Hg. 40, br. 67 dm. gr. br. fol.

703 B Hetzelfde, zeer verkleind, in photographie hg. 8, br. 13 dm. — Deze photographie, eene andere naar Hogenberg of Baudart, en een gezigt op de wallen van Oudewater in den tegenwoordigen tijd, behooren in het hierbij gevoegde werk van: J. v. Heerde en E. C. Rahms, Gedenkboek van Oudewaters beleg en moord. Oudewater E. C. Rahms (1876.) 24 blz. Zeer gr. 8⁰. — Plaat en boek zijn geschenken van den Heer E. C. Rahms,

703 C „Grouwelijckheyt tot Oudewater." Onderschr. in kapit. onder eene plaat in 2 afdeelingen, voorstellende het martelen en ophangen van vrouwen enz. in den brand v. Oudewater. Onderaan een 16reg. gegrav. Holl vers in 2 kol. Fraaije grav. znd. nm. (door *C. J. Visscher*). Hg. 14½. br. 13 dm. 4⁰. Gen⁰ 13. Uit? Op het Archief der Genie te 's Hage, Zie ook N⁰ 719 B.

703 D *a* Hetzelfde naar *J. Buys* door *R. Vinkeles* 12⁰. Uit (Fokke) Geschied. V. — *b* Dez. pl., *proefdruk v. a. l.* — *c*. Dez. voorstelling; *teekening* in O. I. inkt door *J. Buys.*

719 A (**1576. 20 Oct.**) Inneming, moord en plundering van Maastricht door de Spanjaarden. — „Mastricht sampt darinn verloffner hanndlung." — Gezigt en gruwelen na de inneming der stad gepleegd. In het midden een plan der stad; onderaan moordtooneelen bij de Maas en op de Markt. Nagenoeg als bij Hogenberg. Geëtst znd. nm. Vóór het adres van M. Quad. fol. In: Drugulin, Bilderatlas, N⁰ 479.

719 B Hetz. anders met 1 reg. kapit. onderschr.: „Moort binnen Maastricht." Met 16 reg. gegrav. Holl. vers: „O elende der elenden" enz. znd. nm. v. grav. (door *Cl. J. Visscher.*) 4⁰. Gen⁰ 14. Behoort tot dezelfde serie als Kenau Hasselaar en de moord te Oudewater. (N⁰ 620 A en 703 C.) Op het Archief der Genie te 's Hage.

720 (**1577. 22 Jan.**) „Haarlem, verwoest door beleg ende brandt" enz. Deze plaat moet dus komen achter N⁰ 729.

721 A (**1576. 4—8 Nov.**) Spaansche Furie te Antwerpen. — Verzameling op één blad van 7 eenigszins verkleinde naauwkeurige kopiën naar *Hogenberg* over deze gebeurtenis. — In het midden het plan der stad (Hogenberg 6, — doorloopend n⁰ bij mij 156) bovenaan naast elkaar: Hog. 2 (152) Spaansche Regering te Brussel afgezet en Hog. 7 (157) Beschieten van Antw.; naast het plan links: Hog. 10 (160) Furie op straat; onderaan links Hog. 9 (159) Furie op de markt, regts Hog. 11 (161) Marte-

lingen. — Gelijktijdige Duitsche plaat met enkele Duitsche inschriften (door *F. Hogenberg?*) Znd. nm. hg. 37, br. 45 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*

721 B (8 Nov.) Zinneprent op de Spaansche Furie in Antwerpen. Plaat in 2 afdeelingen boven elkaar; bovenaan zit: *Belgica florens* in een prieel, rijk en magtig met een schip en vrachtwagen ter weerszijde; daaromder: *Belgica destructa* bijna naakt uitgeschud onder eene portiek; ter weerszijde dragen de Spanjaarden hare schatten weg. Hg. 10, br. 15.5 dm. br. 4°. — Gelijktijdige plaat (waarschijnlijk titel van een pamphlet.) Photolithographische kopie in: Antwerp delivered in 1577. By Sir W. Stirling Maxwell, Edinb. 1878. fol.

723 A (8 Nov.) Pacificatie van Gent. Zinneprent hierop. — „Den boom des ver„bondts" (Zie Dl. I, bl. 95 reg. 6 v. ond.) — Opschrift boven eene plaat, waarop *Arbor pacis* in het midden staat; boven in den boom is het Spaaansche wapen waarin uit den hemel een hart gezet wordt; in de takken zitten regts en links *Charitas* en *Ordo divinus*, naast ieder een *ledig* wapenschild; ter weerszijde van den boom staan *Fiducia* en *Concordia*, die met *Char.* en *Ordo div.* den band in de hand houden welke de wapens der 17 Provinciën vereenigt. In het midden ligt op den grond een opengeslagen Bijbel waarop een zwaard en opschrift: *Euangeli juramentum.* Met 4 achtregelige Holl., Latijnsche, Fransche en Duitsche gegraveerde verzen — beginn.: „Als Liefde met Trouwe vast door Concordantie — „Te samen houdt verbonden die seventien Landen" enz. Zonder naam van grav. doch onderaan links een daarvoor opengelaten ruimte. Waarschijnlijk door *P. Balthasar* althans in zijne manier. Hg. 34, br. 43 dm. br. fol. *Zeer belangrijk, zeldzaam en fraai.*

723 B Zinneprent: „Pacis triumphantis delineatio". — Deze plaat is, Dl. I. bl. 95 reg. 4 v. ond. uit den Catalogus van Cleeff n° 99 als zinneprent op de Pacificatie aangehaald en later nog eens uit Catal. v. Voorst n° 218 onder n° 1272 als zinneprent op het Bestand in 1609. De eerste aanduiding zal wel de waarheid het meest nabij komen, ofschoon ik geloof dat ze nog vroeger voor eene mij onbekende gelegenheid gemaakt is, in 1578 gebezigd en later in 1609 op nieuw gebruikt is. Op het thans voor mij liggende ex. staat onderaan regts in een open vak met gelijktijdige hand geschreven: *Fr. Floris pinx.* a° 1552 waarin later de naam van *W. Haech compos.* 1577, geplaatst is. — De triumpherende vrede *Pax* zit op een door 3 muilezels getrokken wagen onder het wapen van Spanje, waarboven eene duif (de Heil. Geest); achter *Pax* zit de maagd *Foedus*, vóór haar een altaar *Concordia*, waarop 2 duiven den band *Conjuratum foedus* toestrikken, dien *Foedus* in de hand houdt en die de achter den wagen gaande *Ordines Belg.* omgeeft. De wagen wordt gemend door *Charitas* en hare kinderen die het Spaansche? en Oostenr.? wapen voeren. Op den wagen staat: *Pacis triumphantis delineatio*; onder den wagen ligt: *Bellum intestinum*; terwijl *Proprium commodum* den voortgang van den wagen zoekt tegen te houden. De maagden der 17 Provinc., *Belgia*, komen den wagen met vreugde tegemoet. Bovenaan regts een stad (Antwerpen?) en engelen, met label: *Dissociata — pace ligabo*; in het midden een hol waarin *Ratio* staat, regts wordt *Discordia* uit het hol getrokken en de 3 wraakgodinnen

door *Tempus* er ingejaagd. — Zeer rijke voorstelling zonder naam van graveur, doch waarschijnlijk door *P. Balthasar.* Hg. 33, br. 45 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam en zeer fraai.* — Verkocht in auctie v. Cleef voor *f* 5.50; in veiling v. Voorst voor *f* 12.50.

Drugulin beschrijft hiervan onder N°. 494 een ander ex. get.: *W. Haecht comp.* 1577 met adres van *P. Baltens* (*Balthasar*).

723 Zinneprent op de Pacificatie? — (Zie Dl. I bl. 96 reg. 6 v. boven).
C De Faam zweeft in de lucht; aan haar trompet een vaandel waarop twee brillen ter weerszijde van een viool. In de eene hand heeft zij een grooten keten, waarmede zij vele vossen of ezels in lange houten hulsels naar het land trekt; terwijl andere dergelijke hulsels reeds het strand bereiken, waar ze door het boerenvolk afgeweerd worden. In het verschiet eene stad, waar ook vele soortgelijke omhulde ezels komen aanzwemmen; op den voorgrond de Waarheid met fakkel en een boek, waarop: „Veritas illuminat omnia" en de Tijd, die met zijn zeis het riet afmaait en de watervogels opjaagt. Met 2 reg. Holl. Lat. en Fransch vers: „Fama bracht de baeken uijt in de West-contreye" enz. *W. Haecht compo et excu Ao.* 1577, *Jac. de Gheyn inve et fe.* Hg. 20, br. 34 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

723 Zinneprent op de Pacificatie van Gend (???) — Bovenschrift in Holl.,
D Lat. en Fransch: „Tsamensprekingh den mensch en religie — Dialogve" etc. De religie, het *Evangelium Pacis* in de hand en rustende op het kruis, houdt een zamenspraak met den mensch, die als geraamte onder haar ligt, en verdedigt zich over hare naaktheid enz. en zegt, dat zij den toom aan heeft „om gramschap te breecken" en dat men onder het deksel van de Religie aan den koning en het land veel kwaad berokkent; op den achtergrond een groot legerkamp, gevechten, steden die in vlammen opgaan en groote schepen. Met 16reg. Holl. Lat. en Fransche gegrav. verzen onderaan. Naar *M. de Vos* in de manier van *Wierix* met adres van *P. Baltens* (*Balthasar*). Hg. 32, br. 24 dm. fol. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

723 Pacificatie v. Gend. — Zinneprent bij Valerius. Fraaije kopie in photolith.
E in: Antwerp delivered. By W. Stirling Maxwell. Lond. 1877. fol. Afzonderl. afdruk op oud papier.

728 Zinnepr. op de vrijheidsverklaring van godsdienst na de Pacificatie van Gend?
A Prins Willem knielt voor Christus, regts Philips II en zijne raadslieden knielend voor den duivel, die eene schijf vertoont, waarop de zondenval is afgebeeld. Met vele inschriften en een Fransch, Lat. en Holl. vers, beginnende: „Le Pape, et Roy et ses complis" enz. Door *Th. de Bry.* br. fol. Drugulin, N° 497.

729 (1577. 22 Jan.) Plan van Haarlem met bovenschrift: „Grondt contre-
A „feytinghe der Stadt Haerlem, sulcx die verwoest was soe doer de bele-
a „geringe als doer den groten brandt ten tijde als die wederom gecomen „was onder het Goevernement v. d. Prince van Orange a° 1578 gedaan „door Thomas Thomaszoon." Afbeelding der stad met vele open plaatsen zoowel van brand als van tuinen. Door *J. v. Deutecum.* Hg. 38, br. 49 dm. br. fol. Op de Bibliotheca Thysiana.

b Hetzelfde verkleind. Door *Pt. Zaenredam* en *W. Akersloot*. 1626. br. 4°. Uit: Ampzing, Haarlem. 1628. 4°. (Vroeger beschreven onder N° 720.)

733 (**1577. 23 Febr.**) Trijn v. Leemput te Utrecht, enz. — Volgens A. Schoemaker, Geschied. v. Utrecht. 2 dln. fol. (HS. op de Konink]. Biblioth. te 's Hage) dl. I. blz. 182 heette zij Cathar. Bergers, bijgenaamd Trijn Leemput en was haar man lid van den Raad. — Hij schrijft naast het verhaal: „Bij overlevering van loofward. getuigen v. Utrecht." Hierbij een oud vierkant 12° plaatje waarop Trijn v. L. met eenige vrouwen uittrekkende.

746 Zinneprent op de verwoesting van Nederland. — Deze plaat is door
a *H. Goltzius* en niet door *Ph. Galle* gegraveerd, en door Bartsch in zijn P. G. onder N° 108 beschreven als *Currus belli.*

1e Staat. Bovenaan links een ledig cartouche, waarop een 8reg. gegrav. Holl. vers volgens Ezechiel 39: „Crombeckte voghels" enz. geplakt is. Znd. inschrift bovenin de plaat, en zonder verzen onderaan. Met het jaar 1578 en adres van *Phil. Galle.* Niet beschreven bij Bartsch of Weigel.

2e Staat. In het cartouche bovenaan links een 15reg. gegrav. Lat. vers: „Impia quos ductet." Op de plaats van het jaar 1578 staat voluit: *Henric Goltzius fecit,* en daaronder het adres: *Theod. Galle excud.* Onder de plaat hetz. 15reg. Lat. en een 10reg vers uit *Nahum* 3; daarnaast de Fransche en Holl. vert. alles in boekdruk. Hg. met de verzen 33 dm. *Zeer zeldzaam.* 1e Staat bij Bartsch.

3e Staat. Geheel als voren, doch met adres van *Joan Galle.* 2e Staat bij Bartsch.

4e Staat. Onder het 15reg. Lat. vers in het cartouche zijn 2 reg. bijgegrav.: „Varius eventus" etc.; boven in het midden der plaat een kapit. inschrift: *Currus belli.* Onder de plaat een *gegrav.* 16reg. Holl. en Fransch vers met opschrift: *De orlogs-waghen* enz. en daaronder gegrav. Holl. en Fransche uitlegging der Nos. op de pl. 1—36. Met adres van *Theod. Galle.* De eerste 2 staten zijn bij mij; de 4e op 's Rijks Prentkab. te Amst.

746 „Violentiae theatrum." — Zinnepr. op den treurigen toestand dezes tijds,
A met dit opschrift in boekdruk. In het midden *Tyrannis* op een troon, *Ratio* vertrappende; links worden *Charitas* en *Fiducia* verdreven door *Vindicia* en *Invidia*; regts *Violentia* strijdende tegen de wegvliedende *Justitia* en vele andere zinneb. personen. Onder de voorstelling een 6reg. Holl., Fransch en Lat. vers in 3 kol. in boekdr.: „Och hoe bedroeft is den „tijt" enz. Naar en door *Jac. de Gain* (*Gheyn*) 1577. Hg. met vers en opschr. 22, br. 29 dm. br. 4°. Op het Prentkab. te Leiden.

747 (**23 Aug.**) Het Kasteel van Antwerpen geslecht. — Deze platen alsmede N° 748 zijn volgens: Alvin, Catalogue de Wierix N° 1459—1465. Blz. 294, alle door *Wierix.*

b Uitmuntende kopien in photolithogr. door G. Waterston te Edinburg voor: Antwerp delivered in 1577. Bij W. Stirling Maxwell. Edinb. 1877. — 7 Bl. fol. afzonderl. afdrukken op oud papier. *Uniek exempl.* voor mij getrokken.

748 „Antwerp delivered 1577. A passage from the history of the troubles in
A „the Netherlands. By Sir W. Stirling Maxwell Bt. Edinburgh. 1878." fol.

In dit fraaije boek, versierd met vele initialen en ornamenten van dien tijd, waartoe ik veel heb bijgedragen, zijn behalve vele andere facsimiles van portretten en oude platen, ook die van de volgende platen uit mijne Verzameling.

bl. (XIV)	N⁰	748.	Zinneprent voor Liedekercke. (door *A. Wierix.*)
„ 2	„	413.	Stadhuis te Antwerpen in brand. Hogenb. 159.
„ 8	„	569 A	Standbeeld van Alva.
„ 13	„	523.	Nederland geperst door Margaretha en Alva. Uit: Valerius, Gedenckklanck, blz. 15.
„ 20	„	413.	Don Jan verrast Namen. Hogenb. 173.
„ 25	„	747, I.	Eed van getrouwheid.
„ 29	„	747, II.	Verdrijving der Duitsche krijgslieden.
„ 31	„	747, III.	Eed van getrouwheid.
„ 33	„	747, IV.	Onderhandeling met Liederkerke.
„ 37	„	747, V.	De Hoogduitschers verschansen zich.
„ 41	„	747, VI.	Boursse geeft het Kasteel aan de Staten.
„ 43	„	747, VII.	Het kasteel geslecht.
„ 26	„	413.	Plans van Antwerpen. Hogenberg 56.
„ 28	„	413.	De Walen trekken uit Antwerpen. Hogenb. 174.
„ 30	„	454 C	Vivent les Gueux. Uit Valerius, Gedenckklanck, blz. 13.
„ 36	„	413.	De Duitschers trekken uit Antwerpen. Hogenberg, 175.
„ 44	„	413.	Kasteel Antwerpen geslecht. Hogenberg 176.
„ 46	„	794.	Spotprent op den dood van Don Jan.

750 A Slechting van het Kasteel te Antwerpen. — Hetz. anders. Gezigt in vogelperspectief, met de Graven v. Egmond en Bossu, rijdende over de eerste bres. Onderaan een Holl. en Fransche beschrijving: „Waerachtige „conterfeytinge van het wonderlyck sterck Casteel van Antwerpen" enz. en verzen. Geëtst door *H. Bol.* br. fol. Vermeld in Drugulin, N⁰ 518.

754 A (**1577. 21 Nov.**) Zinnepr. op de ontvangst van Aartshertog Matthias door den Prins v. Oranje te Antwerpen. — De portretten van Matthias en Willem I beide ter halverlijve geharnast, in ov. naast elkaâr met veel beeldwerk en versiering en onderschr.: „O Jerusalem ik wil Wach„ters op dijne muren bestellen" enz. Jesaja 62. cap. Znd. nm. van grav. (*J. Wierix?*) br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

760 Aanslag van Helling op Amsterdam. — Deze lithogr. naar *D. J. Steijn* is bovenaan gem.: 1857 N⁰ 5 en schijnt dus tot eene toen uitgegeven serie van gelithographeerde historieplaten te behooren.

763 A Volksleven. — 2 Bladen met voorstellingen van 43 spreekwoorden, geheel gelijk aan die beschreven onder N⁰ 3620, namelijk platte voorstellingen der 40 spreekwoorden, die onder iedere afbeelding staan. — Een blad heeft bovenaan links een 2reg. opschrift in een rand: „De „*Blauwe Huycke* is dith meest ghenaemt. Maer des Werrelts idel sprocken „hem beeter betaemt" daaronder een huis met 2 zotten. De andere plaat heeft bovenaan links: „*Dese pist tege de Mane,* en onderaan: *Joannes a Doetinchum Excud.* 1577 12 *Mart* (?) Ieder blad hg. 37, br. 29 dm.

fol. — Deze 4 bladen, nl. deze 2 en 3620 zijn dus de zeer zeldzame doch zeer curieuse latere drukken der oude platen van *J. v. Doetecom.*

763 B *a* Dezelfde voorstellingen van spreekwoorden als op de 4 vorige bladen, (nl. der bovenstaande 2 bl. en die onder N° 3620 beschreven.) De voorstellingen zijn echter veel kleiner, en in eene geheel andere orde; ook schijnen er eenige minder te zijn daar ze op de volgende *oudere* druk genommerd en slechts tot 71 gaan. Op deze uitgave zijn de spreekwoorden in het Holl. en Fransch bij de voorstellingen gevoegd, bovenaan met het Fransche inschrift: „Le vray pourtraict des abus du monde renversé," en onderaan: „Dese uytbeeldinghe wert die *Blau Huyck* ghenaemt, maer des „werelts abuysen haer beter betaemt." Afgesleten Belgische gravure met adres van *Joan Galle* te Antwerpen (1650?). Hg. 37, br. 53 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

De naam *Blaeu Huycke* die op de voorgaande en deze plaat voorkomt, wordt waarschijnlijk verklaard door het afgebeelde spreekwoord: „Frou„kens, die geern hier en daar den offer ontfanghen, — moeten haer mans „de blau huycke omhanghen," waar eene vrouw een man een mantel omhangt (alias: horens opzet?), de plaat toont immers ook: „des werelts „abuysen".

b Dez. voorstellingen doch zonder de spreekwoorden, in- of onderschrift, zonder eenige letter, maar de voorstellingen allen (door elkaar) genommerd. — Veel oudere en fraaijere, waarschijnlijk Belgische gravure, denkelijk tusschen 1550 en 1600 gegraveerd. Hg. 35, br. 52 dm. *Uiterst zeldzaam en zeer belangrijk.*

Op het Stedelijk Museum te Haarlem is eene zeer belangrijke schilderij (N° 20) door *P. Breugel,* met nagenoeg dezelfde afbeelding van 72 spreekwoorden. Hiervan is een photographie in: G. P. C. v. Breugel, Gedenkschrift v. spreekwoorden enz. Haarl. 1875. gr. 4°. Niet in d. handel.

763 C **1578.** De drie vormen van Justitie. — Bovenaan een groote bezem, met Latijnsch, Fransch en Holl. 2reg. vers over de: „bessems virtuy„ten, — Daer dryderley Justitien vytspruyten," daaronder 3 kleine plaatjes naast elkaar; op I *Leege Justitie* straft de meester den knaap met roeden; op II *Middele Justitie* tuchtigt de baas den gezel met den stok; op III *Hooge Justitie* stelen dieven en ziet men galg en rad; lager in het midden Mozes, ter weerszijde een groot Fransch en Hollandsch vers over de deugden van den bezem. Door en met adres v. *A. Huberti* 1 Janv. 1578. Hg. 80, br. 22 dm fol. *Hoogst zeldz.*

764 A Zinneprent op de listige aanslagen van Don Jan v. Oostenrijk. — Hiervan bezit ik alleen het vers wat er onder behoort, gedateerd: 1578. Het is een uitvoerig vers in 3 kol. in cursieve letters, beginnende met eene aanspraak van: *Den Paus tot zijne Cardinalen,* waarop volgen die van *Duc Dalve, De Maeght oft nymphe van Hollandt, den Prince van Orangien, Don Louys, Den Leeu van Hollandt,* waarin hij zweert dat hij de Staten wel met mooije woorden ten onder zal krijgen, want: *Mijn conscientie staet vrij in alle dinghen — Door 't absolveren van d'Inquisitie.* Hg. 22, br. 20 dm. *Hoogst zeldzaam.* Ik herinner mij niet de plaat ooit gezien te hebben.

764 B **18 Jan.** „Sommare beschrijvinghe van de triumphelijcke Incomst van.... „Aerts-hertoge Matthias, binnen.... Brussele. Midtsgaders die tanneelen „poincten, figuren ende spectaculen.... Gheinventeerd ende ghecomponeert „deur Jean Bapt. Houwaert. Antw. C. Plantin 1579. 4°. Drugulin, N° 528.
Titel, 166 blz. (de pagineering springt over van 144 op 149 en van 156 op 161 en eindigt met 174). Het werk bevat 67 tusschen den tekst gedrukte houtsn. die den intogt en alle in de stad opgerigte decoratiën afbeelden. — Aan dit exempl. ontbreken 14 afbeeldingen die op elf bladz. gedrukt waren. Alle platen oud gekleurd. *Hoogst zeldzaam.*

764 C Zinneprent op de moeijelijkheid om een volk te regeren. — *Typus praefecturae.* Opschrift boven de afbeelding van een grooten Eenhoorn, uit wiens ligchaam de koppen van allerlei dieren, als een olifant, een hert, een eend enz. overal te voorschijn komen. Voor het beest staat de Paus, de Keizer, enz. Met 6reg. vers in 3 kol. van *C. Kil(iaen* uit) *Duf(fel)* „Conflata ex variis formis — acta hominum docet esse varios — „O praefecturae diffic. officium." (Door? en) met adres van *P. Galle.* Hg. 21, br. 30 dm. br. 4°. *Zéér zeldz.* — Kan dit op Don Jans of op des Aartshertogs moeijelijke positie doelen?

764 D Zinneprent op de vereeniging der partijen. — Eene omheining waarin twee hongerige honden die elkaar eerst bevochten, doch daarna gezamenlijk op hunnen gemeenschappelijken vijand aanvallen. Om de omheining vele toeschouwers, een groot plein met huizen, in het verschiet tenten. Met een 6reg. Holl. en Fransch gegraveerd vers. (Door? en) met adres van *A. Hubertus.* 1578. Onder de pl. een afzonderlijk Holl. en Fransch vers in 3 strophen in boekdruk: *Natuerlijck bewijs.* — *Exempl. naturel,* en tusschen beide verzen een korter Latijnsch vers. De pl. hg. 35, met vers 41 dm., br. 47 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam en belangrijk.*

764 E **(27 Dec.)** Willem I in de Raadzaal te Gent, bij Hembyze en de overige Raden ten voorspraak zijnde voor enkele Roomschgezinden, gevangen genomen ondanks de Pacificatie van Gend. — Links de familie der gevangenen, neergeknield, daarachter eenige geestelijken, regts de Raden van Gend en Hembyze, vóór hen Willem I. — Lithogr. door *Pinnov* naar de groote schilderij (hg. 16 voet, br. 22 voet) van *Math. van Bree.* Deze schilderij is eerst geëxposeerd te Gend in 1820 en beschreven in L. de Bast, Annales du Salon de Gand pp. 5 tot 9, waar ook eene kleine reproductie au trait door *C. Normand* voorkomt. De schilderij, gekocht door Koning Willem I, was van 1821 tot 1872 op het Stadhuis te Gend, doch is toen overgebragt naar het Paleis v. Justitie.

769 **(31 Jan.)** Slag bij Gemblours. — Dez. voorstelling geëtst door *J. W. Baur.* br. fol. Uit: Strada, Rome. 1650. fol.

775 A **(8 Febr.)** „Het Minderbroeders klooster zoo als het zig vertoonde „in 1578" te Amsterdam nl. na de plundering. Naar eene oude schets door *C. Philips Jz.* br. 4°. Uit: Wagenaar.

784 **(14 Julij.)** De Aartshertog Matthias en de Prins v. Oranje houden een revue over het leger der Staten. br. 4°. Is door *S. de Fries.* — K.

784 A Zinneprent op de volharding en wakkerheid der Nederlanders tegen Spanje als antwoord op de plaat N° 524 *Den Slapenden Leeuw.* — Een bra-

kende wolf, geteekend: *Den ghierigen Wolf* wordt door een vos ondersteund, terwijl een kater de door hem uitgespuwde brokken op een schotel opvangt. Links de slapende Nederl. leeuw, die door een ezel, hond en schaap om bijstand gesmeekt wordt; regts de ontwaakte leeuw, terwijl de hond, beer, ezel en het hert den wolf bestrijden. Met 6 reg. Holl. Fransche en Duitsche gegrav. zamenspraak onder de voorstelling en 1 reg. curs. Holl. en Fransch inschrift bovenaan: „A⁰ 1570 en achte. „Ontwaeckte den Leeuw" enz. Zeer fraaije grav. naar en met adres v. *W. Haecht* door *J. W(ierix.)* Hg. 20, br. 32 dm. br. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage. *Van de uiterste zeldzaamheid.*

787 **(1 Aug.)** Overwinning v. h. Statenleger bij Rijmenant. br. 4⁰. — Bedrukt en onbedrukt. Is door *S. de Fries.* — K.

787 A Hetz. anders. — Onderaan het kamp der Duitschen en Franschen *Eyselsteyn.* Met opschr. in de pl. „Warachtige conterfeytinge van slach „geschiet mettet Staten Volck" enz. Onder de voorstelling een gegrav. Holl., Fransch en Duitsch vers in 3 kol.: „De eerste victorie van des „Landts Staten" enz. Geëtst znd. nm. met adres van *P. v. Overbeek* gr. br. fol. Drugulin, N⁰ 543.

793 A **(1 Oct.)** Lijkstatie van Don Jan. — Bij Drugulin, Bilderatlas N⁰ 548 is vermeld: Lijkstatie van Don Jan v. Oostenrijk (?) Eene processie van zich geesselende boetelingen treedt bij fakkellicht en voorafgegaan van monniken met kaarsen naar eene kapel links, tusschen 2 rijen van toeschouwers en krijgslieden, met een katafalk op den achtergrond. Geëtst znd. nm. (door *P. v. d. Borcht*) gr. br. fol.

794 Zinneprent op de onverwachten dood van Don Jan. — Het door mij be-
a schreven ex. was een proefdruk vóór alle namen, zoodat ik de bedoeling slechts kon gissen. Op den lateren druk der plaat staat echter de naam van *Don Jehan Daustria* boven den slapenden man; en *Duck Dalbe* onder den kruipenden man dien ik voor Philips hield. (Door *H. Goltzius.*)
b Kopie in photolithogr. van den lateren druk met den naam van Don Jan boven zijn hoofd. In: Stirling Maxwell, Antwerp delivered. br. 4⁰ afdruk op oud papier.

800 **(Nov.)** „Belegerung der stad Deventer" enz. br. fol. Welligt door *Jac. v. Deventer* zelven, doch niet van *Jc. v. Deutecom.* — K.

800 A Inneming van Deventer na de belegering der Staten. In het midden het plan der stad; lager de IJssel en het land aan de overzij; met afbeelding van de fortificatiën en belegeringswerken rondom de stad. Fraaije lithogr. in kleuren naar de oorspronkelijke schilderij op het Stadhuis aldaar. Met adres van J. de Lange. Hg. 46, br. 60 dm. br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

802 A **1579. 23 Jan.** Unie van Utrecht. — Facsimile van:
1. het Orig. Provisioneel Tractaat van de Naerdere Unie der 7 Provinciën,
a Gelder, Holland enz. geraampt tusschen de Gedeputeerden van Holland, Zeeland, Utrecht en Vriesland, en geteekend te Utrecht, 6 Dec. 1578.
2. het Orig. Tractaat van de Naerdere Unie; gearresteert en gesloten te Utrecht. 23 Januarij 1579.
3. de Orig. Acte van Submissi waarbij de middelen van Contraïnte tegens onwillige Provintiën, zijn gearresteert. 13 Junij 1579.

„Gedrukt te Haarlem bij Joh. Enschedé en Zonen 1778 met die „oude letteren welke Aelbert Hendricxz., Ordin. Drukker der Staten „van Holland in 1578 gebruikt heeft, die toen voor de fraaiste in Ne- „derland gehouden werden en waarvan de matrijzen in de lettergieterij van „J. Enschedé en Zn. bewaard worden." De handteekeningen zijn allen in koper gefacsimileerd en berusten thans op het Rijksarchief te 's Hage.

b Hetzelfde. Uniek exemplaar in losse bladen zonder de gefacsimileerde namen die hier in duidelijk handschrift bijgevoegd zijn.

Hierbij de Vaderlandsche Courant van 23 Oct. 1786 waarin de tekst der Unie van Utrecht geheel is afgedrukt omdat men zich in die dagen zoo herhaaldelijk op de *Unie* beriep.

804 (**12 Febr.**) Afbeelding van een kind met 2 hoofden, gezien van voren
A en van achteren zoodat de twee ruggestrengen zichtbaar zijn. Met gegrav. Holl. en Fransch onderschrift, vermeldende dat het kind geboren is 12 Febr. 1579 te Wijchen bij Nijmegen, „op den 24 Junij 1579 bij „mij *Henricus Golzius* wonachtich tot Haerlem geconterfeyt is en aldus „in coper gesneden tot een spiegel aller menschen siende Godts straffe „noch over ons te blijven ende vermaent door zijn wondere werken ons „misdaet bekennen ende van sondighen ophouden." Hg. 13, met gegrav. onderschr. 22 dm., br. 15 dm. kl. fol. *Uiterst zeldzaam.* Vermeld bij *Bartsch* N° 128.

811 (**4 Junij.**) De Graaf v. Egmond te Brussel gevangen. br. 4°. Is door *S. de Fries.* — K.

815 Serie van 4 platen, op de tijdsomstandigheden, gen° onderaan regts
A I, II, III, IV, (doch waaraan II, III ontbreken). — Op I staat *Geveinsheid* en *Tyrannie* die den wereldbol, waarop 1576 staat, onderstboven keeren; *Trouw* en *Liefde* slapen; regts de Tijd met een open boek, waaronder eene wijzerplaat van 1566 tot 83, waarvan de wijzer op 1579 staat. In 't verschiet: *De verkeerde werelt.* Met 2 reg. Holl. Fransch en Duitsch vers: „Gheveynstheyt met Tyrany" enz. — Pl. IV vertoont links een schoorsteenschouw waarop het jaar 1579, daarbij 2 blinden opziende naar den hemel waaruit God de tafelen der kerk vertoont; regts scheeren de wolven de schapen; in 't verschiet de *Blinde Herders.* Met 2 reg. Holl., Fransch en Duitsch vers: „Schout Blinde Herders" enz. Naar *M. v. Cleef* door *A. Wi(erix)* en adres van *W. v. Haecht* van wien ook de verzen zijn. Ieder ongeveer Hg. 20, br. 33 dm. br. 4°. *Zeer zeldzaam.* — Welligt is de volgende pl. N° 2 of 3 dezer serie.

815 (**19 Sept.**) Zinneprent op de waakzaamheid (bij de inneming van
B Willebroeck ?) — In het midden op een toren staat de Waakzaamheid *Vigilare* en blaast op een bazuin; daarnaast een biddend grijsaard *Orare* en een krijgsman *Praeliare*; in het verschiet eene stad (Jeruzalem ?) Onderaan een Holl. en Fransch vers: „O mensche waeckt en bidt," eindigende: „Heb ic Wachters ghestelt." Door *H. Wierix* met adres van *W. Haecht.* 4°. Drugulin, N° 577. Welligt N° 2 van 815 A.

815 Roomsche spotprent op de Protestantsche Bijbeluitgaven te Delft in
C 1579 bij Albrecht Hendriksen, en te Dordrecht bij J. Canin in 1580,
a beide in folio. (Zie Le Long, Boekzaal N° 736, 738). — *„Schyn sonder*

„syn.” Opschrift boven de hoofden van *Calvin en Nieu Gereform. Predicant;* naast beiden de *Vlamsschens Boer* (A. v. Geluwe); allen staande achter een open gordijn, waaronder men ziet opengeslagen: *Den ouden Bibel* — en daarnaast: *Den nieuwen Bibel* en onderaan 1 regel: *Die* 1579 *tot Delf gedruckt is* — *ende* 1580 *tot Dordrecht op Esai 1. v.* 18. Door *Ant. van der Does.* Hg. 17, br. 21 dm. br. 4⁰.

Deze *zeer zeldzame* plaat is later met eenige veranderingen in de woorden, (op dit ex. dat welligt het correctieëx. is, in HS. aangegeven) geplaatst in: „Arn. van Geluwe, Vlaemsche Boer, den afghetrocken Massecker „(Masker) v. h. vermomdt Gheref. louter woordt Godes, waer onder dat „ghevonden syn 188 merckelicke trouweloose Misslaghen der Staten Bijbel „overzetters ende hoe sy daer 9391 nieuwe menschel. verdichte woorden in„gesacyt hebben.” Antw. 1652. 707 bl. kl. 8⁰ waarin eene vergelijking met de beide op de plaat genoemde Bijbels, en vinnige kritiek van de uitgave der Statenvertaling te Leyden. 1645.

b Dez. plaat uit het boek, met de woorden *Vlamsschens boer* veranderd in: *Vlaemschen Boer*; *Bibel* in *Bybel, perveckt* in *perfeckt, deschen Bibel* in *delfschen Bybel* enz. en in het onderschrift: *Delf* in *Delft*, welke op het voorg. ex. in Handschrift aangegeven zijn. — Zie hierover ook: Ypey en Dermout, Gesch. d. Nederl. Herv. Kerk, II Aanteek. 268.

c Dez. voorstelling. Grove kopie met dezelfde in- en opschriften als in de boven aangehaalde 2e staat, doch zonder naam van *v. d. Does.* Hg. en br. als voorg. br. 4⁰.

816 (**1580. 1 Febr.**) Het kasteel te Leeuwarden veroverd. br. 4⁰. Is door *S. de Fries.* — K.

816 A Nieuwjaarswensch van de „Ghewaldigte Provoosten.” (Gevangencipiers) te Antwerpen aan „Uwer Hoocheyt, Colonellen, Capiteynen, Luytenants, „Vendrichs, Corperaels en Thiendemans.” — In het midden *Peys* en *Justitia* die elkaar omhelzen, waarboven de Heilige geest als duif; daarboven: *Synceri Strena Obsequii* 1580.” en 6 reg. vers: *Magnanimi Proceres*; links het wapen van Braband, regts van Antwerpen. Onderaan een gegraveerd 9regelig vers, eindigende: „Wenschen wij u voor een „nieuwe jaar rust en vrede.” — Fraaije gravure zonder naam (door *A. Wierix*). Hg. 29, br. 24 dm. *Uiterst zeldzaam.*

821 (**10 Mei.**) De Staatsche troepen te Engelmunster verslagen. br. 4⁰. Is door *S. de Fries.* — K.

847 A (**1581**) Bruyn, Abr. de, Costumes civils et militaires du 16e siècle. Reproduction facsimile de l'édition de 1581. Texte traduit et annoté par Aug. Schoy. Bruxelles. G. A. van Trigt, 1875. gr. 4⁰ oblong.

Dit werk is in 1872 met 33 zwarte platen gen⁰ 1—33 zonder tekst verschenen; in de uitgave van 1875 zijn de titel en 31 platen gekleurd en met 20 bladz. Franschen tekst vermeerderd.

1, 2, 3. Costumes civils des Pays Bas.
4. ——— militaires des Pays Bas.
5, 6, 7. Bourgeois d'Anvers sous les armes.
8. Costumes marins (des P. B.)
9. Modes rustiques (des P. B., Cologne, Clèves).

10. Modes étrangères (Portugais, Espagnol.)
11, 12. Costumes militaires Espagnols.
13—24. ——— Allemands.
25—30. ——— Italiens.
31, 32. ——— Français.
33. ——— Anglais.

De platen zijn oblong, doch de N° 5, 6, 7, 31, 32, 33 zijn dubbele platen. Dit werk bevat slechts eene keuze uit de platen der uitgave van 1581; de titel en ornamentatie zijn ontworpen door den schilder H. A. van Trigt.

848 A (**1582. 19 Febr.**) Intrede van Frans, Hertog van Anjou binnen Antwerpen. — Gecostumeerde optogt op 11 Juni 1860 door de leden van het Leidsche studentencorps, ter viering van den 285en verjaardag der Leidsche Hoogeschool. — Serie van 14 aaneenbehoorende platen, met afzonderl. titel en verklaring. Lithogr. naar en door *G. J. Bos.* Uitgeg. bij J. Hazenberg Cz. In linnen omslag. br. fol. *Gekleurd.* Hierbij eene geschiedk. beschrijving en programma der maskerade 8°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

848 B Hetzelfde. — „Studenten Maskerade, de optogt in 4 rijen boven elkaâr.
a Lith. door *G. J. Bos* bij *P. W. M. Trap.* Volksuitg. van J. Hazenberg Cz. te Leid. br. fol.
b Dez. plaat, *gekleurd.* Beide bij Mr. S. v. Gijn.

854 A „Wilhelm de Eerste, Prinse van Oranje, tot Antwerpen geschooten" enz. Met bovenst. 2 reg. gegrav. onderschr. Door *J. L(uiken).* 4°. Uit L. v. d. Bosch, Treurtooneel van doorl. mannen.

855 A (**27 Maart.**) Executie van Ant. Timmerman, medepligtige aan den aanslag van Jean Jauregui op den Prins. — Afbeelding van het hoofd van A. Timmerman, van 3 zijden gezien en zijn arm, geheel onverteerd gevonden 23 Aug. 1715 volgens de Lat. beschrijving in boekdruk op de keerz. v. dit plaatje. Met onderschrift: „Caput B. M. Ven. P. Ant. Timmerman, „etc. ejusd. ab Haeret. in foro Antw. interfecti 27 Mart. 1582." Hg. 7, br. 9 dm. Uit een Latijnsch boek in België uitgeg.

869 A *a* **1583. 17 Jan.** Fransche furie te Antwerpen; geheel andere voorstelling dan die van Hogenberg. Vooraan regts de stad, links *die Kipdorp Poort,* waaruit de Franschen worden verjaagd, hoogerop de vlugtende *Francoysche ruyterye in Borger hout.* Met 1reg. bovenschrift: „Disposition „de la bataille en Anvers... le 17 Janvier 1583, Stilo novo" en links een Holl. 1lreg. inschrift: „Aenslach gheschiet binnen Antw." enz. (Door *Balthasar?*) Hg. 18, br. 35 dm. br. fol. Onafgesneden.
b Dezelfde plaat, met onderschrift, onderaan in het midden: *Gedruckt tot Antwerpen.*

869 B Fransche Furie te Antwerpen. — Verdrijving en vlugt der Franschen met bovenschr.: „Die Conterfaitinge van den aenslach gheschiet bij de „Franchoysen binnen Antwerpen" enz. Onderaan regts een 2e inschrift: „Verklaring von dem anschlag so in Anttorff geshehen durch die Fran„zoss" enz. Geëtst znd. nm. Op 3 bladen br. fol. Drugulin N° 625.

880 Parma belegert Gend. br. 4°. Is door *S. de Fries.* — K.

880 A **1584.** Nieuwjaarswensch der Boden van den Prins. — Een breede houtsnede, in het midden een boom, waaraan het wapen van Oranje Nassau

hangt; ter weerszijde staat een bode van den Prins; op den achtergrond enkele huizen. Boven de houtsnede een 2reg. vers in Duitsche letter: „Wij Boden wenschen den Edeldom eerbair — Als jonstighe sinnen „voor een nieu Jaer." Onder de plaat een 9reg. versje van berijmde spreuken uit Joh. 1: Coloss. 3, enz. eindigende: „Voor een nieuwe Jaer „wenschen wij dit eendrachtich, onsen Prince maghtich." De pl. hg. 12, br. 16 dm., met de verzen hg. 21, br. 16 dm. Onder dit ex. eene ordonnantie ter betaling van 3 Car. Gl. aan den Bode Vechtere, voor Gedeputeerden van Utrecht. 19 Jan. 1584. Berust thans in het Stedelijk Archief van Utrecht.

884 (**10 Julij.**) Moord van den Prins van Oranje door Balthazar Gerards. —
A Zeer *zonderlinge* en hoogst *onnaauwkeurige* doch uiterst *zeldzame* voorstelling. Een prachtig voorportaal, versierd met een grooten marmeren waterbak, eene buste in nis, fraaije tafel, stoel en tapijt, waarin de Prins staat, door den voor hem staanden moordenaar doorschoten wordende; links en regts komen soldaten. Zonder eenigen naam of inschrift. Fraai geëtst door *Ger. Lairesse.* Hg. 26½, br. 33 dm. br. fol.

Op de keerzijde is door den ouden schilder en kunsthandelaar Jacob Moelart (circa 1700) geschreven: „Dit prentie van Gerrit Laires is wat „raars. Ik hebbe het noyt bij eenige Liefhebbers gesien." Moelart leefde bijna gelijktijdig en kort na Lairesse. — Ik heb het ook nooit aangetroffen, evenmin de Heer J. Ph. van der Kellen.

885 Hetzelfde, anders. De Prins zijgt op de trap neder en wordt door zijne
A Gemalin ondersteund. Door *H. Padtbrugge.* (1690?) 8⁰. Uit?

892 Afbeelding van de plaats waar de moord gepleegd is. — Een heer leest
A *a* het inschrift, eene dame en knaap komen de trap af. Grove *houtsnede*, omstreeks 1840 in Holland vervaardigd. Znd. nm. Hg. 16, br. 14 dm. gr. 4⁰.

b Hetzelfde geheel anders; met de inscriptie op de trap: *Hieronder staan de tykenen der Koogel,* enz. Met 1reg. Fr. onderschrift. Naar Gen. *Hoven*. Lithogr. door *Jobard.* br. 4⁰.

894 **3 Aug.** Lijkstatie van den Prins van Oranje te Delft. — „Haec pompa „funebris spectata fuit Batavorum Delphis tertio die Augusti, A⁰ 1584." *Hieronder* een 5reg. curs. opschrift; *links* van dezen titel het koor van de kerk v. Delft met de katafalk waarop de kist van den Prins, met een kleed overdekt. Voorts op de volgende bladen het volgende opschrift in kapit. letters: (2) *Ordo.* — (3) *Apar.* — (4) *atusque.* — (5) *Funebr.* (6) *is.* — (7) *Guilel.* — (8) *mi illuss.* (9) *tr. Pr. Au.* (10) *raicae com.* (11) *itis Nass.* (12) *aviae etc.*, waarachter een 7reg. curs. opschr. Op bl. 2 staat *Gerard v. Schoten* enz.; op 3 de standaarddrager *Jan. v. Egmond* enz.; op 4 *Jaspar v. Poelgeest* met den leeuw van Holland enz.; op 5 *Herman v. Wyttenhorst* met het paard enz.; op 6 de Heer *v. Rijhove* met een standaard, waarop een Bijbel en hand met zwaard; op 7 *Jac. v. Egmond* met het groote wapen; op 8 *Wolferd v. Brederode* met den wapenrok; op 9 de lijkkist waarnaast *Walraven v. Brederode* gaat, op 10 *Prins Maurits* tusschen den *Keurvorst v. Keulen* en den *Graaf v. Hohenlohe*; op bl. 11 Graaf *Philips v. Nassau*, de Staten-Generaal en de Geheime Raad; 12 de Staten v. Holland. Alle door *H. Goltzius* met zijn

naam op het 1e bl. Iedere pl. br. 37 à 38, hg. 16 dm. br. fol. Op 's Rijks Prentkabinet. Een bijzonder fraai exempl. van de 2e staat met adres van H. Goltzius en: *W. J.* (*Bleau?*) *Exc.* met alle randen van 5 à 7 dm. is bij den Heer A. v. Stolk.

De 1e staat is vóór *W. J. exc.* op plaat 1.

895 A Afbeelding van de katafalk voor het lijk van Prins Willem I in het koor der Nieuwe kerk te Delft, ter plaatse waar later de graftombe is opgericht. — In het midden de katafalk, omgeven door een rouwgordijn met de wapenschilden van Oranje-Nassau. *Teekening* in O. I. inkt door *G. Lamberts* naar een oude teekening op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage. In: Coll. Franken op het Prentkab. te Amst.

897 A Praalgraf v. Prins Willem I. — Het graf van voren gezien met den Prins zittende, en van ter zijde met den Prins liggende. Aquatinta (door *Zürcher*) 2 blad kl. br. fol. Behooren bij de Beschrijving van Delft (door N. G. v. Kampen) 1827. gr. 4°.

897 B Het gedeelte der Nieuwe Kerk te Delft met het praalgraf van Willem I. Aquatinta in kleuren door *E. M*(*aaskamp*?) br. 4°.

898 A *St*(emma) *Comitum Nassaviorum*. Opschrift in open kapitale letters, doorloopend op 2 bladen, gemerkt A en F van een geslachtlijst van het

a geslacht Nassau, beginnende met Graaf Otto die in 972 te Neurenberg begraven is en eindigende in het jaar 1612. — Deze geslachtlijst bestaat uit 7 folio bladen van verschillende vorm en grootte; ze begint op bl. A waarnaast blad F, waarop de tak van Gelder en Zutphen beginnende met Graaf Otto die in 1079 met Gelder beleend werd; onder deze beide bladen 2 bl. gemt. B en G en daaronder 3 bl. gemt. C. D. E. Op bl. C. is bovenaan links een ruit waarin een titel geplakt is: *Genealogie des tres illustres Comtes de Nassau*. Leide. Jean Orlers. Av. Priv. waarschijnlijk in 1616 uitgegeven. — 7 bl. fol.

b Dezelfde geslachtlijst in 7 bl. Vroegere druk waarvan de bladen A. B. F. G. ongenommerd zijn, het opschrift *Nassaviorum* op bl. F (over Gelder en Zutphen) ontbreekt, en de ruit op bl. C. zonder inschrift is. Aldus in: Genealogie des Comtes de Nassau, avec les Victoires .... de Maurice de Nassau. 2e ed. Amst. J. Jansz. (1624) fol.

899 „Currus triumphalis Guil. Nassavii" etc. — Dez. plaat, fraaije eerste staat

b vóór de letters *a* tot *e* op de platen en met adres van *Joan Veldius Jr.* (Jan v. de Velde) te Haarl. 1623. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

899 A Zinneprent ter eere van den Prins Willem v. Oranje. — Op een voetstuk is Prins Willem als Ridder van St. Joris op een steigerend paard gezeten en verslaat met het zwaard *de cracht Gods* de onderliggende *Draeck* of Tiranny; regts staat de Maagd van Nederland met de wapens der Provincien waarin de draak den klaauw slaat; daarnaast het Lam. — Onderaan een voetstuk met 9 reg. curs. inschrift: „Ter eeren ende memorie „des Doorlucht. Vorst H. William van Nassouwen.... is deze Figure „ghestelt." Regts en links de uitlegging der letters op de plaat. Zonder eenigen naam. (Naar of door *J. de Gheyn* of *P. v. d. Borcht*). Hg. 27, br. 36½ dm. fol. *Uiterst zeldzaam.*

899 B Titelprent van: „Wilhelm en Maurits v. Nassau, Princ v. Orangien. Haer „Leven en Bedrijf. Amst. Jan Jansz. 1651." 8°. — De Nederl. maagd zittende op een troon, links Willem I, regts Maurits, naast wien een knaap (Fred. Hendrik?) Door *J. v. Meurs.* gr. 8°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

899 C Zinneprent tegen Rome, naar aanleiding van den moord van den Prins in 1584. — De maagd v. Frankrijk zit met het Fransche wapenschild (nl. 1 en 4 3 liggende leeuwen, 2 en 3 drie leliën) en de maagden van Holland, Zeeland, Friesland en Gelderland achter haar, en beveelt aan *Die nacte Waerheijt* en den *Tydt*, om den Paus, nl. de Roomsche Kerk, geheel uit te kleeden, en af te halen van de eijeren, die hij uitgebroed heeft, waaruit komen: *De mort van Parijs*; *Baltés ar sera* (sic) *morder vande prins*, *Inquisition* enz. Regts onderaan een 12reg. vers aan de Holl. maagd: „O edele princesse lofbaer" enz. behelzende een waarschuwing tegen Rome, wegens den *Moort van parijs* en den *prins van Oraengen.* Links een 2reg. Holl. versje over het ontdekken van „*Den schadelijcken nest*". Onder de plaat op een afzonderl. plaatje een 10reg. Fransch en 2reg. Eng. vers: „Le temps des couvre" „Throughe the thym," enz. met monogram van *P. A. Myricinus.* Hg. 24, br. 25,5 dm. br. fol.

b Dez. plaat, gelijktijdige (?) druk, geheel als voren; doch in plaats van het Eng. en Fransche vers staat nu op het onderste plaatje een 2 en 6 reg. Duitsch vers: „Durch die Tzeitt" enz.

c Dez. plaat, latere druk, znd. de afzonderl. onderste plaat. — Alle 3 zeldzame platen bij den Heer A. v. Stolk.

899 D Zinneprent naar aanleiding van den moord v. Willem I. — In een vertrek, als winkel ingerigt met toonbank, waarachter regts een bedelmonnik, links een Jezuit staat; tusschen hen in een groot geschilderd tafereel, met bovenschr.: „Le livre des Ingnorants" en onderschr.: „Miracles d'ig-„nace", in 9 afdeelingen verdeeld. In het midden de Paus, met opschrift: „Tibi dabo" daarboven links de aanslag van Jaureguy *à Anvers*; regts v. Balthasar Gerardts *à Delf*; lager de moord van Hendrik III *à St. Clou*; regts het buskruidverraad *à Londre*; lager de moord van Hendrik IV *à Paris* enz. Naast den Jezuit staat eene kerk, waarboven het monogram der Jesuiten; en waaruit eene vlag hangt, met het hart van *Henri III*, door een pijl doorboord en bovenschr. *à la Flèche*; (zinspeling op het Jezuiteninstituut la Flèche, waar ook Descartes gestudeerd heeft of wel op den winkel: *Coeur couronné percé d'une flèche*, voor welks deur de moord gepleegd is?) Voor den Jezuit liggen op den toonbank, *Bulle*, *Indulgences*, *Pardon* enz. waarvoor mannen en vrouwen hunne kostbaarheden in ruil aanbieden. Boven deze voorstelling vele sprinkhanen met kroonen van Paus, kardinaal enz. die uit eene put kruipen; waarboven: *Apocal* IX. wat de daar beschreven put des afgronds en scorpioenen beteekent. — Fraaije, geestige prent, waarschijnlijk van Franschen oorsprong, zonder naam, omstreeks 1620 gegraveerd (welligt bij het 1e Eeuwfeest der Jezuiten). Hg. 24, br. 33½ dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

899 E (**1584—1625**) Serie van 12 fraaije ongen° afbeeldingen van gebeurtenissen onder Maurits, allen met inschrift in kapit. letters, bovenaan links

in de voorstelling en N° der bladz. bovenaan regts. Zonder naam. Ieder plaatje hg. 11, br. 12 dm. kl. br. 4°. In: Arn. Montanus, Leven en bedrijf der Prinsen v. Oranje. Amst. 1664. kl. 8°.

blz. 5. Oranje verkoren tot Stadhouder. (1584)
„ 40. De Spaansche Vloot. (1588)
„ 72. Bergen-op-Zoom. (1589)
„ 100. 't Innemen v. Breda. (1590)
„ 133. Geertruydenberg. (1593)
„ 145. Groeningen. (1594)
„ 220. Slagh in Vlaenderen. (1600)
„ 276. de Graef. (1602) Geheel als de plaat v. Liefrinck 1621?
„ 312. Sluys. (1604)
„ 315. Oostende. (1604)
„ 352. Slag v. Heemskerk. (1607)
„ 437. Lijkstaasie v. S. Hoocheyt in Delft. (1625)

900 A (**1584. Julij — 17 Aug. 1585.**) Beleg v. Antwerpen. — Gezigt der stad met het omliggend land en de Schelde. — Onder in de plaat een Holl. Fransch en Duitsch inschrift: „Conterfaytinge van de forten en de „schansen daermede de dijcken v. de Riviere van de Schelde beset „zijn ..... zedert den 9 Julij 1854" en: Disposition des fortresses et „trenchees du que la Rivière du Schelde est faits etc. *Joh. Greve Excud.* „a° 1585." Links „Contrefactur der Festung und Schansen" etc. Hg. 22, br. 35.5 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

900 B Dez. voorstelling, waarschijnlijk kopie der vorige plaat, met nagenoeg dezelfde Holl. Fransche en Duitsche opschriften en de bijvoeging: „Re„nouvelle et augmenté en Junij 1585; Verneuweit in Junio 1585." Onder de plaat een gedeelte eener Lat. en Duitsche beschrijving in 2 kol. Hg. 22.5, met den tekst 31.5, br. 22.5 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

904 *b* (**1585. Maart**) Beleg van Antwerpen enz. — Het ex. van den Heer Mr. S. v. Gijn heeft in den regter benedenhoek eene 8reg. Fransche verklaring: „Commencement du siège d'Anvers" etc.

907 A Brug van Parma over de Schelde bij het beleg van Antw. — Hetz. anders met 5 reg. bovenschr. „Warhafftige Abcontrafactur und Eigentlicher „Bericht der gewaltigen Schieffbrucken" enz. Houtsn. znd. nm. v. grav. met afzonderl. cart. der Schelde van Lillo tot Antw. en uitlegging der letters A—E. Hg. 20.5, br. 30 dm. *Gekleurd.* Onder de plaat een lang Duitsch vers in 3 kol., gedrukt bij *G Lanng* Formschneider te Neurenberg. Op 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

907 B Aanval op de brug van Parma over de Schelde bij Antwerpen, met de brandschepen van Gianibelli. — In het midden de brug, waarvoor een brandend schip; links het gevecht op den Couwensteinschendijk, regts de Spaansche schansen; in het verschiet Antwerpen. Met 1 reg. groot kapit. Ital. onderschr. Znd. nm. v. grav. (*A. Tempesta*). Hg. 16.5, br. 27.5 dm. br. fol. Op het Prentkab. te Amst.

922 (**23 Junij**) De Graaf v. Nieuwenaar, verslagen bij Amerongen. br. 4°. is door *S. de Fries.* — K.

922 Jo. Florianus, Geref. Predikant te Brussel, aldaar in een zak gestoken en in
A *a* een put verdronken (Brandt Reform. I. 706) (naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*) 8°. *Proefdr. v. a. l.* Uit: Brandt Reform ?? 8°.

b Dezelfde voorstelling; Orig. *teekening* in O. I. inkt voor de plaat.

926 (**14 Nov.**) Zinneprent op de aanstelling v. Prins Maurits tot Stadhouder. br. 4°. Is door *P. Serwouters.* — K.

931 (**20 Dec.**) Aankomst van den Graaf v. Leicester te Vlissingen. —
A Afbeelding der Engelsche vloot voor Vlissingen, op den achtergrond de stad; onder de schepen zijn vooral 4 groote op den voorgrond met vele Engelsche vlaggen zeer belangrijk; 16 verschillende vlaggen, op de voorstelling even aangeduid, zijn daarboven veel vergroot en zeer duidelijk in kleuren afgebeeld. Naauwkeurige doch verkleinde *teekening* in O. I. inkt door *P. v. Looy* te Haarl. 1879 naar de origineele schilderij v. d. Haarlemschen schilder *H. C. Vroom* 1623 op het Stedel. Mus. te Haarlem. Het origin. hg. 195, br. 455 dm., deze kopie hg. 22.5, met bovenstuk 31, br. 47 dm. br. fol.

933 (**1586. 6 Jan.**) Inhaling van den Graaf v. Leicester te 's Hage. — Het 12de br. fol. blad dat aan het vroeger beschreven ex. ontbrak en in de reeks niet gemist wordt, wijl het de achterzijde van het Buitenhof, den Vijverberg met ijs bedekt, het Groene Zoodje en links een groot huis met kanteelen afbeeldt en het opschrift heeft: „Palatium Comi„tum Holland. — *Haga Com.*" Deze fraaije plaat is voor de topographie van het Buitenhof van groot belang. Vooraan regts ziet men de (dus genoemde) Gevangenpoort; de groote zaal en den achtergevel van het Buitenhof; op den Vijverberg staat alleen het bovengenoemde huis. — Deze plaat ontbreekt aan de meeste exemplaren.

Ofschoon deze platen door *Bartsch* in zijn Peintre-graveur op naam van *Goltzius* beschreven zijn, zoo zijn ze welligt naar zijne teekeningen, doch volgens den Heer J. Ph. van der Kellen zeker niet door hem gegraveerd.

933 Bezoek aan Leiden door Robert Dudley, Graaf v. Leicester. — Gecostu-
A meerde optogt gehouden door de leden van het Leidsche studenten-corps den 7 Junij 1870 ter viering van den 295en verjaardag der Leidsche Hoogeschool. Naar de oorspronkelijke bronnen bewerkt door de Commissarissen tot regeling van de maskerade, en onder hun toezigt geteekend en op steen gebragt door *G. Bos* bij *P. W. M. Trap.* — Titel en beschrijving, 8 bladz. op blaauw pap. benevens 18 aaneenbehoorende fraai gekleurde platen, in linn. omslag. br. fol.

934. 937, 944, 949 zijn alle platen uit Baudart, gegraveerd door *S. de Fries.* — K.

940 (**7 Junij.**) Beleg van Grave. — Plan der stad waaronder eene gedrukte
A verklaring door *B. v. Deutecom.* — Voorts hierbij: Beschrijv. of cort verhael van de harde belegering. Antw. M. de Risse? 1586. 8 bl. 4°.

953 (**14 Sept. tot 12 Oct.**) Zutphen te vergeefs door Leicester belegerd. —
A Bovenaan de stad; *de Schanssen op de Myddelweert,* nl. op een eilandje, door een schipbrug met den zuidel. oever verbonden; onderaan links het leger van Z. Ex. Voorstelling zeer verschillende van Hogenberg, N° 248

en 285. Met 3reg. Holl. en 4reg. Lat. inschr. (Door en) met adres van *Jan v. Deutecom* te Devent. 1856. Hg. 19, br. 22.5. dm. br. 4°.

954 Kleederdragten. — Afbeelding van 3 monniken te Antwerpen, met
A bovenschr. „Laet den Gheest des Heeren met Vreden." — Een *Capucijnus mendicans*, nl. een havelooze Capucyner met bedelzak op den rug en een vaatje op den arm; een *Devotarius*, die aldus in 1586 te Antw. gezien is, nl. een havelooze monnik met crucifix, en hoed zonder bodem; darnaast eene *Anachoryta*, die zich bij de kerk de *Burchtkercke te Antwerpen in* 1586 aldus *muris Lapidaeis* heeft laten insluiten, en door eene vrome vrouw bezocht wordt. Zeer fraaije gelijktijdige grav. met Lat onderschr. Znd. nm. (door *H. Goltzius*). Hg. 22.5, br. 29 dm. br. 4°. *Hoogst zeldzaam*. Bij den Heer A. v. Stolk.

964 (**1587. 4 Oct.**) Komst van Leicester te Amsterdam. — De hierbij opgerigte drie eerepoorten, bij de Beurs-straat, op den Damsluis en bij de Doelenstraat waren beschilderd door Dirk Barendsz., Cornelis Ketel en Jacob Leenertsz. Zie beschrijvinge van de ... inkoomste van H. M. v. Groot-Britanien te Amst. 1642. (Amst. 1642.) blz. 5.

964 Burgemeester P. C. Boom verijdelt een aanslag van Leicester op Am-
A sterdam. (Wagenaar VIII. 173.) — Afbeelding van den maaltijd, waar Leicester aanzit en Boom den hopman H. B. Rodenburg laat vertrekken met het wachtwoord der burgemeesters. *Teekening* in O. I. inkt door *W. Hendriks* 1788. Hg. 24, br. 39 dm. br. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

976 (**1588. 31 Julij—2 Aug.**) Ondergang der Onoverwinnelijke vloot. br. fol. Deze plaat is waarschijnlijk door *B. Dolendo*. — K.

976 De Onoverwinnelijke vloot met de Holl. vloot slaags en gedeeltelijk ver-
A nield. Door *J. C. Visscher*. 4 bl. aaneen. Aldus beschreven in: Schouwburg d. Vaderl. 1759. bl. 300. — Welligt dez. pl. als de slag bij Bantam. (N° 1172).

In de Oude kerk te Amsterdam in het achterste gedeelte van het koor vindt men ter gedachtenis der verdelging van de Onoverwinnelijke vloot (1588) deze woorden:

„Heilloos gebroet, gesint de waarheyt uit te roijen,
„Had met de Spaense vloot een groot heyr opgebraght,
„Maer God dit heyr verliet, en doet de vloot verstroyen,
„Door vuur rondom, ten toon, slaet die te grondt met kraght,
„Looft Hem, die zijn zaek reght, in 't jaer tachtig end acht."

980 Zinneprent op den ondergang der Onoverwinnelijke vloot en de ontdekking
b van het Buskruit-verraad. — Dez. plaat latere en *veel slechtere* druk waarin de Holl. inschriften: *„ick zie en lach"* enz. uitgeslepen zijn als ook de woorden: *Imprinted at Amsterdam Anno* 1621 en in plaats daarvan: „Printed bij J. Mand John Grifmand And are to be sould at thier „shoppes in St. Dunstons churchyard in Fleetstreet and in Paules ally at „y signe of y g . . . . . ? 1621." *Hoogst zeldzaam*. Bij den Heer A. v. Stolk.

968 (**1589.**) „Caerte van den lande .... van Hollandt," enz. Bovenaan
A *Frisiae Occident.*, *Geldriae* en *Brabantiae pars*; onderaan de Noordzee en cartouche met 5 reg. Holl. inschr. Door *J. Saenredam* 1589. Hg. 26, br. 37 dm. br. fol. *Zeldzame* kaart. Niet bij Bartsch of Weigel. Op het Archief der Genie te 's Hage.

989 (**1590. Mrt.**) Parma vertrekt naar Frankrijk. — Zinneprent met Holl. inschrift. kl. fol. *Zeldzaam.* Bij den Heer A. J. Nijland. — Dez. als 767?

992 (**14 Mrt.**) Breda verrast door middel van een turfschip. — Klein vignet op den titel van het tooneelstuk van J. Duym: Cloeckmoedighe daet van Breda. Leid. v. Haestens. 1606. 4⁰. — Regts het kasteel of 's Prinsenhof; in het midden de poort en gracht; op den voorgrond het turfschip en dorre boomen. Hg. 5.5, br. 6.5 dm. 12⁰.

997 A (**Nov.**) Zinneprent op de aanvaarding van het landsbestuur door Maurits. (Wagenaar VIII. 332.) — In het midden staat *Nederlandt* hulp verzoekende aan den *Con. v. Vrankr.* die haar afwijst; Elisabeth *Con. v. Eng.* vergezeld van *Leycester*, vat haar bij de hand, vóór hen *Maurits* die helm en degen opraapt. Bovenaan de *Spaensche Vlote*, voorts links de *Con. van Spaeng.* voor wien *Belgia* geknield ligt bij eene lijkkist *Orangien*; regts *Parma* onder wien *Deventer* (verraad v. Stanley.) Door *T. Matham* 1625. 4⁰. Van achteren bedrukt met een 6reg. gedicht: „Histori tijts getuych," enz. Titelpr. van Bor. 1621. Dl. III. Op de Openb. Biblioth. te Arnh.

997 B „Op een penningh van de Staten der Vereen. Nederl. Prov. gheslaghen „Anno 1590." — Op een Bijbel *Religio* staat een pilaar met 6 handen vastgehouden waarop een hoed *Libertas*; met randschr.: „Hanc tuemur, „hac nitimur." Keerz.: een pijlbundel met twee handen; met randschr.: „Deo iuvante" Znd. nm. v. grav. br. 4⁰. Onderaan een opdragt aan de Gedeputeerde Staten op den Landdag v. Nijmegen 1615, 11 Aug. en lange zamenspraak in 2 kol. Op 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland. 31

1000 A (**1591. Mei?**) „Kampgevecht van Rijhove voor Deventer." — Naar *J. Smies* door *P. Velijn.* 8⁰. Uit: Engelberts Gerrits, Schoonheden.

1003 A **25 Julij.** Ontzet van Knodsenburg. — Hetz. anders. Op den voorgrond regts de Waal met *Nieumegen* en de *P. von Parma*; verderop Knodsenburg, waarbij een gevecht; bovenaan links *Arnhem*, regts: *Vosegat.* Met 2 reg. gegrav. Duitsch onderschr. Duitsche grav. znd. nm. Hg. 21, br. 27 dm. br. 4⁰.

1007 (**14 Oct.**) Beleg en inneming van Nijmegen. — Deze plaat is werkelijk door *P. B(ast.)* en *niet* gelijk ik onder N⁰ 1007 gezegd heb, de eenige in Orlers, Lauriercrans met monogram of naam v. grav.; er zijn nog anderen in, get. *B. D.* nl. *B. Dolendo*, of anders.

1009 Loterijplaat voor de Krankzinnigen te Amsterdam. — Voor den herbouw in 1615 werd opgevoerd: „'t Spel van Sinne, vertoont op de 2e „Loterij van d'arme oude Mannen en Vrouwen Gasthuijs te Amsterdam," door A. de Koning. 1616. 4⁰. Zie Hilman, Tooneelspelen. N⁰. 995. — Er bestaat een tooneelspel van S. Coster: „Rijcke-man." Amst. C. L. v. d. Plassen, 1621, eveneens gespeeld op de Loterij van het Oudemannen- en Vrouwengasthuis. Beide zijn zeker voor latere loterijen geweest voor hetzelfde doel als bovengenoemde.

1010 (**1592. 5 Julij.**) Maurits verovert Steenwijk. — Dez. plaat, latere druk, znd. onderschr. en uitlegging onderaan. In: Orlers, Vermeerderde N. Laurencrans. 1619.

1017 1024, 26, 39. Plaatjes uit Baudart zijn allen door *S. de Fries.* — K.

1018 A (**1593. 24 Junij.**) Beleg van Geertruidenberg door Maurits. — Nagenoeg in het midden het versterkte kamp der Staatschen voor de stad;

onderaan de Biesbosch en blokkade van *Oorloghsschepen*; links gegrav. uitlegging in 2 kol. van 1—19. Naar *Bpt. Boazius* znd. nm. v. grav. gr. br. fol. De keerz. bedr. met Holl. tekst v. h. beleg. Uit: Bleau, Stedeboek. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1020 (**25 Junij.**) Plan v. Geertruidenberg. br. fol. Uit: Guiccardin. Fransch. 1609.

1021 Inneming van Geertruidenberg door Maurits. — Dez. plaat, latere druk, znd. uitlegging onderaan. In: Orlers, Verm. Nass. Laurencrans. 1619.

1024 A (**Dec.**) „Emblema in laudem Sereni Archiducis Ernesti, cum a Rege „Cathol. Gubernator Belgii designatus, eam Provinc. adiret, illumq in „transitu Rmus et Illus Princeps Julius honorificent. Herbipoli exciperet „a⁰ 1593 die? Decembris." Opschrift boven de afbeelding in houtsnede van een Romeinsch krijgsman, met een zwaard in de eene, een olijftak in de andere hand, waarboven: *Fabius Maximus* waaronder een Latijnsch en Ital. vers v. M. P. Sales, Theol. Stud. Herbipoli, in typogr. G. Fleischman. 1593. Met een fraaijen breeden houtsneerand omgeven. Hg. 40, br. 31 dm. fol.

1028 A (**1594. 18 Julij.**) 33 ongen⁰ platen der vertooningen en spelen opgevoerd ter eere van Aartshertog Ernst te Antwerpen op 18 Julij en vv. dagen bij de aanvaarding zijner regering als Gouverneur der Oostenr. Nederlanden. Door *P. v. d. Borcht* doch zijn nm. alleen op blz. 53 en 140, de anderen znd. nm. Uit: J. Bochii, Descriptio publ. gratulat. spectac. et ludorum in adventu Ernesti Archid. Austr. A⁰ 1594, 18 kal. Julii. Antv. Edit. Antv. Plantin. 1595. fol.

De platen hierin zijn allen op de keerzijde bedrukt, en de paginering der bladzijden niet ingevuld.

Blz. 50. Gegrav. titel, van acht. onbedrukt.
— 54. Schematismus aciei. Optogt voor de intrede.
— 60. Porta Caesarea.
— 62. Currus triumphalis.
— 64. Porta triumphalis Hisp.
— 66. Frons adv. Portae Hisp.
— 68. Schema III Frontis Portae Hisp.
— 71. Pegma ad triangulum. Theater.
— 75. Arcus Lusitanorum.
— 78. Schema posterius Arcus Lusitanorum.
— 80. Theatri forma exterior.
— 90. Arcus triumph. Genuensium.
— 92. Frons posterior Arcus Genuensium.
— 94. Pegma ad D. Jacobi. Theater.
— 96. Arcus Mediolanensis.
— 98. Frons post. Arcus Mediol.

Blz. 101. Arcus Florentinorum.
— 103. Frons adversa Arcus Florent.
— 105. Opus triumf. Luccensium.
— 107. Opus materiatum ad viam vaccariam. Kalverstraat?
— 109. Colossus Giganteus. Antwerpsche reus.
— 111. Pegma in foro. Theater.
— 113. Elephas.
— 115. Arcus publ. ad forum Linearium.
— 117. Frons adversa Arcus ad forum Linearium.
— 119. Pegma ad fontem D. Johanni.
— 121. Het groote schip met naam van *Ernst* znd. onderschr.
— 123. Het zeemonster znd. onderschr.
— 125. Porticus Fuggerorum.
— 127. XII Caesares. (Houten schilden met de afbeeld. der Rom. keizers.)
— 129. Trophaea.

Blz. 132/33. Ignes triumphales. De markt met stadhuis en de vreugdevuren. — Deze plaat is bij mij beschreven volgens een onderschr. in oud HS., als eene plaat voor het Bestand in 1609. (N° 1262) doch zij is in 1609 ook verkleind en veranderd nagevolgd op N° 1260 *a* en *b* door C. J. Visscher.

— 140/41. Ludi equestres. Tournooi.

1031 (**22 Julij.**) „Het belegh der Stadt Groningen." br. fol. Deze is zeker door *J. Luiken.* — K.

1032 „Intogt van Maurits, Prins v. Oranje en Willem Lodewijk Graaf v.
A „Nassau binnen Groningen." Gecostumeerde voorstelling door de stu„denten der Groninger Hoogeschool bij gelegenheid der inwijding van „het nieuwe Academiegebouw. 1850." — Titelpl. waarop de nieuwe Academie is afgebeeld en 8 aaneenbehoorende fraai *gekleurde* platen v. den optogt. Lith. door *J. H. v. d. Weijer* te Gron. br. fol. — In cart. omslag.
b Dez. platen van den optogt ongekleurd.

1034 (**1595 8 Febr.**) Inneming van Huy door Heraugière. — Hetz. anders.
A „Wie Huy von den Staten ingenommen wirdt." Oude Duitsche grav. znd. nm. v. grav. met een 12reg. Duitsch vers in 3 coupl. onder de pl. kl. br. 4°. Van acht. bedrukt met Lat. tekst uit: (Aitsinger) Leo Belgicus. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. Deze plaat komt aldus niet voor bij Hogenberg en is ook kleiner, doch overigens geheel in zijne manier. Zie ook N° 1035 A.

1035 (**13—21 Mrt.**) Herovering van Huy door La Motte. — Hetz. anders:
A „Huy wird von den Spanschen wider gewonnen." Oude Duitsche grav. znd. nm. van grav. met 8reg. Duitsch vers in 2 coupl. en aanduiding in het Fransch: „d'Autriche recouvre sa ville et chateau de Huy" etc. onder de pl. kl. br. 4°. Van acht. bedrukt met Lat. tekst uit: (Aitsinger) Leo Belgicus. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. — Deze plaat is niet bij Hogenberg, overigens geheel als N° 1034 A.

1037 Schepen. — Afbeelding van een schip *Fortuna*, voerende de Amsterdam-
A schen balk in den wimpel; bovenaan links en regts het prinsel. wapen en dat v. Amsterdam. In randw. Naar *G. Barendsoen* 1594, znd. nm. v. grav. met adres van *P. Kaerius.* Hg. 36, br. 43 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. Uit: W. Barendsz. Caertboeck der Middellandsche Zee Amst. Corn. Claesz. 1595. fol. Deze plaat is ook verkleind weergegeven in: P. Lacroix, Les arts au Moyen-âge. Paris. 1859. gr. 4°.

Afbeelding van een Holl. Admiraalschip, en pendant van een dergelijk Spaansch Admiraalschip, nl. de galei van Adelantado van Castilië, verdediger van de straat van Gibraltar. Door *L. Corneli.* br. fol. Zie Drugulin, 906.

1039 (**Mei.**) „Heemskerk en Barendsz., hun tweeden togt naar het Noorden
A beramende." Barendsz. staande voor eene globe, waarop hij wijst en Heemskerk, zittende en schrijvende. Naar *C. Bisschop* door *C. E. Taurel.* Hg. 41, br. 48 dm. Chin. pap. br. fol.

Deze plaat is verkl. in Nederl. Geschied. en Volksleven 21 A pl. 56 en ook in Engeland gekopieerd (in: The British workman en andere publicatien) en daar gegeven als Frobisher zijn togt beramende; op die kopieen echter heeft men echter de Hollandsche woorden in de voorstelling onveranderd gelaten!

1044 **(1596. 1 Julij.)** De Engelsche en Holl. vloot voor Cadix. — Dez.
b plaat vroegere druk zonder eenig adres, doch reeds opgegraveerd, zoodat dit de 2de en die met het adres van *H. Hondius* de 3e staat is. Deze 2e st. bij den Heer A. v. Stolk.

1044 De Eng. en Holl. vloot voor Cadix. — Hetz. anders: „Gades oder
A „Cales Males durch die Englischen und Hollander eingenommen." Oude Duitsche grav. met 12reg. Duitsch vers onder de plaat. kl. br. 4⁰. Niet bij Hogenberg, doch als 1034 A en 1035 A. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1047 **(10 Julij.)** Hulst door den Kard. Aartsh. Albert belegerd. — Uitvoe-
A rige kaart, bijna als voren van de stad en het omliggende land met 1 reg. curs. onderschrift: „Ofconterfeyt. v. Hulst, waerop den Coronel „la Borlotte d. 10 July 's nachts met synen aenslach heeft gemaket en „veel volks opgebracht, welck hem en velen van den synen 't leven heeft „gecost. a⁰ 1596." Hg. 29, br. 35 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

1049 **(16 Aug.)** Afbeelding van de Galileër-kerk te Leeuwarden met dis-
A puut van Ds. Acronius en den doopsgez. predikant Pieter van Ceulen gehouden tusschen 16 Aug. en 17 Nov. 1596. — Gezigt in de kerk, regts 3 banken waarin een persoon het woord voert, links 3 banken der wederpartij, op den voorgrond de toeschouwers. — Fraai gegraveerde titelplaat, znd. naam van: „Protocol d. i. gansche handelingen des gesprecx enz. Leeu„warden 1597." 4⁰. Bij den Heer A. v. Stolk.

1050 Boerendans om de kerk te Assendelft in Noord-Holland. — De beteeke-
A nis dezer fraaije plaat, overal onder dezen naam bekend, is mij, en allen die haar vermeld hebben, onbekend; ze stelt links eene dorpskerk voor, waarom eenige boeren jongelingen en meisjes dansen; vooraan regts wordt een oud man die uit een venster ziet, door anderen toegesproken of uitgelagchen; links een vrijend paar. Met eenige Lat. verzen in 4 kol. onder de plaat. Door *J. Saenredam* 1596. Met adres v. *C. J. Visscher.* Hg. 30, br. 39 dm. br. fol. (Zie Bartsch, Peintre-grav. Saenredam n⁰ 8.)

1053 Togten naar het Noorden. — Deze en andere pl. van *Luyken* voor de lr, hierin als proefdrukken vermeld, zijn latere, opgegraveerde exempl. der etsen van *J. Luiken*, zonder zijnen nm.

1055 Verzameling van platen over reistogten der Nederl. naar het Noorden,
A Oost- en West-Indië en Zuid-Amerika. Uit: „Begin ende Voortgangh „v. de Vereen. Nederl. O. I. Compagnie. Vervatende de voorn. Reysen, „bij de inwoonderen derzelver Prov. derwaerts gedaen enz." (Verzam. door Is. Commelin. Uitgeg. te Amsterdam door Jan Jansz. of Janssonius) 1646. 2 dln. 4⁰ obl.

Hierin de volgende platen, alle gen⁰ 1, 2 enz., bij iedere reis op nieuw van 1 beginnende. Bijna alle zijn znd. nm. v. grav. behoudens de hierna te noemen uitzonderingen, en verkleinde kopiën van origineele veelal grootere platen in de eerste uitgaven dier reizen. Het formaat is, behalve enkele opgegeven afwijkingen, br. 4⁰.

Ofschoon dit werk op 20 Maart 1602 behoort, toen de Oost-Ind. Compagnie werd opgerigt, heb ik gemeend het hier te moeten plaatsen wijl

het eerste deel dezer verzameling de 8 reizen vermeldt, vóór 1602 geschied.

Dl. I. Titelplaat. Naar *P. I(ntes?)* door *J. v. Meurs*. br. 4°.

(1) Eerste (2e en 3e) schipvaerd.... nae de coningrijcken van Cathay ende China. Uyt het Journael van G. de Veer. 1594—1596. 32 Platen, gen° 0—31 znd. nm. br. 4°.

(2) De eerste schipvaerd der Holl. naar Oost-Indiën enz. Apr. 1595, onder Corn. Houtman. — 49 Platen, gen° 1—44 B, waarvan 1—16 en 18—49 br. 4°; N° 17 (een dubbel blad) is br. fol. Alle znd. nm. v. grav.

(3) Verhael van de Schipvaerd in de Oost-Indiën in 1598—1600 onder Adm. Jac. Cornelisz v. Neck. — 26 platen, gen° 1—26 znd. nm. br. 4°.

(4) Verhael van 5 schepen nae de straat Magaljanes varende, 1598—1600 en van Sebald de Weert, met 't schip 't Gheloove enz. — 8 platen. gen° 1—8. Znd. nm. br. 4°.

(5) Beschrijvinge van de Schipvaerd om den aardkloot onder Olivier v. Noort enz. 1598—1601. — 25 platen, gen° 1—25, waarvan N° 1, 2, 8, 9, 12, 13 en 22 met den naam v. *Bpt. v. D(oetichem)*, N° 15, 20, 21. en 24 *B. W*(right). *coela(tor)* get., en de overigen znd. nm. zijn. br. 4°.

(6) Tweede schipvaerd onder Adm. Jac. v. Neck, getogen uyt het journael van Roelof Roelofsz. enz. 1600—04. — 4 platen, gen° 1—4 znd. nm. br. 4°.

(7) Journael van de voyagie onder Adm. Joris van Spilbergen, 1601—1604. — 10 platen, gen° 1—10 (N° 8 zijn 2 plaatjes op 1 blad) waarvan N° 1 (en 2?) door *Balth. Florisz.*, de overigen znd. nm. Alle br. 4° behalve No 6 br. fol.

(8) Verhael van de Reyse onder Adm. Wijbr. v. Waerwijck en Vice-adm. Seb. de Weert, 1602. — 6 platen, geno 1—6 znd. nm. br. 4°.

Dl. II. Dezelfde titelplaat als in Dl. I.

(1) Tweede voyagie onder Stev. van der Hagen enz. 1603—05. — 13 platen, gen° 1—13.

(2) Voyagie naer Oost-Indiën onder Corn. Matelieff de Jonge. 1605—08. — 11 platen gen° 1—11 znd. nm. br. 4°.

(3) Voyagie naar O. I. onder P. Willemsz van der Hoeven. 1607 enz. — 1 pl. znd. nm. br. 4°.

(4) Reysen van Pt. v. d. Broek naar Oost-Indiën. 1605—30. — 12 platen, geno 1—12 alle znd. nm. behalve No 4, 10 en 12 get. *A. Matham fec.* br. 4°.

(5) Tweede voyagie onder Joris van Spilbergen, enz. 1614—16. — 25 platen en kaarten gen° 1—25 alle (behalve N° 1, 2, 10, 17, 19, 21, 23 die br. fol zijn) br. 4°. znd. nm. v. grav.

(6) Voyage door de straet Le Mayre onder Jacques l'Hermite. 1623—26. — 5 platen, gen° 1—5, znd. nm. v. grav. br. 4°. Pl. 1 „waergenomen „ende afgebeeldt door *Joann. a Walbeek.*"

(7) Voyagie onder Segert de Rechteren. 1629—32. — 3 platen, gen° 1—3 znd. nm. br. 4°.

1055 B „Beschrijvinge van de drie seylagien door de Hollanders gedaen ande „Noordtsijde van Noorweghen, Moscovia; Nova-Sembla ende door de Wey-„gats ofte Strate de Nassou .... Groenlandt op de 80 graden, ... Tarta-„ryen, Capo de Tabin en Bargi, so oock het Oostersche deel van Ame-„rica; door Willem Barents van Amstelredam de vermaerde Piloot. — „Delineatio cartae trium navigationum per Batavos," etc. Door *Bapt. a Doetechum.* 1598. Met adres van *Corn. Nicolai* (Corn. Claesz.) te Amsterdam. Hg. 41, br. 55 dm. br. fol.

Reproductie in photolithogr. door A. A. J. Pistoor te Amst. met adres van C. L. Brinkman, voor het Tijdschrift v. h. Aardrijksk. Genootschap, dl. 3, (1878.) Zie aldaar.

Het origineel dezer hoogst belangrijke en zeer zeldzame kaart behoort in de Latijnsche vertaling van Linschoten Itinerario, (naar Indië) waarachter een kort verhaal van de 3 Noordpoolreizen is gevoegd, uitgegeven bij Corn. Claesz. 1599. Zie over deze kaart, welke in de meeste exempl. ontbreekt, in het breede: Tiele, Mém. bibliogr. sur les voyages Néerland. p. 195.

1055 C Kaartje van Nova-Zembla. br. 4°. (Door *H. Padtbrugge.*) Uit: L. v. d. Bosch, Levens der zeehelden. 1676. 4°.

1055 D (**Julij**) Vierregelig gedicht van K. v. Mander op het walvischkakebeen door J. Huygen van Linschoten van zijn reistogt uit het Noorden medegebragt in 1595 en aan zijne vaderstad Haarlem vereerd, waar het nog in de Groote zaal van het Stadhuis hangt. — Dit vers is met vele ornamenten door K. v. Mander in 1596 op paneel geschilderd, waarbij de roode letters het jaartal 1595 aanduiden. Fraaije, verkleinde *teekening* door *P. v. Looy* te Haarl. 1879 naar het origineele schilderij N° 90 op het Stedel. Mus. te Haarl. Het origineel hg. 79, br. 193 dm; deze kopie hg. 20, br. 40 dm.

1055 E (**1597.**) Zinneprent ter eere van Maurits. — In het midden Prins Maurits onder een krans, waarbij eene vrouw, een afgebroken pilaar dragende, en de Nederl. maagd op den leeuw. Bovenaan Houtman's togt naar O.-Indië, terweerszijden 4 (dus 8) afbeeldingen van door M. veroverde steden; onderaan de overwintering op Nova-Zembla. Znd. nm. v. grav. Hg. 19.5, br. 17 dm. gr. 4°. Titelpl. van Dl. V der editie van Bor, Nederl. Oorloghen, Amst. bij Wed. Colijn. 1621. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1056 (**24 Jan.**) Slag bij Turnhout. — Dezelfde voorstelling, als die in Orlers, welke naar dezelfde plaat gevolgd is. Onderaan links *Mauritia* en de optrekkende Hollandsche troepen; regts de Engelsche hulpbenden onder Sidney, Vere en Percker, bovenaan het Spaansche vechtende, regts het vluchtende leger. In groot ovaal met Lat. randschrift en ornamenten in de 4 hoeken. Door *B. Dolendo.* Met adres van *H. J. Haestens.* Hg. 35, br. 47 dm. br. fol.

b Deze plaat, latere druk met adres van *C. J. Visscher.* Fraai, oudtijds gekleurd ex. Bij den Heer A. v. Stolk.

c Dez. plaat, vroegere druk vóór het adres van *C. J. Visscher* doch slechte en flaauwe afdruk. Bij den Heer A. v. Stolk.

1067 A (**15 Junij.**) Zeer slechte houtsnede van eene stad, die door groote hagelsteenen bijna verwoest wordt, met inschrift: *Stralesondt.* Onderaan een uitvoerig vers in 5 kol.: „Jammerl. beschrijvinghe ende Gheschie-

„deuisse binne Stralesondt in Pommeren hoe het daer bloet en sulpher „uyt de locht en buyten der stadt geregent heeft. Eerst gedrukt tot „Barth in Pommeren in de Vorstel. druckerij, daerna te Hamburg bij „Phil. van Ohr en nu te Amst. bij P. Gevaerts, op het Lijnbaenspad „1597." Hg. 19, met vers 39 dm. br. 27 dm. Bij den Heer A. J. Nijland.

1074 Indijking van de Zijpermeer, voltooid 1597. — „Afcontrafeytinge van
A 't Landt van den Zijpe" enz. Inschrift van eene fraaije en zeer uitvoerige kaart van den Zijpepolder. Bovenaan de Noordzee en inschrift *Zijpae*; onderaan 2 kleine en 1 groot cartouche met Holl. inschriften en 6 reg. tijdvers. Door *Bpt. Doetecomius* 1600. Hg. 48, br. 59 dm. gr. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1077 (**12 Nov.**) Lingen door Maurits ingenomen. Uit: Orlers. — Late afdruk
c zonder eenig onderschrift. Deze plaat is door *B. D(olendo.)* br. fol.

1077 Hetzelfde anders. — Oorspronkelijke afbeelding van de plaat in Orlers
A No 1077. Bovenaan links eene cartouche: „Conterfeytinge van 't Beleg „van S. Ex. Maurits, de stercke stadt Lingen 13 Nov. 1597 daer Graef „Frederich van den Berch metten synen is afgetrokken." Onderaan de uitlegging. Zonder naam, waarschijnlijk door *Lamb. Corneli*. Hg. 22, br. 32 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*

1079 Jan de Brilman en zijn zoon Zacharias, den eersten verrekijker makende
A Naar *P. J. Onderberg* door *H. Sluijter DJzn.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. 21 A.

1081 (**1598. 3 Febr.**) Mannel. walvisch bij Katwijk. — Met 12 reg. Holl. vers, door „Een is noodich" (Karel v. Mander) in 3 kol. enz. — Zie ook: N° 1090 C.

1083 Walvisch bij Katwijk gestrand. — Deze plaat, hoewel eene navolging van de plaat v. Matham, No 1081, is, volgens een afzonderlijke daarbij behoorende, in 2 kol. gedrukte Holl. verklaring, vervaardigd in 1614 bij het stranden van den walvisch bij Noortwijk en behoort alzoo achter No 1293. Het opschrift dezer verklaring, waarin al de visschen van 1519—1615 op de Nederl. kusten aangespoeld, opgesomd worden, luidt: „Afbeelding ende beschrijving van de Potwalvisch dewelcke omtrent „Noortwijck op zee, opten 28 Dec. 1614 gestrandet is." — Deze verklaring bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1083 Hetz. anders; de achtergrond omgekeerd, de zee regts, de duinen links;
A de walvisch is met twee ankers aan den grond vastgemaakt, daartusschen staat een ladder tegen den rug; in den bek staan twee mannen. Met 2 reg. onderschrift: „Warh. u. Wunderb. Monster oder Pottfisch in gestalt „eines Wallfisches aus dem Moer sich versandet hat zwischen Catw. u. „Schevel. als wyter in der Relation erkleret." Geëtst (door *H. Sibmacher*) en behoort dus waarschijnlijk in de jaarlijksche *Relationes* van Joh. Francus (Conr. Memmius omstreeks 1600 te Frankfort a. M. bij S. Latomus in 4° uitgegeven Grove Duitsche plaat. Hg. 23, br. 29 dm. br. fol.

1084 Hetz. anders. 8°. Uit: Pasteur, Natuurl. geschied. naar Raff. Dl. ? pag. 369.

1086 (**April.**) Zinneprent op de bedrieglijke vredesvoorstellen door Spanje. —
A Bovenaan 2 medaillons, waarin de Holl. leeuw, dien de Spanjaard met olijftak tegemoet treedt, en de Belg. leeuw met het koord der Inquisitie

om den nek; lager een Hollander, wien oor een Belgisch Jezuit de olijftak aangeboden wordt, enz. Zud. nm. v. grav. Titelpr. van: Copie van seker Refereyn (1598) 4°. (Tiele, Bibl. van Pamphletten 407?) — Deze pl. is vergroot nagevolgd op de Nos. 1247 en 48.

1086 B Zinneprent als voren in 5 afdeel. In het midden een Hollander tusschen 3 kaastonnen, wien een olijftak door een als priester vermomden schorpioen wordt aangeboden; links en regts 4 verkleinde voorstellingen als op 1086A van de Inquisitie en moordaanslagen op Maurits, alle met Holl. verzen en adres van *Laurenz Jacobsz.* Onder de plaat: „Een „Refereyn bij de overheerde Provintiën aen Hollant gesonden om haer „te bewegen tot vrede met den Spaengaert: Met ooc der Hollanderen „antwoort," zijnde een gedicht *Aen Hollant* van acht 20reg. coupletten met een *Hollandts antwoort* ook van 8 coupletten in 20 reg.; tezamen 4 kol. Voorts links van plaat en vers eene waarschuwing: „tot den Ne„derlanders" en: „Artyculen bij de Inquisitie"; regts: „Resolutie der „Inquisitie teghen Nederlant 1568"; daaronder 2 sonnetten. De plaat hg. 14, met vers 45 dm. br. 38 met beschrijving 62 dm. (Zie Tiele, Bibl. v. Pamphl. 405.) Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

Het *Hollandts antwoordt*, afwijkende van dat op N° 1086 D is hier in afschrift bewaard.

1086 C Zinneprent op hetz. — Titelpr. van: „Antwoordt op het *Tweede Refereijn* „bij de Overheerde Nederl. Prov. aan Hollant geschreven," (Bibl. v. Pamphl. N° 408) zijnde dus een antwoord op de Spaanschgezinde verzen in het voorgaande N° vermeld. — Een schip, waarin het *H. Verbondt* met 3 hoofden, wordt door een *Jesuit* gestuurd, en is met kettingen verbonden aan verschillende kleine schuitjes als: *Roede voor rebellen. Moorden van S. Excell.* enz. Aan het strand staat een Hollander, zeggende: „Ick begeer „pays, maar geen bedroch." Znd. nm. v. grav. Hg. 13, br. 11.5 dm. Hierbij het genoemde pamphlet, groot 44 strophen van zeventien reg. op 28 blz.

1086 D Zinneprent op hetzelfde. — *Bedekte Tirannie* als priester verkleed, met schorpioenstaart en bek van een roofvogel, nadert met een olijftak in de hand den Holl. leeuw, achter wien de Holl. stedemaagd in hare omheining zit. Links bespringt *Tirannie*, een monster met schorpioenenstaart, de Holl. maagd, doch *Eendrachtig Geweld* op den Holl. leeuw gezeten, verjaagt hem. Onderaan een gegrav. 6reg. vers in 3 kol.: „Tirannie door 't „gewelt niet connende beyagen' enz. Onder de plaat een uitvoerig vers *Aen Hollandt* in vier coupletten van 16 reg. uitnoodigende om den vrede aan te nemen, eindigende: „Comt, spreekt in tijts eert wort te laet"; daarnaast een *Antwoord* ook in vier 16reg. coupletten, ieder eindigende: „Tot den geveijnsden Pays, men tijts ghenoech can raken," eindelijk in de 3e kol.: „Sommige vragen beantwoord van Echo," in 40 regels. Fraaije grav. znd. nm. Hg. 16, met vers 47, br. 29 dm. De gedrukte tekst is op de Koninkl. Bibl. en een afschrift bij mij.

Deze plaat is later, met vele figuren vermeerderd, op Oldenbarneveldt toegepast en beschreven onder N° 1368.

1086 E Zinneprent op hetzelfde. — Een Batavier *Batavus* en een Arragonees *Arragonius*, ieder met een zwaard *Pro aris et focis* gewapend tegenover

een Jezuit en een Spanjaard, ieder een olijfkrans van vrede aanbiedende en met bijschrift: *Fucata Tirannis*; op den achtergrond *Samsem en Dalida.* (sic) Met 2reg. versje „Mistrouen het sterkste wapen tegen een tyran." Znd. nm. v. grav. (*C. J. Visscher.*) — Titelprentje van: „G. Buchanan, T'samen„sprekinghe, Van 't recht der Coninghen," enz. vertaald door E. de Veer. „Amst. (1598) Herdrukt Amst. 1610." 4⁰. Zie Tiele, Pamphletten N⁰. 897.

1086 F Zinneprent als voren. — Een vos, wiens staart in de klem is gebleven, raadt 5 andere vossen aan zich ook van hunne staarten te ontdoen; in het verschiet 2 netten van een vinkebaan. Hg. 8, br. 12 dm. 4⁰. Titelpr. van een pamphlet: „Aende afgewekene „Provint. Hollant, Zeelant," etc. 1599, (Tiele, Bibl. v. Pamphl. 436.) waarin 3 gedichten tegen Holland en daarachter de „Aenwijsinghe opt Vermaen" enz. 32 blz. 4⁰.

1086 G Zinnepr. als voren. — Links zit Philips II, tusschen de Paus en Albertus en Isabella; naast den Paus een vermoord schaap; voor den Koning en zijn gezelschap is een muur met opschrift: „Och waer dese muer wech „genomen." Voor den muur staat de Nederl. maagd met de wapens der Provintiën met een schaap. Fraaije grav. znd. nm. Hg. 12, br. 14 dm. 4⁰. Titelpr. van een pamphl.: „Toets ofte Proefsteen van het Placaet „van Isabella," enz. (Tiele, Bibl. v. Pamphl. N⁰ 443) 4⁰.

1090 A (**Oct.**) Zinneprent ter waarschuwing tegen Spanje, naar aanleiding van den moord des Graven v. Broek. — Grove houtsn. voorst. den Graaf v. Broek met inschr. *Ontwaekt.* Znd. nm. Hg. 8, br. 11 dm. Titelpr. van een pamphlet: „Blaffert tot de opwekking aller Princen .... teghen „Spanje. Amst. P. Gevaerts na de copy van Wilh. Petri gedruckt in 't „Duyts buyten Ceulen 1599." (Bibl. v. Pamphl. N⁰ 432.) 4⁰.

1090 B Zinneprent tegen Spanje in 4 afdeelingen. Bovenaan regts de moord van den *Graeff v. Broek*; links de marteling in het dorp *Reeck*; in het midden een med. waar eene Spanjaard eene vrouw en kind doorsteekt. Onderaan allerlei natiën, die naar het middenbeeld zien. Met 2reg. gegrav. versje: In de Spaensche Tiranny enz. Hg. 9, br. 14 dm. 4⁰. Titelpr. voor: „Den Spaenschen en Arragoenschen Spiegel" 1599. 4⁰. (Bibl. v. Pamphl. N⁰ 435.)

1090 C (**1599. Febr.**) Kaartje van het oorlogstooneel in Gelderland, Kleef en Munster; links bovenaan Wageningen, regts Lippe; daaronder de plannen van Orsoy en Calcar (aan den Rijn); daaronder: *Walvisch van Berkhey.* Znd. nm. v. grav. 4⁰. Titelpr. van: „Walvisch van Berkhey .... met „verhael der geschied. van lesten Augusti 1598 tot nu (Febr. 1599)." Znd. pl. of jr. (Bibl. v. Pamphl. N⁰. 431.) 4⁰.

1091 A (**28 April.**) Beleg v. Schenkenschans door Mendoza. — Hetz. anders en grooter. In het midden Schenkenschans, get.: *Fortalicium Schenkianum.* Onderaan eene gegrav. Holl. beschrijving in 3 kol. Znd. nm. v. grav. (door *L. Corneli?*) met adres van *Har. Aller* (*Allard*). Hg. 22, br. 27.5 dm. kl. br. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

1093 (**4 Mei.**) Vruchteloos beleg van Bommel door Mendoza. — Onder deze plaat behoort geen onderschrift. Van onderen links en regts staat geen Romeinsch krijgsman, doch regts: *Judas Machabeus* links: *Gideon.* De plaat is door *B. Dolendo* gegrav.

1097 Hetzelfde. — Origineele plaat van de afbeelding der 3 krijgslieden boven
A op N° 1097, met hetzelfde versje, doch op deze plaat veel grooter en in gelijktijdige *houtsnede*, en waarboven: „*Refereyn van den Schencker en Bommelaer*. Onder de plaat 3 vierreg. versjes en eene *Conclusie*. Alles met eene houtsneerand omgeven. Hg. 28, br. 18 dm. kl. fol.

1101 Beleg v. Bommel. (Door *Lamb. Corneli*.) br. fol. Gem. 23. Deze en andere daar aangehaalde platen zijn uit: Guiccardini. Fransch 1609 enz.

1101 Hetzelfde. — Kaart van den *Bommeler Weert* en *Tielsche Weert*; boven-
A aan 's Bosch en *Outhuesden*; onderaan Tiel links en Leerdam regts; nagenoeg in het midden Bommel, met het Hollandsche kamp en het Spaansche aan de overzij. Bovenaan links een klein afzonderl. plan van Schenkenschans; regts 2 cartouches met *Aenwijsinge* A—K en troepenlijst. Met 2 reg. gegrav. onderschr.: „Eijgentlijcke afbeeldinge" enz. Znd. nm. v. grav. (*L. Corneli*) met adres van *Har*(*men*) *Allerts*. Hg. 25, br. 36.5 dm. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1104 Hetzelfde. — Plan der stad en groote kaart van het omliggende land,
A met inschrift bovenaan links: „Bommelia obsessa — conservata armis „Ord. Belg. ductu Mauritii etc. Van acht. bedrukt met Holl. verhaal van het beleg uit v. Reyd. br. fol. Uit: Bleau Stedeboek.

1104 Hetzelfde. — Groote kaart van het land tusschen Maas en Waal, doch
B het Westen links, het Oosten regts, zoodat Gorcum regts en Schenkenschans links ligt. Bovenaan dezelfde 3 figuren van: de Bommelaar, Hollander en Spanjaard, vele Duitsche inschriften en onderaan een: „Dank- „und Freudenliedt der Niederländ" zijnde een 54reg. vers in 6 kol. Boven de kaart het opschrift: „Gelegenheit des Bommeler Wehrts und „der Schenckischen Schanzen 1599." Znd. nm. v. grav. Hg. 20, br. 39 dm. br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

1104 Hetzelfde. — Groot plan van Bommel met uitvoerige kaart van het
C eiland en het Rijk van Maas en Waal; regts Haeften; links de Litsenham en Kessel; onderaan regts een klein kaartje. Met vele Lat. inschriften en opdragten in cart. door den graveur *Lamb. Covneli* en den uitgever *H. Atlard* te Amsterdam. 2 bl. aaneen; ieder hg. 44 dm. tezamen br. 1.10 dm. Hierbij behoort een uitvoerige Lat. uitlegging der letters A—W en der Nos. 1—47 in boekdr. op drie bladen, beginnende: „Bommeliae urbs „est limitanea," enz. Bij den Heer A. v. Stolk.

1104 „Het schip van Bommel" Plaatje naar (*P. J.*) *Schotel* door *P. Velijn*
D bij een gedicht van A. C. W. Staring in: Muzenalmanak 1823 blz. 16, over een voorval tijdens het beleg van Bommel. 12°.

1106 (**26 Junij.**) Verovering van het eiland Canaria. br. fol. Is niet door Luiken, waarschijnlijk door *W. Swidde*. — K.

De platen van **1108** tot **1117** zijn alle over de zeden en gebruiken der eerste 25 jaren der 17e eeuw of kort vóór 1600.

1108 (**1600.**) Zes voorstellingen uit het volksleven. kl. br. 12°. — Deze zijn door *C. J. Visscher* en stellen zekerlijk de 12 maanden voor. — K.

1109 Acht dergelijke voorstellingen. — Zijn ook door *C. J. Visscher.* — K.

1109 A Volksleven. — De 12 maanden, in 12 voorstellingen, van het volksleven in iedere maand, b. v. Februarij: een gemaskerde volksoploop; ieder in med. met Lat. randschr. maand, naam en teeken van den dierenriem. Met fraaijen gegrav. gefig. titel: „Schemata XII mensium suis operatio- „nibus applicatione. *Marten de Vos* inv." Fraaije grav. gen° 1—12 znd. nm. met (later) adres van *P. Goos* (te Amst. 1650) Ieder hg. 12, br. 12 dm. kl. 4°.

1109 B Zeden en gewoonten. — Gezigt op een stadsmarktplein; op den voorgrond zijn verschillende koopvrouwen gezeten met potten, vruchten, groenten en gevogelte. Met 8 reg. Lat. vers van *H. S.*? in 2 kol. onder de voorstelling. Naar *Lange Pier* door *J. Matham.* Hg. 24, br. 34 dm. br. fol.

1109 C Zeden en gewoonten. — Gezigt in een barbiers- en apothekerswinkel, alwaar de barbier bezig is een schaap het hoofdhaar af te snijden. Links treedt een edelman binnen. Met 2 reg. vers: „Comt Heer en Cnaep, tot „dat t'hier vol is," enz. Naar *D. V. Boins* (Vinckeboons) door *N. de Visscher.* 1605. Hg. 17.5, br. 13 dm. kl. 4°.

1109 D Zeden en gewoonten. — De keuken van een groot huis met eene menigte keukengereedschap, wild, gevogelte, visch en groente. Links schuift een vrouw

a brood in den oven; een man met hoed op, degen op zij en een beker in de hand, staat achter eene toonbank en spreekt tot een vrouw; regts plukt eene andere hoenders. Naar *D. Vinckeboons* door een' goeden, ongenoemden graveur. Met adres van *H. de Kempeneer.* Hg. 26, br. 65 dm. br. fol. Zeer fraaije afdruk. — Zéér belangrijke plaat wegens al het keukengereedschap.

b Dezelfde plaat, latere veel zwakkere druk, zonder adres v. Kempeneer doch met dat van *C. J. Visscher.*

1110 Het trekken om de gans. Naar *H. Bol* enz. br. fol. — Deze plaat is geëtst naar en door *H. Bol* met adres van *B. de Momper.* Beschreven door J. Ph. v. d. Kellen in zijn Peintre-graveur op H. Bol. N° 15.

1112 A Spotprent op de breede, wijduitstaande en geplooide halskragen, „lobben" genaamd, welke tot in het midden der 17e eeuw, door dames en heeren gedragen werden. — Een edelman zijne liefde verklarende aan eene dame, terwijl 2 grijnzende duivels achter hen staande, een doodskop met eene geplooide kraag omgeven, tusschen hen beide in houden. Bovenaan links en regts een 2 reg. Holl. en Fr. vers: „Souden wij niet lachen om dit „bedrijven — Dat men dese groote lobben dus moet stijven;" onderaan een 6reg. Holl. en Fr. vers „Door seker mistrouwen, in ons eyghen „deughde — Nemen wy in dese groote lobben vreugde" enz. Znd. eenigen nm. Hg. 23, br. 25 dm. br. 4°.

1112 B Spotprent als voorg. — Gezigt in een werkplaats, waar dergelijke halskragen gesteven worden. — In het midden zit eene dame, wier lobben door eene vrouw, met een bijenkorf op het hoofd en een vogelsneb gesteven worden; naast haar staat een edelman. Links zitten 2 werklieden de kragen bewerkende. Regts treedt de Dood de deur binnen. Aan den wand staan vier 2reg. Holl. en Fr. spotverzen, evenals onder in de voorstelling links en regts. Onder de voorstelling een 4reg. Holl. en Fr. vers

„Alsoo die menschen niet en draghen hun lobben," enz. Znd. eenigen nm. Hg. 21, br. 29 dm. br. 4°.

1112 Spotprent als voorg. — Afbeelding eener dame met groote lobben, ter
C halver lijve, zich in den spiegel beziende, terwijl een nar achter haar omziet. Met 8 reg. Holl. en Fr. vers bovenaan een 4 reg. Holl. en Fr. vers onderaan: „Den spiegel is wel oprecht des Duyvels eersgat" enz. Znd. eenigen nm. Hg. 24, br. 30 dm. br. 4°.

Drugulin plaatst 5 platen met afbeeldingen en spotprenten van deze kraaglobben op het jaar 1589 (N° 776—780).

1113 „Slottuin". — Deze voorstelling is genomen naar eene gravure van *Collaert* volgens de teekening van *H. Bol.* — K.

Wijl de belangrijke werken van *de Breen* en *de Gheyn* zeer onvolledig vermeld waren, is nu hier eene bijna volledige bibliographie over die zeldzame werken gegeven.

1116 „Adam de Breen, de Nassavsche Wapenhandelinge, van Schilt, Spies, Rap-
a „pier, ende Targe; Beyde Figuerlick afgebeelt, ende gestelt na de nieu „ordening des Vorstes Mavrits van Nassav. Met bygevoechde Schriftel. „onderrichtinge nieuwelick int licht gebracht. 's Grav. in Holl. Met Privil. „in de Keys. Mat. ende de Con. v. Vranckr. ende de Staten Gen. d. „Nederl. 1618." fol.

Gegraveerde titelplaat, een randwerk van harnassen, schilden, targa's en helmen; in het midden een open vak waarin bovenstaande titel in boekdruk geplakt is, zoodat dus ook de titels van uitgaven in andere talen daarin geplaatst konden worden, even als nu bovenin het wapen van Oranje, en onderaan plaats jaar en Privil. in opene vakken geplakt zijn. — Voorrede. 1 blad; Vers 1 blad; — „Corte onderwijs. van 't Schilt, Rap„pier en Spies". 2 bladen A en B. — 32 platen gen° 1—32.

„Korte onderwijs. v. de Targes met het Rappier." 1 blad gemt. C. — 15 pl. gen° 1—15. — Plaat 31 en 32 der vorige, en pl. 14 en 15 van deze afdeeling bestaan uit 2 bladen, waarvan slechts een gen° is, welk n° door de aaneenhechting soms verdwijnt.

Alle 47 platen (I. 32. II. 15) zijn hg. 25, br. 18 dm., de 4 groote pl. br. 48 dm. zonder naam van graveur (op de 1e pl. der 1e afd. staat: *A. van Breen inventor*) doch in de manier van *J. de Gheyn*, die echter 3 jaren voor de uitgave van dit werk overleed. — Zeer fraai plaatwerk, wat vooral compleet hoogst zelden voorkomt.

b Hetzelfde werk, met Duitschen tekst. „A. de Breen, Nieuwe Nass. Waffenhandlung Graffenh. 1618."

Deze Duitsche titel (dien ik nu niet meer vind, maar in 1863 schijn gehad te hebben) behoort in het open vak van den gegrav. titel der vorige Holl. uitgave. — Duitsche voorrede, *geen* vers; „Kurtzer bericht des „Schilts" enz. 4 Blz. A—D 7 bladz. — 32 platen. — „Kurtzer bericht „der Targa mit dem Degen" 1 blad A, 15 pl. fol.

Dit exemplaar is tijdens de verschijning zeer fraai gekleurd, doch de platen I. 1, 5, 7, 8, 12, 13, 20, 24, 29, 30, 32. II. 2, 11, 14, 15 ontbreken.

c Hetz. werk. Fransche vertaling „Le maniement d'armes de Nassau

„avecque rondelles piques etc. selon le nouveau ordre du Prince Mau- „rice de Nassau. 1618." fol. Kwam voor in Bibliotheca Wachendorff. N⁰ 454. pag. 25.

1117 „J. de Gheyn, Wapenhandelinghe van Roers, Mvsqvetten ende Spiessen. „Achtervolgende de ordre van S. Exc. Maurits Prince van Orangie. „Figuirlyck vutgebeelt. Met schriftelycke onderrechtinghe. Gedruckt „int 's Gravenh. Met Privil. 1607." folio. Onderaan eene gegraveerde Lat. opdragt aan de Staten Gen. gegrav. door J. de Gheyn. — Gegrav. titel in fraai en rijk geornamenteerd *passepartout*, vertoonende links een wapenrok, regts musketten, enz. daarboven 2 engeltjes, waartusschen eene opene ruimte waarop een schild met de wapens der Vereen. Provinciën in een rand van palmtakken is vastgehecht; daaronder plaats en jaar van uitgave. Op deze en de latere veranderde gegraveerde titelplaat zijn de plaatsen van titel, wapen (bovenaan) plaats en jaar van uitgave onderaan steeds onbedrukt gebleven, (behalve op de Hollandsche van 1608) om er naar vereischte een' Hollandschen, Franschen, Duitschen, Engelschen of Zweedschen titel, wapen, plaats en jaar te kunnen invoegen, die dan steeds, gelijk in dit ex. op losse blaadjes gedrukt werden en de volgende uitgaven zullen aantoonen.

Titel. — Voorrede in cursief. — „Corte onderwysinghe des Roers." *Schutten*. 2 bladen. 42 platen gen⁰ 1—42 van de Roers. „Corte onder- „richt. van 't Musquet" — *Musquettier*. 2 bladen, 43 platen gen⁰ 1—43. Plaat 34 is ongen⁰, in de volgende uitgave genommerd.

„Corte onderwysinghe van de spies. *Spiesdrager*." 3 bladen, op de 5e bladzijde het Privilegie v. Frankrijk en de: Memorie v. d. boekbinder. 32 pl. gen⁰ 1—32.

Tezamen 117 platen, alle zonder naam van den graveur (*J. de Gheyn*) doch de 1e plaat van elke der 3 afdeelingen, geteekend: *J. de Gheijn* en iedere pl. hg. 26, br. 19 dm. fol.

Hoogst zeldzame 1e uitgave van 1607 van dit bijzonder fraai en belangrijk werk, volgens de teekeningen van J. de Gheyn voortreffelijk gegraveerd. Deze 1e uitgave heeft, vooral in dit ex op *groot* en *zwaar papier*, onafgesneden in den origineelen band, voortreffelijke drukken. (Dit exemplaar heb ik voor ongeveer 15 jaar uit eene partij scheurpapier gered, en is het eenige wat ik van deze uitgave van 1607 ooit zag.) Op den titel is 1607 oudtijds met de pen in 1608 veranderd.

b Hetzelfde werk, 2e uitgave, het jaar veranderd in 1608. — Dezelfde titel, doch in plaats van: Gedruckt in *'s Grauenhage* is hier: Gedruckt te Amsterdam bij Robbert de Baudouz, met Privil. — Lager dezelfde Lat. opdragt doch anders gegraveerd en daaronder: „Men vintse oock „te coop te Amst. bij Hend. Laurentsz. opt Water." — De titel, opdragt en wapen bovenaan zijn *in* een geheel ander passepartout *gegraveerd* en niet afzonderlijk; het randwerk stelt het bovenlijf van 2 halfnaakte soldaten op een voetstuk voor; daarboven Bellona, links het wapen der Staten Generaal, regts dat van Prins Maurits.

De tekst van deze 2e uitgave is dezelfde als die der 1e uitgave; doch anders gedrukt. Daar de voorrede en tekst der 1e afd. aan dit exemplaar

ontbreekt, kan dat verschil niet aangegeven worden; doch de tekst der 2e afd. beslaat 4 bladz. in de 1e uitgave, 3 in de 2e uitg. — die der 3e afd. 5 bladz. in de 1e, slechts 4 in de 2e uitg.

De platen zijn ook geheel dezelfde doch *veel* minder van druk en op veel dunner papier dan de 1e uitgave, ook is pl. 34 der 2e afd. gen°, in de 1e uitg. ongenommerd.

c Hetzelfde werk, Fransche uitgave.

„Maniement d'Armes, d'Arquebuses, Mousquetz et Piques, en confor-„mite de l'ordre de Mons. le Prince Maurice. Representé par figures par „Jaq. de Gheyn. Ensemble les enseignements par escrit etc. Imprime à „Amst. chez Robert de Baudous 1608." Onderaan eene gegrav. Lat. opdragt aan Prins Maurits, en een Fransch adres van *H. Laurens* te Amst. Gegrav. Fransche titel, geplakt in het randwerk der 1e Hollandsche uitgave en gegraveerde verandering van het jaar 1607 in 1608. Bovenaan het wapen van Oranje. — Eene bladz. Fransche voorrede. — „Brief enseignement.... „de l'Harquebuse" etc. A en B. 3 bladz. en 42 pl. — „Brief enseign..... „du Mousquet." A en B, 3 bladz. en 43 pl. — „Enseign. brief.... de la „Pique" *a* en *b* 4 bladz. 31 platen, (32 ontbr.) 1 bladz. met „Privilege „et Memoire pour le libraire."

Zeer zeldzame uitgave. De platen op zeer dun papier.

d Hetzelfde werk. Engelsche uitgave.

„The exercise of Armes For Calivres, Muskettes and Pikes. After the „ordre of his Exc. Maurits Prince of Orange. Sett forthe in figures by „Jacob de Gheyn. With written instructions. They are toe bye at Amst. „by Rb. de Baudous. — Printed at the Hage. With Priv. of the Emp. „Maj." etc. 1613.

Deze gegraveerde Eng. titel is geplakt in het randwerk der 1e Hollandsche uitgave. Bovenaan het Engelsche wapen. Onderaan in de plaats der Latijnsche opdragt is een gegrav. strook met: „Prented at the „Hage", etc. en daarboven het jaar 1613. — Voorrede 2 bladz. cursijf. — „Shorte instruct....... of calivers, etc. *Shot.*" 4 bladz. en 42 pl. — „Shorte instruct. . . . . of Muskett, etc. *Muskettier*" 4 blz. en 43 pl. — „Brief instruct . . . . of the Pike, etc. *Pikemen.*" 6 blz. en 32 pl. Deze platen op zeer dun papier.

Dit exemplaar is zeer defect, en heeft slechts 53 pl., een naauwkeurig gefacsimil. Eng. titel, en bladz. 3—6 van den tekst der 3e afdeeling in handschrift. Daarentegen zijn vele platen fraai gekleurd in ouden tijd en is de gegraveerde Engelsche titel en onderschrift hierbij afzonderlijk gedrukt op één vel, waarop tevens de volgende Deensche titel gegraveerd is. Dit geeft een juist inzigt in de wijze van uitgave dier boeken, namelijk om de titels voor de verschillende uitgave gereed te maken en die in het open randwerk der origineele Hollandsche uitgave te plaatsen.

Deze Engelsche uitgave is *hoogst zeldzaam* en niet vermeld in Lowndes, Bibliographers Manual.

e Hetzelfde werk, Deensche uitgave.

„Waabenhandling om Rör, Musketter oc Spedser. Effter Moritz, Printz aff „Oranien, Figurlig Affbildit aff Jacob de Geyn. Med skrifftlig Under-

„visning. *Et labos arxit delio.* Prentet y Greffuenhagen y Hollandt med „Key. Maytt prev. Man finder köbsy tyl Amst. hous Robb. de Baudous.

Hiervan bezit ik alleen dezen gegrav. titel, met een dergelijken Engelschen op een afzonderlijk blad gedrukt. — Op de Koninkl. Bibliotheek te Koppenhagen is een compleet ex. met dezen titel die het jaar 1607 draagt, voorts met 1 blad (2 pp.) Opdragt aan Koning Christiaan IV: „Stormechtigste Hybaarne Förste" etc. dan voorrede: „Alle di som haffver lyst til waaben" enz. 1 bl. vervolgens: 2 bladen Deensche tekst: „En kaart Underwisning paa di Figurer" en 42 pl. — 2 bl. tekst evenzoo beginn. voor de 2e afd. en 43 pl. — 2 bladen tekst voor de 3e afd. beginn.: „En kaart underwisning oc Figurlig" en 32 platen. Deze uitgave is evenals de eerste Hollandsche van 1607 op zeer *zwaar papier* gedrukt.

Het exemplaar van dit werk op de Kon. Bibliotheek te Koppenhagen is hoogst belangrijk, want het heeft één stel platen op zwaar papier gedrukt, doch daarbij de tekst der Deensche, Duitsche, Hollandsche, Fransche en Engelsche uitgave voor de 3 afdeelingen, en opdragt en voorrede in het Deensch.

f Hetzelfde werk. Duitsche uitgave. „Gedruckt in 's Gravenhagen 1608." Op de Koninkl. Bibliotheek te Koppenhagen. — Eene latere uitgave heb ik eens gehad, met dezen titel en inhoud: „Waffenhandlung von den „Rören, Musquetten undt Spiessen. Gestalt nach der ordnung des.... „Fürsten.... Moritzen zu Nassaw, etc..... figürlichen abgebildet durch „Jacob de Geyn. Mett beygef Schriffte Undterricht, etc. Gedruckt in „'s Gravenh. Amst. Joh. Janssonius, 1640." fol.

Bovenstaande gegrav. titel. Voorrede: Den beminder v. de Wapenh. „wunscht J. de Gheyn gheluck." Verso: „Corte onderwijs. v. de Roers." 3 bl. uitl. 42 pl. — „Corte Onderrecht. v. Musquet." 3 bl. laatste wit. 43 pl. — „Corte onderwijs. v. de Spies." 4 bl. 32 pl.

Ontbr. I. pl. 1, 6, 7, 8, 17, 23. II. 1. III. 8, 9, 15 tot en met 26.

Deze uitgave bevat ook 1 blad voorrede en 2, 2 en 3 bladen of 4, 4 en 6 bladz. beschrijving voor ieder der 3 afdeelingen. Afdrukken op dun papier.

g Hetzelfde werk verkleind, met 117 gr. 4°. afbeeldingen in houtsnede getrouw gekopieerd naar de origineelen en met een Franschen, Hollandschen Engelschen titel in boekdruk in een encadrement van harnassen links, musketten regts en bovenaan 2 engeltjes en daaronder een Duitsche titel enz. Aldus:

Maniement D'armes, d' Arquebusch Mousquets et Picques. Repres. par fig. de J. de Geyn. — Wapenhandelinghe v. Roers, Musquetten en Spiessen. Figuerl. afgeb. door J. de Geyn. — The Exercise Of Armes for Calivres, Muskettes and Pikes. Sett forthe in fig. bij J. de Geyn. — Waffenhandlung v. d. Rohren, Muszquetten u. Spiessen. Figurl. Abgebilt. d. J. de Geyn. — daaronder: A Zutphen, chez André Janssen d'Aelst. (1619?) 4°. Kwam aldus voor in auctie bij J. L. Beyers, Utrecht, Mei 1878.

Voorrede en *Generael Commandement* in Fransch, Duitsch, Holl. en

Engelsch, op 3 bladen of 6 blz. De voorrede gedat. 20 Aug. 1619. Voorts de 117 platen in houtsnede, in 3 afdeelingen van 42, 43 en 32 pl. allen gen ., boven iedere plaat het woord van commando in 4 talen en tegenover de pl., op de keerzijde der volgende pl., de uitlegging in 4 talen. Iedere plaat hg. 17, br. 11¾ dm. 4 .

Op de Koninkl. Bibliotheek te Koppenhagen is hiervan ook eene uitgave te Frankfort a M. bij W. Hoffmann. 1609. 4°.

1117 Kopieën van de Gheyn, Wapenhandeling met eenige veranderingen voor-
B namelijk in kostuum, in : de Lostelneau, Le maréchal de bataille. Paris,
k E. Migeon, 1647. fol. (Catal. Milit. Akad. Breda. No. 219.) Op de keerzijde van iedere plaat is de Fransche uitlegging der volgende plaat gedrukt. — Hiervan bezit ik de volgende platen : I. pl. 16, 19; dez. plaat latere druk met andere uitlegging; 26; dez. pl. met andere uitlegging; 27. — II. pl 2; 3 of 35; 5; dez. pl. anders; 8, 9, ongeveer overeenkomende ; 11, 22—24, 29 bijna gelijk ; dez. pl, met andere uitlegging ; III. pl. I, 14 of 19. — Deze platen zijn met een monogram op eene der platen P. R.? (*P. Rucholle*), voorts hierbij 12 andere platen uit dit werk.

i Elf zeer fraaie origineele *teekeningen*, in O. I. inkt door *J. de Gheyn*, voor plaat I. 12, 26. II. 14, 22, 23. III. 7, 12, 13, 20, 24, 25. Zonderling is het dat juist de 2 hierbijgevoegde pl. 2 en 26 uit de gedrukte uitgave ongenommerd zijn, terwijl ze in alle bovenstaande ex. met No. zijn.

1118 Zinneprent op 's menschen ondeugden. — Regts een bordeel waaruit een
A dronkaard komt, en een ander tot op het hemd uitgekleed, weggejaagd wordt; in het midden slapende krijgs- en raadslieden; daarboven een edelman een standbeeld aanbiddende, get. *Maers, Luther, Calvin, Menno.* Bovenaan in het midden een groote hooiwagen, waar de duivel het hooi aan allerlei menschen uitdeelt. Met tallooze andere voorstellingen ieder met 2 of meer reg. Holl. vers. Onder de voorst. een 2reg. Holl. vers op 1 reg. Door en met adres van *Jaq Horenhault* 1608 te Gend, met approbatie. Zeer fraaije en uiterst belangrijke zeden- en kostuumplaat. hg. 39, br. 51 dm. br. fol. Op het Prentkab. te Leiden.

1118 Volksleven. — „De Helden van Waert die een dooden rogh bestrijden." —
B Hetzelfde onderwerp anders en kleiner voorgesteld dan op No. 1989. De De rog ligt midden op het land, op den voorgrond wordt een kanon op hem afgeschoten; links luiden de vrouwen de klok en besproeit een Pastoor den rog met wijwater, regts willen eenige mannen den rog bevechten, enz. Met vele verzen in cursijf op de plaat, waarin van Tongerloo en Molevaart melding wordt gemaakt, dus zeker eene Belgische plaat. Zonder naam v. grav. met adres van (doch zeker niet door) *C. J. Visscher*. Hg. 27, br. 36 dm. br. fol. — Ik heb eens een ex. van den 1en staat gehad met het adres van *J. Tiel*. — Deze plaat behoort eerder hier dan later geplaatst te worden, zooals met N°. 1989 op 1650 geschied is.

1118 Volksleven. — Zinneprent tegen zeer hardvochtige regenten ? — „Al te straffe
C „Heeren — Doen haar gunst in haat verkeeren." Een jager wordt door
a 2 beeren gebonden voor den regter, het hert, gebragt waar Reinaert de Vos zijne sententie leest om levend gebraden te worden; waarover de apen en

andere dieren van vreugde dansen; bovenaan wordt de jager gebraden. Met bovenstaand opschrift en vele inscriptieën in de plaat. Met adres van *Hugo Allardt* (1650?) Hg. 32, br. 41 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, latere druk met een gekartelden bloemrand omgeven en adres van *Jac. Allardt*. Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

c Dezelfde voorstelling doch eenigszins kleiner en anders. Met dezelfde inschriften doch zonder opschrift. Zeer fraaije gravure (door *C. Onghena* (1850?) te Gent). Hg. 24, br. 29 dm. br. fol. *Chin. papier*. Uit?

Volgens Scheltema, Mengelwerk, Dl. II, 1. zou eene dergelijke voorstelling door *P. Potter* geschilderd zijn, waarmede teregt de 13e en 14e afdeel. bedoelt wordt van het groote schilderij door *Potter*, het leven van een' jager voorstellende, in de *Hermitage* te Petersburg, N° 1052 van den Catalogus van 1870.

1118 D De vier jaargetijden. — Serie van 4 ongen° zinneb. platen van de 4 jaargetijden. Ieder met 3 teekenen van den Dierenriem bovenaan en met 4 reg. Lat. gegrav. versje onderaan. Naar *H. Bol* door *J. Sadeler*. Ieder hg. 22, br. 29 dm. br. 4°.

1118 E De vier tijden van den dag; *Aurora, Meridies, Vespera, Nox*. — Zeer fraaije voorstellingen van het huiselijk of landleven in die uren, waarboven de afbeeldingen der Goden die deze uren beheerschen. Naar *M. de Vos* fraai gegrav. door *Adr. Collaert*. 4 bl. ieder hg. 20, br. 26 dm. br. 4°. *Uitmuntende afdrukken*.

1118 F De vier elementen. — Zinnebeeldige voorstellingen van de 4 elementen: de aarde, het water, de lucht en het vuur, gen 1—4 met 4 reg. Lat. vers in 2 kol. onder de voorstelling. Naar *M. de Vos* door *N. de Bruijn*, en met adres op de 1e plaat van *F. v. Beusecom*. Iedere pl. hg. 19.5, br. 23 dm. br. 4°. — Op deze afdrukken is een vroeger adres van *Adr. van Londerseel* gedeeltelijk uitgewischt en onleesbaar gemaakt. Pendanten van N°. 418 Al.

1118 G Het goede huishouden. — Een welvoorziene disch waaraan de huisvader voorzit; de moeder haar kind zogende in eene groote teenen ziekenstoel. de kinderen zitten of staan aan tafel en den armen wordt brood gereikt. Met 8reg. vers in 4 kol.: „Hoe lieffelyck en soet" enz. (naar *P. van der Borcht*?? door? en) met adres van *C. J. Visscher*. Hg. 21, br. 33.5 dm. br. fol. Pendant van N°. 418 E.

1118 H Hetzelfde anders. — Gezigt in een binnenvertrek, met een toegang regts tot de keuken; links ziet men een landschap; aan een eenvoudigen disch is het huisgezin, uit personen bestaande, vereenigd, terwijl de dienstmeid een vleeschschotel binnen brengt. Met 16reg. Lat. vers in 4 kol. van *B. Buchan*. Door en met adres van *J. de Gheyn*. Hg. 30.5, br. 41 dm. Onderaan een afzonderl. gedrukte vertaling van den 128en Psalm in 4 kol. gr. br. fol. Op het Prentkab. te Amst.

1118 I De goede huisvader. — Een huisvader zit in een armstoel en vermaant uit den voor hem liggenden Bijbel zijne 3 dochters en zoon (of dienstboden); naast hem zijne vrouw met kind op schoot. Bovenaan een 4reg. gegrav. vers en 5reg. inschrift met vermaningen ten goede. Fraaije grav. znd nm. hg. 20, br. 33½ dm. br. fol.

1118 K „Ongebonden Jeucht — Selden ouders vreucht." Spreuk in 2 reg. gegrav. onder eene zinneprent over de verkeerde opvoeding. — Gezigt op de binnenplaats eener aanzienlijke huizinge; regts de heer des huizes in een opene galerij, waarboven een wapenschild en spreuk: ***niet sonder loon*** en toont volle geldzakken; daarbij zijne vrouw met een klein kind, verderop kleine en groote kinderen allen spelende, in het verschiet een ruiter die met zijn paard valt, enz. Met 2 vierreg. Holl. verzen. Naar *D. Vinkeboons* met adres van *C. J. Visscher*. Znd. nm. v. grav. Hg. $27^1/_2$, br. 35 dm. br. fol.

1118 L Boerenbruiloft. — Bovenschrift: *Hoc cultu agricolae nubenti ducitur uxor*. Onder een afdak zit de bruid met 2 speelnooten aan eene tafel, waaraan een oud man schrijft en een ander geld ontvangt; links twee gelieven bij een korenveld, op den voorgrond eenige gasten die braaf drinken en eene optogt van gespelen die geschenken brengen. Met 4reg. Fr. en Holl. vers: „De boeren bruyloften zijn vremt om t'aenschouwen". Naar *P. v. der Borcht*, znd. nm. v. grav. met adres van *C. J. Visscher*. Hg. en br. als voren. br. 4°.

1118 M Boerenkermis. — Bovenschrift: *Haec ruri facies celebranti haec festa quotannis*. Afbeelding van dansende, drinkende, vechtende boeren en boerinnen; links een herberg waaruit het vaandel van den H. Sebastiaan hangt, ter zijde eene kraam met speelgoed, enz. Met 4reg. Fransch en Holl. vers: „De boerenkermissen syn wel vol melodye", enz. Naar *P. van der Borcht*. Znd. nm. v. grav. met adres v. *C. J. Visscher* hg. en br. als voren br. 4°.

1118 N „Der Bouren kermis." — Gegrav. inschrift van eene prent waarop vele dansende boeren; links eene kerk. Met 6reg. Lat. vers en 1reg. Holl. „Nu laat ons wesen fraeij en fris," enz. Naar *K. v. Mander*. Znd. nm. v. grav. Hg. 18, br. 27 dm. br. 4°.

1118 O Een boerendrinkgelag in de open lucht, voor een huis; links doen 3 mannen en 2 vrouwen eene rondedans. Met 8reg. gegrav. vers in 2 kol.: „Dees onbeschaemden hoop dees luye Bedelbrocken" enz., in het midden: Soo gewonnen. Soo geronnen." Naar *D. Vinckeboons* (waarschijnlijk door *P. Serwouters*) met adres van *C. J. Visscher*. Hg. 28, br. 35 dm. br. fol.

Deze plaat is in 1713 op N° 3201 nog vermeld met onderschrift: „De spot met d' oorlog."

1118 P Een vechtpartij van boeren en soldaten. — Een gewapend doch haveloos man wil zich tot eene in de verte plaatshebbende vechtpartij begeven doch wordt door 2 vrouwen tegengehouden. Met 4reg. vers in 2 kol.: „Hey by, gans mey" enz. Naar (*Eg.*) *de Zaen* door *F. Baltesers* met adres van *C. J. Visscher*. Hg. 22.5, br. 32 dm. br. fol.

Eene vroegere betere uitgave met adres *W. v. Sluis* heb ik in eene collectie op de Bibl. Thysiana gezien.

1118 Q *a* Drinkgelag. — *Domus laetitiae*. — Afbeelding van een bacchanaal in een binnenvertrek, alwaar een 14tal personen van beider sekse, paarsgewijze om een welvoorzienen disch zijn gezeten. Met bovenst. opschr. en 6reg. Lat. vers „Quid juvat, o misere, tantum indulgere Lyaeo" in 3 kol.

Naar *M. de Vos* door *N. de Bruijn*. Met adres van *Robb. de Boudous*. Hg. 33, br. 39 dm. br. fol. Fraaije plaat.

b Dez. plaat, latere druk, znd. adres.

1118 R Muziekgezelschap. — Regts eene dame spelende op een clavecimbaal, hetgeen door een achter het instrument staanden man met een toorts verlicht wordt; links begeleidt een heer het spel op de guitaar en staat een zingende knaap. Naar *A. v. Oirt* door *P. de Jode*. Hg. 15.5, br. 20 dm. br. 4°. Afgesneden ex.

1118 S Volksmuziek. — Het zingen met de ster, het oude volksgebruik op Driekoningen-avond. — Op den voorgrond, bij eene huisdeur, staan 3 zingende kinderen. Op den achtergrond ziet men een kinderoptogt met de 3 koningen voorop, van wie er een een groote verlichte papieren ster aan een stok draagt. Naar *P. Molijn* (door *J. v. d. Velde*) met adres van *C. J. Visscher*. Hg. 21, br. 17 dm. 4°. In den atlas van den Heer Mr. S. v. Gijn.

1118 T Volksmuziek. — Een blinde liereman, in een gelapten mantel speelt voor een huis, waarin een man en vrouw over de onderdeur kijken; achter hem een vrouw en man welke laatste bestolen wordt; om hem heen een stoet dansende kinderen. Met 4reg. vers: „Siet hoe Jorden luis„tert nae de blindemanslier." Naar *D. Vinckeboins* (sic) door *C. J. Visscher* met zijn adres 1607. Hg. 18, br. 24 dm. br. 8°. Deze plaat heeft overgroote gelijkenis met die van de leprozen met het jaar 1608. N° 1208 A.

1118 V „Den Dans des Werelts." — In het midden *Vanitas*; rondom haar dansen allerlei mannen, een monnik enz. alle koddig uitgedost. Met bovenst. opschr. in het Holl. Lat. en Fransch. Onder de voorstelling een 9 Holl. Lat. en Fransch. gegrav. vers in 3 kol. Fraaije grav. znd. nm. v. grav. Hg. 33, br. 41 dm. br. fol. Op het Prentkab. te Leiden.

1118 W (**1601. 20 Aug.**) Optogt der oudste Haarlemsche Rederijkerskamer: *Trouw moet blijken* in Haarlem met den te Brussel gewonnen eereprijs in den Rederijkerswedstrijd. Naar en door *Visser Bender*. br. 4°. Uit: de Koning, Tafereel van Haarlem. IV 101.

1118 X Zinneprent (of Nieuwjaarsprent) van de Rederijkerskamer: „Trou moet „blycken" te Haarlem. — In het midden Christus aan het kruis met de spreuk: *trou moet blijcken*. Daaronder de pelikaan, ter weerszijde de beelden van Geloof en Hoop; bovenaan het zegel en wapen van Haarlem (de verdorde boom en opstaande degen) met vierreg. vers „In dien wij vast enz." Naar *Goltzius* door *J. Mattham*. Hg. 10, br. 8 dm. 12°. *Zeer zeldzaam.*

1118 Y Blazoen van de Rederijkerskamer *de Wijngaardranken*, nl. het Christuskind omringd door druiventrossen, en *Liefde boven al*, op een vierkante ruit, waaromheen de spreuk, de Holl. Leeuw, het wapen en de naam van *Haerlem*. In een rand waarin bovenaan staat: *K. v. Mandre inv. J. Matham sc.* onderaan *Anno Jub*(ilaeo) 1600. Hg. en br. 8½ dm. 12°. *Zeer zeldzaam en fraai.*

1118 Z **1600. 31 Dec.** Nieuwjaarsprent der Rederijkerskamer *de Wijngaardranken* te Haarlem, zijnde haar blazoen, voorstellende Christus opstanding, waarbij de kamerspreuk: *Liefde bovenal;* te zamen op een staande vier-

kanten ruit, omgeven door eene portiek waarop de beelden van *Fides*, *Charitas* en *Spes* zitten; lager de wapens van Holland en Haarlem en wijngaardranken; voorts een 16reg. Holl. vers in 2 kol.; daaronder een Lat. opdragt aan Burgemeesteren v. Haarlem, door deze νεώτερον Rederijkerskamer, in 1503 opgerigt. Naar *K. v. Mander* door *J. Matham*. Hg. 35, br. 26 dm. fol.

1118 Aa Blazoen der Rederijkerskamer: 't *Akerboomken* te Vlaardingen. Christus aan den eikenboom op een kruis genageld met devies: *Aensiet lieft*, in vers. ov. met Holl. randschr. en jaar 1514; rondom 6 wapens en randwerk v. eikentakken. Znd. nm. v. grav. gr. 4°. Op het Prentkab. te Amst. Zie voorts op het jaar 1616. Vlaerdings Rederijkerhsbergh.

1118 Ab Afbeelding van het geschilderd houten blazoen der voormalige Rederijkerskamer „de Fonteijnisten" te Dordrecht, gebruikt bij het in 1616 te Vlaardingen gehouden rederijkersfeest, berustende op het gemeentehuis aldaar. — In het midden eene springfontein, met het staande beeld van Christus, en opschrift „*Reyn Ghenevcht*." Onderaan: „Dordrecht 1616." Ter weerszijde de wapens van Holland en Dordt. Fraaije *teekening* in kleuren op $1/4$ der grootte door *J. Rutten*. Hg. 38, br. 30 dm. fol. In den atlas v. den Heer Mr. S. v. Gijn.

1118 Ac Nieuwjaarsprent van het timmermans- of St. Josephs-gild te Haarlem — Bovenaan eene afbeelding van eene timmermanswerkplaats, waarin de H. Jozef schavende, H. Maria zittende en het kind Jezus en Johannes den Dooper op den grond. Omgeven door een afzonderlijk, uit 4 stukken bestaande, zwart randwerk. in houtsn. met het keizerl. wapen, dat van Holland en Haarlem, en timmermansgereedschappen. Znd. nm. v. grav., doch waarschijnlijk van *J. W. v. Assen*. (*J. Corn. v. Oostzanen*. Zie op 1346.) Hg. 20, br. 15 dm. znd. rand. Met den rand hg. 25, br. 20 dm. Onderaan een Holl. vers van vier 18reg. coupletten in 2 kol., met 2reg. opschr. „Ter eeren van Joseph Ydoon leest dit als kloecke „opmerckers," enz. get. „Liefde baert Vrede." *P. V. G.* Op 1 bl. fol.

Op de keerzijde van deze uitmuntende en zeer zeldzame houtsn. staat in 17eeuwsch HS : „Triumph van Keyser Karel V. 40 stuks compleet „kost 6 stuiv."

Deze plaat is nog in 1693 voor een nieuwjaarsprent gebruikt. (N° 2686 A.)

1118 Ad Nieuwjaarsprent van het Kersmisgild te Haarlem, vertoonende de aanbidding der herders. In ov. met randschr. „*'t Cors ghilt Maetham — Voor een nieuw jaer dit te schencken — Seer milt aennam*," enz. Met 9reg. vers, waarin gezegd wordt dat dit gild reeds 300 jaar bestaat, toen 54 leden had, die 13 genoodigde armen ten eten gaven alvorens zelf aan te zitten. Door *J. Matham*. Hg. 22, br. 14 dm. kl. fol. *Uiterst zeldzaam*. — Hierbij eene in 1862 namens het bestuur van hetz. gild vervaardigde photographische afdruk dezer plaat.

1118 Ae Afbeelding van den zilveren verguld en halsketen, afkomstig van de kloveniersschutters te Dordrecht, berustende bij de familie Bemolt? aldaar. Fraaije *teekening* in kleuren naar het origineel door *J. Rutten*. Hg. 36, br. 53 dm. br. fol. In den atlas van den Heer Mr. S. v. Gijn.

1118 Af „Objets rares recueillis et publiés par J. d'Huyvetter, à Gand; gravés sur cuivre par *C. Onghena.* Gand, Goesin Verhaeghe. 1829. kl. 4⁰. — 22 bladz. met de afbeelding in het klein van 193 kunstvoorwerpen, als vazen, kannen, bekers, glazen, lampen, een groot kerkraam, enz. — Een uitmuntend voorbeeld om in een klein bestek een menigte goede en goedkoope afbeeldingen te geven; dit boekje kostte 75 Belg. centimes doch is nooit in den handel geweest en zeer zeldzaam. Zie: Messager d. Sc. Histor. 1835. p. 96.

1118 Ag Schepen. — Afbeelding van een Nederl. koopvaardijschip met 3 masten; op den achtersteven het wapen van Hoorn; in het midden de vlag met den Holl. leeuw; ter weerszijde de Holl. driekleur; in het verschiet links eene stad (Hoorn?) Naar (en door?) *H. Vroom* met adres van *Broer Jansz.* Hg. 28, br. 37 dm. br. fol.

Zie de plaat van eene IJsschuit onder N⁰ 1159 B.

1118 Ah „Misbruyck van 't proces." — Zinneprent op de nadeelige gevolgen van voortdurend procederen, in 8 afbeeldingen, ieder met een 2reg. Lat., Fr. en Holl. vers en 2reg. Lat. spr. Met bovenst. opschrift in Lat., Fr. en Holl. Met approbatie van *P. Coens C.A.* Fraaije grav. (waarschijnlijk door en) met adres van *Th. Galle.* Hg. 37, br. 46 dm. br. fol.

Latere kopien van de platen van *H. Goltzius.* Vermeld door Bartsch P. G. III. N⁰ 117a—124a.

1118 Ai Afbeelding van een pijnbank en andere folterwerktuigen, te 's Bosch. 3 Sts. lith. znd. nm. 8⁰. Uit: Hermans, Bijdr. Dl. 2. Blz. 108, 157 en 515.

1118 Ak „Die ovde Roomsche ende Ghereformeerde Kerckelicke Calendier,.... „beneffens den Ouden Style der Roomscher Iaren Iulij Caesaris.... „Alsmede de Nije Gregoriaensche Style en veranderinge des Jaers, so die „in dese laetste tijdt van nieus is ingestelt, en van de Roomsche Kercke „gevolght werdt." — Oude plakalmanak, met een volksdeun voor iedere maand, waarschijnlijk om het onthouden der Heiligendagen te vergemakkelijken. Znd. nm. of adres. fol. — Een uitvoeriger uitlegging vindt men in het hierbij gevoegde: „Calendarium sillabatim ediscendum" en daarnaast: „Calendarium sillabarum in duyts. Gedr. tot Amstelredam voor Claes Jacobsz. Paets. (circa 1600). kl. fol.

Volgens den Heer J. A. Alberdingk Thijm behooren beide Calendaria tot het tijdvak van 1590--1630. — In den Volksalm. v. Kath. 1854 zijn verscheidene van dergelijke maandversjes medegedeeld.

1118 Al **(1600)** *Leo Belgicus.* — Landkaart der Nd. en Zd. Nederlanden in de gedaante van den Holl. leeuw; ter regter- en linkerzijde de 8 borstb. in med. met randschr. van: Philips II en de 7 Gouverneurs van België, gen⁰ I—VII, van Margaretha v. Parma tot Albertus. Onderaan 5 borstb. van Willem I tot Maurits, waarnaast regts en links een Holl. en Fr. inschrift. Door *J. a. Deutecom Jr.* 1598 met zijn adres te Rotterdam. Hg. 44, br. 54 dm. br. fol.

1118 Am „Comitatus Hollandia, (onderaan) edita a Nic. Joh. Visscher." In het midden de kaart van Noord en Zd. Holland, zoodanig dat de Noordzee bovenaan, Gelderland en Friesland onderaan zijn gelegen. Rondom de kaart een fraai randw. met de steden Amsterdam en Enkhuijzen bovenin en

een afbeelding van Zeilschepen en eene ijsschuit, ter zijde 4 afbeeldingen van Nederl. kleederdragten en 12 van steden benevens 2 zegels; onderin de steden Rotterdam en Hoorn, de Burgt te Leiden en Brittenburg benevens *Curia Hollandiae*. Fraaije kaart (door *C. J. Visscher*) hg. met randw. 47, br. 58 dm. gr. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage. — Zie de plaat van de ijsschuit op N⁰ 1159 B.

1118 An Uitvoerige kaart der Noord- en Zuid Nederl. gewesten, Noord Frankrijk Gulik, Berg, Mark en Westphalen. Met (veel later) opschrift: Nova „XVII Provinc. descriptio Apud Hugo Allardi ex. 1666," in cartouche, waaronder het monogram v. d. uitgever. Onderaan regts: *Bapt. a Doetecom fecit.* gr. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1118 Ao (**1599. Dec.**) Komst en inhuldiging van Albertus en Isabella in Antwerpen en feesten daarbij gegeven. — 28 Platen in het boek: „J. Bochius, „historica narrat. profect. et inaugur. Seren. Belg. Princ. Alberti et Isa„bellae et eorum in Belgium adventus. Antv. Plantin 1602". fol. — Dit boek is in 5 afdeel. verdeeld, waarvan blz. 1—170 de feesten te Brussel enz. beschrijft, zonder platen, — blz. 171—316 die te Antwerpen met een afzonderl. gegrav. titel: „Pompae triumphalis et spectac. in advent. „et inaugur. Alberti et Isabellae Antv. exhibit, graphica designatio; à „Bochio scriptis illustr. Antv. 1602." — Blz. 317 tot 408 behelst (met afzonderl. titel) het verhaal van den intogt te Gend door M. A. Vrient, en blz. 409—487 het verhaal (met afzonderl. titel) der Triumphi et spectacula bij hun intogt te Valenciennes; door H. Oultreman. De 2 laatsten zonder platen. — Aan het slot op blz. 488—500 het verhaal v. h. beleg van den Bosch.

De platen, die in de afdeeling over Antw. voorkomen, zijn ongen' en van achteren bedrukt met Lat. tekst en rekenen onder de bijgevoegde blz.

178,79 *Magistratus salutatio et equitatus.* — Gezigt buiten Antw. en de citadel met de begroeting op den weg.

182,83. *Inauguratio extra urbem.* — Inhuldiging in een tempel, opgerigt buiten de groote poort van Antwerpen. Door *P. v. d. Borcht.* 1599.

186,87. *Introitus in urbem.* — Intogt onder een troonhemel met eene groote estrade en zinneb. fig.

195. *Agriculturae typus.* — Estrade met de zinnebeelden v. den landbouw.

198,99. *Prius frontisp. arcus Hisp.* — Triumphpoort met zinnebeelden en pektonnen.

204,05. *Postica pars arcus Hisp.* — Dez. eerepoort van de achterzijde gezien.

207. *Pegma Veneris victricis.* — Tooneel met Venus gekroond.

210,11. *Arcus triumph. Lusitan.* — Triumphpoort met zinneb. en pektonnen.

214,15. *Posterius frontisp. arcus Lusitan.* — Achterzijde v. dez. eerepoort.

218,19. *Schema theatri Versatilis.* — Gr. (bewegel.?) theater m. zinneb. pers.

222,23. *Facies altera theatri Versatilis.* — Hetz. v. d. keerz. m. and. voorstell.

226,27. *Triumph. machina Genuensium.* — Zeer groote eerepoort.

232,33. *Schema adv. fortis molis Genuensium.* — Keerz. van het voorg.

235. *Columna Victoriae.* — Zuil der Overwinning.

237. *Opus divo Eugenio sacrum.* — Kleine eerep. ter eere v. d. H. Eugenius.

239. *Arcus Mediolan.* — Kleine eerepoort der Milanezen.

246,47. *Arcus triumphalis Fortunae muliebris.* — Hooge eerepoort ter eere der vrouwen.
263. *Schema fornicis Hermathenae.* — Kleine eerepoort.
267. *Typus Herculis Gallici.* — Estrade met Hercules en de maagden der verschillende steden?
272. Znd. opschrift. — De groote oliphant.
274,75. *Apparatus in foro.* — De groote Antw. reus en 2 kleinere beelden.
279. *Schema pegmatus politici.* — Theater met zinnebeeld. voorstellingen.
285. *Graphica designatio operis Fuggerorum.* — Eerep. der famil. Fugger.
288. Zonder opschrift. — Estrade voor de St. Jansbrug.
290,91. *Carrus Neptuni.* — Wagen van Neptunus met zeepaarden.
299. *Graphica designatio arcus saecularis.* — Eerep. voor het Eeuwfeest.
332. *Ingressus Palatii ad D. Michaelis.* — Inkomst b. d. St. Michaëlskerk.
308,09. *Inaugurationis apparatus in foro.* — Inhuldiging op de markt vol menschen.

Deze fraaije platen zijn waarschijnlijk alle door *P. v. d. Borcht*, ofschoon slechts blz. 182,83 zijn naam draagt; ze zijn in dit exempl. in ouden tijd fraai gekleurd.

1121 A **(1600. 5 Febr.)** Gevecht van Breauté met Lekkerbeetje op de Vugterheide bij 's Bosch. — Dez. voorstelling verkleind met onderschrift in het midden: „Hooge Moet selde goet." Met nagenoeg dez. Holl. en Fransche uitlegging als onder N° 1122 doch uitvoeriger. Znd. bovenschr. Znd. nm. v. grav. met adres van *C. J. Visscher*. Fraaije en grootere grav. dan N° 1122. Hg. 39, br. 52 dm. br. fol.

1122 A Dez. voorstell. even groot als 1122*a*, doch znd. bovenschr. en inschr. „Hooge Moet" een gegrav. Fransch onderschr. in 4 kol. en lager een 4reg. doorloop. Holl. onderschr. Met adres van *H. Allardt*. Hg. 27, br. 33 dm. br. fol.

1122 B Dez. voorstelling evengroot, met 2reg. Lat. opdragt aan den Commandant van den Bosch A. Baron v. Grobbendonc, door *M. Snijders* te Antw. waaronder een 8reg. vers ter eere van Lekkerbeetjen en zijne medgezellen. Hg. en br. als voren. br. fol. Waarschijnlijk 1e staat der platen 1122*a*, *b* en A.

1124 A Hetz. anders. Op de plaat staat *Lackerbeetken*. Met Lat. opdragt en Lat. verzen. Naar *Seb. Vranx* door *M. Snijders*. Hg. 23, br. 38 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer A. J. Nijland.

1124 B **10 Mrt.** Afbeelding van een zeehond of zeeleeuw (*Phoca Vitulina*) wegende 500 pond en 9 voet lang, gevangen in de Merwede tusschen Gorcum en Werkendam. Bovenaan regts de afbeelding hoe het dier gevangen werd; links eene in tweeën gedeelde cartouche met Holl. en Fransch opschrift: „Dit Seemonster ende onbekende beeste" enz. en: „Ce monstre marin et beste incognue" etc.; lager de afbeelding van het jong, na den dood van het moederdier geboren. Door *Jul. Goltzius* met adres van *Serie Joes*. Hg. 24, br. 38 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nyland.

1126 A Zinneprent op de inneming van de schans St. Andries bij Bommel door Maurits — en tevens spotprent op den bouw van dit fort (in Junij 1599. Zie No 1092.) — Eene grove breede houtsn. in 3 afdeelingen met een 13, 9 en 14reg. Holl. vers. De 1e afdeel., links stelt

Andr. Marel in ... Taf. 398. 1126 B

den *Gespaengnoliseerden Leeuw* voor, die over het beleg van Bommel juicht; de 3e afdeel., regts, den *Gheunieerden Leeuw*, met de patriotten als kikvorschen, die over het oprigten en innemen van het fort St. Andries juichen. In het midden het fort *St. Andries*, waaronder: „Antwoort van den Echo tot den murmurerenden Bossenaar." Tezamen hg. 9.5, met vers 15.5 dm. br. 26.5 dm. br. 4°. Het schijnt dat er onderaan iets is afgesneden. Dit is het eenig exempl. van deze curieuse spotprent dat ik ooit gezien heb.

1126 B Dezelfde voorstelling doch grooter — en in fraaije gravure — dan de voorgaande houtsnede nl. van den Gespaegnoliseerden- en Gheunieerden Leeuw, en waarschijnlijk het origineel van deze. — Twee groote med. naast elkâar; links met gegrav. bovenschr. „Vindex Belgii" stelt *Belgica* nl. Zuid-Nederl. (later *Gespaegnoliseerde Leeuw*) voor, dat door de kikvorschen *Rebelles* en vele vliegen *Varii haeretici* gekweld wordt; regts de leeuw (later *de Gheunieerde Leeuw*) die de varkens uit zijn tuin jaagt (zie N° 701) en links de Spaansche Armada door den adem v. Jehova vernietigd, met bovenschr.: „Justitiae et libertatis Assertor." Onder ieder med. een 14 reg. gegrav. Lat. vers en in het midden een langer epigram. Bovenaan een Holl. berigt dat dit eene kopie is van de plaat door de Jezuiten tot verwijt der Hollanders gemaakt en gegraveerd door *J. Sadeler* te Venetië, doch nu op nieuw uitgegeven met het antwoord in het onderst. Lat. epigram. Fraaije grav. zud. nm. hg. 19, br. 29 dm. br. 4°. *Hoogst zeldzaam.* Bij den heer A. v. Stolk.

1127 A Togt van Maurits naar Ostende. — Onder N° 1127 is het regtsche blad dezer 2 aaneenhoorende bladen beschreven; het later verkregen linksche bevat de kaart van Vlaanderen, waarop links bovenaan Philippine; lager Biervliet, onderaan Vlissingen en Rammekens; regts bovenaan Maldeghem, lager Middelburg en Sluis. Met 2 zesreg. verzen van *H. Grotius*, een Lat. opdragt der kaart aan de Staten van Holland door *Floris Balthasar* en adres van *H. Hondius*. 1616. Hierbij (in fraai afschrift) de Holl. uitlegging dezer beide platen in 9 kol. ieder van 42 regels: „Afbeeld. van den grooten tocht in Vlaanderen" enz. In druk bij den Heer A. v. Stolk. De plaat hg. en br. als het regtsche blad. br. fol.

Dit linksche blad is van de 2e uitgave van 1616; er bestaat eene vroegere volgens Bodel, Monographie over Balthasar.

1127 B „Toelichting tot de geschiedenis van den veldtocht in Vlaanderen en den slag bij Nieuwpoort." — Kaartje van het land tusschen Ostende regts bovenaan en Nieuwpoort links onderaan. Met afzond. karton van den weg van Philippine naar Oudenburg. Lith. znd. nm. br. 4°. Uit: J. Bosscha, Nêerlands heldendaden te land.

1129 A a (12 Juny.) „Aenlandighe te Philippinen." — Kaartje van het strand met Philippine bovenaan in het midden, sterk bezet met troepen; links *Assene* regts *Schans Iserdyck*; onderaan de Holl. vloot, een zandbank gem. *plaet* en het fort *Mauritius*. Met beschrijving ter linkerzijde en van onderen met bovenst. opschrift: „Conterfeytinge der grooter „scheeps Armade van 2700 seylen." enz. De plaat hg. 23, met tekst 33 dm.; br. 31 dm. met tekst 40.5 dm. Bij den Heer A. v. Stolk.

b Dez. plaat, vroegere druk, zonder beschrijving ter zijde en van onderen; doch met een 24reg. echo-vers in 2 kol. in boekdr. onder de plaat, beginnende : „Is daer so menich man in Vlaandren neer ghevelt," enz. *Zeldzaam.*

1132 „Ectypoma classis bis mille" etc. — Gegrav. opschrift in de plaat boven *a* de uitvoerige en fraaije voorstelling van de landing der Holl. vloot voor Philippine in Vlaanderen, beginnende op het linksche blad, waar men bovenaan links ziet *Ghent*, lager *'t Sas*, regts *Watervliet*, in het midden de schans v. Philippine met het ontscheepte leger en lager de schepen; het regtsche blad heeft bovenaan regts *IJsendijck*, meer links *Brug*, lager Biervliet; voorts de schepen. Op het linksche blad onderaan eene 3reg. gegrav. opdragt van den schilder *H. Vroom*, benevens een uitvoerig 36reg. Lat. vers, gegrav. in 12 kol. Naar *H. Vroom* (door *Cl. J. Visscher?*) met adres van *Corn. Claesz.* Op dezen staat is naast het tablet onderaan regts op het regtsche blad het monogr. *H. M(uller? ?)* Eerste uiterst zeldzame druk.

b Dez. plaat, latere druk met adres van *Nic. Jo. Visscher*, (Cl. J. Visscher.)

c Dez. plaat, nog latere druk, met Holl. bovenschr. in boekdr.: „Afbeeldinghe „van de groote Scheeps Armada, van omtrent achtentwintich hondert „Seylen." Slechts het linksche blad beschreven bij Drugulin, 1034.

1136 (2 July.) Slag bij Nieuwpoort. — Hierbij behoort eene uitvoerige Lat. uitlegging der Nos 1—66 en letters A—Y die op beide platen staan, in 5 kol. in smal randw. ter zijde en onder de plaat, eindigende: „Delphis „Batavorum. Sculpebat Flor. Balthazar ad intersigne aerei Nobilis in „Chorali platea." is op het Prentk. te Leiden, en hier in afschrift.

In het werk: Eenighe Formen van Slaghordens wordt gezegd dat de teekening voor deze plaat gemaakt is door een persoon, die den slag bijwoonde.

1137 Hetzelfde. — Uitvoerige voorstelling van het begin van den slag op 2 *a* aaneenbehoorende bladen, bovenaan de zee, onderaan het strand met het leger; op het linksche blad onderaan de haven van Nieuwpoort, en bovenaan in een cart. een 6reg. Lat. vers van *H. Grotius* Op het regtsche blad draagt het strand het opschrift: „De Strang"; bovenaan 1 reg. opschrift de „Schepen met ammonitie"; links een cart. met 10reg. vers van *Grotius*. Znd. nm. v. (doch door) *Balthasar*, door den Heer Bodel aan hem toegekend. Hg. 30, tezamen br. 89 dm. zeer br. fol.

b Dez. platen, gemerkt A en B, voorkomende in: Hondius, Fortificatien 1624 blz. 50 en in: Eenighe Formen van Slaghordens 1638. blz. 15. In beide werken behooren daarbij plaat C en D, zijnde latere drukken van N° 1140, (zie hierna) — die dus ook afzonderlijk, uit deze boeken genomen, voorkomen.

1140 *b* Hetzelfde. — De slagorde der beide legers, gemerkt C en D. (Zie 1137)

c Dez. platen, vroegere staat, znd. de letters C en D terwijl de beide bladen in het midden aaneenverbonden zijn door een smal 3e blad, slechts 10.5 dm. breed, waarop bovenaan de Holl. leeuw en Oostenrijksche adelaar, daaronder een 6reg. vers van *H. Grotius* en lager een 7reg. Lat. inschr. De 3 platen zijn onderaan verbonden door een doorloopend Holl. opschrift, tevens chronogram: „MaVrItiVs NassoV Door GoDts hVLp LeVert sLaCH — ALbert van OostenrijCK op JVLets tWeeden daCH." — Wij-

dit smalle tusschenblad aan bijna alle exx. ontbreekt, zoo ontbreken in het gegrav. bovenschr. der overige exx. ook de verbindingsletters *ae* en *infe*. Van de uiterste *zeldzaamheid*.

1142 Hetzelfde. — Verkleind naar N°. 1136; links de vaart naar N. Onderaan
A *a* links de stad; regts de gevangenneming van Mendoza. Met 17 reg. Lat. inschrift in een breed ov. Door *P. Bast*, hg. 35, br. 49 dm. br. fol.

Boven dit ex. is een reg. opschrift geplakt in boekdr.: „Ceste bataille „c'est faite" enz.

b Dez. plaat, latere druk met bijgevoegde Nos. 1—19 in de plaat en *Cum Privil.*

1142 Hetzelfde. Navolging der voorg. plaat. Bovenaan: *Slachtordnung von Graff*
B *Mauritz auf dem Strandt* enz. en vele Duitsche inschriften; links bovenaan het portr. van Aartshert. Albert, en onderaan dat van Maurits; in het midden een kleiner van Mendoza, ieder in ov.; onderaan links eene korte Holl. uitlegging A—K. Znd. nm. v. grav. (*C. de Passe?*). Hg. 33, br. 45 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*

1145 Hetzelfde op twee aaneenbehoorende bladen en waarschijnlijk de grootere
A afb. waarnaar 1145 *a*, welligt ook door *L. Cornely*, verkleind is; op het
a linksche blad onderaan Nieuwpoort en de haven; in het midden de *Lombaertsijde*, regts *Westende*, op het regtsche blad onderaan regts *Willekens Kerke*. Naar en door *Lamb. Cornely*. Met 10 reg. Lat. opdragt van hem aan de Staten Gen. en Maurits. Met afzonderl. Hoogd. beschrijving in boekdr. in 8 kol. op 2 bladen en uitlegging der Nos. 1—14 en A—G (waarschijnlijk eene vertaling van eene vroegere Holl. uitlegging). De 4 bladen tezamen breed 97, hg. 49 dm.

Boven of onder deze plaat behoort zonder twijfel eene even breede doch slechts 18 dm. hooge strook van 2 bladen, die te zamen een verkort overzigt van de geheele Vlaamsche kust van Duinkerken tot Sluis geven en ook zeer verkleind den slag bij Nieuwpoort voorstellen. Op het linksche blad is de Aartshertog en Gemalin te paard, en regts te voet Mendoza afgebeeld; op het regtsche blad de Prinsen Maurits en Hendrik te paard. Znd. nm. v. grav. (doch stellig door *L. Cornely*). Hg. 18, tezamen br. 93 dm. br. fol. *Uiterst zeldzaam.* Deze plaat is ook vermeld in: Schouburgh. der Nederl. 1759, blz. 301.

b Latere druk alleen van het linksche blad der laatstverm. breede strook, welke boven of onder de plaat behoort; de Aartshertogen te paard met Mendoza enz. met een 5reg. opschrift in boekdr. „Afbeeldinghe hoe den Eertzhertoge „Albertus van sijn Huysvrouwe Isabella het sweert ontfangt" enz. Bij den Heer A. J. Nijland. — Wijl dit opschrift geheel compleet is, bestaat er welligt ook een latere druk met soortgelijk opschrift van het regtsche blad.

1146 Hetzelfde als voren. Aan de linkerzijde eene gegrav. Ital. uitlegging der
A Nos. 1—13. Znd. nm. v. gr. br. fol.

1148 Hetzelfde. Lith. naar *N. de Keyser* door *C. Bentinck*. — Dez. pl. *proefdr.*
b vóór alle lett. op Chin. pap.

1151 **3 Julij.** „Optogt des Nederl. legers naar Ostende, den 3 Julij 1600,
A „daags na de overwinning bij Nieuwpoort; volgens de gecostumeerde voor-
a „stell. gegeven door de Studenten, ter gelegenheid van het 2e Eeuwfeest

„der Utrechtsche Hoogeschool, 16 Junij 1836." — Serie van 10 aaneenbehoorende bladen, met gegrav. titel op het 1e blad. br. fol. Lithogr. v. *Victor Adam*, gedrukt bij *Lemercier* te Parijs, uitg. van *Caramelli en Co.* en *A. Collings en v. d. Hout* te Utr. en Rotterd. Hierbij eene afzond. gedr. Naaml. der studenten, die aan den optogt hebben deelgenomen. gr. 30 blz. 8°.

b Dez. pl. *fraai gekleurd.*

1152 A Zinneprent op dezen tijd? — De Holl. leeuw in liggende doch grimmige houding; onder hem een menschenschedel. In br. ov. waarin een 4reg. vers als randschr. van *H. J. R.*: „En leo magnanimus" etc. Naar en door *J. de Gheyn* met adres van *J. Bosscher*. Hg. 27, br. 35 dm. br. fol.

Van dit overschoone blad, hier in verwonderlijk fraaijen druk, een der pronkstukken van Holl. graveerkunst, bestaat een 2e druk met adres van?

1152 B Zinneprent op den slag bij Nieuwpoort. — Maurits ontvangt uit de hand der Nederl. maagd een lauriertak; in het verschiet de slag en het strand, waarbij een walvisch komt aandrijven. Titelpr. op een pamphlet: Gods Handt oft. Overwinninghe tusschen Nieupoort en Ostende 2 Hooimaant 1600. Amst. H. de Buck 1600. 4°. Op de Kon. Bibliotheek.

1152 C Zinneprent. — Bovenaan de portr. van Prins Maurits en Frederik Hendrik, in het midden de slag bij Turnhout en een gezantschap? bij de Staten; terweerszijde 6 afbeeldingen van veroverde steden; onderaan de slag bij Nieuwpoort. Znd. nm. v. grav. Hg. 20, br. 16.5 dm. gr. 4°. Titelpl. van Dl. IV van Bor, Nederl. oorloghen. Amst. bij Colijn 1621. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1153 A Portret van Prins Maurits na den slag bij Nieuwpoort. — Borstbeeld links in fraai bewerkt harnas, in ov. met Lat. randschr. en lauwerkrans met med. Voorts onder een toog met tallooze figuren en arabesken en opschrift: „Securius bellum pace dubia." Terweerszijde van het portret de slag v. N. enz. Met 41 reg. gegrav. Lat. vers en opdragt aan de admiraliteiten van Amsterdam en Enkhuizen door *C. T. Boissens*. Naar en door *Corn. Boissens*. Onderaan een. afzonderl. uitvoerig Duitsch vers in 5 kol. in boekdr. hg. 60, met vers 63 dm. br. 45 dm. Er bestaat zeker eene vroegere uitgave zonder dit vers.

1153 B Portret van Prins Maurits na den slag bij Nieuwpoort. — De Prins blootshoofds, geharnast, op een steigerend paard. Bovenaan links zijn wapen, regts zijn devies: *Tandem* enz. daarboven 1 reg.: „Virumque „aequumque" enz. Spr. 21. Onder het paard de slag v. Nieuwpoort en Ostende in het verschiet. Met 7 reg. Lat. vers van *C. Utenhove* en 9 reg. beschrijving zijner overwinningen. Naar en door *Crsp. de Pas* 1600. Hg. 44, br. 29 dm. fol.

1157 *a* (**Nov.**) Zeilwagen van Sim. Stevin, naar *J. de Gheyn* door *W. Swanenburg*. — Van deze voortreffelijke en belangrijke plaat heb ik het geluk gehad thans alle verschillende uitgaven bijeen te kunnen brengen, zelfs eene meer, dan de Heer J. P. v. d. Kellen beschreven heeft in den Catalogus der prenten van Dr. de Ridder, (verkocht te Rott. April 1875), volgens de verschillende exx. op het Kabinet te Stokholm en elders. Ik meen alzoo te mogen aannemen dat mijne verzameling nagenoeg uniek is en laat daarom eene vrij uitvoerige beschrijving volgen.

Over den zeilwagen zelven heb ik niets meer kunnen vinden na hetgeen daarover in mijne vorige beschrijving gezegd is.

1e *Staat*. De voorstelling op 3 aaneenbehoorende bladen, onderaan gemerkt *a*, *b*, *c* vereenigd door een doorloopend 2reg. Lat. opschrift „Currus velifero ill. Pr. Maur. volitantes 2 horis Scheverina Pettenum ad 14 mill. Holl. quae singula justae horae iter excedunt." (De 2 schilden op de latere drukken van blad *a* en *c* bovenaan voorkomende, zijn op dezen staat nog niet aangebragt.) Het linksche der 3 bladen vertoont het strand en 2 ruiters; het middelste den zeilwagen; het regtsche een kleiner zeilwagen met de Prinsel. vlag. Naar *J. de Gheyn* door *G. Swanenburgch* met adres van *C. v. Sichem* en *H. Haestens*. Ter linker- en regterzijde en onder de plaat uitvoerige verzen in boekdruk op afzonderlijke strooken; links: Uitlegginge der Wintwagens van sijne Vorstel. Ghenade. Uit het Latijn," in 18 ongelijke strophen van tezamen 244 regels (IX—XVIII onder de plaat.) Regts een groot Holl. gedicht: „De Reys" van 130 regels. Onderaan het adres v. Leiden, *v. Sichem en Haestens* 1603. — Onder het middelste blad eene houtsnede door *C. v. Sichem* van het onderstel des wagens, waarboven eene uitvoerige verklaring in 7 reg. curs. Hg. 55, met het vers 67 dm. br. 1 el 25 dm., met de verzen 1 el 50 dm.

Dit geheel ongeschonden en fraai ex. heb ik uit Duitschland verkregen.

b 2e *Staat*. Dez. plaat met 2 groote blanco cartouches voor inschriften, bovenaan in het 1e en 3e blad, en adres van *C. v. Sichem*, dat van *Haestens* is door arceringen onleesbaar gemaakt, waarschijnlijk een *proefdruk* van dezen staat vóór de inschriften.

c 3e *Staat*. Dez. plaat met adres van *D. P. Voskuil* te Amst. in de Oudebrugsteeg in de Witte Engel 1612. — Van dezen staat bezit ik alleen de houtsn. van het onderstel door *C. v. Sichem* met een ander Holl. bovenschrift in boekdruk dan op den eersten staat.

d. 4e *Staat*. Dez plaat, latere druk waarin de 2 schilden v. den 2en staat ingevuld zijn met een Lat. en Fransch 9 reg. inschrift: „Ignographia veli voli „currus — Le charriot volant" enz. Met adres van *H. Hondius*. Onder de plaat is eene uitvoerige Holl. Lat. en Fransche uitlegging in boekdr. gehecht van SEx. Gr. Maurits kunst-rijcke Windt-wagens in 9 kol. waarvan de 5e kol. eene latere druk is der houtsnede door v. Sichem van het onderstel der wagens met adres v. Amst. *Cl. J. Visscher* 1652.

e 5e *Staat*. Dez. plaat met dez. inschriften, latere druk met het adres van *Cl. J. Visscher*. Met Holl. Lat. en Fransche beschrijving en houtsn.

1159 A *a* Zeilwagen. — De voorstelling der 3 bladen op één blad tezamen gebragt, doch juist omgekeerd en even naauwkeurig gevolgd naar de origineele plaat als de op n⁰ 1159 vermelde plaat onnaauwkeurig is. Met 2 reg. gegrav. inschrift bovenaan: „Currus velif." enz. evenals in de groote Holl. plaat. Onder de plaat in boekdr. een 12reg. Duitsch vers van M. G. A. D. in gebloemden rand. Fraaije, zeker Holl. grav. znd. nm. Hg. 26, met vers 30 dm., br. 31 dm. fol.

b Dez. plaat, latere druk zonder vers.

1159 B Eene ijsschuit op het ijs zeilende langs een dorpsvaart; schaatsenrijders enz.; regts eene vesting. — Zeer belangrijke en fraaije voorstelling

uit het volksleven door *C. v. Sichem*. Met 2reg. bovenschr. in boekdr. „Die nieue Seijlende Schuijt, met Volck gheladen.... vaerende in 2 uren „7 mijlen;" onderaan een zeer uitvoerig Fransch en Holl. vers, elk in 4 coupletten en adres van *C. v. Sichem* te Amst. (op **1157*a*** te Leiden). Hg. 14, met bovenschr. en vers 29 dm., br. 48 dm. br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

Ofschoon eene gewone ijsschuit, zooals tegenwoordig nog in gebruik is, zoo schijnt het mij vooral wegens de vergelijking van 7 mijlen in 2 uren toe, dat de toen nog aanwezige en welbekende zeilwagen tot deze voorstelling aanleiding zal gegeven hebben.

1160 (**1601. 13 Jan**) Mannelijke walvisch bij Beverwijk gestrand. — Door
b *J. Saenredam inve et Sculptor.* 1602. — Van deze zeer fraaije plaat bestaat eene vroegere uitgave vóór het adres van Janssonius 1618 en vóór den Dood en het wapen van Amsterdam in de lucht. (zie Bartsch P. G. III. No. 11.) Op het Prentkabinet alhier.

c Bij den Heer A. J. Nijland is van deze plaat eene 2e staat met den Dood en het Amsterd. wapen, doch vóór het adres van *J. Janssonius.*

1160 Hetzelfde anders en kleiner. — Duitsche plaat met opschrift: „Balaena.
A „Ein grosser Wallfisch von 60 Schuch lang und 41 Schuch hoch." Znd. nm. v. grav. Hg. 18, br. 29,5 dm. br. 4°. Get.: Tab. XLII. Uit? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1160 Hetzelfde, doch kleiner en anders. — Onderaan een Lat. en Holl. ge-
B dicht: „Monstrum horrendum" — eindigende: „syn heerlijckheyt be„tuygen." Door en met adres van *J. Matham* br. fol. Bartsch P. G. III. 61a. Drugulin, 1053.

1161 (**5 July.**) Beleg v. Ostende. Uit Baudart. br. 4°. — Pl. 2 is door *S. de Fries.* — K.

1162 Beleg v. Ostende. — Uitvoerig plan der stad in het midden, bovenaan de
A Noordzee, links de forten *Albertus* en *Isabella.* Onderaan regts *Isabella,*
a links Albertus staande. Met vele Holl. inschriften en 6 reg. Lat. inschrift en adres van *Hrm. Allard* te Amst. Door *Bpt. v. Deutecom.* br. fol. Onderaan een uitvoerig Duitsch verhaal v. h. beleg tot 8 Jan. 1602 en uitlegging der Nos. 1—56 en A—T. De plaat hg. 38, met beschrijv. 63½, br. 53 dm. fol.
b Dez. plaat, vroegere druk met uitvoerige Holl. uitlegging en verklaring der Nos. 1—54 en A—S op de plaat. Het adres afgesneden. Bij den Heer A. J. Nijland.

1162 Uitvoerig plan van Ostende en omstreken, met Holl. en Fransch inschrift:
B „Oostende met den geweldigen generalen Storm 7 Jan. 1602." — De bestorming is op het plan afgebeeld; bovenaan links een 7reg. Holl. en Fransch opschrift: „Afcontrefeijtinghe der Zeestad Oostende" enz. (Door en) met adres van: „*Bpt. v. Deutecom* te Amst. of te Rotterdam bij *Jan* „*v. Deutechum.*" Onderaan een afzonderl. uitvoerige Holl. beschrijving in 3 kol. van het beleg tot 7 Jan. 1602 en uitlegging 1—48 en A—N. Amst. H. de Buck en Bpt. v. Deutecum.

1163 Plan der stad. — Oude en zeer uitvoerige *teekening* der vesting. Znd.
A nm, Hg. 42, br. 56 dm. br. fol.

1163 B Plan v. de stad en het omliggend land. Door *G. Bouttats.* Met Ital. uitlegging van N⁰ 1—11. br. fol. Bovenaan gem. f. 471. Uit?

1163 C Dez. voorstelling, kleinere doch oudere afbeelding, met 5 reg. gegrav. inschrift onderaan links: „Eicon urbis Ostenda." br. 4⁰. Gen' N⁰ 3. Uit: Fleming?

1163 D Hetz. plan van Ostende verkleind. br fol. Onderaan regts gen⁰ 71. Uit: Guicciardini?

1163 E Kaartje van O. met omliggend land, volgens Giustiniano en Fleming. Links en bovenaan de belegeringswerktuigen, nl. de schutgevaarten, brug, vlot enz. Alles op 1 blad bijeen. Lith. naar *A. J. Wendel* bij *Trap.* br. fol. Uit: Milit. Spectator?

1163 F Nagenoeg hetzelfde plan, doch iets kleiner. Znd. nm. v. grav. Van achteren beplakt met eene Lat. beschrijving der stad en van het beleg. fol. Uit den Atlas van Janssonius.

1164 (**30 Julij.**) Rijnberk door Maurits ingenomen. br. fol. — Zekerlijk door *L. Cornely.* — K.

1164 A Beleg v. Rijnberk door Maurits. — Dez. voorstelling als die van L. Cornely, doch verkleind en eenigszins veranderd, met Lat. inschrift en adres van *H. Allard.* Door *Bpt. v. Deutecum.* Hg. 28, br. 38 dm. br. fol.

1167 A Hetz. — Dez. kaart van Blaeu gekleurd en v. acht. bedrukt met het Holl. verhaal van het beleg.

1168 Hetz. anders. Uit: Guicciardini, Fransch. 1609. fol.

1172 (**25—30 Dec.**) Overwinning op de Portugeesche vloot voor Bantam. 3 aaneenbehoorende fol. bladen. — Is waarschijnlijk door *Cl. J. Visscher,* en later, doch zeer veranderd, gebruikt voor den zeeslag bij Duins, N⁰ 1806.

1174 b Zinnebeeld op de Nederl. — „Emblema hodierni" enz. Met 12reg. gegrav. Lat. vers in 4 kol. — Dez. plaat, latere druk, waaronder een afzonderl. uitvoerig Holl. vers in 8 kol. van *Ds. Plancius* is vastgehecht, get.: „Verclaringhe v. de eyghenschappen v. de voorspoedige Jacht, ende geluck. Staat d. Vereen. Nederl." *Zeldzaam* met dit Holl. vers.

1177 (**1602. 7 Jan.**) Zware bestorming van Ostende. fol. — Deze plaat, gen⁰ 3, met Duitsche beschrijving: „Erzahlung" enz. is pl. 3 App. uit het werk: Belägerung der Statt Ostende. 1604. fol. wat hierachter op N⁰ 1215 A uitvoerig beschreven is. Zie over de bestorming ook 1162 A, B.

1177 A Hetzelfde. — Dezelfde plaat, gen⁰ 3 in vroegeren fraaijen staat en met uitvoeriger Holl. uitlegging boven en onder de plaat: „Verclaringhe neven „de figuerl. afbeeld. v. d. grouwel. storm 7 Jan." enz. Van acht. onbedrukt. fol. Bij den Heer A. v. Stolk. — Deze plaat moet uit het mij onbekende Holl. origineel van het boven aangehaalde Duitsche werk zijn.

1177 B Twee platen uit het Holl. origineel van het Duitsche werk, waartoe N⁰ 1177 behoort en wel plaat 1 en 2 van het Appendix, zijnde de eerste het vergeefsche gesprek over den vrede en de tweede het zich bloot geven der Aartshertogen te paard na de onderhandeling doch latere afzonderlijke drukken met bovenschr.: „Verclaringe van 't bespreck en de onderhandel. van vrede enz." Plaat en tekst zijn met een houtsneerand omgeven en op 2 aaneensluitende bladen. Hg. 71, br. 23½ dm. gr. fol. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

1177 C Bestorming van Ostende. — Afbeelding van Ostende met het omliggende land en het nieuwe fort; links een kuras met de wapens van Maurits en Hor. Vere; regts het Spaansche paard dat over de wereld wil springen. Grove houtsn. door *Wilh. Petri* waaronder een uitvoerig vers in vier 26reg. coupletten op het: „Mannelijck herte van de Gheunieerde binnen „Ostende.... op 7 deser Maant Jan. 1602 vreeselijk bestormt" enz. Hg. 13, met vers 45, br. 31 dm. fol. Op de Kon. Bibliotheek te 's Hage.

1177 D (**20 Mrt.**) Oprigting der O I. Compagnie. Naar *T. S. Cool* door *J. H. Rennefeld*. fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N°. 21 A.

1178 (**7 Junij tot 18 Julij.**) Togt van Maurits door Brabant enz. Groote plaat in 2 bladen. br. fol. — Deze is door *L. Cornely*. — K.

1179 A *a* Hetzelfde. — Dez. kaart, doch andere grav. kenbaar aan het krijgsmanshoofd, dat op deze kopie of origineel? boven de cartouche onderaan links staat onder het woord Thiel. Het woord *Langestraete*, dat op de voorg. pl. boven de mijlschaal staat, komt hierop niet voor. Znd. nm. v. grav. Hg. 19.5, br. 31 dm. br. fol. Geheel als de voorg. plaat. — Uit Orlers.

b Dez. plaat *gekleurd*.

1181 (**16 Julij.**) Inneming van Helmond door Maurits. br. fol. Uit: Guicciardini, Fransch. Amst. 1609 en Latijn 1613. Door *L. Cornely*. — K.

1182 A (**18 Julij tot 20 Sept.**) Beleg van Grave. — Zeer uitvoerige kaart van het omliggende land; in het midden de vesting, daarboven de Maas; regts in het midden eenige ruiterij. Fraaije grav. in *proefdr.* vóór alle lett. znd. eenigen nm. Met titel in oud HS. „Siège de Grave par „Maurice." Hg. 39, br. 53 dm. br. fol.

1183 A *a* Hetzelfde. In het midden de plattegrond der stad; links de versterkte bolwerken; regts de rivier en het omliggende land. Door *Bpt. v. Deutechum*. Amst. Onderaan eene Holl. beschrijving in boekdr. in 3 kol.: „Afconterfeijtinghe der stercke stadt Grave" enz. Hg. 29, met beschrijving 44 dm., br. 38 dm. fol.

Hoewel de plaat in grootte nagenoeg gelijk is, verschilt zij toch in voorstelling zeer van N° 1183 van denz. graveur.

b Dez. plaat, fraaije welligt vroegere staat, waaronder eene Fransche uitlegging in boekdr. A—Z en *a—u*.

1187 Hetzelfde. Met inschr.: „Hic est situs oppidi Gravae.." Gen. 15. Uit: Guicciardini, Fransch. 1609, en Lat. 1613 br. fol. Is door *L. Cornely*. —K.

1189 A (**4 Sept.**) Gezantschap van den Sultan van Atchin aan Prins Maurits en de Staten Gen. op 4 Sept. 1602; (Wagenaar, IX. 145) voorgesteld in een gecostumeerden optogt door het Delftsche studentenkorps bij gelegenheid van het 4e lustrum der Koninkl. Academie te Delft, 8 Julij 1862. — Serie van 8 aaneenbehoorende platen, ieder hg. 28, br. 68.5 dm. Chromolith. van *W. B. IJzerdraad*. Met 1 bl. verklaring in boekdr. Uitg. v. H. Nijgh te Rotterdam. br. fol. Hierbij behoort eene verklaring der 8 groepen van den optogt in lithogr. met de namen der deelnemers, feestwijzer en Maskarade-vers in Oud-Hollandsch.

1189 B Portretten der Studenten, die bij dezen optogt de 4 hoofdrollen vervulden. Alle ten voeten uit in de historische costumes. 4 ongen° platen in fraaije

chromolith. van *S. Lankhout*, uitgeg. bij H. Koster te Delft. gr. 4°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. — Zie hunne namen in Dl. III, N° 7326.

1190 (3 Oct.) Zes Spaansche galeijen tusschen Engeland en Vlaanderen door de
A vereenigde Holl. en Eng. scheepsmagt veroverd en in den grond geboord.
a (Wagenaar, IX, 122, 23.) — Zeer uitvoerige voorstelling van dit feit en de verstrooijing der Spaansche vloot, op 3 aaneensluitende folio bladen, verbonden door het volgende 1reg. gegrav. bovenschr. „Typus „octo longarum navium Anno MVIcII ab Hispaniae rege missarum ad „Oceanum Belgicum infestandum, quarum navium quatuor Anglorum „atque Hollandorum virtute conquassatae sunt et submersae, ceterae naufragio „periere." Het eerste of linksche blad stelt onderaan de ontredderde galei bij Calais met het Eng. oorlogschip voor; op het 2e (middelste) blad ziet men de doorschoten galei bij Duinkerken; op het 3e (regtsche) de vernielde galei bij Nieuwpoort en Oostende. Door *Jan Rem* v. Antwerpen met opdragt aan de Staten-Gen. der Vereen. Provinc. en adres van *Willem Jansz.* (Bleau) *sub signo solarii deaurati* (op het Water te Amst.); voorts met uitvoerig Lat. vers van 107 regels van *R. Lubbeus* Friso. Ieder blad hg. 54, br. 41 dm. fol. — Van de uiterste zeldzaamheid. Zeer fraai exempl.
b Dez. plaat, in ouden tijd fraai gekleurd, doch over het Lat. vers en de opdragt van Rem aan de Stat. Gen. (op het 1e bl. onderaan links) is geplakt een uitvoerig Holl. verhaal in 6 kol. ieder van 10 reg. van den geheelen scheepsstrijd. Deze beschrijving is blijkbaar gedrukt om onder de plaat gevoegd te worden en maakt geen afzonderlijk blad uit. Bij den Heer A. v. Stolk.

Volgens Eekhoff, Kunstverz. v. Leeuwarden, blz. 303, heeft zekere G. Rijkelsma van de Staten Gen. eene vereering van *f* 150 ontvangen voor: de Caerte van de waterslach in 1602 bij Sluys die hij door Mr. Hans Rem heeft doen snijden. — In welke betrekking stond Rijkelsma tot deze plaat?

Het opschrift *octo navium* (8 schepen) heeft mij en anderen doen denken, dat deze plaat op 1603 26 Mei behoorde, omdat Spinola toen werkelijk met 8 galeijen uit Sluis geloopen en door de Moor verslagen is, terwijl in 1602 3 Oct. slechts 6 galeijen in den grond zijn geschoten, Spinola is echter inderdaad uit Spanje gevaren *ad Oceanum Belgicum infestandum*, volgens het opschrift, met 8 galeijen, waarvan er evenwel reeds in Portugal 2 vernield werden, en daar de Engelschen wel aan den strijd van 1602, doch niet aan dien van 1603 deelnamen, moeten deze platen hier geplaatst worden, zoo ook de N°. 1197 en 1198.

1190 Hetzelfde. — Onderaan de Vlaamsche bovenaan de Eng. kust en *Doeveren*.
B Zmd. nm. v. grav. kl. 4°. N° 11. Uit Haestens, Ostende.

1190 Hetzelfde, eenigszins grooter. Onderaan links Calais. Onder de plaat een
C 6reg. Duitsch vers in 3 kol. in boekdr. en A° MDCII Oct. 3. Door *G. K(eller)* br. 4°. — N°. B en C. bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1190 **1603. 15 Mrt.** „Beschrijvinghe van de herlijcke Arcus Triumphal. ofte
D „Eerepoorte van de Nederlandse Natie opgerecht te Londen, ter eere van „den Coninck Jacobo van Engeland. Middelb. voor Coenraad Jansen bij „R. Schilders. 1604. Te coope int korte Suytwerck (Southwark) in den „Vergulden Passer ten huize van Conr. Jansen tot Londen. Lond." fol,

Dit werk bestaat uit eenige gegrav. platen met eenigen tekst. Het unieke ex. hiervan door den Bibliophiel C. v. Hulthem in 1829 te Brugge aangekocht, is uitvoerig doch onvolledig beschreven in Catal. Bremmaecker 1845, N° 1744 en voor 280 fr. verkocht aan de Koninkl. Biblioth. te Brussel. — Zie v. Meteren, Historien 25e boek einde, waar men op blz. 373 uitg. v. 1786 eene uitvoerige beschrijving van deze plegtigheid vindt. Coenraad Jansen was uit 's Bosch en de meeste kunstenaars, hiervoor gebruikt, Hollanders.

1192 Het uitzeilen eener vloot van 9 schepen uit Amsterdam naar Indië. — Dit is het uitzeilen van de eerste vloot der O. I. Maatsch. waarmede Steven Van der Hagen zijne 2e Ind. reis deed in Dec. 1602. Zie: Begin en Voortgang N° 1055. dl. II. — Deze plaat is waarschijnlijk door *H. Hondius.*

1194 (**Maart**.) Wachtendonck wordt door Graaf Fred. v. d. Bergh verrast. Door *P. Kaerius*, Uit: Guicciardini. Lat. 1613. — K.

1195 A **26 Mei**. De 8 galeijen van Spinola door Joos de Moor bij Sluis geslagen. — Zeer uitvoerige en fraaije voorstelling der beide vloten op twee aaneenbehoorende bladen, vereenigd door een 1reg. Lat. gegrav. bovenschr.: „*Soli Deo gloria*" etc. en een 12reg. gegrav. Lat. vers in 6 kol. onder de plaat. Het linksche blad heeft bovenaan links Breskens, regts *Cassand* en een deel der Holl. vloot; het regtsche blad heeft bovenaan Sluis en Damme; daaronder het schip van de Moor (A) slaags met dat van Spinola (4). Onderaan regts de Lat. opdragt v. d. graveur *J. Rem* en adres van *Guil. Janssonius* (W. J. Blaeu) te Amst. Ieder blad hg. 52, br. 46½ dm.

Onder de plaat is met oude hand eene Fransche uitlegging geschreven der Nos. en letters op de plaat voorkomende.

Eene verkl. kopie van deze plaat met hetz. opschrift en vers vindt men in het Duitsche boek v. Ostende, N°. 1215 B. Dl. 1 App. pl. 6, en eene andere and. opschr. en vers onder N° 1195.

Hierbij nog: „Merkwaardigheden v. h. gevecht der oorlogsschepen voor „Sluis in 1603" door P. A. Leupe 1849. 8 blz. 8°. Uit een tijdschr. voor het zeewezen.

1195 B Hetzelfde? anders. — Links eenige Holl. schepen in gevecht met 3 Spaansche galeijen, waarvan 2 brandende, regts een groot schip met het wapen van Leiden in de vlag en 2 veroverde galeijen. Fraaije *teekening* in O. I. inkt naar de oorspronkelijke schilderij van *Ad. Willaerts*, 1639, op het Museum v. schilderijen te Haarlem. De schilderij hg. 78, br. 192 dm.; Deze teekening door *P. van Looy*. 1880. is hg. 27.5, br. 49 dm. br. fol.

Boven de voorstelling zijn 10 vlaggen op grootere schaal ter verduidelijking in kleuren afgebeeld. In den Catalogus van Haarlem is jaar en dag van dit gevecht niet opgegeven, zoodat het onzeker is welke slag is voorgesteld. Immerzeel, Levens, III. 236 vermeldt dat er op de Staten-kamer te Utrecht *twee* schilderijen door *Willaarts* over den slag bij Gibraltar hingen, en meent daarmede zeker deze schilderij en die hierachter op N° 1243 A beschreven. Wijl op beide schilderijen over Gibraltar, 1243 A en B, geene galeijen voorkomen en daarbij eene veel grootere scheepsmagt dan hier afgebeeld is, behoort deze waarschijnlijk hier.

1197 en 98 Deze platen behooren niet op 1603 22 Mei doch op **1602 3 Oct**,

1202 (**18 Aug. tot Oct**) Vergeefsch beleg v. 's Bosch door Maurits. —
A Hetzelfde, geheel als voren, doch veel grooter, znd. kaartje, doch met cartouche bevattende een 7reg. Fransch kapit. inschrift: „Vraye et na„turelle carte" etc. onderaan in het midden en regts een ander met Fr. uitlegging A—O en adres van „*Jehan Bapt. Vrints* en Anvers, à l'esco „de Spaigne, La Lombarde-veste." Fraaije grav. znd. nm. (doch door *Bpt. v. Deutecom*.) Hg. 40,5, br. 47 dm. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1206 „Dit is den Neuwtralisten Rolwaghen van Jan Claessen ende Robbert
A „Robbertsen den Nieuwen Profeet.... tot Amst. in de Leijdstarre die „welke hem beroembt heeft de Sonne stil te doen staen" enz. — Drie reg. opschrift boven eene grove houtsnede (dez. als N⁰ 1334) van een grooten rolwagen waarop een man met eene vlag en een vrouw met een nar, elk met een zotskap in de hand door een ezel getrokken worden. Onder de plaat vele verzen in 6 kol. waaronder een „Antwoordlied door Rolwaghen „tegen Robbert Robbertsen" enz. „gedrukt in 1603." De plaat hg. 12, met opschrift 15, en met vers 46 dm., br. 36 dm. fol.

Deze plaat heeft betrekking op een der meest onbekende gedeelten der oude Doopsgez geschiedenis. J. C. Rolwagen is vooral bekend door zijne tegenschriften over het Groninger Placaat van 7 Sept. 1601 tegen de Doopsgezinden. (Zie Bibl. v. Pamphl. N⁰ 484—86 en 513). Hij was vroeger in overeenstemming, later in tegenspraak met Robbert Le Canu, (alias Robbert Robbertsen) schrijver der bekende: „Korte Inleiding der feesten Israëls 1603, herdrukt 1693 en 1720. Op diens visioenen hebben vele dezer verzen betrekking alsmede op de Doopsgez. leeraars te Amsterdam Lubbert Gerritsz en P. W. Bogaert.

Hierbij een uitvoerige brief van 5 blz. door Prof. J. G. de Hoop Scheffer met meer bijzonderheden over deze plaat.

Robb. Robbertsen, vroeger schoolmeester en leeraar der zeevaart te Hoorn, woonde 1593 te Amst. buiten de Haarl. poort in de Leidstar en daagde zijnen tegenstander Lubb. Gerrits uit tot een redetwist waarbij hij meende dat de zon zou stilstaan als bewijs voor de waarheid zijner beweringen.

1208 (**1604. Jan.**) Omgang der Leprozen op Koppermaandag. — Dez. plaat,
b vroegere druk, vóór het adres van *Clemendt de Jonge*, doch ook met het jaar 1608 boven de deur.

1212 **20 Aug.** Beleg en inneming van Sluis door Prins Maurits. — Hetz.
A anders. Nagenoeg in het midden Sluis, onderaan de kwartieren van Prins Maurits, Graaf Willem en Graaf Ernst v. Nassau. Znd. nm. v. grav. gr. br. fol. Op de keerzijde bedrukt met Lat. tekst uit Bleau, Stedeboek.

1212 Hetz. anders. — Kaart van het omliggende land met vele inscripties.
B br. fol. Gekleurd. De keerzijde bedrukt met een Holl. verhaal van het beleg. Uit: Bleau, Atlas.

1213 Hetzelfde. — Kaart der landstreek; regts bovenaan Sluis, links Gend enz. Znd.
A nm. v. grav. gr. br. 4⁰. Deze kaart is zeer afwijkende van de andere kaarten.

1213 Hetzelfde. — Kaart van het geheele omliggende land van Sluis. — Boven-

B aan regts Breskens, links in het midden Sluis. Met Ital. uitlegging A—J. br. fol. Gem. fig. XII. Uit? Bij den Heer A. v. Stolk.

1214 Kaartje van Staats-Vlaanderen met Sluis in het midden, regts Brugge
A enz. Znd. nm. v. grav. Hg. 10, br. 14.5 dm. 4°. Titelpr. v. een pamphl.: „Journael of Dagregister in Vlaenderen van 25 April tot 15 Sept. 1604." Door *Broer Jansz.*, later courantier die zelf tegenwoordig was. (Bibl. v. Pamphl. 532.) 4°.

1215 (2 **Sept.**) Inneming van Ostende. — Deze platen, 3—14, waarbij 6 dubbel is, behooren in eene latere, welligt Fransche uitgave van Haestens, Ostende 1613. De volgende platen zijn anders genummerd:
Uitg. 1613. pl. 2, later 4. — pl. 4, later 5. — pl. 5, later 6. — pl. 6 is gebleven, en komt dus 2 maal voor. — pl. 12, later 14. — pl. 14, later 12.

1215 Hetzelfde. — „Belägerung der Statt Ostende. Journal: Tagregister und
A „beschreibung aller gedenckwürd. Sachen etc. der Statt Ostende in Flan-
a „dern, von 5 July 1601 biss gegenwert. Herbstmisse 1604 . . . . Aus der „Niederl. in die Hocht. Sprach transferirt. Nach die glaubwirdigsten „Schriften und Couranten aus Ostende geschrieben und in Druck verfer„tigt. 1604." — Titel, keerzijde wit; 33 bladen (gen° fol. 2 — 32 moet zijn 35) met signaturen a² tot i³; 1blad wit. — Appendix: titel; 8 bladen ongepag. gem. A2—C3. 1 blad wit. —" Journal, ander Theil: Darmen alles so sich „seith nechstverschiener Ostermess des jetzt lauff. Jars 1604 biss auff die „gegenw. Franckfurter Herbstmiss in Sept. begeben, beschrieben. Hie ist „beygefügt eine schöne Mappa van Ostende; neben abriss des *Parvae* und „Novae Trojae." Titel; Voorrede; 18 bladen gepag. 3—19 en 1 ongen° met signaturen A—E (4). — Appendix, zijnde 8 bladen met platen ongepag., de eerste eene kaart *Flandria*, de andere, 2—7, zijn platen fol. De platen op den titel van deel 2 vermeld, nl. plan v. Ost. en *Parva* en *Nova Tr.* zullen wel de 3 laatste platen van het boek zijn.

Van dit hoogst zeldzame Duitsche werk, waarvan de eerste druk die tot *Oster misse* gaat beschreven is onder *b.*, heb ik het Holl. origineel, op den titel vermeld, nooit gezien. Het boek bevat dezelfde platen, doch in vroegeren, veel fraaijeren en ongen° staat, die voorkomen in: Haestens, De bloedige en strenge Belegeringhe van Ostende. Leijd. 1613. 4°.; in het Fransch: La nouvelle Troye. Elzev. 1615, en die aangeduid zijn onder N° 1215, alwaar zij de Nos 1—14 dragen. — De platen zijn alle zonder naam, doch zonder twijfel door *Bpt. v. Deutecom*, van wien ook de fraaije plaat van Ostende N° 1162 is. Waarschijnlijk zal de beschrijving, die ik bij N° 1162 gemist heb, in het Holl. origineel zijn.

Teneinde den inhoud van dit belangrijke boek beter te doen kennen laat ik eene vergelijking van deze platen met die in: Haestens, Beleg v. Ostende. 1613. volgen:

Titel *Oostende* is gelijk (of =) aan H. 5.
App. titel. = H. 11, doch zonder den nm. *Doeveren* enz.
——— pl. 1 = H. 6. *Induciae* etc.
——— — 2 = H. 7. Wapenstilstand *Isabella en Albertus.*
App. pl. 3 = H. 9. In de latere uitgave is de Sp. vrouw, die onder de dooden is gevonden, weggelaten. Deze plaat *met* de vrouw is

reeds beschreven met anderen Duitschen tekst onder N⁰ 1177, dat een vroegere staat is.

App. pl. 4 = H. 4. Bestorming door Bucquoy.

—— — 5 = H. 10. *De Polder.*

—— — 6 = N⁰ 1196*a* doch in 1215 A vóór het latere inschrift: *Oceani Germ.* en met 1 reg. bovenschr. en 12 reg. Lat. vers in 3 kol. die in 1196 weggelaten zijn. N⁰ 1196a is als H. 1.

—— — 7 = H. 2. (later 4) *Novum opus.* Znd. Holl. inschriften.

—— — 8 = H. 13. De nieuwe rolbrug.

Dl. 2. Titel = H. 8. Plan van *Nova Troja.*

— — App. Kaart v. Vlaanderen *Flandria* met uitlegging. Niet in H.

— — —— Pl. 2. Afbeeld. v. d. togt in Vlaanderen. Verkl. kopie naar 1127 het regtsche blad door *P. Kaerius.* Hiernaast Duitsche uitlegging.

— — —— Pl. 3. Stormbrug. Dez. pl. als N⁰ 1214.

— — —— — 4. Kaart van Sluis en Cadzand. Origineel van N⁰ 1213.

— — —— — 5. = H. 12 (later 14) Staat v. Ostende.

— — —— — 6. = Titel van dit 1e deel of H. 5. *Ostende.*

— — —— — 7. = —— — — 2e —— — H. 8.

H. N⁰ 3. *Combustio.* (Brand v. fort Albertus) en 14 (later 12) allerlei belegeringswerktuigen, ontbreken in dit exempl. (en waarschijnlijk in deze uitgave.)

b Hetz. werk vroegere uitgave. — „Belägerung von Ostende. Journal. „Oder taglichs Register von alle gedenckw. Sachen,.... von den 5 „Juli 1601 bisshero auff diese gegenw. Ostermesse 1604.... Alles bey „einander versamlet.... und in die Hoochteudtsche sprache vertol- „metscht. Durch J. S. Hier zu gehört auch ein schone Mappa von Os- „tende, wie die selbe von ihre exc. Maur. von Nassau newlich gezeich- „net, dem Herzoge von Florentz verehret ist. Getruckt nach die glaubw. „schriften auss Ostende zugeschickt. 1604." fol.

Bij deze 1e uitgave tijdens de Paaschmis uitgegeven, behoort geen 2e deel, wijl dat alleen de gebeurtenissen bevat van de Paasch- tot aan de Herfstmis.

Hierin is de volgorde der platen eenigszins anders. — Titel. Wapenstilstand: (Is gelijk aan H. 7.) Keerz. bedr. met Duitsche voorrede; 33 bladen (gen⁰ 2—32 [lees 35]). — Append.: titel met ruitergevecht. Naar, door en met adres van *J. de Gheyn.* 10 bladen ongepag. gem. A2—C2 (het laatste bl. znd. signatuur); bevatt. pl. 1 *Induciae;* pl. 2 Wapenstilstand (gelijk de titelpl.); pl. 3 Bestorming; pl. 4 Bestorming door Bucquoy; pl. 5 *Combustio* (= H. 3.); pl. 6 Zeestrijd met de Sp. galeijen op 3 Oct. (= H 11); pl. 7 *De Polder* (later pl. 5); pl. 8 Zeestrijd met galeijen onder Spinola (later pl. 6); pl. 9. *Novum opus* (later pl. 7); pl. 10 Stormbrug (later Dl. 2 App. pl. 3.)

De tekst bij plaat 5 *Combustio* wijkt in druk veel van de andere platen af, en zoowel deze plaat als de titelplaat van het Appendix, door *de Gheyn* komen niet in de 2e uitgave voor. De Mappa von Ostende op den titel vermeld, is niet hierbij.

1216 **2 Sept.** Beleg en overgave v. Ostende. — Hetz. anders. Gezigt der stad
A in vogelperspectief met meer zee en minder omliggend land dan op de voorg. pl. Bovenaan links een wapen (v. Ostende?) Znd. nm. v. grav. br. fol. Gem. 71. Uit: Guicciardini, Fransch 1613? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1219 Overgave van Ostende aan Spinola. — Spotprent hierop. Spinola den
A Belgischen leeuw een doorn uit de poot halende; in het verschiet Ostende.
a Znd. nm. v. grav. (*C. de Pas.*) Hg. 10, met vers 25 dm., br. 16 dm. Onderaan een 24reg. Hoogd. vers welks beginletters Spinola's naam vormen. Op 1 blad kl. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.
b Dez. voorstelling. Met 28reg. Lat. vers: „Ostendam vocat increpitans" enz. br. 4°. Komt ook voor in: G. Arthus, *Dantisc,* Mercurio Gallo-Belgicus. Tom VI, pag. 184. Frcf. 1605. 4°. Op de Leidsche Universiteitsbibl. Kopie in O. I. inkt door *Wendel.*

1221 **1605. 19 Mei.** Afbeelding van de overwinning door 5, hierna genoemde
A Holl. schepen onder Vice-Adm. Corn. Bastiaensz., van de vloot onder Steven v. d. Hagen, (zie N° 1192) bij de Portugezen op het eiland Tidore in O. Indië behaald. — 2 breed fol. aaneenbehoorende bladen, die den vuurspuwenden berg van Tidor, de stad en de Hollandsche vloot voorstellen. Het linksche blad heeft bovenaan links de opdragt: *Prudentibus .... viris navigationi Indiae Orient. praefectis .... special. eorum collegiis in Holl., Zel. W. Fr. B. Lampe en G. Kick,* in eene fraai gegraveerde cartouche; voorts onderaan de 5 Holl. schepen *West-Friesland, Amsterdam, Dordrecht, Medemblik, Gelderland.* Het regtsche blad heeft bovenaan het opschr. *Tidore* in gr. kapit. lett. en daarnaast op een afzonderlijk compartiment eene kaart van Amboina, met een gedeelte der stad. Onderaan dezelfde Holl. schepen in andere ligging. Met zeer vele letters, zoodat er eene (hier ontbrekende) Holl. beschrijving bij behoort, welk gemis echter vergoed wordt door de hierbij gevoegde Duitsche uitlegging van de verkleinde kopie dezer platen, welke in de Bry, Kleine reizen, Dl. 8, Appendix 1606, onder N° VII voorkomt. Deze zeer fraai en krachtig gegraveerde platen zijn znd. nm. v. grav. Iedere kaart hg. 47,5. br. 52 dm. Dit fraaije ex. is het eenige, wat ik ooit gezien heb.

In Begin en Voortgang der O. I. C. 1646, Dl. 2, Reis v. d. Hagen, Bladz. 39 komt ook eene kopie, doch veel meer verkleind voor.

B. Lampe die deze plaat met den graveur *G. Kick* aan de Staten van Holland opdroeg, is zeker de Amsterdamsche Med. Doctor die *Wassenaar's* Verhael vervolgde; zie hierna op 1621. — *G. Kick* is waarschijnlijk de figuurschilder te Amsterdam, als vader van C. Kick door Immerzeel vermeld.

1222 (**22 Mei.**) Inneming van het Huis v. Woude. br. fol. Door *P. v. d. Keere* of door *B. v. Deutecom.* — K.

1223 **1 Junij.** Togt van Maurits naar Watervliet. — Deze kaart is waarschijn-
a lijk door *Bpt. v. Deutecom* of wel door *P. v. d. Keere.* — K.
b Dez. plaat znd. het verhaal v. d. togt doch met uitvoerige Duitsche uitlegging der letters A—E gelijk het Holl. origineel.

1224 (**Aug.**) Beleg v. Rijnberk door Graaf Ernst Casimir. — Regts de stad,
A meer links de Rijn en de versterkte legerkampen van Graaf Ernst en Hendrik v. Nassau. Met Lat. en Duitsche inschriften. Door *Lamb.*

Cornely. „Ingenieur van S. Exc." Onderaan eene korte Duitsche beschrijving en uitlegging van A—Z in boekdr.; bovenaan een in cart. gegrav. Lat. titel, waarin gezegd wordt dat dit beleg, breeder beschreven is: „Autumnal. relation. hist. 1605. Amsterodami extantibus." (Kunnen dit de Relationes historicae van Crellius zijn?) In de Duitsche beschrijving wordt ook naar genoemd werk verwezen. De plaat hg. 28, met beschrijving 34, br. 40 dm. fol.

1225 (**18 Aug.**) Lingen door Spinola genomen na een beleg van 9 dagen. br. fol. Welligt uit: Guicciardini. Fransch 1609. Is door *L. Cornely.* — K.

1234 (**1606. 12 Junij.**) Du Terrail verrast Sluis. br. 4⁰. Door *S. de Fries.* – K.

1234 (**13 Junij.**) Zeeslag tusschen 10 Spaansche en eenige Holl. schepen in
A het Kanaal bij Dover, onder Willem Haultain en P. Gebiera. (Wagenaar
1134 IX 221.) — Links de Engelsche kust, met *Doveren*; regts de Fransche
B met *Cales*; links in het verschiet *Londen*; regts *Vlissingen.* Onder de plaat een Duitsch verhaal in 3 kol. znd. jaar waarin gesproken wordt van 12 en 13 Junij en 10 Sp. schepen die veroverd werden. Fraaije Holl. grav. znd. nm. v. grav. Hg. 26, met tekst 31.5, br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1236 (**23 Julij.**) Spinola neemt Lochem en laat meelwagens maken. br. fol. Uit: Guicciardini. Fransch, 1613.

1238 (**1607.**) Spotprent op Spinola, dien de Hollanders, zooals uit het onder-
A schrift blijkt, beschuldigden te spinnen, wegens zijne weinige voortvarendheid in den krijg en met toespeling op zijn naam, waarom hij hier vergeleken wordt bij Hercules, die vroeger ook spon. — Spinola spint pijlen uit den Spaanschen kroon; naast hem Bucquoy, die voortvarender was en *Fortuna* bij het haar uit de lucht trekt met opschrift „Hac utamur". Daarnaast Maurits en een Holl. krijgsman die op doornen gaan, doch die eene vrouw met Janusgezigt (vredesvoorslagen?) wegjagen. Daarboven in afzonderl. cart. de Holl. leeuw, die vuur spuwt en een veroverde stad (Grol?) onder zijn klaauw houdt. Onder de plaat een 20reg. Lat. en 30reg. Duitsch vers: „In praesentem icona belli status" enz. in 2 kol. in randw. Onderaan het jaar 1607. — Holl. (?) grav. znd. nm. Hg. 26, met vers 50, br. 33 dm. fol. *Uiterst zeldzaam.*

1238 Navolging van en antwoord op de voorg. plaat, nu ter eere van Spi-
B nola. — Spinola zit op de *Petra fidei* en de kroon staat op eene verhevenheid: *Sicut scabellum*; de Nederl. leeuw is weggelaten, en de Hollander zegt tot de vrouw met Janus gelaat: *Fuge fuce.* Onder de voorstelling een gegrav. 12reg. Lat. vers en daaronder in 3 kol. een 16reg. Lat. en 34reg. Duitsch en een 54reg. Fransch vers, waarin op de inneming van Grol door Spinola (1606. 14 Aug. zie pl. 1237) gezinspeeld wordt. Holl. (?) grav. znd. nm. De plaat hg. 25, met gedrukt vers 48 dm. br. 33 dm. fol. — Deze plaat is terloops vermeld onder N⁰. 1574.

1240 (**April.**) Zinneprent tegen de verwerpelijke voorstellen van Spanje voor
A een Bestand van 8 maanden, den 12 April toch, gesloten. (Wagenaar IX 248.) — Houtsnede voorstellende 2 vreemde mannen en 2 vrouwen, twistende; op den voorgrond ligt het zwaard *Slavernie* den vrijheidshoed doorborende. Znd. nm. v. grav. Titelpr. van: Boerenlitanie of klachte der Kempen-

sche boeren over deze Nederl. oorlogen bij D. C. Troost, (te Amst.) 1607. 4°. (Bibl. v. Pamphl. 610.)

Eene andere druk van dit pamphlet bij denzelfde in 1608 heeft een plaatje uit een Vroedwijfsboek op den titel.

1241 (**25 April.**) Zeeslag bij Gibraltar. — Hierbij is gevoegd het „pamphlet: „Historie ende generale beschrijvinge van die heerlicke victorie .... „voor die stadt Gibaltar(sic)" enz. 4 ongen°. blz. znd. titel. 4°.

b Hetzelfde. — Dez. plaat, latere druk, bovenaan 10½ dm. verkleind zoodat de vijf voorstellingen bovenaan (de golf van Gibraltar, begrafenis, portret en monument van Heemskerk) vervallen zijn. Op het onderste gedeelte van het portret is nu een blaadje geplakt met 8 reg. Duitsch opschrift. „Wharhafft. abbildung d. wunderb. Schiffstreids." etc. Bij den Heer A. v. Stolk.

Eene uitvoerige Holl. beschrijving in 7 kol. met uitlegging van 1—25 en a—k. Gedrukt bij Willem Jansz. (Blaeu) br. fol. en behoorende bij eene plaat v. Balthasar, over dezen slag berust op het Prentkab. te Leiden en thans in fraai afschrift in deze verzameling. — Deze plaat is echter zeker niet van *Baltasar* doch hoogst waarschijnlijk door *Cl. J. Visscher.* — K.

1243 A Hetzelfde nagenoeg als voren, doch de schepen anders gegroepeerd; op den voorgrond een zinkend Spaansch schip, in het midden de 2 Admiraalschepen, verder op de anderen, regts Gibraltar. Fraaije *teekening* in O. I. inkt naar de oorspronkelijke schilderij van *Adam Willaerts.* 1639, behoorende aan Jhr. H. Teding v. Berkhout, doch in bruikleen in het Museum van schilderijen te Haarlem. De schilderij hg. 134, br. 203 dm. Deze teekening door *P. van Looy* 1880. hg. 39, br. 50 dm. br. fol.

Boven de voorstelling zijn de vlaggen van verschillende schepen op grootere schaal in kleuren afgebeeld.

Deze schilderij is zeker een der 2 schilderijen van den slag van Heemskerk voor Gibraltar door A. Willaarts, die volgens Immerzeel III 236 in de Staten-Kamer te Utrecht hingen. Zie over de andere schilderij hiervóór op N° 1195 B.

1243 B Het verbranden van het Vice-Admiraalschip in den zeeslag bij Gibraltar. — Uitvoerige voorstelling van den strijd van het Holl. admiraalschip van Jacob van Heemskerk en het Spaansche van d'Avila, welk laatste in de lucht vliegt; in het verschiet de andere Holl. en Spaansche schepen; regts Gibraltar. Fraaije *teekening* in O. I. inkt, naar de oorspronkelijke schilderij door *Vroom,* behoorende aan Jhr. H. Teding v. Berkhout, doch in bruikleen op het Museum v. schilderijen te Haarlem. De schilderij hg. 135, br. 186 dm.; deze teekening door *P. v. Looy* 1880. hg. 40, br. 50 dm. br. fol.

Boven den zeeslag zijn de vlaggen der voornaamste schepen duidelijk op grootere schaal in kleuren afgebeeld.

1244 *b* Medaille op Heemskerk, uit het Cab. Dibbitz. — Dez. plaat, afdruk op blaauw papier en eene met de bijgeschreven opmerkingen door de hand van J. Le Francq v. Berkhey, in wiens Bataafsche Zeetriumf (over Doggersbank (1782) deze plaat behoort.

1247 Zinneprent op de voorslagen van Pater Neyen. (Wagenaar IX 248 enz.) — Deze plaat is eene fraaije Duitsche kopie met vertaling der Hollandsche

gegraveerde verzen, van het Holl. origineel van 1598, N⁰ 1086 B, dat nu op 1607 toegepast is. (Zie hiervóór: Supplement blz. 99.)

1248 „Zinneprent op de vredesvoorslagen van Pater Neyen." — Deze plaat behoort op het jaar 1598 en is eene geheel veranderde kopie met vele vermeerderingen der Titelpr. van: Copie van seker Refereyn (Supp. 1086 A). Onder deze plaat behoort een zeer uitvoerig vers: *Aen Hollandt* in 8 20reg. coupletten, met onderschr.: „Datum Bruxellae 1598" welk vers hetzelfde is als het Refereyn van 1086 A (Bibl. v. Pamphl. 407), doch daarnaast is een antwoord op het voorg., ook in acht 20reg. coupletten, geheel verschillend van dat in het Refereyn in 1086 A. Een gedrukt ex. van dit verschillende vers is op de Kon. Bibl. te 's Hage en in afschrift bij mij.

Het middengedeelte dezer plaat is in zeer afgedrukten staat nog gebruikt bij het beleg van Hulst in 1645. (N⁰ 1913 A.)

1248 A Zinneprent tegen het Bestand. — Uitvoerige voorstelling, waar Maurits met zijn schild *Je maintiendray* en een takje, naast zijne knie zigtbaar, geknield ligt en aangesproken wordt door *Dolus* (een vos, die tractaten brengt) en *Vis* (een jezuit met dolk). Verderop een leeuw *Fortitudo* wien door een vleermuis en een arend, *Adoratio* en *Crudelitas*, een net over het hoofd geworpen wordt; zijne pooten zijn gekluisterd door een touw, dat eene muis en leeuw, *Amor patriae* en *Amicitia*, doorknagen; links wil de Paus de kolommen van Karel V *Plus Ultra* verder uitzetten, hetgeen *Justitia* poogt te keeren. In het verschiet een berg, waarop een 7voudige kolom. get. *State.* Voorts de zee met schepen enz. Fraaije en curieuse zinnepr. znd. eenigen nm. Hg. 36, br. 53 dm. br. fol.

1248 B Zinneprent tegen de vredesvoorslagen van Spanje of op den Paltsgraaf Wilhelm. (Zie ook N⁰ 1281 A. hierna bl. 136.) — Een jezuit aan wiens pijkoord het boek: „De fide Haereticis non servanda" hangt, werpt een doek: *Falsa persuasio* over den kop van een leeuw; regts 3 leeuwen, die door 3 vossen, welke ter bedevaart gaan, aangesproken worden. Op den achtergrond regts een ter kerk gaande vos, als jezuit; links de Paus, die een jezuit en kardinaal zegent enz. Zeer fraaije Holl. grav. znd. nm. Met 5reg. bovenschr. in boekdruk: „Gaetuli pastoris Lybici casus ex Plinii IIX. „(Hist. Natur. Cap. „16.)" Hg. 30, met opschrift 33, br. 45 dm. br. fol. *Uiterst zeldzaam.* Op de plaat vele Nos.; waarvan de uitlegging ontbreekt.

Deze plaat is verkleind weergegeven in Scheible, Fliegende Blätter. 1850, blz. 20, en daar als eene spotprent op de Jezuiten beschreven. De tekst ontbrak ook bij het daar gekopieerde exemplaar.

1248 C (**22 Oct.**) Rederijkersfeest te Haarlem. — „Const-thoonende juweel bij „de loflijcke stadt Haerlem, ten versoecke van: Trou moet blijcken, in „'t licht gebracht, enz. Zwol, Zach. Heyns 1607." 4⁰. Hierin zijn de volgende gravuren op blz.:

Achter de Holl. opdragt: Optogt der Oude Camer tot Haerlem, 2 bl. aaneen; afbeelding van het tooneel op den Doelen.

A. 3 verso. Afbeelding van de eerepoort bij den Doelen te Haarlem
4 Blasoen der Oude Camer, Haarlem. *Trouw moet Blijcken.*
Intree van de Vlamingheu van Leyden. 3½ blad aaneen.
E. 2 verso. Blasoen der Corenaren, Katwijck. *Lieft moet Blijcken.*

F. Intree van Katwijck. 3 blad. aaneen.
L. 2 verso. Blasoen der Roo Rosen, Schiedam. *Aensiet de Joncheijt.*
M. Intree van Schiedam. 3 blad. aaneen.
Q. 4 Blasoen v. De Haeselen-boom van Aedvvaerts Woude. *Aan siet Goodt cracht.*
Intree van Aedvvaertsvvou. 3 blad. aaneen.
X. 3 verso. Blasoen der Witte Acoleyen van Leiden. *Liefd is't fondament.*
Intree v. De Witte Acoleyen van Leiden. 4 blad. aaneen.
Dc. verso. Blasoen v. De Aeckerboom v. Vlaerdinghen. *Aensiet Liefde.*
Intree van Vlaerdinghen. 4 blad. aaneen.
Ii. Blasoen van De Witte Lavender, Amsterdam. *Vijt levender Junst.*
Intree v. d. Brabanders v. Amsterdam. 3 blad aaneen.
Oo. 3 verso. Blasoen van De Lelie onder de door'n van Noortwijck. *Wt Liefd bestaan.*
Intree van Noortvviick. 2 blad aaneen.
Tt. 4 Blasoen v. Het Galis-blomken van Haestrecht. Dez. pl. als Haeselenboom van Aedvvaerts Woude.
Intrede van Haestrecht. 2½ blad aaneen.
Bbb. Blasoen v. De Goutblomkens v. Gouda. *Wt Jonste begrepen.*
Intrede van Goude. 3 blad aaneen.
Ggg. 2 Blasoen v. De Corenbloem van den Haghe. *Met Gheneuchten.*
Intrede van den Haghe. 3 blad aaneen.
Mmm. verso. Blasoen van De Son-Bloem van Ketel.
Intrede van Ketel. 2½ blad aaneen.

Hierachter volgt: „Haerlems Juweel tot nut van de oude Arme .... „nae de voorghegevene Caerte van 't Speelcorentken. Zwol. Zach. Heyns „1608." 4⁰.

Hierin zijn de volgende gravuren op blz.:
A. verso. Blasoen van het Wit Angierken van Haerl. *In Liefde ghetrouwe.*
Intrede van de Vlaminghen van Haerlem. 3 blad aaneen.

1253 (**1608. 6 Febr.**) Zinneprent op de onderhandeling met de Spaansche Gezanten over den vrede. br. fol. Is door *Aeg. Sadeler.* — K.

1253 A (**20 Sept.**) Zinneprent tegen de onderhandelingen over het Bestand. — Afbeelding van een half verrotten walvisch, nl. Inquisitie, op het Holl. strand geworpen den 20 Sept. Houtsn. waarboven een 8reg. en waaronder een 6reg. Holl. vers in boekdr. Znd. nm. Op de keerzijde van den titel v. een pamphl.: Ware verthooninge ende afbeeldinghe van eenen dooden ende half verrotte Vis.... aen der strandt opgheworpen 20 Sept. 1608.... bij den Hage. Middelb, 1608. 4⁰. (Bibl. v. Pamphl. 735).

1254 Zinneprent tegen het Bestand, wegens Indië. — Het trekken om den Gouden stok. — „Een oud schipper v. Monnikendam," enz. Dit pamphlet is ook verschenen met den titel: „Hout ende belegt," waaronder eene oude breede houtsnede van een gevecht tusschen Christenen en Turksche ruiters, en daaronder: „Gedruct tot Spa, buyten al te na — „Anno XVI. VIII. op Signors treeken wacht" — en ook met dezen titel doch zonder houtsnede. 4⁰. Beide op de Amsterd. Universiteits-Biblioth.

c Dez. plaat, andere druk, waar het vers in een vierkante ruimte znd. lijnen gezet is, met een E beginnende.

d Kopie van dez. plaat, even groot met hetz. vers, doch bovenaan links het inschrift: *Noch leeve de guesen*; regts: *Leeft en laet leuen.*

1254 A Dez. voorstelling, doch omgekeerd en vergroot; links de schipper, regts de Spanjaard enz. Met bovenschr.: „Der guldne Stab" enz. en 10reg. Duitsch vers in 4 kol. alles in boekdruk. Duitsche grav. znd. nm. De plaat met opschr. en vers hg. 24, br. 31 dm. br. fol.

1255 Zinneprent op het Bestand of op den gelukkigen staat der Nederlanden door hunne eenigheid en kracht met 4reg. bovenschrift: „Tafereel van den Wel-stand der „Vereen. Nederl. Prov., hoe dat in deselve de „ware suyvere religie, justitie en politie worden beschermt en bewaert, „en de ghemeynten in goeden vrede door 't recht bevryt. . . . als eene vrije „Republicque bij de Ho. Mo. Stat. Gen. en den. . . . Prince van Orangien." — De Holl. maagd zittende op den hoeksteen *Christus* enz.; op den voorgrond 2 krijgslieden, links Maurits, regts Fred. Hendrik (znd. jaartallen *aet.* 51 en 35, die op den lateren staat zijn bijgevoegd.) Zie de uitvoerige beschrijving op N⁰ 1415. Naar *H. Joerdaans* door *H. Hondius* 1603. Met gegrav. 31reg. Lat. vers, gelijk beschreven is onder N⁰ 1415. Hg. 45, br. 55 dm. br. fol.

Op een ander ex. staat uitdrukkelijk 1608. Daar in het Lat. vers bepaaldelijk van Turnhout en Nieuwpoort gewag gemaakt wordt, vermoed ik dat de plaat in 1603 gemaakt is, toen die veldslagen nog in levendige herinnering waren, en welligt in 1608 op nieuw uitgegeven.

Behalve het hierboven vermelde bovenschrift der plaat in boekdr., behoort hieronder een uitvoerig Holl. vers in 4 kol. beginnende: „Ghij Neer„lands volck ghetrouw," enz. van 158 reg. in 4 kol. gedrukt te 's Hage bij H. Hondius. Het bovenschrift en dit vers beide in druk bij den Heer A. v. Stolk, in fraai afschrift bij mij.

1257 (**Nov.**) De Spanjaarden door de Staatschen bij Mulheim geslagen. Uit: Baudart, is door *S. de Fries.* — K.

1259 „Handelingen van Trefvues." — Deze plaat is door *P. Serwouters* gegrav., doch door *Adr. v. d. Venne* ontworpen; 2 gedeelten zijner teekening (in omgekeerde rigting) berusten bij den Heer A. v. Stolk.

b Dez. plaat, zeer fraaije vroegere druk voor alle Nos. en van acht. bedrukt, voor dat zij in het boek van Valerius gebruikt werd.

1260 (**1609. 14 Apr.**) Aflezing der voorwaarden en vreugdevuren ter viering v. h. 12jarig Bestand. fol. Deze pl. is zeker door *Claas Jansz. Visscher.* Niet onaardig is het te weten dat deze plaat, die volgens den tekst voor 2 stuivers is uitgegeven, in 1878 in auctie v. d. Kellen verkocht is voor *f* 50.—

Deze plaat is eene navolging der groote plaat in 1028 A. Vreugdevuren te Antwerpen bij de komst van Ernst v. Oostenrijk. — Van deze vreugdevuren is eene Duitsche kopie in: G. Artus, Mercurius Gallo-Belgicus. 1609. Tom VIII.

1260 A Hetz. anders, omgekeerd en kleiner, doch het Stadhuis grooter voorgesteld. Geëtst znd. nm. (door *Floris Balthasar?*) Hg. 18, br. 24 dm. On-

der de plaat de: „Vercondinghe van het Bestant" in Holl. en Fransch in 2 kol. in boekdr. Gedr. te Antwerpen bij Abr. Verhoeven. Op 1 blad fol. *Uiterst zeldz.* In den Atlas der Remonstr. Gemeente te Amst.

Deze plaat is verkleind in: A. Goovaerts, Abr. Verhoeven, premier gazettier de l'Europe etc. Anv. 1880. 12°.

1262 Deze plaat, gegrav. door *P. v. d. Borcht,* is uit: Bochius, Descr. publ. gratulat. in adv. Ernesti Archid. 1590. fol. Pag. $^{132}/_{33}$. — Zie hiervóór bl. 113, N°. 1028 A.

1265 Dank voor het Bestand. br. 4°. Is door *P. Serwouters.* — K.

1266 (**5 Mei.**) Vertooningen v. de Oude Kamer in Liefde Bloeyende te Amsterdam op de viering v. h. Bestand. Deze plaat is als in 11 bladen (waarschijnlijk de 10 uitgeknipte zijstukken en de plaat zelve) en als *Extra raar* opgegeven in de Schouwburg der Nederl. 1759 bl. 195.

„In 1609 werd van stadswege (Amsterdam) een kostelijk tooneel (bij „C. Visscher in een koperen plaat uitgegeven) op den Dam met vreugde „aller vredelievende menschen geboud. Waer inne 10 vertooningen bij „den Heer P. C. Hooft bedacht, bij kaerslicht toegesteld zijn geweest; „hoedanigh die waren is onnodigh te verhalen vermits de prenten daarvan „wel te bekomen zijn." (Beschrijv. v. de Blijde inkomste v. Hare Maj. v. Groot-Brit. 1642. fol. bl. 8.)

1267 Zinneprent op het Bestand in 3 bladen door *C. J. Visscher.* — Dez.
b plaat, vroegere, 2e staat met adres van *C. J. Visscher.* Bij den Heer A. v. Stolk. — Met adres van *Goos* is de 3e staat.

c Dez. plaat, 1e staat, voortreffelijke druk vóór eenig adres, ook herkenbaar, doordien hier op het regtsche blad onderaan links staat: *Liefde des Vaderlandts* en niet zooals later op *a* en *b*: *'s Landts liefde.* — In mijne verzameling.

1268 Zinneprent op het Bestand. Door *Hel. v. d. Bossche* br. fol. — Dit is eene slechte kopie naar de (volgende) origineele, evengroote prent van *W. Haen.*

1268 Dezelfde voorstelling. — Een zegewagen, waarin Justitia en Pax enz.
A met dezelfde 5 medaillons. Met 18reg Holl. vers: „Albertus siet ghij
a „hier gheset" enz. Door *W. Haen.* Hg. 28, br. 34.5 dm. br. fol. Bij mij.
b Dez. plaat latere druk met adres van *C. J. Visscher.* Bij den Heer A. v. Stolk.

1269 Zinneprent op het Bestand naar *J. Woudanus.* — Het vroeger beschreven exempl. was van boven zeer afgesneden en dus onvolledig vermeld. De plaat stelt eene pyramide voor, met 2 opschriften, *Deo Opt. Max* en met olijftakken omkransd, aan wier voet de Holl. maagd *Regina Belgica* zit. Terweerszijde gezigten van Amsterdam en Antwerpen en de maagden der 17 Nederl. Prov. Boven de pl. behoort een 1reg. gegrav. poschr. „*Pacis Belgicae Monumentum.*" Znd. nm. v. grav. Hg. 57, br. 42 dm. gr. fol.

b Dez. plaat, volledig ex. van een lateren druk met adres van *Philippus Joannis* te Dordrecht.

1270 Zinneprent op het Bestand. — „*Piramis Pacifica.*" — Dez. pl. latere,
b doch zeer fraaije druk met adres van *C. J. Visscher.*

1271 Zinneprent op het Bestand. — *Prudentia* gloeit ijzers in een fornuis met opschrift: „Die cracht des Peys." Van deze plaat, die in 1609, 1648, 1660 en 1678 op nieuw gebruikt is voor: het Bestand, den Vrede van Munster, Kopenhagen en Nijmegen, herinner ik mij een vroegeren staat gezien te hebben van 1576 of daaromtrent; wáár, is mij ontschoten. Zie N⁰ 1957 en 2641.

1272 Zinneprent: *Pacis triumphantis delineatio.* Deze plaat is reeds hiervóór op bl. 76 N⁰ 723 B bij de Pacificatie van Gent uitvoerig beschreven en thans als zinneprent op het Bestand opnieuw gebruikt.

1274 Zinneprent: „Den wackeren Leeuw." Deze plaat in mijne Beschrijving slechts even aangeduid volgens den catal. Munnicks v. Cleef, behoort op 1615 in een pamphlet: Den wackere Leew, vermeld bij v. d. Wulp, Bibl. v. Pamphl. N⁰ 1406 en strekkende om tegen Spanje te waarschuwen, dus niet op het Bestand. — De plaat stelt voor de Holl. maagd *Belgica*, zittende met een verrekijker in de hand in haren tuin; naast haar Maurits die den Belgischen leeuw in ketens houdt; in het midden zijn zinnebeeld: een boom uit een wortel ontsprongen; links een eenhoorn, waarboven een vuurbaak (zooals later op het Arminiaansch Testament); bovenaan eenige dansende vorsten bij de Holl. maagd, naast een vuurpoel. Op de Koninkl. Biblioth. te 'sHage. In Bibl. Duncan, 1615, I. N⁰ 25.

1276 Zinnepr. op het Bestand. — Krijgslieden zitten met boeren en boerinnen en een speelman onder een boom, drinkende, kaartspelende enz. en de vreugde van den vrede genietende. Met 6reg. gegrav. vers: „Siet nu „hoe den Trefues alles verkeeren gaet." Fraaije grav. naar *D. Vinckeboons* (door? en met adres) van *B. v. Bolswert.* Hg. 22, br. 28.5 dm. br. 4⁰.

1277 Zinneprent op het Bestand. — De Vrede (een dik wijf met den hoorn des overvloeds) vertreedt Mars en Bellona. Slecht gegrav. plaatje znd. nm. v. grav. boven: „Een Nieu Jaer over den Vrede ofte Bestant" enz. op de wijze van Ps. 65, onderteekend *Hoop van beter.* Het vignet hg. 9, met vers 39 dm., br. 11, met vers 20 dm. Op 1 blad. fol.

1277 A Zinneprent op het Bestand. — De Holl. leeuw als landkaart der Noordel. en Zuidel. Nederlanden, waarbij links eene afbeelding van *'t Lants Welvaert* en *Coophandel*; daaronder het *Vrye Neerlant* in vrede gezeten naast België ieder met haar wapenschild; regts het land met *Vee* en lager de slapende *Oorlogh.* Bovenaan een rij wapens der 17 Provinciën, en links en regts 22 afbeeldingen der hoofdsteden van N. en Z. Nederland en Lat. opdragt aan Jan Reimersz. de Swaen van (en gegrav. door) Nic. Jo. Visscherus (*Claasz. J. Visscher.*) Hg. 47, br. 57 dm. br. fol. *Gekleurd.* Bij den Heer A. v. Stolk. — Eene dergelijke landkaart, waarschijnlijk ook door C. J. Visscher, doch zonder eenig bijwerk van wapens, en stadsgezigten en kleiner, is bij den Heer A. J. Nijland.

1277 B Loterij te Gouda, voor het Gasthuis en Oudemannenhuis. — Afbeeld. van den voorgevel v. dit Gasthuis. — Groote houtsn. znd. nm. v. grav. welke aan degenen, die in de loterij niets getrokken hadden, werd gegeven. (Zie Walvis, Gouda I 159 en de Lange, Gouda II. blz. 115.) — Afdruk der vorige eeuw van de houtsn. van 1609, welke in den

laatsten tijd wêergevonden is, en thans in het Stedel. mus. te Gouda berust. Deze plaat heeft 1 reg. bovenschr.: „Loterye voor" enz. Hg. 37.5, br. 59 dm. *Zeer zeldzaam.*

1278 en 79 (**1610. 12 Mrt.**, **1 Mei.**) Gulikscho oorlog. br. 4⁰. Zijn beide door *S. de Fries.*) — K.

1278 A Zinneprent tegen het Bestand en op den Gulikschen oorlog in 5 afdeelingen, gen⁰ 1—5 met Fransche inschriften. Op N⁰ 1 vlugt de Vrede *Paix*; in 2 verjaagt *Mars* (Maurits) de *Treves*; in 3 verschopt de *Jesuite* den Vrede: in 4 verjaagt de Koning van Spanje den Vrede; in 5 vertroost de Holl. leeuw den armen Kleefschen boer. Fraai gegrav. titelpr. door *M. Le Blon* voor een pamphlet „Levendige vertooninghe van Gu„lick, Cleve" enz. (Bibl. v. Pamphl. 851). 4⁰.

1280 A (**Julij.**) Gulikscho oorlog. — Kaart van de Hertogdommen Gulik, Kleef en Berg, waar de Gulikscho krijg voornamelijk plaatsgreep. Bovenaan links het portr. van Keizer Rudolf II, regts van Ernst v. Brandenburg; bovenaan regts Arnhem en Gennep; onderaan links langs den Rhijn Rhemagen en Linz; voorts regts een klein kaartje der graafschappen Ravensberg en Lippe. Amst. bij (en door?) *Hessel Gerritsz.*, te coop bij Will. Jansz. (Bleau) op 't Water in den vergulde Zonnewijzer. br. fol.

1280 B Kaart van het Graafschap Meurs en afzonderl. kaart van de omliggende landen; op de 1e kaart links een plan van Meurs, op de andere een van het kasteel Middelaar. Door *Joh. Mercator* Geograaf van den graaf v. Kleef te Duisburg. Beide fol.

1281 A „Typus aenigmaticus temporis." — Spotprent op de Jesuiten of op den Paltsgraaf Wolfgang Wilhelm, en zijne pogingen om de erfenis van Kleef en Gulik te verkrijgen, waartoe hij bij den Paus en in de Spaansche apotheek heil gezocht heeft, en later bij een Jezuit komt, die hem een ei met een slang er in geeft; links het buskruidverraad met Guy Fawkes enz.; regts de Holl. leeuw met het zwaard: *Defensio patriae.* Met vele Holl. en Lat. inschriften znd. nm. v. grav. (*C. J. Visscher??*) Hg. 29, br. 36 dm. Met zeer duistere zinnebeeldige Duitsche uitlegging in boekdr. onderaan. Op 1 blad gr. fol. — Zie ook N⁰ 1248 B.

1282 Beleg v. Gulik door Maurits. — Boven het exempl. van deze plaat bij den Heer A. v. Stolk is een afzonderl. 2reg. Holl. opschrift in boekdruk geplakt, ter lengte van de breedte der plaat met de zijstukken der beschrijving en bij mijn ex. in afschrift bijgevoegd, beginnende: Warachtighe afbeeldinge na 't leven enz. — Deze plaat is door *C. J. Visscher.* — K.

1282 A Dez. voorstelling, verkl. kopie der voorg. plaat; onderaan regts 2 ruiters en 1 voetknecht (op de voorg. plaat is hier Maurits met zijn staf afgebeeld). Geëtst znd. nm. v. grav. br. fol. *Zeldzaam.* Bij den Heer A. van Stolk.

1282 B Hetzelfde als voren met de versterkingen, doch juist omgekeerd; de rivier de Roer links, op de voorg. regts. Znd. nm. v. grav. Hg. 23, br. 31 dm. br. fol.

1284 A Hetzelfde. — Kaart v. Gulik en het omliggende land; bovenaan de rivier en de troepen der belegeraars. Met opschrift: „Juliaci obsidio

„1611." en Fransche uitlegging van 1—30. Znd. nm. v. grav. br. fol. Op de keerz. bedrukt met een Holl. verhaal van het beleg. Uit: Bleau, Atlas.

1284 (23 Dec.) Afbeelding van een grooten kabeljauw gevangen in het Spaarne
B buiten Haarlem, 23 Dec. 1610. Op den voorgrond de visch op het drooge, op den achtergrond eenige huizen en moutmolen, genaamd *'t oude Kot,* in 1760 afgebroken. Naar *T. Jelgersma* naar de schilderij, geëtst door *C. v. Noorde.* Hg. 18.5, br. 21.5 dm. br. 4⁰. Bij den Heer A. J. Nijland.

1284 Vier ongen⁰ platen der: — Bibliotheek — Anatomiekamer — Hortus
C „Publicus" (of Medicus) — en Schermschool van de Hoogeschool te
a Leiden, ieder met 1 reg. Latijnsch bovenschrift in kapitale letters. Naar *J. C. Woudanus* door *W. Swanenburch* (alleen op de *Anatomie* staat zijn naam) met adres van *A. Cloucq* te Leiden 1610, den uitgever v. h. werk van (Meursius,) Illustris Academia L. B. 1613. 4⁰. Iedere plaat hg. 33, br. 40 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*

Deze platen behooren eigenlijk bij blz. 33, 35, 36 en 38 van het uiterst zeldzame Supplement, (na bl. Y) van het werk: Icones virr. ac Vitae Professorum L. B. 1617. 4⁰, dat eigenlijk eene vernieuwde, met het bovenvermelde supplement vermeerderde en zeldzame uitgave is van het vrij algemeene werk: „Illustris Academia Lugd. Bat. L. B. A. Cloucq. 1613." 4⁰. Op de platen is echter niet aangewezen, dat ze behooren op de genoemde bladzijden waar de beschrijving dier 4 verschillende inrigtingen voorkomt. De 3 eerste platen zijn zeer verkleind, doch met de zelfde beschrijvingen, weergegeven in het werk: „Illustris Holl. Ord. Alma Acad. Leid. 1614," op bl. 228, 230 en 231 en in de inleiding van: Meursii Athenae Bat. 1625.

Een ex. van dit werk: Icones 1617 en van deze platen bezit de Heer P. J. Menger, Graveur aan de Munt te Utrecht.

b Dezelfde platen, waarschijnlijk ½ of 1 dm. versmald. Met dezelfde Lat. bovenschriften, doch met adres van *C. J. Visscher.* 1644. br. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

1285 (1611) De Beurs te Amst. met adres van *F. de Wit.* br. fol. Is door *P. H. Schut.* — K.

1285 De Beurs te Amsterdam. — „Byrsa Amsterodamensis." — Opschrift ter
A weerszijde van den toren, boven een gezigt van de Beurs van binnen, met
a twee open arcaden naar het Rokin toe; het plein vol menschen waaronder vele Oosterlingen. Onderaan een Lat. opdragt van Hendrik de Kaysaar, een Holl. vers van P. C. Hooft, een 8reg. Fransch van T. Rodenburch en 8 reg. Lat. van C. Plemp. Bovenaan vele engelen en bijwerk, en de nm. van den graveur *B. Adams Bolswert.* Met privilege voor 10 jaren en adres van *M. Colijn* met bijgeschreven jaar 1609, even als op een ander ex. dezer plaat geschreven is. Hg 50, br. 60 dm. br. fol.

b Dez. plaat veel fraaijere en vroegere druk vóór het bovenschr.: *Byrsa* en vóór het privilege en adres v. Colijn. — Beide platen zijn zeer fraai en zeldzaam.

1285 Verzameling van 10 ongeno plaatjes uit een Leidsch studentenalbum,
B geelijk omstreeks 1610 verscheidene bij *J. Marcus* te Leiden met plaat-

jes en met wit papier doorschoten, werden uitgegeven om aldus voor *Alba studiosorum* te dienen, gelijk ik vroeger menigeen gezien heb, waarin soortgelijke voorstellingen van het studenten- en volksleven en gezigten van steden werden aangetroffen. Blijkens de aan den bovenhoek afgesleten plaat van *Amsterdam* heeft deze al veel vroeger gediend. Iedere pl. met 2reg. gegrav. versje op 1 lijn onder de voorstelling. Znd. nm. v. grav. hg. 8½, br. 13 dm. br. 12°.

Wijl de Amsterdamsche beurs als merkwaardigheid hierop staat, is het waarschijnlijk dat de plaatjes ongeveer van 1611 zijn. (1) Gezigt v. Amst. en het Y. — (2) De Beurs geheel als No 1285. — (3) 's Hage, de Vijverberg. — (4) Huis te Britten. — (5) Verloofden bij toortslicht naar huis gaande. — (6) Vlashandel. — (7) Haringzouten. — (8) Boeren ter markt. — (9) Turfsteken. — (10) Zeevaart.

1285 C Zeer fraai en uitvoerig profiel der stad Amsterdam, gezien van het Y. — Op den voorgrond in het midden de Amsterdamsche maagd, zittende in hare omheining; rondom haar bieden allerlei binnen- en buitenlandsche kooplieden (gen° 1—25) hunne vruchten, graan, vee, koloniale waren, edelgesteenten, pelswerk enz. te koop aan; op den achtergrond de stad met het Y en talrijke groote en kleine vaartuigen. Boven in de lucht in het midden het wapen v. Amsterdam, vastgehouden door 2 faamfiguren; daarnaast de wapens van Holland en Oranje-Nassau en aan de uiteinden 2 groote cartouches met Lat. inschrift en opdragt van *Harm. Allardi Coster* en *Nic. Jansz. Visscher*, 1611. Zeer fraaije en voor het kostuum hoogst belangrijke afbeelding znd. nm. v. grav. (doch zeer zeker door *Cl. J. Visscher*) op 4 aaneenbehoorende bladen. Ieder blad hg. 26, tezamen br. 113 dm. — Hierbij een afzonderl. tekst en uitlegging. A—99 en 1—25 in boekdr. op 2 bladen kl. fol. *Zeer zeldzaam.*

Bij dit profiel behooren nog 10 afzonderlijke bladen gen° 1—10, waarvan 4 met afbeeldingen, door *Cl. J. Visscher* gegraveerd (gen° 0, 3, 6 en 9 onderaan) van: *den Dam, de Beurs, de Vischmarkt en de twee Vleyshallen*; ieder hg. 10, br. 16 dm. waarboven een 2reg. curs. Holl. opschrift en waaronder een 14reg. Holl. vers; terwijl de overigen alleen een Holl. tekst bevatten. Deze zeldzame bladen zijn ieder hg. 19,5 en br. 16 dm. en behooren terzijde en onder het boven beschreven profiel. Het geheel compleet op het Archief der Genie te 's Hage.

1285 D Afbeelding van het kerkraam door het Leerlooijers- en Schoenmakersgild aan de Zuiderkerk te Amsterdam geschonken, en voorstellende Mozes bij het braambosch, die zich van het schoeisel ontdoet. Met veel zinneb. bijwerk. Fraaije *teekening* met de pen in 16 afdeelingen door *A. Bloemaert*. Hg. 57, br. 30 dm. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

Er waren in deze, in 1611 ingewijde kerk 16 geschilderde kerkramen, die kort na 1658 weggenomen zijn, wijl ze de kerk te zeer verdonkerden. Deze afbeelding is welligt de eenig overgeblevene van die ramen.

1285 E Boerenkermis. — Zeer uitvoerige en geestige voorstelling van een boerenkermis in Holland. Regts wordt een tooneel voor rederijkers opgeslagen, en het blazoen opgehangen, terwijl de verkleede acteurs bijeenkomen; voorts vele omstanders enz. In het midden een rondedans van

boeren en boerinnen en verderop het trekken om de gans. Links een herberg, waarvoor eene tafel met aanzit is aangerigt. Met 4 reg. Lat. en Holl. cursief vers van *R. Lubbeus* op één regel. Naar *D. Vinckeboons* door *Guil. Swanenburg* met adres van *H. Laurentsz.* (te Amst.) en *Rob. de Baudous.* Om het costuum, enz. zeer belangrijke en zeldzame prent. Hg. 44.5, br. 71 dm. gr. br. fol.

1285 F (**12 Julij**). Verloting van den ingedijkten Wieringer Waard in N. Holland in kavelingen op 12 Julij 1611, welke droogmakerij in 1608 begonnen werd. (Zie de Vries, Zeeweringen 1864). — „Chaerte van „die Wieringer waert, dewelcke in XVI^c acht begost is bedyckt te worden „en .... op de XII Julii XVI^c XI by de blinde lotinge gedeelt." — Bovenaan het wapen v. Holland en Wieringerwaard; onderaan 3 cartouches met Holl. inschriften. (Naar?) *Adr. Anthonia describebit* 1611 (door *Cl. J. Visscher* ??) Op 2 bladen tezamen hg. 64, br. 57 dm. gr. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1285 G (**1612. 4 Julij.**) Bezoek van Prins Maurits in den pas drooggemaakten Beemster-polder. — Regts de Prins en gevolg, links de hem begroetende inwoners en molens. Photogr. naar de teekening van *C. Rochussen*, 1863, br. 4°, ook eenigszins veranderd en in houtsnede gereproduceerd door *Brend'amour* in Eigen Haard, 1875 bij een verhaal van W. J. Hofdijk.

1285 H (**30 Julij.**) Indijking van de Beemstermeer, voltooid en de polder verkaveld den 30 Julij 1612 (Zie de Vries, Zeeweringen). Wagenaar „IX.300.) — Caaerte (*sic*) van de Beemster, vertonende hoe deselve be„dijckt .... en afgesteken door Luycas Jansz. Sinck, Aug. Basenz. gesworen „Lantmeters." Zeer fraaije en uitvoerige kaart met alle kavelingen enz. znd. nm. v. grav. (*Cl. J. Visscher*) en adres van *Willem Jansz.* (Bleau) te Amst. Op 2 bladen, tezamen hg. 52, br. 75 dm. gr. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

Ik acht het niet ongepast bij deze plaat de weinig bekende en zinrijke versregels van den Schotschen dichter *Arch. Pitcairn* ter eere der waterbedwingende Nederlanders in te lasschen; temeer omdat over den maker en de juiste woorden eenig verschil heerscht. Zie: *H. W. Tydeman* in: *Konst en Letterbode* 1841 N° 10.

Tellurem fecêre Dii, sua littora Belgae;
Immensaeque fuit molis uterque labos.
Di vacuo sparsas glomerarunt aethere terras,
Nil ubi quod coeptis possit obesse fuit.
Ast Belgis maria, et coeli, naturaque rerum
Obstitit; obstantes hi domuêre Deos.

1287 A Spotprent op de transsubstantiatie. — Eene stervende vrouw, get. *Transubstantiat.* wordt in den rug door den Paus ondersteund, terwijl rondom vele bisschoppen en geestelijken geknield liggen en een priester met het laatste oliesel nadertreedt. Zeer fraai geëtst plaatje waarboven een label met 12 reg. Holl. opschrift: „Doots-vonnis tegen de paepsche Transsub„stantiatie etc. door Sam. Lansbergum .... teghens Joan de Gouda. Rott. „bij Jan Jansz, A° 1612." Znd. nm. v. grav. Geheel als N° 1287 B. Hg. 15.5, br. 13 dm. 4°. In den Atlas der Remonstr. gemeente te Amst.

1287 Spotprent als voren. — „Wtvaert van de Roomsche Transubstautiatie, in
B „de welcke Franc. B. Lansbergius sijne bedenckinghen over de Transub-„stantiatie tegen Joan de Gouda nu ten tweede male beweert ende ver-„dedicht. Rotterd. bij Jan Jansz." z. j. Tienreg. opschrift van een zeldzaam en geestig geëtst plaatje, voorstellende eene kist get. *Transsub.* die in tegenwoordigheid veler bisschoppen, geestelijken en van den Paus, in de aarde gelaten wordt; bovenaan het H. Avondmaal enz. znd. nm. v. grav. Hg. 16, br. 12.5 dm. Bij den Heer A. v. Stolk. — Titelpr. van het pamphlet van dien naam.

Zie over beide: H. C. Rogge, Bibl. van Remonstr. geschriften. I. 1. blz. 136.

1287 Zinneprent ter eere van Maurits, vertoonende bovenaan zijn portret borstb.
C regts in med.; terweersz. 2 zinneb. figuren; lager vele Holl. verzen, waartusschen een schild met de wapens der verschill. Prov.; daaronder zijn eigen wapen en emblema met omschrift: „*Je maintiendray.* 1612." Links en regts 16 en onderaan 2 med. waarin zijne overwinningen van 1588 (Armada) tot 1607 (Gibraltar) in 't klein afgebeeld zijn. Door *N. v. Geilkerk.* Hg. 48, br. 31 dm. *Zeer fraai.*

1290 (**1613. 4 Febr.**) Maurits ontvangt de Orde van den Kouseband. — Is geene kopie van 1289, doch eene geheel andere plaat, zoodat de veronderstelling over de verkorting bij 1289 vervalt.

1291 (**28 Apr.**) Komst te Vlissingen van den Paltsgraaf Frederik, zus-
A terszoon van Prins Maurits met zijne jonge gemalin, Elisabeth, dochter
a van Jacobus I, en hunne ontvangst. — Uitvoerige voorstelling op 4 aaneenbehoorende bladen, ieder onderaan regts gen° 1 enz. Blad 1. Eenige schepen; bovenaan een Lat. vers van J. C(ats.)

— 2. Het groote schip, *Prince Royal,* waarop de Vorsten waren, de haven en het Stadhuis van Vlissingen; bovenaan links een muziekgezelschap in de lucht.

— 3. De stad, de *Oude Waterpoort,* het *Oude Stathuys* en daarboven de ontvangst van den Graaf door Maurits en Fred. Hendrik.

— 4. Het *Oranjebolwerck*; en bovenaan een vers van F. S(chemeringius). Waarschijnlijk naar *A. v. d. Venne,* wijl de hierbij behoorende beschrijving bij zijn broeder J. P. v. d. Venne te Middelburg in 1618 gedrukt is. Znd. nm. v. grav. (welligt door *Cl. J. Visscher*) wijl op blad 4 onderaan links eene gegrav. Lat. opdragt voorkomt van *Nic. J. Visscher Jr.* 1650. Ieder blad hg. 43, br. 55 dm. Te zamen lang 216 dm. *Zeer zeldz.*

Van deze plaat moet blijkens de hierbij behoorende beschrijving (hier in afschrift) een vroegere staat bestaan met adres van *J. P. v. d. Venne* 1618.

b Dez. plaat, latere druk met adres van *Ger. v. Keulen* te Amst.

Zie ook de uitvoerige beschrijving in: Zelandia Illustrata Dl. I blz. 625.

1291 Hetz. anders. — Gezigt op de Schelde met Vlissingen in het verschiet;
B links het fraai versierde Eng. schip, dat de Vorsten overbrengt; in het midden het Princejagt; regts talrijke sloepen en Holl. vaartuigen. Fraaije *teekening* in O. I. inkt naar de oorspronkelijke schilderij op het Stedel. Museum te Haarlem door *C. C. Claesz. v. Wieringen,* hg. 105, br. 212 dm. Deze teekening door *P. v. Looy,* 1880 is hg. 32, br. 49 dm. br. fol.

Boven de voorstelling zijn meer dan 20 vlaggen ter verduidelijking op grootere schaal in kleuren afgebeeld.

1291 C Bezoek van dezelfden, Prins Maurits enz. aan Middelburg. — Gezigt van de haven te Middelburg, waarop vooraan het groote Princejagt, daarachter een kleiner schip met het Eng. wapen enz. Links Middelburg; regts het strand met eene menigte menschen te paard en te voet. Photogr. door *Mouilleron* te Parijs, naar de fraaije origineele schilderij van *A. v. d. Venne* in het bezit van den Heer D. Franken te Parijs. De voorstelling hg. 22, br. 45 dm. br. fol.

1291 D (8 **Aug.**) Casuaris met het schip *der Veer* onder Schipper Willem Jacobsz. uit Batavia medegebragt en 8 Aug. 1614 aan Prins Maurits vereerd. (Eigen Haard 1880 N⁰ 13 blz. 136.) — Afbeelding van den casuaris, met kam doch znd. kroplel van voren; op den achtergrond een dorp met een huis en 3 kerktorens. Met 2 reg. curs. onderschr. „Deesen voogel is Genant Casewarris, hoogh 7 Roevoeten" enz. Geëtst met adres (en door?) *Crsp. v. d. Queboren, gheconterfeyt nae 't leeven,* hg. 31.5, br. 21.5 dm. fol. Bij den Heer A. v. Stolk. *Uiterst zeldzaam.*

b Dez. plaat, latere opgegraveerde en veranderde staat. De staart is hier veel langer en even als het geheele lichaam dikker gemaakt; de kroplellen op borst en nek en het oor er bijgevoegd; de torens en het huis zijn verdwenen en vervangen door een kleine gebukte casuaris en een staande kroonreiger, en eenig geboomte. De naam en het adres vervangen door *C. J. Visscher,* die zeker de plaat veranderd heeft. Het geheel met een breeden zwarten rand, boven toogsgewijze, en met 2 open schildjes omgeven. Met onderschr.: „Desen Vogel is genaemt Case-„warês, hooh (hoog) 7 voeten." Hg. en br. als voren. In deze verzam. Zie over een anderen (?) casuaris ook de 2e reis van Spilbergen in: Begin en Voortg. O. I. Comp. II, blz. 48.

1291 E (**1614. 4—8 Sept.**) Beleg en inneming van Wezel, door Spinola. (Wagenaar IX. 32.) — In het midden het plan der stad, onderaan de Rhijn enz. Met gegrav. Fransche uitlegging A—O en zonderling fautief Fransch inschrift onderaan regts. Zonderlinge grav. znd. nm. Hg. 30, br. 41 dm. br. fol.

1293 (**28 Dec**) Pot-Walvisch bij Noordwijk. — Dit is eene geheel andere plaat dan de voorg. en gegraveerd door *C. J. Visscher.* — K.

1293 A Hetzelfde — Een mannel. potwalvisch gestrand bij Noordwijk. — Zeer uitvoerige voorstelling veel grooter dan de voorg., doch geheel in denzelfden geest. De walvisch ligt met den kop regts, bovenop staan 2 mannen (op de voorg. één), op den grond zijn 3 mannen bezig traan te verzamelen; een ander meet zijn mannel. lid; regts en links zijn vele toeschouwers en koetsen. Zeer uitvoerige afbeelding, curieus voor het kostuum. Onderaan in het midden een groote schelp en breede wrijfboord voor het (niet ingevulde) inschrift. Fraaije ets znd. eenigen nm. (welligt door *W. Buitenwech*) en adres. Hg. 26, br. 51 dm. br. fol. — Hoogstzeldzaam, welligt *uniek* exemplaar.

1298 A (**1615**) Zinneprent op den Gulikschen oorlog. — Naauwk. kopie der voorg. plaat. 1298, doch met Duitsche inschriften: „Frembder Handel"

en daaronder een geheel verschillend gegrav. Duitsch vers in 4 kol. ieder van 27 reg. Znd. nm. v. grav. Hg. met vers 27, br. 31 dm. br. fol.

1299 Zinneprent op den Gulikschen oorlog. „Het Testament van 't Bestant" enz. br. fol. Is door *C. J. Visscher*. — K.

1300 Zinneprent op hetz. „Oorloghs voorspel den Paus toegeeygent" enz. br. fol. Waarschijnlijk door *N. v. Geilkercken*. — K.

b Dez. plaat, doch met Fransche uitlegging en onderschrift, waaraan het verhaal v. d. oorlog, dat in den Holl. tekst voorafgaat, ontbreekt, doch waarbij een 14reg. Fransch sonnet gevoegd is van C. J. L. V. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage. Bibl. Duncan, 1621, I. N° 25.

1301 Zinneprent op hetz. „Verthoon.... van den Cleefschen St. Joris." br. fol. Is zeker door *C. J. Visscher* — K.

1302 A Zinnepr. op den Gulikschen oorlog en tegen Rome. — „Pater Arents lof" enz. Dezelfde, doch verkleinde voorstelling als onder N° 1302 beschreven is, doch zonder het gedrochtel. hoofd wat de plaat in tweeën deelt. Deze beide gedeelten zijn hier onder elkander geplaatst, nl. het linksche bovenaan, met den titel: „Een Pasquil Pater Arents Lof;" het regtsche onderaan met opschrift: „Het Antwoordt" De tekst van dit Pasquil, op 4 blz., is dezelfde als die, welke onder de plaat gedrukt is. Het geheel met titelpr. en achteraan Liedeken en sonnet (zamen 8 blz.) is op de Koninkl. Bibl. Coll. Duncan 1615, I. N° 3.

1302 B Zinneprent als voren. — Fraaije grav. verbeeldende 4 wiegen, zijnde Nederland, Frankrijk, Engeland en Duitschland, die door den Paus, den Keizer, Koning v. Spanje en andere geestel. vorsten te gelijk gewiegd worden. Achter de wieg staat Maurits waarschuwende, op den voorgrond *Peckius*, de bemiddelaar v. h. Bestand; in het verschiet Spinola met een sleepnet, waarin steden. Geestige titelpr. van een pamphlet: „Wieghe „ofte Afbeeldinghe hoe de Paepsche Princen alle Coningen in slaep wiegen. „1614." 4°. (Bibl. v. Pamphl. 1140.) Op de plaat de letters A—W die op de keerzijde uitgelegd zijn.

1302 C Zinneprenten op den Ouden en Nieuwen Tijdt, uit het pamphlet: „Af- „beeldinge van den Ouden ende Nieuwen Tijt, waer met Orpheus wandelt, „spreeckt, zingt ende speelt, ofte Corte Tragedie v. Nederlant, inhoudende „den ouden en teghenw. Staet met een nieu Tractaet v. Aken" enz. Znd. jr. In. Biblioth. Duncan. 1630. I.

Hierin zijn de volgende platen, ieder hg. 9, br. 13 dm. Znd. nm. v. grav. 4°. Titelpr. Orph. spelende onder een boom; boven hem de pijlbundel der 7 Prov.

N° 2. *Orpheus* vertrekt met *Ouden Tijdt* van de *False herders*.

— 3. *Orpheus* en *Ouden Tijdt* gaan 3 *Jonckvrouen* tegemoet (Geloof, Hoop en Liefde.)

— 4. *Nieuen Tijdt* voert *Orpheus* in een schip, links de vesting Sluis?

— 5. Regts eene groote weegschaal; links een groote slijpsteen en fornuis; in het verschiet eene vloot, waarboven: *Leeft en laet leven* (allegorie op de vergrooting van Amst. v. 1611?)

Op de laatste bladz. v. dit pamphlet staan eenige prophetiën voor de jaren 1620—30; doch wijl de oprigting der Akademie te Groningen (in 1614) als kortelings geschied en de *tegenwoordige* hofhouding van Willem

Lodewijk aldaar vermeld worden, moet dit pamphlet omstreeks 1615 zijn verschenen.

1303 Zinneprent als voren. — De dans om de Hollandsche bruid. — Zeer
A grove navolging der vorige pl. met *gegrav.* inschrift bovenin de voorstelling (welk vers op de voorg. plaat er boven *gedrukt* is) Deze pl. hg. 14.5, br. 18 dm.; de vorige pl. hg. 12, br. 14.5 dm.

1303 Hetzelfde „Gy patriotten thans" enz. Dez. voorstelling, zeer grove hout-
B snede met breeden zwarten rand en 2 reg. onderschr. in boekdr. Titelprent van een herdruk van voornoemd pamphlet, gr. 8 blz. 4°. Niet vermeld door Tiele of v. d. Wulp. Op de Kon. Bibl. te 's Hage. Bibl. Duncan. 1615, I. N° 6.

1303 Zinneprent tegen Spanje. „Den wakkeren Leew". — Zie deze zinneprent,
C welke hier op 1615 behoort, beschreven in dit supplement op N° 1274, wijl die in dl. I op dat n° vermeld is.

1304 Zinneprent op het wantrouwen tegen de Spanjaarden enz. 4°. Deze titelprent van een pamphlet (N° 1139) is door *W. Buitenweg* en beschreven in v. d. Kellen, Peintre-graveur op W. Buitenweg N°. 8.

b Dezelfde plaat, van boven verkleind, zonder het 2reg. inschrift en de 9 Ned. wapens boven het prieël. Met adres van *C. J. V(isscher.)* wat niet op voorg. staat De plaat is nu 10 dm. hg. Bij den Heer A. v. Stolk.

1304 Zinneprent als voren. — In het midden een gezadeld paard (Nederland)
A waarvoor een Jezuit met olijftak staat, en waarachter een oud man (Oldenbarneveld?) zit te slapen; in het verschiet het paard geknield voor een ruiter (Spinola?) regts *Spaens tyrannie*, links *S. Inquisitie.* Bovenaan in de pl. een 2reg. vers: „Verklaert dit Visioen..... gedroomt „1615." Titelpr. van een pamphl. (Bibl. v. Pamphl. 1136), dat een herdruk is van het pamphlet N° 1121, gedrukt in 1614, waarop de voorstelling veel kleiner en anders voorkomt. 4°.

1304 „Krachteloose Donder van den Helschen hond." — Deze plaat onvolledig
B beschreven onder N° 433, behoort en wordt uitgelegd in een pamphlet van dien naam, gelijk daarbij gezegd is, hetgeen later vermeld is in v. d. Wulp, Tractaten 1385. — De plaat bestaat uit 2 aaneensluitende bladen, waarvan het regtsche de Roomsche bijenkorf voorstelt, waarnaast de Paus, en waarin de Roomsche bijen in- en uitvliegen. Op den achtergrond *Room*, op den voorgrond de Babylonische Hoer; in het midden de brandstapel voor ketters. Een wereldkloot, met opschrift: „Moer, Moer de wereld „is in roer" verbindt de 2 bladen; links staan 6 doodkisten, zijnde die van Willem I, Egmond, enz. en wordt een groot schip met de wapens van Engeland, Frankrijk en Nederl. door leeuwen voortgetrokken om het Pausdom te bestrijden. Fraaije grav. znd. nm. v. grav. Hg. 17, te zamen br. 52 dm. br. fol.

1304 Spotprent als voren, met gegrav. inschr. in kapit. lett. bovenaan: „Ba-
C „bels Tragische Comoedie." — In het midden, eenigszins links, een boom waarin de Paus en Babylonische Hoer gezeten zijn, en die door Hervormers wordt omvergehouwen, wat Satan links lagchende aanziet. Meer regts een dorre boom met allerlei galgen enz. get.: *Inquisitie*, die aan den anderen boom met touwen verbonden is, en door den duivel en

monniken gestut — door verschillende Protest. vorsten (Maurits, Fred. v. Bohemen enz.) omver wordt getrokken. Op den achtergrond eene processie van de Babylonische Hoer op het Beest, gevolgd door den Paus, en vele geestelijken, met den Dood als speelman. Met vele andere toespelingen. Fraaije Holl. plaat znd. nm. geheel als voorg. Hg. 17.5, br. 47 dm. br. fol. Behoort in het pamphl. van dien naam (Tiele, Bibl. v. P. N° 1223.) Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1305 (**29 Jan.**) Begrafenis van Walraven van Brederode. — Deze 12 platen zijn door *S. de Fries* en met adres van *H. Hondius* op den titel. — K.

In de nieuwe uitgave dezer platen voor de lijkstatie van den Graaf v. Solms in 1623 zijn sommige platen veranderd, b. v. de titel, de wapens en op bl. 5 en 9 de gelaatstrekken; doch het locale der kerk en de tombe is gebleven.

1308 (**15 Mei.**) Papegaaischieten van de Infante Isabella te Antw. br. fol. — Deze is geëtst door *Es. v. d. Velde*) en zeer zeldzaam. K. — Verkocht in auctie v. d. Kellen 1878 voor *f* 100.

1308 A (**17 en 18 Junij.**) Zeestrijd tusschen eene Holl. vloot van 7 schepen onder Adm. Joris van Spilbergen en 8 Spaansche onder Adm. Don Roderigo in de Stille Zuidzee bij Lima. Door *H. Padtbrugge*. 4°. Gem. fol. 280. Uit: Leven en daden der zeehelden. Deel I. 4°.

1309 A Beleg der vesting Gradisca en andere plaatsen in Friaul boven Venetië door Holl. troepen onder Joh. Ernst Graaf v. Nassau, in dienst der Venetiaansche Republiek. (Zie over hem: Orlers, Lauwerkrans. 1610. D. 1 verso) — Kaart van Friaul, onderaan de golf van Venetië, links Palma Nova, in het midden Gradisca. Ital. grav. door *Giov. Justo* met Ital. opdragt aan Johan Ernst Graaf van Nassau. Hg. 41, br. 52 dm. br. fol. — Hierbij eene kleinere plaat van hetzelfde beleg, door *G. Keller*, hg. 19, br. 29 dm. br. 4°.

1309 B Zinneprent tegen Rome en ter verheerlijking der bescherming van de Herv. godsdienst door de Prinsen van Oranje. — „La Boutique du grand Pon-„tiffe Romain" enz. Regts zit de Paus voor een tafel met kroonen en ment het 7hoofdig beest, waarop de Babylonische hoer gezeten is; naast haar een Jezuit met menschen- en vossenkop (als op N° 1086 B); links zit de Nederl. maagd achter den leeuw in hare omheining, hebbende in de hand den Bijbel en naast haar de tafelen der wet, die uitmaken *le Guidon du Salut* gelijk boven haar staat, en verwelkomt Maurits, die van Pallas het zwaard ontvangt, en Fred. Hendrik en 2 leden der Staten Gen. Fraaije grav. znd. eenigen nm. Onder de plaat vele uitvoerige Fransche verzen in 5 kol., waarin de Holl. maagd, Pallas, Maurits, de klagende Kleefsche boeren en de Paus sprekende worden ingevoerd, en de dood van Hendrik IV van Frankrijk besproken wordt. „Inventé et composé par *Ant.* „*Lancel*. Anagr.: N'attache le lion." De plaat hg. 16, met vers 51, br. 43 dm. Op 1 blad fol. *Hoogst zeldzaam.*

b Dez. plaat, en inschriften, waaronder een uitvoerig Holl. vers in 5 kol. „De Winckel van den Grooten Hooghepriester van Roomen." De verzen zijn eenigszins anders en uitvoeriger dan in het Fransche origineel doch in denzelfden geest en vermeerderd met een van den „bekenden vertaler „*R. Telle* aan den autheur." Hg. en br. als voren gr. fol.

c Dez. voorstelling, omgekeerde kopie van het voorg. met hetz. gegrav. Fransche inschrift, doch daarboven: „Der Kram des Röm. Pabst." en onderaan: „Gemacht zu Amsterdam bei A. L. 1615. — Faict à Amestre-„dam. Cheu A. L. 1615." Daaronder een uitvoerig Duitsch vers in 4 kol. in boekdruk, zijnde eene getrouwere navolging van het Fransche, dan de Holl. vertaling. Het vers is hier niet compleet voorhanden.

1311 (**1616. 1 Mei.**) Moord v. J. v. Wely. — De portretten van v. Wely
a en zijne moordenaars met 4 reg. bovenschr. en onderaan 5 zesreg. Holl. coupletten in het jaar 1616. — Deze is door *C. de Pas.* De plaat hg. 9.5, met opschr. en verzen 19, br. 19, met verzen 24 dm. br. 4⁰. — Aan het vroeger beschreven ex. ontbraken de verzen.

b Dez. plaat, latere druk met 5 Duitsche coupletten van 6 reg. beginnende: „In Marts tausent sex hundert und Sexzehn" enz. Drugulin N⁰ 1305, die deze plaat op 14 Maart plaatst.

1312 (**19 Junij.**) „Vlaerdings Redeurijck-bergh, met middelen beplant Die
A „moodigh sijn 't Gemeen, en voorderlijck het Landt. Amst. Korn. „Fransz. 1617." 4⁰.

Hierin zijn de volgende houtsneden op deze blz.:
Titel houtsn. — Apollo en de 2 Muzen; regts Minerva en Mercurius.
Blz. b 2. verso. Blasoen der kamer te Vlaardingen *Aensiet Liefde.*
— B Hetzelfde. — d'Olijfboom te Maeslant. *'t Spruyt uyt Liefd.*
— J 4. Hetzelfde. — d'Egelentieren, Amsterdam. *In Liefd' bloeyende.*
— N 2. verso. Hetzelfde. — 't Wit Lavendel, Amsterdam. *Wt levender Jonst.*
— L 4. Hetz. — Geele Fioletten, 's Gravesande. *Zonde beproeft de harten.*
— V 2. Hetzelfde. — Rapenbloem, Delft. *Wij rapen Geneught.*
— Z 3. Hetzelfde. — Meerbloem, Soetermeer. *Met. Soeticheit. meer*
— Dd 1. verso. Hetzelfde. — Sonnebloem, Ketel. *Noyt meerder Vreucht.*
— Gg 3. —— Hetz. — Blaev Acoleyen, Rotterdam. *Met minnen versaemt.*
— Ll 2. —— Hetzelfde. — Goudsbloem, Gouda. *Wt. Jonst. begrepen.*
— Pp Hetzelfde. — Damastbloem, Nootdorp. *Liefde verwint.*
— Ss 3. Hetzelfde. — 't Segel-bloemken, Gorcum. *Vernieut uyt Liefde.*
— Yy 3. Hetzelfde. — Roo Rosen, Schiedam. *Aensiet de joncheyt.*
— Ccc 2. verso. Hetzelfde. — Fonteynisten, Dordrecht. *Reyn Geneucht.*
— Ggg —— Hetzelfde. — Vijghe-boom, Schiedam. *Tsoetvergaren.*
— Lll —— Dezelfde houtsn. als op den titel. Bij: Der kameren Proef-stuk.

1313 Zinneprent op de Godsdiensttwisten. — Deze plaat moet later zijn uitgegeven, daar enkele hier genoemde pamphletten eerst in 1618 verschenen.

1313 (**1617.**) Zinneprent op de tweedragt door de Godsdiensttwisten. —
A Eene vrouw *Discordia* zit met een weefspoel in de hand; achter haar de duivel *den Rocker* die het vlas om een stok windt; de vrouw spreekt tot een tegenover haar zittenden spinnenden man *Bona Intentio*, wiens garen door een kleinen duivel *die Verwarder* en een spin verward wordt. Bovenaan regts een hoorn, waarin Antwerpsch Signoorken inkruipt, doch niet uit kan — in het midden een groot spinneweb waaronder een landschap met ruiters — links een optrekkend leger en in brand staand dorp Met gegrav. 16reg. Holl. zamenspraak en 8reg. Fransche en Duitsche

vertaling, waaronder 1 reg.: „Quid jam ultra justitiae et veritati parci„tis, cum ne obsequio quidem amicitia conciliari queat." Fraaije grav. znd. nm. v. grav. hg. 24, br. 27 dm. br. 4°. Bij den Heer A. v. Stolk.

1314 **(21 Jan.)** Afbeelding van een mannel. potvisch, gestrand tusschen
A Scheveningen en Katwijk 21 Jan. 1617, lang 52 voet, dik 36 voet, de
a staart 5 voet breed. — De visch ligt met den kop naar regts, op den visch is een man bezig met meten; regts vele mannen te paard en te voet, links eene koets; op den voorgrond een heer en dame enz. Onderaan eene schelp geheel als op N° 1293 A (zie hiervoor bl. 141) het geheel door een smallen rand van arabesken omgeven. Zeer fraaije ets door *Wl. Buitenwech,* wiens monogr. op de ton onderaan links staat. Hg. 22.5, br. 33 dm. br. fol.

Van dit uiterst zeldzame blad zijn nog slechts 2 exx. buiten dit bekend.

b Dez. plaat, latere druk, met adres van *Broer Jansz.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1315 Zinneprent over de afwijzing tot vrede door de Nederlandsche maagd in
A hare omheining zittende aan een daar buiten staanden *Courtisaen,* met menschen- en hondenkop. Achter de maagd een uitspruitende boom: Maurits' emblema. Met 2 reg. gegrav. opschrift: „Maechts antwoord „aen .... een courtisaen" en 2 reg. gegrav. vers. Door Is. Abbama, *poet. laur.* Znd. nm. v. grav. Rotterd. bij Davit Jacopsen v. Hakendover op de Vismart znd. jr. Titelpr. van een pamphl. (Bibl. v. Pamphl. 1333.) 4°.

1316 Afbeelding van den Amsterdamschen schouwburg die geopend werd met het spelen van het stuk: „Apollo" door Suffiridus Sixtinus. Zie Hilman, Catalogus v. tooneelspelen. N°. 100.

1318 **(8 Mrt.)** Katafalk voor het lijk van Philips Willem, oudsten zoon van
A Prins Willem I, geboren te Breda 1554, aldaar overl. 20 Febr. 1618. Het lijk v. d. Prins, in galakleederen, met hoed, ringkraag, mantel en laarzen, ligt op een paradebed, waarboven een crucifix en zijn wapen; terweerszijde daarvan gewijde kandelaars en biddende en knielende monniken; aan den muur een tablet met gegrav. opschr. ter eere van 's Prinsen gemalin Eleonora v. Bourbon. Door *Boet. à Rolswert.* — Onder de plaat een opschrift van 26 reg. kapit. ter eere van den overledene, waarin hij genoemd wordt: „Heros Belga pace, religione inclytus, Bre„dae olim natus, ibidem renatus Deo, pro fide spondente." Met adres van Huberti Antonius te Brussel 1618 en approbatie v. d. Censor H. Smeyers. Hg. 24, met opschr. 53 dm., br. 31 dm. fol. *Uiterst zeldzaam.* Op de Konink. Bibl. in Witte Coll. van Pamphletten, Dl. X.

1318 **(1618. 23, 24, 25 Mei.)** „Triumphe tot Amsterdam over het inco-
B „men van Mauritius, Prince van Or. Met uitlegginghe op de vertoo„ninghe van alle de Camers, geschiet den 23, 24, 25 May A° 1618. „Leid. H. C. Honthorst." Pamphlet van 8 blz. 4°.

1324 Eerste jaarfeest van den Schouwburg te Amsterdam, waarop gespeeld werd S. Coster's: „Ghezelschap der Goden." Amst. 1618. 4°. Zie Hilman, Tooneelspelen. N°. 465.

1327 **(4 Sept.)** „d'Arminianze Schans tot Leyden." gr. fol. — Bij den Heer

G. A. van Trigt te Brussel heb ik een exempl. gezien met uitlegging, geteekend „4 Aug. 1617."

1328 Hetz. anders en kleiner. kl. fol. — Deze pl. is zeker door *C. J. Visscher.* — K.

1329 (**16 Oct.**) „'t Arminiaens Testament." Met adres van *C. J. Visscher.* gr. fol. — Deze pl. is door *S. de Fries,* doch bijgewerkt door *C. J. Visscher.* — K.

1333 „De Weegschaal." Znd. nm. v. grav. gr. fol. — Waarschijnlijk door *S. Savry,* doch is dit reeds mogelijk in 1619? — De beschrijving van de verschillende afdrukken dezer plaat is aldus te wijzigen:

a (Gelijk beschreven) Met opschrift: „Op de jongste Holl. Transformatie." en vers in 3 kol.

b Dez. plaat met opschrift boven het vers: „Hollandsche Transformatie" en vers in 2 kol. — Deze bij den Heer A. v. Stolk.

c Dez. plaat, latere afdruk met het vers, znd. opschrift.

d Vroeger beschreven als *b.*

e Vroeger beschreven als *c.*

f Vroeger beschreven als *d.*

g Vroeger beschreven als *e.*

1334 Spotprent op het afdanken der Waardgelders. m. opschr. „Triumph „Wagen v. de Waertgelders." Deze grove houtsn. is dezelfde als de Rolwagen van Rob. Robbertszen, zie hiervoor bl. 125 N°. 1206 A.

1335 A (**8 Sept.**) Spotprent op het afdanken der Waardgelders, te Leiden geslaagd, en die men te Amsterdam vreesde. — Zeer grove houtsn. waarop 7 krijgslieden in zeer oud kostuum zijn afgebeeld, met bovenschr. in boekdr. „Van den os op den ezel." Onderaan een Holl. vers van Luciane Secunde. De houtsn. hg. 8, met opschr. en vers 32, br. 25 dm. Op 1 blad fol. Beschreven in Bibl. v. Pamphl. 1513. Bij den Heer A. v. Stolk.

1337 (**13 Nov.**) Opening der Nationale Synode te Dordrecht. — De groote en fraaije plaat door *F. Schillemans* heeft in:

a (1e staat) alleen: *Cum Privilegio.*

b (2e staat) *Cum Privilegio Ordinum Generalium in Sexennium.*

c (3e staat) vroeger niet vermeld. Met adres van *J. P. v. d. Venne Middelburgensis* gevolgd door de woorden: *Cum Privil.* enz.
De verzen en naamlijst zijn in dezen 3en staat in dezelfde drukletter als in den 1en en ook met adres van J. Hellenius 1619. (J. v. der Hellen). Dit ex. is bij den Heer A. v. Stolk.

d (4e staat, beschreven als *c* in mijn catalogus) met de opdragt aan de Staten door N. J. (Cl. Jansz.) Visscher en zijn adres van 1629. Op de plaat staat dit adres van C. J. Visscher vóór de woorden: *Cum Privil.*

1337 A Hetzelfde. — Verkl. kopie der voorg. pl. doch *zonder* den keeshond en met minder toeschouwers. Onderin de pl.: „Afbeeldinge van de

a „Nationale Synodus, gehouden binnen Dordrecht" enz. Met N° 1—22 in de pl. Znd. nm. v. grav. Hg. 37.5. br. 29 dm. fol. De verklaring ontbr.

b Dez. plaat. Fraaije, *zéér zeldzame* proefdruk voor het onderschrift en de cijfers in de plaat. Beide bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

Eene dergelijke plaat wordt vermeld bij de beschrijving der Synode Ghedruckt voor Nic. Geelkerck (te Rotterd.) 12 blz. 4°. Bibl. van Pamphl. N° 1543.

1337 B Hetz. anders. — Houtsn. znd. nm. met bovenschr. „Synodus" en onderschr.: „Tot Dordrecht, bij Isaac Janssen Canin ende zijne Medestanders. 1619. Titelpr. van: „Oordeel des Synodie Nationalis .... over de V Hooft„stucken der Leere" enz. 4°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1337 C Nagenoeg als voren. — Houtsn. znd. nm. v. grav. met bovenschr.: „Belydenisse des Gheloofs" en onderschr.: „Tot Dordrecht bij Fransoys Bersaler, medestander van Is. Jansz. Canin. 1610. Titelpr. van het pamphlet van dien naam. (Bibl. v. Pamphl. No 1605.) Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1337 D Hetz. anders, znd. de tafel, waaraan de gedaagde Remonstranten zitten. Houtsn. znd. nm. v. grav. kl. 4° met bovenschr.: „Afbeeldinghe des Synodi Nationael met de Sidtplaetsen der E. E. Hoogh M. M. Staten Generaal" enz. (Bibl. v. Pamphl. 1543).

1342 A Hetzelfde. — Lithogr. naar het oorspronkel. schilderij op het Raadhuis te Dordrecht. Met adres van *H. Zangers.* gr. fol. Hierbij een 4o lith. in omtrek ter verklaring der Nos. 1—22 op de groote pl. Beide bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1343 A Kloveniersdoelen te Dordrecht, op welks bovenzaal de Nation. Synode in 1618 gehouden werd (gelijk deze was in 1857.) De toren, die op de voorg. plaat te zien was en die later tot eene rijschool gebezigd werd, bestond bij het afbreken van het gebouw in 1857 niet meer. Lithogr. van *F. Böger* te Dordr. 1858. br. fol.

B Hetz. gebouw, verkleind en daaronder eene afbeeld. der Synode volgens de groote plaat. Lith. van *F. Böger*. 8°.

1345 Vinnige spotprent op de Synode. — Dit is eene bijzonder fraaije *ets* naar en door den schilder *Sim. Goulart.* — K.

1346 Spotprent op hetz. ontworpen door P. Scriverius. fol. — Deze teekening is door *Corn. Saftleven,* woonachtig te Rotterdam en broeder van H. Saftleven. — K.

1348 Verschijning van een komeet. — Deze titelpl. van het pamphlet van Cats N° 1576 is door *J. v. Velde.* — K.

1349 A (**27 Nov.**) Verschijning van een komeet in de Nederl. — Hetz. anders. Bovenaan de komeet, onderaan eene vrouw *Europa* en een man met instrument, beide zittende; in het verschiet de Dood en een brandende stad. Znd. nm. v. grav. 4°. Titelpr. van: Corte beschrijvinghe des schrickelijken Comeets enz. in 't jaer 1618. Leyd. J. Marcus. 1619. (v. d. Wulp, Pamphl. No 1538.) 4°.

1350 Voorstelling van eene maans (lees: zons) verduistering. Geëtste pl. znd. nm. (in de manier van *D. Stoop*) br. 4°. K. — Deze pl. behoort op 12 Aug. 1654 en is daar ook beschreven met tekst (2103) en vervalt alzoo hier.

1356 Spotprent op J. Taurinus. Grove houtsn. van acht. met vers 4°? — Het vers begint: „Wilt ghij d'Autheurs name weten, sietom: Rechtuyt „nae dien R"; waarschijnlijk R. Telle.

1357 Spotprent op de Spaanjaarden, zijnde de titelpr. van een pamphlet, wat tevens gerigt is tegen de Remonstranten (niet de Contra-Remonstranten te Enkhuizen.) — Seignoor, de Spanjaard, roert de trom der Inquisitie, daarnaast de *Enkhuyser vrouw* en *Vreemdelinck* die spreken over de ondeugden van den Spanjaard, voorgesteld in de dieren beneden hen afge-

beeld, als varken, vos, haas, wolf, paauw enz. Onderaan gegrav. 1 reg.: „Gedruckt voor *Sr. Schenck.*" Znd. nm. v. grav. Hg. 14, br. 13 dm. 4o. (Bibl. v. Pamphl. 1378.)

1357 A „Aerdt ende Eygenschappen van Seignor van Spagnien." — Eene plaat in 16 afdeelingen, geno 1—16, ieder met 1 reg. bovenschrift, waarvan die 7 bovenste de veinzerij, de 7 onderste de wandaden der Spanjaarden afbeelden. Met geheel dez. verzen als in het pamphlet 1378 (zie plaat N⁰ 1357) afgedrukt zijn. No 15 vertoont de slavernij der Indianen, No 16 den: „Geluckigen Staat van Seigneur bevrijt te sijn." (nl. de Holl. leeuw in zijn tuin.) Onder de plaat een uitvoerig vers in 16 coupletten, waarin de plaatjes uitgelegd worden, en dat omgeven is door een houtsneerand. De plaat hg. 13, met tekst 44, br. 37 dm. gr. fol. Op de Koninkl. Bibliotheek te 's Hage.

1358 Afbeelding van Oldenbarneveld en van zijne vrienden. br. fol. Is door *C. de Pas.* — K.

1359 A „Lofbasuine voor de vrije Nederlanders." — Zinneprent ter eere van Prins Maurits. Een krijgsman met gevleugelde voeten blaast op een bazuin, waarboven: „Eere sij Godt in de hoochste"; onderaan: „Vrede „op der Aerden" enz. en vele bijbelteksten, waarnaast: *Vincenti* 1618. Hg. 10.5, br. 10 dm. Znd. nm. v. grav. Met bovenst. gedrukt onderschrift een lied van 7 coupletten in 2 kol. Daaronder een brandend hart en 2 reg. Lat. tijdspreuk. Alles in boekdrukrand znd. eenig adres. Op 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1363 Spotprent op Oldenbarneveld enz. „Den groten visch v. Hollandt." zr. gr. fol. — Deze pl. is zeer stellig door *P. Feddes* v. Harlingen. — K.

1364 Hetz. kleiner. — De namen Grotius enz. staan op de plaat als: *Gr. Led.* en *Hoog*, de groote visch is get.: *Barnevelt.*

1364 en 1365. „De groote vissen eten de cleyne" — Zie op het jaar 1550 bij N⁰ 418 Ac, Ad eenige belangrijke aanmerkingen over deze platen door *P. a Merica*, hun oorsprong enz.

1368 „Den nieuwen Barne Valschen handel." — Deze plaat is de oude prent van 1598 over de Spaansche vredesvoorslagen, in dit Supplement beschreven op 1086 D doch met vele veranderingen en bijvoegselen. Regts is bijgevoegd een toren met een zeef, die door Maurits geschud wordt als ook de *Tyt*, die *Twist* en *Gewelt* op aarde zendt, alsmede de Utrechtsche Dom op den achtergrond. De griffioen (*Tirannie*) en de Belg. stedemaagd der voorg. plaat zijn hier veranderd in Taurinus, Uytenbogaerd en Barneveld, die met een Jezuit spreken; doch het oude vers is behouden. br. 4⁰.

1370 „Gulden Legende van St. Jan." — Hierbij het pamphlet, waarin de meest ongehoorde aantijgingen over Oldenbarneveld, zijne familie en hunne misdaden voorkomen.

1371 „Verclar. v. d. Gouden Blaesbalck v. d. Spaanschen Schalck 1618." 4o. Is zeker door *P. Feddes* v. Harlingen evenals N⁰ 1372. — K.

1371 A Zinneprent op de Spaansgezindheid van Oldenbarneveld. — Houtsnede waarin 3 regeringspersonen, die naast den Holl. leeuw in zijne omheining staan, een olijftak van den Spaanschen koning aannemende. Titelpr.

van het pamphl.: „Practijcke van den Spaensen Raedt" enz. 1618. (Bibl. v. Pamphl. 1452) 4°. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage. In Biblioth. Duncan.

1371 Zinneprent tegen Oldenbarnevelt ? ? en Spanje. — Twee personen, waar-
B boven *Raet* en eene vrouw en kind: *Lichtghelove* staan terwêerszij van eene tafel, waarvoor een Spanjaard: *Bedroch*, die *Sp. practyck* (Practijck Sp. Raedt, Pamphl. 1618, (zie 1371 A en Bibl. v. Pamphl. N° 1452) in zijn zak heeft. Op de tafel zit een aap met kaarten en een licht *Treves*. Een Holl. burger: *Vrije* wordt door *Memoria* aangesproken; in het verschiet galgen en brandstapels. Fraaije grav. znd. nm. v. grav. Hg. 11, br. 14 dm. br. 4°. Welligt de afzonderl. afdruk eener titelprent van een pamphlet.

1372 Schoolhouding van Jan v. Oldenbarneveld. — Deze plaat met de uitlegging op de keerzijde, is gegrav. door *P. Feddes* v. Harlingen en beschreven in Bibl. v. Pamphl. N° 1567. — K.

1372 Dez. voorstelling, doch eenigszins veranderd, b. v. de bijvoeging van het
A woord *Comeet* bovenaan regts. Onder de plaat de uitlegging der figuren en het versje. Deze druk is beschreven in: Bibl. van Pamphl. No. 1568.

1373 (**1619**.) Nieuwjaarsprent voor het jagersgild te Haarlem. — St. Hubertus
A geknield bij het hert met het kruisteeken tusschen het gewei. In gefigureerd ovaal met 2 vierreg. Holl. verzen over het nieuwjaar. „Sint „Hybert ons patroon enz." Door *J. Mattham* 1619 te Haarlem. Hg. 22½, br. 13 dm. *Hoogst zeldzaam*. Op de Bibliotheek te Haarlem.

1374 Namen der Regters van Oldenbarneveld. — In de noot op bladz. 176 is vermeld dat op eene schilderij bij den Heer Teding v. Berkhout te Arnhem de Regters van Oldenbarneveld als dieren voorgesteld zijn; van deze dieren en hunne beteekenis is thans bij mij eene uitvoerige beschrijving met de namen der personen daarmede bedoeld.

1375 Vinnige spotprent op de Regters van Oldenbarneveld. *Teekening* in O. I. inkt. — Deze teekening is naar 2 verschillende prenten van *Luiken* in Benoit, Hist. d. Herv. Kerk in Frankrijk, 1696. fol. genomen; links naar de linkerzijde van het Oproer in Parijs, 1671; regts naar de regterzijde van het Oproer in Nismes, 1651. — K.

1377 (**10 Mrt.**) Oproer wegens Ds. Sapma te Hoorn. Door *J. Luiken* 4°. Is uit: Gottfried, Histor. Chronijk. — K.

1381 (**13 Mei**.) Uitleiding van Oldenbarneveld ter onthoofding. — Deze plaat
b is door *H. Bary*; hiervan heb ik thans een zeer fraaijen proefdruk vóór alle lett. en voor de inschriften verkregen.

Ze is uit: (C. Bosch,) Waarachtige historie v. Oldenbarneveld. Rott. 1670. 8°. doch niet in de uitgave van 1663. —

1383 Onthoofding van Oldenbarneveld. — Dez. plaat, die welligt door *S. de*
b *Pas* is latere druk; onder de ramen boven het schavot staat: *De zaell* in kapit. letters; regts in plaats van *Binnen Hoff* staat: *Buiten Den Hag* (sic); terwijl de daar geplaatste galgen hier grooter zijn met de namen *Jan Pont* en *La Vigne ?* en omgeven door toeschouwers. br. 4°. Op het Prentkabinet te Amst.

1384—86 Hetz. anders. — Deze 3 pl. zijn allen door *C. J. Visscher*. — K.

1386 Executie aan Oldenbarneveld. — Van deze plaat is eene vroegere staat, vóór de inschriften: *'t Hof van Hollandt, de groote Zaelle, de Hoffkerck*

enz. Terwijl het kapit. gegrav. opschrift bovenaan regts eindigt: *„gede-„portteerde* advocaat van Hollandt" in plaats van „gewesene advocaat van „Holllandt" *Hoogst zeldz.* In den Atlas der Remonstr. gemeente te Amst.

c Dez. plaat met de onder N° 1385 genoemde zeven portretten v. Hoogerbeetss enz. op 1 blad. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1395 Zinneprent ter eere van Oldenbarneveld. — „Praalbeeld (niet Praal*bed*) „voor den Vader des Vaderlands, volgens J. Oudaen." — Deze plaat behoort in: Nederd. en Latijnsche keurdichten. Rott. 1710. I bl. 1.

Dezelfde plaat is met eenige veranderingen en een vers in boekdruk door W. t(en) H(outen) ook ter eere van Oldenb. in 1786 (zie aldaar) op nieuw uitgegeven.

1405 (**18 Mei.**) De Groot en anderen op Loevestein. — Afbeelding van het Slot.

b Dez. plaat, latere druk met adres van *F. de Wit.* Bij Mr. S. v. Gijn.

1405 De Groot gebannen op Loevestein. — Afbeelding van h. slot, zooals het

A in 1820? bestond, naar eene oude teekening van *A. Rademaker* omstreeks 1700, in aquatinta door *Hoogkamer.* Hg. 42, br. 50 dm. br. fol. Hierbij eene uitvoerige gedrukte beschrijving, gr. 4 blz. waarin de ontvluchting breedvoerig vermeld is.

1406 (**31 Mei.**) „Pourtraict de la magnif. victoire du capit. Corneille Daniels „Braacman" etc. Fraaije *geëtste* plaat. znd. nm. br. fol. — Ofschoon van *A. v. d. Venne* geene etsen of gravuren bekend zijn, is deze plaat zoo vrij en geestig geëtst, dat zij van den schilder A. v. d. Venne *moet* zijn.—K.

1408 (**6 Julij.**) Uitwijking van 10 Remonstr. Predikanten en Episcopius naar

A Waalwijk in N. Braband. — Afbeelding van het glas, genaamd het *Wel-*

a vaarren vant Vaderland gebruikt door de gebannen Predikanten te Waalwijk, gedurende hunne verbanning, en in vroegeren tijd behoorende aan den Burgem. Loef te Gouda; later aan diens zoon en eindelijk aan den Burgem. A. v. d. Burg aldaar. Grav. zond. eenig onderschr. of nm. 8°. Uit Alkemade, Displegtigheden. I?

b Hetz. *teekening* met de pen met 18reg. Holl. bijschr. in HS. Beide bij den Heer A. J. Nijland.

1409 **1411** en **1412** zijn kopiën van N° 1410: „d'Arminiaensche uytvaert," welke door *C. J. Visscher* is. — K.

1413 Vereenigde voorstelling op 1 blad van de 4 voornaamste gebeurtenissen van dien tijd. Znd. nm. v. grav. br. fol. — Deze zijn naar *Es. v. d. Velde* door *J. v. d. Velde.* — K.

1416 Zinneprent op het schip van Staat, *„Idea Belg. Prov. Confoed."* — Deze plaat is ook in 1654 en 1691 gebruikt, zie de Nos. 2099 en 2824. — Van de origineele uitgave bezit de Heer v. Gijn een ex. op geele zijde. De latere afdruk dezer plaat met de Holl. verzen ter weerszijde en de Lat. verzen onderaan, vermeld in de noot bij 1416, is *met* het Lat. bovenschr. later ook door mij verkregen.

1417 Zinneprent op den toestand der kerkelijke zaken in Nederland en Duitschland? *„Roomsche windgevers van de Liefhebbers."* — Links de onthoofding van Johannes den Dooper (de Kerk Gods) wat door Prins Maurits, Frederik Hendrik, de koningen van Boheme en Engeland enz. belet wordt; en waarboven een 2reg. inschrift: „'s Paus macht schijnt cracht

„'t welck eendracht wint acht." Regts zitten de koningen van Spanje en Polen en de 3 Duitsche geestel. keurvorsten aan tafel, zingende op de maat v. h. orgel, wat door Keizer Ferdinand bespeeld, en door den Paus als orgeltrapper van wind voorzien wordt. Onder de plaat een uitvoerige uitlegging in rijm in 3 kol. in boekdr. met bovengenoemd opschrift. De gravure met uitgeslepen nm. *A. v. Salingen* hg. 19½ met vers 35 dm., br. 37½ dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

1417 A Zinneprent op het bedwingen der Arminiaansche factie door Maurits en Willem Lodewijk. — Een 7hoofdig monster (Arminianen? in de 7 Prov.?) tracht met een zaag den pijlbundel der Unie te verbreken, doch wordt bedwongen door de teugels aan ieder hoofd, die door Willem Lodewijk, naast wien Maurits met het zwaard in de hand staat, vastgehouden worden. Naast beide verschillende geestelijken en boven allen de wapens der 7 Provinciën. Onderaan links de Nederl. koe, waarop de Holl. maagd staat; de koe wordt bewaakt door *Getrouwen Raadt* (Jacobus I v. Engel.) en gevoederd door een engel enz. Fraaije grav. znd. eenigen nm. of uitlegging. Hg. 32.5, br. 41 dm. *Uiterst zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

1417 B Zinneprent op den Godsdienst. — De Godsdienst met opgeheven handen, smeekt hulp af uit den Hoogen, waaruit engelen haar een zwaard, schild en olijftak brengen, wijl zij op vurige doornen staat, door een basiliscus aangeblazen en door een dollen stier en leeuw bedreigd wordt; regts de beraadslagende vorsten. Met bovenschr. in boekdr.: „Claagh reden van de kercke Gods en Ghebedt over hare Vijanden." Terweerszijde en onder het plaatje een uitvoerig vers in boekdr. znd. jaar. De pl. hg. 6.5, met opschr. en vers 27 dm., br. 8.5, met vers 31 dm. Op 1 blad fol. In de Koninkl. Bibl. Coll. Duncan 1620 I. N° 43.

Deze plaat heeft veel overeenkomst met die van: „Mene, mene tekel" enz. (N° 1916).

1417 C Bedevaart van de verdreven Jezuiten uit Praag naar Amsterdam in het Rasphuis. — Een wagen gemend door Arnaud, Advocaat aan het Hof te Parijs, en waarin 6 Jezuiten uit Bohemen zitten, terwijl vele anderen er naast loopen, rijdt uit eene brandende stad naar eene andere (Amsterdam?) langs de „Via ad S. Raspinum" boven welks poort staat S. R. P. (De afbeeld. v. Amst. is wel aan het IJ met de galg bij de Volewyk, maar toch geheel verkeerd.) Onderaan een groot Duitsch spotvers op de Jezuiten in 3 kol. dat ze naar de Heiligen Raspinus en Ponus in Amst. gaan. Daaronder het jaar 1619. Duitsche grav. znd. nm. hg. 16, met vers 40, br. 26,5 dm. fol. — De beteekenis dezer plaat is mij zeer duister.

1417 D „Jezuiten Walff. nach Amst." — Hetz. vers, doch andere uitgave, omgeven aan 3 zijden door een breeden houtsneerand; kenbaar doordien de eerste regel van het opschrift eindigt „vorgenommene"; in de vorige druk: „Wallfahrt."

1418 A Het Nijmeegsche raadsel of het gecompliceerde huwelijk, aldaar in 1619 werkelijk gesloten door zekeren Brakel. Zie de prenten hierover onder N° 3011 en in het Supplement onder N° 3011 A en 3011 B. Zij zijn daar geplaatst in het jaar 1698 wat op de prent van R. de

Hooghe voorkwam, en wijl het mij onbekend was, dat dit huwelijk in 1619 gesloten werd.

1418 Stichting van Batavia. Naar *C. Cunaeus* door *J. H. Rennefeld*, fol. In:
B Nederl. Gesch. en Volksl. 21A.

1419 (**1620. 3 Mei**.) „De Schadt-kiste der Philosophen ende Poeten, waer inne
A „te vinden sijn veel schoone heerlijcke blasoenen, refereynen ende liede-„kens, gebracht ende gesonden op de Peoen-Camere binnen Mechelen .... „gesonghen op henlieder Feeste den 3 Mei 1620, enz. Mechelen, Hendr. „Jaye. 1621." fol.

Hierin zijn de volgende gravuren op blz. :

Tittelprent, zijnde de titel omgeven door een randwerk met wapens en de beelden van Rethorica, Philosophia, Poesis en Mercurius.

** 2. Acrosticon tot Maxim. van der Gracht, Prince d'Amour van de *Peoen* binnen Mechelen.

1. Caerte wt Mechelen. Johannes de Openbaring schrijvende op Patmos. Met spreuk der kamer. *In principio erat verbum.*

(4,5.) Den Maria Crans van Brussel, haer blasoen ter Cameren brenghende. — Keerzijde: Blasoen van Maria crans.

10,20. 2 Blasoenen Violier van Antwerpen. Met onderschr.: *Wt Jonsten versaemt en op hope.*

(32,33.) De Goutblom van Antwerpen haer blasoenen ter Cameren brenghende. — Keerzijde: Blasoen der kamer De Goutblom.

36,40,44. 3 Blasoenen Goudtbloem v. Antw. Met onderschriften: *Groyende in Deugden. — In Liefde Gunstich. — Mint Trouheyt Meest.*

52. Blasoen van de Olijftack van Antwerpen. Met onderschr. *Ecce Gratia.*

95,99. 2 Blasoenen van de Perticulier van Antwerpen. Met onderschr. *Hoop Verwacht Troost. Bemindt de Deucht.*

(184,185.) De Goutblomme van Vilvorden haer blasoen ter Cameren brenghende.

185. Blasoen van Vilvoorden. Met onderschrift: *Niet sonder Godt.*

191. 194 verso en 197. Drie Blasoenen van Christus Ooghen tot Diest. Met onderschriften: *Christus Ooghen Doorsient al. — Liefde verwint. — Reden doet Recht.*

236. Blasoen van Moll. Met onderschrift: *Sonder veel Geloovens.*

241. —— — Die Brenblomme van Ghele. Met onderschr.: *Al met den Tyt.*

1419 Blazoen van de Rederijkerskamer 't Roode Madeliefken te *Warmondt*
B Het blazoen heeft tot omschrift: „In Liefde Verwarmdt." Grove grav. door *H. v. Berch.* Hg. 20, br. 13½ dm. 4⁰. Bij den Heer A. v. Stolk.

1420 (**13 Julij**.) Lijkstatie van Willem Lodewijk, Graaf van Nassau, broeder
A van Prins Willem I, te Leeuwarden op 13 Julij (Wagenaar X 407.) — Afbeelding van den lijkstoet op 4 aaneenbehoorende br. fol. bladen, waarvan het eerste (linker) blad bovenaan de Jacobijnenkerk v. buiten, in het midden het koor met de katafalk en links het portret, borstb. van den Graaf, met al zijne kwartieren en titel afbeeldt. Op het 3e blad, 2e rij is de lijkkist met dragers afgebeeld. Naar en door *P. Feddes* v. Harlingen met adres van *C. J. Visscher*. 4 bladen, ieder hg. 39, br. 51 dm. br. fol. Hierbij behoort een hoogst zeldzaam doorloopend bovenschr. in witte letters

op zwarten grond en een afzonderl. boekje van 15 blz. op 3 bladen, gelijk dit beschreven is in mijn Portretcatalogus, 1853, N° 425.

1421 **(20 Junij.)** „'t Arminiaens Kapproen." — Deze is door *C. J. Visscher* K. — Eene *teekening* in O. I. Inkt door *J. Stolker* naar de teekening in den Atlas der Remonstr. Gemeente te Amst. is bij den Heer A. v. Stolk.

1422 **(April.)** Dewijl in dit werk vele platen over Frederik V van Bohemen zijn opgenomen, omdat diens geschiedenis met de onze soms naauw zamenhangt, volgt hier de opteekening van een viertal platen uitsluitend hem betreffende, doch die tot goed verstand der geschiedenis onontbeerlijk zijn. Daar in 1620 April bij N° 1422 het eerst van hem gewag gemaakt wordt, zijn die 4 prenten op dien datum geplaatst.

A Intogt van Frederik, Keurvorst v. d. Paltz met zijne gemalin en gevolg, in Praag 31 Oct. 1619. — Afbeelding van den geheelen togt in 7 rijen boven elkander. Door *E. Kieser.* br. fol.

B Kroning als Koning van Bohemen, den 4 Nov. 1619 te Praag. — In het midden wordt de Keurvorst door den Aartsbisschop van Praag gekroond; daarboven 5 en regts en links 1 kleine afbeelding van afzonderl. ceremoniën; onderaan links en regts de portretten van Koning Frederik en zijne gemalin Elisabeth. Door *E. Kieser.* br. fol.

C Slagorde v. het Boheemsche en Keizerlijke leger, op den Witten Berg bij Praag, 8 Nov. 1620, in welken slag Frederik verslagen en verdreven werd. Met 1 reg. Lat. inschr. bovenin de plaat. Znd. nm. v. grav. br. fol.

D Afbeelding van het huisgezin van Frederik v. Bohemen te 'sHage met zijne 11 kinderen, nl. de oudste Frederik, die 1629 in het Y verdronk en de 7e Lodewijk die ook jeugdig overleed. De koning en koningin zitten ieder op een troon, waarboven hunne wapens; de kroonprins staat voor hen; links 3 zoons staande en 2 dochters zittende; regts Prinses Elisabeth (de vriendin v. Descartes) en Louisa Hollandina staande, de 2 jongste meisjes zittende. Op den achtergrond links Heidelberg en daarboven het voorvaderlijke, later verwoeste slot; regts de Neckar en bergen. Met 2 reg. gegrav. bovenschr. van zijn naam; onder de plaat 1 reg. der namen van 11 kinderen en een 16reg. vers in 4 kol. over zijn ongeluk. Fraaije grav. znd. nm. met adres van *C. J. Visscher.* Hg. 32, br. 40 dm. br. fol.

Deze 4 platen bij den Heer A. v. Stolk. — Zie eene andere, fraaijere afbeelding van deze familie, en van die van Ernst Casimir en Frederik Hendrik door *F. Brun* hierna op het jaar 1627.

1423 **(Aug.)** „Spanische Spinnstuben." — Spinola spint uit een met wapens
A gestikt kleed, geld, hellebaarden enz.; regts eenige Jezuiten, die vlas
a kloppen (voor stroppen) en de Paus. Onderaan een Duitsch vers in 3 kol. in boekdr.: „Der Flachs is heur gerahten wol" enz. Znd. nm. v. grav. fol. Drugulin, N° 1453.

b Dez. voorstelling, doch geëtst en het opschrift niet boven de plaat, doch boven het(zelfde) Duitsche vers. Drugulin, N° 1454.

1423 **(5 Aug.)** Installatie van Ernst Casimir als Stadhouder van Friesland te
B Leeuwarden. Zinneprent hierop. — De Friesche maagd, met de *Deugd, Eere van het landt* en *Waere Religie,* Ernst Casimir verwelkomende, die de *Trouw, Mars* enz. aan zijne zijde heeft; rondom vele beelden en sie-

raden. Boven de plaat in boekdr. een 6reg. opschrift: „Afbeeldinghe, „oft vertooninghe, ghemaekt op het .... verkiesen enz. van onsen nieuwen „Stadthouder over Vrieslandt" enz. Onder de plaat eene gedrukte beschrijving in 7 verzen, door den dichter en graveur *P.* (*Feddes*) *Harlingensis.* Met adres van Abr. v. d. Rade. 1621. gr. fol. *Zeer zeldzaam.* In: Coll. Franken. Op het Prentkabinet te Amst.

1424 (**15 Aug.**) Togt van Maurits naar Wezel. gr. br. fol. Is zeker door *N. Geilkerck.* — K.

1428 (**Sept.**) Afbeeldingen der 50 veroverde plaatsen door Spinola. — Deze plaat is eene kopie van eene Duitsche gravure van *Dan. Altenburg* met opschrift: „Abbildung der 56 furnembsten Stadt, Schlosser, und Flecken in „Deutschland so sich S. Ex. Marq. Spinola ergeben. In Jahr 1620 und „1621." Hg. 22, br. 31.5 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

Vergelijk ook de plaat in: Chappuis. N⁰ 454 B (13).

1428 A Dez. voorstelling der veroverde plaatsen als op 1428, doch eene Belgische kopie, en vermeerderd met 8 andere steden, nl. Rodheim tot Braunenfeld. De afbeelding op 1428 eindigt heel eigenaardig in een slangenkop, welke op deze Belg. kopie is weggelaten. — Onder de plaat, znd. nm v. grav., een uitvoerig Fransch verhaal over de 58 plaatsen door Spinola genomen en het verdrag van Spinola met de Protest. Duitsche vorsten van 1621. 14 Mei. Antw. A. Verhoeven. De pl. hg. 24, met tekst 49, br. 32 dm. Op de Kon. Biblioth. te 's Hage. In: Bibl. Duncan. 1621. II. N⁰ 19.

1428 B Afbeelding van 37 plaatsen door Spinola in de Paltz enz. veroverd, waaronder de inneming van de schans Papenmuts, verkl. voorstelling van 1430 A en van een beleg van Wezel door Maurits. Met Duitsch bovenschrift br. fol.

1430 A De schans *Papenmuts* in den Rhijn gesticht. — Eenigszins verkl. kopie van de voorg. plaat; onderaan op den oever het dorp *Graen Rhindorp.* Met 1 reg. Duitsch bovenschr.: „Abbildung" enz. Anno 1620. Znd. nm. v. grav. br. fol.

1431 en 1432 *Den Calvinischen Roffelpot.* Spotprenten op Paltsgraaf Frederik van Bohemen. Van beide bestaat eene Duitsche, omgekeerde, kopie, ieder met een uitvoerig geheel ander Duitsch vers. In de Stadsbibliotheek te Ulm. Beide gekopieerd in: Scheible, Die fliegenden Blätter des 16 und 17 Jahrh. 1850. 12⁰.

1431 A Spotprent op Frederik v. Bohemen en zijne nederlaag bij Praag. — „Den curieusen postellioen, uytgesonden bij de vrederijcke liefhebberij" enz. Bovenaan eene grav. waarop een postillon, rijdende met bezem en lantaarn, naar den koning zoekende. Znd. nm. v. grav. br. 4⁰. Waaronder een uitvoerig spotvers in 8 kol. Met adres Antw. in de Huyvetterstraet (Joan Boel?) alles in randw. van houtsneden. Op 1 blad fol. In: Coll. Kaath.

Deze plaat is eene kopie? of vroegere druk van eene Duitsche grav. znd. nm. v. grav. waaronder een Duitsch vers in 3 kol.: „Ich bin ein Post„bott ausgesandt" enz. fol. (Drugulin. N⁰ 1540.) Zie 1431 C noot.

1431 B Spotprent op Frederik v. Bohemen, zijn nederlaag en op de verwachte hulp der Staten. — De Holl. leeuw zit bevreesd in zijne omheining, waarin hij door Spinola gejaagd is; de honden (Hollanders) trachten

naar de zee te ontkomen; verderop de Boheemsche leeuw, die naar Holland wil vlugten; links de Duitsche adelaar en de Roomsche kerk die door God uit den hooge beschermd wordt. Met 5 reg. bovenschr.: „Nederlandsch Blasoen oft Emblema van den tegenw. tiit.” Onder de pl. een uitvoerig Holl. vers in 3 kol. en uitlegging A—V en de approbatie van den censor Z. V. H. De plaat hg. 15, met vers enz. 41, br. 22, met vers 27 dm. fol.

1431 C Spotprent op Frederik v. Bohemen. — „Beclach van den Cock van den „verdreven Coninck v. Bohemen.” — Opschrift in boekdr. boven eene afbeelding van een kok, die tusschen 2 tafels met heerlijke spijzen staat, en zich beklaagt, dat zijn heer daarvan niet gebruikt. Fraaije Belg. gravure, waaromheen ter weerszijde en van onderen een uitvoerig Holl. vers van den kok, zeggende dat Bethlen Gabor in het veld is gekomen en Neuremberg een groot losgeld betaald heeft, en aan den koning zijne dwaasheid verwijt. Onderaan het jaar 1621 en de letters V. P. C. C. A. wat waarschijnlijk beteekent: Vidit Pater Coens Censor Antverp. De plaat znd. nm. v. grav. is hg. 16½ met opschr. en vers 26½ dm., br. 11½ en 30 dm. Op 1 blad br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

Andere dergelijke zamenspraken geven de: „Joyeux billets et rhimes „pour creer le roy,” 4 blz. 4° en: „Postillon pour chercher le Roy „déchassé de Prague” beide achter: „La iartiere perdue ou recit de la „Prinse de Prague 8 Nov. 1620. Gedrukt: Anvers, A. Verhoeven „1620.” Pamphlet op de Koninkl. Bibl. te 's Hage, in Coll. Duncan 1620, I, N° 34, in welken band bovendien 5 andere Fransche pamphletten over Frederik v. Bohemen voorkomen.

1431 D Spotprent op de Bondgenooten van Frederik V van Bohemen en zijn nederlaag bij Praag. — Opschrift: „Die groote heerlijcke miraculeuse Victorie „van den Keyser Ferdinandus in den slach van Bohemen” enz. Het beest met de 7 hoofden (nl. Paltz, Bohemen, Hongarije, Holland, Duitsche Protestanten, Silezië en Hanzesteden) wordt bevochten door den Hertog v. Beijeren met het zwaard v. d. H. Geest; achter en links de R. kerk; voor hem regts de bij Praag verdreven Calvinisten. Grove gravure znd. nm. waaronder een uitvoerig lofdicht ter eere van Oostenrijk in 3 kol. in boekdr. met 6 reg. bovenschr.: „Een clare afbeeldinghe van die met „den Paltz aenghespannen” enz. Gedruckt en te coop in de Huyvetter- „straet (J. Boel?) t'Hantwerpen.” fol. Hg. 11, met tekst 37, br. 30 dm.

1431 E Zinneprent op den krijg om Boheme tusschen den Keizer v. Duitschland en den Keurvorst Frederik van de Paltz. — Eene groote voorstelling van een leeuw en beer strijdende; op den achtergrond een berg (de Witte Berg?) waarop de leeuw van achteren door een doornstruik en van voren door een egel gestoken wordt, waarboven de Oostenr. adelaar en gezigten van *Heidelberg* en *Prag*. Onder deze voorstelling 4 kleinere gem. A—D naast elkaar op de herovering van Bohemen. Waarschijnlijk Duitsche plaat znd. eenig onderschr. of nm. doch met Holl. uitlegging A—L in HS. Hg. 27, br. 29 dm. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1431 F Zinnepr. als voren, in 4 afdeelingen, gem. A—D. — Bovenaan links Spinola en Graaf Hendrik v. d. Berg, wapens spinnende uit het geld en

die goederen der onderdanen; daarnaast de Keurvorst den leeuw van den Paltz los makende van de Keizerskroon; onderaan links beleg van Presburg door Bucquoy, waarboven de Hongaarsche kroon aan een zijden draad hangt; regts de bloeijende Vlaamsche gewesten met den geest van Spinola, en het *kaelberooyde* Hollant met de Holl. *Blaeskaeckes*. Duitsche (?) grav. znd. nm. doch met Holl. uitlegging der cijfers in hs. Hg. 22, br. 31 dm. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. Zie ook N⁰ 1238 A,B.

1431 G Spotprent op denz. — „Dess Pfaltzgraaf Scharwerch bey den Staden." enz. — De Keurvorst bezig met kuilen te graven, Holl. kaas te venten enz. Znd. nm. v. grav. Onder de plaat een Duitsch vers in 2 kol.: „Seyd „ich verlohr die Böhmisch Cron" etc. fol. Drugulin, N⁰ 1544.

1431 H Spotprent als voren. — Een Holl. visscher en Zeeuwsche wever staan in gesprek met den Keurvorst bij een schip, dat beladen is met linnen, waaruit deze nieuwe kleederen mogt laten maken. Znd. nm. v. grav. Onder de plaat een dialoog in 3 kol.: „Herr König wollt ihr mit uns „gan" enz. fol. Drugulin, N⁰ 1545.

1431 J „Schlaffender Löw." — Links Maximiliaan en Mansfeld den slapenden Boheemschen leeuw, dien eene leeuwin tracht te wekken, beschouwende; om het lijf van den leeuw zit een ijzeren keten, die door 5 handen in eene wolk, get.: Engellandt, Bethlem, Jegernd, Mansfeld, Nederlandt, opgetrokken wordt. Op den achtergrond onder 3 eiken, kozende paren: „Hie ist gutt wohnen." Znd. nm. v. grav. Onderaan een vers in 3 kol.: „Also geht es zu in der Welt" enz. fol. Drugulin, N⁰ 1480.

1433 A (**1621 - 32.**) „Cl. (N.) Wassenaer, Historisch verhael alder ghedenck-weer- „dichste geschiedenissen, in Europa, Asia, Africa en America voorgevallen. „Amst. J. E. Cloppenburgh enz. 1622—35." 21 dln. 4⁰. Meestal gebonden in 5, 6 of 7 dikke bdn.

Deze 21 dln. vormen eene halfjaarlijksche kronijk over de jaren 1621—32, waarvan 1—17 door den Med. Dr. N. Wassenaer en dl. 18—21 door zijn collega B. Lampe (beide te Amsterdam) geschreven zijn. Het boek is eene navolging der halfjaarlijksche kronijk door J. Crellus Francus (Conrad Memmius) en T. Meurer geschreven, en in 1608—14 (waarschijnlijk ook vroeger) te Frankfort in 4⁰ uitgegeven. Zie mijne Bibliographie Néerlando-Russe 1859, N⁰ 839.

Het groote belang van dit werk, zoowel voor onze geschiedenis als voor die van onze betrekkingen met het Buitenland wordt in den laatsten tijd algemeen erkend. Terwijl dit boek vóór 25 jaar slechts *f* 5.— à 10.— gold, is de prijs door erkenning van de meerdere waardij thans tot *f* 100.— en hooger gestegen. In mijne bovengemelde Bibliographie Néerl.-Russe N⁰ 376 en in mijnen Catalogue of books on America. 1872. N⁰ 1745, vindt men uitvoerige opgaven waar de hierin medegedeelde berigten over de Nederlanders in beide landen te vinden zijn. Volgens den Heer Mulder Bosgoed (zie Bibliogr. adversaria. II bl. 178) bestaat er van dl. 5 (welligt ook van andere deelen) een herdruk doch zonder veranderingen.

De reden waarom dit boek hier vermeld wordt, is, dat de titelplaat van ieder deel afbeeldingen behelst van enkele gebeurtenissen in dat deel vermeld, en deze waarschijnlijk verkleinde kopiën van grootere platen zijn.

Althans is dit het geval met de 3 afbeeldingen, onderaan op de titelplaat van dl. 8 en bovenaan op dien van dl. 9 voorkomende. Dewijl de grootere originelen der andere afbeeldingen mij onbekend zijn (te eerder daar zij meestal op Buitenlandsche gebeurtenissen betrekking hebben en buiten mijn kader liggen) zoo volgt hieronder de vermelding van alle afgebeelde gebeurtenissen; welligt dat deze opgave aanleiding geeft tot het vinden der andere platen.

Bijna ieder deel bevat een Hollandsche of Latijnsche opdragt aan Neerl. of vreemde vorsten, regeringspersonen of geleerden. Wijl hierbij vele Zweden voorkomen, zou het niet zonder belang zijn, die opdragten te raadplegen.

1. (1621.) Luchtverschijnsel te Praag, tijdens eene executie.
Beleg van Neuheusel waarbij Bucquoy omkomt.
2. (1622.) Plan van het beleg van Montauban.
Plan van het beleg van Franckenthal in Zwaben.
3. (1623.) Triumfwagen voor Maurits na de bevrijding van Bergen op Zoom. (Deze voorstelling gelijkt veel op den triumfwagen voor Frederik Hendrik na de verovering van den Bosch en Maastricht. Doch eene dergelijke voor Maurits is mij onbekend.)
Slag van Mansfeld.
4. (1623.) Zeestrijd tusschen Jochim Hendrik Zwarten-Hont en de Spanjaarden in de Middellandsche zee, 6 Oct. 1622.
Executie te 's Gravenhage. (Heeft veel overeenkomst met N⁰ 1494 en komt ook voor op blz. 107.)
5. (1623.) Slag bij Stadtloo aan den Berkel.
Ontmoeting v. de vloot v. Jacob l'Hermite met de Spanjaarden.
6. (1624.) Het Keyserlijke leger bij Göttingen door Bethlen Gabor beset.
De West-Indische vloot onder Jacob Willekens.
7. (1624.) Kaart der omstreken van Breda, Ginneken, enz.
Baai van St.Salvador en nemen der schepen. (Als N⁰ 1508 D.)
8. (1624,25.) Inneming van Goch.
Drie zinneb. voorstellingen naast elkander:
(1.) Val van Spanje. (N⁰ 1916 in deze beschrijving.)
(2.) Een gouden regen van den hemel dalende. (Verkl. naar S. Savry).
(3.) Unitas ecclesiae. (Verkl. naar N⁰ 1668).
9. (1625.) Sterfbed van Maurits. (Verkleind als N⁰ 1533).
Nieuburg ontzet van Tilly.
10. (1625,26.) Begrafenis van Maurits. (Verkl. nagenoeg als N⁰ 1540.)
Optogt v. den koning v. Denemarken naar Brunswijk enz.
11. (1626.) Oldenzaal belegerd.
Nordheim ontzet door den koning van Denemarken.
12. (1626,27.) Spaansche aanslag op d'Oude Pas (tegenover Sluis.)
31 Oct. De Prins van Denemarken proviandeert Nieuburg..
13. (1627.) Plan der belegering van Grol.
Verovering van twee forten bij Danzig, door de Zweden
14. (1627,28.) Overwinning van Piet Hein in de baai van St. Salvador
De koning van Denemarken verovert Femeren.

15. (1628,29.) Verovering der Spaansche schepen uit Honduras (door P. A. Ita.) [Verkl. naar N° 1589.]
Straalsond ontzet door de Denen.
16. (1628,29.) Verovering der Spaansche zilvervloot door Piet Hein.
Ontzet van Straatsburg van de Zweden.
17. (1629.) Belegering van den Bosch. — Beleg en verovering van Wesel.
18. 1629,30.) De vloot van H. C. Loncq voor Pharanambuco. (Is dezelfde pl. als de titelpl. van dl. 14 met verand.)
De Zweedsche vloot voor Stralsund.
19. (1630.) Beleg van Cassel. — Verovering van Stettin.
20. (1630,31.) Slag bij Leipzig.
De V.-Adm. Hollar slaags met de Spaansche chaloupen.
21. (1631,32.) Twee belegeringen zonder opschrift; de bovenste in een bergachtig land; de onderste van eene kleine stad aan zee. (Dez. pl. als van dl. 19)

Al deze titelplaten zijn zonder naam van graveur, doch volgens den Heer J. Ph. v. d. Kellen zijn die van Dl. 1—4 en 6 van *J. C. Visscher*, en die van dl. 5, 7—17 en 20 van *G. v. Scheyndel*; terwijl de graveur der overigen onbekend is.

1434 Frederik van Bohemen met zijne Gemalin enz. op het ijs bij Arkel. — Deze prentteekening behoort achter N° 1456, daar de Keurvorst eerst den 14 April 1621 in het land kwam; en het tafereel dus in den winter van 1621 voorvalt; de afgebeelde personen zijn niet zijne kinderen, die toen nog te jong waren, doch waarschijnlijk zijn gevolg.

1437 (22 **Maart.**) De Groot in het bijzijn zijner vrouw eene proef
A nemende om in den koffer te liggen, wordt betrapt door zijne dienst-
a maagd Elsje v. Houweningen. Fraaije grav. znd. eenigen nm. (door *v. Senus* of *Portman* 1814) en waarschijnlijk onuitgegeven. De voorstelling hg. 21, br. 12 dm. 4°.
b Dez. plaat omberdruk.
c Dez. voorstelling. *Teekening* voor De Groot en zijne vrouw.

1439 Vlugt van de Groot door *R. Vinkeles*. br. 12°. Is uit: Martinet, Vereen. Nederl.

1440 „Afbeelding van het Wambuisje in het welke H. de Groot uyt het huys
A „van A. Daatselaar te Gorinchem naar Waalwijk voorts naar Antw. is „gevlugt.... naar het origineel geteekend door A. Delfos." *Teekening* in O. I. inkt. br. fol. In: Museum Teyler te Haarlem.

1440 „Afbeelding van het poortje van het achterhuis van Daatselaar te Gorin-
B „chem, waarin de koffer met den uit Loevestein ontsnapten H. de Groot „is ingebracht." *Teekening* in kleuren door *G. Lamberts* 1830 hg. 4°. In Museum Teyler.

1441 Ontvlugting van De Groot. — Hierbij een gedrukt 4° berigt van 1777? over de beide afbeeldingen van dezen koffer.

1442 Drie zinneb. tafereelen op de gevangenis enz. van de Groot, in het huis van Daatselaar. — Bij deze platen behoort eene afzonderl. beschrijving van 12 blz. 8°.

1445 (**Mrt.**) „Starter, Nieuwe cuyper," enz. — Dit vers van Starter is herdrukt op blz. F 4 tot G 8 verso in het hoogst zeldzame boekje: „De Politycke „kuyper onses tijdts, ofte sinryck Tractaet handelende.... v. h. Ambacht

„der huydendaegsche Kuyperij. Leeuw. Cl. Fonteyne. 1647. 24°" bl. 1—125 en daarachter Starter enz. Met belangrijk en fraai titelplaatje door *R. Fof R. F.* 1641, een kuiper voorstellende, in de rechterhand: *Machiavelli, Politica,* in de linker een hamer omhoog houdende.

In 1790 is nog verschenen een dichtstukje: De politicque kuiper door Jan Janszen Starter (de jonge) 31 bl. 8° op de toenmalige tijdsomstandigheden.

1447 „Den nieuwen kuyper" enz. *Geetste* pl. znd. nm. br. fol. — Deze is zeker door *P. Feddes* v. Harlingen. — K.

1447 A Kaart van de Opper- en Neder-Paltz met de beide legers, nl. van Spinola en der vereen. Protest. Duitsche vorsten. — Kaart met opschr.: „Pays de Palatinat" onderaan Heidelberg; bovenaan Simmeren en Frankfort. Met afzonderl. Fransche beschrijving in 3 kol. in boekdr.: Vray „Pourtraicture des deux années" enz. en hoe Spinola van 1620 tot 1621 meer dan 50 steden in de Paltz genomen heeft. Met adres: Anvers, Abr. Verhoeven, Lombaerdeveste au soleil d'or 1621. Znd. nm. v. grav. Hg. 25, met tekst 46, br. 32 dm. In: Bibl. Duncan. 1621, II, N° 14.

1449 Zinneprent: „*Treves Endt.*" br. fol. Deze is door *C. J. Visscher.* — K.

Onder deze plaat die 17½ dm. br. en 36 dm. hg. is, behoort een Holl. vers van 20 zesreg. coupletten in 5 kol. in boekdr.

b Dez. plaat, latere druk met Engelsch vers in 5 kol. getiteld: „The „funerall of the Netherlands peace." *Hoogst zeldzaam.* Een fraai gekleurd ex. bij den Heer A. v. Stolk.

1449 A Dezelfde voorstelling, geheel als voren, doch met inschrift: „Ende des Treves" en omgekeerd, gaande de processie van links naar regts. Links bovenin de plaat de portr. van Mom, v. Botbergen en v. Eynthouts. Met 3 Hoogd. bovenschr. in boekdr. en uitvoerig Hoogd. vers in 5 kol. onder de plaat. De gravure znd. nm. (doch door *Cl. J. Visscher*) is hg. 47½, met opschrift en vers 31 dm. br. 36 dm. *Uiterst zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk. — In dez. verzam. is eene dergelijke zinneprent op het einde der *Union* in Duitschland: „Schwester des Treves in Nieder-„landt" zijnde een optogt van 13 ganzen, 3 kalven, 3 honden en vele protest. geestelijken, die in een nagenoeg geheel verwoest stadje een lijk (Union) begraven. Znd. nm. v. grav. Onder de pl. een uitvoerig Duitsch vers in 4 kol. in boekdr., vermeldende dat de Unie in Schwäbisch Hall geboren is, en dat de getallen der dieren in de processie beteekenen 13 jaren, 3 maanden en 3 dagen, nl. den duur der Unie, zoodat deze plaat welligt in 1632 uitgegeven is, daar de Unie in 1619 gesloten werd. br. fol.

Deze plaat is verkleind gekopieerd in: Scheible, Fliegende Blätter 1850. 12° met Duitsch vers en uitlegging der letters A—P. (Op de Hollandsche plaat is N (niet L) de laatste letter; er bestaat dus waarschijnlijk nog eene latere Hollandsche plaat.

1449 B Einde van het Bestand. — Zinneprent tegen den Vrede. Regts Isabella en Albertus met den duivel, die de verbroken zuil van het Bestand willen stutten; links de Nederl. leeuw en een krijgsman. Znd. nm. v. grav. Titelpr. v. h. pamphlet: „Wech van hier Treves lanckpack 't „veldgeschrey is: Rendezvous Knapsack" enz. Leid. 1620. 4°. Tiele N° 1794.

1449 C Zinneprent op het einde van het Bestand. — Maurits staande in Rom. wapenrusting in een landschap; op den grond regts zijn harnas; links een boomtronk met afhangende ketenen; in het verschiet een ploegend landman en brandende stad. Naar *P. v. Suerendonck* door *F. Schellemans*. Hg. 13, br. 16 dm. 4⁰. Onderaan een fraai vers in 2 kol. in boekdr. „Siet hier den grooten Mars van 't vrije Nederland," enz. Op 1 blad fol. In: Coll. Franken op het Prentkabinet te Amst. *Uiterst zeldzaam.*

1449 D Belgische zinneprent op het einde van het Bestand. — „Trebus Val." Links de Nederl. maagd in haar tuin; voor haar Mars, geketend en geleid door Victoria, daarnevens eene omvallende *Pyramide ofte Vastigheyt des Trebes*, die eene menigte monniken door lange stokken in haar val pogen te stuiten. Regts Trebes op haar sterfbed en de ontbonden Mars (Maurits) geld en wapenen onder het volk strooijende. Slecht geëtst, znd. nm. v. grav. Hg. 20, br. 35 dm. Onder de plaat eene „t'Samen-„sprekinge tusschen Borger en Boer" over de voortzetting van het Bestand in 2 kol. met randw. Met adres op de St. Theunismarkt op de hoeck van de Keyserstraet, in de 3 groene Claver-bladen (A. v. Salinghen.) Op 1 blad fol.

1449 E Zinnepr. op het einde van het Bestand. — Eene onschuldige vrouw wordt door een Spanjaard, die de regten vertreedt, aangegrepen om gepijnigd te worden. Naast haar een pijnbank, waarop een man ligt uitgestrekt en waarbij de Schrikgodinnen staan; in het verschiet alle gruwelen v. d. oorlog. Fraaije titelpl. znd. nm. (door *C. v. Kittenstein?*) voor: (J. Forestus,) „Hispanus redux sive exitus induc. Belg. Hornae. 1622." 4⁰. Dit plaatje is ook herhaald op blz. 15 v. hetz. boek. In: Bibl. Duncan, 1622, I.

1449 F Zinnepr. op hetzelfde? en op de Spaansche practijken tegen Nederland. — Eene grove houtsn. op den titel v. h. pamphlet: „Naeckte ontdeckingh „van de nieue ende oude Spaensche Practijcke" enz. Danswijck, Crijn „Vermeulen de Jonge op de leege zijde van Schotland. 1621." 4⁰. (Niet bij Tiele of v. d. Wulp.) — In den Holl. tuin staat Maurits geharnast met 2 raadslieden als *Patriae defensio*, daarboven de hand uit den hemel: *Emanuel*, en daarnaast *Daniel* 45; links Keizer Karel slapende met zijne staf: *Plus oultre*, bij hem *Inquisitio* enz. Znd. nm. v. grav. Hg. 10, br. 14 dm. In: Bibl. Duncan. 1621 I, N⁰ 19. — Zie ook op het jaar 1607 N⁰ 1371 B.

1449 G (**24 Mei.**) „Beschrijvinge ende verhael van de begraeffenisse van Lou-„vvijse de Coligny, weduwe van Willem, Pr. v. Or." enz. binnen Delft, „24 Mei 1621. Leid. J. C. v. Dorp. in de verguIde Son 1621." 8 blz. 4⁰. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage. In Bibl. Duncan 1621 II, N⁰ 8. Van deze lijkstatie bestaat geene afbeelding.

1450 (**18 Junij.**) Afbeelding der machine van Ar. Smith. — Is door *C. J. Visscher*. — K.

1450 A „Verthooningen door de Nederduytsche Academie (te Amsterdam) tot „onthaal van Z. Kon. Maj. v. Bohemen" uitvoerig beschreven door S. Coster. Amst. A. v. Salinghen 1621. 12 ongen⁰ blz. 4⁰. Deze beschrijving is op de Bibl. v. Maatsch. van Nederl. Letterk. Van deze vertooningen schijnen geene platen te bestaan.

1450 B „Curia Hagae Comitum Hollandiae". — Uitvoerige en naauwkeurige afbeelding van het Buitenhof met Gevangenpoort en achtergevel aan den Vijverberg (hier zonder eiland) op 3 aaneenbehoorende bladen, waarvan het regtsche blad een deel van den tuin, de latere Gevangenpoort en de afgang naar het paardenwed in den Vijverberg waarin vele paarden zwemmen, voorstelt. Het 2e blad stelt het Buitenhof van achteren en den Vijver met steenen muur voor; het 3e of linksche blad op den voorgrond eenige kleine huizen waarachter de boomen van den Vijverberg; links een groot huis. Op den voorgrond der 3 bladen vele schilderachtige volksgroepen. Onderaan het bovenst. opschr. en regts 8 Holl., links 8 Lat. verzen, elk in 4 kol. Zeer *fraaije* en *zeldzame* gravure naar *H. Hondius* (door *S. Savry*) met zijn adres 1621. Hg. 44.5 dm, te zamen br. 125 dm. Zeer gr. br. fol.

Zie over het Buitenhof ook hiervoor bl. 90 N⁰ 933 het 12e blad der Intogt van Leicester te 's Hage in 1586.

1450 C Andere en veel kleinere voorstelling van het Buitenhof, bij winter, met vele schaatsenrijders op den Vijver; voorts ziet men op het Buitenhof, regts van de Gevangenpoort een andere, zonderlinge schoorsteen; bij de huizen op den Korten Vijverberg is het Mauritshuis (?) met een toren afgebeeld op de plaats waar vroeger eene kerk stond; en links meer naar den Vijverberg is eene oude kerk met 2 torens, thans in de nog bestaande. Oude Doelen in het midden van het Tournooiveld veranderd; de twee kleine huisjes op het 3e blad der voorg. plaat zijn met een 3e, grooter huis vermeerderd. Afbeelding met bovenst. inschrift znd. nm. v. grav. Op 2 aaneenbehoorende bladen. Ieder bl. hg. 20, te zamen br. 59 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1450 D „Curia Hollandiae." — Afbeelding van het achtergedeelte van het Hof van Holland aan den Vijver, met het paardenwed; de Gevangenpoort is even zigtbaar, doch vóór vele veranderingen, die op de vorige, hoewel later gegrav. platen voorkomen. In het midden der plaat eene naauwk. afbeelding van het Groene zoodje, met eene executie; links het hoekhuis van den Vijverberg en Kneuterdijk en enkele andere huizen. Met bovenst. inschrift. Znd. nm. v. grav. kl. br. fol. Uit: Orlers, Geneal v. Nassau. 1610 blz. 8.

1450 E „Curia Hollandiae *exterior*." — Verkl. afbeeld. der 2 eerste bladen van plaat B doch bij zomer voorgesteld, met paarden in het wed; het Buitenhof heeft hier denzelfden schoorsteen in het midden; boven de Gevangenpoort is het venster vervangen door een groot schild als voor een opschrift. Het Mauritshuis (?) en Doelen zijn hier afgebeeld. Fraaije grav. znd. nm. gr. br. fol. Van acht. bedrukt met eene Lat. beschrijving. Uit: Blaeu, Stedeboek. (1649.)

1450 F „Curia Hollandiae *interior*." — Afbeelding van het Binnenhof te 's Hage zijnde een pendant van het Buitenhof N⁰ 1450 E. — Gezigt op het binnenplein, met vele ledige en stilstaande karossen; regts de Loterijzaal; links de overdekte galerij. Fraaije plaat met bovenst. 2 reg. inschr. Znd. nm. v. grav. Hg. 39, br. 55 dm. gr. br. fol. Uit: Bleau, Stedeboek.

1453 **(5 Sept.)** Hetzelfde. — Beleg v. Gulik. — Deze plaat is door *N. v. Geilkerck* te Leiden. — K.

1453 Duitsche afbeelding veel uitvoeriger dan de voorg. plaat van Geilkerck;
A onderaan links Stetterich. Slechte plaat (door *G. Keller* ?) br. 4⁰.

1454 „Den Vlaamschen alarm .... tusschen Sluys en Isendyck" enz. br. fol. — Is door *N. Geilkerck*. — K.

1455 Ds. Sapma v. Hoorn ontkomt uit het Rasphuis te Amst. Uit de serie van 8 plaatjes in Kok, Amsteld. jaarboeken 1781. 3 dln. 8⁰.

1456 Zinneprent op den oorlog in het land van Veltolin. Op den titel van
A „Rhaetia, d. i. 't land van de Grisons en Veltolyn. Leiden J. A. v. d. „Marse 1621, voor Nic. Geilkerck." 4⁰. (Bibl. v. Pamphl. N⁰ 1797) — Eene bergstad, die door berggeschut vernield, en door soldaten uitgeplunderd wordt. Met inschrift: *Maekt Vrede* (Door *N. Geilkerck ?*) Hg. 8, br. 12½ dm. In: Bibl. Duncan, 1621. I N⁰ 22.

1456 Afbeelding van een kaproen of kap, zooals door de schutters in de 15e
B en 16e eeuw gedragen werd van purper en blaauw fluweel, fraai bestikt en voorzien van het jaartal 1622, afkomstig van de schutterij der kloveniers te Dordrecht. Fraaije *teekening* in kleuren naar het origineel berustende in het Dordtsche Museum, door *J. Rutten*. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. — In 1622 werden dergelijke kappen nog te Dordrecht vervaardigd.

1456 Ornament in houtsn. voor een bruiloftsdicht; bovenaan 2 zaamgevouwen
C handen en zinneb. v. liefde; onderaan de Helicon met Pegasus en Apollo ter weerszijde kolommen; in het midden het vers voor Broer Jansz 25 Jan. 1622 te Amst. De houtsn. bestaande in verschill. blokken te zamen hg. 35, br. 26 dm. In Bibl. Duncan, 1622.

1457 (**1622. 13 Mei.**) Togt van Prins Frederik Hendrik ter brandschatting van Braband. Is een zeer fraaije gravure door *S. de Fries*. — K.

1458 (**Aug.**) „Af-beeldinghe van den Tocht ende aen-compste van den Grave
A „v. Mansfeld ende Hartogh Christiaen." — Kaartje van den togt van Ernst v. Mansfeld en Christiaan v. Brunswijk van Heidelberg langs den Rijn, Moezel en Maas door Brabant naar Breda. Ter weerszijde het portr. van Isabella Infante en Spinola, waarnaast de verklaring van den togt. Onderaan een groot vers in 3 kol. met opschrift: „Raet-slach ende „gespreck tusschen Isabella met Spinola" enz. door *M. A. H. V. I.* en een ander in 2 kol. met opschr.: „Copye van eenen brief .... van Spi- „nola aen de Infante enz. Gedruckt te Utrecht bij Jan Amelisz. in Ver- „gulden ABC 1622." De plaat hg. 12, br. 32.5 dm. met de uitlegging en verzen hg. 47, br. 45 dm. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1458 Togt van Christiaan v. Brunswijk uit Nederland over Paderborn naar
B de Paltz van Oct. 1621—Nov. 1623. — Afbeeldingen van 6 door hem geleverde veldslagen en belegeringen; op 1 blad, 3 onder en 3 boven; nl.

(1.) Slag bij Heilbron. (4.) Slag bij Gemblours.
(2.) Beleg v. Mannheim. (5.) Beleg v. Schenkenschans.
(3.) Slag bij Höchstatt. (6.) Beleg v. Bergen-op-Zoom.

1 Blad, znd. nm. v. grav. br. 36, hg. 16 dm. br. fol. In: „Habersack, „Oorlooghs Memorien van het wonderjaer 1622 enz. Leyd. Nic. Geilkerck „1623." 4⁰. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage.

1459 Hertog Christiaan v. Brunswijk verkoopt het beeld van St. Liborius. Deze is door *C. J. Visscher*. — K.

1462 (**Junij.**) Schermutseling bij Steenbergen. — Deze *hoogst zeldzame* plaat is door *C. J. Visscher.* — K.

1463 (**25 Julij.**) Beleg en inneming van de Schans de Papenmuts. — Dez. plaat,
b doch met Duitsche verklaring en verhaal met opschr.: „Wahrhaffte Erzeh-„lung von der Vestung Papenmütz genant wie dieselbe erbawt" enz. in 3 kol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1463 Hetzelfde anders. — In het midden het fort, bovenaan regts een kaartje,
A links eene oeverbatterij, waarboven een blanco schild, onderaan Rijndorp. Met bovenschr.: „Belegeringe van Papenmuts." Znd. nm. v. grav. doch onderaan met uitvoerige Holl. beschrijving in 3 kol. en adres van *Dirk Evertsz. Lons,* Plaatsnijder in de Kalverstr. in de Straet v. Magellanus 1622. De plaat hg. 25 met tekst 39, br. 33 dm. Op 1 blad. fol. Dus eene geheel andere dan de vorige pl.

1464 (**29 Aug.**) Slag bij Fleurus. fol. Door *C. de Pas,* doch de portretten door *S. (de) P(as.)* — K.
b Dez. plaat, andere staat znd. bijvoeging van „Voor Chrisp. de Pas." Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1464 Hetz. anders. — De afbeelding van den slag als op voorg.; doch de
A portr. bovenaan borstb. in med. waartusschen het opschrift: „Aeigentliche „Abbildung von der grossen und blutigen Schlacht" enz. hg. 17.5, br. 21 dm. br. 4°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1464 Hetz. anders. — Slechte kopie der beide vorige platen, doch zonder de
B portretten; met 3 reg. Duitsch bovenschrift: „Warhafftige Abcontrafactur „und Beschreibung der grossen Schlacht" enz. Onderaan eene Duitsche verklaring in 3 kol. De plaat hg. 15, br. 28 dm. met de verklaring en het bovenschr. hg. 38 dm. Op 1 blad fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1464 Hetz. anders. — Veel uitvoeriger dan de voorg. afbeelding met 2 reg.
C gegrav. boven- en 4 reg. onderschr. Znd. nm. v. grav. br. fol.

1465 (**18 Julij—3 Oct.**) Vruchteloos beleg van Bergen-op-Zoom door Spinola. fol. Is door *N. Geilkerck.* — K.

1466 (**28 Julij.**) Schermslag voor Bergen-op-Zoom. — Regts de afbeelding
A van Bergen; bovenaan in het verschiet Antw.; links Steenbergen en daaronder *Prinszen volck,* wat ijlings ter ontzet der stad aanrent. Znd. nm. v. grav. (*S. de Fries?*) Hg. 10½, br. 14 dm. Titelpr. van een pamphl.: Journael of daghregister enz. Leiden. N. Geilkerck 1622 4°. (v. d. Wulp, Pamphl. N° 1837.) Op de Kon. Bibl. te 's Hage. In Bibl. Duncan 1622.

1466 Beleg van Bergen-op-Zoom. — Naauwk. kopie der kaart 1466 *b* met de
B hoornwerken voor de stad en Duitsche inschriften; en Duitsche vertaling der beschrijving. Znd. nm. v. grav. Hg. 25 met tekst 46, br. 35 dm. br. fol.

1466 Hetzelfde. — Andere Duitsche kopie, doch zonder het kaartje onderaan
C regts, waarvoor een Duitsch inschrift.

1466 Hetzelfde; nagenoeg dez. kaart met de hoornwerken, doch met vele inun-
D datiën ten zuiden der stad. Met Duitsche inschriften. Znd. nm. v. grav. br. fol.

1466 Hetzelfde doch alleen het plan der stad. Daarnaast links een evengroote
E kaart van de schans Papenmutz, verkl. naar 1463 *a,* en daaronder eene afbeelding van de slag bij Fleurus tusschen Cordua en Brunswijk. Alles

met Duitsche gegrav. inschriften. Znd. nm. v. grav. Hg. 27, br. 32 dm. br. fol.

1467 Hetz. anders. — Is door *C. J. Visscher*. fol. — K.

1470 (**Sept.**) Ontzet van Bergen-op-Zoom. — Hierop bestaat een blijspel, bij het beleg dier stad in 1747, te Amst. herdrukt, en vermeld in: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877 onder N° 5779 in 8°.

1471 Ontzet van Bergen-op-Zoom door Prins Maurits. — Spotprent als voren.
A Een (Hollandsche) leeuw met zwaard in de eene klaauw, een afgestroopten manshuid (Mansfeldt) in de andere klaauw dragende; links een berg *Bergen*, waarbij een gevallen ezel: *Spaansche soldaet*; in het verschiet vlugtende honden; enz. Znd. nm. v. grav. Hg. 10, br. 13 dm. Titelpr. v. h. pamphlet: Cranenvlucht voor Berghen-op-Soom 44 blz. 4°. (Bibl. v. Pamphl. 1913.) In: Bibl. Maatsch. v. Letterk. te Leiden.

1472 Togt der Leidsche schutterij naar Grave. — Op de 3e plaat is afgebeeld en wordt op de lijst der aanvoerders van den togt genoemd: *g Wachtmeesters Luitenant Liefrinck*, zoodat de graveur Claas Liefrinck waarschijnlijk zelf dezen togt heeft medegemaakt.

Zie over Cl. Liefrink: Nederl. Spectator 1875, blz. 156 en 162; hij werd in 1580 als *kaertmaker* in het Haagsche gild ingeschreven.

Van deze 3e plaat heb ik een exempl. *zonder* de woorden: *Moockerheyde* en *de Surinck*, zonder verzen met adres P. Goos gevonden in een ex. van Schabaelje, Emblemata Sacra. Catal. v. d. Willigen 1875 Nov. N° 30.

1472 Hetzelfde. — Verkl. kopie der plaat 1472 *a*. Lithogr. door *Emrik en*
A *Binger*. br. 4°. Uit: Arend, IV, 3.

1473 Togt der Amsterd. schutterij naar Zwol. gr. fol. Deze is zekerlijk door *G. v. Schyndel*. — K.

1475 (**29 Dec.**) Spotprent op den overgang van de Schans Papenmutz aan
A de Spanjaarden en de nederlaag v. Fred. v. Bohemen. — Duitsche kopie der voorg. plaat 1475 met Duitsche en Fransche inschriften. Onder de plaat een lang Duitsch vers in 4 kol. nagevolgd naar het voorg. Holl. Znd. nm. v. grav. Op 1 blad fol.

1476 Spotprent op de ongelukken van Frederik v. Bohemen. „Den krancken „Gier," enz. gr. fol. — Deze plaat is zeker door *S. de Pas*. — K.

1479 (**1623. 5 Febr.**) Zamenzwering tegen Maurits. — De hoofdelooze Ar-
A miniaansche slang. — Duitsche kopie dezer plaat, met Nos. in plaats van de namen bij de 13 portretten. Met Duitsch vers en onder- en bovenschr.: „Die enthauptete Arminianische Schlange." De plaat znd. nm. v. grav. Hg. 16, met tekst 46, br. 23, met tekst 30 dm. Op 1 blad fol.

1482 Hetzelfde. — Negen oudtijds geteekende portretten der zamenzweerders;
A alle borstb. in ov. met naamsrandschr. als: H. D. Slatius, R. en W. v. Oldenbarneveld, D. Coorenwinder, Corn. Geesteranus, Ger. Velzius, Corn. Gerritsz., Adr. v. Dijck, en Adr. v. d. Dussen. Oude teekeningen in sepia znd. nm. doch vroeger dan J. Stolker die er omstreeks 1750 vervaardigde. Ieder hg. 15, br. 12 dm. kl. 4°.

1483 Verzameling op 1 blad van de afzonderlijke platen over de zamenzweerders tegen Maurits. br. fol. Deze is zeker door *C. J. Visscher*. — K.

1484 Executiën der zamenzweerders verkleind. Is door *Nic. Geilkerck*. br. fol. — K.

1488 (**27 Febr.**) „Justitia geschiet in 's Gravenhage" enz. — Deze houtsn. is

reeds in 1621 gebruikt als titelpr. voor het pamphlet over de executie van Mom, Boetbergen en Eyndhouts. Leid. Z. de Smit. 1621. 4⁰. (Niet beschreven in Bibl. v. Pamphl.) In Bibl. Duncan te 's Hage.

1490 (**Maart.**) De moeder, vrouw en zoon van Reinier van Oldenbarneveld
A smeeken Maurits om genade. Door *R. Vinkeles*. 1792. 8⁰. Uit: Kok,
a Vaderl. Woordenb. Dl. XXVIII.
b Dez. plaat, proefdr. *v. a. l.*

1491 (**28 Mrt.**) Executie van Reinier v. Oldenbarneveld c. s. Is geëtst door *D. Lons*. — K.

1491 Executie van R. v. Oldenbarneveld, Coornwinder en A. v. Dijk. —
A Oude, afgedrukte en grove houtsn. (zeker vroeger gebruikt) voorstellende een schavot, waarop een man onthoofd, een ander gevierendeeld wordt. Aan 3 hoeken van het schavot staan afgehouwen armen en beenen en 2 hoofden enz. Ter zijde en van onderen een uitvoerig verhaal van de zamenzwering en executie dezer personen. Met adres: Amst. Broer Jansz. 1623. De houtsn. znd. nm. hg. 15, met tekst 34, br. 28, met tekst 46 dm. Op 1 blad gr. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*

1495 Afbeelding van Slatius. — *a* en *d* zijn kopiën van de origineele platen *b* en *c* door *C. J. Visscher*. — K.

1495 H. D. Slatius gevangen. — Van deze plaat bestaat eene Duitsche kopie,
A doch omgekeerd, met Duitsch vers, geene vertaling van het Hollandsche. In de Stadsbibliotheek te Ulm, en gekopieerd in: Scheible, Die fliegenden Blätter des 16 und 17 Jahrh. Stuttg. 1850. 12⁰.

1497 Afbeelding van H. D. Slatius, R. v. Oldenbarneveld en Adr. v. Dijck,
A allen ten voeten uit. — Drie *teekeningen* naar de gravures of origineele teekeningen van *C. J. Visscher* gekopieerd in sepia en O. I. inkt door *J. C. Wendel*. 1852. kl. 4⁰.

1498 (**5 Mei.**) Executie van H. D. Slatius en anderen. — Is door *C. J. Visscher*. — K.

1498 „Justitia geschiet in 's Gravenhage den 5 Mey op Vrijdach" enz. —
A Regts eene oude houtsn. van eene teregtstelling met galgenveld in het verschiet. (Dezelfde als 1488.) Znd. nm. v. grav. Daaronder en links eene uitvoerige Holl. verklaring, (anders als van 1488) gedrukt „t' „Amsterdam in de tegenw. werrelt vol Drucx." (Bij G. v. Breughel.) Op 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1499 (**16 Mei.**) Ontdekking enz. van het lijk van Slatius, dat door zijne
d vrienden begraven was. — Dez. plaat, fraaije *proefdruk* vóór alle letter en Nos. In den Atlas der Remonstr. Gemeente te Amst.

1499 (**25 Mei.**) „Leijck procession des.... Graven.... Joh. Albr. Graven
A „zu Solms.... welcher den 14 May 1623 in des Graven Haghe selig„lich in Godt geruhet und daselbst den 25 selbigen Monats solemniter „zu Erden bestattet worden."

Deze 12 br. fol. bladen door *S. de Fries* hebben vroeger gediend voor de begrafenis van Walraven v. Brederode in 1615 te Vianen (Nº 1305); het inwendige der kerk op de 2e pl. is als deze die van Vianen; ook het portr. v. Brederode met wijziging in het kostuum, op de 1e pl. is gebleven. Veranderd zijn: het jaartal der uitgave, de inscriptiën op bijna alle

bladen, de wapens zoo in als buiten de kerk, en enkele bladen (b. v. 5 en 9) waarvan de personen niet overeenkwamen. In de uitgave van 1615, had de 2e persoon van den trein als bode een staf, die nu verdwenen is. Met adres van *H. Hondius*. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1500 (**21 Junij en 3 Julij**.) Executie van J. Pietersz. Lijndrager en 3 anderen te 's Hage. Is door *C. J. Visscher*. — K.

1501 „Den tegenwoordighen Arminiaen." — Deze plaat is door *Cl. Jansz. Visscher*. — K.

1502 Zinneprent en vers vermanende tot eendragt. „Αμνηστια ofte Vergetelh" enz. gr. fol. — Deze fraaije plaat is door *J. v. Velde*. — K.

1502 „Den Nederl. Herault." — Een Rom. trompetter met het symbool der
A Vereen. Prov.; achter hem een heraut met het wapen v. Maurits op de borst. Houtsn. znd. nm. Titelpr. voor het bovengen. pamphl. ter eere van Maurits en tegen de Remonstranten. Utr. 1623. (Bibl. v. Pamphl. 2035.) 4⁰. In: Bibliotheca Duncaniana te 's Hage.

1502 (**1624**.) Afbeelding van het blazoen van het St. Jacobsgild te Haarlem.
B In het midden een pelgrim; op den achtergrond links ziet men den dood van Jacob de Compostella. In ov. met omschrift: „Amplssmo D. Jacobi „sodalitio," enz. Onderaan een 4reg. Lat. en Holl. vers door *S. J. v Tethroede* (te Haarlem). Door *J. Matham*. Hg. 22, br. 13 dm. gr. 8⁰.

1503 (**10 Jan**.) Overstrooming van den Lekdijk bij Amsterdam. — Allereer-
c ste etsdruk vóór de lucht, het vers en de bordure. — Er zijn nog 2 staten tusschen *a* en *b*, een met adres van *C. J. Visscher*, en een andere met dat van *Goos*. — K.

1504 (**15—23 Febr**.) Inval van Graaf Hendr. v. d. Bergh in de Veluwe enz. — Is door *C. J. Visscher*. — K.

1505 Hetz. met duitsch bovenschrift. — Deze is ook door *C. J. Visscher*. — K.

1505 Hetzelfde. — Duitsche kopie van de voorg. kaart, waaronder eene omge-
A keerde kopie v. d. optogt der Batavieren, onder de plaat afgebeeld, zijnde eene geheel andere grav. dan de Duitsche kopie op N⁰ 1505. Znd. nm. v. grav. Hg. 22, br. 32 dm. br. fol.

1508 (**10 Mei**.) Innemen van St. Salvador in Brazilië door Adm. Willekes. —
b Dez. pl. doch van achteren bedrukt, zonder beschrijving. Bij den Heer A. J. Nijland.

Zie Aanhangsel b. 403

1508 Dez. plaat (No 1508), latere staat met adres van *C. J. Visscher en Hessel*
A *Gerrits*, doch zonder beschrijving, waarvoor een uitvoerig Lat. vers in 5 kol. in boekdr. door *L. G. v. Renesse*, pred. te Maarssen (dezelfde wiens portr. door C. v. Renesse zoo fraai gegraveerd is.) Hg. 19.5 met vers 28, br. 38 dm. br. fol.

1508 Hetzelfde. — Verkl. kopie van het voorg.? met opschrift bovenin
B de plaat: St. Salvador, en de plaatsen enz. gen⁰ 1—22. Znd. onderschr. of nm. v. grav. br. fol. In: (Commelyn,) Wilhelm en Maurits v. Nassau. Amst. 1651. br. fol.

1508 Hetzelfde. — Nauwk., doch eenigszins vergrootte kopie, wat den voor- en ach-
C tergrond betreft. Holl. grav. znd. nm. met uitvoerige Fransche: „Relation de „la prinse" en zonder het kaartje onderaan etc. in 3 kol. in boekdr. en adres te Parijs bij *M. Tavernier*. De plaat hg. 28, met tekst 61, br. 36 dm.

1508 D Hetzelfde. — Kopie der voorg. plaat, ter linker- en regterzijde wederom eenigszins vergroot, en znd. het kaartje. Waarschijnlijk Duitsche grav. met Duitsche uitlegging van 1—22 en A, B onder de plaat in boekdr. Znd nm. v. grav. Hg. 30, br. 44.5 dm. br. fol.

1508 E Hetzelfde, met het kaartje geheel als B, doch kleiner dan A en C; met zeer uitvoerige Duitsche beschrijving en uitlegging van 1—22 en A, B in 3 groote kol. in boekdruk. Duitsche grav. znd. nm. hg. 19, met tekst 50, br. 36 dm. Op 1 blad. gr. fol.

1508 F Dez. voorstelling geheel als de voorg. plaat. Met gegrav. inschrift bovenaan en kleinere Duitsche beschrijving en uitlegging van N⁰ 1—21. Duitsche grav. znd nm. hg. 19, met tekst 32, br. 37 dm. Op 1 blad br. fol.

1508 G Dez. voorstelling, zeer grove, slechte Duitsche kopie, znd. eenigen nm. en beschrijving, herkenbaar aan het inschr. *Basil* in plaats van *Brasil* op de kaart. Hg. 20, br. 37 dm. br. fol.

1509 Afbeelding van Diëgo de Mendosa Furtado enz. fol. — Is door *C. J. Visscher*. — K.

1510 (**Julij.**) „De capoen- en hanengevecht." — Is door *C. de Pas Jr.* — K. In het Cabinet d'Estampes te Parijs (Collection Hennin) op 1713 geplaatst met slechte Duitsche kopie.

1511 A (**1624. 27 Aug. tot 5 Junij 1625.**) Beleg en verovering van Breda door Spinola. — Verzameling van 15 ongen⁰ platen betreffende dit beleg. Alle met Lat. uitlegging der letters, veelal in cartouches en Lat. in- of opschriften. N⁰ 2, 3, 5, 6, 9, 14, ter grootte der blz. hg. 34, br. 16 dm. de overigen behalve N⁰ 11 en 12 ter grootte eener dubbele blz. en ieder hg. 24, br. 35 dm. Alle znd. nm. v. grav. br. 4⁰ en br. fol. In: H. Hugo, Obsidio Bredana armis Philippi IV. Plantin 1626. fol. (Herdrukt 1622; en ook in het Sp. vert. Antv. 1627.)

(1.) Pag. 5. Breda ut a Mauritio Nass. recens operibus munita ante obsidionem.

(2.) — 9. Specimen operis cornuti. Get. C. in boekdr.

(3.) — 13. Kaart van het land rondom Breda. Znd. Lat. opschrift.

(4.) — 25. Breda novis operibus post Spinolae adventum munita.

(5.) — 27. Prima Spinolae ad Bredam castrametatio etc. — Prima Bredae circumvallatio circulo duplici leuioris operae facta. Op 1 pl.

(6.) — 29. 4 Afbeeldingen van versterkingen boven elkaar ieder met 1 of 2 reg. Lat. opschrift.

(7.) — 38. Afbeelding van het versterkingskamp van Maurits bij Breda en der Spaansche schansen om de stad. Zond. opschrift doch met Lat. uitlegging in cartouche.

(8.) — 40. Variae maiorum castellorum figurae.

(9.) — 55. Afbeelding der 3 Spaansche legerkampen boven elkaar, ieder met 1 reg. Lat. opschrift.

(10.) — 66. Agger a Spinola iactus palustri loco, etc.

(11.) — 70. Drie Bredasche noodmunten. Op 1 langw.-klein plaatje.

(12.) — 78. Specimen posterioris circumvallationis circulo passuum 52 mill. Een plaatje in 4⁰.

(13.) — 100. Kaart van het verdronken land bij Breda. Znd. opschrift doch met Lat. uitlegging in cartouche.
(14.) — 104. Agger Oosterhautanae planiciei impositus. — Agger castello Beauvoxiano adjunctus etc. — Boven elkaar op 1 pl.
(15.) — 133. Obsidio Bredae perfecta.

1516 A (**19 Oct.**) Beleg van Breda. — In het midden Breda, regts ter Heyde met vele Duitsche en Lat. inschr. en Nos. Duitsche grav. znd. nm. br. fol.

1516 B Hetz. nagenoeg als voren; regts ter Heyde, links Ginneken; bovenaan links een plan van het kasteel v. Antwerpen. Duitsche grav. znd. nm. br. fol.

1516 C Hetz. geheel anders. — In het midden Breda, links het overstroomde land; bovenaan een Lat. inschr. over het beleg in 1624 en 25. Duitsche grav. znd. nm. br. fol.

1516 D Hetz. anders. — Kaart van Westelijk N.-Braband; in het midden Breda, onderaan links Antwerpen, regts Tilburg; bovenaan links een klein plan van Breda. Duitsche grav. znd. nm. br. fol.

1516 E Hetz. Een (zonderling) plan der stad met aanrukkende krijgstroepen; daaronder een even groot plan van Grave, met den aanval. Duitsche grav znd. nm. kl. br. fol.

1516 F Hetz. Een groot plan der stad; onderaan Prinsenhage, regts Ginneken links ter Heyde. Holl. grav. met uitlegging 1—10 bovenaan. Znd. nm.v. grav. kl. br. fol.

1516 G Dez. plaat met uitvoerige Duitsche beschrijving en uitlegging van 1—9 en A—D in boekdr. Gedr. bij Sig. Latomo te Frankf. a/M. 1624. Znd. nm. v. grav. br. fol.

1516 H (**1625 5 Febr., Maart.**) Herovering van St. Salvador door de Spanjaarden en scheepsstrijd in de Baya Todos os Santos, waarbij de Holl. vloot verslagen werd. (Wagenaar. XI, 13 en 14.) — Gezigt van een hevigen zeestrijd, waarbij ettelijke Holl. schepen te gronde gaan; op den achtergrond St. Salvador en 2 forten. Met 1 reg. Duitsch inschrift boven in de plaat, 3 reg. opschrift in boekdr. en 10 reg. onderschrift in 2 kol. boven en onder de plaat: „Demnach verschines". Middelmatige ets door *Wilh. P. Zimmerman* te Augspurg. De plaat hg. 21.5, met boven- en onderschrift 29 dm., br. 38 dm. br. fol., Behoort tot de *zeldzame* gravures, die eene overwinning van Spaansche zijde afbeelden. In Coll. A. G. de Visser. Zie ook Drugulin N⁰. 1658.

1520 (**3 April.**) Beleg v. Breda. — Deze kaart is dezelfde als 1522.

1520 A Beleg van Breda. — In het midden de stad; onderaan links Hooge Zwaluwe; bovenaan links de weg van Geertruidenberg; onderaan regts een kaartje v. Breda tot Roosendaal en Besoyen; bovenaan in het midden het kwartier van Jan van Nassau, en onderaan dat van den graaf van Ysenburch. Znd. nm. v. grav. met adres van (en door?) *H. Hondius.* 1625. Hg. 30, br. 59 dm. Znd. uitlegging. br. fol. In: Bibl. Duncan. 1625. I.

1522 Hetzelfde. — Deze kaart is dezelfde als 1520.

1523 A (**5 Junij.**) Inneming van Breda door Spinola. (Wagenaar. XI, 9.) — Uitvoerig situatieplan op 4 bladen, geteekend door *Joh. Seb. Untzen,* Span. Brandenburgischen Reg. Hauptmann. Met 4 reg. Duitsch opschrift:

„Gründlicher — Abriss oder Disegno welcher Gestalt.... die Statt Bre-„da.... den 5 Julij 1622 (sic!) eingenommen worden." Znd. nm. v. grav. Onder de plaat eene 6reg. uitlegging: „Auslegung des Kupfer-„stücks" enz. Hg. 63.5, met uitlegging 75, br. 93.5 dm. Drugulin, 1659.

Kan dit eene kopie zijn van de plaat op 4 bladen door C. J. Visscher N⁰ 1518?

1525 A Volksleven. — De prachtlievende wereld. Een fraai gekleed man, die zich in een handspiegeltje beschouwt, staat tegenover een naakt arm man, die een vogelkooi om het bovenlijf heeft, een stokpaard berijdt en een ledige beurs vertoont. In het verschiet eene stad, schepen, handel, enz. Met 8reg. gegrav. Lat. vers in 2 kol. en het jaar 1618. Met bovenschrift in boekdruk: „Swerelts afbeeldingh vanden onversadighen „pracht, En ghenoeghende armoede", en ter weerszijde en onderaan een dialoog der personen in 12 strophen door *Bern. Ruyssenberch.* Hg. 21, met verzen enz. 31, br. 14, met verzen 36 dm. Op 1 blad br. fol.

1525 B Volksleven. — Een boeren-advokaat. Links zit de advokaat voor eene tafel, bedekt met papieren, en leest een stuk, terwijl hij een boer aanhoort; voor zijne tafel staan 4 andere boeren, die hem gevogelte, vruchten, eijeren, enz. brengen. Onderaan een gegrav. Lat. 18reg. vers in 3 kol. Door (monogr.) *A. E. D.?* 1618. Hg. 26, br. 31 dm. br. fol.

1527 A De Holl. vloot in Acapulco in Nieuw-Spanje, wachtende op de Spaansche zilvervloot. — Kaart in 2 bladen br. 4⁰. Vermeld in mijn auctie-catalogus 18 Mei 1867 en thans in het Museum Geographicum van Bodel Nyenhuis te Leiden.

1529 „Eerkrans tot.... Vorst Christ. v. Brunswijck." enz. fol. — Is door *C. J. Visscher.* — K.

1533 A Dood van Prins Maurits. — Hetz. anders; bij het ledikant zit een predikant (Bogerman); links een binnentredende edelman met dienaar; regts een ander. Met wapen en 1 reg. kapit. Lat. onderschrift. Slechte grav. znd. nm. br. 4⁰. — In: Coll. Franken.

1535 Paradebed v. Prins Maurits. — Deze plaat is uit: D. Souterius, Hist. verhael. Haerl. 1626. 4⁰.

1536 (**16 Sept.**) Lijkstatie van Prins Maurits. — De tekst bij Vezelaar gedrukt en in de noot vermeld, is 16 blaadjes groot, en behoort waarschijnlijk bij N⁰ 1537.

1539 A *a* Lijkstatie van Maurits. — „Ordo exequiarum illustr. Pr. Maur." Opschrift in 2 reg. Lat. boekdr. boven eene fraai gegrav. afbeelding van den lijkstoet in 3 rijen boven elkaar, met de Nos. 1—68, waarvan onderaan de Lat. uitlegging en adres: Utr. bij J. Aemilius (Amelisz.) Znd nm. De plaat hg. 10, met op- en onderschr. 17.5, br. 45 dm. br. fol. Reeds vermeld in de noot bij 1539.

Deze plaat met Latijnsch opschrift behoort in: „Bogerman, Historia „obitus Mauritii. Ex lingua Belg. versa ab Abr. Bocstadio. Ultraj. 1625. „J. Aemilius permissu Isaaci Elsevieri, Jur. Acad. typogr. 1625. C. Priv. „Ord. Gen.", doch niet in de beide Holl. uitgaven bij Elsevier of Amelisz. (Deze Latijnsche uitgave van Bogerman is niet vermeld in: Willems,

Annales des Elsevier. Brux. 1880, wèl de Duitsche uitgave van dat jaar.)

b Dez. plaat met afzonderl. bovengedr. 2 reg. Holl. opschrift: „De magni- „fycke uytvaert" enz. en onder de plaat de Holl. uitlegging van N° 1–68.

1539 B Lijkstatie (v. Maurits) op de Markt. — Afbeelding in 5 rijen boven elkaâr, gem. A—S. Fraaije houtsn. znd. nm., op den titel van een pamphlet: „Christel. Onderricht v. d. Regier. v. Z. Pr. Excell. Amst. G. „v. Breugel, in de Werelt vol Drucx. 1625." 4°. Op de Koninkl. Bibliotheek te 's Hage.

1539 C Afbeelding van den lijkstoet van Prins Maurits. — Fraaije grav. znd. nm. br. fol. In: (Commelijn), Wilhelm en Maurits v. Nassau, Amst. 1651. fol.

1540 A Hetz. anders. — Afbeelding der lijkstatie in 5 rijen boven elkaar, met Duitsche bovenschriften; bovenaan regts de poort v. Delft. Onder de pl. eene Duitsche verklaring in 3 kol. in boekdr., gedrukt bij Eberh. Kieser te Frankfort a.M. Znd. nm. v. grav. De plaat hg. 23, met tekst 46, br. 31 dm. Op 1 blad. fol.

1541 (**16 Sept.**) „Verthoninghe op den Nassauschen oorlogh". — Hierbij behoort de volgende plaat. Negen voorstellingen, gerangschikt in den vorm van een monument, 3 aan 3 naast elkaâr, waaronder de begrafenis N° 1538 zonder opschrift. De voorstellingen zijn get. A tot Q en vertoonen het volgende: bovenaan in het midden Willem I zittende, regts een hagepreek, links Margaretha v. Parma, Alva en gevolg; in de 2e rij middenin Prins Maurits en Frederik Hendrik naast elkaar gezeten, regts Albertus en Isabella met gevolg, links Willem I op een paradebed, gekroond door Mars en Neptunus; in het verschiet de executie van Balthasar Gerards; in de 3e rij middenin de Nederl. maagd in den Hollandschen tuin, regts Frederik Hendrik op den troon, links Maurits op een paradebed, waarboven de Faam. Zeer zeldzame zinneprent znd. nm. v. grav. Hg. 33.5, br. 45.5 dm. br. fol. In Coll. Franken.

1543 „Tranen over de Doodt van den... Prince v. Or." — gr. fol. (Is door *C. de Pas.*) — K.

1544 „Treurliedt over d. dood van Prins Maurits", enz. — Bovenaan eene gravure, voorstellende de treurende Nederl. maagd bij een oranjeboom; meer naar achteren Frederik Hendrik, bestraald door een hemellicht waarin een Hebreeuwsche spreuk. Onderaan een lang treurdicht in 3 kol. in boekdruk, (get.: „*iC* ben van herten u *L* vrind.") te Utrecht bij Amelis Jansz. Op 1 bl. fol. In Coll. Franken.

1544 A „Ein new und Christlich Liedt... zu ehre... dem Kriegsfursten Mau- „ritio... von Nassaw", etc. In het midden 's prinsen portret (met monogram *J. G. F.* of *G. J. F.*) omgeven door 16 Hoogd. verzen, ieder van 8 reg. In randw. met adres van M. Christ. zum Lam te Heidelberg 1608. Hg. 24, br. 18 dm. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1545*a* A Volksleven. — Voorstelling van de 4 jaargetijden en tevens van 4 Holl. kasteelen als: 1. *Ver* (Lente). Nijenroy. — 2. *Aestas* (Zomer). Loenersloot. — 3. *Autumnus* (Herfst). Maarssen. — 4. *Hyems* (Winter). Zuylen. Ieder met 4 reg. Lat. versje van *R. L(ubbaeus)*. Naar *D. Vinckeboons*

door *Hessel G(erritsz.)* met adres van *C. J. Visscher.* Gen° 1—4. Ieder hg. 19, br. 24 dm. br. 4°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

b. Dez. platen; vroegere staat, vóór het N° met adres van *Hessel Gerritsz.*

1545 B Holl. Molens. — 1. Seemmolen. — 2. Gortmolen. — 3 en 4. Meelmolen. — Door *D. E. Lons,* met adres van *C. J. Visscher,* 1631 op plaat 1 en later adres van *F. de Witt.* (Dus na 1665, daar hij boekverkooper werd in 1664.) Iedere plaat hg. 21, br. 16.5 dm. 4°.

1545 C Volksleven. — Een koddige voorstelling van een boerencarnaval. Regts wijst eene dame aan eene heer den aankomenden optogt v. boeren, van wie de eerste een mantel op een bezem omhoog houdt, de 2e en 3e met tonnen en vaatjes bedekt zijn; een fluitspeler wordt op de schouders v. een ander voortgedragen, enz. — Met 12 reg. curs. vers in 3 kol.: „Siet hier is het al in Roeren", enz. Naar *A. v. Venne,* met adres van *Abr. Waesberghe.* br. 4°. Hg. 22, br. 29 dm.

1545 D Volksleven. — Een jongman, met eene ligtekooi en een valschen speler kaart spelende. — Van deze plaat, onder N° 3007 beschreven en thans bij mij, heb ik thans ook een oudere druk met 12 reg. Fransch vers. Gegrav. door *L. de Spirinc* (Bartsch, XVII, 918), met adres van *C. J. Visscher.* br. fol.

1545 E Volksspelen. — „Het nieuw slangespel anders genaemt koninkl. tijtkor-„ting van Cupido." — Een gezelschapsspel, waarop een gekroonde slang met 62 kleine en één (63) grooter vak, geheel als het ganzenspel. Znd. nm. v. grav. met adres van *Cl. J. Visscher.* br. fol.

1545 F *a* 8 Platen met kleederdragten van N.-Holl. vrouwen, gen° 1—8. — 1. Vrouw uit de Zijpe. — 2 Edamsche kaasvr. — 3. Hoornsche burgervrouw. — 4. Vrouw uit Alkmaar. — 5. Edamsche melkmeid. — 6. N.-Holl. vischvrouw. — 7. Hoornsche boerenmeid. — 8. Vrouw uit Rhijnland. Naar *W. Buitenwech* naar *G. v. Schijndel.* Met adres v. *J. P. B(erendrecht)* te Haarl. Ieder hg. 21, br. 14 dm. 1e staat. Op het Amsterd. Prentkab.

b Dez. pl. latere druk; het adres van *J. P. B.* doorgehaald, dat van *Clemendt de Jonge* 1645 op N° 1 en van *H. Hondius* op N° 4, 5, 7 en 8.

1545 G Volksleven. — Zes voorstellingen uit de Nederl. maatschappij omstreeks 1625, gen° 1—6; elke plaat hg. 10, br. 12½ dm. Znd. nm. v. grav., waarschijnlijk door *C. J. Visscher.* br. 4°. Onder ieder een vers van 26 of meer regels, met deze opschriften, onderaan genummerd 1—6: 1. Polecye. — 2. Ware Godtsdienst. — 3. Wetenschap en Handwerck. — 4. Koophandel. — 5. Oorloogh. — 6. Wandelaar.

Dat deze platen van 1625 zijn, blijkt uit het vers over den Koophandel, waarin reeds over de W. I. Compagnie en de winst uit Brazilië gesproken wordt.

1547 A Montanus, Leven en bedrijf van Fredrik Hendrik. Amst. J. Hartgers op den Dam, 1652. 12°. Hierin zijn de volgende plaatjes, alle hg. 11, br. 13 dm. en met 1 regel curs. bovenschrift of met den naam der stad in kapit. letters boven in de plaat, zonder naam v. grav.

fo. 57. Request der Edelen tegen d'Inquisitie. — Pag. 100. Slagh in Vlaenderen. — 117. Oranje . . . doed den eed. — 164. Grol. — 236.

Wesel. — 249. 's Hartoogen Bosch. — 270. Oranje. — 280. Slag op 't Slaak. — 316. Maastricht. — 338. Rhijnberk. — 400. Schinken Schans. — 419. Breda. — 448. Tromps zee-slagh in Duins. — 485. 't Huis te Gennip. — 525. 't Sas van Gendt. — 540. Hulst. — 560. Lijkstaasie v. S. Hoogh. in Delft. — 566. Vreede in onse Dagen.

Deze plaatjes zijn nagevolgd, nl. met dergelijke opschriften enz. in: Montanus, Leven v. Will. en Maurits. Amst. 1664. kl. 8⁰, en de plaat op blz. 117 is daarin op nieuw gebruikt met verandering van bladz.

1554 A Zinneprent ter eere der R. Kath. kerk. — Een man staat met zaamgevouwen handen op een driehoekigen steen, get.: „Fondament vant „Roomsche gheloove staet vast in der Eewicheyt," en wordt regts door een 8hoofdig monster, links door een gevleugelden draak en andere monsters aangegrimd. In het verschiet bergen waarop een kruis; onderaan links dit inschrift: „Meester Barent Jansz. Potgieter van Munster aucteur." Zeer fraaije grav. znd. eenigen nm. in de manier van Savry. Hg. 26, br. 35 dm. br. fol. Welligt behoort hieronder een hier afgesneden vers. Bij den Heer A. v. Stolk.

De man, hierop in biddende houding voorgesteld, gelijkt zeer veel op het portr. van Barent Jansz. Potgieter, door *H. L. Roghman* in 1627 in fol. gegraveerd. Het is mij gebleken, dat hij dezelfde was, die onder den titel: „Barent Jansz. Chirurgijn" het 2e gedeelte van het reisverhaal om de wereld door de vloot van Sebald de Weert in 1598 geschreven heeft; op eene kaart van de Straat van Magellaen in Mercator's atlas staat toch, dat deze door Barent Jansz. Potgieter voor het eerst doorzeild en beschreven is. — Volgens eene oude aanteekening van 1627 op de keerzijde dezer beschreven prent zou het schijnen alsof Potgieter een Erasmiaan was, die in 1628 over zijne gevoelens met de Amsterd. Burgemeesteren een gesprek had.

1554 B (**16 Nov.**) „Afbeeldinghe der wondereyke (*sic*) beiegeninge van Willem „Isbrantse Bontekoe. Op zijn reyse naar Oostindien van 1619 tot 1625." In het midden eene groote afbeelding van het springen door het kruid van Bontekoe's schip in volle zee, 19 Nov. 1619; bovenaan het portret van B. in med. en 2 reg. bovenschr.; onderaan eene uitvoerige Holl. beschrijving in 2 kol. in cursijf met adres: *Clement de Jonge exk.* (sic) Ter weêrszijde 4 (dus 8) afbeeldingen, ieder met 4 reg. onderschrift van zijne wederwaardigheden na 't verlies van zijn schip. Fraaije grav. znd. nm. (Door *S. Savry.*) Hg. 41, br. 51 dm.; de middelste afdeeling alleen hg. 28, br. 24 dm. br. fol.

1554 C (**8 Nov.—31 Dec.**) „Brunswijcksche tocht gedaen bij Graef Hend. „Frederick van Nassou A⁰ 1625." (Wagenaar. X, 93.) — Kaartje van Brunswijk, Hessen en Hannover; bovenaan links Sundershausen, regts Werden; onderaan links een ridder op een stier; in het midden de Brunswijksche maagd; regts de Holl. leeuw waarop 3 ridders. Znd. nm. v. grav. Hg. 17, br. 27.5 dm. Onder de pl. eene groote Holl. verklaring in 2 kol. beginnende: „Bruyns-Macchdelijn vergeselschapt" enz. Op 1 blad gr. fol. *Zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

1555 (**1626.**) „Aemilia, Admiraelschip," enz. — Volgens C. Kramm, Levens,
b Dl. I, blz. 12, is deze plaat gegrav. door *Hugo Allardt*, zoodat de staat met diens adres de 1e is.

1555 Schepen. — Nederl. oorlogschip met 3 masten, van zeer ouden vorm;
A. in het midden de vlag van Amst. Fraaije grav. znd. nm. v. grav. met adres van *C. J. Visscher de Jonge*. Hg. 26, br. 33 dm. br. fol.

1555 (**27 Febr.**) Wonderlijke geboorte van den zoon van een Statenruiter te
B Utrecht, welk kind op het hoofd en aan de armen en voeten vlekken had in den vorm van een stormhoed, handschoenen en laarzen. Ets znd. nm. Hg. 17, br. 12.5 dm. Boven de plaat een 3-reg. opschr.: „Een wonderlijcke Afbeeldinghe van een seker „kindt" enz.; daaronder eene verklaring in 2 kol. Op 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1556 (**27 Mei.**) Zinneprent op de geboorte van Willem II. (Wagenaar. XI, 44.)
A Regts onder een oranjeboom, waarbij Mercurius ten hemel vliegt met een label, get.: „*Deus Deus ille Menalca*" staat Frederik Hendrik met Amalia v. Solms, en ligt de jonge prins op den schoot zijner voedster; links brengen een herder en herderin geschenken. Met 4 reg. vers van *Vondel* in boekdr.: „Hier schuylt hij," enz. Fraaije en zeldzame grav. znd. nm. 4°. Titelprent voor de: Geboorteclock van ... Prins Willem. Amst. 1626. 4°. — Bij den Heer A. J. Nijland. — (Hiervan is een kleinere kopie in lith. in Vondels Werken door v. Lennep).

1560 (**1627. 3 Maart** en **11 Junij.**) Overwinning van Piet Hein in de
A *a* baai Todos os Santos in Brazilie. — Gezigt op de baai en de stad van St. Salvador (doch zonder de forten aan de monding der baai, zooals op N° 1508 en 1508 A—G; nl. regts S. Antonio, links Tapesiepe). Boven in de pl. eene kaart van het Noorderdeel der baai en onderaan regts een fraai doch zonderling portret van Piet Hein „*Rotterdammer*" en adres van Hessel Gerritsz. Znd. nm. v. grav. Boven de plaat een 7-reg. opschr. in kapit. lett. in boekdr. (op 2 smalle blaadjes): „Vertoon van de Exploic„ten door den manhaften Pieter Pietersz Hein als Admiraal van acht „schepen en vijf Jachten ... in Maart en Junio 1627," enz. „opgeofferd „door ... Hessel Gerritsz." Onder de plaat een „Kort Verhael van de „Exploicten" in 4 kol., met adres van Hessel Gerritsz, Pascaertschrijver en Boecverkooper in de Pascaert op den hoek van de Doelestr. 1628. De plaat hg. 44, met opschrift en beschrijving 76, br. 56 dm. gr. fol.

b Dez. plaat, latere druk, met ander portret van Piet Hein „*gheboren van „Delftshaven*," zonder adres v. Hessel Gerritsz, bovenschrift en *Kort Verhael*. Beide bij den Heer A. v. Stolk.

1563 „Nieuwe Spaensche Tyrannie," enz. (Door *Es. v. d. Velde.*) — K.

1564 Afbeelding van Frederik Hendrik, Frederik V v. Bohemen en Ernst
A Casimir van Nassau met hunne vrouwen en al hunne kinderen, staande en zittende op het voorplein van een paleis, met gezigt op het Buitenhof en den Vijver. Links achter hen eene zuilengaanderij met de portretten van Willem I en Maurits. Met 4 reg. vers: „Regia progenies „sacro fata" enz. in het midden, en de Holl. uitlegging der personen *a*—*i* ter weêrszijde. Zeer fraaije en voor het kostuum belangrijke plaat

op 2 bladen naar *D. V(incke) B(oons)* 1627 door *F. Brun* met adres van *F. Hoeius* 1627. Ieder bl. hg. 49, br. te zamen 79 dm. Zeer groot br. fol.

1565*a* Het graven v. h. kanaal van Venlo naar Rijnberk, onder toezigt van
A Graaf Hendrik v. d. Bergh, ook genaamd *Fossa Eugeniana*, wijl het op bevel der aartshertogin Isabella Clara Eugenia gemaakt werd. — Kaart v. h. land tusschen Rijn en Maas; bovenaan regts Wezel; lager Rijnberk, waar het kanaal begint, dat in de rigting van Gelder loopt, en bij Venlo eindigt. Fraaije grav. met adres van (en door?) *H. Hondius*. Hg. 37, br. 50 dm. br. fol. In: Bibl. Duncan.

b Dez. kaart, vroegere uitgave met adres van *G. Jansz. Blaeuw*. br. fol. Beide bovenst. kaarten zijn latere en vermeerderde uitgaven der 1e kaart in: Grotii Grollae Obsidio. Op de eerste uitgave is de uitlegging regts slechts 2 reg. groot en ontbreekt het bovenschrift: *Fossa Sanctae Mariae*, alsmede het wapen onder- en bovenaan en het fraai gegrav. vignet onderaan links. — Te vergelijken vooral met N° 1775—78 en 1821.

d De vierde kaart: „Tabula Castelli ad Santflitam", gekopieerd met vele veranderingen en vermeerderingen, inzonderheid in het gedeelte van Vlaanderen en bij Antwerpen. Met adres van J. Janssonius te Amst. br. fol.

Deze kaart is later omstreeks 1700, met eene onbeduidende verandering bovenaan en het getal XXVII regts bovenaan, opnieuw uitgeg. bij *M. Pitt* en *Steven Swart* te 's Hage. br. fol.

1566 (**19 Juli** tot **19 Aug.**). Beleg en verovering van Grol. — Deze plaat heeft in het midden Grol, onderaan links het kwartier v. Fred. Hendrik en is hg. 41, br. 54 dm. br. fol. De 2 plaatjes der belegeringswerken zijn eenigszins verkleind weêrgegeven op N° 1570.

1567 Hetz., waarschijnlijk het origineel voor N° 1567 uit Blaeu, waarop
A meer wegen enz. zijn aangeduid. Deze plaat heeft in het midden een label met opschrift: „Siège de la ville de Grolle"; naast het „Quar„tier du Conte Erneste" eene inundatie; zonder het opschrift, dat zij door T. Niels gemaakt is. Bovenaan regts eene opgeplakte Fransche beschrijschrijving in 2 kol. v. h. geheele beleg: „Pourtrait et briefve declaration." Met adres van *H. Hondius* te 's Hage. Hg. 44, br. 54 dm. gr. br. fol.

Een exempl. met opgeplakte *Holl.* beschrijving: „Aanwijzinge der „figueren" is op de Bibl. Thysiana.

1571 Hetz. anders. In het midden de stad, met de aan- en uitvallen. Met
A inschrift: „Stadische Belager- und Einnemung der Statt Groll, 1627." Duitsche grav. znd. nm. v. grav. br. 4°.

1574 Zinneprent ter eere van Fred. Hendrik na de verovering van Grol. —
A Fred. Hendrik, zijne Gemalin en kinderen, staande voor het stadhouderl. paleis te 's Hage; regts *Fama*, een label met den aftogt der Spaansche bezetting uit Grol vertoonende. Onder de plaat 2 Lat. verzen: „Belli„geros princeps" enz. en de namen der vorstel. personen. Door *F. Brun* met adres van *F. Hoeius*. br. fol. Drugulin, 1698. Welligt een vroegere druk van de plaat 1564 A.

1579 (**Sept.**) Aanslag van Spinola op Zuid-Beveland. br. fol. Uit Commelin, Fred. Hendrik enz. — (Is door *D. Stoop*.) — K.

1582 (**1 Sept.**) Beleg van La Rochelle. — Zeer uitvoerige afbeelding van
A dit beleg op 6 groot fol. bladen, waarvan alleen de 2 laatste bladen *FG* en *H* voorhanden zijn, waaronder de afzonderl. gegrav. Lat. en Fr. uitlegging der Nos. 31—107. Voorts behooren hierbij 10 bladen bordures en zijstukken, nl. N⁰ 1, 2, 3 bovenaan, 4, 5, 6 onderaan, 7 en 8 links, 9 en 10 regts. Van deze bladen bezit ik slechts blad 5 in originelen druk, en de bladen 1, 4 en 6 in nagenoeg gelijktijdige kopie. Zie hierover: Neaume, Hist. du siège de la Rochelle. pag. 239 enz.

1583 (**Nov.**) Beleg van St. Martin. — Bij deze uitvoerige voorstelling behooren ook, naar ik meen, 10 bladen bordures en zijstukken, waarvan alleen blad 4 en 6 voorhanden zijn.

1587 (**1628.**) Kaart der haven v. Duinkerken, met de portretten van Piet Heyn en Lonck. — Het hierop, op den voorgrond, afgebeelde zeegevecht wordt ook vermeld op eene Duitsche prent door *M. Merian*. br. fol. Drugulin, N⁰ 1746.

1587 (**Junij.**) Zeegevecht van Piet Hein tegen de Duinkerkers. — Dez. voor-
A stelling, doch omgekeerd: nl. Duinkerken regts, op de voorg. links enz. Duitsche kopie met 1 reg. Duitsch bovenschr. Op dezelfde plaat bovenaan andersom (om doorgeknipt te worden) eene afbeelding van de verovering der Sp. zilvervloot door Piet Hein, met een kaartje van Cuba, geheel gelijk aan N⁰ 1596. Znd. nm. v. grav. Hg. 31, br. 32 dm. fol. Behoort waarschijnlijk in een deel van de Bry.

1588 Deze kaart van Duinkerken behoort op het jaar 1631. Zie hierachter N⁰ 1678 A.

1589 (**1 Aug.**) Verovering der 2 Spaansche admiraalschepen door Pieter Adriaensz (Ita). — Deze plaat op 2 bladen is later (doch zeer veranderd) nog tweemaal gebruikt: in 1652 voor den zeeslag bij Dover (N⁰ 2056) en in 1658 voor den zeestrijd in de Sont (N⁰ 2132). Het verhaal komt niet voor in de Bry.

1593 (**8 Sept.**) Verovering der Spaansche Zilvervloot door Piet Hein. —
A Dez. plaat, andere druk met adres van *Gerard van Keulen*. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. — Deze plaat is gekopieerd in: de Bry, Gr. Voy. XIII.

1594 Hetz. Gezigt in de baai van Matanca. — Dit exemplaar is de latere druk met adres van *F. v. d. Hoeye*.

1594 „Verovering van de Silvervloot in de bay Matanca." — Afbeelding van
A de baai met de omliggende kusten; in het midden de *Droochte*; onderaan links een kaartje van Cuba; bovenaan links een zonderling portr. van Piet Hein met hoogopstaanden halskraag zonder ketens; regts dat van H. C. Loncq, beide in med. Onder de pl. in boekdr. eene beschrijving in 3 breede en 6 smalle kol. Met adres (en door) *C. J. Visscher*. Hg. 22, met tekst 37, br. 41 dm. Op 1 bl. br. fol.

1594 *b* Dez. plaat, doch het portret van Piet Hein veranderd in het gewone van 1596*a* met ijzeren halskraag en keten. Zonder de beschrijving van de plaat.

1594 Dez. voorstelling. Goede Duitsche kopie, van boven korter en zonder het
B bovenschrift, met Duitsche inschriften en dez. portretten als op A*a* (nl. het zonderl. portr. van Piet Heijn) De zandbank heet hier: *Drucken Landt*.

Onderaan eene uitvoerige Duitsche beschrijving in boekdr. in 3 breede en 3 smalle kol. en adres: Ambst. bey N. J. Fischer 1628. Znd. nm. v. grav. Hg. 18.5, met tekst 46, br. 39.5 dm. Op 1 blad. gr. fol.

1594 C *a* Dez. voorstelling, andere slechtere Duitsche kopie; zonder bovenschrift, met hetz. zonderl. portr. van Piet Hein en van Loncq. Met dez. uitvoerige beschrijving in 3 breede en 3 smalle kol. en hetz. Duitsche adres van C. J. Visscher. Znd. nm. v. grav. Hg. 24, met tekst 51, br. 33 dm. Op 1 blad fol.

b Dez. plaat. Latere afdruk met *Drucken Landt*, dat op de vorige staat ontbreekt, en zonder de beschrijving.

1594 D Dez. voorstelling. Andere Duitsche kopie, doch zonder de portretten en met 1 reg. gegrav. kap. Duitsch inschrift boven de voorstelling: „Eroberung der reiche silber-vloot" enz. Het kaartje van Cuba onderaan links is iets kleiner. Znd. nm. v. grav. Hg. 23, br. 34 dm. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

1596 A Verovering der Spaansche zilvervloot. — Portret van Piet Hein; boven en onder hem eene kleine afbeelding der baai van Matanca met de Zilvervloot en de baai Todos os Santos met de Spaansche vloot in 1624. Voorts omgeven door een krans van 12 schilden waarop de namen der schepen v. d. Holl. vloot. Fraaije grav. znd. nm. (door *C. v. Kittensteim.*) Hg. 27, br. 20 dm. 4⁰.

1596 B Piet Hein brengt de Zilvervloot binnen. Naar *J. C. Greive Jr.* door *W. Steelink.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A.

1596 C „Lofdicht des... zee-heldt Pieter Pietersen Heyn, Generael enz. Waerin „verhaelt wordt... het veroveren van de Silvere Vloot" enz. „'t Am-„sterdam voor W. Janssen Wyngaert 1629". 4⁰. Zeer fraai geëtste titelpl., vertoonende het portr. borstb. in ov. van Piet Hein, waaronder deze titel en gezigten van *S. Salvador* en *Matanca.* Znd. nm. v. grav. (Door *D. Santvoort?*) *Hoogst zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser. — Het gedicht is vervaardigd door E. Pels en telt 9 blz.

1597 Scheeps Drinkhoorn van Piet Heyn. — Deze plaat heeft gediend voor: Le Francq v. Berkhey, Zeetriumph der Bat. Vrijheid.

1599 A (**Sept.**) „Kaarte van Bergen op Zoom, Steenbergen ende de Nieuwe „fortificatien gemaeckt tot bevrijding van 't Landt van Ter Tolen in 't „jaar 1628". — Bovenaan Steenbergen en Haerle; onderaan Tholen. Znd. nm. v. grav. (door en) met adres van *C. J. Visscher.* Hg. 26, br. 36 dm. br. fol. Hierbij behoort eene Holl. verklaring in 4 kol. over het aanleggen der versterkingen van Maart — Sept. 1628. Gedrukt bij *C. J. Visscher* te Amsterdam. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1602 (**1629. 4 Jan.**) Stranden van een Cachelot. Eene *teekening* voor deze (?) plaat berust in het Museum Fodor. Catal. N⁰ 113.

1604 A (**11 April.**) *'s Hertogenbossche.* — Inschrift boven in een plan der stad en eerste belegeringswerken, gemerkt A—I. — Goed geëtste plaat, (zeker door *H. Hondius*). Links, onderaan en regts eene Holl. en Fransche verklaring van het begin van het beleg (tot 11 April.) 's Hage bij H. Hondius. Hg. 21, met verkl. 32 dm., br. 31, met verkl. 47 dm. br. fol. Op de Bibl. Thysiana te Leiden.

1605 (**1 Mei** tot **17 Sept.**) Beleg van den Bosch door Frederik Hendrik. Waarschijnlijk door *S. Savry*, niet door *Corn. Danckaert*. — K.

1605 A Heinsius, Dan., Rerum ad Sylvam-Ducis etc. gestarum historia. L. B. Elzevier. 1631. fol.; ook in het Fransch vert. door A. Rivet. Leide. 1631. fol.

Hierin zijn de volgende platen:

1. Titel door *C. Cl. Duysend*.
2. *f* 22. „Tabula Ditionis Sylvae-Ducensis". Door *Fr. Huys*. Br. 16, hg. 24 dm. br. 4°.
3. *f* 27. „Typus circumvallat... ad Silvam-Ducis". Hg. 36, br. 49 dm. br. fol. Dez. pl. als N° 1606.
4. *f* 36. „Agger Hollandicus". Hg. 25, br. 33 dm. br. fol.
5. *f* 38. „Castellum Isabellae". Door *W. Hondius*. Hg. 25, br. 33 dm. br. fol.
6. *f* 39. „Castellum minus (Le fort St. Antoine.)" Door *W. Hondius*. Hg. 21, br. 15 dm. 4°.
7. *f* 40. „Accessuum per quos... delin." enz. Hg. 35, br. 42 dm. br. fol.
8. *f* 41. „Typus Castelli Pettelani". Hg. 21, br. 16 dm. 4°.
9. *f* 103. „Vinea magna". Door *W. Hondius*. Hg. 25, br. 16 dm. 4°.
10. *f* 115. „Tabula agri Vesaliensis". Door *Fr. Huys*. Hg. 23, br. 33 dm. br. fol.
11. *f* 116. „Vesalia". Door *W. Hondius*. Hg. 23, br. 21 dm. br. 4°.

1608 A Beleg van den Bosch. — Hetz. anders. In het midden de vesting, met het springen van de Hintemer Poort; rondom de kwartieren der Holl. legerafdeelingen. Duitsche grav. znd. nm. met 3 reg. Duitsch opschr. in boekdr.: „Eigentlicher Abriss der Weltberumbten Statt" enz. Hg. 18.5, met opschr. 21 dm., br. 28 dm. br. 4°.

1612 Kaart van den Bosch. — Deze pl. is met adres van (en door) *C. J. Visscher*. — K.

1613 A Beleg van den Bosch. — Kaart van Braband, met den Bosch in het midden aan de regterzijde en de Biesbosch bovenaan links. Met 3reg. onderschrift onderaan links: „Aenwysinge van 's Hertogenbos, belegert „den 1 Mey 1629". Met adrès van H. Hondius te 's Hage. Fraaije kaart znd. nm. v. grav. Hg. 37, br. 40 dm. br. fol.

1625 A Inneming van den Bosch. Naar *Ch. Rochussen* door *C. L. v. Kesteren*. fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N° 21A.

1627 A Beleg van den Bosch. — Kaart van het kwartier van den Graaf v. Solms te Engelen, met de paardenwatermolens om de rivier af te leiden. Met Fransche inscriptie en adres van H. Hondius, Amst. 1630. 1 bl. br. fol.

1629 Zinneprent ter eere van Frederik Hendrik. — Deze plaat is later gebruikt voor N° 1701 en 1702 in 1632, en voor N° 1892 in 1644.

1632 Zinneprent ter eere van Frederik Hendrik, na de verovering van den Bosch. — (Door *S. de Passe?*) — K.

1633 b (**17 Sept.**) Inneming van 's Hertogenbosch door Frederik Hendrik. — Dez. plaat met afzonderl. gedrukt randw. met de portr. in med. van Frederik Hendrik, Frederik v. Bohemen, Ernst Casimir v. Nassau en hunne vrouwen. br. fol. In: Coll. Franken.

(Deze plaat en N° 1634 zijn beide door *C. de Pas*). — K.

1634 Zinneprent ter eere van Frederik Hendrik. — De Prins wordt gekroond
A door een gevleugelden genius, terwijl de Godin des Overvloeds, die geknield voor hem ligt, hem de hand wil kussen; links de Nederl. maagd met het zwaard en schild der Unie, op den achtergrond de Groote Kerk te Haarlem. Naar de levensgroote schilderij door *J. de Bray* 1661 op het Stedel. Mus. te Haarlem. Verkl. teekening in O. I. inkt, door *P. v. Looy* 1879. Hg. 42, br. 39 dm. gr. fol.

1636 Hetz. anders. — Deze plaat is naar *M. J. de Jonge*, doch door *C. J. Visscher* en niet door *J. v. d. Velde*, zooals Nagler beweert. — K.

1640 (**19 Aug.**) Verrassing van Wezel door den kolonel v. Gent. — Deze kaart is met adres (en door) *C. J. Visscher*. — K.

1641 Hetz. zeer naauwk. kopie enz. Is evenzeer door *C. J. Visscher*. — K.

1643 Alsvoren, meer verkleind. Onderaan regts het inschrift: „Van nieuws „gecorigeert ende verbetert". Deze plaat is waarschijnlijk een 2e staat door *C. J. Visscher*. — K.

1645 Verrassing van Wezel. — Dez. plaat, fraaije latere druk met Holl. tekst
b in Goth. letter in 3 kol. In: Coll. A. G. de Visser.

1646 Hetz. anders. — Plan der stad met den uittogt der Spaansche bezetting;
A onderaan de Rijn, links een kaartje, regts bovenaan gegrav. eene Duitsche uitlegging van A tot Aa, met opschrift: „Eigentlicher Abrisz," enz Onder de plaat een Duitsche beschrijv. in 3 kol. in boekdr. Znd. nm. v. grav. Hg. 23, met tekst 38, br. 30 dm. Op 1 blad fol.

1648 Zegewagen voor Frederik Hendrik, door *J. G. v. Vliet* op 20 bladen. — Deze plaat, tezamen 155 (niet 150 dm.) breed, is thans in deze verzameling.

1653 „Nassovii heroes", etc. Zinneprent. Deze is niet naar en door *A. v. d. Venne*, doch naar *Crsp. v. Queboren* door *A. v. d. Venne*. — Een zeer fraai exempl. van de 1e staat met adres van *A. v. d. Venne* is bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1654 Frederik Hendrik te paard met zijne veldoversten. Dit is dez. plaat als N⁰ 1631, vroeger beschreven.

1655 Portret van Frederik Hendrik. Borstb. als buste, met opstaanden fraai geborduurden kraag onder eene toog met Lat. randschr. en oranjetakken. Onderaan de plannen van den Bosch en Wezel. Fraaije grav. znd. nm., waarvan het portr. door *W. Hondius*, de oranjetakken en stedeplannen door *W. Hollar* gegrav. schijnen te zijn, hoewel niet in Parthey, Hollar onder N⁰ 584 vermeld. Hg. 34, br. 24 dm. fol.

Hierboven behoort nog een opschrift: „Lof d. Doorl. Vorst. F. H. over Wezel en 's Hert.", voorts ter weêrszijde een 72reg. curs. vers en onderaan een vers in 8 kol. van *J. Coleveld*. Reeds onvolledig beschreven in dezen Catal. Dl. I.

1655 Zinneprent tegen Spanje. — *Bedroch* staat bij eene tafel en heeft eene
A tasch gemerkt *Sp. practycke* omgehangen; voor hem ligt een pistool, waarbij *Delf*; achter hem een kruidvaatje get.: *Engeland*, doelende op 1584 en 1605. Links staat een Nederlander *Vrije*, die door *Memoria* wordt aangesproken; in het verschiet galg, rad enz. Znd. nm. v. grav. (hoogstwaarschijnlijk door *A. v. d. Venne*) Hg. 10½ br., 13½ dm. 4⁰. Van

acht. bedrukt. In: Practycke van den Spaensen Aessack. 's Grav. 1629. 4°. Uitvoerig vermeld in mijn Catal. on America. I, N° 946.

1656 (**1630. 13 Febr.**) „De Stat de Pharnambuco, verovert bij den Generael... „Lonck" enz. — Deze plaat is ook gekopieerd in: de Bry, Gr. Voy. XIII, welligt ook de tekst.

1656 A Verovering van Olinda de Fernambuc. — Hetz. veel grooter. Uitgestrekt gezigt, van Anthoni Vaz links tot Olinda regts; bovenaan regts de stad, links de vloot; daaronder eene kaart van Noord-Brazilië, waarin bovenaan regts eene afbeelding der suikerbereiding; onderaan de zee met schepen. Terweêrszijde en van onderen een Holl. en Fransche tekst: „Recht en cort verhael — Bref recit" etc. Znd. nm. v. grav. met adres van (en door) *C. J. Visscher*. Tekst en plaat te zamen op 8 bladen. gr. br. fol. Drugulin, N°. 1824.

1656 B (**1 Maart.**) „Vertooningh van de veroveringhe van de stadt Olinda... „in de capitania van Pharnambuco, door... H. C. Lonck. Naart leven af„ghebeelt ende met het Jacht de Braeck overghekomen". 3reg. opschrift boven eene fraai geëtste afbeelding van Fernambuco. Onderaan eene beschrijving en korte uitlegging in 4 kol. Znd. nm. v. grav. (door *Flor. à Berckenrode.*) Hg. 13, met beschr. 25 dm., br. 39 dm. br. fol.

„Hierbij een groot folio vel in 2 kol. met: „Verklaringe over het „innemen van Fernambuco" en: „Breve Declaration de la prise" etc., dat echter niet hierbij behoort. Op de Bibl. Thysiana te Leiden.

1657 A Hetz. anders. — In het midden de stad, met afbeelding van een zeer groot gedeelte der kust à vol d'oiseau; onderaan de zee. Bovenaan links een schild met 1 reg. kap. inschrift „Fernambuco". Met aangeplakte Holl. uitlegging van 1 tot 33 in 6 kol. in boekdr., gedr. bij H. Hondius te 's Hage 1630. Hg. 30.5, met tekst 45 dm., br. 43 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

1658 Verovering van Olinda de Fernambuc. — De hier beschreven plaat is slechts een gedeelte van de onder N° 1656 beschreven groote gravure van C. J. Visscher in 3½ blad.

1659 *b* Hetz. anders. Uit: Commelin 1651. Het bovenstuk dezer plaat (door *C. J. Visscher?*) is zeker eene verkleinde kopie van N° 1656.

1660 (**Julij.**) Zinneprent op de Regensburger *Amnestia.* Deze plaat ziet op de Regensburger Amnestie van 26 Aug. 1641 en behoort in het bijvoegsel tot het pamphlet: „Radelijcke bedenkingen, waerom de Keys. Maj. noch den „Vrede, noch ook de generale Amnestiam sal gelieven toe te staan... aan „Ferdinando III voorgedragen door P. Foreri, *Soc. J.* Met een figuerl. Sin„nebeelt met een Apologia". 4°. 38 bl. Het uitvoerig vers, bij de plaat vermeld, behoort ook in het bijvoegsel tot dit pamphlet: „Wederlegginge „ofte Antwoordt op het Radelijck Bedencken Foreri". — Zie Bibl. v. Pamphl. N° 2742.

1663 (**8 Sept.**) Vrije godsdienstoefening der Remonstr. te Amst. — Door *F. Br(un?)* br. fol. — Bij den Heer D. C. Meyer Jr. te Amst. is hiervan eene *proefdr. v. a. l.*

1668 „*Unitas Ecclesiae*". Zinneprent op de eendragt der kerk tijdens den 30jarigen oorlog?? — Deze plaat vindt men zeer verkleind in de 3e onder-

afdeeling van de titelplaat voor Wassenaer, Historisch verhaal, 8e deel 1625 en behoort dus op dat jaar. Op bl. 114 van hetz. deel (Januarij 1625) vindt men de opsomming der: „Apocalypsis der 3 Gesichten het „gantsche Christenryck aengaende: het 1e is een vrouwenbeelt, het 2e „een overval van eene stercke plaetse en vernielinge van schepen; het 3e „is het Verbont der Koninghen tot een teken v. h. 3e genadeverbond," enz. — Op bl. 115 staat de uitlegging van dit 3e verbond, nl. dat de Koningen van Frankrijk, Engeland, Denemarken, Zweden, de Hertog v. Savoye en Venetie een verbond met elkaar ten behoeve der strijdende kerk zouden maken tegen hun algemeenen vijand als het 3e genadeverbond, zijnde het 1e met Adam, het 2e in het N. Test. gesloten.

Deze plaat is dus de veel grootere afbeelding van dit gezigt, doch niet door *S. Savry*, gelijk de beide andere groote afbeeldingen van de 1e en 2e gezigten. Die van het 1e gezigt is op het Prentkabinet te Amsterdam, die van het 2e gezigt is hierna vermeld onder N^0^. 1916.

1668 A Zinneprent op den 30jarigen oorlog? — Christus staat, als de goede Herder met het lam op den schouder, op den *Hoecsteen*; links staan en zitten de regtvaardigen bij een steenen altaar met opschrift: *Soo ghy u houdet al aen Christum* enz.; regts vele wanhopige monniken, waarvan er een, naast Christus, een opschrift in de hand houdt: *Help St. Franciscus* enz. *Help Spinola met kracht en ten korste. Help al dat helpen mach, of nu krijge wij den slach. Och Papenheym, och Cordua;* vooraan regts: *Och wie souw dit gedacht hebben.* Bovenaan links God de Vader, regts de Wet, in het midden een Engel met bijschrift:

„Hout Eendracht Bataviers en al gij vrye Heeren
„So sult ghy over u, vyanden Triumpheren".

Zonder naam v. grav., doch zeker door *P. v. der Borcht*, althans in zijne manier. br. fol. Hg. 27, br. 36 dm.

Deze plaat is waarschijnlijk eene oude godsdienstige prent over de Hervorming, doch die in deze late, vrij afgesleten staat door de bijschriften toepasselijk is gemaakt op de veroveringen na 1627 en 1629, waarbij Spinola, Pappenheim en Cordua het onderspit dolven. Onder de plaat zijn de sporen van een vroeger opschrift op het koper zigtbaar.

De plaat is mij geleend in April 1876 door den Heer J. Ph. v. d. Kellen te Utrecht.

1668 B **1631. 20 Junij.** Verloting van den Heer-Huygen-waert-polder in N.-Holland in kavelingen op 20 Junij 1631. (de Vries, Zeeweringen, blz. 513.) — „Claerte vande Heer-Huygen-Waert... soo die tegenw. bedyckt en afge„graven is... en bij lotinghe elck het sijn ontfanghen heeft op den 20 „Junijus 1631. Gemeten bij A. Metius, C. Cornelisz, B. Claesz, D. Ver„does en Th. Sevenhuyzen". Fraaije kaart door *C. J. Visscher.* Hg. 44.5, br. 58 dm. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1668 C Zes kleederdragten van Nederl. mannen en vrouwen uit den burger- en boerenstand, in 6 med. ter weêrszijden van eene kaart van Nederland, door *H. Hondius* 1631. De afbeeldingen zijn ieder hg. 6½ dm, Op 1 bl. fol.

1669 (**29 Julij**.) Komst van Maria de Medicis bij Mons in de Nederlanden.
A (Annal. de l'acad. d'archéol. de Belgique, XIX.) — Zinneprent. Maria de Medicis, in reisgewaad, wordt omhelsd door Isabella Clara Eugenia, in geestelijk gewaad, terwijl links Justitia, Minerva en Ars de koningin drie kronen aanbieden; regts een engel haar wijzende op een krans uit den hemel toegereikt. Fraaije grav. door *C. Galle*. Hg. 28, br. 18.5 dm. fol. Titelpl. van: „De la Serre, Hist. curieuse de tout ce qui c'est passé à „l'entrée de la Reyne Mère du Roi très-chrestien dans les villes des „Pays-Bas. Anv. B. Moretus 1632". fol. In: Prentkab. te Amst.

1669 (**31 Julij**.) Intogt van Maria de Medicis in Mons, en later in
B Brussel met de vreugdevuren bij die gelegenheid. Twee platen met Fransch gegrav. 2 reg. onderschr. Fraai geëtst door *A. Paulus*; de 2e pl. znd. zijnen nm. Iedere plaat hg. 24, br. 16 dm. 4°. Behooren deze in bovenst. werk?

1671 (**13 Sept**.) Overwinning op het Slaak. — „Pascaert v. d. gelegenth. v. d. „Schans te Watervliet" enz. — Onder deze plaat behoort eene Holl. en Fransche verklaring, met opschrift: „Kort en Bondigh Verhael van de „Spaensche Scheeps-Armada" enz. en: „Bref et vray recit" etc. Tezamen in 8 kol., gedrukt te Amst. bij Cl. J. Visscher. Deze verklaring bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1671 Hetz. verkl. kopie der voorg. groote kaart. Znd. verklaring of nm. v.
A grav. Hg. 24, br. 34 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1677 Spotprent op der Spanjaarden nederlaag op het Slaak. „Triomph-torts" enz. fol. — (Is door *C. de Pas.*) — K.

1678 Zinneprent ter eere van Prins Frederik Hendrik. — Boven deze plaat behoort één regel opschrift in kapit. boekdrukletters: *Orangiens Zeegen-Kroon*. Onder de middenplaat een uitvoerig Holl. vers in 3 kol. met opschrift: „'s Landts Danckbaerheidt aan Godt en zijne Hoogh." Het geheele blad met de vestingplannen is hg. 47.5, br. 45 dm.

1678 „Afbeeldinghe van de vermaerde Seehaven ende stadt van Duynkercken
A *a* „... door Capt. P. Codde van Enkhuyzen. — Pourtraict de Duynkercke, etc." — Afbeelding van het strand van Duinkerken met de Spaansche vloot in het *Scheurtje*. Bovenaan regts een gezigt op Duinkerken, en daarboven een „Pascaert van de Custe van Vlaenderen." Amst. H. Hondius. 1631. Hg. 43, br. 51 dm. br. fol. — Verg. N°. 1588.

b Dez. kaart; latere uitgave met adres J. Jansonius. Znd. jr. V. acht bedrukt met een Holl. tekst.

1687 (**3/13 Jan**.) — „Afbeeldinghe der Ghedenck-weerdighe, Heerlycke ende „Treur-Statighe Uitvaert ofte Begraefnisse. Ter Eeren, ende eeuw. Ghe„dacht. v. d. Krijgs-Heldt Ernest Casimyr, Graeff tot Nassauw, Gouver„neur over Friesl., Gron. en Omlanden, binnen Leeuwarden 3/13 Jan. „1633. Verveerdight, ghedruckt ende uytgeg. door Claude Fonteyne 1634". Titel, 3 bladen met verzen van *Geestdorp* en Inleiding in 4 kol., 2 bladen met Beschrijv. der Uytvaert, ieder in 6 kol. — Voorts: 20 bladen gen° 1—20 der uitvaart. Alle bladen zijn door een doorloopend opschrift in de plaat verbonden, en bovendien is boven ieder persoon zijne waardigheid genoemd. Naar *J. Reyners* door *J. Hermanni*. Ieder blad

hg. 22, br. 49 dm. br. fol. Zeer fraaije gravure, zeer ligt en teekenachtig behandeld.

Bijzonder fraai exemplaar met alle randen, en waarvan alle wapens, standaarden en vaandels keurig *gekleurd* en met goud en zilver door een kunstenaar der 17e eeuw afgezet zijn. *Zeer zeldzaam.* Zie voorts hierover: Eekhoff, Catal. d. Stedelijke Verzam. te Leeuwarden. 1875. bl. 6,7.

1687 (**19 April**). Gevecht van Kapt. Kornelis Jansz. de Haan, bijgenaamd Haantje,
A tegen twee Duinkerksche kapers. 19 April 1633. (Wagenaar vermeldt het niet.) — „De slagh van 't hantie tegens twee duynkerckers". Klein 4° plaatje uit eene serie van 6 ongen°. plaatjes van schepen, door *S. Savry* Hg. 13, br. 15,5 dm. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1689 (**1632 10 Junij — 21 Aug**) Inneming v. Maastricht. Naar *J. Pleitner* doch niet door *S. Savry*; door wien is mij onbekend. — K.

1690 Hetz. Kaart der stad enz. br. fol. Met adres van (en door) *C. J. Visscher*. — K.

1692 (**Julij.**) Hetz. 2 hooge smalle strooken enz. (Door *C. de Pas*). — K.

1694 Beleg v. Maastricht. Dez. voorstelling. Duitsche kopie der voorg.
A kaart met opschrift: „eingenommen den 12 Aug. im Jahr 1632", en Duitsche inschriften. Znd. nm. v. grav. Hg. en br. als voren. br. fol.

1694,95 Beleg v. Maastricht. — Beide zijn door *Cl. Jansz. Visscher*. — K.

1695 Beleg v. Maastricht. — Dez plaat, vroegere druk, waarnaast ter linker-
A zijde een kleiner plaatje, voorstellende bovenaan: „hoe de Spaensche ver„scheijden reijsen hebben gesocht de Maes te passeren" enz., in het midden „'t leger van Duc de Croce en Graef Jan" en onderaan een ruitergevecht. Onder deze 2 platen eene kaart van den Maasstroom van Venlo tot Luyck, op $1^1/_3$ blad. Terweêrszijde van deze plaat een Fransch verhaal: „Briefve Declaration du Siege de Mastricht" enz.; onderaan: „Af„beeldinghe der Belegeringe" enz. in 10 kol., alles in boekdr. met adres van Cl. Jansz. Visscher te Amst. 1632. Boven de plaat en den Fr. tekst een lange zwarte strook met witte kapit. lett.: „Belegeringe van de stadt „Maestricht in 't iaer 1632". De plaat hg. 47, br. 60 dm., met rand en tekst 67 en 93 dm. gr. br. fol. Deze *hoogst zeldzame* staat bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1696 Beleg en verovering van Maastricht. — Dez. voorstelling doch met
A Duitsch opschrift: „Belagerung der Stat Mastricht". Znd. nm. v. grav. Hg. 27, br. 36¾ dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1701 (**Aug**) Zinneprent ter eere van Frederik Hendrik na de verovering van Maastricht. — (Is door *C. de Pas.*) gr. fol. — K.

1702 Zinneprent op de verovering van Maastricht, Venlo en andere vestingen.
A — Eene kroon, waarop de verkleinde afbeeldingen van 11 vestingen en forten, wordt door de stroomgoden v. Maas en Schelde omhoog gehouden. Fraaije ets znd. nm., waaronder een 3 reg. onderschr. in boekdr.: „Stede„croon van Frederick Henrick". Hg. 15, met onderschr. 21 dm., br. 21 dm. Op 1 blad 4°.

1707 (**Dec.**) „Afbeeldinghe van de Vrede-maeckers". — *Uiterst zeldzaam.* Gaat door voor eene grav. van J. v. d. Velde. (zie Kramm VI, blz. 1690) doch is niet van hem. — K.

Er bestaat nog eene serie van 10 portretten dezer afgevaardigden door *Crisp. de Pas*, alle ter halver lijve, en van verschillende grootte, beschreven in: Franken, L'oeuvre de C. et S. de Pas. N° 420—29.

1708 Zinneprent op dezen Vredehandel. — „Het groot Balet Ghedaust door „de Coninghen" enz. fol. — (Is door *S. de Pas.*) — K.

1714 (**1633. Julij.**) „St. Stevenswaert gefortificeerd in 't jaar 1633" door de
A Spanjaarden. (Wagenaar. XI, 175.) — Kaart van het fort Stevensweert aan de Maas met omliggend land; links onderaan een cart. met explicatie der Nos. Znd. nm. v. grav. (doch door en) met adres van *C. J. Visscher*. — Onder deze kaart is vastgeplakt eene kennelijk daarbij behoorende kaart van dezelfde breedte, van de wederzijdsche Maasoevers van Roermond tot Luik. De 1e kaart hg. 32, de tweede 17 dm., beide breed 42 dm. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1715 (**15 Julij** en **13 Aug.**) Verovering van Truxillo in Honduras enz. Noch de plaat, noch de tekst komen voor in de Bry.

1720 (**1634. 29 Jan.**) Begrafenis van den hond van Schout Bond. — Dez.
b plaat, met afzonderl. vers van 32 regels.
c Dez. plaat met 3 verzen en onderschr.
d Dez. plaat met onderschr. en beschrijving in 2 kol.
Alle drie bij den Heer A. J. Nijland.

1726 (**5** tot **18 Dec.**) Beleg en verovering van de stad Parayba op de Por-
A tugezen, door eene Holl. vloot van 29 schepen onder bevel van Sigism. v. Schoppen (Wagenaar XI, 246). — Uitvoerige kaart van de kust en de monding van de Rio de Parayba, waaraan de stad gelegen is. Onderaan links een groot cartouche met kaartje van Brazilië van S. Sal vador tot R. Peguilinga. Bovenin 1 reg. opschr.: „Afbeelding der stadt „en fortressen van Parayba". Fraaije grav. (door en) gedrukt bij *Cl. J. Visscher*. Onder de plaat geplakt een Holl. en Fransche tekst en uitlegging: „Eyghentlycke af-beeldinghe" enz. Tezamen in 6 kol. in boekdr. bij *Cl. J. Visscher* 1635. De plaat hg. 40.5, met tekst 57 dm., br. 53.5 dm. gr. fol. *Zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

1730 (**1635. 20 Mei.**) Zinnepr. op den Vrede tusschen den Keurvorst v. Saksen met den Keizer: „Droomspoock, ofte des Koninghs v. Swedens Geestes", enz. — Is zeker door *S. de Pas.* — K.

1735 (**1 Junij.**) Verovering v. Thienen. — Omgekeerde voorstelling v. 1734. — (Is door *D. Stoop.*) — K.

1737 (**24 Junij.**) Beleg van Leuven. In het midden een groot plan der stad; bovenaan regts het wapen der stad en links een Lat. opdragt door Ger. à Gutschoven, Med. Stud. Zeer fraai geëtst door *A. Pauli*. Onder de pl. in boekdr. „Aenwijsinghe" in het Holl. en Fransch in 4 kol. Hg. 44, met tekst 50, br. 40 dm. Op 1 blad. br. fol.

1738 (**28 Julij.**) Schenkenschans door de Spanjaarden ingenomen. „Belege„ringhe van Schenkenschans." enz. — Deze pl. is geheel geëtst, allerwaarschijnlijkst door *J. Martsen de Jonge* zelven, en niet beschreven bij Bartsch. — K.

1740 (**3 Aug.**) „Schenkenschans ofte 's Gravenwaert." gr. fol. Met adres van (en door) *C. J. Visscher.* — K.

1741 (**Julij**.) Schenkenschans belegerd. — Dezelfde beschrijving van het beleg,
A tot 29 Sept. 1635 (de vorige tot 3 Aug.), Holl. en Fransch, op 1 blad, ieder in 4 kol. Met adres van *C. J. Visscher.* 1635. De 8 kol. dezer beschrijving zijn ieder hg. 25 dm. De hierbij behoorende kaart bezit ik niet.

1742 Dez. beschrijving, veel verder vervolgd tot en met de inneming en den
A overgang op 31 April 1636, bestaande uit 12 kol., alleen Holl., ieder van 14½ dm. Met adres van *C. J. Visscher.* 1636. Deze tekst is wegens de bijvoeging met kleiner letter gedrukt dan die bij N⁰. 1742 behoort. — De hierbij behoorende plaat bezit ik niet.

1744 (**26 Nov.**) Beleg v. Schenkenschans. — Vroegere druk der plaat, welke
b later in Blaeu, Stedeboek gebruikt is, met adres onderaan van *C. J. Visscher.* Onderaan regts op de plaats van de profielen der Retranchementen eene geestige voorstelling van soldaten, boeren enz. De bedding van Rhijn en Waal is op deze kaart veel enger dan op de latere in Blaeu, waarop de naam van *Visscher* door *J. B.* vervangen is.

1746 Afbeeldingen van: (1) Schencken-schans; (2) Het Tolhuis (te Lobith?);
A (3) 't Huis te Hal; (4) Griethuisen; (5) Christina oft Nieu Schencken-schans. Op 1 blad fraai gegrav. znd. nm. (*Cl. J. Visscher*) br. fol. Op de keerzijde bedr. met Lat. lofverzen van C. Barlaeus en C. Boyus op de herovering van Schenkenschans. Uit: Blaeu, Stedeboek. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1746 (**25 Oct.**) Voltooijing v. d. bedijking en verloting van de Schermer,
B den 25 Oct. 1635. (de Vries, Zeeweringen, blz. 354.) — „Caerte van de Scher-meer, alsoo deselve is bedijckt ende bij Cavels... door lotinge „uytgedelt... in 't licht gegeven door Cl. Jansz. Visscher" enz. Fraaije kaart znd. nm. v. grav. (*C. J. Visscher.*) Hg. 47.5, br. 56.5 dm. gr. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage. — Hiervan is een naauwk. verkl. kopie „gedruckt bij (en gegrav. door) Cl. J. Visscher." br. 4⁰ bij Mr. S. v. Gijn.

1746 Hetz. anders, nagenoeg evengroot. Naar *P. Wils* door *Sal. Rogeri.* gr.
C br. fol. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1747 „Het Vorstelijck Raffelspel om Schenckenschants". Dez. plaat, latere
b druk, waaronder gegrav. een 4reg. Holl. vers in 3 kol. „Ach vale me „dios, tspel is verloren" enz. Deze plaat is door *S. de Pas.* — K.

1749 „Misluckt Raphel-Spel van den Prince v. Or." enz. — Is niet door *D. Stoop,* maar welligt door *Fruytiers.* — K.

1750 (**1636. 29 April.**) „Het geluckich eynd v. h. Vorst. Raffel-spel om S."
b Dez. plaat, vroegere druk met hetz. Holl. vers, doch znd. de Duitsche 2 reg. strophen in boekdr. bovenaan. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

1750 „Verlossinghe des Cardinaels". — De Kardinaal-Infant zit op een razen-
A den stier en wordt door Graaf Willem v. Nassau verlost van Schenkenschans, wat hij 7 maanden gedragen had; achter hem de Paus knielende en biddende, de Koning van Spanje staande, die hem een beurs reikt, en naast hem de Keizer, die hem de wereld ter vertroosting geeft; regts in de wolken de Koning v. Frankrijk en Prins Fred. Hendrik op een zegewagen. Onderaan een uitvoerig Holl. vers in 4 kol. Fraai geëtst naar

24

(en door?) *L. Breeckevelt.* Hg. 20, met vers 48, br. 28 dm. br. 4°. *Zeer zeldzaam.*

1750 Herneming van Schenkenschans op de Spanjaarden. Spotdicht hierop,
B getiteld: „Victory Mey-Dicht op den Cardinaels hoedt," van 72 regels in 2 kol. Onderteekend *Niet en verdriet.* fol. In: Coll. A. G. de Visser.

1751 „Uniti Belgii hieroglyph." enz. — Zeker naar *A. v. d. Venne*; Nootmans heeft het ontwerp aangegeven. — K.

1754 (**1637. 20 Febr.**) Spotprent op den Admiraal van Duinkerken, Ant. Collart enz. 4°. — (Is door *S. Savry.*) — K.

1756 Spotpr. op den tulpenhandel. — Op deze plaat is niet het adres van
b *Focken*, doch dat van *Allerd* uitgewischt.

c Dez. plaat, met het adres van *Hugo Allerd.*

Deze plaat is niet in het Stedeboek van Blaeu, doch in het Tafereel der Dwaasheid opgenomen. (Zie N°. 3604.) Volgens C. Kramm, Levens, Dl. I. blz. 12, is deze plaat door *Hugo Allard*, zoodat de staat met diens adres zeker de 1e staat is.

1759 Tulpenhandel. — Deze handel of liever de herinnering daaraan schijnt 100 jaren later op nieuw sterk te zijn ontwaakt; toen is althans de plaat N°. 1757 gegraveerd, en verscheen gelijktijdig het kamerspel: Flora in het Lazarushuis. Amst. 1737 en: Apologie van Gerrit v. d. Heyden, bloemist tegen de 3 dln. van Flora's bloemenwarande. 1736. 15 blz. Beide in Catal. der Maatsch. v. Nederl. Letterk. N°. 2374.

1760 „Capelle van O. L. V. te Runxputten". — Hierbij: „Extract van den „Aflaat van Paulus V, zoo voor de kerk v. Scherpenheuvel en de beel„dekens en medallies. Bruss. H. A. Velpius 1645". kl. fol.

1763 (**16 Apr.**) Moord op Seb. de la Ruelle. — Hierop bestaat een treurspel (door T. Asselyn.) Amst. 1671. 8°. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877. N° 5445.

1764 Moord op den Burgemeester v. Luik, Sebast. de la Ruelle. Titelpl. (door *C. de Pas*). — Het hierbij vermeld pamphlet (Tiele N° 2585) groot 48 blz., is hierbij gevoegd. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn is hierbij een afzonderl. 4° blaadje, bevattende: „Brief van den Graeff van Warfuze . . . „aen mijn Heeren Deecken ende Canonicken . . . van St. Bartholomeus. „Gedruckt tot Delff bij de Wed. van J. Andriesz. Cloetingh aen 't „Marcktveld int Gulden A, B, C. 1637."

1766 (**25 Julij.**) Beleg van Breda. Dezelfde kaart als 1766*a*, doch met eenige
c vermeerderingen, evenwel minder dan op *b* voorkomen; ook zijn de wapens der beide steden op deze plaat behouden, en niet zoo als op *b* veranderd in het Hoornwerk. Het veld van het opschrift is echter verkleind, gelijk op *b*. — De staat *b* is dus eigenlijk de 3e van de plaat.

1770 (**13 Sept.**) Beleg en inneming van Breda. — Profiel der vesting op 2
A aaneenbehoorende br. fol. bladen, met opschrift in het midden „Breda". Links het wapen der stad, regts dat van Fred. Hendrik. Links op den voorgrond Fred. Hendrik met gevolg te paard, regts eene compagnie voetvolk uit de vesting trekkende. Op een steen midden in den voorgrond de uitlegging der N° 1—10. Fraaije grav., doch afgesneden exempl. znd. nm. v. grav. noch boven- of onderschr. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1771 „Vertooninghe der Stadt Breda." br. fol. (Is door *S. Savry.*) — K.

1774 Beleg en verovering van Breda. — „Expugnatio fortissimae vrbis Bredae „A⁰ 1637." Opschrift in gr. kap. zwarte letter van eene groote, fraaije en uitvoerige kaart der belegering op 9 bladen, waarbij 2 bladen tekst en uitlegging behooren van A tot D, A—FF en 1—59. Bovenbladen: links het wapen der Staten-Generaal, middenin het kwartier van Gr. Willem v. Nassau, regts het wapen van Oranje; onder deze 3: regts het kwartier van Kol. Varick, middenin de stad Breda, links het Ginneken met 's Prinsen hoofdkwartier. Onderaan: links een groote ovale cartouche met wapentropheën enz. en 26reg. Lat. vers: „Sic Arausiades patrijs rapit agmina „campis" en 7reg. opdragt van den graveur aan de Staten-Generaal, middenin Heusenhout en Teteringen, regts een kaartje van de Baronnie Breda, met de Faam, Waarheid en Godsdienst. Alles in bloemrand. Zeer fraai gegrav. naar, door en gedrukt bij *Balth. Floris à Berckenrode.* Ieder blad hg. 40, br. 53.5 dm. br. fol. Een compleet exempl. der plaat zonder tekst in Coll. A. G. de Visser.

1774 A (**7 Oct.**) Acht plaatjes op 1 blad, vier onder elkaâr, van de veroveringen van Prins Frederik Hendrtk van 19 Aug. 1629 (Grol) tot 7 Oct. 1637 (Breda). Alle znd. nm. v. grav. doch een met adres van *C. J. Visscher*, van wien de plaatjes ongetwijfeld zijn. Tezamen hg. 35, br. 24.5 dm. fol. Bij den Heer A. J. Nijland. — Kunnen deze voor een boek gediend hebben?

1775 Uittogt v. h. Garnizoen uit Breda. 4 bladen. br. fol. — Niet door *Quast*, welligt door *C. J. Visscher* en naar *J. Martszen de Jonge.* — K.

1775 A Verovering v. Breda. — Serie van 6 ongen⁰ kleine br. 8⁰ prentjes over de verovering van Breda. Alle met 8reg. gegrav. Holl. onderschr. znd. nm. v. grav. (door *Cl. Jansz. Visscher*) en N⁰ (1) met zijn adres. Hg. 7, br. 10 dm. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1776 Zinneprent op de verovering van Breda. br. fol. (Door *S. Savry.*) — K.

1778 A (**27 Oct.**) Plan der vesting Danvillers in Luxemburg, door de Franschen op de Spanjaarden veroverd. *Teekening* in kleuren van omstreeks 1680. znd. nm. br. fol.

1781 (**20 Dec.**) Twee platen over den Amsterd. Schouwburg. br. 4⁰. — Deze platen komen later voor in eene Holl. en Fransche beschrijving van Amsterdam bij H. Sweerts en andere uitgevers.

1786 A (**1638. Junij.**) Mislukte aanslag op Calloo. — Kaart v. h. land benoorden en om Calloo; onderaan regts het fort St. Marie; links de Beversche dijk (zeer verschillend van de kaart N⁰. 1785). Onderaan in het midden hetzelfde kaartje van den polder van Beveren, dat onderaan op N⁰ 1785 voorkomt. Hg. 36, br. 47 dm. br. fol. Zeer fraai en zeldzaam.

Het schijnt dat deze kaart, geheel geëtst als N⁰ 1786, bij die afbeelding behoort; waarschijnlijk is zij geëtst door *J. Peters*, van welken schilder te Antw. eene schilderij van deze gebeurtenis voorkomt. (Zie hierover: v. d. Kellen, P. G. op B. Peters). — In de beschrijving van N⁰ 1786 staat: in het verschiet het fort St. Marie de Perel; lees: de forten St. Marie en de Perel.

1786 B Mislukte aanslag der Staatschen op de Schans bij Calloo. — Zinneprent hierop ter eere van Ferdinand van Oostenrijk (altaarstuk in de kerk te

Calloo gesticht). — Op den voorgrond links ontvangt Ferdinand, geknield en geharnast, uit den hemel, waar Maria met het kind Jezus troont, het gewijde zwaard van Petrus, terwijl een cherub hem bekranst; regts in het verschiet het vervolgen der Staatschen bij Calloo. Met opschrift: „Tabula summi altaris ecclesiae parochialis in Calloo." Fraaije grav. naar *v. Thulden* door *C. Galle*. Hg. 26, br. 17.5 dm. fol. Op het Prentkab. te Amst.

1788 A (**16 Aug.–6 Sept.**) „Histoire de l'Entrée de la Reine Mère du Roy „très-Chrestien dans les Provinces unies des Pais-Bas. Par le Sr. de la „Serre . . . A Londre par J. Raworth. 1639." fol. Drugulin, N°. 2142.

Titel. — Opdragt aan de Staten-Gen. en den Prins v. Oranje. 7 blz. — Tekst, 57 blz. Sign. A—Dd. Met 12 etsen, door *W. Hollar*, waarvan alleen het frontispice en de portretten van Fred. Hendrik en Amalia v. Solms door Parthey op N° 2875, 1687 en 463 beschreven zijn, benevens de verwelkoming der Koningin bij 's Hertogenbosch op 2 bl. Znd. nm. v. grav. Alle platen zijn ongen° en br. fol.

1790 (**31 Aug.**) Maria de Medicis te Amsterdam ingehaald. Op 6 aaneenbehoorende platen enz. — Op pl. 1 vooraan onder het hek staan de namen van teekenaar en grav.

1791 Titel, opdragt en portret voor eene afzonderl. uitgave d. voorg. pl. — Door *P. Nolpe*. Het portr. van Maria op plaat 3 is door *P. Holsteyn*. — K.

1792 Dez. optogt als op N°. 1790 in 8 *teekeningen* enz. — Zeker door *J. Martszen de Jonge*. — K.

1793 „C. Barlaeus, Medicea hospes" etc. — De uitgaaf van dit boek in 3 talen met de platen kostte aan de stad *f* 9255.—.

Zie over den Roomschen C. v. Davelaer het artikel van J. A. Alberdingk Thijm over de familie Trip, in: Dietsche Warande, IX, 6.

1793 A Komst van Maria de Medicis, nl. pl. 16 uit het boek v. Barlaeus, voorstellende den Dam te Amst. met het afscheid der Burgemeesters van Maria de Medicis, verkleind en abusief voorgesteld als haar *intogt*. Door *J. C. Reckleben*. br. 4°. Uit: Arend, Gesch. d. vaderl.

1795 (**1639. Febr.**) De R. Cath. priester M. v. d. Velde mishandeld enz. br. fol. Door *T. Matham*. De 8 kleine plaatjes zijn geëtst door een ander. — K.

1797 A (**18 Febr.**) Zeeslag voor Duinkerken onder Tromp. — Nagenoeg dez. voorstelling als voorg.; regts Grevelingen, links Duinkerken; op den voorgrond de vloten. Onderaan gegrav. een 12reg. Holl. vers in 2 kol. Naar *W. v. d. Velde* (door?), met adres van *A. v. Waesberge* te Amst. Hg. 25.5, br. 23 dm. 4°.

1800 A *a* Zeekaart van het gedeelte der Eng. kust, waarop *Duyns*, *Deyl* en *Doeveren* liggen, en de kust van Vlaanderen en Frankrijk daartegenover links. Voor Duins ligt de Spaansche vloot door de Hollandsche ingesloten; lager op de hoogte van Ostende eenige andere schepen enz. Regts strekt de kaart zich uit tot de Theems en heeft bovenaan regts een oningevuld wit veld; bovenaan links is een ander groot wit veld met aanwijzing 1—7 der voornaamste Hollandsche en andere schepen in cursief. Zonder eenigen nm., waarschijnlijk door *H. Hondius*. Hg. 40, br. 51 dm. br. fol.

b Dezelfde kaart, vroegere uitgave, zonder de vloot voor Duins en de schepen bij Ostende, zonder de witte velden regts en links, en het strand v. Vlaanderen slechts doorgetrokken tot Nieuwpoort.

Van deze beide bladen heb ik nooit eenig ander ex. ontmoet.

1801 (**21 Oct.**) Zeeslag bij Duins. — Hetz. anders. Boven in de plaat het wapen
A v. Holland; onderaan regts een zinkend Spaansch galjoen; links het Admiraalschip van d'Oquendo en een Zeeuwsch schip in gevecht. Met 3 reg. Duitsch bovenschr. in boekdruk: „Gründliche gewisse Abbildung „der von dem Holl. Admiral" enz. Hierbij een Duitsche beschrijving en uitlegging der letters op de plaat A—Z en *a—m* in 4 kol. De plaat znd. nm. v. grav. Hg. 34.5, br. 47.5 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1802 Zeeslag bij Duins. — „Abbildung, wie die groszmächtige Spannische Flotta
A „von dem Holländischen Admiral M. H. Tromp in den Duyns umbringt „und besetzt worden" enz. Nagenoeg dez. voorstelling als op voorg. met bovenst. 4reg. Duitsch opschr. en onderaan eene verklaring en uitlegging der letters A—K op de plaat. De plaat hg. 24, br. 39 dm. Znd. nm. v. grav. Op 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

1803 Zeeslag bij Duins. — Deze plaat in 2 bladen is in 1653 gebruikt voor den zeeslag bij Katwijk (N° 2076).

Het linksche blad is later in 1666 op nieuw gebruikt, met vele veranderingen, voor den Vierdaagschen zeeslag (N° 2228).

Eene Fransche beschrijving, zonder adres, welke begint met de geschiedenis der Armada van 1588, en 2 Fransche verzen van 2 regels bevat, doch voor de uitlegging der letters A—W geheel met de Hollandsche overeenkomt, heb ik later verkregen en hierbij gevoegd.

1806 Zeeslag bij Duins. — Van deze groote voorstelling door *C. J. Visscher* op 7 bladen zijn blad 1, 2 en 3 ieder gedrukt op 2 verschillende, bijna even groote platen, waarvan telkens de onderste helft vroeger gediend heeft voor den scheepsstrijd bij Bantam in 1601 (N° 1172), terwijl het bovenstuk geheel nieuw gegraveerd is.

Zeeslag bij Bantam, linker blad = *Zeeslag bij Duins,* bl. 1. — Alleen het tuigwerk van het schip op den regterrand der plaat is onveranderd, doch de steven is afgerond; het kaartje van Bantam veranderd in de positie bij Duins, en overigens de galeijen weg- en de zee geheel opgegraveerd.

Zeeslag bij Bantam, 2e blad = *Zeeslag bij Duins,* bl. 2. — De galeijen op den voorgrond zijn weggegraveerd en een Holl. schip daarvoor in de plaats gekomen; het gezigt op Bantam bovenaan is vervangen door een gezigt op de Eng. kust, terwijl de vroegere Spaansche galeijen enz. zijn veranderd in Holl. en Spaansche oorlogschepen.

Zeeslag bij Bantam, 3e blad = *Zeeslag bij Duins,* bl. 3. — Het Spaansche schip op den regterrand der plaat is een Holl. schip geworden, en daarboven een geheel nieuw Holl. schip geplaatst; de kust is veranderd evenals op het voorg. blad, alsook de daarbij geposteerde schepen.

1808 Zeeslag bij Duins. — Uitvoerige voorstelling van dit gevecht op 1½
a blad, waarschijnlijk het bovenstuk der 2 kleinere voorstellingen onder

N⁰ 1801 beschreven. — Bovenaan de Eng. kust, *Angliae Pars*, en tusschen deze 2 woorden een vliegende Faam met het wapenschild der Unie; iets lager Duins, en daaronder de zeeslag (zeer kenbaar doordien onderaan in het midden eenige Spanjaarden op een mastboom drijven, bij wie een Jezuiet, die een hunner een crucifix voorhoudt). Op het linker halve blad is bovenaan het dorp *Rije* op de kust afgebeeld, en onderaan links een klein cart. met de haven v. Duins, waarin de Holl. de Spaansche vloot opgesloten houdt. Op het groote bl. onderaan links het adres van „*Corn. Danckertsz.* bij S. Jansbruch" (te Amst.). De platen hg. 36, met tekst 59, tezamen br. 75 dm. gr. br. fol.

Hierbij eene Fransche beschrijving: „Vray pourtrait et relation," in 2 kol. hg. 24, br. 25 dm., met hetz. adres; de Hollandsche, die er blijkbaar naast behoorde, ontbreekt.

De groote plaat van deze voorstelling vertoont vele sporen van een vroeger gebruik voor een ander doel, terwijl ze later met vele veranderingen en bijvoegingen op nieuw gebezigd is voor eene plaat van den zeeslag bij Katwijk, 8 Aug. 1653 (N⁰ 2079), die met hetz. adres zonder woonplaats voorzien is. Het halve blad schijnt later niet gebruikt te zijn.

Van deze plaat bestaat ook eene uitgave met Duitsche beschrijving in 4 kol. onder de plaat, welke hierbij gevoegd is.

b Dez. plaat, vroegere druk van het regtsche blad, met (den ook bij *a* behoorenden) Holl. tekst in 4 kol. De voornaamste verschillen zijn: de *A* van *Angliae Pars* is hier bijna 3 dm., op de voorg. naauwelijks eenige strepen van den bovenrand der Eng. kust verwijderd; de schepen bij de kust, gem. Q, R, V, T, S, liggen meer zeewaarts en zijn veel grooter afgebeeld; de kust draagt slechts vijf, op de voorgaande staat 8 namen van Eng. steden enz. De Holl. tekst en uitlegging van A—Z en *a*—*m* heeft een 4reg. opschrift: „Vertoon van den victorieusen, doch bloedigen „slach ter zee" enz. In Coll. A. G. de Visser.

1809 Hetzelfde. — Deze plaat is slechts het linker blad van eene uitvoerige voorstelling van den slag bij Duins, waarvan het nu verkregen regterblad vertoont: bovenaan links *Wanmore Castle*, in het midden *Santwyts*, regts *Margat;* voorts de veroverde Spaansche prijzen en op den voorgrond een brandend schip. Met blanco wrijfboord voor eene inscriptie. Dit blad, znd. nm. v. grav., is hg. en br. als het voorg., en beide bladen bevatten dez. voorstellingen (welligt kopiën of originelen) der veel fraaijere plaat van Savry (N⁰ 1803). Het beschreven linker gedeelte is waarschijnlijk eene latere druk dan het hier beschreven regter blad. — Hierbij eene in kleinigheden afwijkende herdruk van den Franschen tekst, later bij N⁰ 1803 gevoegd en hierboven beschreven.

1810 Zeeslag bij Duins, met onderschr.: „Pugna navalis" enz. — Deze plaat is zeer waarschijnlijk door *C. J. Visscher* en eene verkleinde kopie met veranderingen van de vroegere voorstelling op blad 1, 2 en 4 van N⁰ 1806 door *denzelfden* grav.

1811 Zeeslag bij Duins, door *H. Padtbrugge.* — Deze plaat is niet de slag bij Duins (waarbij het admiraalschip *Aemilia* tegenwoordig was), doch die bij Katwijk (1653) met het admiraalschip *Brederode.*

1812 Zeeslag bij Duins. — „Afbeeld. v. d. Schep-schlacht" enz. Dez. plaat,
b vroegere druk met Holl. beschrijving in 3 kol., gedrukt bij *C. de Pas* te Amsterdam. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

1812 Zeeslag bij Duins. — Afbeelding der schepen (van) *Oquendo* en *Amelie*,
A zijnde de Spaansche en Holl. admiraalschepen in dezen slag. Znd. nm. v. grav. Hg. 39, br. 53 dm. br. fol.

1815 Spotprent op de Spanjaarden na dezen slag. — „Den Grooten Barbiers „Winckel." Welligt door *W. Hollar?* — K.

1819 „Capitan Spavinto. Segnor hidalgo. Hopman windbreker." Bovenschrift
A van de geestig geteekende afbeelding van een Spanjool, een raap op de hand houdende. Met 8reg. Holl. en Fransch spotdicht: „Ick ben de „schrick van hemel en van aerdt." In randw. Met adres van (en door) *S. Savery*. Hg. 32·5, br. 24 dm. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1822 (**1636. Oct.** tot **Mei 1644**.) Krijgsbedrijven in Brazilië, onder het bestuur van Graaf Johan Maurits van Nassau. (Wagenaar, XI, 247—371; zie voorts: Netscher, Les Hollandais au Brésil. La Haye 1853. gr. 8°). — Serie van 54 platen en kaarten, gen° 1—54, over de krijgsbedrijven der Nederlanders in Brazilië, allen uit: C. Barlaeus, Rerum gestarum sub Joh. Mauritii praefectura hist. Amst. 1647. fol. Bij Mr. S. v. Gijn.

Hoewel alle platen, uitgezonderd vier, den naam dragen van *F. Post*, bouwkundige en schilder, die Graaf Maurits op zijn togt vergezelde, meent de Heer J. Ph. v. d. Kellen (en dat teregt) in zijn P. G., ze te moeten brengen tot het werk van *Jan v. Brosterhuizen*, den vriend van Barlaeus, en wel bepaaldelijk N° 8, 10, 11, 24, 27, 32, 37; minder zeker ook N° 6, 12, 15, 17, 18 en 28. N° 5, 42, 43, 44, 45 en 54 schrijft hij toe aan *S. Savry*, alsmede 6 der kaarten. Van de overigen is de graveur niet met zekerheid aan te wijzen. De volgende zijn hist. voorstellingen.

N° 4. Kaart der kust van Brazilië in 2 bladen, bovenaan op het linker blad eene afbeelding van de suikerbereiding; op het regtsche een gewapende optogt van inboorlingen. Op beide bladen aanwijzing van de zeegevechten van 12—14 en op 17 Jan. 1640.
— 5. Uitzeilen van Graaf Joh. Maurits met zijne vloot (Oct. 1636).
— 6. Gevecht bij Porto Calvo.
— 8. Verovering van Porto Calvo (13 Mrt. 1637).
— 10. Gezigt op Olinda.
— 11. — te Garasu.
— 12. — — Serenhains.
— 15. — — Alagoa.
— 17. — — Mauritsburg a. d. S. Francisco rivier.
— 18. — op het eiland Tamaraca.
— 21. — — — kasteel del Mina in Afrika.
— 23. — — Nassausburg.
N° 24. Gezigt op Siara.
— 27. — op Parayba.
— 28. — in den mond der rivier van Parayba.
— 30. — op Rio Grande (Fluvius Grandis).
— 32. — in de Allerheiligen Baai.
— 34. — op Punt Willemsburg.

— 35¹ en 35². Gezigt op Mauritsstad.
— 37. Gezigt op Kaap St. Augustijn.
— 38. — — Vrijburg.
— 40. Kaart van Mauritsstad met het Recief en omliggende sterkten.
— 41. Gezigt op Boa Vista.
— 42. Eerste zeegevecht tusschen de vloot der W. I. Comp. onder W. Cornelisz. Loos, en de Spanjaarden onder Graaf de la Torre, ter hoogte van het eiland Tamaraca, 12 Jan. 1640.
— 43. Tweede gevecht tusschen dezelfden bij Kaap Blanco, 13 Jan. 1640.
— 44. Derde gevecht tusschen dezelfden bij Parayba, 14 Jan. 1640.
— 45. Vierde gevecht tusschen dezelfden bij Rio Grande, 17 Jan. 1640. — Deze platen N⁰ 42—45 zijn reeds vroeger door mij vermeld.
— 46. Verbranden der molens in de Allerheiligenbaai.
— 47¹ en 47². Verovering van St. Paul de Loando, onder bevel van Cornelis Jol, gezegd Houtebeen, 24 Aug. 1641.
— 49. Verovering van het eiland St. Thomas door denzelfde, 11 Oct. 1641.
— 51. Bezetting van het landschap Maragnan door de bevelhebbers Lichthart en Kin, 30 Oct. 1641.
— 54. Afbeelding der vloot, waarmede Graaf Joh. Maurits naar Holland zeilde, Mei—Aug. 1644.

1822 A (**1640. 12–14, 17 Jan.**) Vierdaagsche zeeslag bij de Braziliaansche kust tusschen de vloot van Graaf Jan Maurits en die der Spanjaarden. — „Eygentlyke Afbeeldinge van de cust tusschen C. S. Augustyn en de „Rio Grande in Westjndien." Bovenaan de kust, waaronder de afbeelding der gevechten op de 4 dagen en links: „Verklaringe der letteren" A—F. Boven in de plaat een cartouche met kleiner kaartje van Brazilië, met de plaatsen, waar de Spaansche vloot was uitgeloopen op 19 Nov., en waar zij verstrooid raakte. Znd. nm. v. grav. met adres van *Corn. Dankertsz* te Amst. in de Kalverstr. Hg. 23, br. 33 dm. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1822 B (**1640. Julij.**) Zinneprent ter eere van Witte Cornsz. de With, op de zege over den Duinkerker Vice-adm. Rombouts en het opbrengen van 2 schepen in Goeree. (De Jonge, Zeewezen, I, blz. 332.) — Portret van de With; borstb. regts in ov. met Holl. randschr. en olijfkrans en zinneb. bijwerk. Daaronder een scheepsstrijd en lager een 12reg. gegrav. Holl. vers in 2 kol. en adres van *Corn. Danckertsz* te Amst. 1641. Naar *S. de Vlieger* (door *C. v. Dalen?*). Hg. 44, br. 31 dm. fol.

1823 (**13 Julij—19 Aug.**) Beleg en verovering van Arras. — Bij deze plaat behoort nog eene later verkregen Holl. verklaring in 2 kol. met uitlegging en opschrift: „Spaensche Hooghmoet gestraft."

1823 A Hetz. plan van Arras, doch eenigszins verkleind, en onderaan links de voorstelling van een „Convoy de Hesdin." Fraai gegrav. znd. nm. met adres van *Damien Vaux* à Roan. br. fol.

1824 A Plan van Arras met Fransche inschriften, doch aan de keerzijde bedrukt met Holl. beschrijving uit Blaeu. br. fol. — Hierbij een gezigt op Arras N⁰ 44 uit de verzameling van stadsgezigten (met adres) van *F. de Wit.*

1824 Inneming van Atrecht of Arras door de Franschen. — Bovenaan een
B profiel der stad met het Fransche leger op den voorgrond; onderaan een uitvoerige kaart der vesting- en belegeringswerken en een Fransch convooi van levensmiddelen enz. Fraaije gravure door *St. de la Bella* 1641 (reeds vermeld in de aanteek. bij N⁰ 1824). Hg. 38, br. 51 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht.

1824 Hetz. anders. — In het midden de stad, bovenaan regts: „Quartier des
C „Franc. felt: Mareschal Millieraij," onderaan links een convooi met levensmiddelen dat de stad nadert, regts Duitsche uitlegging der Nos. 1—19. Onder de plaat een Duitsche tekst in 3 kol. en daarboven een 2reg. opschr.: „Eygentliche Abbildung" enz., beiden in boekdr. Znd. nm. v. grav. De plaat hg. 21, met op- en onderschrift 40 dm., br. 29 dm. Op 1 bl. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1837 (**Mei—27 Julij.**) Beleg en verovering van Ayre door Lodewijk XIII.—
A Groot plan der stad met de belegeringswerken in de naaste omgeving, met Fransche uitlegging. Geteekende kaart in kleuren. Znd. nm. br. fol.

1837 Beleg v. Ayre. — Uitvoerige kaart van het beleg in vogelvlugt; on-
B deraan een groot convooi met levensmiddelen. Fraai geëtst door *St. della Bella* te Parijs. 1641. Hg. 27, br. 51 dm, br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1838 Zinneprent op de religietwisten. — Bovenaan links een vorstelijk persoon (?),
A staande, geharnast; naast hem Trigland zittende en *Veritas* staande. Daarboven een label: *Beschermers der waerheit der religie* enz.; regts eenige personen, gen⁰ *c, f—i* met kanon en pistolen gewapend; waarboven een label: *Verdruckers .... der religie.* Daaronder 3 en 3 (dus 6) kleine voorstellingen van *Religio, Moderatie, Moorderatie* enz. en in het midden de titel: „Opuscula Jac. Triglandi. Amsteredam M. J. Brandt. „1640." 4⁰. Geëtst znd. nm. v. grav. Hg. 19, br. 14 dm. In den Atlas der Remonstr. gemeente te Amst.

1838 Afbeelding van de oostzijde der Oranjezaal in het Huis ten Bosch te
B 's Grav., door Amalia v. Solms ter eere van haren gemaal Fred. Hendrik gebouwd. — Afbeelding van het groote middenvak, voorstellende den triumftogt v. Fred. Hendrik, in een zegewagen met vier witte paarden en bekroond door de Overwinning en Overvloed. Met de zijvakken en het plafond. Naar *T. C. Bruinings* door *F. Molenaar.* Hg. 57, br. 51 dm. gr. fol. Op Chin. pap.

1838 Rederijkers-optogt te Rotterdam. Naar *J. Spoel* door *C. L. v. Kesteren.*
C fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰. 21 A. Zie ook N⁰ 1986 C.

1838 Abel Tasman. Naar *E. Koster* door *J. H. Rennefeld.* fol. In: Nederl.
D Gesch. en Volksl. N⁰. 21 A.

1842 (**1641. 6 Junij—27 Julij.**) Beleg v. h. Huis te Gennep. Naar *S. Renaud* door en met adres van *C. J. Visscher.* fol.

In mijnen Catal. v. de topogr. platenverzam. van Jonkers, verkocht 19 Dec. 1872, was N⁰ 1842 met Holl. en Fr. beschrijving (ieder in 4 kol.) en N⁰ 1846 (Uittogt) aanwezig, op 1 blad bijeengevoegd, maar bestaande uit 10 blaadjes; bovenaan: N⁰ 1846 in 4 bl. naast elkaâr, onderaan: 1. Holl. beschrijv. 2 bl.; 2. Een kaartje met opschrift: „'t Genneperhuys aldus by den Spang

„gefortif." hg. 20, br. 15 dm.; 3. Fransche beschr. 2 bl.; 4. Uittogt en beschrijv. N⁰ 1842, tezamen 1 blad. — Op een ander ex. is het Fr. en Holl. verhaal van den Uittogt, tezamen 15 dm. breed, in de plaats v. h. kaartje.

1844 „Ware afbeeldinge van de belegering van Gennip," door Berkenrode. — Deze uitmuntend geëtste plaat, thans ook bij mij aanwezig, bestaat uit 2 aaneenbehoorende bladen, waarvan het linksche blad het dorp en het huis Gennep en op een klein karton eene afbeelding v. h. huis vertoont; het regtsche blad bevat het kwartier van den Prins en bovenaan een 8reg. Lat. vers van *L. Berchem*. Hg. 46, tezamen br. 77 dm. gr. br. fol. *Uiterst zeldzaam.*

1844 A Beleg en verovering van Gennep. — „'t Genneper Huys belegert door „syn Hoocheyt Fredr. Hendrik ... 1641." Inschr. onderaan regts van een kaartje van het dorp en het slot te Gennep, met alle omliggende belegeringswerken. Aan de regterzijde is onder de inscriptie eene 6 dm. breede blanco wrijfboord, waarschijnlijk voor een inschrift. Znd. nm. v. grav. Hg. 23, br. 34 dm. br. fol. — Het schijnt mij toe, dat deze kaart bij eene andere plaat behoort.

1844 B „T' Genneper-huys belegert door syn Hoochheyt Fred. Hendr. pr. v. O. „in den jare 1641." — Fraaije kaart van het Huis te Gennep met al de omliggende belegeringswerken; met bovenst. opschrift in een cartouche links bovenaan; onderaan regts de afbeeldinq van het kasteel en links het adres van den graveur: „Men vintse te coop by *Balths. Floris v.* „*Berckenrode* inden Haeghe opt Spuy" enz. Onder de plaat eene „Korte „Verklaringe" in 2 kol. en uitlegging van 1—52, met hetz. adres. De pl. hg. 38.5, met tekst 55, br. 45 dm. gr. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1845 A Situatiekaart v. de legerplaats der infanterie met „S. Hoogh. (Fred. Hen- „drik) op de hei bij Ouffert (Offel)" tusschen Gennep en Venlo. — *Teekening* van circa 1700 doch zonder naam of jaar. Hg. 34, br. 46 dm. br. fol.

1846 (**29 Julij.**) Uittogt van het garnizoen uit Gennep naar Venlo. — 4 aaneenbehoorende platen enz. Naar (niet door) *J. Martszen de Jonge* (door *P. Nolpe*). — K.

1847 Dez. uittogt op 2 aaneenbehoorende bladen. — Door *B. Floris v. Berckerode.* (Zie Bodel, over Floris Balthazar. In: *Het Instituut*, N⁰ XL *b.*)

In den Atlas Bodel was onder deze plaat (Catal. N⁰ 592), eene uitvoerige beschrijving in 4 lange kol. in fol., beginnende: „Waerachtige „afbeeld. v. d. Beleg. v. 't stercke Huys te Gennep" enz., behoorende echter bij h. plan v. h. beleg v. Gennep, door Berckenrode, N⁰ 1844.

1853 A (**Nov.**) Dood van den Kardinaal-infant Ferdinand te Brussel. — Praalbed van den kardinaal in de kerk St. Gudule, waarvoor 2 herauten; voorts vele kanunniken, toeschouwers enz. Met 8reg. Lat. vers in kol. gegrav. Naar *A. Sallaerts* door *P. de Jode.* Met adres van *J. Meyssens* (in plaats van een ander vroeger adres). Hg. 31, br. 18 dm. fol. Uit?

1854 (**Nov.**) De oliphant Hansken op de kermis te Amsterdam enz. — De Heer Drugulin plaatst deze plaat op het jaar 1629, achter eene der-

gelijke plaat, doch met 10 kleinere afbeeldingen der kunststukjes, door *W. Hollar.* br. fol. (N⁰ 1777—81). Dit kan wel, zoo niet dezelfde plaat, toch dezelfde oliphant zijn, daar de beschrijving bij de gravure van Hollar begint: „Elephas hic per Europam visus est"; het dier reisde dus waarschijnlijk de kermissen rond, en was later welligt te Amsterdam te zien. — Drugulin N⁰ 1781 stelt dezen oliphant in houtsn. voor met de opmerking, dat hij, 10 voet hoog en 10 jaar oud, destijds te Neurenber te zien was.

Eene dergelijke afbeelding van een oliphant komt later nog eens voor bij Drugulin onder N⁰ 2317—2319.

1854 Plan van bedijking van het Haarlemmermeer (Du Tour, Verhand. over
A het Haarlemmermeer, blz. 63.). — „Provisioneel Concept Ontwerp ende „Voorslach tot de Bedyckinghe van de groote watermeeren." — Bovenschr. in groot kap. van: „Nieuwe Caerte in wat Maniere de Haerlemmer, „Leydse ende Spieringh Meer... bedyckt zouden mogen werden, aengewesen „door Jacob Bartelsz Veris," enz. Opschrift bovenaan regts van eene fraaije kaart van het Haarlemmermeer en het omliggende land, waarop Leiden bovenaan links, Haarlem regts en onderaan regts Amsterdam ligt. Regts in het midden een plaatje van eene beerin, die haar jong likt, en onderaan links het fraaije 20reg. vers van J. v. Vondel: „Aen den Leeuw van „Hollant," beginnende: „Uytheemse vyanden te sitten in de veeren" enz. Zeer fraaije grav. (door *Cl. J. Visscher?*). Hg. 48, br. 71 dm. br. fol.

Hierbij de kaart v. d. Haarlemmermeer uit het Hoogheemraadschap v. Rijnland met aanwijzing van de oevers in 1687 en 1764, dienende volgens het onderschr. in HS. tot aanwijzing der uitgeveende plassen.

1854 Dezelfde kaart, fraaije en iets breedere, naauwkeurige kopie, kenbaar aan
B het opschrift, dat hier eindigt met: „tot de bedyckinge van de Haerlem„mer Meer 1641." Met hetz. cartouche met 15reg. (op de voorg. 18reg.) Holl. inschrift; hetz. vers onderaan links, doch get.. *J. B. Veris;* de *Aenwysinge* regts A—V (op de voorg. A—Q), doch zonder de beerin; benevens een nieuw 2reg. gegrav. vers bovenaan links: „Twee saten op „een bloem" enz. Znd. nm. v. grav., doch (volgens eene aanteek. in HS. van den landmeter *J. Jansz Dou*) door *Dan. v. Breen.* Hg. 47, br. 71.5 dm. gr. br. fol. Op het Archief der Genie te 's Gravenhage.

De datum op deze kaart bewijst dat het plan van Veris vroeger is ingediend dan het meer algemeen bekende plan van Leeghwater.

1857 **1642. 17 Jan.** Slag bij Hukelsmey, digt bij Crefeld. — Deze plaat heeft een Holl. en Fransch 1reg. inschrift boven in de plaat en is fraai gegrav. door een Belg. grav. Znd. uitlegging hg. 23, br. 33 dm. br. fol.

1858 „Amsterdamsche gewapende burgerij 1642" enz. — Dez. plaat. *Proefdr.*
b *v. a. l.* met geëtsten nm. v. schilder en grav. Znd. jr.

1861 Voorstelling van 9 schutters v. Amsterdam enz. Verkl. *teekening* naar de schilderij, begonnen door *P. Lastman,* en voltooid door *A. v. Nieulandt.*

1861 (**11 Mei.**) Herovering van de stad La Bassée bij Rijssel in Vlaanderen
A door Franc. de Melo, na een beleg sedert 19 April. (Wagenaar, XI,
a 309.) — Afbeelding van het stadje met de omgeving en belegering, en 5reg. inschr. bovenaan: „La reprise de la ville de La Bassée ..., siégée

„par D. F. Melo 19 d'Apvril 1642." Onderaan regts de gegrav. uitlegging van A—X. Zeer fraai geëtst door *P. Rucholle*, met adres van *M. Hayé* à la Lombarde Vest à Sct. Philipe Anvers. Hg. 37, br. 51 dm. br. fol.

b Dez. plaat, vroegere druk, alleen herkenbaar aan het ontbreken der 3 onderste regels van het bovenschrift.

1861 B Hetz. anders. Uitvoerig plan van het zuidelijk deel der stad, met belegeringswerken, klein kaartje bovenaan regts, en Fransche uitlegging A—Q onderaan links. Znd. nm. v. grav. met adres van *P. Verbist* te Antw. Hg. 23, br. 31 dm. br. fol.

1861 C Hetz. anders. Klein plan v. h. stadje met uitvoerige afbeelding der belegeringswerken, onderaan regts een uitvoerig plan v. d. stadsmuur, bovenaan het Spaansche en Portugesche wapen. Met Spaansche uitlegging van A—N en Spaansch inschrift, vermeldende de overgave op 13 Mei. Fraaije grav. znd. nm. Hg. 30, br. 41 dm. br. fol.

1861 D Plan der kleine vesting La Bassée met versterkingen. *Penteekening* van dien tijd znd. nm. Hg. 29, br. 30 dm. fol

1862 (**20 Mei.**) Koningin Henriette Maria v. Engeland te Amsterdam ingehaald. — Zie over El. Trip, wiens naam als aanvoerder ook onder de plaat staat, het stuk over de familie Trip van J. A. Alberdingk Thijm in: Dietsche Warande, IX, 6.

1864 A (**1 Junij.**) Afbeelding van een beeld van Maria met het kind Jezus, waarachter een gezigt op Luxemburg. Onderaan een 3reg. Lat. inschrift, vermeldende, dat dit beeld in 1640 vele wonderen gedaan heeft; en lager een 2reg. Holl. onderschr.: „Dit is het opregt afbeeldsel van 't Miraculeus „Beeldeken gesteld 1 Juny 1642, in 't kapelleken tot Kevelaer." Fraaije grav. znd. nm. 8⁰. Bij den Heer A. v. Stolk.

1865 A Bezoek der koningin Henriëtte Maria op Heemstede. — Afbeelding van de poort en de brug van het reeds lang afgebroken slot van Heemstede, zoo als die in 1818 zich voordeed. *Teekening* in O. I. inkt bij den Heer J. W. Wurfbain.

1866 *b* (**1643. 29 Jan.**) Vertrek van Henriette Maria uit Scheveningen. Dez. plaat, fraaije proefdruk vóór de Nos. in de plaat en znd. uitlegging. Op het Archief der Genie te 's Hage.

1867 (**12 Mei.**) Slag bij Rocroy. — Bovenaan links Rocroy en de Ardennes; daaronder zeer uitvoerig het *Fransche* en *Spaansche* leger. Met adres van (en door) *S. Savry* „in de Nieuwstraet". Met breedvoerige beschrijving onder en regts van de plaat, en hierop het adres van J. v. Hilten te Amsterdam. Hg. 26, met tekst 42, br. 35, met tekst 43 dm. br. fol.

1868 A (**18 Junij.**) Beleg van Thionville. — Klein plan van het fort met uitvoerige kaart van het omliggende land, met 2 reg. Fransch bovenschr. door Jan Blaeu „en témoignage de son inclination au service de S. M. „Louijs de Bourbon." Fraaije grav. znd. nm., op de keerzijde bedrukt met een Holl. verhaal van het beleg. gr. br. fol. Uit: Blaeu, Stedeboek.

1871 A (**17 Aug.**) Kaart van de Starn-meer in Nd. Holland, drooggemaakt en bij verloting verdeeld, 17 Aug. 1643. (de Vries, Zeeweringen, blz. 357.) — Znd. nm. v. grav. kl. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1872 (**4 Sept.**) „Don Cantelmo tot Burgerhout ... geslagen." — Deze is de kopie van N⁰ 1873, en niet 1873 eene kopie van 1872. — K.

1873 Hetz. — Van dit N° is een 3e staat, één duim korter, die volgens Weigel waarschijnlijk niet van Stoop is; de 1e staat heeft den naam van *Stoop* voluit en is slechts eens door mij gezien op de verk. Blokhuyzen.

1873 A (**4 Sept.**) Het gevecht tusschen Don Joan de Borges, op de plaat genoemd „Don di Borice," en de Staatschen onder den jongen Prins Willem, waarbij de Borges door Ritmeester Kroock gevangen genomen wordt. (Commelin, Fred. Hendr. II 146 *a.*) — Andere voorstelling van hetgeen ook op N° 1872 is voorgesteld, wijl de Borges door Cantelmo, die te Antwerpen bleef, uitgezonden was. — Op den voorgrond regts *de Boria* en *Kroock*, links *„Prins Wilhelm"* en het gevecht; in het verschiet links Antwerpen, in het midden Merexem. Door *P. Nolpe* met (later) adres van *H. Doncker*. Znd. eenig op- of onderschr. Afgesneden en hg. 20, br. 32.5 dm. br. fol.

1874 (**1644.**) Zeden. — Nieuwjaarsprent van de hellebaardiers van den Prins. Twee hellebaardiers, staande terweêrszijden van een oranjeboom met wapen enz. Znd. nm. v. grav. fol. Onderaan een Fransch en Holl. 10reg. vers in randw. De tweede 4 in 1644 is er met de pen bijgevoegd, zoodat de plaat, die van omstreeks 1620 schijnt te zijn, zeker jaarlijks aldus werd gebruikt. Op 1 blad fol. Op het Prentkab. te Amst.

1874 A „Thof van Zeelandt A° 1644" te Middelburg. — Zeer fraai geëtste afbeelding van het Hof in Zeeland of de O. L. V. en St. Nikolaas-abdij, met het abdijplein, waarop vele edellieden; voorts de Muntpoort (?) in het midden. Met bovenst. gegrav. 1reg. opschrift. Znd. nm. v. grav. (*Floris a Berckenrode?*) Hg. 22, br. 30.5 dm. br. fol. *Uiterst zeldzaam.* Op het Archief der Genie te 's Hage.

1881 A (**28 Julij.**) Beleg v. Grevelingen. — In het midden een klein plan der stad met het omliggende land; links de Noordzee met de Holl. blokkadevloot. Fraaije grav. naar *de Langres* met adres van (en door?) *M. v. Lochem*, graveur te Parijs. Onderaan in boekdr. eene uitvoerige Fransche uitlegging in 4 kol. Hg. 37, met tekst 59, br. 49 dm. fol.

1881 B Hetzelfde. Naauwk. kopie v. h. voorg. met Fransche opdragt van Jan Blaeu. Znd. nm. v. grav. gr. br. fol. Op de keerzijde bedrukt met een Holl. verhaal v. h. beleg. Uit: Blaeu, Stedeboek.

1881 C Hetz. anders. Plan van de vesting met versterkingen en omliggend land. *Teekening* van dien tijd znd. eenigen nm. Hg. 32, br. 40 dm. br. fol.

1885 Beleg van Sas van Gent. Deze is door *Cl. J. Visscher* en eene kopie der volgende pl. — K.

1886 Hetz. omgekeerd. Het gevecht regts. Zeer fraai (door *D. Stoop*). Zie Nagler, XVII, 411.

1886 A „Kaerte van de Belegering van Tsas door de Staten Generael d. Vereen. „Nederl." enz. Bovenaan regts het kwartier van de Heeren v. Brederod en Stirum; in het midden links Hulst, regts het kwartier van den Prins te Assene en Philippine. Met bovenst. 6reg. Holl. inschrift in een cart. Geëtst door *Balth. Floris v. Berkeroo*, met adres van *J. de Wilde* te Middelb. Hg. 20, br. 24 dm. br. 4°. *Zeldzaam.* Bij den Heer A. J. Nijland.

1889 „Perfecte afbeeldinge van 't Sas van Gendt." — (Door *C. J. Visscher.*) — K.

1890 „Den uyttocht van 't Sas v. Gendt." Fraaije afbeelding, op 2 bladen enz. Waarschijnlijk door *P. H. Schut.* — K.

1892 „Oranjens Zeege-krans." — Dez. plaat als N° 1629 (later 1701 en 1702) met 16reg. gegrav. Fransch vers van *S. de la Rivière* en onder de plaat een uitvoerig Holl. vers in 5 kol. in boekdr. en met dit opschr. en adres van C. de Pas. 1645. — Vroeger in Dl. I niet juist beschreven.

1893 (**23 Oct.**) Zeeslag tusschen de Deensche en Zweedsche vloten in de Belt enz. — Met adres van (en waarschijnlijk door) *C. J. Visscher*. — K.

1897 (**1645.**) Daar deze plaat niet duidelijk beschreven is, volge hier eene opheldering. In het midden de wereldbol met Democritus en Heraclitus; links het vorstel. raffelspel (om Schenkenschans?), daarachter de wankelende *Chastil*(aansche toren) met den *Norder Bock*; regts verschillende lieden uit de volksklasse, met het brandende *Rome* op den achtergrond; in het midden een ruitergevecht en de komeet van 1618. Alles met 4reg. verzen als uitlegging van A—Q ter weêrszijden onder in de plaat (die zeker omstreeks 1635 of vroeger vervaardigd is). Znd. nm. v. grav. Onder de plaat een zamenspraak tusschen Democritus en Heraclitus in 2 kol. in boekdr. Op 1 bl., hg. 55, br. 43 dm. fol.

1898 (**1 Jan.**) Brand van de Nieuwe kerk te Amst. — Voorstelling van de
A ruïne der kerk van binnen gezien. Zeer fraaije *teekening* in sepia door *G. v. d. Eeckhout*. Hg. 30, br. 19 dm. fol. Uit het kab. Pl. v. Amstel.

1899 (**Junij.**) Het fort Mardijk door de Franschen op de Spanjaarden veroverd
A (Wagenaar, XI, 390). — Plan v. het fort en h. omliggende land; regts Duinkerken, bovenaan de zee, v. onderen de gegrav. uitlegging 1—14. Fraaije Belg. grav. znd. nm. met adres van *P. Verbist* te Antw. Hg. 23, br. 32 dm. br. fol.

1903 (**28 Sept.—5 Nov.**) Beleg en inneming van Hulst. — Deze groote aaneenbehoorende kaart is door verschillende personen gegraveerd en wel: de rand en de cartouche onderaan regts (van het overtrekken van de Schelde bij Dendermonde), door *A. Santvoort*; de kaart met het profiel van Hulst en de 4 forten bovenaan links is door *Cl. Jansz. Visscher*, terwijl de uittogt v. h. garnizoen hoogst waarschijnlijk naar *J. Martsen de Jonge* (evenals N° 1911) en door *P. Nolpe* gegraveerd is. — K.

1904 Hetz. anders. Kaart van de omstreken van Hulst, met afzond. carton links van de forten Spinola, Maria en Kieldrecht. Daarboven links *Moerschans*, een profiel van Hulst (verkleind naar 1908) en regts *Santberg*. Onderaan *St. Anna, Approchien van Z. H.* en *Nassow;* deze laatste 3 afbeeldingen zijn naast elkaâr met 1 afzond. plaat gedrukt. Door *A. Santvoort*. De beide pl. zamen hg. en br. 39 dm. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1905 Hetz. — Plan der vesting met de belegeringswerken; onderaan het
A kwartier van Fred. Hendrik, bovenaan links eene Holl. en Fransche inscriptie. Znd. nm. v. grav. Hg. 26, br. 34 dm. br. fol. Hierbij los eene Holl. beschrijving in boekdr. in 4 kol.: „Waerachtighe beschrijvinge" enz

1908 „De Belegering van de Stadt Hulst door Z. H. den Prince v. Orangien
A „int jaar 1645. — La Siège de Hulst" etc. Zesreg. Holl. en Fransch opschrift van een cartouche, vastgehouden door een visscher, op eene groote

kaart v. Hulst en omstreken. Onderaan links worden Spaansche gevangenen weggevoerd, regts ziet men een oningevuld cart. Met adres van en door *C. J. Visscher*. Hg. 37.5, br. 41 dm. gr. br. fol. Behoort zeker bij het genoemde profiel (N⁰ 1908) en de 2 beschrijvingen. Bij den Heer A. J. Nijland.

1908 B „De Belegering van de Stadt Hulst. — La Siège de Hulst" etc. — Kaart van de vesting met de omliggende belegeringswerken; onderaan een ledig cartouche. Door *W. Hollar*. br. fol. Parthey, N⁰ 556. Drugulin, N⁰ 2227.

1911 (5 Nov.) „Den tocht van 't Spaens Guarnesoen uit Hulst" enz. Met adres van (en door) *C. J. Visscher*. — K.

b Originele schets*teekening* van blad 5 door *J. Martsen de Jonge* voor de plaat. br. fol.

1912 „Uyttocht der Stadt Hulst." 2 br. fol. bladen met adres v. *Romb. v. d. Hoeijen* (door *P. Nolpe*). — K.

1913 A Zinnepr. op de verovering van Hulst. — Gedeelte eener vroegere zinnepr. tegen Spanje van 1598 (N⁰ 1248), voorstellende een *Hollander* naast een leeuw, de vredesvoorslagen van een Jezuiet met Januskop afwijzende, en zeggende: „This doch al bedroch." Onder het plaatje een 10reg. Holl. vers in 2 kol. in boekdr., en lager: „Aenspraek over de victory v. Hulst, 1645," zijnde een uitvoerig gedicht in 2 kol. De pl. hg. 9, met verzen 42, br. 14, met verzen 26 dm. Op 1 blad fol. In Bibl. Duncan., 1647, I.

1914 Zinneprent op Belgiës lot enz. „Der Castilianen uyt-vaert." gr. fol. — (Is door *C. de Pas*.) — K.

1915 Spotprent op de Spanjaarden. De Spaansche, Fransche, Holl. enz. hanen. br. fol. — (Is door *C. de Pas*.) — K.

1915 A Spotprent op de Spanjaarden. — „Spaensche Cranckheyt." Een Spanjaard met dikken buik zit links aan eene tafel met snoepgoed. Een arts beziet zijne urine en monniken bidden voor zijne gezondheid; regts dragen krijgslieden allerlei wapentuig aan. Onderaan een Holl. spotvers in 2 kol.: „Ha peros Flamingos Traditores" enz. fol. Drugulin, N⁰ 2229.

1916 Spotprent op den ondergang van Spanje, met inschrift: „*Mene, Mene*, „*Tekel, Upharsin*." — Deze plaat is de vergrootte kopie of het origineel der middenste onderafdeeling van de titelplaat voor: Wassenaer, Historisch verhaal, 8e deel, 1625, en behoort dus op dat jaar (zie hiervoor op N⁰ 1668). Het hier afgebeelde visioen beteekent den val des Konings van Spanje, beginnende met den val van S. Salvador en Bahia in Brazilië. — Ofschoon deze plaat waarschijnlijk door *S. Savry* is, en ik ook aan S. Salvador gedacht heb, is de druk van den tekst schijnbaar zóóveel jonger, dat ik die daarom op dat latere jaar geplaatst heb.

De voorstelling van den Noordschen bok komt ook voor op den achtergrond links van N⁰. 1897.

1918 Profiel van Bergen op Zoom. — „Beschrijvinge der stad" in 1 groote kolom. Hg. 38, br. 17 dm. Hierbij twee Holl. verzen van Is. Gruterus en J. Turcq en 2 Lat. verzen. Met adres: Middelburg A. de Later 1645. Behoort welligt bij N⁰. 1918.

1924 (**1647. 10 Mei.**) „Begraeffenisse van Syne Hoocht. Frederick Henrick,
b „by der gratie Gods Prince van Orange, Grave van Nassav," etc. Titel of opschrift met kapitale letters, 3½ dm. hoog, op 5 regels, door lijnen afgedeeld en die naar het schijnt vaneen gesneden moeten worden en dan 270 dm. lengte zouden hebben. — Daarachter volgt dezelfde voorrede en tekst, welke in de vorige uitgave bladz. (3) tot (40) inneemt, in veel kleinere letters op 5 zeer breede vellen, te zamen 20 kol., onderaan gen. 1 tot 20, met hetzelfde adres van *Ravesteyn* als op de vorige uitgave; voorts 2 portretten van Frederik Hendrik en Gemalin in ov., pendanten, met adres van *Franc. Hoeius.* — Daarachter de begrafenis, steeds 2 vellen aaneengehecht, zoodat ze even breed als de titel en beschrijving zijn. — Deze uitgave heb ik *nooit vroeger* gezien.

In dit exemplaar zijn alle wapens, standaarden, schabrakken, wapenrokken enz. keurig met kleuren, goud en zilver afgezet door een bekwaam kunstenaar der 17e eeuw.

1925 Lijkstatie van Frederik Hendrik. — Dez. plaat, vroegere druk vóór de
b kerkdeur en met breede wrijfboord, waarin behalve de naam, nog een 4reg. Holl. titel: „Uytvaert van Z. Doorl. Hoogheyt" enz.

1925 Lijkstatie van Fred. Hendrik. — Hetz. eenigszins anders, met opschrift:
B „Lykplicht" (op de andere Lyckplicht) enz. Met gegrav. uitlegging, in 13 kol. Znd. nm. v. grav. met adres van *F. v. Beusecom*. Hg. 41.5 br. 54 dm. br. fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

1926 Oprigting van eene Walenkerk te Amsterdam. — Zinneprent, waarop
A in het midden de latere Waalsche kerk op de Oudezijds Achterburgwal van binnen is afgebeeld; daaronder het jaartal 1647. Links en regts zinneb. figuren en 3reg. Fr. onderschr. Door *J. G. Visser* (1792?). gr. br. fol. Met afz. gedr. verklaring. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

1929 (**29 Aug.**) Stiers wreedheid te Zaandam. — Met adres v. *H. Jacobsz. Soet.* gr. fol. — Is door *P. Nolpe,* wiens naam onderaan links op de plaat staat.

1932 Zaandamsche Stier. — De stier vertrapt den man; daarboven zweeft de
A vrouw in de lucht, terwijl het kind haar ontvalt; regts de jongen met den vlieger. — Dezelfde voorstelling als N°. 1930, doch omgekeerd. Grove houtsnede, waarboven een 6reg. versje en het N°. 242. kl. br. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

1932 Hetzelfde, anders. — De stier heeft de vrouw op de horens, een muil valt
B van haar voet; regts ligt de man op den grond, en vlugt een ander. Met 6reg. vers in 3 kol. Houtsnede door *L. Lucas.* br. fol. In den Atlas van den Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

1935 (**1648.**) Vrijagie om de Hollandsche Bruid. — (Door *C. de Pas.*) — K.

1937 (**30 Jan.**) „Tractaet van Vrede ... binnen ... Munster" enz. Deze tekst en de plaat N° 1945*a* bezat de Heer C. Kramm bijeen in één boek; hij meent dat die bijeen behooren, hetgeen wel zijn kan.

1944 (**Mei.**) Het beëedigen van den vrede te Munster. Met vers van *J. de Decker.* br. 4°. Is uit: Cronyck v. Hollandt, door Scriverius.

1946 Munstersche vrede. Naar *P. F. Greive* door *J. H. Rennefeld.* fol. In:
A Nederl. Gesch. en Volksl. N° 21 A.

1950 (**26 Mei.**) Afkondiging van den Munsterschen Vrede te Leeuwarden. —
A Op een theater of tribune, bij de Waag opgerigt en met muzikanten en trompetters bezet, leest de Secretaris Beyma blootshoofds voor een lessenaar de artikelen des vredes af. Ter weêrszijden van de plaat eene Lat. beschrijving in boekdr. met doorloopend opschrift: „Pompa trium„phalis adhibita in promulgatione pacis Belgarvm Leowardiae ... Anno „1648, May 26," get. Henr. Kolde Rector Leov. Onder de plaat de Holl. vertaling daarvan in 8 kol. in boekdr., met opschrift: „Kort verhael „... Ghedr. tot Leeuw. bij Sydtse Rinnerts, an de Wortelmarckt bij de „Slotmakersstraat, in de twee Linghen. Voor J. Hendriksz Prigge en „Hans Will. Coopman." Deze fraaije plaat is gr. 51 bij 57 dm., met tekst 70 bij 73 dm. gr. fol. In Stedel. Kunstverzam. te Leeuw.

1951 Vertooningen te Amst. bij den vrede v. Munster. — Andere druk van de
c plaat N⁰ 1951*a* met adres van *P. Nolpe*, en onderscheiden door de 4 versregels bij vertooning 3, 4 en 6, die op de vorige (waarschijnlijk latere) druk in 2 kol. staan en op deze onder elkaâr.

1953 (**18 Junij**) Schuttersmaaltijd na den vrede. Naar de bekende schilderij
A *a* van *B. v. d. Helst* op het Museum te Amst. fraai gegrav. door *Patas.* Hg. 25, br. 33 dm. br. fol. Onder de plaat staat: „Les Hollandois après „avoir conquis leur liberté jurent la Trève de 1609." (!!) br. 4⁰.

b Dez. plaat, proefdr. (?) vóór alle onderschr. en den naam van v. d. Helst.

c Dez. plaat, vroegere druk op Chin. pap., met onderschr.: „Les Hollandais „jurant la Trève de 1609."

1955 (**23 Junij.**) „De zes vertooningen ... op den Schouburg (te Amst.) „... vertoont" enz. De titelplaat is ook door *S. Savry.* De schilder *Is. Isaacz* is de broeder van J. J. Pontanus (= op zee geboren). — K.

De verzen onder de platen zijn ook op 6 bladz. in 4⁰ afgedrukt met een titel: „De Nieuwe vertooningen die op de Schouburgh ... sullen „vertoont worden, Dinghsdagh 23 Junij, door A. Boelens, Amst. Voor „de liefhebbers der Vreede in 't Vreede jaer 1648." — Voorts: „G. Brandt „de Jonge, Beschrijvingh van de 6 middelste vertooninghen ... die „t'Amsteldam vertoont zijn. Amst. T. Houthaak." 8 blz. 4⁰. — Achteraan een berigt van den Uitgever, waarin gezegd wordt, dat later eene uitvoerige beschrijving van de tafereelen „naar de wijze van Philostratus" verwacht wordt.

1957 Zinneprent op den Vrede. — Met adres: *Joan Galle* 1648. — Bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht is een ex. met hetz. adres 1660.

1959 Belgische zinneprent op den Vrede. — Regts zit de vredemaagd met
A den hoorn van overvloed; links wordt de oorlogsgod door een genius vertreden enz. Met 6reg. Fransch vers in 3 kol. aan Philips IV. Naar *C. Schut* door *W. Hollar*, met adres van *J. Galle.* Hg. 28, br. 40 dm. br. fol. Parthey, N⁰ 467.

1962 Gedenkzuil op den Westphaalschen Vrede in het Stadhuis te Amsterdam.
A Naar *A. Quellinus* door *H. Quellinus.* gr. fol. Drugulin, N⁰ 2280.

1964 (**15 Junij—1649. 15 Junij.**) Wedstrijd in het schieten met den
A *a* kruisboog buiten Amsterdam. — Regts eenige schutters, en een groote kruisboog met schijf enz. op den grond liggende; links het doel, waarbij een

man achter een schut om de gaten te stoppen; op den achtergrond huizen. Vooraan regts het wapen van Amsterdam, links het wapen van Oostenrijk (dubbele arend met de keizerskroon; voorts surtout, gequarteleerd: 2 torens enz.); in het midden de Holl. leeuw op wapenschild in een omheining. Goede grav. znd. nm. hg. 14, br. 36 dm. br. fol.

Daaronder eene afzonderlijke, in Duitsche letter gedrukte uitschrijving van de voorwaarden van den wedstrijd, de prijzen, den tijd, enz. door Overlieden van de Schutterij van den Kruisboog met consent van Schout en Burgemeesteren gedaan; „welk schietspel beginnen sal 15 Juny 1648 „ende uytgaen 15 Juny 1649," tezamen 79 regels. „Amst. *Broer Jansz.*, „Ordin. drukker der stad." Met breeden gefigur. zwarten houtsneerand omgeven. Hg. 43.5, met de pl. 57.5, br. 36 dm. *Hoogst zeldzaam.* In de verzameling van den Heer J. W. Wurfbain te Rheden. (Waarschijnlijk heeft dit exempl. vroeger aan Jac. Koning behoord, wijl een afschrift van den tekst van zijne hand hierbij ligt.)

b Dez. plaat en tekst. — Uitmuntende photolithographie, geheel in de originele grootte met randw. enz., te Amst. door A. Kroon met het procédé Asser in 1877 uitgevoerd en in 20 ex. gedrukt.

1965 (**20 Aug.**) Gevecht bij Lens, door *P. Nolpe.* — Deze plaat is in 1674 nog eens gebruikt bij een gevecht tegen Turenne bij Aschaffenburg. Zie N⁰ 2574.

1966 „Perfecte Caerte der gelegentheyt van Olinda de Pharnambuco, Maurits-
A „stadt ende 't Reciffo ... gecarteert door Corn. Golijath ... in druck „uytgeg. door C. J. Visscher, 1648." — Uitvoerige kaart van de kust van Brazilië, van de Baretta tot Olinda, met aanwijzing van de krijgsverrigtingen der opgestane Portugezen. Bovenaan een gezigt van *Fryburgh*, onderaan van *Mauritsstadt* en *Reciffo.* Met uitlegging van 1—5 en *a—q.* Znd. nm. v. grav. Hg. 46, br. 55.5 dm. gr. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1967 (**3 Junij.**) Eenhoorn-visch, den 3 Junij 1648 door schipper Douwe Jans van Stavoren omtrent 10 mijlen Z. O. van Jan Mayen-eiland gevangen. Afbeelding van den visch in zijne geheele lengte, en van den schedel met den hoorn aan de onder- en bovenzijde. Znd. nm. v. grav. Hg. 8, br. 13 dm. kl. br. 4°. Onder het plaatje eene verklaring in HS. van de 17e eeuw, welligt een afschrift van de hieronder gedrukte verklaring. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1968 (**1649. 30 Jan.**) Onthoofding van Karel I. Dit is volgens Drugulin, N⁰ 2283, dez. plaat als N⁰ 1970: „Enghelandts bedroeft Schoutoneel."

1968 Hetzelfde, nagenoeg als voren, doch zonder de kleinere voorstelling. Met
A Duitsch onderschr.: „Abscheuliche Unerhörte Execution" enz. Door *M. Merian.* br. fol. Drugulin, N⁰ 2284.

1968 Hetz. anders. Bovenaan het portret van Karel I in ovaal. Met adres van
B (en door) *W. Kilian.* 4°. Drugulin, N⁰ 2285.

1975 „Engeltjes beclag." — Deze plaat behoort op 1660, heeft betrekking op het terugroepen van Karel II, en is uitvoerig beschreven in het Supplem. onder N⁰ 2157 B.

1975 (**7 Mrt.**) Instelling der *Militia angelica Thomae Aquinatis,* onder het
A zegel der kuischheid. — Bovenaan St. Thomas Aquinas, door engelen

met den gordel der kuischheid gebonden ; ter weêrszijden twee nonnen ; links Columba met denzelfden gordel gebonden; regts Stephana Soncinas, die zich in de doornen wentelt. Onderaan de 10 geboden der Militia angelica, en daaronder de uitdeeling van den gordel aan geestelijken en burgers, zoo mannen en vrouwen als kinderen. Met gegrav. Lat. opdragt aan de Proff. te Leuven door *A. Nagtegael, Militiae director.* Naar *E. Quellinus* door *R. Collin.* Hg. 43, br. 29 dm. gr. fol.

1975 (**22 April.**) Inneming v. het fort Knock tusschen Yperen en Nieuw-
B poort. — Afbeelding v. het fort; daarboven de rivier en het moeras; bovenaan regts een kaartje. Fraai geëtst (door *B. Peters ?*). Hg. 16.5, br. 18.5 dm. 4°. Hierbij eene iets breedere Holl. en Fransche beschrijv. in 2 kol. Op 1 blad. *Hoogst zeldz.*

1976 (**12 Mei.**) Moord van den Eng. resident Doreslaar te 's Hage. — Latere
A voorstelling, waaronder een verhaal v. d. moord. 4°. Uit: Godfried, Kronyk. — Hierbij een afbeeld. naar *Buys* door *Vinkeles.* 12°. Uit: Fokke, Geschied. Dl. VIII.

1978 Zinneprent op de geboorte van den Erfprins v. Brandenburg, eersten (jong
A overleden) zoon van Louise Henriette (zuster van Willem II) en den keurvorst Fred. Wilhelm. — Geheel andere plaat dan die onder N°2011 vermeld. — Een zonderlinge tempel, waarvan het dak, op 4 kol. gestut, met de keurvorstel. muts bekroond, en met 11 Duitsche vlaggen versierd is. In het midden van den tempel de Brandenburgsche adelaar en de Holl. leeuw met hunne wapenschilden; daaronder de Kleefsche hofzwaan. Boven de vlaggen „Utrinque clarescere pulchrum est" en ter weêrszijden van den tempel: „Arx gloriae domus Elect. — Castrum honoris Brandenb." — Fraaije grav. door ?. Hg. 27, br. 33 dm. br. fol. Hieronder het fraaije 112reg. vers van Vondel: De Kleefsche hofzwaen aen Louise v. Oranje. „Nu zal het Zwaneslot" enz. Amst. *A. v. Wees.* fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

1979 Regentenstuk in het Oudezijds Huiszittenhuis, thans overgeplaatst in het
A Nieuwezijds. Zeer fraaije teekening in zw. kr. naar *B. v. d. Helst.* Hg. 45, br. 64 dm. br. fol. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

1981 (**1650.**) „De groote scheerderswinckel." — (Naar *A. v. d. Venne*) is waarschijnlijk door een Belgisch graveur. — K.

1982 Volksleven. — Boerenbruiloft. Op den voorgrond een gezelschap drin-
A kende boeren en boerinnen aan eene tafel onder een grooten boom voor een herberg gezeten; in het verschiet een kerktoren enz. Fraai geëtst door *A. v. Ostade.* br. 4°. B. 48. 4e Staat.

1982 Volksleven. — Boerenkermis. Een dansend paar voor een herberg, waarbij
B een fluitspeler. Met 4 reg. gegr. Holl. vers: „Wel Floor met Klaar ten „dans" enz. Naar *A. v. Ostade* door *W. de Broen*, 1705, met adres van *G. de Broen.* Hg. 30, br. 18 dm. kl. fol.

1982 Volksleven. — De vedelaar en zijn jongen. Een reizend muzikant speelt
C op de viool voor een herberg; in het verschiet een kerktoren. Fraai geëtst door *A. v. Ostade.* 4° B. 45. 5e Staat.

1982 Doolhof te Amsterdam. — „Den nieuwen en vermakelijken Doolhof, op
D „de Rozengraft bij de 3e brug, alwaar vertoond worden fonteinen en

„astronomische uurwerken, herdersklucbten, maskerade enz. gepractiseerd „door D. Lingelbach van Frankfort en zijn zoon Philips v. Lingelbach." 4⁰. — Hierin: Portret van D. Lingelbach, 1648 aet. 55, borstb. regts, in ov.; voorts 15 platen. Hiervan bestaan verschill. drukken met afwijkende afbeeldingen. — Hierbij in HS. 56 beschrijvingen voor den persoon die het Doolhof uitlegde. 4 blz. gr. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

1983 De Mosselenman. Znd. nm. v. grav. Deze is door *J. v. Vliet*, en niet door, doch naar *A. v. d. Venne*. — K.

1983 A Volksleven. — Zes voorstellingen van menschen uit de lagere volksklasse, meestal bedelaars, genaamd Kees Knol, Jan Propdarm enz.; benevens een zot, die een hoed onder den arm heeft. Slechte *teekeningen* in rood krijt naar de platen van *S. Savry* naar *Quast*. Ieder hg. 15, br. 10 dm.; de laatstgemelde hg. 18, br. 12 dm. 8⁰.

1985 A Volksleven. — Schepen, meestal binnenl. beurtschuiten; ieder in ov. met hoeken, onderaan regts gen⁰ 1—10. Znd. nm. v. grav. doch waarschijnlijk naar *D. E. Lons* (zie N⁰ 1545B) en welligt door *R. Zeeman*. Met adres op N⁰ 4 van *P. Goos* 1642. Iedere pl. hg. 23, br. 16.5 dm. 4⁰.

1985 B Zeewezen. — Achttien platen over den scheepsbouw, het zeemansleven en de zeetogten der Nederlanders. Uit: E. Herckmans, Zeevaartlof, 1634. Hiervan 16 geëtst door *W Basse* en een, genaamd het Fortuin (uit het 3e boek), door *Rembrandt* (B. 111). Alle pl. hg. 10.5, br. 17 dm. br. 4⁰. Van acht. bedrukt met den tekst v. h. gedicht. Hierbij een uitvoerige eigenhand. brief aan Const. Huyghens van den dichter F. Herckmans, gedagt. 29 Sept. 1635, uit het schip de Holl. Tuin, zeilvaardig naar Brazilië.

1986 Schildersbent te Rome. — Het is twijfelachtig of dit de schildersbent voorstelt. Verg. de aanteek. in het Supp. onder N⁰ 3002.

1986 A „Regulen, welcke by een goet Schilder en Teyckenaer geobserveert en „achtervolgt moet worden; Tesamenghestelt ... door Mr. Pieter Fransz „de Grebber." — Een blad in-fol., waarop elf artikelen, gen⁰ I—XI, in curs. gedrukt. Met adres: Haarl. *P. Casteleyn*, 1649. Hg. 32.5, br. 20 dm. *Uiterst zeldzaam*. De D in het eerste artikel is omgeven door eene fraaije houtsneêrand, waarschijnlijk door *D. de Bray*, met inschrift: *Batavia*. Het exempl. in Coll. v. d. Willigen, 16 Apr. 1879, werd verkocht aan het Haarl. Archief voor *f* 18.—

1986 B St. Lukasfeest te Amsterdam. Naar *H. A. v. Trigt* door *C. L. v. Kesteren*. fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A.

1986 C Volksleven. — Rederijkersoptogt te Rotterdam 1658. — Fraaije en zeer uitvoerige voorstelling; voorop gaan 4 trompetters met de stadswapens, daarachter de Rederijkers met hunne banieren; voorts een gezigt op Rotterdam met veel stoffaadje van burgers enz. Naar de (moderne) schilderij van *J. Spoel*, fraaije grav. door *D. J. Sluiter*. Hg. 41, br. 61 dm. gr. br. fol. Proefdr. met geëtst onderschrift. — Verg. N⁰ 1838 C.

1986 D Volksleven. — Een zanggezelschap, met bovenschr.: „So d'ouden songen, „so piepen de Jongen." — Een zingend oud man zit in een leuningstoel, eene zingende oude vrouw in eene hooge teenen huifstoel; een jonge man speelt op den doedelzak en 2 kinderen op fluitjes, alle rondom een rijk bezetten disch, waarachter eene vrouw (Rubens' 2e ge-

malin) gezeten is. Met 4reg. Lat. vers in 2 kol. Naar *J. Jordaens* door *S. à Bolswert*, met adres van *A. Blooteling*. Hg. 33, br. 44 dm. br. fol. De oorspronkelijke schilderij was in 1876 in het bezit van Baron de Pret te Antw.

1986 E Volksgebruiken. — Het zingen met de ster. Gezigt in een ruim vertrek, waarin vele knapen, enkele vrouwen en meisjes en gasten een kring vormen om een groote ster, die in het midden door een hunner omhoog gehouden wordt. Met 6reg. gegrav. versje in 3 kol.: „Siet hoe de grage „Starreman" enz. Bovenaan links get.: A. Theod. (?). Zeer fraaije en getrouwe voorstelling. Blijkens het uitgeslepen adres reeds vroeger gebruikte gravure. Hg. 28, br. 37 dm. br. fol. Op het Prentkab. te Amst.

1986 F Volksleven. — Hetz. anders. Een zittend oud man, aan wien eenige kinderen een driekoningenster vertoonen. Fraai geëtst door *Rembrandt*. br. 8°. B. 113. Uitmuntende afdruk.

1986 G Het wapen der Kolveniers te Amsterdam, zijnde een schild met opstaande arendsklaauw; achter het schild 2 gekruiste kolfbussen. Fraaije grav. znd. nm. boven een 18reg. vers van *S. D.* aan de Gebroederschap van de Schutters van St. Michiel in de Kolveniersdoelen. Amst. *T. Fonteyn*. 1659. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

1987 A Huiselijk leven. — Vier voorstellingen, waarvan 3 kleine verschillende van eene school, en 1 groote van het blindemanspel. Alle fraaije houtsn. door *D. de Bray*, doch slechts 1 kleine get. met zijn naam. De 3 kleinere 5 à 6 dm. hg. en 6 à 7 dm. br., en de 4e hg. 6.5, br. 11 dm.

1988 Volksleven. — Een meisjesschool. Deze plaat is eene kopie v. h. regtsche gedeelte van N° 1987 en vertoont alleen de meisjesschool.

1988 A Andere voorstelling der meisjesschool, waarschijnlijk het origineel d. voorg. pl., doch omgekeerd en eenigszins grooter. De schoolmatres zit hier links, op de voorg. regts. Met onderschr.: „La Maistresse d'Escole" en 16reg. Fransch vers in 4 kol. Naar en door *A. Bosse*, met adres van *Le Blon* (te Parijs). Hg. 26.5, br. 33 dm. br. fol.

1988 B „Studiosus in cubiculo. — Een student in syn kamer." — Eene studentenkamer in wanorde; links een student, lezende aan een tafel waarop eenige boeken en pijpen. Achter hem eene boekenkast, waarin de boeken met de snede naar voren zijn geplaatst, zooals tot het begin der 17e eeuw gebruikelijk was. Regts op den achtergrond eene bedstede enz. Met 1reg. onderschr. en 8reg. Lat. en Holl. vers in 4 kol. Znd. nm. v. grav. met adres: *R. vanden Hoeje*. Hg. 26, br. 34 dm. br. fol. Een ex. zonder marge bij Mr. S. van Gijn. — Verg. N° 3006.

1989 A Zinneprent op de zotten, bij wijze van rebus: *De wereld voet veel sotten*, voorgesteld in kapit. D, een wereldbol, een voet, een ve(d)el (viool) en 2 zotten ter halver lijve. Met 1reg. Lat. onderschr.: „Fatvè quos parit „orbis alit," en 2reg. Holl. en Fransch gegrav. vers: „De werelt is „verstelt" enz. Fraaije, doch afgedrukte grav. znd. nm., met adres van *F. v. d. Wyngaerde*. Hg. 35, br. 45 dm. br. fol.

1989 B Volksleven. — „Alle Mans Gaang (gading)." — In het midden een paard dat zich van goud ontlast, terwijl een Turk de staart ophoudt; het geld wordt door vrouwen en mannen gretig opgevangen, terwijl een man

het paard met appels en druiven voedert; naast hem een zot. Met 40 reg. Holl. gegrav. vers in 5 kol. Naar *A. v. d. Venne* door *C. v. Dalen.* Zeer afgedrukte plaat met (een later) gegrav. adres van *Hugo Allard.* Hg. 40, br. 50 dm. gr. br. fol.

1990 „Trap des Ouderdoms." — Van deze plaat is een ex., get. *J. Swelinck a fecit*, met adres van *R. v. d. Hoeye*, op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage.

1990 A „Trap des Ouderdoms." Afbeelding van eene trap als brug met 10 treden, gem. I—IX en 100, waaronder 2 kleine en 1 grootere boog; in het midden het Laatste Oordeel. Met onderschr.: „Des Menschen op- en „nedergangh" enz. en 12 tweereg. versjes. Znd. nm. v. grav. Met adres van *C. J. Visscher.* Hg. 42, br. 52 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

1990 B Volksleven. — De komst van alle grooten of kleinen, rijken en armen voor den troon van Themis. Met 8reg. Holl. vers in 2 kol. Fraaije grav. znd. nm. Hg. 23, br. 27 dm. br. 4°.

1990 C Volksleven. — „Geestelijcke Boom-Gaert." Een fraai aangelegde tuin met 7 perken, naar den smaak van de 1e helft der 17e eeuw en waarop het lijden v. Christus in evenveel statiën afgebeeld wordt; onderaan regts en links een gegrav. Duitsch, Holl. en Fransch vers. Onder de voorstelling een ander Duitsch, Holl. en Fransch vers, ieder in 2 kol. Oude prent met adres van *C. J. Visscher.* Hg. 41, br. 52 dm. gr. br. fol.

1990 D Volksleven. — Zinnepr. op den doolhof van 't menschelijke onverstand. In het midden de wereldbol, waarop een doolhof is afgebeeld; daarboven een kruis met narrenkap; regts en links Democritus en Heraclitus; voorts ter weêrszijden en boven 5 voorstellingen (menschenparen) van de 5 zintuigen. Onderaan 5 achtreg. verzen hierover. Znd. nm. v. grav. met adres van *Huych Allardt* te Amst. in de Kalverstr. Hg. 42, br. 53 dm. gr. br. fol.

1990 E Volksleven. — „Het Tooneel der Barmhartigheyd." — Opschrift boven eene voorstelling van 2 rijkgekleede heeren en dames, die aan armen barmhartigheid uitoefenen; regts en links telkens 3 afbeeldingen van weldaden, elk met 4reg. versje. Onderaan een Holl. gegrav. vers van 32 reg. in 4 kol. Fraaije grav. znd. nm. met adres van *R. v. d. Hoeye.* Hg. 41, br. 52 dm. gr. br. fol.

1991 A Volksleven. — „Schelle-belle sive Belliacum in Flandria." Onderschrift van eene fraaije voorstelling van een groot klooster (?) bij eene kerk en een slot in Vlaanderen tusschen Gend en Dendermonde. Op het plein van het klooster zijn vele kramen opgeslagen. Op den voorgrond een boerenherberg, waarvoor 2 speellieden met den doedelzak zitten; links een paardewed enz. Door *H. Hondius aet.* 75, 1648, met adres van *R. v. d. Hoeye* in, en dat van *Seger Tilemans* onder de voorstelling. Hg. 30, br. 42 dm. br. fol.

1992 A (**Julij** ?) Bezoek van Lamoraal, graaf van Thurn en Taxis, en zijne gemalin Anna van Horne aan Alexander Roelans, heer van Hemixhem bij Antwerpen. — 3 Platen, ieder met 1reg. Lat. onderschr. Door *W. Hollar*, 1650. Iedere pl. hg. 25, br. 41 dm. De derde is ongen°. Parthey, N° 563—565.

1. Inhaling van den Graaf; in het verschiet het kasteel.
2. Begroeting van den Graaf en Gravin door Roelans voor hunne intrede in de kerk te Hemixhem.
(3) Begroeting van den Graaf en Gravin door denzelfde voor hunne intrede in het met vele banieren versierde slot Hemixhem.

2001 De Amsterd. Blokhuizen op den Amstel. — Hierop onderaan links het
b monogram van *H. Allardt.*

2007 Afbeelding van 6 dorpen, waarin het krijgsvolk van Willem II ingekwartierd was tijdens het beleg van Amsterdam. Geëtst naar teekeningen van *Roghman.* — K. — Bij den Heer Mr. S. v. Gijn is een ex. van deze 6 plaatjes, waarvan één met adres van *Hugo Allardt,* op één groot br. fol. blad gedrukt.

2009 (5 **Nov.**) „Afbeeldinge van de Doodt van Z. Doorl. Hoogheyt Welhel„mus" enz. De Prins liggende op zijn sterfbed; achter hem eene biddende dame (de Prinses?) en eenig gevolg. Znd. nm. v. grav. br. fol. Onder de plaat een Holl. vers in 4 kol. gedrukt bij *Fr. v. Beusecum* in de Calverstraat, bij 't Weeshuys, naast de Keyserskroon. Op 1 blad gr. fol. In Coll. Franken.

2010 Praalbed van Willem II. — Zeer grove houtsnede, voorstellende Prins
A Willem I (sic) in tabbaard op een paradebed met opengeschoven gordijnen, waarboven de Faam en waarvoor links zit Maurits, regts een hellebaardier staat; op den voorgrond 2 geknielde pages met het wapenschild van Oranje-Nassau (zijnde dezelfde voorstelling als door *J. Verstralen* naar *A. v. d. Venne* gegrav. bij den dood van Maurits. Zie N⁰ 1533). Onder de houtsn. een „Droevig beklag over den onverwachten Doodt ... „van Wilhelmus, Prince ... 6 Nov. 1650" in 16 zesreg. coupletten in 4 kol.; regts van de houtsn. en dit vers een geestel. liedeken, met kleine houtsn. van Christus intrede in Jeruzalem. De pl. hg. 15, met vers 27, br. 24, met vers 30 dm. Op 1 blad br. fol. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. v. Stolk.

2011 (**14 Nov.**) Zinneprent op de geboorte van Willem III. Naar *G. Flink*
b door *C. v. Dalen.* Deze plaat met het vroegere adres van *C. Dankertz* is thans ook in deze verzameling. Zij is later nog eens gebruikt voor den Vrede te Rijswijk (N⁰ 2981).

2014 (**1651. 18 Jan.**) Zinneprent op de Groote Vergadering. — De genius
A der Eendragt, met den pijlbundel in de hand, leidt de Welvaart naar Holland, Zeeland en Gelderland, het Sticht en Friesland; links vlugten Twist en Staatszucht; onderaan links verdwijnt het ongedierte der IJzeren Eeuw. Fraai geëtste plaat door *V. M(aes?).* Onder de plaat een 36 reg. geboekdr. vers: „Blyschap over d'Eenigheit der Zeven Vrije Neder„landen", met adres van *Fr. v. d. Enden.* Amst. in de Nes in de Konstwinkel. 1651. De plaat hg. 22, met vers 57, br. 43 dm. gr. fol. *Uiterst zeldzaam.* Dit ex., uit de auctie Kab. v. d. Kellen, is hetzelfde, dat in veiling van Munnicks v. Cleeff onder N⁰ 597 voorkwam.

Met een oude hand is hieronder geschreven: Sept. 1651, dus vervaardigd kort na het sluiten der Groote Vergadering.

2017 (**5 Maart.**) Dijkbreuk bij Amsterdam. — Groote plaat in 4 afdeelingen. Geëtst door *R. Roghman.* br. fol.

Hiervan is op het Prentkabinet te Amst. een ex. met een vers in 3 kol.: „De winter had zijn kruin." Amst. bij L. Spillebout.

2018 *b* Doorbraak aan den St. Antonisdijk buiten Amsterdam. — Dez. plaat, eerste staat, vóór de kruisarceringen in de lucht enz. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2020 A (**Julij.**) Oproer te Middelburg en plundering v. h. huis v. d. burgem. Lantsbergen, wegens zijne pogingen tot verkiezing van den jonggeboren Prins Willem III in de waardigheid zijner voorouders. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke,) Gesch. d. Vaderl. IX.

2025 A (**1652 7 Julij.**) Brand v. h. Oude Stadhuis te Amst. Zeer fraaije *teekening* in kleuren door *J. Buys* (1791) naar het origineel van *P. Saenredam* op 's Burgemeesters kamer (en met kleine afwijkingen en meerdere stoffaadje van de prentteekening van *v. d. Bosch*). br. fol.

2025 B Het oude Stadhuis te Amsterdam, zonder de in 1615 afgenomen torenspits. Zeer fraaije *teekening* in zw. krijt door *J. Asselijns.* Hg. 25, br. 24 dm. 4⁰.

2025 C Het oude Stadhuis met alle huizen aan de noordzijde van den Dam en veel volks op den Dam zelf. Zeer fraaije *teekening* in O. I. inkt door *W. Schellincks,* 1650. Met zijne handteek. Hg. 35, br. 45 dm. br. fol.

2025 D Het oude Stadhuis met de daar tegenover staande Waag, de achterhuizen van de Warmoesstr. en de Oudekerks(?)toren. Uitmuntende *teekening* met zw. krijt en sepia door *J. Domer.* Hg. 24, br. 40 dm. br. fol.

2025 E Brand van het oude Stadhuis te Amst. *Teekening* in O. I. inkt door *A. v. Beerestraten.* Hg. 27, br. 35 dm. br. fol.

2025 F Hetz. eenigzins anders, nagenoeg als de plaat in: Van der Heyden, Brandspuiten. *Teekening* in zw. krijt door *R. Zeeman.* Hg. 27, br. 35 dm. br. fol. — Met aanteek. op de keerz.: „tusschen Zaterdag en Zondag „'s morgens omtrent 2 uren."

2025 G Ruine van het afgebrande Stadhuis. Zeer fraaije *teekening* door *Fernerius* (leerling van *Rembrandt*). Hg. 15, br. 18.5 dm. 4⁰.

2025 H Gezigt op de ruine van het Stadhuis, zonder de aangrenzende huizen. Gelijktijdige *teekening* in sepia znd. nm. Hg. 16, br. 21 dm. 4⁰.

2025 J Gezigt op de ruine van het Stadhuis. Veel uitvoeriger *geteekend* en gewasschen in O. I. inkt door *A. v. Beerestraten.* Hg. 34, br. 29 dm. fol.

2025 K Gezigt van de trappen van het oude Stadhuis te Amst. op den hoek v. d. Gasthuissteeg naast de Vierschaar. *Teekening* in zw. krijt door *W. Schellincks,* 1642. Hg. 20, br. 20 dm. 4⁰. — N⁰ 2025 B—K bij den Heer J. W. Wurfbain.

2027 Brand van het Oude Stadhuis te Amsterdam. — Het hierbij behoorende afzond. vers komt nooit met het jaartal voor, gelijk sommigen beweren.

2036 (**22 Aug.**) Spotprent op Engeland. — „Uytbeeldinge van de Hoogmoe„dige Republyk" enz. (Is door *C. de Pas.*) — K.

2037 Als voren. — „Leeuw en Hondengeveght," enz. (Door *C. de Pas.*) — K.

2039 Als voren. — „Het loos bedrog v. Engeland." (Door *C. de Pas.*) — K.

2046 „1652. 't Is al verwart gaeren." — Dezelfde plaat, vroegere druk met
b jaartal 1638 en adres van *H. Hondius*. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

Dit is oorspronkelijk geen historische prent, doch genomen uit eene serie van bedelaars, 26 stuks, naar *Quast*.

Van deze plaat heb ik eene omgekeerde, verkleinde en veel slechtere kopie, met vele groote schepen op den achtergrond, door *S. Savry*, hg. 14, br. 9 dm. 8°, welke behoort bij de serie, waarvan eene prent over Appleton onder N° 2067 beschreven is.

2046 „Siet 't verwarde Gaerens ent." — Tien platen, gen° 1—10, waarop
A meestal zijn voorgesteld de personen uit den oorlog van 1652, door den krijg ongelukkig geworden, als: Appleton, v. Galen, Lilburn enz. Naar *R. Savry* door *R.* en *S. Savry*, met adres van *H. de Leth.* 4°. — Op pl. 5 staat boven een zittend bedelaar: *Jan* Admiraal, op een vroegere? druk: Admiraal *Pen.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2047 14 Afbeeldingen van de zeeslagen in den eersten Eng. oorlog. Naar *J. Beerestraten* met adres van *J. Hondius*. br. 4°. — Bij deze serie behoort nog N° 2082, Tromps zegewagen, en alle 15 behooren in: „A. „Montanus, de beroerde Oceaan of 2jarige zeedaden der Vereen. Nederl. „en Engelschen. Amst. G. Jansz Valckenier. 1656." kl. 8°.

2051 (**9 Aug.**) Scheepsgevecht tusschen een Eng. en een Holl. visscher (Jonge Kees). Geëtst door *Zeeman.* — Deze plaat is van boven 5 streep afgesneden,

2052 Portret van Jonge Kees, enz. kl. 8°. Uit: de Lange, Batav. Romein.

2056 (**10 Dec.**) Zeeslag bij Dover. — Bij het hier beschreven blad behoort nog een 2e (regter) blad, dat bij mij ontbreekt, terwijl beide bladen latere, opgegraveerde drukken zijn van de vroeger beschreven plaat N° 1589. — De 2 aldaar afgebeelde Spaansche schepen zijn hier in Engelsche veranderd; de 7 groote en 3 kleine Holl. schepen zijn onveranderd behouden en onderaan links (in plaats van het vroegere cartouche) en bovenaan regts een scheepsgevecht bijgevoegd

2060 (**1653.**) Een audientie bij Burgemeesteren v. Amsterdam. Naar *J. H.*
A *Maschhaupt* door *J. H. Rennefeld.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N° 21 A.

2062 (**28 Febr., 1, 2 Mrt.**) Driedaagsche zeeslag. Dit is eene gedeeltelijke kopie van de prent van *C. J. Visscher*, beschreven onder N° 1809.

2062 Driedaagsche zeeslag tusschen de Engelschen onder Blake en de Neder-
A landers onder Tromp bij Portland. — „Delineation des erschrecklichen „uud blutigen Seetreffens zwischen den Holländern und Engelendern." Bovenaan regts een klein kaartje van het Kanaal, onderaan regts en links de portretten van Blake en Tromp, en eene verklaring in het midden. Met bovenst. opschrift in een cartouche in het midden der plaat. Znd. nm. v. grav. met adres van *Melch. Kütell te Augsb.* 24 Mrt. 1653. Waarschijnlijk Duitsche kopie van eene Holl. plaat. Hg. 24, br. 34 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2064 (**14 Maart.**) Zeeslag voor Livorno. — Hetz. anders. Links vooraan
A het admiraalschip van v. Galen en het Eng. schip Bonaventura; regts op den achtergrond het schip van Corn. Tromp. Onderaan regts eene

gegrav. uitlegging van 1—8 in de plaat. Fraaije grav. znd. nm. Hg. 18, br. 27.5 dm. br. 4°. In de verzam. van Jhr. Mr. de Jonge te 's Grav.

2065 Hetz. anders. — „Waaren Afbeldinghe van de vermaerde scheepsslag ende
A „Manhaftich Zeegevecht" enz. Boven in de pl. het portret van v. Galen tusschen 2 lauwertakken, onderaan een Holl. vers van acht 6reg. coupl. in 3 kol. door *J. Dullaart* en: „Cort verhael van de Slagh" in 1 kol. Voorts: „Verklaring der Sijffer-getal" in 2 kol. Gedrukt en uitgeg. bij *Hugo Allardt*. De plaat znd. nm. v. grav. Hg. 29, met verklaring 43, br. 47 dm. br. fol. Zeer gebrekkige, doch zeldzame en gelijktijdige voorstelling. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2066 Hetz. geheel anders. — „Eerste Dapperheyds Proeven van Cornelis
A „Tromp onder 't beleid van den Commandeur Johan v. Galen." Met bovenst. opschrift op eene label in de plaat. Onderaan de verklaring der Nos. 1—18. Door *B. Stopendaal*. Hg. 18, br. 28 dm. br. fol. Bovenaan regts gem. fol. 95. (Afgesneden ex.) Uit: Leven van C. Tromp.

2068 (**30 April.**) Spotprent op Cromwell. „'t Kroonzuchtig Voorspook v. d. „Eng. Geweldenaar" enz. — Dit is eene oude prent door *C. J. Visscher*, die omstreeks 1625 gemaakt, nu voor Cromwell veranderd is, en waarschijnlijk vroeger voor een Duitschen keizer gediend heeft. — K.

2069 „Waerachtige Afbeelding hoe het moordadigh en geimmagin. Parlement" enz. Zeer fraai gegrav. door *C. de Pas*. — K.

2071 „De gehoonde vrijheid door Cromwels afkeer van de Nederl. Vrede." Cromwell, staande bij eene tafel van den „Raet van 't Parlement", wordt gekroond door een vliegenden draak, die in zijn staart den beul en het hoofd van Karel I gekronkeld houdt, terwijl *Nyt*, *Tweedracht*, *Tyrannye* en *List* hem den vredepalm ontraden, die de *Vryheyt* hem aanbiedt. Links „der Heeren Staten Zeevoogt" (v. Galen of Tromp?) met den Holl. leeuw; in het verschiet de slag bij Livorno, hoewel de uitlegging der letters onder de plaat doelt op een zeeslag tusschen de Ruyter en Ascue. Onder de plaat een vers, get.: „De gehoonde Vryheyt" enz. in 3 kol. waaronder in Goth. letter de uitlegging der letters A—Y op de plaat. Znd. nm. v. grav. Hg. 23, met het vers 43, br. 29.5 dm. gr. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2072 (**10 Junij.**) Afschrift van het Eng. vers: „The Muses Welcome to the „Royal Princess Mary and Prince William Harry at their entry at „Breda," door *J. v. Vliet*, hetwelk behoort onder de fraai geëtste plaat van *A. Santvoort*.

2073 (**12, 13 Junij.**) Tweedaagsche zeeslag bij Nieuwpoort. — Op de Kweek-
A school voor de Zeevaart berust met andere stukken, betreffende den Admiraal W. v. d. Zaan (*ob.* 1669), eene fraaije *penteekening* van dezen zeeslag door *W. v. d. Velde* 1654, in 1669 door de Admiraliteit van Amsterdam aan dezen Admiraal vereerd. — Zie Catalogus der Hist. wapententoonstelling te Amst. 1874.

2075 (**9 Aug.**) „Afbeeldingh van de Hollanse vloot onder Tromp ende de
A „Engelse onder Amirael Pen." — Uitvoerige voorstelling van een gedeelte van het gevecht; regts de schepen van Tromp en Penn in ge-

vecht, links dat van de Ruyter. Fraaije *teekening* in O. I. inkt door *A. v. Beerestraeten.* Hg. 19.5, br. 32.5 dm. br. fol.

2076 Zeeslag bij Katwijk. — Dez. plaat in 2 bladen als N° 1803, doch de voorstelling is op beide bladen veel veranderd, wat den achtergrond betreft; de Holl. kust van den Helder tot Scheveningen is hier gegraveerd in de plaats van de Eng. kust van Dover tot Sandwich op den vorigen druk der plaat. Op het linker blad is het adres *excudit S. Savry* weggeslepen; het Holl. schip *Amalia* is herdoopt in *Brederode*, enz. Op het regter blad zijn de branders op den voorgrond weggeslepen en vervangen door hetzelfde zinkende schip, dat omgekeerd op N° 2078 voorkomt. Elk blad hg. 42, br. 53 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

2077 Zeeslag bij Katwijk. — Het origineel van deze prent, voorstellende den zeeslag tusschen de Venetiaansche vloot onder Riva met de Turken, is thans hierbij gevoegd in proefdruk.

Deze plaat is later in 1666 op nieuw gebruikt met eenige verandering voor den Vierdaagschen zeeslag (N°. 2237).

2078 Hetzelfde anders. — „Praelium navale" enz. Deze plaat is later in 1666 op nieuw gebruikt met eenige verandering voor den Vierdaagschen zeeslag (N° 2227 *a*).

2080 A Zeeslag voor Katwijk. — „Abbildung des Bludigen Seetreffens zwischen „den Holländern und Engländern ... im Augusto A° 1653." Duitsche grav. znd. nm. v. grav., met Duitsche uitlegging der letters en Nos. in de plaat. Hg. 29, br. 38 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2080 B Hetz. anders. — „Bloedige scheepsstrijd." Bovenaan het portret van M. H. Tromp in ov. door 2 bazuinblazende engelen gekroond; in het midden eene afbeelding van het zeegevecht met vlaggen en geschut ter weêrszijden. Onderaan een 8reg. vers in boekdruk in 2 kol., get.: „Op 't Figuer van den edelen en vermaerden Zeeheldt M. Harpentsen „Tromp." Daaronder de uitlegging der letters en Nos. in de plaat. Znd. eenigen nm. of adres. De plaat hg. 38, met vers enz. 50.5, br. 31 dm. Op 1 blad fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2081 A Zegewagen voor M. H. Tromp. — Geheel als N° 2081, doch kleiner, met dezelfde verzen en adres; alléén kenbaar aan de bijvoeging achter dit adres: „Over de Eenhoorenssluis." Naar en door *dezelfden.* De plaat hg. 23, met de verzen 25.5, br. 32 dm. Op 1 blad fol. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2082 Tromps zegewagen. — Deze prent behoort bij de serie van N° 2047.

2087 A Het wonderlijke schip van Rotterdam. — Onderaan het schip met vlag *Propatria* en een opligtbaar blaadje in het midden boven het scheprad. Bovenaan links het portr. van Mons. Duson *aet.* 49 (veel gelijkend op Descartes); regts eene gegrav. uitlegging van N° 1—9. Met adres: Rotterdam *Anth. v. Roon* en *Mich. Staal* 1654, en regts den naam v. d. grav. *Marcus Quern* nagenoeg uitgeslepen. Hg. 22, br. 37.5 dm. br. fol.

2088 A Hetz. schip met vlag, waarop de Holl. leeuw, en 2reg. bovenschr.: „Ware en corecte afteekening naer t'leeven. Gedaen van 't wonderlycke „schip, dat tot Rotterdam gemaeckt is om groot wonder t'verrichten."

Met onderschr. en uitlegging van A—I. Mat adres: Amst. *Abr. Ransden* op 't Endt van de Lauwriers Graeft. br. fol.

2088 B „Wahrhaffte abildung dess wunderbahren Schiffs" enz. — Afbeelding van het schip met opligtbare figuur in het midden. Met Duitsche uitlegging in 8 regels en van N⁰ 1—9. Fraaije Duitsche grav. znd. nm. Hg. 24, br. 30 dm. br. fol.

2089 A Het wonderlijke schip van Rotterdam. — Hetz. anders met een cartouche bovenaan regts, waarin uitlegging van A—G en opschrift: „Een perfecte „Afbeeldinge van 't wonderlyke schip ofte See Monster" enz. Met monogr. *W. F.* Hg. 24, br. 37,5 dm. br. fol. In: Roterodamum illustr. IV. bl. 93, N⁰. 1266.

2095 (**1654. 15 April.**) Vrede te Westminster. — Deze plaat is met vele veranderingen later gebruikt voor de herstelling van Karel II in 1660. Zie N⁰ 2165.

2096 A „Vreeverbondt besloten tusschen" enz. — De Nederl. en Britsche maagd elkaâr de hand ten vrede reikende, in het verschiet een zeeslag. Geëtst door *S. Lachair*. hg. 4⁰. Onderaan een vers: „Op 't Vree-verbondt" enz. door *M. W. de Jonge*. Gedrukt voor *Sal. La Chair* op de Achterburghwal, in de Koningh Salomon. *Uiterst zeldzaam.* De pl. hg. 23, br. 17.5 dm. Op 1 bl. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

2096 B Zinnepr. op den vrede v. Westminster. — Op den voorgrond regts staat Cromwell, aan de Nederl. maagd, die olijftak en speer draagt, het bezegelde vredesverbond aanbiedende; achter Cromwell de leden v. h. Parlement; achter de Nederl. maagd Admiraal v. Wassenaar geharnast. Bovenaan regts de afbeelding v. *West-Munster*, links de Eng. en Nederl. vloten. Grav. znd. nm. Onder de plaat de „Verkondinghe van de „Vreede, 15 April 1654 ende Ratificatie 2 Mey" enz. in 3 kol. in boekdr., met adres: Amst. *F. v. Beusecum* in de Kalverstr. De plaat hg. 23, met tekst 43, br. 29 dm. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage. Witte Coll. 1654, I, N⁰ 29.

2101 A (**Julij.**) Vergeefsch beleg v. Arras door de Spanjaarden. — Hoogst uitvoerig plan, bestaande uit 15 platen en titel: „Le siège d'Arras levé „par la diffaite des ennemis, 1654." — De 15 platen zijn verdeeld in 4½ boven-, 4½ midden- en 4½ onderstukken, tezamen eene groote kaart vormende, door randwerk omgeven, en bevattende bovenaan 3, onderaan 2 portretten, borstb. in ov. Het plan is opgenomen door *de Beaulieu* en gegrav. door *J. Frosne*. Het ½ blad, dat onderaan behoort, ontbreekt. Tezamen hg. 174, br. 206 dm. *Hoogst zeldzaam en zeer fraai.*

2103 (**12 Aug.**) „Verklaringe van de Eclipsis in 1654" enz. fol. — Deze pl. is welligt door *D. Stoop*, en reeds abusievelijk onder N⁰ 1350 beschreven.

2104 „Van den grooten Eclips der Sonnen" enz. Opschrift in 2 reg. boven een kl. 4⁰ afbeelding van de zoneclips, zonder bijwerk. Znd. nm. v. grav. Onderaan eene Holl. verklaring in boekdr., met adres: „te Amst. „Langestraet in 't Harlinger Steen-schip." Op 1 bl. fol. In Coll. Kaath.

2112 (**1655.**) Het nieuwe Stadhuis te Amst. gebouwd. — Hierover bestaat van Jhr. E. M(eister): Der Goden Lantspel om Amersfoort, van het

Nieuw Stadhuys in Amsterdam. 1e deel, 80 blz., 2e dl. (1655) 8 blz. 4⁰. In het 1e dl. bevat blad 3 eene gegrav. plaat van het Amsterd. wapen met attributen. In: Catal. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877. N⁰ 4493.

2114 Wreedheden tegen de Waldenzen in Piemont. gr. fol. (Is door *C. de Pas.*) — K.

2117 A (**1656.**) Spotprent op Cromwell, zittende op het zevenhoofdig monster. — Naauwk. kopie in lith. van *Emrik en Binger*. br. 4⁰. Uit: Arend, Gesch. des Vaderl., vervolgd door v. Vloten. IV, blz. 474.

2119 „Quaakersvergadering." — Is naar E. *v. Heemskerk* genaamd *Boeren Heemskerk*. — K.

2119 A „Den nieuwen speculativen Tour à la mode speel-waghen in denwelcken „alle Quakers, Independenten, Socinianen en andere Propheten van dese „onsalighe Eeuwe. Buyten Amsterdam, 1657." 4⁰. 55 blz. — Titel van een Vlaamsch antiprotestantsch geschrift, waarbij eene plaat, die een groot veld voorstelt, waarop regts eene kerk, links de Berg der Helle; in het midden eene groote vlakte, die met tal van wagens met paarden bereden wordt, welke wagens geleid worden door Lieven, den Wegwijser, den schrijver van dit pamphlet. Onder lett. N wordt de kwaker Nailor (Naylor) gegeesseld en gebrandmerkt, en onder O zijn de predikanten voorgesteld, vervolgd door hunne bezwangerde dienstmaagden. Onderaan eene gegrav. 6reg. Holl. uitlegging. Slechte Belg. prent znd. nm. Hg. 19, br. 29 dm. br. 4⁰.

2119 B Dez. voorstelling; naauwk. kopie v. d. voorg. pl. met bovenschr.: „Den „Ghereformeerden Tour à la mode" en hetz. 6reg. onderschr. Lith. van *Emrik en Binger*. br. 4⁰. Bovenaan gem. blz. 518. Uit: Arend, Gesch. des Vaderl. IV, 1.

2120 (**Mei.**) Zinneprent op den Noordschen Oorlog. „Den Leeuw, Beer, Oli- „phant, Tyger en Ad'laers Strijdt." fol. (Is door *C. de Pas.*) — K.

2121 A Zinnepr. op den Noordschen oorlog en den vermeenden dood van den Koning v. Zweden. — De Zweedsche Koning rijdt met den bliksem in de hand in een zegewagen, door Veritas gevoerd en door 2 leeuwen getrokken; voor hem uit gaat een hinkende bode met een *Leugen Sac* op zij, en een vaandel dragende: „Victorie der Schweden Konning ist Todt"; in het verschiet de juichende Denen. Onder de plaat een Duitsch en Holl. vers in 3 coupletten in boekdr. op „Den Hinckende Bode oft „Leugen Sack." De plaat znd. nm. v. grav. Hg. 9, met vers 25, br. 16 dm. Op 1 blad 4⁰.

2123 Als voren. Twee mannen op een verkeerbord spelende enz. Znd. nm. of adres. fol. (Is zeker door *C. de Pas.*) — K.

Drugulin plaatst deze prent met meer waarschijnlijkheid op het jaar 1644, en beschrijft die in zijn Bilder-Atlas onder N⁰ 2218, als Christiaan II van Denemarken en den Zweedschen Graaf Horne, die den Denen groote oorlogs-schattingen afperste.

2129 (**1658. 1 Jan.**) „Afteeckeninge van ... Maerdyck." — Plan van het fort met de lange brug tot aan het Houten Wambuis bij Lage Water, Fraai geëtste prent znd. nm. v. grav. Hg. 30, br. 21, met beschrijving ter weerszijden 41 dm. br. fol. Thans ook bij mij.

2130 Spotprent tegen de Hollanders en hunne betrekking tot Cromwell en den
A Koning van Zweden, 1657—58. — Plaat in 7 afdeelingen, waarvan de middelste twee personen vertoont, die tezamen een blad lezen. Ter weerszijden 3 kleinere afbeeld. gem. A—L, en onder de voorstelling een 17reg. gegrav. curs. Duitsch onderschr. met vele toespelingen, beginnende: „Warum toben die Hollander und die Herren Staaten reden so vergeb„lich?" enz. Waarschijnlijk Zweedsche grav. znd. nm. of adres. Hg. met onderschr. 32, br. 24 dm. fol. *Hoogst zeldz.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

Daar er in het onderschrift gewag gemaakt wordt van de verovering van Duinkerken in Junij 1657 door de Eng. hulptroepen (Wagenaar, XII, 471) en van de vrees voor Cromwell, moet de plaat vóór diens dood (13 Sept. 1658) zijn uitgegeven.

2131 „Lord Richard Cromwell, Schildknaap en Kuyper." — Zinneprent op zijne onbekwaamheid tot regeren. Richard Cromwell een vat in elkaar slaande, waaruit vele uilen vliegen, roepende *King* (om een koning); links een nar. Links de fabel van de kikkers en hun koning; regts het uitroepen van Karel II tot koning. Znd. nm. v. grav. Hg. 16, br. 20 dm. Onder de plaat een afzonderl. Holl. en Fransch onderschr. in 4 kol. Znd. eenigen nm. In Coll. Kaath. Vroeger slechts terloops aangeduid.

2132 (**8 Nov.**) Zeeslag in de Sont tusschen de Nederl. en Zweedsche vloten onder Adm. v. Wassenaar-Obdam en Adm. Wrangel, op 2 groote en 2 kleine bladen. — Deze plaat is verre van fraai en de 3e staat van de afbeelding der verovering van 2 Spaansche admiraalschepen door P. Adr. Ita (N⁰ 1589), waarvan de plaat N⁰ 2056 de 2e staat is. De voorstelling is sterk veranderd en het aantal schepen zeer vermeerderd; vooral het regter blad is bijna onherkenbaar geworden, hoewel de oude schepen alle zijn behouden; de Engelsche vlaggen (voor N° 2056 dienstig) heeft men vergeten in Zweedsche te veranderen, enz. De bovenstukken met de wapens van Zweden en Denemarken (niet van v. Obdam en Wrangel) schijnen eveneens oude, doch afzonderlijk gegraveerde platen te zijn, daar op het linker blad zeer duidelijk een grooter ovaal is weggeslepen, en op het regter ook veranderingen merkbaar zijn.

2135 Zeeslag in de Sont. — Deze plaat is geene *kopie* der voorg. plaat, doch waarschijnlijk *dezelfde* plaat N⁰ 2134, in zeer laten, slechten en opgesneden afdruk en onderaan regts gen⁰ 13.

2137 Zeeslag in de Sont. — Hetz. anders. „Delineation Dess Holländischen
A „Anzugs im Sund, vnd ... blutigen Treffens" enz. Onderaan het eiland Seeland, regts Kopenhagen. Geëtst door *E. Stinzing*. Onder de plaat een Duitsche tekst in 2 kol. in boekdr. Op 1 blad fol. Drugulin, N⁰ 2481.

2139 Zinneprent op de overwinning in de Sont. — Zegewagen van Wassenaar enz. (Is door *S. Savry*.) — K.

2142 (**1659, 19 Febr.**) Kopenhagen ontzet door de Hollandsche krijgs- en zeemagt. Met adres van *Hugo Allardt*. gr. fol. — Is door *S. Savry*, gedeeltelijk gekopieerd naar *Callot*. — K.

2144 (**Aug.**) „Beschrijving der XVI staatcy-wagens in 't particulier, zooals die
A „langs de straat en markt vertoont zijn geworden." — Titel; keerz.: beschrijving van den 1en wagen. Daarachter de 1e plaat, met de beschrij-

ving van de volgende plaat op de keerzijde enz. De laatste pl., nl. het oude Amst. wapen, onbedrukt. — Tezamen aldus als kl. br. 12⁰ boekje later uitgegeven. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer J. W. Wurfbain.

Er zijn evenwel 20 van die staatsiewagens geweest. Zie R. W. P. de Vries, De inkomsten te Amst. blz. 13.

2144 Rijtoer van Willem III tijdens zijn verblijf te Amst.? — Serie van 4
B kleine, aaneenbehoorende breed 8⁰ plaatjes, waarvan de 2 eerste gen⁰ 1 en 2. Plaat 1: Een koets met 2 paarden, waarin de jonge Prins alléén gezeten is, en naar 2 nabijstaande personen uitziet. Pl. 2: Eenige edelen en knapen (pages?). Pl. (3): Eenige hellebaardiers. Pl. (4): 2 ruiters, 2 jongens, 2 vrouwen enz. Fraai geëtste serie znd. nm. v. grav. met adres van *Clemendt de Jonge* op pl. 1. Iedere pl. hg. 7.5, br. 14 à 16 dm., tezamen br. 58 dm. *Uiterst zeldz.* en nergens beschreven.

2147 (**7 Nov.**) Zinneprent op den vrede der Pyreneën en de verloving van
A Lodewijk XIV met de Spaansche Infante, waardoor een gedeelte van België aan Frankrijk kwam. — Zes zinneb. plaatjes, door *H. Goltzius* gegrav., uit de serie der 16 platen, door Bartsch vermeld onder N⁰ 77—92; elk met 2reg. Lat. gegrav. versje en de volgende inschriften: (1) Sapientia, (2) Fiducia, (3) Ratio, (4) Majestas, (5) Justitia, (6) Policia. Van deze plaatjes zijn de 3 eerste links, de andere regts gedrukt van een Lat. en daaronder een Holl. vers, ieder in 2 kol., op dezen vrede, nl.: „Optatae fructus pacis", enz. Znd. nm. v. dichter. Ieder plaatje hg. 14, br. 10 dm. Het geheel hg. 43, br. 50 dm. gr. br. fol. *Uiterst zeldzaam.*

2149 (**25 Nov.**) Verovering van Nyborg door de Ruyter. — Gezigt in vogel-
A vlugt van het beleg. Bovenaan de zee; links in de plaat een cartouche met Ital. opschrift en verklaring der letters in de plaat. Door *G. Bouttats.* Hg. 30, br. 38,5 dm. br. flo. Behoort denkelijk tot dezelfde serie als de platen genoemd onder N⁰ 2213.

2151 (**26 Nov.**) Nederlaag der Zweden op Funen. Met adres van *H. Allardt.* fol. — Is zeker door *S. Savry.* — K.

2153 (**1660. 23 Febr.**) Zinneprent op den dood van Karel Gustaaf. „'t Radt „van Avontueren" enz. Met adres van *H. Allardt.* br. fol.

In den Atlas J. Visser, verkocht 12 Nov. 1877 bij M. Nijhoff, kwam onder N⁰ 658 een ex. voor met adres van *F. v. Beusecom.*

De verkleinde en eenigszins veranderde navolging dezer plaat is tevens gebruikt als pl. 10 in: Roma Perturbata, 1705, op de twisten v. den Jansenisten bisschop P. Codde.

2155 (**25 Mei.**) Vrede tusschen Zweden, Denemarken en Polen, gesloten te
A Kopenhagen. — De vredesgodin geeft den afgevaardigden aan den oever der zee een olijftak; in het verschiet de Zweedsche en Deensche kusten; bovenaan op een afzonderl. plaatje de borstbeelden der 3 vorsten met hunne wapens. Onder de plaat een lofdicht in 2 kol.; ter weêrszijden de 34 vredesartikelen, alles in boekdr. Met adres: Amsterdam bij *Fr. v. Beusekom.* gr. fol. Drugulin, N⁰ 2517. — Welligt een latere uitgave van N⁰ 2096 B.

2156 Pl. 3. (**30 Mei.**) Gastmaal te 's Hage in het Mauritshuis, gegeven door de Staten van Holland. — Dez. plaat, doch vroegere en veel fraaijere druk met het volgende bovenschr. in boekdruk: „Afbeeldinge van het „Feest waermede de Heeren Staten van Hollandt ende West-Frieslandt „den Koningh van Engelandt getracteert hebben." Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

a Pl. 6. (**2 Junij.**) Vertrek van Karel II naar Scheveningen. — Dez. plaat, vroegere druk. Regts digt bij den rand der plaat een vuurbaak; de toren van Scheveningen nagenoeg in het midden der plaat; links digter aan het strand een zeer groot oorlogschip naast de haringbuis. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

b Deze *teekening* is niet met rood en zw. krijt, maar met O. I. en spijkerinkt, en is van denzelfden *A. v. d. Venne.* — K.

2157 (**30 Mei.**) Gastmaal te 's Hage. Afzonderlijke plaat, voorstellende Karel II tusschen zijne tante Elisabeth v. Boheme (?) en zijne zuster Maria v. Engeland gezeten, en den Prins v. Oranje omziende. De spiegels aan den muur zijn anders en grooter, en tegenover Karel links boven den schoorsteen hangt een portr. van den Keurvorst v. Brandenburg en zijne gemalin, Louise v. Oranje (thans in het museum op het Mauritshuis?). — De gasten zijn hier veel kleiner, doch in grooter aantal afgebeeld. Fraaije grav. znd. nm. Afgesn. ex., hg. 30, br. 50 dm. br. fol.

2157 A Zinneprent op het aanbieden in Holland van den Eng. kroon aan Karel II door Admiraal Monk. Deze plaat is dezelfde als N⁰ 2095 en vertoont regts eene open hal met zuilenrij en een zware kolom. In plaats van de 2 kleine wapens van Engeland en Holland is nu één groot Eng. wapen gegraveerd, en voor de zwerende afgevaardigden is hier Karel II, die door Monk gekroond wordt, in de plaats gekomen. Met 16reg. gegrav. vers van *H. Stam* in 4 kol. en adres van *H. Allard.* br. fol.

2157 B „Engeltjes Beklag-Reden op haer Sieck-Bedt." Opschrift van een gedicht in 2 kol. onder eene plaat, die Engeltje (namelijk Engeland) voorstelt, ziek liggende op een open ledikant, waarop van voren het Eng. wapen. Engeltje zegt: *„Nescio quo me vertam. I know not ackick way to „turne myself,"* en roept Karel II om tot haar te komen. Links van het bed staat: *M. Lanthall.* Zonder nm. v. grav., waarschijnlijk door *C. de Pas.* Hg. 20, met vers 40, br. 24 dm. fol. Heb ik in 1878 op eene auctie gezien.

2158 Vertrek van Karel II. — Naar en door *P. H. Schut.* br. fol. — Het bovenstuk (het portret enz.) is door *C. v. Dalen Jr.* — K.

2159 Als voren. — Dit is waarschijnlijk een latere staat dezer plaat, waarin het bovenschrift en het adres van *Dancker Danckersz* later gegraveerd is. — K.

Deze fraaije plaat is in 1688 op nieuw gebruikt voor het vertrek van den Prins v. Oranje uit Hellevoetsluis naar Engeland. Zie N⁰ 2716.

2160 A Vertrek van Karel II van Scheveningen. — Ongeveer in het midden de kerk v. h. dorp op een duin; in het midden meer links de koets v. den koning; links het schip. Fraaije *teekening* in rood krijt door *J. Lingelbach.* Hg. 19, br. 41 dm. br. fol.

In Museum Fodor, Catal. N° 240, is eene *teekening* door *W. v. d. Velde Jr.* van dit vertrek van Karel II van Scheveningen.

2171 (**Dec.**) Verschijning van een *geest* aan het Keurvorstel. hof van Brandenburg, enz. Niet door *M. Natalis,* doch door *C. de Pas.* — K.

2172 (**1661. 7 Junij.**) Amersfoortsche steentrekking van E. Meister. — Hierover bestaat eene: „Keiklucht van jok en ernst, door Ev. Meister. „Utr. J. v. Paddenburg. 1661." 4°, in 5 bedrijven, waarin op blz. 3 eene afbeeld. in houtsn. van de kei, waarboven een uil en de woorden *Satyr generalis.* In: Catal. der Maatsch. v. Ned. letterk. 1877. N° 4068.

2175 (**5 Julij.**) Marteling en dood van Ant. Hambroek en de zijnen op Formosa. fol. Is door *C. de Pas.* — K.

2176 Hetz. anders. br. fol. (Is door *C. de Pas.*) — K.

2176 A Dood van Ant. Hambroek op Formosa, en verovering van het fort Zelandia. — Gezigt van het eiland Formosa; links de stad *Tyawan;* regts het belegerde fort *Zelandia;* op den voorgrond Holl. krijgsvolk. Fraaije grav. Znd. nm. v. grav. (*S. Savry?*) Hg. 17, br. 28 dm. br. fol. Blijkens de letters A—I op de plaat, behoort hierbij eene uitlegging. Bij den Heer A. J. Nijland.

2176 B Moord van Hambroek enz. op Formosa. — Naauwkeurige, doch slechte kopie der Holl. plaat met Duitsch op- en onderschr. Onder de plaat eene Duitsche vertaling v. h. Holl. verhaal. Znd. nm. v. grav. „nach-„gedruckt zu Augspurg in Verlegung M. A. Hannas." Hg. en br. als voorg.

2177 Afscheid van Hambroek van zijne dochters, enz. (Door *J. Smies.*) Uit: Martinet, Vereen. Nederl.

2180 (**24 Aug.**) Moord op de dienstmaagd v. d. Domheer Gijsb. de Reuver te Utrecht. (Is door *C. de Pas.*) — K.

2181 (**12 Nov.**) Afbeelding van een zeemonster (Loligo). br. 4°. (Is door *S. Savry.*) — K.

2186 Zinneprent op den minnehandel tusschen Mej. E. Lestevenon en den Heer Gabr. Lalande. (Is door *C. de Pas.*) — K. — Hierover bestaan eene menigte pamphletten, comediën en verzen; zie o. a.: Catal. Maatsch. Ned. Letterk. 1877, I, 2, blz. 45, 46; Hilman, Tooneelstukken, N° 3381.

2189 (**1662. 19 Oct.**) Moord enz. van het kind van Abr. Boedijn en zijne bijzit Klaasje Jans. — Niet door *M. Natalis,* doch door *C. de Pas.* — K.

2190 (**1663. Jan.**) Zinneprent ter eere van Willem III. Met adres van *Crisp. de Pas.* br. fol. — Is zeker een 1e druk met eene oude verandering. — K.

b Dez. plaat, latere druk met het jaartal 1664. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. — Deze prent is dus waarschijnlijk ieder jaar tot 1666 op nieuw gebruikt.

2196 „Afbeeldinge en Beschrijv. v. de 3 aenmerckenwaerd. wonderen in ... „1664 t'Amsterdam ... voorgevallen" enz. — Van de Comeet berust de *teekening* bij den Heer J. W. Wurfbain.

2197 A (**1664. Oct.—Mrt. 1665.**) Togt van M. A. de Ruyter naar de kust van Guinea, ter herovering van onze door de Engelschen genomen bezittingen. — Plaat in 3 afdeelingen; in de bovenste helft de Nederl. vloot voor *del Mina* liggende, met de namen der scheepsbevelhebbers links in

de plaat; de onderste helft in 2 deelen: *a*. Gezigt op het fort Cormantijn. — *b*. Gezigt op „Cabo verde ofte 't Eylant Goeree". Znd. nm. v. grav. Hg. 18, br. 28.5 dm. br. 4°. Uit een of ander boek.

2199 **(15 Dec. O. S. of 1665. 6 Jan.)** „Beschryvinghe over de uytvaert
b „v. d. Doorlucht. Prince Wilhelm Frederich, Vorst tzu Nassauw" enz. — Beschrijving op 3 bladen, ieder van zes kolommen, en 4 bladen, ieder van 3 kol., bij een fraai ex. der 25 volledige bladen van deze begrafenis, geteekend door *F. Carré*, gegrav. door *M. Noe* en *C. Appeus*, terwijl *P. Langweer* de letters gegraveerd heeft. Met adres van S. R. Arumtsma, All. Stellingwerf en Sach. Sibema (te Leeuwarden ?) 1666.

Deze begrafenisplaten schijnen de zeldzaamste van allen te zijn, daar de Stedelijke Bibliotheek te Leeuwarden geen ex. bezit, ja zelfs in geheel Friesland geen ex. bekend is. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Grav. en op het Prentkabinet te Amst. is een ex., en in deze verzam. 1 zwart en 1 gekl. ex.

In dit exempl. zijn alle wapens, standaarden, schabrakken, wapenrokken enz. keurig met kleuren, goud en zilver afgezet door een bekwaam kunstenaar der 17e eeuw.

Zie hierover in het breede: W. Eekhoff, Catal. der Stedel. Kunstverzamel. te Leeuwarden, blz. 10, 11.

2200 **(1665. 6 Jan.)** Ongeluk van Prins Maurits, *alias* de brug te Franeker, in 3 bladen. Van deze 3 platen bestaan de volgende staten:

Plaat I. 1e *Staat*. De Prins, wiens paard nagenoeg de overzijde bereikt heeft, valt blootshoofds achterover, (zoodat zijn Malthezer kruis zigtbaar wordt) tusschen de paarden; het paard van den ruiter achter hem, op de brug, houdt den kop regts gewend en is met de achterpooten reeds op de brug. Znd. nummer.

2e *Staat*. Het paard van den Prins met de voorpooten op den oever; het paard op de brug heeft den kop opgeheven, terwijl de ruiter de teugels vasthoudt. Op het Prentkab. te Amst.

3e *Staat*. De Prins heeft een hoed op en klemt zich aan het paard vast, zoodat het kruis niet zigtbaar is; het paard op de brug strekt den kop naar beneden, heeft de achterpooten nog op den wal en de teugels om den hals; aan de overzijde zijn vele menschen weggeslepen.

4e *Staat*. Geheel als voren, doch de personen gen° 1—6.

Plaat II. 1e *Staat*. De Prins wordt uit het water getrokken, znd. eenig N° of adres.

2e *Staat*. De hoofdpersonen gen° 1—4.

Plaat III. 1e *Staat*. De Prins op den oever geknield na zijne redding; achter hem een weinig verder 2 staande personen, en aan de overzijde bij de ladder eene vrouw en een meisje.

2e *Staat*. Vlak achter den Prins een man, die hem bij den arm aanraakt, zoodat het meisje met de achterstaande vrouw bedekt zijn. Op het Prentkab. te Amst.

De 3 platen zijn na de invoeging der Nos. nog drie maal uitgeg. nl.:
1° tusschen 1650 en 1680 door *H. Allard*, wiens adres op de 3e pl. staat.
2° tusschen 1680 en 1710 door *H. Focken*, wiens adr. op de 1e pl. voorkomt.
3° tusschen 1710 en 1740 door *A*. en *H. de Leth*, wier adres op ieder der 3 platen gegrav. is.

2202 (**24 Jan.**) „Afbeeldinghe Hoedanigh de Hollandtsche Boots-gesellen „door d'Engelsche Rovers ... gevanckelyck weg gevoert zijn." fol. Is zeker door *S. Savry*. — K.

2203 (**14 Maart.**) Tweede oorlog met Engeland. — „Sinnebeelt voor den „Verstandigen over den Oorlog geresen tusschen Engelandt en de „Nederlanden... — Embleme pour les sages Esprits" enz. Opschriften boven een Holl. en Fransch vers, ieder in 2 kol. onder eene plaat, voorstellende links *Religio*, zittende en schreijende; voor haar in een strijdperk de Nederl. leeuw en Eng. dog, elkaâr een stuk vleesch betwistende, waarover Reintje de vos en een schaap regt spreken; bovenaan vele toeschouwers en 2 kometen. Znd. nm. v. grav. Hg. 19, met vers 48, br. 26 dm. Op 1 blad gr. br. fol. In Bibl. Duncan. 1665. II.

Indien op het eind der verzen niet gesproken werd over de Guineesche schatten, waarmede welligt de togt van de Ruyter in 1664—65 bedoeld is, zoude ik deze plaat om de voorstelling van *Religio* (zie N⁰ 2114) en Dierengevecht (N⁰ 2037) eerder voor eene plaat uit 1652 houden.

2204 „Een Christelyck Gebeth" enz. — Eene dezer houtsneden is later nog gebruikt voor den zeeslag in 1673 (N⁰ 2461).

2207 A „Den averegtschen Bisschop." Spotprent op Bern. v. Galen. — Kopie in lith. door *Emrik en Binger*. br. 4⁰. Voor: Arend, Vaderl. geschied., vervolgd door v. Vloten, IV, 1.

2208 b „Siet hier eens Bisschops dienst" enz. (Vergel. ook N⁰ 2339). — Deze alhier in de aanteekening ter loops vermelde plaat is een vroegere (?) staat van de plaat „De Geest v. Barentje v. Galen" en van een 2reg. Holl. curs. opschrift: „Siet hier" enz. voorzien. Onder de plaat een uitvoerig Holl. spotdicht in 2 kol. Znd. eenigen nm. Hg. 12, met op- en onderschrift 31, br. 16 dm. In Coll. A. G. de Visser.

2208 A „Begraeffenis en Testament vande Vrede." — Opschr. der verzen in 3 kol. in boekdr., onder eene plaat, waar de Vrede door de Zotheid ter aarde besteld wordt, terwijl Mars, Cromwell, Bisschop Barend en de Heraut met het testament van den Vrede achter het lijk gaan. Bovenaan is de bedevaart naar St. Frederik, waarnaast het varken v. d. Bisschop loopt. De pl. znd. nm. v. grav. hg. 17, met vers 37, br. 26 dm. Op 1 bl. fol.

2213 Vier (negen) platen van zeegevechten in den 2en Eng. oorlog. — De platen *e* en *f* zijn znd. nm. v. grav. evenals *a*, en ieder hg. 30, br. 37 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

2214 A (**13 Junij.**) Zeeslag bij Lestoffe onder Adm. v. Wassenaar. — Zeer uitvoerige schets*teekening* in O. I. inkt op 6 aaneensluitende bladen, waarschijnlijk gedurende den slag opgenomen en geteekend door *W. v. d. Velde*, met zeer vele geschreven bijvoegingen op de teekeningen zelve, welke door een deskundige van onzen tijd na 1840 met veel succes ontleed en tot een geheel gebragt zijn. Het geheel vormt eene belangrijke bijdrage tot de geschiedenis van dezen zeeslag. Blad 1—5 ieder breed 46 à 47, het laatste 20 dm., hg. 35 dm.

2215 Zeeslag voor Lestoffe. Door *H. Padtbrugge*. br. 4⁰. Uit: (L. v. d. Bosch,) Levens en daden der Zeehelden, 1676. Dl. II, 166. 4⁰.

2216 Hetz. anders. „Zeeslag tusschen de Engelse en Nederl. vloot op den 13
A „Junij A° 1665." Onderaan de uitlegging der cijfers 1—5 in de plaat. Door *F. v. Doesburgh.* Hg. 17, br. 28 dm. br. 4°. Gem. Fol. 952. Uit ?

2216 (**13 Junij** ?) Zinneprent op de dapperheid van Admiraal Egbert Meeuwisz
B Kortenaer, gesneuveld in den slag voor Lestoffe, en zijn bloedverwant Kapt. P. Clifford Cocq, gesneuveld in het Kanaal (1666?). — Afbeelding van hun beider wapens, omgeven door krijgstuig en met een scheepskroon gedekt. Znd. nm. v. grav. (door *Brasser.*) Hg. 12, br. 18,5 dm. kl. br. 4°. Onder de pl. twee 16reg. verzen naast elkaâr door *P. A. Wakkerdak,* waaruit blijkt door wien het plaatje gegrav. is, en dat Kapt. Clifford Cocq in een gevecht met Ducas (Duquesne?) vier vijandelijke bodems deed afdeinzen. Op 1 blad fol. Van de *hoogste zeldzaamheid.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

Niet vermeld door Wagenaar, noch in: de Jonge, Zeewezen.

2222 (**4 Nov.**) Lijkdienst voor Philips IV v. Spanje te Brussel in de kerk
A St. Gudule. — Groote afbeelding op 2 onder elkâar gehechte bladen van de „Chapelle ardente et pompe funèbre de Philippe IIII" in het koor der kathedraal te Brussel. Op den voorgrond de herauten met de verschillende kwartierwapens: ter weêrszijden de zittende geestelijken en autoriteiten. Alles gen° van A—Ee, welke uitlegging hier ontbreekt. Naar *L.* en *J. B. v. Eielt* door *J. Troyen,* met adres van *Pt. Cocus* te Brussel, 1666. Fraaije grav. hg. tezamen 87, br. 47 dm.

2222 (**Dec.**) Illuminatie v. h. Stadhuis te Gent ter eere van de troonsbestij-
B ging van Karel II van Spanje. — Gezigt van het Stadhuis (doch zonder toren); op den voorgrond regts eene groote zeshoekige en gebogen piramide, met een dubbelen adelaar bekroond; in het midden eene regtstandige piramide met eene kroon; links eene zeshoekige piramide met een wereldbol; de 3 piramides met lampions verlicht, terwijl links aan het einde eener straat op een toren (de Belfroot) een schitterend vuurwerk wordt afgestoken. Naar en door *J. Harrewyn* op *ijzer* geëtst te Brussel. br. fol. Hg. 48, br. 68 dm.

2223 (**1666.**) Serie van 16 ongen° plaatjes betreffende het leven van Prins
A Willem III, van zijne opvoeding als knaap tot zijn intogt te Londen (1688). Ieder hg. 9, br. 11 dm. met 1 of 2 curs. onderschr. Znd. nm. v. grav. (door of als *R. de Hooghe*), het eerste met adres van *C. Danckertsz.* Door mij op 1666 geplaatst, omdat de Prins in dit jaar tot Kind van Staat werd aangenomen en zijne officieele opvoeding een aanvang nam.

2226 (**11—14 Junij.**) Vierdaagsche zeeslag. Dez. plaat, andere druk met
b Fr. beschrijving in 3 kol. en uitlegging in 4 kol.

2227 Vierdaagsche zeeslag. — Deze plaat is dezelfde als N° 2078 (zeeslag bij
a Katwijk) met de volgende veranderingen: in plaats van h. portr. bovenin van M. H. Tromp, zijn de portretten van M. de Ruyter en C. Tromp gekomen; op den voorgrond regts is het zinkend schip weggesleept en een ander ingevoegd enz.; de kust op den achtergrond met de daarbij zijnde schepen, alsook het onderschrift zijn geheel veranderd.

c Dez. plaat, tweede staat met adres van *Fred. de Widt* (sic). Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

2228 Vierdaagsche zeeslag. — Deze plaat is dezelfde als het linker blad van N⁰ 1803 (zeeslag bij Duins in 1639), doch met de volgende aanzienlijke veranderingen: het onderste gedeelte (de zee) is hier het onderschrift geworden; de romp van het vroegere Holl. en Spaansche admiraalschip links is meer op den voorgrond en dus grooter gemaakt, doch het tuig en de zeilen onveranderd; op den linker rand is een halve brander bijgevoegd, evenals regts het zinkend schip; de Eng. kust en de daarbij geposteerde schepen zijn grootendeels veranderd, terwijl het bovenstuk geheel nieuw en gekopieerd is naar dat van N⁰ 2227. — Tusschen deze staat en die van N⁰ 1803 bestaat zeker nog een andere, wijl de veranderde plaat hier zeer sterk is afgesleten.

2233 Vierdaagsche zeeslag, 1e dag. — De schets*teekening* in potlood door *P. J. Schotel* voor de voorg. plaat, met bijgeschreven namen der schepen is bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2235 Dezelfde zeeslag, 3e dag. — Znd. nm. v. grav. met adres van *Dancker Danckerts*. br. fol. — Deze is niet door *Zeeman*; welligt door *Dancker Danckertsz.* — K.

2235 Hetzelfde anders, nl.: Het veroveren van het op de Gallopes aan den
A *a* grond geraakte Eng. admiraalschip *Royal Prince* van Ascue. Naar de schilderij van *W. v. d. Velde* op 's Rijks Mus. te Amst., door *W. Nieuhoff*. br. 4⁰. Uit: Engelb. Gerrits, Heldendaden ter zee.

b Hetzelfde. Fraaije *teekening* in kleuren door *M. Schouman* naar dezelfde schilderij. Hg. 30.5, br. 44 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn, evenals N⁰ 2230, waarvan deze een pendant is.

2236 Hetz. geheel anders. — Deze is niet door *Beerestraten*; welligt een verongelukte plaat van *Zeeman*. — K.

2237 Hetz. geheel anders. — Deze plaat is dezelfde als N⁰ 2077 (zeeslag bij Katwijk), met de volgende veranderingen: op den voorgrond regts zijn 2 booten, elkander beschietende, bijgegraveerd; op den achtergrond zijn de duinen ter weêrszijden uitgeslepen; bovenaan in plaats van de portr. van M. H. Tromp en Penn, de portretten van M. A. de Ruyter, C. Tromp en Ascue.

2237 Vierdaagsche zeeslag. — „De victorieuse zee slagh van de Hollanders,
A „tegens de Engelsche bevochten" enz. Op den voorgrond ongeveer in het midden de Admiraal de Ruyter met een in brand staand Eng. schip; regts de Admiraal Corn. Evertsz en de zinkende Eng. Schout-bij-Nacht van de Witte Vlag; in het verschiet regts de vlugtende Eng. vloot, links het opdagend eskader van Prins Robbert. Bovenaan het portret van M. A. de Ruyter in lauwerkransen en label met opschr.: „Praelium „navale inter Belgas et Anglos A⁰ 1666." (Verg. N⁰ 2078.) Met bovenst. 1reg. kapit. onderschr. en uitlegging der letters A—R en N⁰ 1—17 op de plaat. Znd. nm. v. grav., met adres van *J. Danckerts* te Amst. Hg. 42, br. 53 dm. gr. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

2237 De vierdaagsche zeeslag. Naar *W. v. Deventer* door *W. Steelink*. fol.
B In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A.

2239 „Het ten anker komen van een gedeelte der Nederl. vloot na den
A *b* „4daagschen zeeslag" enz. — Dez. voorstelling. Fraaije *teekening* in

kleuren door *M. Schouman* naar dezelfde schilderij. Hg. 30.5, br. 44 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2242 „Sinnebeelt voor gaeuwe geesten." — De Holl. leeuw in zijne omtuining
A staat gereed om een Eng. dog te bestrijden, die een standbeeld van Willem III, met een vaandel get. P. W. O. in de hand, staande op een afgehouwen tronk, aanbast; achter den leeuw een vos. Waarschijnlijk een plaatje uit een pamphlet van J. Rothe van 1666. — Een facsim. hiervan in lithogr. bij *Emrik en Binger*. br. 4⁰; in: Arend, Vaderl. geschied. IV, 1, bls. 790.

2245 (**20 Aug.**) Brandstichting der Engelschen op Terschelling. — Op een drijvende baal staan de initialen van den graveursnaam *H. M(ayer)*.

2246 (**3 Sept.**) Afbeelding van de vesting Charleroi, waarvoor de eerste
A steen gelegd is door Castel Rodrigo, Gouverneur der Nederl. Met uitvoerig gezigt op het omliggende land. Met gegrav. Holl. en Fransch onderschr. Met adres van (en door?) *A. Possemiers* te Gent. Hg. 32.5, br. 40 dm. br. fol.

2246 Plan van Charleroi. Door *L. Scherm* met adres van *P. Mortier* te Amst.
B br. 4⁰.

2249 (**12—16 Sept.**) Brand van Londen. — Plattegrond van de stad van
A Westminster tot de Katharinawerf, met het verbrande gedeelte oningevuld. Bovenaan links een 3reg. Holl. inschrift, regts het wapen; onderaan een Holl., Fransch en Eng. verhaal in 3 kol. in boekdr. Fraaije grav. znd. nm., met adres van *M. W. Doornick*. Hg. 30, met tekst 51, br. 56 dm. Op 1 blad gr. br. fol.

2249 Plan v. Londen, doch voornamelijk v. h. afgebrande gedeelte; onderaan
B een klein kaartje der geheele stad, en gegrav. uitlegg. der Nos. 1—100 en A—Z en *a—o*. Met Eng. opschr. in den regter bovenhoek. Door *W. Hollar* met adres van *Overton* (te Londen) 1666. Hg. 27.5, br. 35 dm. br. fol. (P. 1004 *b*.)

2251 Brand van Londen. — Deze plaat behoort in het pamphlet: „Londens „Puynhoop oft Godts Rechtvaerdige straffe ... door S. V. H. V. „Rott. 1666." 4⁰.

2252 (**10 Oct.**) Henry de Fleury ... Heer v. Buat, te 's Hage onthoofd. Door *J. L(uyken)*. 4⁰. Niet uit: Gottfried, Kronyk; doch uit: L. v. d. Bosch, Treurtoneel v. doorl. mannen. — K.

2253 De Fiskaal Kievit op de Gevangenpoort te 's Hage gebragt. Door *Vinkeles*. 12⁰. — Behoort op 1686. Zie (Fokke,) Gesch. X, 92.

2262 (**1667. 19—23 Junij.**) Overwinning bij Chatham en verovering van
A den Royal Charles. — Regts op den voorgrond 2 strijdende sloepen, waarachter de reeds veroverde Royal Charles; links andere oorlogsschepen. Geëtst door *H. F. Schaefels* 1847. Hg. 26, br. 37.5 dm. br. fol.

2269 Overwinning bij Chatham. — „Afbeeldinge v. de Riviere v. London."
c Dez. plaat, alleen het linker blad; latere druk, vermeerderd met enkele inschriften, en in den linker bovenhoek het opschr.: „Paskaart vertoo- „nende de Revier van London en Rochester" enz. 4⁰. Gem. fo. 2. Uit? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2270 Kaart v. d. mond v. d. Teems. br. fol. Zeker door *R. de Hooghe.*
b — K.

2271 Kaart v. de rivier v. Chatham, geëtst door *M. Coomans.* — Dez. plaat,
b doch vóór het adres van *Danckerts* en links 4½ dm. breeder; bovenaan links staat: *Part of Shepey*, terwijl later alleen staat: „*rt — pey.*" — Hierbij is ook de uitlegging, gedrukt bij P. Arentsz.

2275 Zinneprent op de Ruyter en W. J. v. Gent. Onafgemaakte plaat enz. fol. Stellig door *R. de Hooghe.* — K.

2276 Zinneprent ter eere van C. de Witt. br. fol. — Grootendeels door *R. de Hooghe*, doch de rand niet. — K.

2278 Gouden kop, aan C. de Witt vereerd wegens Chatham. — Dezelfde kop
A verkleind als voren, met opliggend deksel. Fraaije grav. waarschijnlijk op den titel van een boek van A. Loosjes Pz. (omstr. 1800) over C. de Witt. 8°. Proefdr. vóór alle letter.

Deze beker is in 1877 voor *f* 80,000 aan Baron Rothschild te Parijs verkocht.

2278 Kopie der voorstelling gelijk die geëmailleerd is op den beker, aan C. de
B Witt door de Staten v. Holland volgens resolutie v. 11 Julij 1667 geschonken; nl.: op den voorgrond links het fort Sheerness, regts Chatham, in het midden de vloot. Naar *A. Teerlink* door *D. Veelwaard.* De voorstelling hg. 8¼, br. 36 dm. *Zeer zeldz.*

2279 (**Julij ?**) Het binnenbrengen in het Goereesche zeegat van de Royal
A Charles. *Teekening* in kleuren door *J. Rutten* 1869, naar eene kopie in olieverw eener anonieme (?) schilderij in het bezit van de familie Hoog te Leiden, toegeschreven aan *v. d. Velde*, en afkomstig van de familie de Witt. Hg. 35, br. 53 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2281 (**31 Julij.**) Vrede te Breda. — „D'Eeuwige gedenckteeckenen v. de
A „Eng. en Nederl. Oorlog en Vreede." — Zeer slechte kopie van de 8 zijprentjes en onderste middenprent der plaat N° 2281 *a;* terwijl bovenin eene eenigszins veranderde en vergroote afbeelding v. h. sluiten van den vrede voorkomt, zooals die gezien wordt op N° 2283, nl. met vele zinneb. fig., die hier nog vermeerderd zijn. Met adres: Amst. *W. Karelsz*, Kunstverkooper in de Hoogstr. over het Oost-Ind. Huis, en later adres van *R. v. d. Hoeye.* Znd. nm. v. grav. Hg. 38, br. 51 dm. br. fol.

2281 Hetz. Kopie van het 4e bijplaatje. — Afbeelding van de markt te Breda;
B regts eene estrade, waarop de Nederl. maagd en Nederl. leeuw, en vele stellaadjes voor pektonnen. Titelpr. v. Arend, Geschied. IV, 1.

2288 Vrede te Breda. — Dez. plaat; andere, vroegere druk met adres van
b *J. Houwens* 1667. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2289 (**24 Aug.**) Publicatie van den Vrede. — Afdruk in lith. (?) van de
A originele publicatie met facsim. der zegels en handteek. 1 blad gr. fol. Het is mij onbekend, waarin dit blad behoort.

2290 Zinneprent op den Vrede. — „Vreedegezandt" enz. — Deze plaat is door *S. Savry.* — K. — Zijn met eenige verandering, nl. bijvoeging in de lucht: „Deus nobis haec otia fecit", gebruikt in 1714. (N° 3517.)

2291 „Zinne-Beeldt op het Vrede-Verbondt tusschen Engel. en Nederl." enz. Op den voorgrond liggen Mars en Vulcanus gebonden aan het altaar des vredes; regts beraadslagen de afgezanten over den vrede; links vreugdevuren; in het verschiet Breda. Bovenin dezelfde zinneb. voorstelling v. de vrede, welke op N⁰ 2283 voorkomt, welke oudere plaat voor deze voorstelling op nieuw gebruikt is, blijkens de bijgevoegde harceringen, veranderingen enz. Onder de pl. een uitvoerig Holl. vers in 4 kol. in boekdr. met adres van *H. Sweerts,* in de Calverstr. in de Dankbaarheyt. Met bovenst. opschr. Hg. 28, met vers 53, br. 35 dm. Bij den Heer A. v. Stolk.

2292 A (**7 Sept.**) Afbeelding van het vuurwerk in den Vijver te 's Hage na het sluiten van den vrede te Breda. Fraaije plaat, doch afgesn. exempl. znd. onderschr. of naam v. grav. Hg. 48, br. 59.5 dm. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2294 A (**1668.**) „Victoriën der Nederl. Geoct. O. Comp." enz. — Dez. plaat, doch vroegere, fraaijere druk, zonder Nos. in de plaat. Bovenaan in de plaats van de 2 portretten van Speelman en Radja Palaccsa met naamcijfer enz. is hier één fraai portret van Speelman gegrav. in med. met een groot label, waarop een 5reg. Holl. inschrift: *„Victorie der Macas- „saren"* enz. *Zeer zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

2301 (**1670. 25 Sept.**) „Beschrijving der nieuwlijks uitgevonden en geoc- „trojeerde Slang-brandspuiten . . . door derzelver Inventeur *Jan van der „Heide"* enz.

a 11e plaat. Brand van 2 huizen in de Nieuwstraat te Amst. — Zeer fraaije *teekening* in O. I. inkt en roet door *J. v. d. Heiden.* Hg. 29, br. 16 dm.

b Dez. voorstelling, schetsontwerp in zw. krijt voor het voorg.

12e plaat. Eene *teekening* hiervoor berust bij den Heer J. W. Wurfbain, eene andere in het Museum Fodor.

14e en 18e pl. De originele *teekeningen* in het Museum Fodor.

e 17e pl. Eene schets*teekening* der beeldjes voor deze plaat, doch in andere rigting. kl. fol. berust bij den Heer J. W. Wurfbain.

f 30e pl. „Afbeeldinghe van de nieu geïnventeerde en geoctroyeerde slang- „brandspuiten." Dez. plaat, latere druk; met het Fransche opschrift: „Dessin des Pompes" etc. van *c* bovenaan regts, doch znd. de 2 Holl. verzen van J. Petersom en A. Leeuw. Achter de woorden: „Nieuwelyck „uytgevonden" volgt: „en in Practyck gebragt en naar alle geleegen- „heeden van Plaats en Waateren bequamelyck geschikt" enz. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

d 31e pl. „Afbeelding der Geoctroyeerde Slangbrandspuiten" enz. — Dez. plaat, doch znd. het gegrav. 6reg. Holl. en Fransch onderschr. De gedrukte beschrijving in het Holl. en Fransch heeft het opschr.: „De „Nieuw geïnventeerde slangbrandspuiten," en: „Les Pompes à Boyaux."

e 36e pl. Afbeelding van eene brandspuit met Berigt en Instructie. Andere uitgave met uitlegging der letters A—O, en adres van *J. v. d. Heyden* en *J. v. d. Heyden de Jonge,* Generale Brandmeesters der stad Amst. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2301 v. d. Heiden, Brandspuiten. — Bij de beschrijving van dit werk heb ik
A op blz. 342 onder N⁰ 26 vermeld, dat er in 1867 bij G. D. Bom eenige oude koperen platen van dit werk verkocht zijn. Deze zijn toen aangekocht door nu wijlen Mr. Jer. de Vries, die daarvan eenige nieuwe drukken laten maken en mij een ex. geschonken heeft. Deze, nu hierbij gevoegde, nieuwe afdrukken zijn afkomstig van de volgende platen:

4.*b* Brand op Oudeschans, veel verkleind. kl. 4⁰.
5.*c* Brand Lauriergracht. kl. 4⁰.
14.*c* Brand Heerengr. bij Hartenstr., verkleind. kl. 4⁰.
16. Een uitgebrand huis zonder naam. kl. 4⁰.

De 4 bovenst. platen zijn waarschijnlijk alle door *J. v. d. Heiden* geëtst, en de afdrukken daarvan reeds in ouden tijd als *extra raar* opgeteekend.

30. Afbeelding gebruik der brandspuiten. br. fol.
31. Afdruk van het gegrav. bovenschrift der volgende plaat. br. fol.
31.*c* Afdruk der plaat: gebruik der brandspuiten. gr. br. fol.
34. Afdruk der plaat van de tuinspuitjes. br. fol.
36. Afdruk der brandspuit, ongeveer als 36*c*. br. 4⁰.
37. Brandspuit afgebeeld op N⁰ 37. br. 4⁰.
38.*c* Afbeelding eener brandspuit op wielen. br. 4⁰.
39. Vijf afbeeldingen van brandspuiten, nagenoeg allen als 39, waarvan 2 op wielen en 3 zonder. 5 pl. br. 4⁰.
41. Afdruk der plaat van de dubbele zuigpomp. br. 4⁰.

N⁰ 36*a* en *c* zijn dezelfde platen, doch in verschillende drukken, en 26*b* is eene spuit met vele veranderingen.

In 1655 beproefde een *hoepelsmid* te Neurenberg, Hans Haubach, een nieuwe soort brandspuitslang (zie Drugulin, N⁰ 2415 en 2454), van welke uitvinding men echter weinig nut schijnt getrokken te hebben.

2302 (**1671**.) Zinnepr. op den toestand dezes tijds. — „D'ontroerde Leeuw."
A De Britsche nijd ontsteekt met een toorts den brand (d. i. tweedragt) in een wereldbol, get.: *Belgium;* links de treurende Nederl. maagd en Leeuw, die 3 pijlen uit den bundel verloren heeft; bovenaan de Tijd met een label met genoemd inschrift. Slechte grav. met adres: Amsterdam bij Steven Swart. Titelpr. v. h. pamphlet van dien naam. Op de Koninkl. Bibl. Witte Coll. 1672. I.

2304 (**1672**.) „Orangien Wonderspiegel." — Deze moet na 1675 zijn uitgegeven, omdat de weigering van de Hertogelijke waardigheid van Gelderland door Willem III er op vermeld staat. Het exempl. in Coll. Franken is met adres van *J. de Ram* te Amst. en znd. eenigen nm. v. grav.

2306 Zinneprent op de verheffing van den Prins. — Op een ex. van deze
d plaat in de Collectie Franken staat boven de plaat in HS. van dien tijd, dat de uitgever (en graveur) er van, *Crisp. de Pas*, wegens deze plaat uit Holland is gebannen.

2307 Zinneprent op de verheffing van den Prins. — Dezelfde voorstelling,
A de Nederl. Maagd ziek te bed liggende, met het portret van d. Prins enz.; het gelaat van Huygens is zeer veranderd. Zonder eenigen naam.

(door *J Luyken.*) Gem.: Pag. 75. Hg. 13, br. 18 dm. br. 4°. In: M. Smallegange, Geslachtrekening v. Nassou. Amst. J. ten Hoorn. 1690· kl. 8°.

Voor dit boekje staat een fraai titelplaatje, door *J. Luyken* gegrav., Willem III en zijne 4 voorouders te paard voorstellende; en op blz. 100 een plaatje met 2 voorstellingen boven elkaâr van de opdragt van den Engelschen kroon en de kroning v. Willem III en Gemalin, eveneens door *J Luyken.*

2307 Vier zinneprenten op Willem III. Uit: L. Rotgans, Willem III. Utr. 1698.
B 4°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

a. Standbeeld van Willem III te paard. Titelpr. naar *G. Laris* (Lairesse) door *G. v. d. Gouwen.*

b. Allegorie op 's Prinsen verheffing tot de waardigheden zijner voorouders. Door *J. Baptist.*

c. Allegorie op 's Prinsen huwelijk. Door *denzelfde.*

d. Allegorie op zijne verheffing tot koning van Engeland. Door *denzelfde* naar *G. Lairesse.*

2308 Zinnepr. „De fabel van Apollo en Dafne", enz. De staat *a* bij mij is eigenlijk *b*; *b* is dezelfde als *a*, doch opgeplakt; *c* is uitgeslepen en een zeer late druk, geenszins *proefdruk.* Het is een druk ná de versregels. — K.

2308 Zinnepr. op Nederl. bevrijding door Willem III. — De Holl. leeuw,
A verschrikt door de verwoesting en door de aanrennende vijandelijke ruiterij, vlugt naar den Nederl. pijlbundel, die op een schild met het med. van Willem III en eene wapenrusting enz. ligt. Zeer fraaije gelijktijdige *penteekening* op perkament door *E. S. B.* Hg. 31, br. 36 dm. br. fol.

2312 Zinneprent op de verdrukking van Nederland en de verlossing door den Prins. Znd. nm. v. grav. kl. fol. Deze is uit: Valckenier, Verwirrtes Europa.

2314 „De 63 Geslachtwapenen van den Prins van Oraenjen" enz. Ook met de namen der Regenten v. Amst. Zeker door *G. Lairesse,* doch de wapens door *J. v. d. Aveele,* met diens naam op de 1e staat. — Hiervan zijn 5 staten aan den Heer J. Ph. v. d. Kellen bekend.

2317 (**25 Febr.**) Willem III, Kapt. Gen. der Unie, den eed afleggende. (Door *Decker* of *R. de Hooghe ?*) br. fol. Uit: v. d. Bosch, Tooneel des Oorlogs. 1675. 4°.

2320 „Het heerlijck Festin" enz. Met beschrijving in 2 kol. fol. — De pl. is op den voorgrond gemerkt *G. L(airesse).*

2323 Zinnepr. „Theatrum of Tragedie, gespeelt in 't jaar 1672" enz. — In het midden eene groote kerk, waarbij een groote boom (de Oranjestam), dien Jan en Keesje (de Witt) pogen om te hakken en de Arminianen met den aanhang der de Witten en den duivel willen omtrekken. In het midden op den voorgrond de varkens van den bisschop v. Munster; in het verschiet de moordtooneelen te Bodegraven. Zeer curieuse ets door *J. de Lambre.* Onderaan eene uitvoerige uitlegging in 24 zesreg. verzen van A—Z in boekdruk, van de letters op de plaat. Hg. 29.5, met vers 58, br, 42 dm. Op 1 blad gr. fol.

2325 (**14 April.**) Verschijning van een Engel aan Grietje Klaas te Zaandam. fol. Deze pl. is niet bij den Heer G. v. d. Netten, noch in Teijler's Museum.

2326 Verschijning aan Grietje Klaas te Zaandam. (Door *G. Lairesse.*) fol. — K.

2329 „Vrankrijks Staat-zucht, Trouwloosheid en Wreedheid." (Door *J. Luyken.*) 4°. — Dit werkje is niet in 1672, doch in 1690 te Leeuwarden verschenen, met titelpr. v. Luiken en 3 slechte grav. Zie: Tiele, Bibliotheek v. Pamfletten, N° 8976.

2330 (**11 Junij.**) Overtogt van den Rhijn bij het tolhuis te Lobith door het
A Fransche leger onder Turenne in tegenwoordigheid van Lodew. XIV. (Wagenaar, XIV, 30.) — Op den voorgrond regts de Fransche koning en staf, links de Fransche ruiterij, zich te water begevende; aan de overzijde Lobith en eene Holl. afdeeling. Met 1 reg. Fransch en Lat. onderschr.: *Dessiné sur les lieux par F. Vander Meulen, C. Simonneau* sc. Hg. 52, br. 96 dm. gr. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

2331 Fransche zinneb. ter eere van Lodewijk XIV. — Originele uitgave te
A Parijs bij C. de Sercy op 2 bladen, met de sonnetten van de Brianville in groote typen. Origineel van de onder N° 2331 beschreven plaat.

2335 (**30 Mei.**) „De Munstersche Moezelman of optocht der Papekinderen."' Deze plaat is een latere druk van de plaat uit den ouden Uilenspiegel, door *Luc. v. Leiden,* door mij beschreven in dit Supplement onder N° 367 A (4).

2335 „De Munstersche Moezelman" enz. — Kopie in lithogr. door *Emrik en*
A *Binger,* op 1 blad met eene kopie v. „Den averechtschen Bisschop.' br. 4°. Uit: Arend, Vaderl. Geschied. IV, 1.

2339 „Den averegtschen Bisschop." Deze plaat is beschreven onder N° 2207 en behoort op het jaar 1665.

2339 „De Roover op een wolf." — Bisschop Barend rijdt op een wolf, en
A wordt van achteren door den Dood, regts door een geest bedreigd, terwijl mijter en staf hem ontvallen. Bovenaan een 2reg. versje: „De Roover" enz. en onder de pl. 2 uitvoerige verzen in 2 kol., alles in boekdr. De plaat hg. 13, met verzen en opschr. 31, br. 18 dm. fol. In: Bibl. Duncan. 1665. II.

2339 Spotprent op den Bisschop v. Munster, Bernard v. Galen. — „Soo
B „d'Ridder Don Quichot met Sancho was verreese." — De bisschop, ruggelings op een zwijn gezeten, wordt door een met hammen en worst beladen monnik gevolgd, die 2 gezadelde zwijnen aan een touw geleidt; in den achtergrond een groot gebouw en een varkenshoeder. Onder de prent eene verklaring in verzen in 2 kol., en daaronder een 4reg. vers; nog lager een verhaal in verzen in 2 kol. over de toezending van 8 vetgemeste biggen door den Bisschop aan den Koning van Engeland als tegengeschenk voor 8 paarden. Znd. nm. v. grav. Hg. 11, met de opschr. en verzen 30, br. 16 dm. kl. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. — Vergelijk ook N° 2389.

2340 (**Junij.**) Plan v. Schenkenschans tusschen Waal en Rijn, waarboven een
A klein plaatje met profiel der schans. Duitsche grav. znd. nm., waaronder eene Duitsche uitlegging van 1672, toen het door den Koning v. Frankr. belegerd werd. Op 1 blad. fol.

2344 (**6 Junij.**) Zeeslag bij Solebay. — Afbeeld. v. den zeeslag; vooraan in
A het midden het schip van de Ruyter slaag met dat van den Hertog v. York, bovenaan 3 zeer kleine en slechte portretjes van: „A. d. de „Ruyter" (sic); regts dat van York, links van Montague. Zeer slechte, waarschijnlijk oude plaat met inschrift: *A. v. Hoorn exc. et inv.* Onder de plaat een verhaal en uitlegging in 3 kol. in boekdr. en adres van A. v. Hoorn, Prentverkooper aan de Hooglandsche kerk. De pl. hg. 26, met tekst 45, br. 42 dm. op 1 blad gr. br. fol. In: Bibl. Duncan. 1673. VI.

2344 De zeeslag bij Solesbay. Naar *J. A. Rust* door *C. L. v. Kesteren.* fol.
B In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A.

2349 (**3 Junij—22 Julij.**) „Gedenkteyckenen der wonderl. geschieden . . . in „1672." Dez. pl. ook met adres van *C. Allardt.*

2350 Als voren. — „Afbeeldinge van alle de stercke steden" enz. — Dez. pl. ook met adres van *C. Allardt.*

2350 (**2 Junij.**) Twee platen, waarvan eene met 8 groote en 23 kleinere
A plannen, en de andere met 8 groote en 17 kleinere plannen van vestingen en versterkte plaatsen, door de Franschen in dezen krijg veroverd. Beide door *J. Harrewijn.* 1684. Ieder hg. 30, br. 38 dm. br. fol.

2351 „Naeukeurige Afteyckening van de gelegentheyt der XVII Nederl. pro-
A „vincien waerin de bewalde, bemuurde, open steden enz. sijn afgebeelt." Kaart bijna geheel als voren; bovenaan de wapens der 17 Prov. Onder de pl. eene Holl. beschrijving in 3 kol. in boekdr., bij *Marc. Willemsz Doornick* te Amst. 1667. fol. In Coll. A. G. de Visser.

2355 (**6 Junij.**) Beleg en inneming van Rijnberk door Lodewijk XIV. (Wagenaar, XIV, 27.) — Bovenaan het plan der stad in med.; daaronder een gezigt op de stad met ammunitiewagens op den voorgrond. Onderaan „Rhinberg" en een 6reg. Fransch curs. onderschr. In fraai randw. De plaat door *Lud. de Châtillon.* Het randw. door *Le Clerc.* fol. In Coll. A. G. de Visser.

2358 (**11 Junij.**) Afbeelding van het Tolhuis bij Lobith enz. br. 4⁰. Uit: v. d. Bosch, Tooneel des Oorlogs. 1675. 4⁰.

2353 **19 Junij.** Beleg en inneming van Schenkenschans door Turenne, 19 Junij
A 1672. (Wagenaar, XIV, 34.) — Bovenaan een plan van de schans, in med., daaronder een gezigt op Schenkenschans en de Fransche aanvalswerken in vogelvlugt. Onderaan een 6reg. Fransch onderschrift. Zeer fraaije plaat (door *L. de Chatillon?*). In fraai randw. door *Le Clerc.* fol. In Coll. A. G. de Visser.

2360 (**14—24 Junij.**) Jan de Witt door J. de Graaff aangevallen en gewond. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Kok, Woordenb., en: Wagenaar, Geschied. verkort.

2361 (**21 unij.**) Het huis van Burgem. Langewagen te Hoorn geplunderd. (Door *H. L. Padtbrugge.*) br. 4⁰. Uit: Chronyck v. Hoorn, 1706. 8⁰. Blz. 228.

2361 (**18—21 Junij.**) Beleg en inneming van Doesburg door Lodewijk XIV
A in persoon. (Wagenaar, XIV, 34.) Bovenaan een plan van de stad; daaronder een gezigt van het beleg in vogelvlugt met het aandragen der Fransche schanskorven, en regts Lodewijk XIV op den voorgrond. Onder-

aan een 6reg. curs. Fransch onderschr. Door *Lud. de Châtillon.* fol. Proefdr. vóór het latere randw. door *Le Clerc.* In Coll. A. G. de Visser.

2362 (**23 Junij.**) „D'Heeren v. Utrecht presenteren des Stadts Sleutels" enz. Deze plaat behoort in: 't Ontroerde Nederlandt door de wapenen des Konings van Vrankrijk. Dl. I. Amst. 1674. 4°.

2362 A Utrecht bemagtigd. — Gezigt op Utrecht en omliggend land met het op- en intrekkend Fransche leger. Door *L. de Châtillon.* In fraai randw. door *Le Clerc.* fol.

2365 Afbeelding van 13 verwoeste dorpen en kasteelen in Utrecht. — Deze platen behooren alle in: 't Ontroerde Nederlandt door de wapenen des Konings van Vrankrijk. Dl. I. Amst. 1676. 4°.

2365 A Titelprent der 13 platen van de verwoeste kasteelen in het Sticht Utrecht. Op den voorgrond eene groote vierk. zerk voor een (niet ingevuld) opschrift; daarboven een urn; ter weêrszijden krijgstooneelen. Geëtst door *J. Serious.* 1673. br. 4°.

2368 A Beleg v. Aardenburg. — Hetz. anders, met inschr. boven in de plaat: *Aardenburgh.* Op den voorgrond een brug, waarbij de Fransche veldheer te paard enz.; in het verschiet de bestorming. Fraaije plaat, eenigszins anders dan de voorg. door *C. Decker.* Znd. nm. v. grav. br. fol. Uit: Valckenier, Verwirrtes Europa.

2368 B (**29 Junij.**) Aanval op en afslaan der Franschen van Aardenburg. Twee *teekeningen* in O. I. inkt door *J. Luiken.* br. 4°. In Mus. Teyler. Welligt zijn dit de originelen voor plaat N° 2368.

2373 *a* (**Julij.**) Tumult te Middelburg. — Deze 3 platen, gen° I—VI, namelijk 2 voorstellingen boven elkaâr op ééne plaat, zijn uit de 4e en beste uitgave van het „Heldendicht van P. J. Beronicius, Georgarchontoma-„chia of Boeren- en Overheidsstrijd, in Nederd. verzen nagevolgd door „J. B. Goes 1716." gr. 8°.

2374 *b* 4 Platen over dezelfde gebeurtenis. — Deze 4 platen onder dit N° beschreven zijn uit het werkkje: „Kort dog zakelijk verhaal van alle de „Plunderingen en Verwoestingen van Huizen en Goederen der Pagters." 2e dr. Met platen. Leiden 1748. 104 blz. kl. 8°. en behooren dus op 1748. — Het zijn echter de latere en opgegraveerde platen van een viertal door *C. Luyken* (waarvan onder *b* 2 pl. der 2e (doch 1e met de platen van *L.*) uitgave vermeld zijn), hetwelk behoort in de 2e en zeer zeldzame uitgave van het bovenvermelde werk van Beronicius, met Holl. en Lat. titels, nl.: „De weergalooze dichter P. J. Beronicius ten deele „vertaalt, met bijvoegsel van P. Rabus. — P. J. Beronicii poetae in-„comparab. quae extant. P. Rabus rec. Amst. J. ten Hoorn. 1692." 169 pp. kl. 8°. Hierin zijn: Titelprent (door *Rom. de Hooghe*) en 4 pl. met deze bladz. en onderschriften:

fol. 63. Als 's driestig onverstand. Is in de uitgave 1748 Titelprent.
— 75. Een kleine hoop van boeren. — — — gen° fol. 2.
— 83. Hoe deerlijk is hij in het naauw. — — — — — 79.
— 113. Hij wacht ontijdig derenis. — — — — — 14.

De eerste druk hiervan Rotterdam 1691 is zonder pltn.

In de uitgaven te Amst. J. ten Hoorn 1702 en N. ten Hoorn, 1716, Nederd. en Latijn, komen dezelfde 4 pl. van Luyken ook in fraaije afdrukken voor.

2379 „De Prins v. Oranje doet den eed als Stadhouder." Met 1 reg. curs. onderschr. (Door *R. de Hooghe?*) br. 4⁰. Get. Eerste deel fol. 73. Uit: J. S(ilvius), Leven en bedrijf v. Willem III.

2381 A *a* (**12 Aug.**) „Gedenck-teecken hoedanich Z. Hoogheyt de Prins v. Oranje „etc. als Stadthouder door Burgem. v. Amsterdam aldaer, den 12 Aug. „1672 ingehaelt, en den 15 dito uytgeleyt is." Bovenaan de Prins, bloothoofds, in fraai gewerkte kleeding, te paard, omringd van de standbeelden der 4 Oranjevorsten. Met 2 reg. Holl. kapit. onderschr. Daaronder 's Prinsen intogt te Amst. met bovenst. 2reg. Holl. onderschr. Fraaije pl. door *R. de Hooghe*, met adres v. *M. Doornick*. Hg. 48, br. 57 dm. br. fol.

b Dez. plaat, zeer fraaije proefdr. vóór het adres van *M. Doornick* en het onderschr. v. den intogt; de Prins heeft een fraaijen pluimhoed op en kleiner gezigt dan op de voorg. plaat. Beide pl. op de Koninkl. Biblioth. in de Witte Coll. 1672. I. N⁰ 34 en 33.

2382 A (**12 Julij—17 Aug.**) Beleg v. Groningen. — Uitvoerig plan van de legering der Munstersche en Keulsche troepen buiten de Ooster- en Heerepoorten van Gron. Met gegrav. inschrift: „Caerte v. de belegeringe „en opbrekinge der Bisschoppen v. Collen en Munster voor Groningen „van 9 Juli tot 16 Aug." Gegrav. door *Jan de Fries*. Met afzonderl. 2reg. bovenschr. in kapit. en onder de plaat een verhaal in 4 kol., beide in boekdr., met adres van *H. Roosingh* en *G. Claessen* te Gron. De pl. hg. 28, met tekst enz. 50, br. 69 dm.

2382 B „Afbeeldinge der stadt Groningen met omliggende forteressen. 1652." Plan der stad, waarboven de portr. in med. der 7 Friesche stadhouders. Bij deze plattegrond is eene gelijktijdige *geteekende* schets gevoegd der Munstersche en Keulsche Approches. De plattegr. gr. br. fol.

2382 C Ontzet v. Groningen, met eene vrij uitvoerige afteekening der Keulsche en Munstersche loopgraven. Gelijktijdige *teekening* znd. nm. Hg. 20. br. 30 dm. br. 4⁰.

2385 Groningen belegerd en ontzet. Met uitlegging N⁰ 1—18 bovenaan regts. Znd. nm. br. fol. Uit: v. d. Bosch, Tooneel des oorlogs. 1675. 4⁰.

2385 A (**17 Aug.**) Bombardement v. Groningen. „Eigentliche Abrisz und Ent- „wurff" enz. — Bovenaan ter weêrszijden de portr. der Bisschoppen v. Keulen en Munster. Onder de plaat een Duitsche verklaring. Op 1 blad fol. Gekleurd ex.

2387 A Afbeelding v. h. overblijfsel v. h. Studentenvaandel v. Groningen bij het beleg van 1672. Uit: Gron. Volksalm. v. 1844, blz. 135.

2387 B 2 Munstersche bezweringplaten bij het beleg van Groningen. Uit: Gron. Volksalm. v. 1839, blz. 157.

2389 A Beleg en ontzet v. Groningen. — Afbeelding van een fraaijen gedenkpenning op dit beleg, voorstellende: een gezigt der belegering met de 2 portr. in med. van de regeringsleden te Gron. tijdens het beleg; keerz.: het portr. van Willem III, borstb. regts, omgeven door 6 verkleinde ko-

piën der portretten, beschreven onder N⁰ 2327, met dit verschil, dat Rabenhaupt = Mars is. Moderne (?) grav. znd. nm. kl. 4⁰. Uit? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2389 B Drie spotdichten op den Bisschop van Munster, Bernard van Galen, in 1672. — *a.* Op het verlaten van de stad Groeningen (in 2 uitgaven). — *b.* Den hoogh-geachten viervotigen groot-tafelhouder van kloosters en kluysen, S. Anthoni Porcus enz. — *c.* Der Keulscher Bauren Vatter Unser. Tezamen 4 st. fol. In Coll. A. G. de Visser.

2393 (**19 Aug.**) Corn. de Witt op de pijnbank. (Door *R. Vinkeles?*) br. 12⁰. Uit: Martinet, Vereenigd Nederland.

2400 (**20 Aug.**) Moord der gebroeders de Witt. — Zw. kst. door *le maître aux ancres croisés.* Zou dit ook D. of C. Danckertsz (de ankers) kunnen zijn??

2401 Moord der de Witten. — Uitvoerige voorstelling op 4 platen enz.
a Pl. 1, 2 en 3 get.: *R. de Hooghe des. et fec.* 1672.
d Dez. platen (kopiën) znd. nm. Bij den Heer A. J. Nijland.

2401 A Moord der de Witten. — Hetz. anders. Plaat in 4 afdeel. Kopie der vorige pl. znd. nm. v. grav. met hetz. verhaal in 't Holl. en Fransch.

2402 Als voren. Origineele *teekening* enz. br. 4⁰. Zeker niet door *R. de Hooghe.* — K.

2404 A Moord der de Witten. — Hetz. naauwk. kopie der voorg. plaat znd. eenig in- of onderschrift of nm. v. grav. br. 4⁰. Get. Pag. 144. In: 't Ontroerde Nederlandt enz. Dl. I.

2405 Hetz. anders. Door *J. Luyken.* 4⁰. Uit: L. v. d. d. Bosch, Treurtoneel. — K.

2412 Afbeelding der wreedheden, bedreven aan de lijken van J. en C. de
a Witt. Met onderschr.: „Spiegel van Staet" enz. Tromp staat naast het schavot; boven de lijken 2 mannen op de galg.
b Dez. plaat, zonder Tromp en de beide mannen; geen volk in de poort enz.

2417 Andere uitvoerige voorstelling der lijken. Door *R. Roghman.* fol. — Hiervan bestaan 2 staten. — K.

2418 A Lijken der de Witten aan de galg hangende. — Gelijktijdige kopie in kleuren naar eene andere *teekening,* door *W. Paets* op de plaats vervaardigd. Hg. 24, br. 19 dm. 4⁰. — De originele *teekening* berust waarschijnlijk bij den Heer Mr. S. v. Gijn,

2420 Moord der de Witten. — Dit portret van C. de Witt is hetzelfde, dat
a op N⁰ 2414 voorkomt.
b Dez. plaat; latere staat, met bijvoeging van 2 ooijevaars op de middelste voorstelling. Op het Prentkabinet te Amst.

2420 A Geheel dezelfde voorstelling als 2420. Naauwkeurige Duitsche kopie, met Duitschen tekst in boekdr. in 2 kol. Gedrukt bij *Jac. Sandrart* te Neuremberg. fol. In Coll. A. G. de Visser.

2420 B Geheel als voren, doch omgekeerd; regts Joh. de W., links Corn. de W., met *Hollandsche* onderschriften. Met uitvoerig Duitsch opschrift boven, en Duitschen tekst in 3 kol. onder de plaat. Met adres van *Joh. Hoffmann* in Nürnberg. fol. In Coll. A. G. de Visser.

2420 C Hetz. anders. Links de voorstelling van het mishandelen der lijken; regts een portret van ?, hier gegeven voor dat van Corn. de W., in ov,

Daaronder links: „Staats-Spiegel vorgestellet an dem Herrn Corn. und „J. de Witt"; regts: „Abbilduug dess Corn. de Witt." Znd. eenigen nm. fol. — 2420 A—C in Coll. A. G. de Visser.

2421 A Kamer van Cornelis de Witt in de Gevangenpoort te 's Hage. Naauwkeurige *teekening* in O. I. inkt door *J. Rutten* 1667. Hg. 23, br. 29 dm. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2421 Deze plaat is de derde staat van N⁰ 2420, waarvan de sporen op de middelste voorstelling onderaan nog zigtbaar zijn; het portr. van C. de Witt is nu een geheel ander.

2423 Zinneprent op den dood der de Witten. — „De Tijd het Eeuwig Edict „vertrappende." — Deze prent is niet door *R. de Hooghe*, doch get. in den linker benedenhoek: *C. Decker*. — K.

2427 Moord der de Witten. — Hierover bestaat een treurspel: Bloedigen Haag enz., met andere stukken over J. de Graaf, vermeld in: Catal. Maatsch. Nederl. Letterk. 1847, I, 2, bl. 41 en 139.

2427 A Moord der de Witten. — Holl. en Lat. grafschrift en chronogram op de Gebr. de Witt. Gelijktijdig HS. kl. fol.

2432 (**6 Oct.**) Opschudding voor het huis van de Ruyter. — Znd. nm. v. grav. br. 12⁰. Uit: Chronyck v. Hoorn. 1706. 8⁰. Blz. 236.

2437 *a* „France Tirannye gepleegt op de Hollandtse Dorpen." — Deze plaat behoort in 't Ontroerde Nederlandt enz. Dl. I.

2439 (**28—30 Dec.**) Wreedheden der Franschen te Bodegraven en Zwammerdam. — Door *R. de Hooghe*. br. 4⁰. Uit: Valckenier, Verwirrtes Europa.

2442 A Fransche tyrannij. Titelpl. v. h. werkje: „Journael van dat tot Uytrecht „en Woerden bij de Franschen is voorgevallen." Verkl. voorstelling v. allerlei wreedheden. (Door *R. de Hooghe*.) 8⁰.

2445 *c* (**30 Dec.**) Verovering van Coevorden. — Dez. plaat, doch znd. eenige uitlegging onderaan. In: 't Ontroerde Nederlandt door de wapenen des Konings van Vrankrijk. Dl. I. Amst. 1674. 4⁰.

Hierop bestaat een tooneelspel: Meinert v. d. Thynen of de verrassing van Koevorden in 1672, door A. L. Lesturgeon. Koev. 1872. 8⁰. In: Catal. der Biblioth. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877. N⁰ 5089.

2450 A Verovering v. Coevorden. — Duitsche kopie v. h. voorg. plan van Coevorden, met Duitsch bovenschr. en uitlegging onderaan in boekdr. Te Neurenb. bij *J. C. Fuchs*. Op 1 blad fol.

Hierbij eene afbeelding v. een drinkglas, waarop bedoeld beleg geëtst is en een klein plan v. h. beleg met de handteek. v. den voornaamsten bevrijder M. v. d. Theynen. Lith. br. 12⁰. Uit: Drentsche Volksalm.

2456 A *a* (**1673.**) „Den Godt Israels en sijne Baniere." — „Koning Melchizedek „in 't Nieuwe Jeruzalem." — „De Throon Godts en des Lams." — Drie br. 4⁰ zinneprenten znd. nm. v. grav. op blz. 5, 7 en 10 van het pamphlet (van J. Rothe): „Een nieuwe hemel en aerde; Het Nieuwe Jeru„zalem; De Koningk Melchizedeck; De Baniere Godts. Amst. P. Arentsz. „1673." 4⁰.

Deze 3 prenten zijn ter toelichting van de zinnelooze, zoogen. politieke profetiën ten gunste v. h. Huis v. Oranje in bovengen. pamphlet nader uitgelegd.

b De 1e plaat der 3 bovenst., met opschrift: „Den Godt Israels" enz. Kopie in lith. door *Emrik en Binger* in: Arend, Vaderl. Geschied. IV, 2.

2458 (**Febr.?**) Willem III ontvangt de Ruyter aan den Uithoorn. Lith. naar
A *R. Craeyvanger*, door *J. A. Best.* br. fol. Uit: Nederl. Museum 1844. pl. 2.

2458 (**April.**) Verzoening van Tromp en de Ruyter. Naar *B. Wijnveld* door
B *J. H. Rennefeld.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A.

2460 (**13 Mei.**) Bouwen van een paalwerk en versterkte sluis bij Muiden
A voor het inunderen tegen de Franschen. Met bovenschr.: „'t Slot en de „Stadt Muyden." Znd. nm. (door *C. Decker*). br. 4⁰.

2461 (**1 - 8 Junij.**) „Journael of sekere beschrijv." enz. De houtsn. boven dit verhaal bestaat uit 2 stukken, waarvan het grootste en linker vroeger gebruikt is voor den zeeslag in 1665 (N⁰ 2204), links boven: „Een Christelyck Gebeth" enz.

2462 (**7, 14 Junij, 21 Aug.**) Drie zeeslagen tegen de Engelschen en Franschen. — Deze plaat, door *R. de Hooghe,* is later in 1704 op nieuw gebruikt met eenige verandering voor den zeeslag bij Malaga (N⁰ 3359).

2463 „Nederlantse Zeetriomphen 1673." — Het bovenstuk is zeker door *A. Blooteling.* — K.

2464 „Afbeeldinge v. de twee bloedige zeeslagen" enz. — Deze plaat is later in 1676 gebruikt voor den zeeslag bij Palermo (N⁰ 2581).

b Deze zelfde plaat wordt bij Drugulin, N⁰ 2829, vermeld, als met Duitsch opschrift en Duitschen tekst.

2464 „Afbeeldinge van de twee bloedige zeeslagen" enz. — Hetz., verkl. kopie
A der voorg. plaat. Fraaije grav. znd. nm. v. grav. Hg. 18, br. 29.5 dm. br. 4⁰. Hierbij behoort eene verklaring der letters en cijfers op de plaat. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2464 Hetz. anders, met de portr. van Lodewijk XIV, Karel II, Prins Robbert,
B de Ruyter en Tromp bovenin, en opschr.: „Eigentlicher See-Abriss Der „zweymal hefftig fürgegangenen Haubt-Schlacht." Onder de plaat Duitsche tekst in 2 kol. fol. Drugulin, N⁰ 2828.

2466 Afbeelding der 3 zeeslagen van 7 en 14 Junij en 2 Aug. — Deze behooren in: 't Ontroerde Nederlandt enz. Dl. II. — Plaat 2466 *b* is later in 1676 gebruikt voor den zeeslag bij Palermo (N⁰ 2582).

2467 „Pertin. Afbeeld." enz. Is evenals N⁰ 2462 zeker door *de Hooghe.* — K.

2468 „Afbeelding van de twee zeeslagen" enz. — Dez. plaat niet gebroken,
c met beschrijving in 5 kol. met opschrift: „Afbeelding en curieus verhaal van de derde Zeeslagh der Nederlanders" enz., gedrukt bij *M. Doornik* te Amst. Deze bij den Heer Mr. S. v. Gijn. Deze plaat is later gebruikt als
d N⁰ 2619. Dez. plaat, doorgebroken, en vroeger beschreven onder *b.*

2469 Geheel als voren, doch verkleind. — Deze plaat (door *C. Decker?*) is eene zeer naauwkeurige, doch verkleinde kopie van N⁰ 2464, niet van N⁰ 2469. Uit: L. v. d. Bosch, Tooneel d. Oorlogs.

b Dez. plaat, vroegere staat, met het opschrift, dat op de voorg. in curs. is, thans in staande letters.

2470 (**7 Junij.**) Zeeslag bij Schooneveld. — Op den voorgrond de Holl., regts
A de Eng. schepen. Lith. naar *P. J. Schotel.* br. fol. Uit: Heldendaden ter zee.

2471 (**11 Junij.**) Aankomst van Lodewijk XIV in het kamp voor Maastricht
A om het beleg der vesting bij te wonen. Met Lat. en Fransch onderschrift. Naar *F. v. d. Meulen* door *R. Bonnart.* gr. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2475 (**27 Junij.**) Beleg en verovering v. Maastricht. — Geheel anders als
A voren. Met het bombardement uit Wijck op de in het verschiet liggende stad en portret van Lodewijk XIV bovenin. Duitsche grav. znd. nm. met uitvoerige Duitsche beschrijving in boekdr. waarschijnlijk bij *P. Fürst* in Neurenb. Op 1 bl. fol.

2477 (**12** of **21, 22 Julij.**) „Pertin. Afbeeld ... v. d. ... Verovering v. „de Nieuwe of Lang-Acker-Schans." — Is zeker door *R. de Hooghe.* — K.

2479 Afbeelding v. de forten Langackerschans, Boonerschans en Bellingwolder-
A schans; in het verschiet links Winschoten. Bovenaan regts een gezigt op Langackerschans, links op Bellingwolderschans. Geëtst door *G. Bouttats.* Hg. 17, br. 36 dm. br. fol.

2485 (**21 Aug.**) Zeeslag bij Kijkduin. — Dez. voorstelling der voorg. plaat,
A doch znd. nm. v. *Stoopendaal* en van boven en terzijde een paar duim kleiner. Met 2reg. gegrav. Fransch inschrift: „Combat entre le Prince „Robert et de Ruiter." Bovenaan gem.: Tom. 3, pag. 161.

2485 Twee teekeningen in O. I. inkt van een grooten zeeslag tusschen de
B *a* Holl. en Eng. vloten, op 2 aaneenbehoorende bladen, waarschijnlijk door *W. v. d. Velde.* Ieder hg. 41.5, br. 64 dm. br. fol.

b Andere, kleinere afbeeld. v. een zeeslag, waarop links eene groote galei met riemen voorkomt. *Teekening* in O. I. inkt door *R. Muys* 1781, naar een origineel van *W. v. d. Velde.* Hg. 20, br. 42 dm. br. fol.

Ofschoon deze teekeningen (die waarschijnlijk den slag bij Kijkduin 21 Aug. 1673, voorstellen) niet met zekerheid zijn teregt te brengen heb ik ze, teneinde ze niet verloren zouden raken, hier vermeld.

2487 Hetz. „Victorieus zeegevecht" enz. Znd. nm. v. grav. br. fol. Het bovenstuk met dit opschrift is door *Luiken.* — K.

b Dez. plaat vóór het label van *Luiken* in de plaat. (Door *H. Padtbrugge?*) br. 4⁰. Gem.: 2e Deel, fol. 271. Uit: Leven en daden d. Zeehelden enz.

2488 Zeeslag v. Kijkduin. — „Vreeselijk gevecht tusschen d'Admiraalen Tromp „en Sprag," br. 4⁰. — Links staat: *B. Stoopendaal fecit.*

2489 Slag bij Kijkduin. — Dez. houtsn. slechtere druk, znd. de lucht en de
c brieven. Met bovenschr.: „De 3 victorieuse zeeslagen bevogten door de „Hollanders ... 1673." Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2490 „Nederlandsche Zeetriomf" enz. — Deze plaat is later in 1678 en 1697 gebruikt bij den Vrede van Nijmegen en dien van Rijswijk voor de portr. van Willem III en zijne bondgenooten. (N⁰ 2640 A en 2973.)

2492 „Nieuwe scheeps Batalien in 't licht gebracht door *R. Zeeman*" enz. — De beschrijving van deze 6 platen worde gewijzigd als volgt:

1. Titel als beschreven.

2. Op den voorgrond links 3 prijsgemaakte Eng. schepen, aan het voorste waarvan 2 masten afgeschoten zijn; op den achtergrond een Holl. driemaster met een Eng. prijsschip.
3. Vooraan links 2 Holl. schepen met 2 Engelsche; in het verschiet regts een hevig zeegevecht; op den voorgrond de mast van een gezonken schip.
4. Vooraan links 2 Eng. en 1 Holl. schip in gevecht, benevens een Holl. schip zinkende; op den achtergrond regts een hevig gevecht, op den voorgrond een bootje.
5. Vooraan links een zinkend Eng. schip en een ander, dat in brand staat en door het volk verlaten wordt, naast een Holl. schip; regts in den achtergrond vele schepen (Eng. vloot bij Chatham?) in brand; vooraan in het midden en regts de masten van 2 gezonken Eng. schepen.
6. Een Holl. schip in gevecht met 2 Eng. schepen, waarvan het voorste geënterd is; regts 2 Eng. en Holl. schepen in gevecht en 2 in brand. Op alle platen staat op een zeil de naam van *Zeeman.*

2494 „Leeuwenwraak aan de Maliebaan te Utrecht." — Deze plaat behoort op het jaar 1703 en is beschreven in dl. II onder N° 3204.

2496 Herovering van Naarden. br. 4°. Is uit: v. d. Bosch, Tooneel des Oorlogs. 1675. 4°.

2496 A (**12 Sept.**) „De belegering en 't Innemen van Naerden 12 Sept. 1673 „nevens de Caert van 't Sticht en Gelderlandt." Regts en onderaan de kaart, bovenaan links een afzonderl. cart. v. h. beleg, met den Prins en krijgsraad op den voorgrond, en uitlegging der letters A—T onder de voorstelling. Met bovenst. 2reg. curs. inschrift. Het cartouche in de manier van *R. de Hooghe;* de kaart is ouder en met adres van *H. Sweerts*. gr. br. fol.

2498 Verovering v. Naarden door den Prins v. Oranje. Door *J. Luyken.* br. fol. — Is uit: Valckenier, Verwirrtes Europa, doch komt daarin zeer zelden voor; meestal is eene plaat van *Decker* hiervoor in de plaats en deze bestaat niet met Holl. of Fr. onderschr.
Het carton hg. 15,5, br. 18.5 dm.; de geheele pl. hg. 39, br. 49 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2501 Verovering van Naarden. — Hetz. anders met 1 reg. curs. bovenschr. Znd. nm. v. grav. br. 4°. Is uit: 't Ontroerde Nederlandt enz. Dl. II.

2501 A Beleg van Naarden. — Plan der stad, waarboven regts het wapen. Znd. nm. (door *J. Harrewijn ?*). Daaronder een Holl. verhaal in 2 kol.: „Pertin. afbeeld. van 't beleg en overgaen van Naerden." Gedrukt te Amst. bij *C. Allardt* op den Dam. 1 blad fol.

2504 A (**1 Oct.**) Doorbraak van den dijk bij Coevorden. — Fraaije Duitsche kopie, met Duitsch bovenschr. en uitlegging en vertaling van het vers van *H. Selyns.* Znd. nm. v. grav. br. fol.

2505 Doorbraak van den dijk bij Koevorden enz. br. 4°. Is uit: Valckenier, Verwirrtes Europa.

2506 (**13 Nov.**) „De Verovering van Bon, Brueil, Rijnbach" enz. Is door *R. de Hooghe.* — K.

2507* Inneming van Bon, Brueil, Rijnbach enz. Met 1 reg. curs. bovenschr. Znd. nm. v. grav. br. 4°. Is uit: 't Ontroerde Nederlandt enz. Dl. II.

2508 De beschrijving, hier genoemd, behoort bij N⁰ 2786: Beleg v. Londonderry in 1689.

2509 (**23 Nov.**) „Gedenckteeckenen der Franse Vlucht uyt Uytrecht." —
b Dez. plaat znd. eenig onderschr. of uitlegging. In: 't Ontroerde Nederlandt enz. Dl. II.

2509 Spotprent op de vlugt der Franschen uit Utrecht. — „Francen opcraem
A „uyt Uytrecht" enz. De Maarschalk de Luxembourg, zittende op een door 2 vaten gevormd schuitje met krijgsattributen. Door *G. Bouttats* in ovaal. 8⁰. Drugulin, N⁰ 2849.

2514 „Figures satyriques des Français contre les Hollandais." — Deze origi-
b nelen door *Le Pottre* te Parijs, thans ook bij mij aanwezig, zijn van verschillende grootte. Bij plaat 2 staan de zijprentjes van de kopie onder de plaat. Deze platen zijn niet gen⁰ met 1—6, gelijk de kopiën.

2515 **1674.** „Princelijke Almanack voor 1674." — Dez. plaat, andere druk,
d met den Almanack, doch zonder het strookje met de namen der 30 personen en znd. Nos. in de plaat. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2527 (**Febr.**) Spotprent op den Keurvorst v. Keulen, Prins Willem v. Fur-
A stenberg. — Afbeelding van een man, half bisschop, half krijgsman, met bisschopsstaf en zwaard in de hand. In ov. met randschr.: „Afbeldinge van den ingebelden Heer Ceurvorst v. Ceulen". 2 reg. Ital. bovenschr. en onderschr.: „Quaet om baet". Grove grav. znd. nm. Hg. 16, br. 10½ dm. 4⁰.

2530 (**19 Febr.**) „Mercurius-Print," enz. — Volgens een ex. van den Heer Mr. S. v. Gijn, behoort de uitvoerige beschrijv. in 5 kol. genoemd bij de volgende plaat (N⁰ 2531), bij *deze* plaat.

2531 „Wonderlijke veranderingen" enz. gr. fol. Gem. 3. Znd. nm. v. grav. (Door *J. Sorious*). — K.

2532 Zinnepr. ter eere van Willem III en op den vrede met Engeland. —
A Bovenaan de Prins te paard, met grooten pluimhoed op, bijna geheel als op N⁰ 2381 A *b*; in het verschiet een zeeslag; onderaan het sluiten en ratificeren van den Vrede in 2 voorstell. naast elkâar, in randw. Fraaije gravure znd. nm., met (later) adres van *C. Allardt.* Hg. 53, br. 41.5 dm. fol. In: Coll. Romswinkel op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage.

2533 „Vrede tusschen Engelant en de Vereen. Nederl. te Londen" enz. Is de 2e pl. van N⁰ 2290, doch een latere staat met groote veranderingen, door *S. Savry.* — K.

2533 Zinneprent op den vrede tusschen Engeland en de Staten. — In het
A midden een statievertrek, waarin 4 personen, waarvan 1 staande den eed doet op een crucifix; bovenin de portr. in med. van Willem III en Karel II? en 2 faamfiguren met de banieren van Engeland en Oranje. Met allerlei bijwerk. Onderaan een oningevuld gebleven label boven een stadsgezigt. Znd. eenigen nm. (doch door *G. de Lairesse*). br. fol. Op het Prentkab. te Amst.

2533 Zinnepr. op den vrede met Engeland. — In het midden een gebouw
B met allegorisch bijwerk en den Markies del Fresno, Ambassadeur van Spanje, die als gemagtigde der Staten den Vrede in tegenwoordigheid der Eng. afgevaardigden onderteekent; bovenin de plaat eene vrouw met

de wapens van Spanje en Oranje, onderin een blanco label. Znd. nm. v. grav., doch in de manier van *J. Sorious*, znd. eenig opschrift of adres. Hg. 32¼, br. 43¼ dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2536 (**Maart.**) Twee spotprenten op den Munsterschen en Franschen na den
A vrede der Staten met Engeland. 1: De vlugtende haan. — 2: Het Munstersche zwijn gedood. Kopiën in lith. van *Emrik en Binger*. br. 4⁰. In: Arend, Vaderl. Geschied. IV.

2549 (**11, 12 Aug.**) Slag bij Senef. — Deze plaat is later in 1693 gebruikt voor den slag bij Londen en in 1709 voor dien bij Bergen. (Zie N⁰ 2890 en 3449).

2549 Slag bij Seneff. — Naauwk. kopie der voorg. plaat. Met opschr. „Eigent-
A „liche Vorstellung" etc. Duitsche grav. znd. nm., waaronder eene uitvoerige Duitsche beschrijving in 4 kol. in boekdr. met adres van *J. Hoffmann* te Neurenb. Op 1 blad. gr. br. fol.

2556 Hetz. anders; bovenaan een plan van den veldslag in med., daaronder
A een gezigt van den slag in vogelvlugt. Onderaan een 3 reg. curs. Fransch onderschr. (Door *L. de Chatillon*?) In fraai randw. door *S. Le Clerc*. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

2557 De Koninkl. Fransche standaard bij Seneffe veroverd. — Nagenoeg dez.
A voorst. als voren, doch met ander randw. en bovenschr. Onderaan een Lat., Fransch, Spaansch en Holl. sonnet in boekdr. met adres: Brussel. *G. Hockebaut*. De plaat hg. 17½, met op- en onderschr. 46, br. 20½, met vers 30 dm. fol.

2564 (**Oct.**) Beleg v. Grave. — Situatiekaart van de belegering en het om-
A liggende land. Zeer groote schets*teekening* znd. eenigen nm. of jaar. Hg. 72, br. 138 dm. gr. br. fol.

2567 (**30 Sept.**) Zinneprent op het huwelijk van Franc. Mollo (waarschijn-
A lijk een Italiaansch koopman) met Anna Maria Ooms, „gehuwwt den 30 „Sept. 1674." De echtgenooten staan voor een drievoet, waarop twee brandende harten, waaraan 2 engelen toortsen ontsteken. Met zeer veel zinnebeeldig bijwerk; bovenaan ter weêrszijden 3 Holl. verzen op labellen, waarin van Amsterdam als de plaats van het huwelijk en van de koopmanschap des echtgenoots gesproken wordt. Met bovenschrift: „*Felices ter et amplius* etc." Onderaan in klein cursijf: „*dedicato al illustriss. par. par Jeron. Parensi et Nic. Andrea Tursini.*" Fraaije zinnebeeldige plaat, zonder naam, doch zonder twijfel door *Rom. de Hooghe*. Hg. 48, br. 40 dm. fol. In den Atlas van den Heer R. W. P. de Vries.

2569 **Dec.** Nederlandsche schildersbent te Rome. — Zie N⁰ 3003 op het jaar
A 1700. Afbeeldingen van dezen schildersbent van c. 1650 komen voor in: Nederl. Archief voor Kunstgesch. III.

2571 (**1675. 22—29 Mei.**) Beleg en verovering van Dinant door de Fran-
A schen. (Niet bij Wagenaar). — Naar *F. v. d. Meulen* door *R. Bonnart*. zeer gr. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2573 (**27 Julij.**) Veldslag bij Rosentach. Door *J. Luiken*. — Deze en eenige andere platen v. Luiken behooren in: Valckenier, Verwirrtes Europa. fol. Deze bestaan niet met Fransch onderschr.

2574 (**4 Aug.**) Gevecht tusschen Turenne en Montecuculi bij Aschaffenburg. Dit is niet 4 Aug., doch de plaat *vuur* uit eene serie van platen, voor-

stellende de 4 elementen en 8 der 12 maanden, door *P. Nolpe.* Zie N⁰ 1965, waarvan dit zeer veel veranderde uitgave is. Hg. 41, met beschrijv. 60, br. 53 dm. Een gedeelte dezer plaat is door *R. de Hooghe.*

2574 A (**2 Aug.**) Inwijding en afbeelding van de nieuwe Synagoge der Portug. Israëliten tusschen de Muiderstraat en Muidergr. te Amsterdam, ingewijd 2 Aug. 1675. (Wagenaar, Amsterdam, II, 220.) Gezigt in het midden der Synagoge, stampvol met bezoekers; bovenaan zit de Amsterd. maagd, links de Godsdienst, regts een gezigt op de Synagoge van buiten; links de plattegrond. Ter weêrszijden in 3 (6) ovalen de namen der Rabbijnen en Opzieners. Onder de plaat eene uitlegging in Holl., Portug. en Fransch in boekdr., benevens een Holl., Lat. en Fransch sonnet van *Rom. de Hooghe*, een Portug. van *D. L. de Barrios* en een Hebr. van *S. d'Oliveira.* Door *R. de Hooghe*, met diens adres in de Kalverstr. te Amst. De pl. hg. 39, met tekst 58, br. 49 dm. *Zeer fraai en zeldzaam.*

De eerste synagoge der Portug. Israëliten was op Uilenburg, tegenover den Montalbaanstoren, genaamd *'t Huis van Jacob.*

2574 B De Portugesche Synagoge enz. Afbeelding met Holl. en Portug. 4reg. bovenschr.: „Tempel der Joden te Amsterdam, nieulijks uitgegeven by „Justus Danckerts." Znd. nm. v. grav. (door *R. de Hooghe*) Hg. 47, br. 58 dm. br. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

Hierbij 4 platen: Het voorhof der vrouwen. — De scholen en zuiverplaatsen. — De kast der wetboeken. — De preekstoel en binnentransen. — Znd. nm. (door *R. de Hooghe*). 4 bl., elk. hg. 24, br. 27 dm. br. 4⁰.

2578 A De 6 Overlieden of Vaders van het St. Lucasgild te Haarlem, waarvan er 4 aan tafel gezeten zijn en 2 ter weêrszijden er achter staan; voorts links de gildeknecht Knijff. De voorgestelde personen zijn: (1) G. Mulraet, geelgieter en drijver in koper. Geschilderd door *J. de Bray.* — (2) J. C. Marcellis, door *denzelfde.* — (3) J. de Bray, door *D. de Bray.* — (4) J. de Jong, door *zichzelven.* — (5) J. v. Goting, door *zichzelven.* — (6) D. de Bray, door *J. de Bray.* — (7) W. Knijff, door *J. de Bray.*

Afgemaakt Dec. 1675. Dit schilderstuk heeft eerst gehangen in het St. Lucas- of Schilderhuis op de Nieuwe Gracht te Haarlem, en is thans op 's Rijks Museum te Amst. — Kopie in O. I. inkt door *W. Hendriks.* (± 1800). Hg. 27, br. 38 dm. br. fol.

2581 (**1676. 8 Jan.**) Zeeslag bij Palermo. — Dit is dezelfde plaat als N⁰ 2464, voorstellende den zeeslag op 7 en 14 Junij 1673 bij Schooneveld, terwijl alle Eng. vlaggen zijn veranderd in Fransche met 3 lelies. Het bovenste gedeelte met inschrift enz. is geheel nieuw gegraveerd.

2582 Zeeslag bij Palermo. Deze plaat is dezelfde als N⁰ 2466*b* gebruikt voor den 2en zeeslag tegen de Engelschen en Franschen in 1673, doch van boven 1 dm. verkleind, zoodat het inschrift wegviel.

2583 A (**11 Mrt.**) Beleg en verovering van Bouchain door den Hertog van Orleans, 11 Mrt. 1676. (Wagenaar, XIV, 395). Gezigt in vogelvlugt van het beleg, in randwerk van krijgstropheën en met den plattegrond van B. Door *S. Le Clerc.* fol. Uit: Campagnes et Victoires de Louis XIV. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2584 (**22 April.**) Zeeslag bij Sicilie, waarin de Ruijter sneuvelt. Door *J. uiken.* br. fol. Uit: Valckenier, Verwirrtes Europa.

2585 Zeeslag bij Sicilië. — Deze plaat is eene naauwkeurige, doch verkl. kopie van N⁰ 2583.

2585 A Hetz. anders. — Afbeelding v. den zeeslag in lith. door *P. J. Schotel.* br. fol. Uit zijn werk: Heldendaden ter zee.

2585 B Zeeslag bij Sicilië en dood van Adm. de Ruijter. — Hetz. geheel anders; bovenaan een plan van positiën der vloten; daaronder een gezigt van den slag; onderaan een 16reg. Fransch onderschr. (Door *L. de Chatillon.*) In fraai randw. door *Le Clerc.* fol. Uit: Campagnes et Victoires de Louis XIV? In: Coll. A. G. de Visser.

2587 (**24 Oct.**) Begrafenis van den veldmaarschalk P. Wirtz te Amst. — Deze plaat is door mij op April geplaatst, doch behoort volgens: Wagenaar, Amsterdam II, blz. 105, op 24 Oct., daar Wirtz toen in de Oude kerk begraven werd.

2590 (**11 Junij.**) Zeeslag tusschen de Zweedsche en Deensche en Holl. vloten. — Deze plaat is zeker gegrav. door *R. de Hooghe*, doch vroeger gebruikt, en de letters ingegraveerd en de omtrekken der schepen opgesneden. — K.

2591 C. Tromp door den Koning van Denemarken tot ridder geslagen. Uit: Leven van Tromp.

2593 A (**Julij.**) Beleg v. Maastricht. — Profiel der stad en belegeringswerken. en kaart. der streek, met plattegrond der stad. Met Duitsche gegrav. uitlegging. Duitsche grav. znd. nm. br. fol.

2593 B Uitvoerig plan v. Maastricht en Wyck met alle belegeringswerken. Zeer groote situatiekaart, *geteekend* in 1675. Znd. nm. Hg. 73, br. 97 dm. Zeer gr. br. fol.

2593 C (**11 Julij.**) Beleg van Maastricht. — *Geteekend* plan van eene versterking der stad, die niet uitgevoerd is, met vele Fransche inschriften. Znd. nm. Hg. 50, br. 67 dm. br. fol.

2593 D Plan van Maastricht met eenige buitenwerken. *Teekening* znd. eenigen naam. Hg. 48, br. 55 dm. br. fol.

2593 E Plan van Maaseyck met versterkingen. *Teekening* znd nm. br. fol. Waarschijnlijk bij gelegenheid van bovenst. beleg.

2593 F Beleg van Maastricht. Geteekend plan van de vesting met de aanvalsliniën der Geälliëerden. Znd. nm. Hg. 29, br. 39 dm. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

2594 A Verschijning van een engel aan Jeske Klaas op het Realeneiland. — Dez. voorstelling doch omgekeerd. Regts de vrouw in 't bed, links de schoorsteen. Met 1 reg. onderschr. „A° 1676 is Jeske Klaas", enz. Znd. nm. (door *J.* (*de*) (*Pidder*), dezelfde, die de platen van de Tooverlantaarn in den Windhandel gemaakt heeft). br. 4°. Uiterst zeldzaam. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

2595 *b* is dezelfde pl. als *a*; *a* is de 1e staat van *Decker*. Op *a* en *b* zijn de verzen in boekdr. en op *c* gegrav. — K.

2598 Spotprent op J. Rothe en andere geestdrijvers: „Visioen van de tijden „der eeuwen", enz. — De proponent E. v. Someren preekte den 28 Jan

1674 over Daniel II, 44, 45, en gaf de preek *„Over de 5e Monarchie”* uit. Zie: Eigen Haard, 1878, blz. 40. Over de 5e monarchie bestaat ook een boek van A. de Raedt, De vijfde monarchie ofte 't rijke der Heyligen. Rott. 1674. 12°. Verk. in auctie Enschedé, Catal. N° 596. Dec. 1867.

2600 (**1677. 5 Febr.**) „Executie v. Kap. Bont” enz. Door *B. de Bakker*. br. 4°. Uit de serie, bij Kok, Amsterd. Jaarboeken vermeld.

2605 (**18 Maart.**) Begrafenis v. d. Ruyter. Door *J. Luyken*. br. fol. Is uit: L. v. d. Bosch, Leven der zeehelden; later gebruikt in: Sylvius, Saken v. Staet en Oorlogh. — K.

2605 A Afbeelding van de grafkelder der familie de Ruyter, zooals die zich bevond bij de opening in Dec. 1818. *Teekening* in kleuren door *G. Lamberts*. br. 4°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

2610 Zinnepr. ter eere van de Ruyter. — Bovenaan de Ruyter ten voeten uit, in Rom. kleeding, een drietand in de hand, terwijl de Nederl. Zeevaart voor hem knielt; achter hem de Nijd, die hem belaagt; bovenaan links de treurende Faam; in het verschiet een zeeslag; ter weêrszijden een zuil, waarop zijne overwinningen; onderaan een Romeinsche triumphtogt enz. Naar en door *J. v. Vianen*. Hg. 49, br. 58 dm. br. fol. Deze plaat heeft later in 1691 gediend voor Corn. Tromp en in 1692 voor den zeeslag bij la Hogue. In de Verzam. van Jhr. Mr. de Jonge.

2616 A (**April**). Inneming van Kamerijk. — Zeer uitvoerig plan der vesting met alle versterkingen en Fransche uitlegging van N° 1—76. *Geteekend* in kleuren, waarschijnlijk in dien tijd. Znd. nm. Hg. 60, br. 80 dm. gr. br. fol.

2616 B Inneming van Kamerijk. — Ander plan der vesting, waarschijnlijk *geteekend* tijdens het beleg. Met vele fortificatiën. Znd. nm. Hg. 31, br. 47 dm. br. fol.

2616 C Plan van de citadel van Kamerijk (1688). Teekening in kleuren. Hg. 31, br. 42 dm. br. fol.

2616 D Inneming van Kamerijk en St. Omer. — Afbeelding van de twee steden met hunne schanswerken. Met Duitsch opschr. en uitlegging in 4 kol., alles in boekdr. Op 1 blad fol.

2619 A (**11, 12 Julij.**) Zeeslag tusschen de Deensche en Zweedsche vloten. — Hetz. anders. Uitvoerige, zeer slecht gegraveerde voorstelling; vooraan regts de Zweedsche adm. Rotsteen; bovenaan 4 portr. in lauwertakken: links C. Tromp, daarnaast adm. Willem Bastiaansz. (Schepers), voorts de adm. Joël en Rotsteen. Met Holl. beschrijving in 4 kol. in boekdr. en adres van *J. Robijn*, dat ook op de plaat voorkomt. De pl. hg. 37, met tekst 52, br. 51 dm. Op 1 blad gr. br. fol. In Bibl. Duncan. 1677. III.

2619 B (**20 Julij.**) Kapt. P. Goutschalck verdedigt zijn koopvaardijschip Livorno tegen 2 Fransche oorlogschepen in het Kanaal en ontkomt. (de Jonge, Zeewezen. III, 2. bl. 283—88.) Afbeelding van den eerepenning hem door de reeders geschonken; regts het gevecht, links de keerzijde met een 10reg. Holl. vers van *D. Schelte*, met randschr. Door *J. Goeree*. Op 1 br. 4° plaatje. Bij den Heer A. J. Nijland.

2620 (**14 Nov.**) Huwelijk van den Prins v. Oranje met Prinses Maria v. York. — Oude prent uit den tijd van *Saenredam*, welligt door *W. Hondius*, zeer afgesleten en nu veranderd. — K. — Verg. N° 1836 *b*.

2626 (**1678. 9 Maart.**) Beleg v. Gent. Door *J. Luyken*. br. 4⁰. Eerst in de: Mercure Français, 12 deeltjes, waarin 3 plaatjes: Rugen, Straalsund en Gend. Later in: Vervolg op Pers, Romeinsche adelaar, door L. v. d. Bosch. — K.

2628 (**26 Maart.**) Het Fransche leger voor Yperen in Vlaanderen. (Naar en door *v. d. Meulen.*) gr. fol. —Deze pl. is niet zeldzaam, en thans te Parijs aan *La chalcographie du Louvre*, alwaar de koperen plaat berust, te koop. — K.

2628 A Beleg en verovering van Yperen door Lodewijk XIV. — Gezigt van het beleg in vogelvlugt; op den voorgrond de Koning te paard, wien een ruiter het berigt der overgave brengt; bovenaan de plattegrond der vesting, onderaan eene Fransche inscriptie. Door *Marot*. Hg. 42, br. 36 dm. fol.

2628 B Hetz. anders; bovenaan een plan der citadel van Yperen, daaronder een gezigt van den aanval op de contre-escarpe in den nacht van 24/25 Maart. Onderaan een 9reg. Fransch verhaal van het beleg. In fraai randw. De plaat door *Lud. de Châtillon*, het randw. door *Le Clerc*. fol. Uit: Campagnes et victoires de Louis XIV? In Coll. A. G. de Visser.

2630 (**14 Aug.**) Slag van St. Denis in Henegouwen. (Door *J. Luiken.*) br. fol. Is uit: Muller, Vervolg op de Duitsche uitgave van Valckenier.

b Dez. plaat, proefdr. vóór het onderschr. en de Nos. in de plaat. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2631 Hetz. anders, alleen de veldslag enz. (Door *Luiken.*) br. fol. Is uit: Sylvius, Vervolg op Aitzema.

2632 Hetz. meer verkl. (Waarschijnlijk door *J. Luiken.*) br. 4⁰. Gem. 1e Dl., blz. 345. Is uit: Sylvius, Leven van Willem III.

2632 A „Gevecht voor Bergen in Henegouwe op d. 14 Augusti 1678." Znd. nm. v. grav. Bovenaan get. fol. 166. 4⁰. Is uit: Holl. Mercurius.

2633 A (**10 Aug.**) Vrede te Nijmegen. — Zeer slechte kopie der fraaije plaat van *Luiken*. Met 3 afzonderl. voorstellingen boven de plaat en 4 (dus 8) ter weêrszijden. Met 2 reg. curs. gegrav. onderschr. Znd. nm. v. grav. met adres van *H. Visjager*. Hg. 45, br. 55 dm. fol.

2637 *a* Zinneprent op den vrede van Nijmegen. — In het midden de „Confe„rentie kamer alwaar de Vreede Beëdight wert;" bovenaan het inhalen van den Franschen Ambassadeur d'Avaux te 's Hage, 28 Sept.; ter weêrszijden 2 compartimenten, gem. A—D, van de feesten en illuminatiën; onderaan een 8reg. vers in 2 kol.: „Hier siet men Neederlandt" enz. en de uitlegging der 4 vakken. Znd. nm. v. grav. met adres van *C. Allard*. Hg. 40.5, br. 48.5 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

b Dez. plaat, met later adres van *Fr. Carelse*, in de Leytse straat bij 't Coninxpleyn in de gekroonde Kunst Pars. Vroeger reeds vermeld.

2640 (**20 Sept.**) Zinneprent op de ratificatie van den vrede van Nijmegen. — „Tafereel ofte een korte Vertooningh" enz. — Voortreffelijke ets door een schilder. Zeer fraai en *zeldzaam*. — K.

2640 A Zinneprent op hetz. — Bovenaan eene groote voorstelling in randw., waarop de buste van Willem III, omringd door allerlei zinneb. gedaanten, vlaggen enz., door zeepaarden en meerminnen over den oceaan getrokken wordt; achter hem een ander vaartuig met den Koning Karel II van

Spanje; in de lucht de borstb. van den Keurvorst v. Brandenburg en den Koning v. Denemarken? in med. van eikentakken. Onder deze voorstelling 3 kleinere met Mercurius, het sluiten van den vrede en vuurwerk. Met uitvoerigen Holl. tekst in 3 kol. „Nederl. Zeetriomf" enz., gedrukt t'Amst. bij *Jac. Robijn* 1678. De plaat hg. 34.5, met tekst 54.5, br. 40 dm. Op 1 blad gr. fol. Op het Prentkab. te Leiden.

Latere druk van N⁰ 2490, naderhand op nieuw gebruikt voor N⁰ 2973.

2641 Zinnepr. op den vrede te Nijmegen. — „De cracht des Pays." Oude zinnepr. door *P. Baltensz*, wiens naam op deze staat is weggesneden, vroeger reeds gebruikt voor het Twaalfjarig Bestand in 1609 en voor den vrede van Munster in 1648 (N° 1957), doch waarbij nu onderaan ingevoegd is: „Bij *Jacobus Petersz.* op de hoek van de Valkstrat, „Antw. 1678."

2646 (**1680. Febr.**) „De triomfeerende Vredekoets of de ondankbaare triom„feerder." — Een predikant, met lauweren omkranst, zit op een wagen, waarop *Vrede* staat en die door den Vrede gevoerd wordt naar eene volle kerk, waar iemand staat te preeken; op den voorgrond regts, links en in het midden een predikant? Met opschrift in de plaat: *Vreedewaagen*. Met vers van 6 vierreg. coupletten, geteekend: *Domini est salus.* De pl. hg. 14, met opschrift en vers 34, br. 17 dm. Zie N⁰ 2648. In den Atlas van den Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

2648 „De gekuypte Edicktkamer" enz. Op een ex. dezer prent bij den Heer A. J. Nijland staat in HS. 1693.

2649 „De sleutel v. d. gekuypte kruywagen" enz. Met gefingeerd adres van Teun Tomisse in de Voelstraat te Leiden.

Deze platen 2646 tot 2649 zouden volgens anderen betrekking hebben op den predikant Th. Dominicus.

2649 A Een man, op een kruiwagen zittende, wordt door tal van andere lieden aan een lang touw naar de Luth. koepelkerk op den Singel te Amst. voortgetrokken; twee andere mannen drijven de trekkers aan, terwijl aan een dier beiden door den duivel iets ingeblazen wordt; intusschen wordt een persoon door den kruiwagen overreden; bovenaan links zijn eenige mannen bezig een ton te kuipen. Znd. eenig opschr. of nm. Hg. 17, br. 42 dm. br. fol.

Deze plaat zoude volgens den Heer v. Dam v. Noordeloos doelen op het beroep naar Amst. van Ds. Theod. Dominicus, Luth. pred. te Leiden in 1683, waar hij tegen den wil van velen werd ontvangen en van onregtzinnigheid beschuldigd; van de Luth. koepelkerk had hij 24 Oct. 1668 den eersten steen gelegd. Hij overleed 26 Maart 1713.

2649 B „Vergadering der Malcontente" Lutheranen te Valkenburg bij Leiden. (Niet bij Wagenaar noch bij Dom. Nieuwenhuis vermeld.) — Plaat in 3 afdeelingen. Bovenaan naast elkaar: *a.* Het huis Valkenburg, waar de bijeenkomsten plaats hadden. — *b.* Bijeenkomst op een zolder in genoemd huis. — Daaronder een gezigt van het dorp Valkenburg. Onder iedere afbeelding Bijbelspreuken. Znd. nm. v. grav. Hg. $28^3/_4$, br. $29^1/_2$ dm. 4°. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2658 (**1681. Junij.**) Openbare zegenuitdeeling van M. v. Ariano, Capucijner
A monnik te Antw. — Zijn portr., borstb. regts in ov., met Duitsch boven- en onderschr. en terzijde, in boekdr. Op 1 blad fol.

2659 (**1682 26 Jan.**) „Watersnoot in 1682." — Is uit: Pers, Romeinsche Adelaar. — K.

2660 Afbeelding van de poort en gezigt op de binnenplaats van het Delftsche
A Begijnhof, met opschrift: „Een buurlijk Bagijneboek, dienstig voor alle „Katholijken. Door J. C. v. Bleiswijk, Oud-Burgem. v. Delft." (Delft, A. Voorstad. 1682.) 4⁰. Titelpr. van dit verzoenende en irenische werk van den Oud-Burgem. Facsimile in lith. door *Emrik en Binger.* br. 4⁰. Voor: Arend, Geschied. IV, 2, blz. 245.

2661 „178 Verloste Slaven bedauken de Burgemeesters v. Amsterdam" enz. Is uit: Dan, Historie v. Barbarije. — De 2e pl. is eene processie in Orleans, uit hetz. werk. — K.

2665 (**1684. Jan.**) „Afbeeldinge v. d. seldsamen ... Antwerpschen ijsganck" enz. — Volstrekt geen slechte, zelfs zeer goede plaat; dit is de 2e staat, waarop de derde regel gedeeltelijk is uitgeslepen. — K.

2666 (**Junij.**) Luxemburg belegerd door Crequy. Uitvoerige zinnepr. ter eere
A der Franschen, met bovenschr.: „Les actions heroïques de Louis le Grand, „en 1684," en in het midden: „La prise de Luxembourg" enz. Op den voorgrond de Maarschalk de Crequy, de Prins de Conti en andere edellieden te paard; in het verschiet Luxemburg, onderaan eene afbeeld. v. h. gebombardeerde Genua, enz. Door en met adres van *N. Langlois* Parijs. Groote voorst. op 2 bl. Hg. 87, br. 56 dm. Zeer gr. fol.

2667 Hetzelfde. — Plan v. Luxemburg met de loopgraven enz. en Duitsche
A gegrav. uitlegging. Duitsche grav. znd. nm. br. fol.

2667 Hetzelfde. — Plan der vesting. Zeer fraaije en uitvoerige, gelijktijdige
B Fransche *teekening* znd. nm. Hg. 35, br. 41 dm. br. fol.

2667 Beleg van Luxemburg. — Plan der vesting met adres: Paris, *H. Jaillot*
C 1684. Znd. nm. v. grav. br. fol.

2667 Plan van Luxemburg met de nieuwe fortificatien. — Uitvoerig en fraai
D geteekend, znd. eenigen nm. Hg. 51, br. 68 dm. gr. br. fol.

2668 Zinneprent op de pogingen van d'Avaux om Amsterdam tegen den Prins op te zetten. — „Vette koe van Farao" enz. Is zeker door *R. de Hooghe,* niet door *Marlois.* — K.

2670 Ommegang te Antw. — Hetz. anders, door *J. Luiken.* br. fol. Get. f. 42. Is uit: E. Brown, Reizen. — K.

2671 (**Junij.**) Gedeelte eener groote zinneprent van *Phil. Bouttats* te Antw.,
A ter eere van de overwinningen, door het Huis v. Oostenrijk op de Turken behaald. — Het onderstuk der plaat, waarop de Faam de trompet blazende over het bombardement van Genua, de Victorie van St. Maura enz. Dit onderdeel is slechts hg. 23, br. 54 dm. br. fol.

2672 (**1685. 8 Oct.**) Herroeping v. h. Edict v. Nantes. Is door *J. Luiken.* br. fol. Bovenaan get.: 4e dl. fol. 472 enz. Uit Benoit, Geref. kerke in Vrankrijk. Amst. 1696. fol. — K.

2672 Komst der Fransche Protestanten. — Spotprent op den Paus en de
A Jezuiten. Twee aangezigten in med., die, omgekeerd, een duivel en een nar verbeelden. Dez. voorstelling als in 1705 in *Roma Perturbata,* pl. 1,

is afgebeeld. (Zie dit werk, Dl. II, blz. 82, pl. 1.) Met twee 4reg. verzen onder en boven de afbeeldingen. Kopie in lith. door *Emrik en Binger*. Voor Arend, Vaderl. Geschied. IV, 2, blz. 360.

Prof. J. v. Vloten plaatst deze plaat op dit jaar in bovengen. werk, en het schijnt dus, dat hij eene afbeelding met het jaar 1685 gevonden heeft, waarnaar deze gevolgd is en die mij onbekend is gebleven.

2673 Tirannien tegen de Gereformeerden in Frankrijk. — Hierbij behoort ook: Vrankrijks Staatszucht. Zie N⁰ 2795.

2673 A Ontvangst der Emigrés te Amst. Naar *J. C. Vaarberg* door *H. Sluyter D.Jz.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N⁰ 21 A.

2678 (**1686.**) Zinneprent tegen de Fransche vervolgingen in de Paltz. „De „Fransche Python" enz. — Is ook bij mij. — Deze plaat is later gebruikt als pl. 11 in Roma perturbata, met een ander vers.

2678 A „Vers du ballet des Fameux, Dancé sur le théâtre de la grande Salle de „l'hôtel d'Orange à la Haye." 16 ff. (12 blz.) fol. — Dit ballet is gedanst door den Prins v. Oranje, den Prince Palatin, den Prince Talmond, den Heer v. Zuylesteyn enz. In de Bibliotheca Thysiana te Leiden is eene brochure over het ballet in 1686, doch daar deze zich bevindt tusschen stukken van 1648 enz., is het waarschijnlijk van vroegeren datum.

2682 Zinneprent ter eere van Willem III, wiens borstb. in med. door 4 geniussen gedragen wordt, op een wagen, staande op een wereldbol, die door de schildknapen der 7 Provinciën ondersteund wordt; in het verschiet de zee; ter weêrszijden Mars en Venus; onderaan de „Almanach „perpetuel". Naar en door *J. G. Seiller*. Hg. 70.5, br. 51 dm. gr. fol. In: Coll. Franken. Afgesneden ex. — Vroeger abusief vermeld als: Triomfwagen v. Willem III in den hemel.

2683 A „Amsterdamsche Kermis, vertonende de Burgerij in de Wapenen, sich „presenterende aan de Burgemeisteren. — Foire d'Amsterdam" etc. — Eenregelig opschrift boven een uitvoerig gezigt van den Dam, het Water, het Commandantshuis enz. Met de 5 regimenten paraderende. Naar en door *D. Marot*. Met adres: Amst. *J. Gole*. 2 bladen, ieder hg. 65, tezamen br. 94 dm. gr. br. fol. — Wijl deze plaat geheel een pendant is van de Haagsche Kermis, onder N⁰ 2683 beschreven, en znd. jrt. is, heb ik die op dit jaar geplaatst.

2684 A Wandelrid van den Prins v. Oranje langs het Scheveningsche strand in eene met 6 paarden bespannen koets. Voorstelling omstreeks dezen tijd gegrav. door *E. de Gendt* naar de fraaije schilderij van *A. v. d. Velde* in het Louvre te Parijs. Met adres van *de Ghendt en Desmarets*. Hg. 29.5, br. 37 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2684 B „Uitvinding van een koper mortier, welke door middel des winds soo „grote bombe werpt, datmen daar 25 man in versteken en ... in een „vijandlijke stad ... werpen kan, door den Ingenieur *Must. Salicio*." — Holl. en Hoogd. bijschrift, get.: A—Z bij een plaatje in 4 afdeelingen, voorstellende: 1. Het instijgen der manschappen in de bom; 2. Het laden van den bom in het mortier; 3. Het lucht inpompen; 4. De bom in de vijandelijke vesting. Znd. nm. v. grav. Op 1 blad, met adres van *J. de Ram* te Amst. br. fol.

b Alleen de plaat, zonder Nos. of letters. fol. — In Coll. Kaathoven.

2687 (**1687.**) Mechelsche Maanblusschers. — Deze pl. is door *Gasp. Bouttats.* — K.

2688 (**6 Mei.**) Durgerdam verbrand. br. fol. — Is naar eene teekening van *J. Luiken.* — K.

2690 „L'horoscope des Jesuites." — Deze plaat behoort later en is in Dl. I beschreven onder N⁰ 3267 *a*, blz. 62**. (NB. Op blz. 62, N⁰ 3267, is beschreven „Le Triomphe de Luther", hiermede niet te verwarren.)

2690 A Gedenkpenning door de Fransche vlugtelingen geslagen uit erkentelijkheid jegens de regering van Utrecht voor de bescherming en gastvrijheid aldaar genoten. Fraaije afbeelding van voor- en keerzijde door *J. D. Steuerwald.* 8⁰. Uit: Koenen, Geschied. der Fransche vlugtelingen. (Werken der Maatsch. v. Letterk. N. R. I.)

2690 B Zinneb. voorstelling van de lijkdiensten voor en de gelukzaligheid der Spaansche soldaten, gevallen in den vereenigden oorlog tegen de Turken, welke lijkdiensten door Karel II van Spanje bevolen waren. — Links Koning Karel II v. Spanje in een veldtent knielende; regts zijne soldaten, door de engelen uit de Hel naar het Hemelsche Jeruzalem gebragt; in het midden de strijd der soldaten tegen de Turken. Zinnepr. verordend door F. A. de Agurto, Markies van Gastenaga, Spaansch Gouverneur van België. Met bovenschr.: „*Requiescant in pace*", en onderaan een 20reg. *lapidair* Lat. inschrift: „*Carolo II*" enz. Fraaije grav. znd. nm. v. grav. (doch stellig door *R. de Hooghe.*) Hg. 61, br. 48 dm. gr. fol.

2690 C 32 Plaatjes over de gebeurtenissen (voornamelijk den coalitie-oorlog van Hongarije tegen Turkije) in 1687. Met even zoovele Holl. en Fransche versjes. Door *Phil. Bouttats* te Antw. fol. — Deze plaat is geheel als de *Koning-Spel Courant*, N⁰ 2685 en 2781.

2691 (**1688. 30 Oct.**) „Philipsburg door de Franschen belegerd in 1688." (Door *Luiken.*) br. 4⁰. Is uit: Pers, Rom. Adelaar. — K.

2692 Serie van 18 ongenomm. platen, zonder titel, over de Eng. geschiedenis enz. Met adres van *C. Allard.* kl. br. fol. — Deze en nog andere platen zijn later toegevouwen en afzonderlijk uitgegeven. Zie ook N⁰ 2834.

2693 *b* „Engeland Beroerd ... onder Jacobus II" enz. — Deze plaat „Argyle „onthoofd" is uit: L. v. d. Bosch, Treurtoneel v. doorl. mannen. — K.

2693 A Vier platen, ongen⁰. over de komst van Willem III in Engeland. Met 2 reg. inschrift op een label boven in de plaat. Met de datums 15 en 18 Nov., 13 Dec. 1688 en „Ontfangst der Lordts." Znd. nm. v. grav. br. 4⁰.

2694 A Engelands godsdienst hersteld. — Vier br. 4⁰ platen, nl. 1, 2, 11 en 12 (alle ongen⁰.) uit het vorige boek, tezamen 2 naast en 2 boven elkander op 1 fol. blad gedrukt. Met deze op- of onderschriften:

(I) Vertrek naar Engeland.
(II) Landen in Engeland.
(XI) Z. H. verschijnt in de Conventie.
(XII) Prins en Princes gekroond.

Hieronder een breedvoerig verhaal in 4 kol. met opschr.: „Gedenckw. „voorvallen ... voor, in en na het vertrek van S. H." enz. Amst. *P. Rotterdam* en *W. Doornik.* gr. br. fol. Welligt dezelfde platen, vroeger beschreven onder N⁰ 2698. Bij den Heer A. v. Stolk.

2695 „Engelands Schoutoneel, verbeeldende het vlugten van Koning Jacobus II" enz. (over 1688—95.) Amst. 1690—96. 4°.

In dit werk behooren 80 platen (20 in elk deel), waarvan eene incompleete serie onder N° 2695 in Dl. I vermeld is. Iedere plaat met 2 of meer reg. gegrav. Fransch en Holl. onderschr. door en met adres van *A. Schoonebeek* of *P. Pickaert*, en vele platen met opgave der blz. bovenaan regts, waaruit blijkt dat zij ook in een boek gebruikt zijn. br. 4°. — Een compleet bij elkaar gebonden ex. van veel latere drukken is bij den Heer Mr. Baron de Watteville te Utr. en hier beschreven.

Dl. I. Titelpl. „Engelants Schoutoneel verbeeld. het vlugten van Jacobus II" enz. Door *A. Schoonebeek*.

A. Jacobus II en Maria. — A—D znd. nm. v. grav.

B. De Graaf v. Argyle geslagen en gevangen. Gen° 306.

C. De Hertog v. Monmouth geslagen.

D. De Hertog v. Monmouth onthoofd, 23 Julij 1685.

E. De 7 bisschoppen in den Tower gezet, 15/25 Junij 1688. — E—P door *P. Pickaert*.

F. De Prins v. Wallis geboren, 16/20 Julij 1688.

G. Jacobus II beroept een vrij Parlement.

H. De Koningin vlugt met den Prins v. Wallis, 19 Dec. 1688. Gen° 143.

I. Jacobus II werpt de writs in het vuur.

K. Jacobus II vlugt uit Whitehall, 21 Dec. 1688. Gen° 143. (*sic*)

L. Jacobus II te Kent mishandeld enz., 23 Dec. 1688.

M. De Koningin landt te Calais.

N. Jacobus II ontsnapt uit Rochester. Gen° 166.

O. Jacobus II landt te Ambleteuse, 4 Jan. 1689.

P. Lodewijk XIV verwelkomt Jacobus II, 5 Jan. 1689.

Q. Jacobus II landt te Kingsal. — Q—T znd. nm. v. grav.

R. Wreedheid van Jacobus II aan de Iersche Protestanten.

S. Jacobus II belegert Londonderry, Gen° 310.

T. Londonderry ontzet. Gen° 311.

Dl. II. Titelpl. „Engelants Schoutoneel, verbeeld. de overtogt . . . met het „kroonen van Willem III" enz. — Deze en pl. A door *A. Schoonebeek*.

A. Willem III en Maria.

B. Z. K. Hoogh. vertrekt uit Hellevoetsluis, 11 Nov. 1688. — B—F door *P. Pickaert*.

C. Orde van de vloot in 't zeilen.

D. Z. K. Hoogh. landt te Exmouth, 15 Nov. 1688.

E. Z. K. Hoogh. in eene visschershut.

F. Z. K. H. in Engeland enz. Gen° 108 (bij mij ongen°).

G. Inhaling van Z. K. H. te Londen. Gen° 173 (bij mij ongen°). — G en H znd. nm. v. grav.

H. H. K. H. vertrekt naar Engeland. Gen° 186.

I. H. K. H. in Engeland ontvangen, 22 Febr. Door *P. Pickaert*.

K. Willem en Maria tot Koningin uitgeroepen, 28 Febr. 1689. Gen° 169. — K en L znd. nm.

L. Willem III in het Parlement, 28 Febr. 1689.

M. Willem III en Maria varende naar Westminster, 21 Apr. 1689. — M—S door *P. Pickaert.*
N. Orde van de processie ter krooning. Gen° 205.
O. Willem III en Maria aan het volk voorgesteld. Gen° 203.
P. Willem III legt den eed af enz. Gen° 208.
Q. Willem III gezalfd. Gen° 207.
R. Willem III en Maria gekroond. Gen° 206.
S. Uitdaging van 's Konings voorvechter. Gen° 217.
T. De afgezanten der Schotsche Conventie bieden de kroon aan. — Znd. nm. v. grav. Gen° 303.

Dl. III. (1) Titelpl. „Engelands Schouwtoneel" enz. 1690—91. — Deze en 2—14, 16, 17 en 19 znd. nm. v. grav.
2. De Ieren door 't garnizoen v. Inniskilling geslagen (kenbaar aan den afgebroken regter bovenhoek).
3. Slego door Jacobus (II) ingenomen. — Deze pl. is eene verkl. kopie v. d. regterzijde van N° 2786.
4. Willem III landt te Belfast, 24 Junij.
5. Willem III trekt over de Boyne, 11 Julij. Gen° 317.
6. Dood v. den Hertog v. Schombergh en Dr. Walker.
7. 't Leger van Jacobus II geslagen.
8. Jacobus II vlugt naar Frankrijk. Gen° 324.
9. Jacobus II komt te Rouaan.
10. Jacobus te St. Germain en Laye verwelkomt.
11. Intree van Willem III te Dublin, 16 Julij (1689).
12. Waterfort ingenomen, 4 Aug. 1690.
13. Aankomst van Willem III aan den Oranjepolder. 31 Jan. 1691.
14. Intree van Z. M. in den Hage, 5 Febr. 1691. Gen° 343.
15. Eerepoort op de Plaats. Door *L. Scherm.*
16. Eerepoort op de Markt.
17. Kleine eerepoort aan de Loosduinsche brug.
18. Vuurwerk te 's Hage, 5 Febr. 1691. Door *L. Scherm.* Gen°. 345.
19. De keurvorsten v. Beijeren en Brandenburg bij den Koning.
20. Z. M. trekt te velde. Door *L. Scherm.*

Dl. IV. (I). Titelpl. „Engelands schoutoneel" enz. 1691-95. Door *A. Schoonebeek.*
II. Bergen belegerd en ingenomen 10 Apr. 1691. — II—XX znd. nm. v. grav.
III. Slag bij Leuze, 19 Sept. 1691.
IV. De Fransche vloot bij La Hogue vernield, 30/31 Mei 1692.
V. Luik door de Franschen ingenomen, 1 Junij 1692.
VI. Athlone door Baron v. Ginkel ingenomen, 20 Junij 1692.
VII. Slag bij Agrim, 22 Julij 1692.
VIII. Galloway door Baron v. Ginkel ingenomen.
IX. Slag bij Steenkerken, 5 Aug. 1692.
X? (gen° 12) Limmerik belegerd d. Z. M. v. Gr. Britt. Gen° 327 bovenaan.
XI. Namen ingenomen, 30 Junij 1693. — Verkl. kopie van N° 2928.
XII. Slag bij Neerwinden, 29 Julij 1693.

XIII. Dieppe gebombardeerd enz., 22/23 Julij 1694.
XIV. Huy door de Geallieerden ingenomen, 27 Sept. 1694.
XV. Dood van Maria v. Engeland, 7 Jan. 1695.
XVI. De 2 huizen van 't Parlement leggen hun rouwbeklag af.
XVII. Paradebed der Koningin.
XVIII. Rouwkamer met de versieringen enz.
XIX. Orde der begrafenis.
XX. Het Koninkl. lijk ter aarde besteld, 15 Maart.

2695 A Vier platen, gem. 1, 2, 3 en 6, over de lotgevallen van Koning Jacobus. Allen met 1 reg. Holl. onderschr. en gegrav. Eng. vertaling daarvan boven in de plaat. Znd. nm. v. grav. br. 4⁰. — Deze voorstellingen zijn dezelfde (originelen?) als 2695, III, 10, 9, 4, 2.

2696 Leven en bedrijf v. Willem III. — Eenige pl. hieruit 4⁰ en br. 4⁰. — Hierbij is eene pl. door *Csp. Luiken*, een door *C. Luiken* en 1 kopie door *J. Luiken*. — K.

2696 A „Yerland verlost en herstelt door Willem III. Amst. J. ten Hoorn 1690." 4⁰. 94 blz. en 2 blz. bladwijzer. In dit werk zijn de volgende prenten:
Blz. 29. Londonderry ontzet. — Kingsale verlaten. 2 pl. op 1 blad 4⁰.
— 53. Victorie in Yerland (aan de Boyne.) Met 2reg. gegrav. in- en 2reg. gegrav. onderschr. br. 4⁰.
— 60. Drogeda's overgave. — Waxford overgave. 2 pl. op 1 blad 4⁰.
— 61. Dublin overgegeven. — Kork overgave. 2 pl. op 1 blad 4⁰.
— 84. Triomphante Inhalingh in Londen. Met 2 reg. gegrav. in- en 3 reg. gegrav. onderschr. — Vroeger gebruikt in: Engeland beroerd. III, bl. 33. (N⁰ 2693.)

Daar J. ten Hoorn de uitgever van *J. Luiken* was, zijn deze platen ook zonder twijfel van hem.

2702 Zinneprent op de aangeboden intrekking der penale wetten door Jacobus II. — Deze plaat is niet eene veranderde kopie, doch blijkbaar de 3e, veranderde, staat van dezelfde plaat N⁰ 2529 van 1674. — K.

2703 De Oranje-Leeuw geeft aan Willem III het zwaard. — Deze plaat behoort tot het stel der „4 Figueren uyt de oratie van Prof. Wolzogen," beschreven onder N⁰ 2522.

2705 (**Nov.**) Zinnebeeld op den overtogt van Prins Willem en zijne Gemalin naar Engeland. Znd. nm. v. grav. fol. Zeker door *R. de Hooghe*. — *D. B.* kan wel de dichter *Dk. Boom* zijn. — K.

2707 A Vertrek van Willem III van Hellevoetsluis. — Van deze gebeurtenis is eene plaat door *T. Doesburgh*, hg. 16, br. 27 dm. in de verzam. van den Heer J. N. Scheltema.

2707 B Hetz. anders. Naar en door *C. Luiken*. Met 1 reg. Holl. onderschr. br. 4⁰. Bij den Heer A. J. Nijland.

2708 b „Zeetocht uyt Hellevoetsluys" enz. Door *R. de Hooghe*. fol. — Bij den Heer A. J. Nijland is een exempl. met adres *Ger. v. Keulen*, met N⁰, zonder beschrijving.

2716 (**5 Nov.**) Togt van Willem III naar Engeland. — Deze plaat is dezelfde als N⁰ 2159, het vertrek van Karel II uit Scheveningen, doch het bovenstuk is geheel nieuw opgesneden door *J. v. d. Aveele*. — K.

2718 A Aankomst van Willem III in Engeland. — Gedenkteeken te Brixham met opschr.: „On this stone and near this spot William Prince of „Orange first set his foot on his landing in England 5 Nov. 1688." Lith. door *J. M. Schmidt Crans*. 4°. Plaat 11 uit: Album v. Nederl. Spectator, 1870.

2720 c (**29 Dec.**) Receptie van den Prins v. Oranje in Londen. — Dez. plaat, latere druk, met adres van *G. v. Keulen* te Amst. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2724 Zinnepr. op de komst v. d. Prins v. Oranje tot den Eng. troon. — Unieke zwartekunstplaat door *Rom. de Hooghe*, welke proefdruk thans in deze verzam. berust. De vrouw met hermelijnen mantel en diploma in de hand is waarschijnlijk niet Engeland, doch wegens den pijlbundel dien zij vasthoudt, Nederland.

2725 c Zinnepreut op de herstelling van de ware Godsdienst in Engeland door Willem III. — 3e Staat, met opschrift boven het basrelief: *Brittannia oppressa per Araus. Princ. liberata et restaurata.* — *Famam extendere factis, Hoc virtutis opus;* onderaan: *Vicit vim virtus,* en onder den rand: *per Ger. de Lairesse inv. et sculp. et per N. Visscher edit.n unc apud G. Valk.* — In een nog lateren druk staat links in den rand een 4 als N°.

Deze en alle verdere groote platen van *Lairesse* zijn bijeenverzameld in zijn compleet werk: *Opus elegantissimum.* De 1e staat is altijd met adres van *G. Lairesse,* de 2e met adres van *N. Visscher,* de 3e met adres van *G. Valck* znd. N°, de 4e met hetz. adres met N°, en de 5e met adres van *P.* of *L. Schenk.* — K.

2730 (**1689. 11 April.**) Processie van Willem en Maria om gekroond te worden. Bij den verkoop der Collectie Bodel in 1873 is gebleken, dat deze processie de lijkstatie van Koningin Maria in 1695 voorstelt, beschreven onder N° 2905.

2738 Afbeelding der zitting van het Lagerhuis enz. — De volgorde van de staten dezer plaat moet eenigszins veranderd worden, nl.:

a 1e *staat,* met Willem III op den troon en den nm. v. d. grav. midden in de plaat, als beschreven onder *a* in den Catal.

b 2e *staat,* Koningin Anna op den troon, dez. Nos. en de nm. midden in de plaat, met ander Lat. onderschr. en 2 voorstellingen in plaats der plattegronden. Met adres van *P. Rotterdam,* op den Vijgendam te Amst.

c 3e *staat,* Koning George II op den troon (de koningszetel op de afbeelding van het Hoogerhuis bovenaan is echter ledig). Met andere Nos. en den nm. v. d. grav. onder de voorstelling, waarvan het onderstuk met onderschr. enz. is afgesneden. Met adres van *Covens en Mortier.*

2739 Hetz. geheel anders. — Deze plaat is reeds vroeger gebruikt, waarvan de sporen nog zigtbaar zijn, b. v. in het kussen, waarop de edelman gen° 8 regts, gezeten is. — In het bovenstuk links staat: *C. Huybers fecit* 1689.

2740 Dit is zonder twijfel dez. plaat als N⁰ 2739, doch een vroegere staat znd. het bovenstuk, wat echter in dit ex. kan zijn afgesneden; vóór de gegrav. verklaring onder het 1e raam regts, terwijl de edellieden links en regts, gem. 7 en 3, hier op banken zitten en niet op kussens, zooals op N⁰ 2739. Onder in de plaat bij den hond zijn de sporen van den nm. *C. Huybers*, die op de voorg. plaat nauwelijks zigtbaar zijn.

2741 Hetz. veel verkleind, door *J. Gole*. kl. br. fol. Uit: Leti, Theatro Belgico.

2743 (**21 April**.) „Vreugde-vuuren tot Londen" enz. Groote plaat met 10 afbeeldingen. gr. fol. — Hiervan berust een ex. znd. plaatsnamen in het Stedel. Museum te 's Hage. Geschenk van den Heer M. A. Bakhuyzen.

2747 „Cornyck of Stuarts Nootlot, sijnde alle de voornaamste Rampen en „Gelucken die sedert haer begin tot desen tijd die stamme overgekomen „sijn. Amst. door *C. Danckerts*." — Verzameling van 57 ongen⁰ langw. 8⁰ plaatjes over de geschiedenis van Groot-Brittannië en Ierland van 1558 tot 1711? Alle met 1 of 2reg. Holl. onderschr., geëtst znd. nm. v. grav. Bij den Heer A. J. Nijland, znd. den titel, die met 16 der plaatjes in deze verzam. aanwezig is.

Hierin de volgende plaatjes over het leven van Willem III enz.

(9) Koning Karel vertrekt met sijn broeders van Schevelingen.
(11) Z. K. H. Willem Henrik in alle vorstel. en ridderl. deugden opgevoed.
(12) Grave door Z. K. H. belegert en gewonnen, 1674.
(13) Huwelijk met Princesse Maria van York binnen Londen, 14 Nov. 1677.
(14) Z. K. H. met algemeene stemmen in den Raad v. State aangenomen.
(15) Z. K. H. wint Bon, Breuil, Deutz, Zons enz.
(16) Z. K. H. legt den eed af als Stadhouder.
(17) Springen van een stuk geschut in 's Prinsen nabijheid? Znd. onderschr.
(20) HH. KK. HH. landen aan Ter Heyde, alwaar Z. H. zelf de Princes uit zee naar 't land draagt.
(21) Z. K. H. wint de bataille bij Bergen in Henegouwen, 1678.
(26) Z. K. H. vertrekt van Hellevoetsluis naar Engeland, 11 Nov. 1688.
(27) Ordre van de vloot in 't zeilrn. Verkl. kopie van N⁰ 2710.
(28) Z. K. H. landt in Engeland en wordt van vele voorname Lords verwelkomd.
(30) De inhaling van Z. K. H. in Londen, 28 Dec. 1688.
(31) H. K. H. neemt afscheid en vertrekt naar Engeland, 20 Febr.
(32) HH. KK. HH. binnen Londen ingehaald, 22 Febr. 1689.
(33) HH. KK. HH. tot Koning en Koningin van Engeland uitgeroepen.
(38) Koning William trekt over de rivier de Boyne.
(40) De Franschen en Ieren bij Agrim door Baron v. Ginkel geslagen.
(41) Galloway in Ierland door Baron v. Ginkel ingenomen.
(42) Intrede van Z. K. Majesteit binnen Dublin op 16 Julij.
(43) De Keurvorsten v. Beijeren en Brandenburg komen Z. K. Majesteit in den Haag vinden om middelen te beramen tot Algemeen best.
(44) Koning Willem III legt den eed af op den Bijbel, enz.
(45) HH. KK. HH. tot Koning en Koningin over Engeland gekroond, 21 April 1689.

(46) De Commissarissen v. Schotland presenteren de kroon van dat Rijk aan HH. MM.
(47) Londonderry ontzet, 't Fransche en Iersche leger onder den Hertog v. Berwick geslagen.
(48) Veldslag bij Steenkerken tusschen de Geall. en 't Fransche leger, 1692.
(49) De Fransche vloot bij Cherbourg en la Hogue vernield.
(50) Eerepoort op het Buitenhof.
(51) Eerepoort op de Markt.
(52) Eerepoort op de Plaats.
(53) Kleine Eerepoort bij de Loosduinsche brug.
(56) Dood van Koningin Maria op White Hall, 7 Jan. 1695.
(57) Verdrinken van Johan Willem Friso, 1711?

2753 A Spotprent op den Prins v. Wallis, het zoogen. molenaarskind van Jacobus II. — Een vrouw met een kind op den rug, dat een molentje in de hand heeft; in de hand houdt ze de afbeelding van een molen; voorstelling in allerlei pennetrekken volgens de manier van dien tijd. Fraai gegrav. znd. nm. Hg. 32, br. 20 dm. fol.

2754 Serie van Holl. Spotprenten op Jacobus II enz. — Deze zijn meestal door *R. de Hooghe*, behalve N⁰ 2758, 64, 65*a*, 67, 68, 69, 71, 72, 73 en 74. — K.

2755 „Arlequin furieux." — De triomfkar wordt niet door vier, maar door 2 padden getrokken.

2756 A „Arlequin sur l'Hypocriffe" etc. — Dez. plaat, doch geheel op- en overgesneden, waardoor eene zeer fraaije tot eene zeer leelijke plaat gemaakt is. In plaats van bovengenoemd 1reg. gegrav. onderschr. staan hier 2 gegrav. reg.: „Croixade de la Saincte Ligne pour Faire Triompher les „Enfants de St. Ignace." Daaronder hetz. Holl. vers en uitlegging als op de voorg. staat, doch nu in 3 reg. en daarnaast eene Fransche navolging in 3 kol. Hg. en br. als voren. In de verzam. van den Heer Mr. Baron de Watteville te Utr.

2766 „Paye qui tombe. Die eerst valt" enz. — Behoort in *Roma Perturbata* 1706. (N⁰ 3410.)

2773 *b* „Wie boven zijnen staet." Spotprent op Jacobus II. — Vroegere afdruk met een uitvoerig vers in 7 afdeelingen; zonder de uitleggingen, die op de voorg. staat voorkomen.

2774,75 Zijn oude prenten naar *K. Vermander*; doch opgewerkt en veranderd. — K. — N⁰ 2774 is in *Roma perturbata* 1706 N⁰ 9; N⁰ 2775 is daarin N⁰ 7.

2780 Zinneprent over de gebeurtenissen in 1689 in 2 bladen. — Onder het linker blad dezer plaat behoort een Holl. vers van 16 reg. met opschr.: „Dubbelde overwinninge op de twee Barbaren," en daarnaast de Lat. vertaling. Hieronder de Holl. en Lat. uitlegging der Nos. 1—11 op de plaat. Onder het regter blad hetz. vers vertaald in het Fransch en Engelsch. Met uitlegging in die talen. Gedrukt te Leid. bij *Joh. Tangena* 1690. — Plaat met vers verk. in auctie de Visser te 's Hage Mei 1880 voor *f* 31.

2781 Zinnepr. op de gebeurtenissen van 1689. — Deze plaat en versjes, thans ook bij mij, heeft tot opschrift: „Konings-Spel Courant op 't Jaer 1689," evenals N⁰ 2685.

2786 (**29 April.**) Beleg v. Londonderry en v. Bonn. — Het bovenstuk dezer plaat is in 1697 op nieuw gebruikt met eenige verandering voor het beleg van Athlone. De plaat schijnt nl. reeds een 2e staat te zijn, daar de schepen achter de vesting later ingegraveerd schijnen. — K.

2786 A Beleg van Bonn. — „Die feurig belagerte und im Rauch aufgeopferte ... „Residentz und Vestung Bonn." — Bombardement en brand der stad; bovenaan de belegering van Keizersweert, regts een plan van Rheinberg. Door *F. Lodomin* te Hamburg. br. fol. Drugulin. N° 3349.

2786 B Hetz. anders. — „Bonne ou Bonn, ville située sur et deça le Rhin" etc. Plan der vestingwerken; regts uitlegging. Onder de pl. een tekst Fr. en Holl. in 2 kol. in boekdr., gedrukt te Amst. bij *P. Mortier.* fol. Drugulin, N° 3350.

2787 A Vier afbeeldingen op 2 bladen, gen° 28 en 61, van krijgsbedrijven in Ierland, nl. op 28 Londonderry en Kingsall, op 61 Dublin en Cork. 1 bl. 4°. Uit eenig boek hierover.

2787 B Beleg van Londonderry. — Plan van de stad, de rivier en de omliggende approches. Met gegrav. opschrift bovenaan: „Londonderry soo als het nu „belegert is." Onderaan eene gedrukte Holl., Fr., en Eng. uitlegging naast elkaar, met adres van *P. Mortier* 1689. 1 blad fol.

2787 C Hetz. nagenoeg als voren, doch kleiner en znd. opschrift. Hg. 30, br. 18 dm. fol.

Hierbij eene afzond. uitlegging der 42 Nos. op de plaat.

2788 (**29 Aug.**) Slag bij Walcourt. — Deze plaat (door *R. de Hooghe*) is zeker een 2e staat en later op nieuw gebruikt voor den slag bij Neerwinden in 1693 (N° 2892).

2794 *b* „Twee paarden, Dronkenschap" enz. — Spotprent op Amst. Kopie in lith. door *Emrik en Binger.* br. 4°. Voor Arend, Geschied. IV, 2.

2795 Spotprent op de Fransche kuiperijen. — Hierbij behoorde de titelplaat en 3 andere platen van het pamflet, onder N° 2339 vermeld: „Vranckrycx „Staatzucht, trouwloosheid en wreedheid," uitgegeven niet in 1672, doch in 1690 te Leeuw. en te Amsterdam bij Jan ten Hoorn, den gewonen uitgever van J. Luiken's werken. Naar diens teekeningen zijn dan ook waarschijnlijk de volgende 3 platen in dit werk:

fol. 77. Fransche dragonnades in de Palts.

" 89. Fransche bekeering der Hugenooten.

2797 *c* „Groothans met de Privilegie soeker." — Dez. plaat, latere afdruk uit de Keurdigten. Deze pl. is gevoegd in een 4° boekje, 8 en 4 blz. groot, gedrukt te Amst. A. O. Rooselaar 1748, getiteld: „Afbeeld. v. h. „Kerkhof d. Privil. of Zamenspraak tusschen Groothans en de Amsterd. „Privilegie soeker" (dezelfde verzen als onder *a* op 7 blz.), daarachter op 4 blz.: „Elf artikelen gegrondvest op de Handvesten v. Amst."

2799 A (**1690. 30 Junij.**) Zeeslag van Bevesier. — Fransche afbeelding met onderschr.: „Combat contre les Anglois 10 Juillet 1690." Znd. nm. Hg. 11, br. 22 dm. br. 4°. — Hierbij eene Missive van C. Everts, gedrukt bij J. Scheltus. 1 vel fol.

2803 A (**12 Julij.**) Overwinning van Willem III aan de Boyne. — Afbeelding van eene episode uit dezen? slag; op den voorgrond een paar bevelhebbers te paard, verderop vele troepen; in het verschiet een brandend

kasteel (Drogheda?). Fraaije voorstelling znd. nm. Hg. 14, br. 21 dm. br. 4. Kopie geëtst (door *J. Boland*) naar *D. Maes* Zie: v. d. Kellen, P. G. op *Maes* N⁰ 14.

2804 *d* Slag aan de Boyne. — Dez. plaat, allereerste uitgave van het 2e of regter blad, vóór de Lat. opdragt aan Maria boven in de plaat en vóór de letters W, welke driemaal aan den horizon op de staat *a* voorkomen. Van het linker blad heb ik geen ex. gevonden.

2805 Slag aan de Boyne. — Het onderstuk dezer plaat is later in 1710 gebruikt voor den slag bij Saragossa (N⁰ 3465).

2809 A Vermeende dood van Koning Willem III en den maarschalk Schomberg door een bliksemstraal, bij den slag aan de Boyne; regts staan eenige Franschen, een glas wijn drinkende, verheugd over zijn dood. Onder de voorstelling een 6reg. gegrav. Fransch vers in 4 kol. Znd. nm. v. grav, (dezelfde als van N⁰ 2814 B.) Hg. 24, br. 32 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam*.

2811 Zinnepr. ter eere van Willem III. — In het midden de Prins, geharnast en blootshoofds, den scepter in de hand, te paard, terwijl Minerva hem een kroon opzet; achter hem zijne bondgenooten en gevolg; links eene zwaar belegerde stad met in de lucht springenden toren. Onderaan een 2reg. Lat. onderschr.: „Wilhelmus III D. G. Mag. Brit. Franc. et Hib. „rex." Fraaije grav. znd. nm. met uitgeslepen adres regts, en links het latere van *J. Tangena*. Hg. 48, br. 58 dm. br. fol. — Deze plaat is in 1683 het eerst gebruikt ter eere van Jan Sobiesky; daarop in 1688 gebezigd voor Keizer Jozef I v. Oostenrijk met 1 reg. kap. onderschrift en naam van *R. de Hooghe* 1688; eindelijk op nieuw voor Karel II v. Spanje in 1705 (N⁰ 3379). Vroeger niet volledig beschreven.

2811 A Zinnepr. op Willem III. — Willem III als Koning v. Engeland, geharnast, blootshoofds, op een steigerend paard. Achter hem een page, die zijn helm, en een ander, die zijn wapenschild draagt; meer achterwaarts 2 trompetters en 1 paukenslager. In het midden een kasteel met 2 torens op een berg, en regts op den voorgrond eenige troepen, die zich in slagorde scharen, en op den achtergrond eene groote stad, waarover de zon opgaat. Fraai gegrav. door *P. Pickart* met adres van *A. Schoonebeek* (sic) te Amst. (die beiden in 1697 met Czaar Peter naar Rusland gingen.) Hg. 45, br. 63 dm. gr. br. fol. *Zeer zeldz.*

2811 B Hetz. anders. De Prins te paard ten voeten uit, in fraai gewerkten rok, met hoed op; achter hem links eene tent, waarbij een hevig gevecht plaats grijpt; in het verschiet regts eene belegerde schans, aan den rivieroever; meer naar voren optrekkende krijgslieden. Met de letters A tot V in de plaat. Zeer fraaije grav. (waarschijnlijk door *R. de Hooghe*). Afgesneden exempl. znd. eenig op- of onderschr. Hg. 56, br. 67 dm. gr. br. fol. In Coll. Romswinkel op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage.

2812 (27 Julij,) Valsch gerucht v. d. dood van Willem III. „De onver„wachte Tyding uyt Yerlandt" enz. — Deze pl. is later gebruikt voor N⁰ 3019.

2814 A Zotheden in Frankrijk wegens den gewaanden dood van Willem III. — „Folies extravagantes" enz. Fraaije kopie in lith. (door *Emrik en Binger*) met verzen boven in de plaat, doch znd. beschr. br. fol. Voor: Arend, Geschied. des Vaderl.

2814 Dezelfde voorstelling, doch de *oorspronkelijke* plaat, in Frankrijk uitgegeven, natuurlijk zonder bovenschr.: *Folies extravagantes*, en met geheel andere verzen boven in de plaat, welke hier 3 kol., op de andere slechts 2 innemen. De bijschriften zijn over persoon 1—7, terwijl onder de voorstelling de bijschriften voor 8, 9 en 10 gegrav. zijn. Zonder verdere beschrijving en nm. v. grav. (dezelfde als van N⁰ 2809 A). Hg. 24, br. 27 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*
B

2816 Spotprent op Lodewijk XIV enz. „Pantagruel agonisant." (Is door *R. de Hooghe.*) — K.

2818 (**6 Sept.**) „Figure d'un Antropophage" enz. — Hetz. anders. Duitsche grav. enz. Dit is eene oude Duitsche prent van 1664. Zie Drugulin, N⁰ 1610 en 1611.

2820 (**5 Oct.**) Oproer te Rotterdam tegen den Hoofdofficier van Zuylen van Nievelt. — Zeer grove en slechte houtsnede, waarop een man in de huisdeur door een ander wordt aangevallen. br. 4⁰ houtsn. omgeven door fragmenten van 5 andere houtsn. Onderaan een verhaal in 2 kol. en adres: Rotterdam *P. Joosten.* Slechte volksprent.

2823 (**Dec.**) „De Leuvensche koeyschutters oft Fransch Gedroomt Verraedt. —
A „Uytgevoert met alle dapperheidt op den Decembermaendt des jaers „1690." — Mystificatie der Leuvensche burgerij, die op een avondalarm naar de wallen snelde en met kanon en geweer op eenig onder de stadswallen grazend rundvee en eene houtmijt losbrandde, in den waan dat de Franschen in aantogt waren. Terzijde en onder de plaat een lang spotdicht in 5 kol. De plaat hg. 17, met de verzen 31, breed 26, met de verzen 38 dm. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2823 (**1691. 19 Jan.**) Spotprent op hetzelfde. „Maeghdoms beschermінghe
B der stadt Loven" enz. — Afbeelding van de borstwering der vesting, bezet met mannen en kanonnen ter afwering van den vermeenden vijand. Goede grav. znd. nm. met 6reg. bovenschr. en onderaan een gedrukt verhaal in 2 kol. met een brief, geschreven uit Leuven 1691. De plaat hg. 21, met opschrift en tekst 51, br. 31 dm. 1 bl. gr. fol.

2825 (**31 Jan.**) Overtogt van Willem III naar Holland. — Deze plaat is een latere, opgesneden druk van N⁰ 2695, III, 13.

2826*b* Overtogt van Willem III. — Dez. plaat, andere druk, met Holl. en Fransch onderschr. en adres v. *Schoonebeek.* gemerkt 13. Uit? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2827 Komst van Willem III te 's Hage. — De 5e plaat hiervan, in *proefdr.*
A *vóór alle letter.*

2829 (**5 Febr.**) „D'Inhaling van Z. M. Willem III binnen 's Grav." enz. Door *J. Luiken.* br. fol. — Is uit: Harteveldt's pamflet over de komst van Willem III. 16 blz. 4⁰.

2829 Inhaling van Willem III te 's Hage. — Afbeelding van den stoet, in 4
A rijen over het Binnenhof trekkende; boven in de plaat een reg. Fr. en Holl. opschrift. Door *J. Luyken* met adres van *C. Allard* en uitlegging in boekdr. der letters *a—q* in 't Holl. en Fransch. Hg. $21^{1}/_{4}$, met uitlegging 23, br. 28 dm. 4⁰. — Hierbij behooren waarschijnlijk nog 2 afbeeldingen der eerepoort op de Groote Markt en op de Plaats; beiden

met Holl. en Fransch onderschr. en adres van *C. Allardt.* In randw. Hg. ieder 23, br. 28 dm. Deze 3 platen bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2834 Dez. eerepoort voor 't Hof v. Holland enz. — Deze *teekeningen* zijn de origineelen van N° 2692 (Eerepoort bij H. Allard 1691).

2835 Komst van Willem III te 's Hage. — Drie platen over de intrede, allen br. 4°. — Deze platen behooren bij N° 2695, IIIe serie, onder de Nos. 16, 17, en 18, en vervallen dus hier.

2835 Inhaling van Willem III te 's Hage. — Zes platen v. decoratiën enz.
A *a* 1. Eerepoort aan de Loosduinsche brug. — 2. Groote eerepoort voor de Hoogstraat. — 3. Andere eerepoort met opschr.: *Soloque Saloque.* — 4. Eerepoort op het Buitenhof, bovenaan links gem. fol. 15. — 5. Vuurwerk in den Vijverberg. — 6. Vuurwerk in den vijver in het Bosch. — De 2 laatste platen zijn welligt gedeelten eener grootere plaat. Allen znd. nm. v. grav. (door of als *Scherm.*) br. 4°.

b De plaat van de eerepoort voor de Hoogstr. Kopie in lith. (door *Emrik en Binger*) br. 4°. Voor Arend, Geschied. des Vaderl.

2841 (**28 Maart.**) Dood van H. W. Baron v. Aylva" enz. Dez. plaat heeft later gediend voor Willem III (N° 3021).

2841 Legerpositie en sterktestaten van de Fransche en Geallieerde legers in
A den oorlog van 1691—94. Geteekend met uitlegging in HS. 5 bladen, elk hg. 36, br. circa 100 dm. zeer groot br. fol.
(1) Legerorde van den Hertog v. Luxemburg in 1691 in België.
(2) Slagorde van het Fransche leger voor Namen.
(3) — van het Geallieerde leger in 1692.
(4) — der Franschen in 1694.
(5) — van het Geallieerde leger, 17 Junij 1695.

2841 Positie van het Fransche leger in 1691. *Teekening* met bijschriften.
B 1 bl. fol.

2841 „Ordre van batailje van het leger van S. M. van Groot-Brittanje in de
C „Sp. Nederl." Fraaije *teekening* door *P. Sgravesant.* 1 bl. br. fol,

2842 (**1 April.**) „Slag bij Bergen in Henegouwen." — Is zeker door *Luiken* en later (omstreeks 1709) weêr gebruikt. Uit: Sylvius, Vervolgh op Aitzema. — K.

2843 Overgave van Mons of Bergen. — Plan der versterkingen en hoornwerken
A buiten de stad. *Teekening* in kleuren van 1691. Znd. nm. Hg. 34, br. 50 dm. br. fol.

2843 Plan der stad en van het omliggende land. *Teekening* als voren.
B br. fol.

2844 (**29 Mei.**) Zinnepr. op den dood van Corn. Tromp. Deze plaat heeft vroeger, in 1677, gediend voor M. A. de Ruyter (N° 2610).

2846 (**19—29 Junij.**) „'t Opbreken der belegering v. Coni in Piemont. Door *Huchtenburg.* br. fol. — Dit is de 2e staat der plaat N° 2932. Zie Bartsch, V, N° 415.

2849 (**24 Dec.**) „Lijkstaatsie van den Heer Hendr. Adr. v. Rheede, Heer v.
A *a* „Meydrecht, gestorven 15 Dec. 1691, en aldus ter aarde bestelt den 24 „dito op Suratte bij Bombahi (*sic*)." br. 4° plaatje met dit bovenschr. Znd. nm. v. grav. (Door *J. Luiken.*) Hg. 16, br. 26 dm. gem. Derde

dl. fol. 89. Uit : D. Havart, Op- en ondergang van Cormandel. Amst. 1693. 4°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

b Dez. plaat, 2e staat, waarop het opschrift eindigt: „en ter Aarde bestelt „op Suratte in Januari 1692". Bij den Heer J. P. v. d. Kellen.

2850 A (**1692.**) Menno van Coehoorn te Namen. Naar *A. Allebé* door *W. Steelink.* fol. In: Nederl. Gesch. en Volksl. N° 21 A.

2851 Spotprent op Ds. Balth. Bekker en zijn voortreffelijk geschrift: *De Betooverde Wereldt.* — Op den voorgrond links B. met ezelsooren, rijdende op een foliant op wielen en door 2 gedrochten achtervolgd; regts eene menigte met 2 vaandels, waarvan 1 get.: „Wie tegen wet „en leer zich kant" enz. Znd. nm, v. grav. (door *R. de Hooghe* of *Schoonebeek*). br. fol. In het Panpoëticon in de Kunstverzam. van Teyler's Stichting. — Vroeger slechts terloops vermeld.

2852 (**Mei.**) Spotprent op de landing van Jacobus. — „Le Docteur charita- „ble." — Deze plaat is ten onregte nog eens vermeld onder N° 3268, Dl. I. blz. 62 bij den Lusthof van Momus.

2856 (**29 Mei**) Zeeslag bij Kaap La Hogue. — „De Franse vloot verdelgt" enz. Znd. eenigen nm. fol. (Door *R. de Hooghe.*) Is later gebruikt voor een slag bij Malaga, 1704.

2857 A Zeeslag bij Kaap la Hogue. — „Kurtze Beschreibung der sehr merk- „würdigen See-Victorie ... bei Barfleur in der Normandie erhalten." Kaart van het kanaal met den zeestrijd. Onder de pl. Duitsche tekst in 2 kol. bij Joh. Gg. Walther te Frkf. fol. Drugulin, N° 3429.

2858 A Zeeslag bij la Hogue. — Dez. voorstelling, veel grooter. Naar de schilderij van *West* door *G. Döbler.* gr. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

2863 A Spotprent op Lodewijk XIV als omroeper. — „Der Ausrufer zu Versail- „les." Duitsche kopie der plaat: „Le crieur de Versailles." Znd. nm. kl. fol.

2864 A Spotprent op Lodewijk XIV, met gegrav. inschrift: „Den Afgesloofden „Omroeper van Versailles." — Lodewijk XIV, op de voorg. plaat als omroeper met lijst en schel voorgesteld, zit hier afgesloofd op een stoel, terwijl zijne schel en lijst op den grond liggen, en een Eng. doctor (Admir. Rooke) hem een kamerpot voorhoudt om de verloren schepen uit te braken. Onderaan een 36reg. gegrav. vers in 3 kol. Znd. nm. v. grav. kl. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

2864 B „De Fransche Admiraal." — Spotprent op het verbranden der Fransche schepen bij la Hogue. Phaëton met den zonnewagen in zee vallende; onderaan de zinkende Fransche vloot. Met bovenst. Holl. en Fransch onderschr. en 8reg. vers: „Hier zinkt" enz. Znd. nm. v. grav. in de manier van *P. v. d. Berge.* kl. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

2867 Spotprent op Jacobus II enz. „De Laaste Afsceydts Dronck." Znd. eenigen nm. Is welligt door *J. Harrewijn.* — K.

2869 A (**30 Junij**) Beleg van Namen. — Dez. kaart, origineel van de vorige, met opschrift: „Carte particulière des mouvements faits et des postes „occupéz par les Armées de France et celles des Confederéz pendant le „Siège de Namur. Gravé par ordre du Roy 1692." Door *Cordier* met adres van *Jaillot.* Hg. 45, br. 60 dm. br. fol. Vgl. ook eene andere kopie hiervan onder N° 2917.

2871 „De sterke Stad Namur" enz. Deze kaart is in 1695 op nieuw gebruikt met kleine veranderingen, voor N⁰ 2925.

2873 „Platte-grond v. d. Stad en 't Kasteel v. Namen" enz. te Amst. bij *N. Visscher*. fol. Deze plaat vervalt hier. Zie Supplem. N⁰ 2919 *c*.

2874 A Uitvoerig plan van Namen met de versterkingen en uitlegging 1—44 der verschillende figuren. *Teekening* in kleuren, hg. 50, br. 63 dm. gr. fol.

2875 A Inneming van Namen door Lodewijk XIV. — Plan der stad en uitvoerige belegeringswerken. Znd. nm. v. grav. Opgedragen aan den Dauphin. Paris, *De Fer*. fol.

2875 B Plan van Namen met de versterkingen en het omliggende land. Onderaan links een gezigt op het kasteel en de stad. Znd. nm. v. grav. Paris, Du Val. br. fol.

2877 A (**3 Aug.**) Slag bij Steenkerken. — „Swaar treffen tussen de Gealieerde „en Franse machten 3 Aug. 1692." Inschrift boven eene plaat voorstellende een hevig gevecht; links een spitse toren; het geheel omgeven door een bloemrand. Onderaan eene beschrijving in 2 kol.: „Nette afbeeldinge" enz. Znd. nm. v. grav. Met adres: Amst. *P. Persoy*, Kunstverkooper over 't Hamburger postcomptoir. 1 blad gr. fol.

2878 (**18 Sept.**) Aardbeving en zware storm enz. Door *J. Luiken*. 4⁰. — Dit stelt voor het vergaan van schepen aan de Kaap de Goede Hoop. Behoort in: Europ. Mercurius. — K.

2882 Spotprent op den treurigen staat van Frankrijk enz. Znd. nm. gr. fol. (Is door *J. Harrewijn*.) — K.

2884 „Princelyke Almanach op 't schrickeljaar 1692." — Van deze plaat is gezegd, dat de voorstelling van het onderste blad 1½ dm. smaller is, hoewel het koper even breed is. Deze omstandigheid is ligt te verklaren uit het feit, dat mij bij nadere beschouwing, nu deze plaat in mijn bezit is, gebleken is, dat de bovenste plaat, die den slag bij Salenkemen voorstelt, van een geheel anderen, waarschijnlijk Franschen graveur is, waaraan door Delafeuille een ander blad aangepast is.

2886 A (**1693**.) Kaart van het leger des konings onder den Hertog v. Luxemburg tegenover dat van Prins Willem III bij Leuven. *Teekening* in kleuren van dien tijd. Hg. 45, br. 56 dm. br. fol.

2886 B (**1 Jan.**) Gildeprent v. h. St. Jozefs- of Timmermansgild te Haarlem, zijnde de oude prent van 1600 (N⁰ 1118 Ac), waarboven een groot opschrift en ter weêrszijden verzen van *J. Hardie*, en daaronder de prijs van vele soorten van doodkisten. Haarlem, J. G. Geldorp, Boekdrukker in de Groote Houtstr. bij het Verwulft. In: Bibl. Duncan. 1693. IV.

2888 Zinneprent op Mustapha Goglut. — Zie twee andere platen over denzelfde in Dl. II onder N⁰ 3256 en 57.

2888 A (**15 Junij.**) Zeeslag bij Lagos onder Adm. G. Roocke, 15 Junij 1693, waarbij zich de Holl. vloot onder den Vice-adm. v. d. Goes bevond. — Afbeelding van twee groote oorlogschepen; regts een Fransch, get.: *Gloria*, links een Hollandsch (?) schip znd. nm.; in het verschiet enkele andere schepen. Met opschr.: „Batalje voor Lagos" op een label boven in de plaat. Afgesleten grav. znd. nm., met adres van *J. Robijn*. Hg. 42, br. 54 dm. br. fol. In de verzam. van Jhr. Mr. de Jonge.

2889 (**Julij.**) Plan der vesting Meenen 1688. Met opschr.: „Plan de Menin"
A en uitlegging. *Teekening* in kleuren znd nm. Hg. 42, br. 57 dm. br. fol.

2890 (**29 Julij.**) Gewonnen veldslag bij Landen in België. — Deze plaat is vroeger gebruikt voor den slag bij Senef in 1674 (N⁰ 2549). Het inschrift boven in de pl. is veranderd, de naam van *R. de Hooghe* uitgeslepen en in plaats van cijfers zijn letters bij de personen gevoegd.

2891 Slag bij Landen. — „Pertinente caert van de bataille 29 July 1693." —
A Situatiekaart, waarop onderaan Landen, bovenaan Leewe, gem. Dl. IV, blz. 438. br. 4⁰.

2891 Situatieplan van dezelfde streek; regts Leeuwen, links Landen. *Teekening*
B in kleuren van dien tijd, znd. nm. br. 4⁰.

2892 Verloren veldslag bij Neerwinden. Deze plaat, met half uitgeslepen adres van *J. W. R(obijn)* is eene latere druk van N⁰ 2788, voorstellende den slag bij Walcourt den 25 Aug. 1689.

2892 Veldslag bij Neerwinden. — Hetz. anders. „La bataille de Neerwinde en
A „Brabant gaignée sur le Pce. d'Orange et ses alliez" etc. Bovenaan een panorama van den slag met 9reg. Fransch inschrift op een groot label; onderaan afbeeldingen van de inneming van Charleroy, Huy, Heidelberg, het gevecht bij Marseille, zeeslag bij Smyrna en beleg van Roses, alles in 1693 geschied; benevens een blanco schild, waarschijnlijk voor een almanak, met adres van (en door ?) *Nic. de L'Armessin* te Parijs. Op 2 bladen, tezamen hg. 90, br. 55 dm. zeer gr. fol. In de Verzam. Teyler.

2895 (**1694. 11 Mei.**) Brand der Groote kerk te Breda, die daarbij den
A torenspits verloor, op 11 Mei 1694. (v. Goor, Breda, blz. 89.) Afbeelding der kerk vóór en ná den brand, met 2 opligtbare blaadjes voor de buurt links van de kerk, en voor den torenspits. Onderaan een 6reg. Holl. vers van *P. Nuyts.* Naar en door *B. F. Immink.* br. fol. Gem. pag. 77. Uit: v. Goor, Beschrijving van Breda. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2896 „Recueil des Combats de J. Bart ... suivi de l'abrégé de sa vie.
A „Paris 1806." 4⁰. — 19 platen uit dit werk, gegrav. door *Y. L. Gouaz.* br. 4⁰. Bij den Heer A. J. Nijland.

2897 (**22, 23 Julij.**) „'t Ruineeren van Dieppe door de Geallieerde." kl. fol. Is door *P. v. d. Berge* en *P. v. d. Berge Jr.*, zijn zoon. — K.

2902 (**20 Aug.**) Brand te Grootebroek. — Deze staat is een door middel van
c een *cache* verkregen druk znd. letters. — K.

2903 „Lotterij v. Groottenbroek" enz. Door *C. Dusart.* gr. 4⁰. — Is een allereerste proefdr.; een volgende staat is ook zonder ornamenten op den trekpot en met de huizen. Bartsch, V, 487; du Sart, N⁰ 40.

2903 (**6 Sept.**) Preekbeurtenbriefje voor de Hervormde kerken te Amsterdam. —
A Bovenaan: „Predikorde des Somers"; daaronder eene lange breede houtsnede; in het midden eene preekbeurt in de Oude kerk, regts een Avondmaal, links eene Catechisatie. Lager, links de 24 Zondagsbeurten in de 11 kerken (nl. de 10 nu bestaande en de Gasthuiskerk), regts de 19 weekbeurten in 10 kerken (zonder Gasthuiskerk). De Zondagsbeurten en weekbeurten zijn door een ronddraaijend lijstje met de namen der Predikanten aangegeven. (Tegenwoordig wordt er in de 10 kerken 22maal

des Zondags en 4maal 's weeks gepredikt.) — Amst. *C. Blankaart*, op den Zeedijk bij de Stormsteeg. kl. 4⁰. In den Atlas van Mr. S. v. Gijn.

Op dit briefje is de datum bijgeschreven en tevens: „Hier wort „Bekker's preekbeurt gesloten en in syn plaats Bartal gestelt." — Bekker's beurt verviel nl. door de vervolging wegens zijn Betooverde Wereld.

2906 (**1695 7 Jan.**) „Lijkstatie van Maria Stuart, Koninginne" enz. —
A *a* Verkleinde afbeelding van de lijkstatie op een groot plein, in 6 rijen boven elkaar, met bovenst. curs. inschrift. 1 bl. br. 4⁰.

b Dezelfde afbeelding; kopie in lith. door *Emrik en Binger*. br. 4⁰. Voor: Arend, Vaderl. geschied. IV, 2.

2906 (**15 Maart.**) Lijkstatie van Maria Stuart. — Afbeelding van den lijk-
B stoet in 6 rijen boven elkander, gen⁰ 1 tot 101 C; in het midden der 2e rij van onderen de lijkkoets; bovenaan links de abdij van West-Minster. Geëtst naar en door *L. Scherm*, met adres van *C. Allard*. Onder de pl. in boekdr.: „Waere afbeeldinge v. d. lijkstaatsie" enz. en kleine beschrijv. en uitlegging, tezamen in 5 kol. De pl. hg, 35, met tekst 55, br. 41 dm. Op 1 blad gr. fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

2907 Zinneprent ter eere van koningin Maria. — Uitmuntende *proefdr.* vóór
A het onderschr.: *In obitum*; vóór het opschr.: *Depositans* etc. op de graftombe, en vóór de namen van Kneller en Smith. fol.

2908 Paradebed van Maria, koningin v. Engeland. — De koningin liggende
A in statiekleeding onder een in tweeën gedeelden troonhemel, waarom 4 vrouwen in rouwkleeding. Boven de voorstelling een 2reg. gegrav. Eng. inschrift en onder de pl. een 8reg. gegrav. vers in 2 kol. znd. nm. v. grav. Engelsche plaat met adres van *Joh. Overton* att the White horse without Newgate. Hg. 27, br. 19.5 dm. fol. Verk. in auctie de Visser, Mei 1880.

2908 Zinneprent op het overlijden der koningin. — Een ronde troonhemel,
B versierd met vele vlaggen en wapens, rustende op 4 zuilen met de naamcijfers der koningin en Lat. opschriften; in het midden de overdekte koninklijke lijkkist. Boven de plaat: *The Mausoleum*. Onder de voorstelling een 3reg. opschrift en 4reg. gegrav. Fransch vers. Znd. nm. v. grav. met adres (en door) *J. Gole*. Hg. 29, br. 18 dm. fol. Verkocht in auctie de Visser, Mei 1880.

2918 (**3 Julij — 5 Sept.**) „Plan du Siège de la ville et du Chateau de „Namur." — Deze plaat vervalt. Zie N⁰. 2921 in het Supplement.

2919 Verovering van Namen door Willem III. — „Plattegrond v. de Stad
c en 't Kasteel Namen" enz. — Dez. plaat, latere druk, waarop de Voorstad *Jambe* verbrand is aangewezen, znd. de beschrijving. Deze staat is vroeger beschreven als N⁰. 2873.

2920 „Le véritable Plan de la Ville et Chateau de Namur, assiégés par le Roy
A „de la Gr. Bret. etc., dressé sur le terrein." Klein plan der vesting met de belegeringslijnen door *D. Bongaart*. Onderaan eene gedrukte Fransche uitlegging van A—tt. La Haye, Et. Foulque. Hg. 17, met uitlegging 35, br. 23 dm. fol. In de collectie v. d. Heer J. P. v. d. Kellen.

2920 Beleg en overgave van Namen door Prins Willem III. Hetz. nagenoeg

B als voren, doch *grooter*; onderaan regts een „*Gezicht van Namen met 't „Kasteel.*" Met 8reg. Holl. en Fransch opschr., met datum der overgave op 4 Aug. Znd. nm. v. grav., met adres van *C. Allard.* Hg. 35, br. 42 dm. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

2921 „Plan de la ville et du Chateau de Namur" etc. Dit exempl. in 6 bladen van den Heer Bodel Nijenhuis berust thans bij den Heer Mr. S. v. Gijn. Blad 1 en de beide bladen met randw. zijn znd. nm. v. grav. of teekenaar, doch blad 2 en 3 zijn gemerkt: „Inventé et dessiné par *O. Elliger* „et gravé par *G. v. d. Gouwen*," waarschijnlijk als teekenaar en graveur van het allegorisch bijwerk; op blad 4 staat: „Ce plan a été gravé par „*D. Stoopendaal.*"

2922 (**Sept.**) Gezigt op Namen, met uitvoerige voorstelling van het bombardement enz. Op den voorgrond links de legertenten enz. van den Prins van Oranje; regts een groot landschap; in het midden de stad Namen op eene hoogte. Met zeer uitvoerige Fransche en Eng. opdragten aan den Graaf v. Athlone door C. Franken, en uitlegging der talrijke Nos en letters. Zeer fraai gegrav. door *B. Picart* de Paris 1697. Op 2 zeer groote, aaneen behoorende br. fol. bladen. Hg. 51, br. 156 dm. — Vroeger onvolledig beschreven.

2922 A De omstreken van Namen met de retranchementen der bondgenooten op 1 Julij 1695. Znd. nm. met adres van N. De Fer te Parijs. Hg. 24, br. 59 dm. Hierbij een afzond. blaadje met Fr. uitlegging in boekdr. br. fol. — Schijnt een gedeelte van eene grootere plaat te zijn.

2925 „La ville de Namur," etc. — Dit is de 2e, eenigszins veranderde staat van de kaart, beschreven onder N° 2871.

2926 „Plan des lignes et campements... devant la ville et chateau de Namur." Kan deze kaart, „dressé et pin. par *O. Elliger*", ook eene der bladen zijn van N° 2921 (2918)? Deze is hg. 43, br. 58 dm.

2928 „Belegering der Stad Namen," enz. br. 4°. Geestig geëtst (door *R. de Hooghe*). — K.

2929 „Siège de Nameur," etc. — Znd. nm. v. grav. (door *N. Visscher de Jonge ??*) — K.

2932 „De Stadt gewonnen, terwijl 't Kasteel zich noch verweert." enz. Door *Huchtenberg.* br. fol. Is de 1e staat van N° 2846.

2932 A Vier platen gen. 5—8, nl.: „Namen en forten gewonnen. — 't Casteel v. Namen verovert. — Bombarderen v. Cales Rysbank. — Bombarderen v. Duynkerken. — Alle br. 12° te zamen op 1 blad gedrukt, met uitlegging in 4 kol. Zonder naam, in de manier v. Romein de Hooghe, door *P. Pickaert* of *A. Schoonebeek* geëtst. Met adres v. *Tangena.* br. fol. In den atlas v. d. heer A. v. Stolk te Rotterdam.

2938 A Afbeelding van den maarschalk de Bouflers, pair van Frankrijk, bevelhebber van Namen, toen het door Willem III in 1695 veroverd werd. Achter hem de overgave van Namen. Met 4reg. versje van *A. B.* en uitlegging van 1—5. (Door en) met adres van *J. Gole.* kl. fol.

2939 Platen over de verovering van Namen.

Van deze platen zijn er vroeger 5 onder N° 2939 beschreven, doch in Bartsch P. G., V, blz. 483 worden op Dusart onder N° 32—37 de vol-

gende 6 opgegeven, welke opgave eenigszins met de mijne verschilt; daarom volgt hieronder eene naauwkeurige beschrijving van de bij mij aanwezige platen. Alle gr. 4⁰ of kl. fol.

(1) *Communia gaudia.* Een dansend man met een muts en wijnglas in beide handen; op den achtergrond de stad en het kasteel van Namen. Met 6reg. vers over de inneming van het kasteel (van Namen). Deze plaat wordt bij Bartsch N⁰ 32 ten onregte genoemd: *De vrolijke patriot.*

(2) *Victoria publica.* Een oud man maakt een vuurpijl aan een stang vast; naast hem een jongen met een toorts. Met 8reg. vers: „Als de vuurpijl kust de wolken." B. 33.

Van deze plaat heb ik in dl. I, blz. 448 een ex. beschreven met opschrift: *Victoria victrix,* dat ik nu niet terug kan vinden; daarentegen heb ik nu het ex. met *Victoria publica,* dat Bartsch niet vermeldt. Deze vermeldt bij deze plaat echter een opschrift: *Vrede is beter dan overwinning,* hetgeen op eene geheel andere plaat staat, die hierna onder N⁰ 7 zal beschreven worden.

a (3) *Procul ite profani.* Een zingend wijf, dat een blad, waarop *Oranje in 't hart* staat, in de hand houdt. Met 4reg. versje: „Oranje in het hart," enz. B. 34.

b Dez. plaat en opschrift, doch met geheel ander 6reg. vers: „De zege is ons," enz. Niet bij Bartsch.

(4) *Vrolijke Trijn.* Een dansend wijf met een kist *Cinese tee* in de hand. B. N⁰ 35.

Ik vermoed, dat deze plaat niet in deze serie behoort, doch eerder bij Grootebroek N⁰ 2903; en dat daarentegen de plaat, hierachter op N⁰ 7 beschreven, op deze gebeurtenis betrekking heeft.

(5) Een wijf met een vuurpijl in de hand bij een brandend rad enz.

a In het verschiet regts brandende teertonnen. Met 1reg. onderschr. „*De vrede maakt mij gaande*".

b Dez. plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*

Deze plaat zal, naar ik vermoed, bij den vrede van Rijswijk op het jaar 1697 behooren.

(6) *Oostindiënvaarder.* Een dronken O. I. matroos; achter hem een schip op zee. Met 4reg. versje: „Wie wou na 7 jaren" enz. B. 37.

De 2 volgende platen worden soms bij deze serie gevoegd; het onderschr. der eerste wordt bij Bartsch, onder N⁰ 33 opgegeven, nl.: *Vreden is beter als overwinning.*

(7) Een man, met een vlaggetje op den hoed, maakt een vuurpijl gereed;

a achter hem links een kanon, dat afgevuurd wordt. Met onderschr.: „*Vreden is beter als overwinning*". Zw. kst. door *Dusart* met adres van *J. Gole* Hg. en br. als voorg.

Ik meen, dat deze plaat op den vrede van Rijswijk betrekking heeft.

b Dez. plaat, uitmuntende *proefdr.* vóór het onderschr.

(8) Een zingend en dansend paar, man en vrouw; achter hen een schip in zee. Met onderschr.: „*Gelijk van aard is wel gepaard*". Zw. kst. door *C. Dusart.* Hg. en br. als voorg. Pendant van N⁰ (6).

Uit de bovenst. beschrijving blijkt ten duidelijkste, dat de opgave van B. onjuist is.

2941 Loterij van H. v. Soest te Antwerpen. — Een ander gezigt op dez. loterij,
A behelzende een tapijt met afbelding van de 12 maanden des jaars, een ledikant enz. Door *G. Bouttats*. Hg. en br. als voorg.

2942 Twee afbeeldingen van een watermolen, die volgens eene nieuwe inventie
A en octrooi viermaal zooveel als een gewone watermolen uitmaalt. De molen is op 2 afbeeldingen naast elkaâr, op verschillende wijzen afgebeeld; onder de voorstelling links: *Bekentmakinge*, nl. een 13reg. berigt, dat deze molens te Amst. over den Overtoom aan de Schinkel te zien zijn en dat men daarover kan komen spreken in het Groot Keizershof, Nieuwendijk te Amst. Regts een *Advertissement* met hetz. berigt in het Fransch. Znd. eenigen nm. v. grav., doch stellig door *Csp. Luiken* tusschen 1690 en 95. Iedere afbeelding hg. $13^1/_2$, te zamen 35 dm. br. Van de grootste zeldzaamheid.

2848 (**1696. 31 Jan.**) Demping van het Aansprekers-oproer te Amsterdam.
A *a* Gedenkplaat, voorstellende een loopplaats der Amsterdamsche schutterij, met den kolonel, vaandrig, luitenant, schutters enz. Onder in de plaat de gedenkpenning, door den Raad v. Amst. aan de schutters uitgedeeld. Znd. nm. v. grav. (door *R. de Hooghe?*) Hg. 28, br. 36 dm. br. fol. Onder de pl. een gedrukt vers en uitlegging der Nos op de pl. 1—19. Amst. bij *J. Robijn* in de Nieuwebrugsteeg in de Stuurman. Op 1 blad gr. fol. In: Coll. Kaathoven. Deze plaat is dezelfde als N⁰ 2956 A en 2998.

b Dezelfde plaat. Vroegere etsdruk, waarop men op den achtergrond de Burgt v. Leiden ziet, en regts boven den schoorsteen een schilderij met onderschr. *Leida*, dat later weggeslepen is. Voorts znd. de later bijgevoegde medaille en vers. br. fol. Hoogst zeldzaam. Bij den heer J. W. Wurfbain.

2949 Een man uit het volk, met een uitgesneden rookend menschenhart in
A de eene, en een mes in de andere hand, staande op een hoop gebroken spiegels enz. op den achtergrond eenige huizen. Znd. nm. v. grav. (*P. v. d. Berge*). Hg. 23, br. 16 dm. kl. fol.

Deze man zou, volgens eene oude aanteekening voorstellen Jan Bokzen, uit Boston in N. Engeland, matroos, gevat bij de plundering van het huis van de Pinto op de St. Anthoniebreestr. — Bij den Heer J. W. Wurfbain is ook eene „Verklaringe van de Gedenkpenning, uytgedeelt aan de Burgerij, in erkentenis van de herstelde rust". Met adres *P. Scipperus* op den Dam te Amst. gr. fol.

2950 (**28 Febr.**) Vertrek van Jacobus II van de Fransche kust tot eene lan-
A ding in Engeland (Wagenaar XVI, 169—176). Gezigt op het strand met den verdreven koning en zijn gevolg afscheid nemende; in het verschiet de Fransche vloot, die hem zal overbrengen. Znd. nm. v. grav. (*D. de la Feuille?*) Onder de pl. een „Relatie" en zijne proclamatie van 6 Maart 1696 in het Holl. en Fransch, gedrukt te Amst. bij D. de la Feuille 11 Maart 1696. Op 1 bl. fol. De plaat hg. 20, met tekst 40, br. 30 dm. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

2952 „Afbeelding v. h. trekken der Holl. Loterij op het Hof" enz. gr. fol. — Met adres van Hndr. Blank. Behoort niet in de Riemer. — K.

2953 A Zinneprent op den naderenden vrede (van Rijswijk). — Buste van Willem III, met bovenschr. *Gulielmus Angliae Rex* op een pedestal; daarvoor de Vrede en Overvloed elkaar de hand gevende; aan hunne voeten het woord: *Associatie* en 6 reg. vers: „De Wijsheid en de Vreê." Door *P. van den Berge* te Amst. in de Groene Berg. kl. fol. Hierop is ten tijde der uitgave geschreven: „1696 Maart en volgende maanden".

2956 A (**28 Nov.**) Verkiezing te Amsterdam van 4 regeringsleden. (Wagenaaar XVI. 95.) — Dezelfde plaat als N⁰ 2948 A; latere druk met 2reg. bovenschr. in boekdr.: „Amstels-Zegenpraal" enz., en onder de plaat een Nareden van 6 reg. in rijm door *J. Norel.* Van boven en ter zijde omgeven door een afzonderl. zinneb. randw., verkregen door een cache van eene andere oude plaat en met adres van *J. Robijn* in de Nieuwebrugsteeg in de Stuerman te Amst. Op 1 blad gr. fol. In de Koninkl. Bibl. te 's Hage. — Deze plaat is nog eens gebruikt voor N⁰ 2998.

2957 „Le Theatre de la guerre dans les Pays-Bas... Recueilli par (N.) de „Fer. Paris. 1696" 2 vol. fol. obl.

Het 2e deel bevat: Register op dl. 1 en 2 op 1 blad. — 27 bl. (6 kaarten v. Belg. prov. en 21 bl. plannen v. Belg. vest.) — Deze beide dln. volgen op: Les Forces de l'Europe. Paris. de Fer. 1696. 8 vol. fol. obl.

2957 A (**1697. 20 Mei.**) „Aankomst der HH. Ambassadeurs en gevolmagtigden „tot de algemeene Vrede op 't Kon. Huys Nieuburg tot Rijswijk." — Afbeelding van het voorplein met eene menigte koetsen en ruiters. Met bovenst. Holl. en Fransch onderschr. en uitlegging der Nos 1—10 op de plaat. Door *A. Schoonebeek* vóór het adres van Anna Beeck. Hg. met beschrijving 23, br. 28 dm. gr. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

2959 (**20 Sept.**) Vrede te Rijswijk. — „Het koninglijke kasteel tot Rijswijck „genaemt Nieuwburg... daar de conferentiën der algemeene vrede ge„houden worden." Titel met Fransch en Holl. opschrift voor de 12 ongen⁰ platen, onder N⁰ 2959 beschreven. In de beschrijving van 2960, de verkleinde kopiën van 2959, zijn vier platen vermeld, welke niet in de groote serie zijn opgenomen; nl.: Inkomen van den Haag. — Het Huis te Rijswijk waar de Geallieerden inkwamen. — De drie bruggen bij Rijswijk. — Rijswijk naar den tuin te zien.

De eerste 2 platen van deze serie bezit ik thans ook.

2959 A „Aankomst der Ambassadeurs en Gevolmachtigden te Rijswijk." Door *A. Schoonebeek.* Plaat van gelijk formaat als die in 2959, doch in de Holl. en Fransche onderschriften afwijkende.

2959 B Plaat 12: De kamer 1, waarin de vrede geteekend wordt, 20 Sept. 1697. Kopie in lith. door *Emrik en Binger.* br. 4⁰. Voor Arend, Vaderl. geschied.

2960 B Vrede te Rijswijk. — Een andere serie over het kasteel te Rijswijk, van 16 platen van verschillende grootte, znd. nm. v. grav. en twee aan twee op 1 blad gedrukt, berust bij den Heer Mr. S. v. Gijn. — Zij bevat de volgende voorstellingen, gen⁰ 1—16.

1. Het koninkl. huis te Rijswijk (à vol d'oiseau).

2, 3, 4. Gezigt op het huis v. voren, v. achteren en van de Oostzijde.
5, 6. Kamer en kabinet van de mediateurs.
7. Groote zaal der Conferentie.
8, 9. Kamers der Fransche ambassadeurs.
10. Kamer der ambassadeurs van den Keizer en Keurvorst.
11. —— — gevolmagtigden van alle Hooge Geallieerden.
12. —— waarin de vrede gesloten is.
13. Gezigt v. h. huis van de zijde, daar de Hooge Geallieerden inkwamen.
14. —— v. den weg die van Rijswijk naar 't Kon. huys geleid.
15. —— van 't inkomen van 't bosch als ook de 3 bruggen voor het huis enz.
16. Aankomst der heeren Ambassadeurs.

N⁰ 1—12 en 14 ieder hg. 22, br. 26 à 27 dm.; N⁰ 13 hg. 23, br. 28 dm., N⁰ 15 hg. 23, br. 29 dm., N⁰ 16 hg. 23, br. 27 dm.

2964 A Het huis te Rijswijk, met opschr.: „*Maizon Royale*", zijnde eene slechte kopie met enkele veranderingen in de stoffaadje op den voorgrond en adres van *Anna Beeck* te 's Hage. br. fol. — De voorg. plaat is zeer waarschijnlijk door *P. Schenk*, doch de figuren daarin door *C. Luiken*. — K.

2967 A „Plattegrond van het Kon. huis te Rijswijk, door de vergaderingen tot „algemeene vrede gehouden worden". Label met dit opschr., door 2 engeltjes vastgehouden. Daaronder een plan van het huis te R. Fraaije grav. Znd. nm. Hg. 16, br. 28 dm. br. 4⁰. — Waarschijnlijk de titel eener serie.

2971 (7 **Nov.**) Optogt te Jisp. (door *L. Scherm.*) zéér gr. fol. — Op het exempl. in den atlas Bodel 1876 staat de naam *Scherm* onderaan in het midden.

2974 Vrede v. Rijswijk. — „Gedenktek. v. d. eeuw. vrede" enz. Door *L. Scherm* met adres v. *Car. Allard*. gr. fol. Deze pl. is ook later gebruikt op den vrede van Utrecht, 1713. Zie N⁰ 3490.

2976 Zinneprent op den vrede v. Rijswijk. — In het midden een breede zuil met palmen en andere boomen enz. Met vers in 4 kol. van *S. Donnet*. Znd. nm. v. grav. br. fol. — Deze plaat is vroeger voor den vrede v. Nijmegen in 1678 gebruikt (N⁰ 2638).

2977 Zinneprent op den vrede v. Rijswijk. — Behoort niet hier, en is reeds beschreven onder N⁰ 2745 op het jaar 1688.

2980 Zinnepr. als voren. — Willem III als Rom. krijgsheld staat in het midden op een estrade, en trekt den Vrede aan de hand uit den hemel. Voor hem 3 zinneb. vrouwen, regts Mars, die het zwaard in de schede steekt; op den voorgrond regts de knielende en dankbare burgerij; links op den achtergrond brandende pektonnen ter eere van den vrede. Met gegrav. bovenschr.: „Peace restored — La Paix retablie". 1697. Gegrav. naar en door *P. v. Somer* te Londen. Hg. 40, br. 56 dm. gr. br. fol. *Hoogst zeldzaam.*

Deze plaat is vroeger zeer onvolledig en als zw. kst. beschreven.

2982 A Het vorstendom Oranje door Frankrijk aan Willem III afgestaan. — „Freuden bezeugungen in Oranien wegen Französischer Abtrettung des Fürstenthums an Kön. Maj. in Engl. 1697." — Afbeelding van de he-

rauten, die het herstel van het prinsdom uitroepen, en een optogt van militairen; op den achtergrond het theatrum van Oranje en een gedeelte der stad. Duitsche penteekening van dien tijd. Hg. 15, br. 18 dm. br. 4⁰.

2983 Peter de Groote te Amsterdam. Naar *J. Bosboom* door *W. Steelink*. fol.
A In: Nederl. Geschied. en Volksl. N⁰ 21 A.

2984 (**29 Aug**.) „Afbeelding v. 't pragtig Konstvuurgebouw" enz. Naar en door *J. Moucheron*. gr. br. fol. — De originele *teekening* hiervan is bij den Heer J. W. Wurfbain.

2985 **1 Sept**. Spiegelgevecht op het Y voor Amsterdam, ter eere van het
A gezantschap van den Czaar v. Rusland. — Voorstelling van het Y met de schepen; vooraan regts eene fraaije sloep met de Russische wapenvlag; in het midden een groot schip met vlag, waarop de initialen der O. I. Comp. geëntrelaceerd; links de toren van de Oosterkerk. Met 3reg. Lat. en 5reg. Russisch onderschr. en adres van *J. Thesing* te Amst. met privil. van S. T. Z. M. Door *Gerrit Lambrechtsz*. Hg. 45, br. 57 dm. br. fol. Van de uiterste zeldzaamheid. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

2987 „Het huisje van Czaar Peter te Zaandam." — In mijn Catalogus van boeken, platen enz. over Rusland 1870 zijn beschreven en den 16 Dec. 1871 aan den Senator Rovinski verkocht de volgende platen van hetz. huisje.

c Dez. plaat. *Etsdruk* v. a. l. waaronder geëtst *J. C. Honig ad viv. del.* (deze heb ik zelf ook.)

2987 „Het huisje van Czaar Peter in 1697. — La cabane.... telle qu'on la
A „la vit en 1697." — Een huis aan de linkerzijde vooraan iets uitgebouwd, zonder het grootere gebouw regts. Kleine lithogr. naar *H. P. Oosterhuis*. br. 12⁰. Uit een Zaanlands jaarboekje.

2987 Hetz. zonder den uitbouw aan h. kleinere huis. Naar *H. Greeven* door
B *W. v. Senus*. Aquatinta met adres van *E. Maaskamp*. br. 8⁰. Uit: Reis inHolland. 1807.

2987 Hetz. zonder de grootere afdeeling. Naar *G. J. Michaelis*. Aquatinta znd.
C nm. v. grav. br. 12⁰.

2989 *b* Huisje van Czaar Peter. — Dez. plaat, ongekleurd.

2989 Het huisje van binnen, geheel als 2987, met bijvoeging v. eene tafel en
A stoel, links. Door *D. Sluyter*. Met adres v. *G. de Vryer* te Zaandam. gr. br. 4⁰.

2989 Hetz. geheel als voren. Aquatinta, get. *E. M(aaskamp) D(irexit?)*. gr.
B br. 4⁰. *Gekleurd*. Pendant v. 2989 (in Dl. I.)

2989 Het huisje van buiten als N⁰ 2989 (in Dl. I) en van binnen als N⁰ 2989 B.
C verkleind. Lithogr. 2 st. br. 12⁰. Uit: v. Geuns, Zaandam?

2989 Het huisje van buiten, met andere huizen op hetz. pad; vooraan regts
D eene standaard met Russische vlag. — Het huisje v. binnen, anders dan N⁰ 2987 B; de schoorsteen regts; in het midden een bord aan den muur met eene Holl. inscriptie van het bezoek der Kon. familie in 1831, en daarnaast hetz. in het Russisch. Met Fransch onderschr. Lith. bij *Fr. Buffa en Zn*. 2 st. gr. br. 4⁰.

2989 „Vorstenburg. A⁰ 1632." — Het huisje van Czaar Peter den Groote
E aldus genaamd, met het jaartal 1632 boven de deur in den gevel. — Klein 12⁰ pl. Uit een Zaandamschen almanak. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

34

Jin clandangel pag 405 4e Deel.

2989 F *a* Oorlogschip: „*De Biddende Petrus*", door Peter den Groote in 1698 ontworpen en den 28 April 1700 van stapel geloopen. — Afbeelding van een groot oorlogschip met 10 kanonnen aan weerszijden: regts de spiegel met afbeelding van den knielenden Petrus, waarboven de groote vlag wappert; op het dek de Czaar en zijn gevolg; in het scheepsboord een Russisch opschrift, waarin de jaren 1698 en 1700; links eene sloep en een grooter schip; regts een Triton met opschrift: *Nec deerit Jason*, voorts een Stroomgod, de draak v. Jason en hooger het Gulden Vlies. Daaronder het 12reg. opschrift: „Navis bellicae sub Si. Petri Orantis nomine, „ab invict. ac praepot. Caesare Petro I Magno, Ruth. Imp. dispositae sup„positaeque Waronixixn 1698 peractae, aquasque missae 28 Apr. 1700. „Delineatio exacta, Jussu ej. Caes. Maj. ad viv. delin. Waroni; aeri „insc. H. Schoonebeek. Moscuae 1701." Voorts links: in kleine curs. letters getrac. „Jussu Caes. Maj. delin. ad viv. Waronitz et aeri insc. „Moscuae 1700." gr. br. fol.

b Hetzelfde?? schip, van de andere zijde gezien; regts een sloep en een visscherschuit; in het verschiet 3 groote en 3 kleine schepen. Links eene groote cartouche (die welligt bij de andere met het Latijnsche opschrift behoort, of daaraan moet aansluiten) met een zeegod, zeepaarden, Mercurius en een engel, die een label met: *Alter erit Argo* (duidende op het vorige van *Jason*) in de hand heeft; lager een 17regelig opschrift in kapitale Russische letters, waarin aan het eind, naar ik gis, de naam *Adr. Schoonebeek* voorkomt. Zeker door hem geëtst. Elke plaat is hg. 50, br. 60 dm.

Van de *uiterste zeldzaamheid*. Deze twee platen die ik nooit elders gezien heb, zijn bij den Heer Mr. S. van Gijn.

2989 G Vlaggekaart van Rusland, namelijk 7 verschillende vlaggen van de Russische oorlogs- en handelsvloot. Met 5reg. Lat. bovenschr. „Serenissime," etc. tot „vexilla classica". Holl. grav. znd. nm. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

2989 H *a* „Afbeelding van de groote nieuwe Audienciezaal waar de Staten-Gen. „de Ambassadeurs ontfangen in den Hage." Tweeregelig gegrav. onderschrift van eene fraaije afbeelding der beroemde zaal, waarin thans de vergaderingen van de Eerste Kamer gehouden worden (?). Aan het hoofdeinde een ledige zetel voor den Koning-Stadhouder. Bovenaan de wapens der 7 Provinciën en spreuk: „Concordia res parvae crescunt" in gefig. lett. Regts het gezantschap uit Moscovië in 1697. Onder de plaat het wapen der Staten-Generaal, 2reg. Holl. en Fransch onderschr., eene uitlegging van A tot S en opdragt van den graveur *D. Marot*. Hg. 42, br. 70 dm. gr. br. fol.

b Dez. plaat, latere druk, zonder de wapens bovenaan. Met 2reg. kapitaal Fransch onderschr. en alleen Fransche uitlegging zonder opdragt. Met den naam van *D. Marot*, links onderaan op de plaat. Beide in Coll. A. G. Visser.

2991 *a* **1698 20 Julij.** „Manefiecke karosse van S. M. van Groot-Bretagnie, „gemaekt inde Haegh de 20 Julij 1698." — Hiervan bezit ik 1 plaat, die bovenaan de geheele koets, daaronder het *voorste* en *achterste* van de karos, en links „*de Langewaegs*" voorstelt. 1 bl. hg. 37, br. 25 dm. fol.

b Dez. plaat, latere afdruk, doch van onderen afgesneden en dus het bovendeel afzonderlijk, zoodat hetgeen op de vorige plaat onderaan voorkomt, hier vervallen is.

2992 A Afbeelding van het kampement, op last van Willem III opgeslagen bij Klarenbeek op de heide tusschen Arnhem en Rosendaal, langs den dus genaamden *Koningsweg.* 1698. Goede topographische teekening, met Fransch 4reg. inschr. Hg. 37, br. 50 dm. gr. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

Kan dit hetzelfde kamp zijn, alwaar in 1691 (?) door den Prins eene revue gehouden werd? Zie N⁰ 2807 op dat jaar.

2993 (**1700.**) Zinneprent op den dreigenden Noordschen oorlog tusschen Zweden, Rusland en Polen? — Een oliphant, die een zwaan vertrapt, wordt door een Eenhoorn en Leeuw met pijlbundel aangevallen; regts een paard en 2e leeuw, die door een krijgsman gewond is. Door *P. v. d. Berge.* Hg. 20, br. 30 dm. Onder de pl. eene verklaring in rijm in 2 kol. gedrukt bij *A. Boekholt* op de Hopmarkt op de hoek van de Korsjes-steeg te Amst. Op 1 blad fol. In Coll. Kaathoven.

2993 A Noordsche oorlog. — Zinneprent als voren. Orpheus spelende te midden der wilde dieren. Znd. nm. v. grav. Onderaan een uitvoerig allegorisch vers in 2 kol. gedrukt voor *Wilh. Linnig v. Koppenol* bij *Abr. Boekholt* te Amst. Op 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland. (Een afgesneden ex. znd. adres bij mij.)

2994 A Zinneprent op de zotshoofden. — „De nieuw jaerighe Hoofdtbackerye van alderhande zotshoofden". Tweereg. opschrift boven eene plaat, waar in eene bakkerij aan eenige mannen en vrouwen allerlei hoofden van deeg, dat in den oven gebakken wordt, opgezet worden; door de deur ziet men een man met horens op het hoofd inkomen. Ter linkerzijde en onderaan 13 Holl. versjes daarover, ter regterzij 13 kleinere Fransche versjes. (Door en) Met adres van *Phil. Bouttats den Jonge,* plaatsnijder in de Waeghstr. bij de Meir te Antw. De plaat hg. 19, met tekst 31, br. 27, met tekst 40 dm. gr. br. fol.

2994 B Zinneprent. „De opgaande trap der Grooten." Opschrift onder eene plaat van 16 figuren, van wie N⁰ 1 (de Paus) tot N⁰ 15 (het kind) allen den trap des ouderdoms op- en afgaan. Onderaan in het midden: N⁰ 16 de dood. Onder de plaat 16 Holl. verzen in 4 kol. Oude opgegraveerde grav., met adres van *J. Robijn.* 1 blad gr. fol.

2994 C Volksleven. — „Interest des 's Weerelts" enz. Tweereg. inschr. in het Holl. en Fransch boven eene prent, waarin 10 personen, gen⁰ I—X, nl. een priester, de Waarheid, een krijgsman, advokaat, boer, de Tijd enz. voorgesteld zijn, zamensprekende wie de meeste verdiensten heeft. Onder de voorstelling de zamenspraak in 7 kol. Znd. nm. v. grav. (*Adr. Schooneleek*) gr. br. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

2996,97 Spotprenten uit het volksleven. — „Leven en bedrijf van de Roemkluchtige Soldaet", enz. en: „De vermaerde Rijser" enz. Beide zijn door *H. Pola.* — K.

2998 „Nieuwjaarsgift aan de manhafte Schutterij" enz. Deze plaat (welligt afkomstig van het eeuwfeest te Leiden in 1675?) is in 1696 tweemaal

gebezigd, nl. bij het aansprekers–oproer in Jan. en bij gelegenheid van eene verkiezing van 4 Amsterd. regeringsleden, in Nov. (N⁰ 2948 A en 2958 A.)

3000 A *a* Afbeelding van een blaauw zijden vaandel, berustende in het Dordtsche Museum, en vertoonende aan beide zijden een staande leeuw met vrijheidshoed en speer, leunende op de wapens van Dordrecht en van het geslacht v. d. Merwede. Op den achtergrond een opgaande zon bij de ruine van het kasteel Merwede. Fraaije *teekening* in kleuren door *J. Rutten*. 4⁰.

b Afbeelding van een wit zijden vaandel der kolveniers-schutters te Dordt., vertoonende twee gekruiste roeren, waarboven het jaartal 1689, en onderaan het Dordsche wapen; rondom bezaaid met oranjeappels. *Teekening* in kleuren door *J. Rutten*. 4⁰. Beide bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3000 B „Schutter van 'Sgraven Hagen." Staande schutter ten voeten uit. Met 1 reg. kap. onderschrift. Door *D. Marot*. kl. fol.

3002 A „Den Roomschen Schilderbent." — Deze plaat wordt uitvoerig beschreven door A. Houbraken in: Schoub. Nederl. schilders, II, blz. 348; hij voegt daarbij eene lijst van 106 Holl. schilders met de namen, waarmede zij in de Bent bekend waren. — In het: Archief voor Ned. kunstgeschiedenis, uitg. door F. D. O. Obreen, dl. 3 komen eenige portretten voor van Nederl. „Bentvogels" te Rome uit de 17e eeuw, met verklarenden tekst.

3003 A De Nederlandsche Schildersbent te Rome en inwijding van een nieuwen kunstbroeder. — Op eene hooge estrade zit de nieuweling, die, een zwaard in de hand houdende, met een lauwerkrans gekroond wordt. Naast en rondom hem eenige kunstbroeders met eene schilderij, een palet, ook wel met een beker in de hand, enz. Zonder naam van grav. (naar *R. Du Val* te 's Hage door *J. Mulder*). Gem. A. fol. Uit: C. de Bruin, Reizen in Klein-Asie. Amst. 1698, die op bl. 4 van dat werk zijn eigen inlijving op 22 Dec. 1674 in de schildersbent beschrijft, zooals hierop is afgebeeld.

Deze plaat behoort dus eigenlijk op Dec. 1674.

3003 B Arlequinade. — Pierrot in zijn langen mantel ter halver lijve; achter hem Arlequin, Colombine, Pantalon en een half opgehaald gordijn. Zw. kst. Znd. eenigen nm. Hg. 11, br. 9½ dm. kl. 4⁰., welligt een gedeelte eener grootere plaat.

In den Atlas van den Heer Wurfbain te Rheden is eene andere voorstelling, geteekend door *D. Marot*. Hg. 31, br. 47 dm. br. fol.

3004 *b* De geleerde in zijn kamer. — Dez. plaat, latere druk; regts een eeuwigdurende almanak ingegraveerd, met daarbij behoorend 5reg. Holl. gegrav. vers. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3006 A Een student in zijne kamer. — Dez. voorstelling, doch omgekeerd en veel breeder, zoodat de kamer grooter schijnt. Met dezelfde Holl. en Lat. gegrav. verzen, met adres van *R. v. d. Hoeye*. Hg. 26, br. 34 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3006 B Groninger student, staande in een landschap, met onderschr.: „N. Philomusus, doctis impallescens chartis, Academicus Groningensis." Zonder nm. v. grav., (door en) met adres van *P. Schenk*. fol. Zeer zeldzaam.

3006 Volksleven. — Afbeelding van den bekenden grappenmaker Tetjèroen,
C die o. a. voor Czaar Peter tijdens zijn verblijf in Holland dikwijls zijne kunsten vertoonde. — Tetjèroen, met hoed op en degen aan de zij, staat op een estrade; achter hem zijne ton, waarin een rustbank enz. Om hem heen vele toeschouwers, die hem hunne beurzen toewerpen. Met onderschr.: „Tiatjeroen" en 8reg. Holl. vers in 2 kol. Znd. nm. v. grav. (in de manier van Schoonebeek), met adres van *K. H.* Hg. 28, br. 17 dm. kl. fol. *Zeer zeldz.* In: Coll. A. G. de Visser. — Zie over T. ook Dl. III, N⁰ 6363, 27.

3007 Een rookend man en een schoenlapper, waarbij 2 dansende figuren van
A een theater, alles in krulwerk afgebeeld. Grav. znd. nm. Hg. 41, br. 33 dm. fol.

3007 Zeden en gewoonten. — Adreskaart van een waaijermaker, genaamd
B Frans Beenevelt de Jonge, wonende in de Bergstr., het 3e huis van de Heerengr. te Amst. — Bovenaan eene afbeelding van een ontplooiden, fijn beschilderden waaijer, en van eenige werktuigen, waarboven een label met opschr.: „De modese waayer." Onderaan een Holl. en Fr. onderschr. in 2 kol. bevattende zijn adres, enz. Znd. nm. Hg. 24, br. 20 dm. gr. 4⁰. In den atlas van den Heer Mr. S. v. Gijn.

3007 Zeden en gewoonten. — Blanco rekening van „Pieter v. d. Brul, nael-
C „demaker in de Langestr. in de Brullende Leeuw tot Amsterdam" waartusschen het wapen van Amst. Hieronder in blanco 9 regels, waarvan de lijnen op kunstige wijze met de naald geprikt zijn. Znd. nm. br. 4⁰. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3007 Zeden en gewoonten. — Ziekenzaal van J. M. P. operateur, steen- en
D breuksnijder, oogmeester, chemicus en practizijn. — Regts eene reeks van medicamenten en flesschen enz.; links 6 bedsteden met zieken; op den voorgrond eene operatie van den steen. Fraaije houtsn. door *J. van Bevoirt.* Met 1reg. bovenschr. en uitvoerige vermelding in 2 kol. van zijne medische bekwaamheden. Met zijn adres te Amst. Reguliersbreestr. achter de brouwerij de Lelie, hoek Watersteeg. Hg. 17, met beschrijving 38 dm., br. 20 dm. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3007 Gezigt van de Waag en Kaasmarkt te Alkmaar, met veel gewoel. — In
E *a* het midden de Waag met haren fraaijen toren en het jaartal 1580 boven, en 1599 onder de wijzerplaat op den toren; lager de voorgevel met de jaren 1580 en 1674, waaronder „S. P. Q. A. Restituit virtus „ablatae jura bilancis". Regts de gevels van 7 huizen en daarachter het dak van een hoog huis; links de gevels van 2 huizen met inschriften: *De Witte Os* en: *De Witte Roos.* Bovenaan middenin een groot veld met opschrift: „De Waeg- en Kaesmarckt van de Stadt Alkmaer. te koop bij Adr. Hasersou, Boekverkooper op de Mient in de Witte Os" (op de plaat het 1e huis links). Regts, links en v. onderen 5 wapens met namen v. regeringsleden. Het geheel door een smallen gebloemden rand omgeven. Znd. nm. (Naar en door *R. de Hooghe.*) Hg. 48, br. 63 dm. br. fol. Bij den Heer C. W. Bruinvis, Alkmaar.

b Dez. plaat, *allereerste en onafgewerkte* staat, zonder weerhaan op den toren, vóór de jaartallen bij de wijzerplaat en vóór de inschriften op den

gevel en in de huizen links; zonder het dak achter de huizen regts, en de groote schuit op den voorgrond. Het schild voor het opschrift, de figuren en wapens zijn veel grooter, en in plaats van het wapen van B. van Houten links bovenaan is hier een grooter ander wapen. Voorts zijn op de voorg. staat vele figuren en schuiten aangebragt, terwijl de label en naam v. Hasersou geheel ontbreekt. Zonder bloemrand. Hg. 42, br. 62 dm. br. fol. Van de *uiterste zeldzaamheid*. Bij den Heer A. v. Stolk.

3008 Zinneprent op eene *Menniste Bruiloft*. — Hiervan bestaat nog een 12⁰ plaatje, gem. 142 en behoorende op die blz. in het zeer zeldzame boekje: „Algemeene Opvoedinge der hedendaagsche Kinderen of Mal Moertje, „Mal Kintje, enz. Waarin een kort verhaal van de zake v. Romeyn de „Hooge, alsmede op wat wijze te Amsterdam op zeker bezoek door kragt „van Purgeer Boontje verscheide aardigheden zijn voorgevallen. Met kop. „platen. Amst. Adr. J. v. Wezel. 1690." 12⁰. Met titelplaat en 3 pltn., waar op blz. 139 tot 146 in alle uitvoerigheid beschreven wordt, hoe iemand eens op een huwelijksmaal, waarschijnlijk van Doopsgezinden (waarover even te voren gesproken wordt), aan alle Heeren en enkele Dames purgeerboontjes als suikergoed gaf, die bijna onmiddelijk eene sterke werking deden. Hierbij wordt genoemd een juffertje uit de Warmoesstraat, een bij de Toren (Jan Rodenpoort) op het Singel, en een op den Nieuwendijk. Ook wordt gemeld, dat het geval ten tooneele gebragt en, onder den naam van: Ballet van de Purgeerboontjes, dikwijls gespeeld is.

3008 A Volksleven. — De likdoornsnijder. — Een dansende en zingende man, een grooten tamboerstok, met kwasten behangen, in de hand; achter hem een huis, waar een man over de onderdeur ligt. De man zingt een 4reg. liedje op de eksteroogen, die hij kan uitrukken: „Siet hier heb je" enz. Zw. kst. door *C. Dusart*, met adres van *J. Gole*. Hg. 25½, br. 18 dm. 4⁰. Bartsch N⁰ 38.

3009 A „Pleitrolle van den Hove van Holland". — Gezigt in eene groote zaal of hal, waarin aan het hooger gedeelte het Hof zit, waarvoor een advokaat pleit; op den voorgrond veel volk. Naar en door *F. v. Bleiswijk*. br. fol. Uit een boek.

3010 A „Een nieuw spel van waarheid en koopmanshandel. — A new game of truth and commerce." — Een zinnebeeldig kaartspel in een cirkel gedrukt als een ganzenbord, met 43 ruiten, gen. 1—43, beginnende met Schoppen, voorts Ruiten, Harten en Klaveren, waarvan ontbreken Schoppen 2, 3, 4, Ruiten 2, 3, Harten 2, 3, Klaveren 2, 3, 4, (zamen 10); daarentegen is N⁰ 16 één N⁰ der 4 soorten. Iedere ruit heeft eene zinnebeeldige zedelijke voorstelling, waarboven de Hollandsche en nog hooger de Engelsche daarop passende spreuk of spreekwoord, terwijl onderaan het N⁰ der kaart en de winst of het verlies staat. Onder die 43 ruiten is eene kleinere cirkel van 18 zinnebeeldige voorstellingen, met Hollandsche en Engelsche Bijbelsche en zedekundige lessen, ook met aangifte van winst en verlies. Daaronder in een nog kleineren cirkel 18 Fransche zedelessen. Het middenvak van 20 dm. diameter is open, waarschijnlijk voor eene ronddraaijende schijf; hier is er op vastgehecht de afbeelding

v. een groot concert. Zeker eene Engelsche gravure van omstreeks 1700, te waarschijnlijker door de vele fouten in het Hollandsch. gr. fol. Hg. 30, br. 50 dm. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

3011 Het raadsel te Nijmegen, of het zeldzame huwelijk, gesloten aldaar in
A *a* 1619. Zie 1418A. Getrouwe kopie van de schilderij in het portaal van het Raadhuis te Nijmegen. Links zit de 3e vrouw met den ouden man op haar schoot, in het midden staan de 4 volwassen zoons, regts de 2 jongste. Door de open deur ziet men de markt te Nijmegen. Slechte houtsnede, waaronder in boekdr.: „Het raetsel.... tot Nijmegen" enz. met 4 versjes, „Uytlegging" en adres: Nijmegen A. v. Wesel. 1695. gr. fol. — Hierbij een calligr. afschrift in fol. der verzen op de schilderij.

b Dez. voorstelling. Oude geteekende kopie met dezelfden tekst enz.

c Dez. plaat, latere druk met den naam v. *R. de Hooghe*, doch znd. jaartal. Onder de plaat in boekdr. het opschr.: „Zeldzaam huwelijk" en een 14reg. vers znd. nm., met adres: Amst. G. de Broen, Boekverkooper op het Rokin bij de Olieslagerssteeg in Leidens ontzet. br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

3011 Hetzelfde anders. — In de plaat 4 gegrav. Holl. verzen; onder de pl.
B een 7reg. gegrav. curs. onderschr. Slechte grav. znd. nm. v. grav. Hg. 15, br. 20 dm. br. 4°. Bij den Heer A. v. Stolk.

3011 Dez. voorstelling. Slechte en latere houtsn. met dezelfde verzen in boekdr.
C in de plaat en 11reg. bovenschr. in kapit.: „Het Raadsel" enz. Onderaan de uitlegging in boekdr. en adres: Nijmegen, Is. v. Campen 1777. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3013 Paardenmarkt of kermis bij Arnhem? — In Bodel's Atlas van Historieprenten N° 2035 was een ex. waaronder links: *R. de Hoog* (sic!) *fecit*, en voorts in druk of schrift: „Jaarmarckt buyten Arnhem."

3013 Scheepsbouw. — Serie van 16 platen (gen° 1—16), waarop de bouw en
A de lotgevallen van een schip afgebeeld worden. Met opschrift op plaat 1: „Navigiorum aedificatio" en adres van P. Schenk. Door (*A. de Winter* en *Sieuwerd van der Meulen.*) Iedere plaat hg. 16, br. 19 dm. br. 4°.

3013 „Verscheyden aanwijzingen van bekwaame middelen om oorlogs en andere
B „schepen, heen en weder over het Pampus en andere droogten te halen." (Geïnventeerd door C. Meyer.) Groote plaat met beschrijving. Deze plaat vond ik in een' Atlas op 1752. Het werk v. dien Holl. Ingenieur, te Rome uitgegeven, is van 1685. Zie catal. Bibl. v. d. Willigen 1875. N° 857.

3014 Huisraad. — Afbeelding van een allerprachtigst kabinet voor curiosa,
A met deurtjes, kap en uitvoerig voetstuk, alles zeer fraai geïncrusteerd met ivoor en paarlemoer. Fraaije grav. znd. eenigen naam van omstreeks 1700, waaronder eene hand van dien tijd geschreven heeft: „Le cabinet de „Mons. Althusius, fait par les meilleurs maitres d'Italie. La structure „lui coûta 80.000 fl. de Hollande hormis les raretés dans les tiroirs." Hg. 62, br. 32 dm. gr. fol. Waarschijnlijk woonde deze Althuyzen te Amsterdam, waar in het begin der 18e eeuw eene fraaije bibliotheek van een zekeren Althuyzen verkocht is.

3014 Huisraad. — Afbeelding van een ander kabinet, zijnde de nabootsing van
B een groot kasteel, met een tuin in het midden, alles door glas omgeven;

waarboven een groot uurwerk staande op een keurig versierd voetstuk. Gemaakt door J. Jancke te Leiden, die hieraan 10 jaren gearbeid heeft. Onderaan eene explicatie van de geheele voorstelling. Fraaije grav. znd. nm. Hg. 70, met uitlegging 76, br. 40 dm. gr. fol.

3014 C Huisraad. — Afbeelding van de voorzijde van een dergelijk kabinet zonder voetstuk, waarop in het midden de verlossing van Andromeda door Perseus is afgebeeld. Alles overdadig rijk met paarlen versierd. Met 3reg. onderschr. in curs.: „Ce cabinet est construict" etc., van welk onderschr. echter eenige regels schijnen te zijn afgesneden. Fransche (?) grav. znd. nm. van omstreeks 1700. Hg. 46, br. 33 dm. gr. fol.

3015 A Schoorsteenstukken. — „Ordonnances des tableaux à mettre devant les „géminées (cheminées), inventé par A. Houbraken." Vier vrij lascive voorstellingen (gem. 1—4, en met dezen titel op de ongen⁰ pl. 1), allen voorstellende satyrs, die de bekoorlijkheden van naakte nymphen bespieden. Iedere pl. hg. 13, br. 15 dm. br. 4⁰.

Het geeft een zeer eigenaardig denkbeeld van dien tijd, dat zulke voorstellingen door een kunstenaar als Houbraken geschikt werden geoordeeld om in de schoorsteenen van aanzienlijke huizen aangebragt te worden.

3017 „Esopus in Europa." — De onder dezen in rood gedrukten titel bijeengebragte 40 pamphletten met titelplaatjes (door *R. de Hooge*), zijn uitvoerig beschreven in: Catal. of prints and drawings in the British Museum. Div. I. Vol 2, onder N⁰ 1345—1381 en 1420, 21 en 22; zij hebben de volgende opschriften in boekdr.:

(1) Esopus (Aesopus op de pl.) in Europa.
(2) De Toverlantaaren.
(3) De bezwoorene Schim.
(4) Hansop op de koord.
(5) Hikhakken van den Tel.
(6) Het geschil tusschen de Fransche Haan en Lombaardsche Hennen enz.
(7) Twist tusschen de Spaansche Ginet en Fransche Mazet.
(8) De Ital. vos in het Geallieerde tuighuis.
(9) Rouwklagt v. de Fransche Apollo over de verdorde Distelbloem.
(10) Saamenspraak tusschen Marforio en Jacquet du Moulin.
(11) Grafschrift door Marforio over een der Vaders van Jacquet Bandyt.
(12) Bijeenkomst der Moogendheden in het hof van den Leeuw.
(13) De Tijger over Themis Vierschaar.
(14) Samenspr. tusschen de Wichelstok, Smeltkroes en de Monsterrol.
(15) Samenspr. tusschen het Valies, de Mijter en het Bonnet.
(16) Maatroozen saamenspr. te Port a Port, benevens de Fabel van de Kakatoe enz.
(17) De Napelsche Hengst, Visscher en Pikeur.
(18) De Ongersche Pallasch, de booze Caraffa en Hoerensmeerdoos.
(19) De Fransche Degen, de Sleutel en het Bonnet tot Luik.
(20) Ptolemeus, Copernicus en Merkuur op de Parnas over de Zon en de Waereld.
(21) De Luiterbol v. Diest, de Hond en de Pikbroek bij den laatsten Stuyver.

(22) De Ital. Waarzegger, Esopus, Antonio Magino en Dk. Rembrantz. v. Nierop.
(23) Het Heydinnetje, de Miquelet en Mooyfraaykiek enz.
(24) Opera v. Andromache te Milaanen.
(25) De horlende Kollendans op Tilburn.
(26) De jonge Koekkoek onder de Kroonvogels.
(27) Nebucadnezars beeld te Versailles tentoongesteld enz.
(28) De hobbel in de wacht op de Haasejagt.
(29) Europe nooit voor een.
(30) Gedwonge Mars gaat altijd dwars.
(31) Het Cremoneesche Vreugdevuur.
(32) De Spaansche Carravaan.
(33) De geschooren Hoop.
(34) Europa in rouw.
(35) De Waarheid boven al.
(36) De gefopte Bedrieger.
(37) De ontdekte Eenhoorn.
(38) De groote Christoffel.
(39) De misleide Poesjes.
(40) De geplukte Tapoeijer.

3019 (**1701. 16 Sept.**) „Jaems vervallen Koning van Brittenland, stervende „tytel-hertog v. Jork te St. Germain.” (Wagenaar. XVII, 100.) — Jacobus II te bed, Lodewijk XIV wil hem klisteeren, Père la Chaise beziet de urine; een hinkende bode met slechte tijdingen uit de W. Ind. komt de deur in. Fraai geëtst door *P. v. d. Berge*, wiens naam (volgens mijn ex.) op de plaat is uitgeslepen. Met afzond. verklar. van N° 1—12. (N° 2, Lodewijk XIV, is opengelaten, doch in oud handschrift bijgevoegd.) Met bovenst. opschrift en fictief adres v. *Jan Hendrikze*. — De plaat hg. 19, br. 29 dm. *Fraai en zeldzaam.*

Deze plaat is geheel dezelfde als N° 2812; op N° 2812 is reeds de naam van *v. d. Berge* uitgeslepen.

3020 (**1702. 4 Maart.**) Doodelijke val van Willem III. — „Afbeeldinge
A „en verhaal van de doodelijke val ter jagt van Willem III” enz. Vijfreg. opschrift van eene gedrukte uitlegging in 2 kol. onder eene plaat, voorstellende den Koning op den voorgrond liggende; links een hofwagen; in het verschiet naderend gevolg. Met 3reg. gegrav. Holl. onderschrift. Znd. nm. v. grav. met adres van de *Wed. Tangena*. De pl. hg. 14.5, br. 18 dm. Op 1 blad fol. Pendant van N° 3024.

3021 „Doodelijke val van Willem III.” — Is dez. pl. als N° 2841, nl. de val van Baron v. Aylva.

3024 (**23 April.**) „Fraaije verbeeldinge der lijkstatie van Willem de Derde”
A enz. — Begrafenis van den Koning van Engeland met 3reg. onderschr. en gegrav. uitlegging A—L en adres van de *Weduwe A. Tangena*. Voorts hieronder dezelfde beschrijving als onder N° 3024. Deze plaat is echter grooter dan de beschrevene, zijnde hg. 17, met uitlegging 37, br. 23 dm. 1 bl. fol.

3025 Begrafenis van Koning Willem III. — Engelsche voorstelling van den
A stoet in 4 rijen boven elkander. Met 1 reg. inschr. boven in de plaat. Znd. nm. v. grav. Hg. 15, br. 28.5 dm. br. 4°. Uit een of ander boek. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3031 Lamigue, J., Histoire du Prince d'Orange et de Nassou (Jean Guill.
A Friso). Lewarde 1715. 2 vol. 12°. — Hierin en in de anoniem verschenen Hollandsche vertaling door W. v. P. met Bijvoegselen door F. Halma. Amst. J. Oosterwijk. 1716. 2 dln. kl. 8°. komen de volgende platen voor over den Spaanschen Successieoorlog (alle kl. br. 4° en, behalve de 4 met * get., door *Gillius Brakel* 1714):

I. Titelplaat — en Portret, beide door *M. Pool.*
*30. Plan de Keyserwert.
38. Nimègue.
*88. Plan de Bonn.
134. — — Landau.
148. — — Huy.
190. Bataille de Ramilies.
202. — — Menin.
202. Environs d'Ath.
212. Plan de Turin.
216. — — Barcelone.

II. 38. Bataille d'Oudenarde.
*58. Plan de Lille.
106. — — Gand.
126. — — Tournay.
142. Bataille de Blagnies (Mons).
168. Plan de Mons.
186. — — Douay.
196. — — Bethune.
208. — — Aire.
*238. (Verdrinken v. d. Prins. Zonder eenige letter of naam.)

3037 Lusthof van Momus enz. — Een gebonden ex. met den titel: „Recueil „de pieces heroiques et historiques" etc. in boekdr. (niet gegrav.) berust bij den Heer Mr. Baron de Watteville te Utrecht.

Thans volgt van N° 3068 A tot 3268 A de beschrijving van alle platen, behoorende tot den *Lusthof van Momus, Koninklijke Almanach* van 1701—6, het *Palmhof der Bondgenooten* enz., benevens de aanteekeningen en verbeteringen op de vroeger beschreven platen. Alles in dezelfde orde, die in dl. II van dezen Catalogus gevolgd is.

3068 Pl. 18 *a.* „Cambio de Milan." — Harpagon (de Hertog v. Savoije) en
A Harlekijn (Lodew. XIV) geld wisselende. Met onderschr.: „Arlequin serrurier et Harpagon banquier." Ieder met een 6reg. Fransch versje: „Je fays dancer" enz. — Dit is eene vroegere staat dan onder N° 3068 beschreven is.

N° 3069 heeft dez. opschriften, doch „Arlequin serurier" en „Harpa„gon banquier", en dez. twee 6reg. verzen, welke hier echter beginnen: „La fourberie est mon grand fonts" enz. De plaat met deze verzen is eene kopie.

3082 Koninglijke Almanach enz. „De Ridder der Louisen" enz. — Dez.
b plaat als N° 3081 en 3082, allereerste druk, zonder de zonnestralen en de verzen links en regts bovenaan; zonder inschrift onder den stoel van Lodewijk v. Baden. *F reg Emblematicus fec.* In: Coll. A. G. de Visser.

3083 Dez. voorstelling. Kopie, herkenbaar aan het onderschrift: „De Ridder"
A enz., dat op deze plaat *onder* de voorstelling, op de voorg. platen steeds *in* de voorstelling gegraveerd is. Met gefingeerden nm.: *Bonnart fec. a*

Paris C. P. Regis. kl. fol. Hg. 27.5, br. 18.5 dm. In: Coll. A. G. de Visser.

3096 A Diogenes door het volk bespot wordende. — „Het Lot des Oorlogs." — Zinneprent op den krijg. Naar *P. Quast* door *C. L.* Onder de plaat een vers in 3 kol. in boekdr. te Amst. bij C. Allardt. gr. fol. Drugulin, N° 3722.

3096 B „La Cour de Paix solitaire entre les Roses piquantes et les Lis." — Zinneprent op den successieoorlog. Geëtst door *R. de Hooghe.* Onder de pl. Holl. en Fransche verzen, met adres te Londen bij *Turner.* gr. fol. Drugulin, N° 3723.

3154 „De Vastenavond." — Deze plaat is eene latere navolging van de plaat: *Den vetten Vastelavont.* N° 417.

3163 A „Dooden-streid." — Dez. voorstelling verkleind, met bovenschr.: „Dooden-„streid." Onder de voorstelling een uitvoerig vers van 30 reg. in 3 kol. curs. gegrav. Zeker (door *C. Allard*) 1710 of daaromstreeks gegrav. Hg. 18, br. 27 dm. br. 4°. Bij den Heer A. v. Stolk.

3165 A PALMHOF DER BONDGENOOTEN. (Pl. 1.) „Prediction de Mr. Is. Bickerstaf, „Astrol. Angl. pour l'an 1708." — Onderschr. eener plaat, die een astroloog (Bickerstaf) zittende voorstelt. Naast hem een planetarium, achter hem de zee met schepen. Onder de voorstelling en onderschr. eene Fransche voorzegging van de gebeurtenissen in dit jaar. kl. fol.

Deze plaat is geheel anders dan die van het Palmhof, hoewel geheel overeenkomende met de vele bijplaten over deze jaren: 3234, 3239, 3245 enz. Wijl echter plaat 1 van het Palmhof ze uitdrukkelijk vermeldt, heb ik ze hier geplaatst.

3174 *b* (Pl. 6.) „Het verkeerspel van Brabant en Vlaanderen." — Dez. voorstelling, doch geheel andere gravure, kenbaar vooreerst aan het opschrift *Vlaanderen*, terwijl op andere *Vlaandre* staat, en het Fransche onderschrift hier ontbreekt. De verzen zijn dezelfde doch in anderen vorm; ook het plaatje van het vertrek der Franschen naar Versailles, dat hier alleen een Fransch *boven*schr. heeft. kl. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

3179 A (9 *c*) „Dierlijke strijd om de beste parel" enz. — Spotprent op het verlaten van Brugge, 2 Jan. 1709. — Dez. voorstelling eenigszins anders. Achter de vechtende dieren een verschiet, waarin links het bombardement eener stad, regts eene vloot. Onder de plaat 5 zesreg. versjes, 3 boven, 2 onder, waarin de handelingen van den Haan, Paauw, Arend, Hond en Leeuw verklaard worden. Lager het plaatje van de gebroken brug, waarnaast ter weêrszijden een 12reg. vers. Nog later 2 zesreg. Fransche verzen, ieder in 2 kol. Znd. nm. v. grav. Hg. met de verzen 25 3/4, br. 17 3/4 dm. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3187 A 3. „De verharde Franse Hippomanes" enz. — Hetz. zeer verkleinde kopie znd. verzen. Hg. 4 1/4, br. 9 1/2 dm. br. 12°. Op het Prentkab. te Amst.

Op ditzelfde blad zijn op de eene zijde drie, en op de keerzijde twee plaatjes over 1709 bijgedrukt, nl.:

(1) 15/IX Bombardement van Bergen (3456).

(2) 24/VI Bombardement van Doornik (3445).

(3) 11/IX Slag bij Malplaquet (3453).

Deze 3 plaatjes zijn ieder met 2 reg. curs. onderschrift en hg. 9.5, br. 19.5 dm.

(4) „Vergadering des Conings van Vranckryk met de Princen van den „Bloede" in 1709 voor de vredes-onderhandeling van Geertruidenberg, waarboven een 34reg. Holl. vers in curs. Hg. en br. 19.5 dm.

(5) 1709. 13/v (3443). „Afbeelding van de vergadering der Ambassa- „deurs om vrede met Vranckryk te sluiten te 's Hage 13 Mei 1709." Gezigt van het Binnenhof, alwaar de Ambassadeurs in de open lucht vergaderen. Met 2reg. curs. onderschrift. Hg. 9.5, br. 9.5 dm.

Hieronder nog een 12reg. versje op de „Afgebrokene vredebandeling „van 31 (sic) May 1709." — Dit vers behoort waarschijnlijk bij de verkl. kopie van N° 3187 A, die aan de andere zijde dezer plaat staat.

De platen op dit blad behooren waarschijnlijk tot twee mij onbekeud gebleven werken over den Spaanschen Successieoorlog; en dit ex., aan beide zijden bedrukt, is waarschijnlijk een *uniek* ex. van deze overigens waardelooze platen.

3201 „De Spot met de Oorlog." — Hiervan is een veel vroegere druk, get.: *D. Vinckebooms inv.* en *C. J. Visscher exc.*, met onderschrift: *Soo gewonnen, soo geronnen* op het jaar 1610 vermeld.

3204 „Leewenwraak tegen de Aapen aan de Maliebaan te Utrecht" enz. — Over de op deze plaat bedoelde gebeurtenis (een gevecht tusschen lakeijen in de Maliebaan te Utrecht, dat ernstige diplomatieke gevolgen had) handelt het volgende pamphlet: „Memorie overgegeven bij A. H. Grave v. „Reehteren, een der Plenipotentiarissen van H. H. M. M. Staten Gen. — „Waarin vervat is al hetgeen zich heeft toegedragen op het subject van „eenige verschillen tusschen de lakeijen van bovengem. Graeve en tusschen „die van de Heer Menager, een der Plenipotentiarissen van Z. Aller- „christel. M. 's Grav. E. Boucquet 1712." 4°. Op het Archief te Utr.

3210 (Lusthof van Momus. Bijprenten.) „De vreedzame Kopster." — Dez. voor-
A stelling, doch oorspronkelijk, omgekeerd en oneindig fraaijer, van eene vrouw, die door eene andere aan den voet gekopt wordt. Met zeer veel bijwerk van schoorsteenen enz., een 4reg. versje: „Zet jij de koppen „maar," en adres van *J. Gole*. Fraaije ets door *C. Dusart*. Hg. 26, br. 17.5 dm. 4°.

3211 „De staat- en baatkundige wondmeester." (Door *Dusart*.) br: 4°. — Zie: Bartsch, P. G., blz. 473, V, N° 13. Met 2reg. vers: „De duyvel Meester Hans", en adres v. *J. Gole*. 1795.

3214 „Het vloeibaar vredegoud." — Deze plaat is naar *Titiaan* door *P. Soutman* gegraveerd. De 1e staat is alleen met Lat. regels, de 2e met bijvoeging van het adres van *Carel Allardt*, terwijl in de 3e staat in het Lusthof van Momus de leliën in den regen zijn bijgevoegd. Beide op het Prentkab. te Amst.

3224 Een knielende vrouw bij Isaäk, hout rapende enz. (hiervoor leze men:
A De profeet Elias bij de weduwe van Sarepta en haar zoon, die buiten hout sprokkelen.) op den achtergrond gebouwen. — Dez. plaat, N° 3224, doch op den achtergrond regts vermeerderd door de afbeelding van den Eng. Pretendent op stelten, in een vuur verbrand wordende, met bovenschr. van: „Jac. d'Onge achtste Kon. v. Sotland." Daarboven een 14reg. gegrav.

Holl. en Fransch vers, ieder in 2 kol., get.: „De Poppe Koning bij London „Verbrand." Znd. nm. v. grav. Hg. 25, br. 17 dm. 4⁰. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

3238 (**1696. Febr.**) Metselaars voor Dinant. — Hierop ziet zeker ook de plaat bij Drugulin N⁰ 3464 beschreven, met opschrift: „Gewisser und wahr„haffter Bericht von des Feldmarsalls Duc de Luxemburgs Verbündnus „... mit dem Satan ... auch dessen trauriges Ende" enz. Onder de plaat eene Duitsche beschrijving in 3 kol. in boekdr. fol.

3238 A „Mons. Maréschal de Luxemburg bemoeijende zig met de metselende „duivels voor Dinant." — De Hertog v. Luxemburg, achter wien vele duivels met kalkbakken en truweelen, en in het verschiet Dinant, met een muur die door eene menigte duivels wordt opgemetseld. Door *P. v. d. Berge* „na de copye van Luyk." Onder de pl. een 6reg. vers: „Wel zou Dô Luxemburg met het metslen zich bemoeijen" enz. Hg. met het vers 26, br. 17 dm. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

Of deze plaat en de voorg. met eenige bepaalde gebeurtenis in verband staat, heb ik niet kunnen ontdekken; wel staat op de keerzijde van dit exempl. eene aanteekening in HS. van dien tijd met opschrift: „Copie „uyt de Amsterdamse Dingsdagse Courant van 21 Febr. 1696", hierop neêrkomende, dat de aannemers, die de werken rondom Dinant maken zouden, om op hun tijd klaar te wezen, zich met den duivel hadden verstaan en met diens hulp het werk in één nacht zouden hebben voltooid; dat men den aannemer deswegens in hechtenis zou hebben genomen, en ter bewaring aan Capucijners gegeven, doch dat hij door de duivels, die niet voldoende betaald waren geworden, thans werd opgeëischt onder bedreiging anders het geheele kasteel ten onderste boven te zullen keeren. Voorts dat men meent, dat er order zal komen om hem over te leveren, en dat Mons. Luxemburg zich daarmede bemoeit. „Ondertusschen heeft „yder de vrijheid om daarvan te gelooven wat hem belieft."

3244 A (**1702.**) „Den Vlaamse Brille Kraamer." — Eene dergelijke houtsn. en verhaal over Luzzara, doch hg. 32, br. 23 dm. en zonder het bovenschrift: „Kijk uyt, Brille", vind ik op de Koninkl. Bibl. in: Witte Coll. 1702, I, N⁰ 53.

3256 (**1707.**) Mustapha Goglut. Zie eene andere plaat over hem in Dl. I onder N⁰ 2888.

3267 *a* „L'horoscope des Jesuites." — Deze plaat is reeds, doch foutief, beschreven onder N⁰ 2690.

3268 „Le Docteur charitable." — Deze plaat is dezelfde als N⁰ 2852, spotpr. op de landing van Jacobus II in Ierland, en onder dat N⁰ beschreven.

3268 A „Le pardon royal." — Spotprent op de onderwerping van den Hertog v. Savoije aan Lodewijk XIV. — Links zit Lodewijk XIV in koninkl. ornaat op zijn stoel, terwijl de Hertog v. Savoije deemoedig gebukt zijne vergiffenis komt afsmeeken. Met bovenst. opschrift in boekdr. Onderaan 2 zesreg. Holl. strophen en 2 vijfreg. Fransche. Adres: Cologne chez *P. Marteau* 1697. Znd. nm. v. grav. kl. fol.

Deze plaat behoort dus ook in een Recueil des pièces pour l'hist. de France, waarin ik het te Parijs gevonden heb, doch niet tot den Spaan-

schen Successieoorlog. Zij was tot nu toe de eenige, wel door mij vermeld, doch niet gevonden.

3271,72 Zijn beide eerste drukken door *J. Luiken.* — K.

3275 A (**1702. 22 Febr.**) Inhuldiging van Philips V als Hertog v. Lotharingen, Braband, Limburg enz. (Niet bij Wagenaar vermeld.) — Decoratie opgerigt op de Markt te Brussel. In het midden het met vele vlaggen getooide monument, dat geheel verguld en tusschen 4 vuurwerkstaken geplaatst was. Naar *G. de Bruin* door *J. Berterham.* Ter weêrszijden en boven de plaat een Lat. en Fransche tekst van de inschriften op de piramide. Gedrukt bij *P. de Dobbelee* te Brussel. Op 1 blad zeer gr. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3275 B Inhuldiging van Philips V v. Spanje enz. — Gezigt in de troonzaal van het Hof te Brussel, waarboven eene decoratie met Lat. inschriften. Naar *J. Laboreur* door *J. Harrewijn.* Onder de plaat eene Fransche en Holl. uitlegging in boekdr. in 4 kol. Op 1 blad gr. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3278 A (**16 April—16 Junij.**) Beleg van Keizersweerd. — Afbeelding der vesting met de rivier en het beleg. Met Fransche uitlegging en adres: Paris, *Nolin* 1702. br. fol.

3280 A Hetz. anders. — Afbeelding, van de overzijde der rivier genomen. Met Duitsche uitlegging en adres: Neurenberg, *Felsseckrische Erben.* 1 bl. fol.

3284 A (**11 Junij.**) „Aenslagh op Nijmegen mislukt, 11 Junij 1702, Door het „Leger van de Koninck van Vrankrijck onder Buffler" enz. — Gezigt van het talrijke leger op den voorgrond; in het midden de stad; in het verre verschiet de omliggende dorpen. Uitvoerig en fraai geëtst door *M. Berkenboom.* Hg. 52, br. 63 dm. gr. br. fol. *Gekleurd.* Bij den Heer A. v. Stolk en in Catalogus Cabinet v. d. Kellen 7 Jan. 1878, N⁰ 87, verkocht voor *f* 24.—

3285 A (**26 Julij.**) Bezoek van Frederik I van Pruissen aan Amsterdam. (Niet bij Wagenaar vermeld.) — Bovenaan eene afbeelding der ontvangst; regts de Koning (zeer klein van gestalte) met gevolg, die door 3 burgemeesteren ontvangen wordt; in het verschiet eene hooge sluis met eene tallooze menigte. Onder de pl. een 14reg. Holl. vers van *A. Alewijn.* Met opschrift in boekdr.: „Ter intreede van ... Frederik I, Koning v. „Pruyssen, binnen Amsterdam den 26 Julij 1702." De plaat, naar en door *P. v. d. Berge* is hg. 19, met vers 47, br. 31 dm. fol. *Zeer zeldz.* Op het Archief der Genie te 's Hage.

3288 A (**27 Sept.**) Landing van de Vereen. Eng. en Holl. vloot voor den slag Cadix in de baai bij Vigos. Fraaije *teekening* in O. I. inkt en roet door *L. Bakhuizen.* Hg. 12, br. 18 dm. br. 4⁰.

3290 A (**23, 24 Oct.**) „Verbeelding van de Baay en Havens van Vigos met de „verovering der Fransche oorlogs- en Spaansche zilvervloot." — Zesreg. inschr. op een label boven een gezigt op de baai van Vigos (in vogelvlugt). Holl. grav. znd. nm. v. grav. Hg. 28, br. 16.5 dm. kl. fol. In Coll. A. G. de Visser.

3291 „Glorieuse expedition des Angl. et d. Holl. à Vigos." — Deze plaat is get.: „R. d'Aldana." (*R. de Hooghe ?*)

3292 Verovering van de Spaansche vloot bij Vigos. — „De eerlang gehoopte
A *a* „maer in Water .... veranderde Silvervreugde." Spotprent op de vernieling der vloot, en slagorde der vloten voor het gevecht. Door *Pt. v. Ceulen.* br. fol. Drugulin, N⁰ 3611.

b Dez. plaat met opgeplakten Duitschen tekst: „Die lang verhoffte aber in „Wasser und Feuer verkehrte Silberfreude." Met Duitsche verklaring in 3 kol. in boekdr. onder de plaat. Drugulin, N⁰ 3612.

3292 Expeditie van Vigos. — „Nette Afteykeningh van het veroveren der
B „France en Spanse scheepen in de Bay van Vigos" enz. — Groote kaart met aanduiding der schepen en bovenst. opschrift. In den regter benedenhoek eene kleinere kaart van een deel van Spanje. Hg. 38, br. 50 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3295 „Vygos cagados." Znd. nm. fol. (Is door *R. de Hooghe.*) — K.

3296 Spotprent op de nederlaag der Spanjaarden bij Vigos. — Zeer grove,
A gelijktijdige houtsn. waarop een Holl. matroos, met den bezem op den schouder een lantaarn voorhoudt aan een verbaasden Spanjaard, die een brandklok in de hand heeft. Onder de houtsn. 2 uitvoerige gedichten over Vigos enz. in 3 kol. met opschr.: „De Spaense Brant Klock geluyt „door de Engelsse en Hollanders." Hg. 17, met vers 40, br. 25 dm. Op de Koninkl. Bibl. in: Coll. Duncan. 1702, I, N⁰ 48.

3302 „De Campagne der Bondgenooten van den jaare 1702." — Deze plaat is niet door, maar met adres van *de la Feuille.*

3341 (**1704. 13 Aug.**) Slag bij Hochstedt. — Hierop bestaat een oorlogsspel: „Den roemruchtigen zegenpraal van den veldslag v. Hochstedt. Amst. 1704." 8⁰. In Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877, N⁰ 8488.

3344 Slag bij Hochstedt. — „Bloedige Batalie" enz. Znd. nm. fol. — Deze
a pl. is geheel nagevolgd naar eene groote plaat van *v. d. Meulen.* — K.

3345 Slag bij Hochstedt. — Hetz. anders, met onderschr.: „The glorious
A „Battle of Blenheim ... 1704." Naar *Q. Benoit* door *G. Scotin.* br. fol. Drugulin, N⁰ 3685.

3349 „A plan of the famous Victory" enz. Door *J. v. Vianen.* 3 bl. fol. — Is stellig naar *teekeningen* van *J. Goeree;* het portret van Marlborough is door *P. v. Gunst.* — K.

3356 „Eereboog ter Eeuwige Gedachtenisse" enz. — Deze plaat is gegraveerd door *H. Pola.* — K.

3356 Afbeelding van 26 vaandels en 26 standaarden, veroverd door de Ver-
A bonden troepen op de Franschen. — In het midden het inschrift: „La „gloire des armées Confédérées illustrée par une description blazonnée „de CXXVIII Drappeaux et de XXXV Etendards, déployés près des „Français et des Bavarois et placés dans la Salle de Westminster." Bovenaan het portret van Koningin Anna in medaillon; onderaan eene kleine afbeelding van den slag en 3reg. inschrift: „Ce Dessein Enluminé „est dédié au Prince George de Denemark" etc. Hoewel de Engelschman *R. Spofforth* genoemd wordt, is de plaat stellig door *v. Gunst* of uit zijne school, en alleen het onderschr. door eerstgen. gegrav. Hg. 68, br. 48 dm. gr. fol. — Deze plaat schijnt bepaald bestemd te zijn om gekleurd te worden; de uitlegging, waarvan sprake is, ontbreekt.

3359 (**1704. 24 Aug.**) Zeeslag bij Malaga. — Deze plaat is dezelfde als de vroeger beschrevene van *R. de Hooghe* (N° 2462); doch het cartouche onderaan links is vervangen door 2 brandende schepen, terwijl de portretten bovenaan geheel uitgeslepen zijn en een blanco label daarvoor in de plaats gekomen is.

3360 Hetz. anders. — Dit is de plaat van *Zeeman* over den Vierdaagschen Zeeslag in 1666 (N° 2236), doch in de breedte 5, in de hoogte 11 dm. verkleind.

3362 A Zeeslag bij Malaga. — Hetz. anders. Bovenin regts en links 2 labellen met Fransche inschriften; onderaan links een kaartje van de Straat v. Gibraltar; in het midden het springen van het schip van Albemarle. Znd. nm. v. grav. Hg. 18, br. 26.5 dm. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

Op dezen zeeslag bestaat een kluchtspel: Hertog v. Anjou, onwettige koning v. Spanje enz. 8°. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterkunde, 1877, N° 3187.

3362 B (**30 Aug.** en **1 Sept.**) *a.* „Het kamp bij Vellem onder ... S. Exc. „Ouwerkerk op 30 Aug. 1704." Hg. 23¼, br. 35¾ dm. — *b.* „Het „kamp bij Haneo onder ... S. Exc. Ouwerkerk op 1 Sept. 1704." Hg. 20¼, br. 38 dm. — Deze twee fraai geteekende kaarten znd. nm. v. teekenaar bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3370 (**1705. 22 Junij.**) „Mappa corporale." Fraaije grav. znd. nm. (als van *B. Picart.*) br. fol. — Volgens Prof. Smidt is van deze gebeurtenis eene schilderij in de kerk te Boxtel, waarvan deze plaat welligt eene kopie is.

3377 *b* Zinneprent op den intogt van Karel III te Barcelona. — Dez. plaat, latere afdruk met bovenschrift: „De Oosterzon doorbrekende door de „Bourbonsche nevelen bij de Praalrijke Intrede v. K. J. Karel III te „Saragossa en Optogt naar Madrid." — Deze staat heeft de N° 1—17 ingegraveerd, terwijl het portret op het schild is uitgeslepen. Onderaan een Holl. en Fransch vers van A. Allard, dat tevens een tijdverhaal der voornaamste krijgsgebeurtenissen van 1701 tot 1705 is. Znd. nm. v. Luiken, die waarschijnlijk van dit ex. afgesneden is. — In de verzam. van den Heer J. P. v. d. Kellen. British Museum, N° 1578.

3378 Zinneprent op hetz. Znd. eenigen nm. in de manier van *R. de Hooghe* enz. gr. fol. — Is zeker eene oude plaat van *R. de Hooghe*, waarin bovenaan links nu het compartiment van Barcelona ingegraveerd is.

3380 (**1706. 12 Mei.**) „Naauwk. afbeelding ... van ... Barcelona." fol. Door *P. Sluyter*, wiens naam op de plaat staat.

3383 (**13 Mei.**) Op dez. slag van Ramillies bestaat een oorlogsspel: De zegepraelende Hertog v. Marlbourough enz. door B. Warnaar. Haarl. 1706. 8°. In Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877, N° 3200.

3405 A (**2 Oct.**) Beleg en inneming van Ath in Braband door den Graaf van Ouwerkerk. (Wagenaar, XVI, 283.) — Plan der stad met alle verdedigings- en aanvalswerken. Regts onderaan een pedestal met Fransche uitlegging van A—T. Door *P. v. Cal* met adres van *A. van Beek* te 's Hage. br. fol. *Gekleurd.* In Coll. A. G. de Visser.

3408 A „Pertinent Relaas van al hetgeen de Geallieerde waapenen overwonnen „hebb-, Tegens de waapenen van Vrankrijk" enz. 3reg. gegrav. onderschr.

van eene zinneprent op de wapenfeiten van dit jaar. In 't midden de wapens van den Keizer, Engeland en de Vereen. Nederl., omgeven door 7 medaillons in lauwertakken, bevattende afbeeldingen van de voornaamste krijgsbedrijven in 1706. Onderaan de eilanden Minorca, Yvica en Majorca. Znd. nm. van grav. Hg. 18,5, br. 29 dm. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

410 „ROMA PERTURBATA" enz. — Zie hierover: Memorie v. h. Gebesoigneerde door de HH. v. Amst., Haarlem, Leyden en Delft over de Jezuiten enz. in: Bijdragen voor de Geschied. v. h. Bisdom van Haarlem. 1876, door A. v. Lommel.

3413 A Dez. voorstelling, nl. het Pauselijk en Jezuitenhoofd met bokkenkop en narrenkop. Latere grav. znd. eenigen nm. op 1 plaat. Hg. 14, br. 19 dm. Daaronder en boven telkens twee 12reg. Holl. verzen ten gunste der Jansenisten in boekdruk. 1 blad kl. fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht.

3418 A Afbeelding van een mans- en vrouwenhoofd, die omgekeerd een vrouwen- en manshoofd vertoonen. Onder elke voorstelling een 2reg. Fr. en Holl. versje. Met naam: *Pierre Bonnet* (de uitgever der vele bijprenten op het Lusthof van Momus). Onder iedere voorstelling een 10reg. Holl. vers in boekdr. over het afzetten van Sebast. (P. Codde) (voor Rome), en aan de andere zijde een dergelijk over de *Hoer van Babylon* (tegen Rome). De plaat hg. 17, met vers 30, br. 32 dm. fol. — Bij den Heer A. v. Stolk.

3418 B Andere spotprent op Th. de Cock. — Een haan gegrav. in omtrek, waarin tallooze gegrav. verzen, en roepende: „Coc coc coquo." Met gegegrav. inschr. boven den haan: „Zinneb. pourtret v. d. Ew. Hr. Th. de „Coc"; lager: „De Gekapuinde Haan ofte der Munnikken en Nonnen „Morgen-wekker." Met (gefingeerd) adres van Dk. de Haan in de Roomse Kok. Znd. nm. v. grav. Hg. 24, br. 15.5 dm. 4⁰. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3423 A (**1707. 11 Jan.**) De slapende boer te Stolkwijk. — De boer, te bed liggende, met vele personen rondom hem; op den voorgrond een zittend man, door 2 anderen begroet. Slechte grav. znd. eenigen nm. waaronder een vers van acht 4reg. strophen door G. v. Spaan. Met adres: Rotterdam, P. de Vries, in de Valkesteeg bij de Nieuwe Kerk, 1707. Hg. 19, met vers 39, br. 27 dm. 1 blad fol.

Dit schijnt de zeldzaamste plaat over dit voorval te zijn.

3428 (**1708. 1 Julij.**) Slag bij Oudenaarden. — „Glor. Batalje bij Oudenaar„den" enz. Deze plaat is met eene gegrav. uitlegging A—L in 3 reg. onder de voorstelling, door *J. Folkema*, en met adres van *C. Danckertsz* op den Nieuwen Dijck in den Atlas.

3428 A Slag bij Oudenaarden. — Hetz. anders. Oude prent van *R. de Hooghe*, wiens naam thans veranderd is in: *R. de Heigher* (sic) met inschrift: Het dorp Heine. Onder de plaat eene Holl. beschrijving v. h. gevecht in 2 kol. in boekdr. gedrukt bij *Laur. Gunter* op de Nieuwemarkt bij de Princekerk te Rotterdam. Op 1 blad fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

Op den slag van Oudenaarden bestaat een kluchtspel: De Al-gemist of de verwaande pocher bekaayt, 1709. 8°. In Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877, N° 277, en een Oorlogsspel, vermeld in denz. Catal. onder N° 5527.

3432 (**28 Sept.**) Gevecht bij Wijnendale. — Over dit gevecht en andere ontmoetingen in dezen oorlog bestaan eenige tooneelstukken met platen door J. Pook. Zie Catal. Maatsch. Ned. Lett. 1877, I, 2, blz. 170. Alsmede op blz. 231: De Algemist.

3433 A (**22 Aug.—22 Oct.**) Beleg van Rijssel. — Plan van Rijssel; op den voorgrond de aanvalswerken der Geallieerden, onderaan de uitlegging der letters A—G. Znd. nm. v. grav. met adres van *C. Danckertsz.* Hg. 19, br. 26¼ dm. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3435 A Beleg van Rijssel. — Plan der stad met uitvoerige belegeringswerken van 1708. Adres: Paris, *Ballieu.* br. fol.

3435 B Beleg van Rijssel. — Nagenoeg hetzelfde plan der stad, doch veel verkleind; daarentegen met alle insluitingswerken. Met Duitsch bovenschr. en uitlegging. Met adres van *J. J. Felseckers Erben* (te Neurenberg). 1 blad gr. fol.

3439 A (**24 Nov.**) Vergeefsch beleg van Brussel, door de Franschen onder den Hertog van Beijeren. — Uitvoerig plan der stad met de belegeringswerken, eene Fransche uitlegging van A—X en 1—95, en bovenaan een 3reg. gegrav. Fransch opschr. over het beleg: „Plan de la ville de „Bruxelles" etc. Door *J. Harrewijn.* Hg. 42, br. 51 dm. gr. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

3440 A (**18—31 Dec.**) Beleg en inneming van Gent door de Geallieerden. — Groot plan van de stad en de inundatiën. Met Fransche uitlegging bovenaan regts van A—M en onderaan van 1—82. Znd. nm. v. grav. met adres van *Covens en Mortier.* Hg. 47, br. 59 dm. gr. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

3440 B Hetz. anders. „Plan du Siège et des attaques de la ville et cittadelle de „Gand" etc. — Kaart van het beleg met bovenst. opschrift en adres van *P. Husson* te 's Hage, 1709. Onderaan de uitlegging der letters en *P. v. C(al).* Hg. 46, br. 55.5 dm. gr. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3442 A Spotprent op de nederlaag der Franschen. „Der . . . Wohlversehene Land„Krahmer." — Een colporteur prijst zijne nieuwe nieuwsbladen en platen aan; een Spanjaard koopt hem een portret van Karel III af; een Duitsche soldaat trekt een Franschman bij de haren. Onder de plaat een zamenspraak op rijm in 2 kol. in boekdr. fol. Drugulin, N° 3823.

3445 (**1709. 29 Junij — 2 Sept.**) Beleg en inneming van Doornik. — Zie ook N° 3187 A (2).

3445 A Beleg en inneming van Doornik. — Groot plan van de vesting en omstreken, met Fransch bovenschrift en Fransche uitlegging onderaan van 1—7. Fransche grav. znd. nm. v. grav. met adres van *Baillieu* te Parijs 1706. Hg. 39, br. 51 dm. In: Coll. A. G. de Visser.

3445 B „De belegering van Doornik door de Geallieerden. — Le siège de Tour„nay", enz. — Onderschr. van eene uitvoerige afbeelding van de hevige

beschieting op 28 Julij. — Op den voorgrond links Marlborough en Eugenius te paard, in het verschiet de stad. Fraai geëtst door *J. Lamsveld.* Hg. 29, br. 48 dm. Bij den Heer A. v. Stolk.

3445 C Hetz. anders. — Onderaan regts eene Fransche uitlegging van A—G. Znd. nm. v. grav. met adres van *Covens en Mortier* te Amst. Hg. 31, br. 34 dm. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

In dez. verzam. bevindt zich een: Mémoire pour le siège de Tournay, *donné par le Baron d'Audegnies,* in HS. met een kleiner gegrav. plan door *Harrewijn* en eene teekening der loopgraven enz.

3449 Slag bij Bergen. — Dit is dez. plaat als N⁰ 2549 en 2890. Het label boven in de pl. met opschr.: „Bloedige bataille" is uitgeslepen en vervangen door de Holl. uitlegging der Nos. in 5 kol.; in de plaats van het adres van *Car. Allard* is dat van *A. Allard* getreden, enz.

3450 A Geheel als voren, doch met Holl. en Fransch 3reg. opschr. Onder de plaat een uitvoerige Holl. beschrijving van den slag in 4 kol. in boekdr. Naar Kapit. *Brüchmann.* Znd. nm. v. grav. met adres van *N. Visscher.* De plaat hg. 39, met tekst 60, br. 49 dm. Op 1 blad gr. fol. In Coll. A. G. de Visser.

3453 (**11 Sept.**) Veldslag bij Malplaquet. — Zie ook N⁰ 3187 A (3).

3455 A a (**25 Sept.—20 Oct.**) Beleg en inneming van Bergen in Henegouwen door den Prins v. Oranje. — Hetz. anders, links eene groote Fransche uitlegging van 1—58 en A—I. Goede Holl. gravure znd. nm. v. grav. met adres van *Covens en Mortier.* Hg. 53.5, br. 57 dm. gr. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

b Hetz., alleen het onderstuk der belegeringswerken, iets grooter dan op de voorg. kaart. Met uitlegg. van A—I. Znd. nm. met adres van *Covens en Mortier.* br. 4⁰. — In dez. verz. is een: Mémoire instructif pour le siège de Mons, met geteekend plan van dezelfde hand als de vorige over Doornik, bij N⁰ 3445 C vermeld.

3456 Beleg van Bergen. — Zie ook N⁰ 3187 A (1).

3457 A Gezigt op de stad Geertruidenberg, waar in 1709 de zamenkomsten over den mislukten vrede gehouden werden. Fraaije *teekening* in O. I. inkt door *Bd. Klotz.* 1672. Hg. 16, br. 20 dm. br. 4⁰.

3457 B (**1710.**) „Het Sekreet der geheyme Saaken, bij een gesmeeten aen het „Franse Hof en ondeckt door den Veersiende Brabantsen Pasquyno" enz. Grove houtsn. voorstellende Pasquino en regts 4 Roomsche prelaten in één groote kuip hun gevoeg doende. Onderaan een uitvoerig Holl. vers in 2 kol. met (gefingeerd) adres van J. de Fabrice 1710. Op 1 blad fol. Op de Kon. Bibl. te 's Hage.

3460 b (**4 Mei 25 Junij.**) Beleg van Douay. — Dez. kaart, vroegere staat vóór het afzond. kaartje. Met adres van *Anna Beek.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3464 A (**15 Julij—29 Aug.**) Beleg van Bethune. — Hetz. anders. Bovenaan een gezigt op de vesting in vogelvlugt, met inschrift: *Bethune;* daaronder een plattegrond der aanvalswerken, inundatien enz. Met Fransche uitlegg. van 1—6 en A—D. Znd. nm. v. grav. en adres (doch zeker bij *A. Allard*). Hg. 34, br. 29 dm. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

3465 Zegepraal bij Saragossa. — Dit is de opgesneden, aan de regterzijde zeer veranderde plaat van het onderstuk van N⁰ 2805.

3466 A Veldslag bij Saragossa. — „Omstandig verhaal van ... de Zegepraal bij „Saragossa" enz. Geëtst in de manier van *P. v. d. Berghe.* Amst. chez A. Allard. gr. br. fol. Drugulin, N⁰ 3847.

3466 B Hetz. anders, met opschr.: „Sieg über die Galli-Spanier bei Saragossa." Naar *P. Decker* door *J. J. Kleinschmidt.* fol. Drugulin, N⁰ 3848.

3466 C Hetz. anders, met opschr.: „Carolus Tertius Rex ... Mantuam Carpeta- „norum Ingrediens" etc. Afbeelding van den intogt binnen Madrid, terwijl de Koning van den oever des Manzanares naar het paleis trekt. Geëtst door en met adres van *P. v. d. Berghe.* gr. br. fol. Drugulin, N⁰ 3849.

3468 A Afbeelding van den sleutel aan de stad Leuven geschonken. — Bij den Heer Mr. S. v. Gijn is hiervan eene andere plaat, znd. nm. v. grav. en znd. inschriften. Van acht. bedrukt. Uit: v. Loon, Ned. Historiepenningen.

3469 A (**6—30 Sept.**) Beleg van St. Vincent in Artois. — Hetz. anders. Groote kaart van het terrein rondom de vesting met Holl. en Fransche uitlegg. van A—O onderaan links. Znd. nm. v. grav. br. fol. Get. Tom. III, N⁰ 51. Uit? *Gekleurd.*

3469 B Hetz. nog anders en grooter. Met Fransche uitlegg. onderaan regts van A—M en 1—25. Znd. nm. v. grav., met adres van *Covens en Mortier* te Amst. br. fol. *Gekleurd.*

3469 C Hetz. nog anders, nl. alleen het onderstuk der vestingwerken met de daartegen aangelegde loopgraven enz. Met Fransche uitlegg. van A tot O. Znd. nm. v. grav. met adres van *Covens en Mortier.* kl. fol. *Gekleurd.* N⁰ 3469 A—C. In: Coll. A. G. de Visser.

3470 A Beleg van Arien (Aire) door de Geällieerden. — Bovenaan een profiel der stad, die zwaar gebombardeerd wordt; daaronder een plattegrond met de aanvalswerken, enz. Znd. nm. v. grav. met adres van *A. Allard.* Hg. 34.5, br. 28 dm. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

3470 B Hetz. geheel anders. Alleen de plattegrond der vesting, veel grooter dan op de voorg. (en daarvan het origineel.) Met uitlegg. van A—Y. Met Fransch inschr. bovenaan links „Aire et le Fort St. François etc." en een Holl. dito onderaan regts. Znd. nm. v. grav. met adres van *A. Allard* te Amst. gr. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

3470 C Beleg van Aire. — Groot plan van Aire en het fort St. François met Fransche opschriften. Door *B. v. Zijlvelt* met adres van *P. Husson.* br. fol. Gem. pag. 165. Uit? Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3474 A (**1711. 14 Julij.**) Verdrinken van Jan Willem Friso. — Goede voorstelling alsvoren. Znd. nm. v. grav. br. 4⁰. Bovenaan gem. Dl. 2. pag. 238. Is dit ook uit: Brakel, Leven van J. W. Friso?

3475 (**5 Aug.**) „'t Verrassen der Franse liniën," enz. — Deze plaat is eene geheel andere dan N⁰ 3449; doch eene vroeger gebruikte, want het adres van *Allard* is uitgeslepen.

3477 A (**7 Aug.—12 Sept.**) Beleg van Bouchain. — Hetz. anders. Groote kaart van de landstreek tusschen *Cambray* (bovenaan), *Bouchain* (in het midden) en *Douay* (onderaan regts). Naast de kaart eene uitvoerige

Fransche uitlegging. Znd. nm. v. grav. met adres van *T. Johnson* te 's Hage. 1711. De kaart hg. 48, br. 37.5, met tekst 54 dm, br. fol. *Gekleurd.* Uit: Merc. Gall. III. 542. — In: Coll. A. G. de Visser.

3479 (**1712.**) „*Den Boeren of Schapers Almanak voor 't Schrickel Jaer ons*
A *Heeren Jesu Christ* 1712". — Almanak met 12 slechte houtsnêe-prentjes op elk der maanden, verschillende kleine afbeeldingen vau heiligen, enz. Op den titel de afbeelding van een persoon die gelaten wordt; op de keerzijde, als uitgeversmerk, een pelikaan. 't Antwerpen by de *Wed. Slegers.* 12⁰.

3484 (**Jan. ?**) Opening van een Nederd. schouwburg te Utrecht. — Een tooneel-
A spel: Europa verkwikt op het gezigt der Vrede (door J. J. Mauricius). Amst. 1712. 16 blz. „en hebbende gestrekt tot de inwijding van de Nederd. Schouwburg te Utrecht" (waarschijnlijk bij gelegenheid van het Vredescongres ald. in Jan. 1712 geopend) vindt men in de Catal. der Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877. N⁰ 7108.

3484 (**25 Febr.**) Begrafenis van Joan Willem Friso te Leeuwarden. — Afbeeld
B v. d. begrafenis in 4 rijen onder elkaar, in houtsn., waar boven 3 kleinere, zeker vroeger gebruikte houtsneden, voorts 2 krijgslieden en de wapens der 7 prov. Onderaan een Nieuw Lied op de begrafenis, enz. Gedrukt bij *J. v. Egmont,* te Amst. Alles in houtsneerand. fol. — In: Coll. Franken.

3488 (**24 Julij.**) Nederlaag der Geallieerden bij Denain. — Hetz. anders. In
A het midden het retranchement van Denain, onderaan Noyelles. Onder de kaart eene groote Fransche beschrijving in 3 kol., waarin tevens de letters op de kaart worden verklaard. Door *B. v. Zijl,* met adres van *P. Husson* te 's Hage. De kaart hg. 30, met tekst 61 dm., br. 46 dm. In: Coll. A. G. de Visser.

3488 „Plan, ou Carte Particuliere representant les divers Mouvements des
B „Armées des Alliees, sous le Commandement de S. A. S. Monseïgn. „le Prince Eugene de Savoye, et de l'Armee Francaise commandé par „Mr. le Maréchal de Villars. Depuis le Commencemat de la Campagne „1712 jusques au 24e Juillet de la mesme Année Que l'Armee Ennemi „Attacqua le Camp Retranché a Denain sous le Commandement de S. E. „Mylord Albemarle". Met *Explication* en adres: La Haye chez *T. Johnson.* br. fol. Op de Bibl. der Koninkl. Milit. Akademie te Breda.

3490 (**1713. 12 Apr.**) Zinneprent op d. vrede v. Utrecht. Met adres v. *A. Allard.* gr. br. fol. — Dit is dez. pl. als de groote pl. van den vrede v. Rijswijk (N⁰ 2974) met veranderingen, en oorspronkelijk door *L. Scherm.*

3506 Vuurwerk over den vrede van Utrecht. — Dez. plaat, vroegere druk,
b znd. bovenschrift; en onderaan op het voetstuk van het vuurwerk: *B. Picart delin. et schulp.* (sic.) Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

c Originele teekening van het gebouw vóór het afsteken van het vuurwerk. Door *B. Picart.* br. fol.

3513 (**1714. 20 Jan.**) Afbeelding van een grooten bokaal, versierd met 4
A zinneb. voorstellingen over den oorlog en vrede en boven op den deksel de buste van een geharnast man. Rondom de deksel het omschr.: „Vereerd aan 't Groene Vaandel door Burgem. en Schep. v. Assendelf, „Kinschot en Quarles ten tijde van Capt. Blaquière". Twee lith. door

A. Spanier. (1860?) De eene hg. de andere br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

3515 Feesten van Graaf de Tarouca. — De volledige titel van het bedoelde pamphletje (in de bibl. v. Jhr. J. F. L. Coenen van 's Gravesloot te Utrecht) is: „Relation des fêtes que Son Excellence Monseigneur le comte de Ta„rouca a données au sujet des naissances des deux princes de Portugal „et de plusieurs autres fêtes aussi données par Sad. Excellence en diffé„rentes occasions et auxquelles on a joint une épitre en acrostiche sur le „nom et les qualitez de Son Excellence avec figures par Nicolas Cheve„lier. A Utrecht chez l'auteur ou l'on trouve toutes sortes de medailles „et livres à vendre. MDCCXIV." 1 dl. 12°.

3516 A „Premier des magnifiques carosses de Mons. le duc d'Ossun, Ambassadeur „extraordinaire et premier plenipotentiaire de S. M. Cath. Philippe V „pour la paix, faits pour l'entrée publique de Son Excell. à Utrecht. „1713. Se vendent chez B. Picart sur le Cingel vis à vis le marché „aux pommes à l'étoile à Amst. 1714." fol. Op het Prentkab. te Amst. Gegrav. titelpl. en 6 platen, waarvan één in dubbel formaat, gen° 1—7.

1. Titelpl.
2. Coté du premier carosse doré, dont les paneaux sont de glaces de miroir et les cloux de cristal. dubbel blad.
3. Deriere du premier carosse doré.
4. Fond du premier carosse.
5. Impériale du premier carosse.
6. Moitié de la broderie des coussins etc.
7. Face du train de derière du premier carosse doré.

3516 B Afbeelding van de statiekoets van den Franschen gezant op het vredescongres: Mesnager. — De koets van voren — van achteren en van ter zijde. — Drie plaatjes znd. nm. of opschr. 12°. Uit een boek. — Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

Deze plaatjes, reeds vermeld bij de beschrijving van N° 3516, stellen, blijkens het wapen op de paneelen, de koets van den Franschen gezant voor, en zijn geheel verschillend van de onder N° 3516 A beschrevene.

3517 (**1 Oct.**) Zinneprent op het vertrek van Koning George I v. Engeland uit Hellevoetsluis, enz. Dez. pl. als N° 2290, latere druk met veranderingen en bijvoegingen.

3520 A **1716.** „De Penskar". — Onderschrift van eene plaat, die een wagen voorstelt, door 2 versierde honden getrokken, waarop (volgens de 2 inschriften in de plaat) „Corn. Abrahamsz en Annetie Rosiers den „13 Sept. 1716 aldus ter trou na de Oude Kerck gereeden" zijn. Het bruidspaar zit op de kar, voorts vele omstanders. — Hierbij als vervolg eene plaat, met opschrift regts op een vaandel: *De Penskar Tweede deel.* 1716. 13 *Sept.*", waarop de Penskar omver ligt, de *Bruyd* op den grond, de *Bruydegom* vallende, voorts eenige vechtende personen, en een 8reg. versje, meldende dat de kar in de Nes bij de Hal omver viel en men aan 't vechten kwam. Leelijk geëtste prenten zonder naam doch zeker door *J. R.* (*J. de Ridder*), die ook de *Toverlantaren* in het *Tafereel der Dwaasheid* en de platen over de Kameel gegraveerd heeft. Iedere pl.

hg. 17, br. 28 dm. br. fol. In de verzameling v. d. Heer B. W. P. de Vries te Amst. — Heb ik nergens elders aangetroffen.

3524 A (1717.) Zinneprent op den (bloei van den) manufactuurhandel in Amsterdam (welligt een lakenmerk, zooals er tot het begin van deze eeuw nog in vele fabrieken in zwang waren). — Op den voorgrond eenige weefgetouwen; in het verschiet de zee; bovenaan Mercurius en de Amsterdamsche maagd en wapen. In het onderstuk een wit veld om een N⁰ in te vullen en Aᵉ. Naar en door *B. Picart.* 1717. Hg. 24, br. 19 dm. 4⁰. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3525 A (11 Oct.) Inhuldiging van Karel VI v. Oostenrijk als Hertog v. Lotharingen, Braband, Limburg enz. — Eerepoort, hg. 140, br. 75 voeten, opgerigt op de Grande Place voor het Hôtel-de-ville te Brussel, bij deze gelegenheid. Zeer duidelijke en uitvoerige afbeelding in randw. met 3reg. Fransch onderschr. Naar *J. V. Duplessis* door *J. B. Berterham.* Zeer gr. fol.

3525 B Eerepoort opgerigt voor het Raadhuis te Brussel bij de Grand Escalier. — Zeer duidelijke en uitvoerige afbeelding met 4reg. Fransch onderschr. Naar *J. B. v. Volxsom* door *M. Heylbrouck.* Zeer gr. fol.

3525 C Vuurwerk, afgestoken bij deze gelegenheid in het Park te Brussel. Duidelijke en uitvoerige afbeelding, „ordonné par P. Herogelle," door *J. Bpt. Berterham* op 1½ aaneenbehoorende bladen. gr. br. fol.

3525 D Afbeelding der illuminatie voor het Raadhuis te Brussel en van het vuurwerk, afgestoken van den daarnevens staanden toren. In het midden het Raadhuis, met 4 groote piramiden met lampions. Proefdr. vóór het onderschr. Naar en door *J. Harrewijn.* gr. br. fol.

3525 E *a* Inhuldiging van Karel VI v. Oostenrijk als Hertog v. Lotharingen, Braband, Limburg enz. in de St. Bavokerk (?) te Gend. Uitvoerige afbeelding dezer plegtigheid. Fraaije *schetsteekening* in O. I. inkt znd. nm. Zeer gr. fol.

b Hetz. anders. Afbeelding van de troonzaal vóór de plegtigheid. *Teekening* als voren, door *Jc. Colin.* gr. br. fol.

3525 F (18 Oct.) Decoratie op de Markt te Gend bij gelegenheid van de inhuldiging van Karel VI. Bovenaan de stellaadje, afgezet met een eerewacht; onderaan het plein vol edellieden en toeschouwers. Met 2reg. Fransch onderschr. Naar *C. Eykens* door *J. B. Berterham.* Zeer gr. br. fol.

3525 G Afbeelding der 4 vuurwerkpiramides, geplaatst op de Markt te Gend. Door *Mich. Heylbrouck* met adres van *A. Graet* te Gend. gr. br. fol.

3525 H Dez. voorstelling, doch grooter, met 2reg. Fransch onderschr. en uitlegging van A—W in 4 kol. Door *J. B. Berterham.* gr. fol.

3525 Vuurwerk, afgestoken op de markt rondom het standbeeld van Karel VI. Zeer duidelijke afbeelding met 2reg. Fransch onderschr. Znd. nm. v. grav. gr. br. fol.

N⁰ 3525 A—I alle op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3528 A „Plattegrond van Egmond aan Zee met de rijswerken tot conservatie „van de toren en kerk. Door A. Torck aangelegd in 1718" enz. — Kaart v. h. strand met de rijswerken en plan v. h. dorp; daaronder links een gezigt op het geheele dorp met den toren, alles in welstand;

regts een gezigt op het dorp en den toren na den storm van 25 Dec. 1717. Gegrav. door *J. Rollerus*, landmeter te Beverwijk, 1719. Met adres van *Wed. N. Visscher* te Amst. Hg. 51, br. 57 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

3531 A (**1719.**) Zinnepreut op Prins Eugenius v. Savoye. — Dez. voorstelling, zijnde de plaat, waarvoor de onder N° 3581 beschreven teekening door *J. Wendelaar* vervaardigd is. *Proefdr.* Znd. eenigen nm. br. 8°.

3535 A Tafereel der Dwaasheid, of Actiehandel in 1720.

Op bl. 103 en volg. van Dl. II van deze Beschrijving zijn 3 uitgaven van dit werk beschreven; doch er bestaat nog eene 4e druk. De titel van deze 4e uitgave is in de afdeeling van den 4en, 5en, 10en en 11en regel geheel gelijk aan de 1e uitgave, doch heeft eene andere fileet op den titel nl.: ◡—◡; overigens zijn de opgegevene verschillen in *a* bl. 1, *b* bl. 10, *c* bl. 13, *d* 1—8 als in de 1e uitgave, doch de typographische fouten, die in de 1e uitg. voorkomen in *b* bl. 29, *c* bl. 8, *d* bl. 1, zijn verbeterd even als in de 2e en 3e uitgave. Bovendien is het register der platen in afd. *c* bl. 26 met geheel andere letter gedrukt; in de 1e uitg. is het eene kloeke dessendiaan, in deze 4e eene kleine, scherpe en zonderlinge brevier-letter. Maar bovenal wijst het zeer slechte graauwe papier van tekst en platen, en de zeer bleeke druk der platen deze uitgave als de laatste aan.

In deze uitgave is ook het Register der prenten (N° 3610) gebonden, en ik vermoed, dat het voor deze uitgave vervaardigd is; ook vindt men hierin de varianten *b* der platen 46 en 72, welke ik tot nog toe in geen ex. gezien had. — Voorts ontbreekt in dit ex. de fraaije plaat 18 door *Picart*, die waarschijnlijk te veel was afgesleten; daarentegen zijn van de kopie of pl. 27 de staten *b* en *c* aanwezig.

De plaatsing der bladz. 29 tot 31 van afd. *c*, welke hier achter bl. 26 van afd. *b* gebonden zijn, pleit op nieuw voor de gissing, dat deze bladz. later ter aanvulling gedrukt zijn; zie Dl. II, bl. 105 bovenaan.

Waarschijnlijk zijn de meeste exemplaren van dezen 4en en zeker laatsten druk op graauw papier.

In: De Oude Tijd door *J. ter Gouw*, Jaarg. 1874 vindt men op blz. 1 tot 8 een opstel en 2 plaatjes over den Windhandel, genomen naar gravuren op een oude tabaksdoos, nl. Jan Law en eene kopie van pl. 4.

Voorts acht ik mij verpligt hier nadrukkelijk te herroepen, wat op blz. 103 van deel II te lezen staat, dat deze platen nooit door eenigen schrijver geraadpleegd of gebruikt zijn voor de geschiedenis van den handel. Integendeel: Prof. Vissering heeft in zijn opstel: Tafereel der Dwaasheid, in: *Gids* 1856 en in: *Herinneringen*, I, blz. 125 enz., (door mij uit het geheugen op blz. 110 aangehaald) die platen uitvoerig behandeld en daaruit allerlei bijzonderheden meegedeeld.

Nog dit: in mijne Beschrijving Dl. II, blz. 104 bovenaan staat geschreven, dat blz. (26) of wel de ongenommerde keerzijde van blz. 25 in de 1e afd. van het Tafereel der Dwaasheid *wit* is; dit is niet zoo: in alle exempl.

van alle uitgaven is die bladz. bedrukt met het Register der Projecten van Assurantie.

3535 B In Junij 1877 heb ik nog een (gebonden) exemplaar verkregen van den allereersten druk of uitgave van tekst en platen. De laatste waren 55 in getal, en precies geordend volgens het Register op bl. 26 *c*. In dit ex. was eerst gebonden Pl. *a*. Tekst *a*, dan 54 platen (want pl. 49 tot 54 ontbraken), voorts Tekst *b* blz. 1—32, vervolgens Tekst *c* blz. 1 tot 13 en op blz. 14 een naberigt. Eindelijk Brief aan N. N., — Copye van twee Brieven, — Copye van derde brief. — Copy van 4e brief.

Door dit exemplaar wordt mijn vermoeden ten volle bevestigd, dat afd. *b* eerst slechts uit 32 bladz. en afd. *c* uit slechts 14 bladz. bestaan heeft. Dit exemplaar is het eenige, dat ik ooit van zulk eene 1e uitgave gezien heb.

De tooneelspelen van G. Tysens, op blz. 106 vermeld, zijn de volgende:

1. De Windhandel of Bubbles-Compagnie. Amst 1720. Met titelpl.
2. De bedrieglijke Actionist of de Nachthandelaars. Amst. 1720. Met titelpl.: Het koffijhuis van de Stok.
3. De Actionisten reisvaardig naar Vianen of uyteinde der Windnegotie. Znd. jr.
4. Klacht en raadsvergadering der Goden over het actiejaar 1720. Znd. pl. 44 blz.
5. Mercurius onder de Actionisten. Met titelpl.: De wereld vol kool. 13 blz.
6. Mercurius koolverkooper in de Quincampoix. 14 blz.
7. Quincampoix Bombario of roskam voor de Actionisten door Philadelphus. 3 dln. 12, 14 en 15 blz. Met 1 titelpl. van de Kalverstr.
8. De verwarde heedendaagse Loterijhandel. Znd. pl. en jr. 46 blz. Achter den titel eene lijst van de platen over den Actiehandel, N⁰ 1—74, en der Comedies en Kluchten hierop. In: Catal. d. Bibl. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, N⁰ 8355.

Voorts berusten de volgende gedrukte stukken nog op het Archief der Genie te 's Hage:

(1) „Op de pest der Wind-Negotie." Vers van 4 coupletten of 14 reg. in boekdr. 1 blad gr. fol.

(2) „De Actionisten in 't Dolhuis" enz. Vers van 3 coupletten of 20 reg. in boekdr. Op 1 blad br. fol.

Blijspelen en Kluchten over den Windhandel vindt men in groote getale vermeld in den Catal. der Bibl. v. d. Maatsch. v. Ned. Letterk 1877. Dl. I, 2. Op blz. 203: vele hier afgedrukte van G. Tysens; o blz. 112: een van W. v. d. Hoeven 1719, met plaat 3616; op blz. 140 Dolhuis der Actionisten door G. v. Maater; op blz. 234: Loterij negotianten

---

3536 *b* (1) „Eeretitel of Gordijn" enz. — Deze plaat, de grafkelder, is nie door *A. Houbraken*, doch door *J. Folkema* naar *A. Houbraken*. Eene proefdr. op het Prentkabinet,

3539 (4) „Kermis Windkraamer en Grossier." — Dez. voorstelling, verkleind
A in randw., zijnde de afbeelding van den bodem eener koperen tabaksdoos in den vorm van een boek; beschreven in De Oude Tijd, 1874. Met onderschr.: „Wind is 't begin, Wind is 't End." Lith. door *E. Vermorcken*. 8°. Uit: De Oude Tijd, 1874.

3544 (9) „Bij veele zit de Kei in 't hooft" enz. br. fol. — Is eene oude prent van *S. Savry* of van *C. Saftleven.*

3560 „Strijd tuszen de Smullende Bubbelheeren en de armoede." — Dit is bijkans dezelfde voorstelling als van N° 417 op het jaar 1550: *Den Vetten Vastelavont.* Het is een oude plaat van *Sc. a Bolswerd,* vroeger gebruikt voor N° 3153 en 3209. — K.

3561 (26) „Bombario Actionist" enz. — Dit plaatje N° 4: „Le tourne dos-
c „charmé", thans ook afzonderlijk bij mij, behoort in een compleet ex. van het Dwergentooneel, 4 dln., waarvan er drie beschreven zijn onder N° 3695 *b.* Zie aldaar en in dit Supplement. N° 3695*d.*

3562 (27) „Ter eeuwiger gedachtenisse der dwaasheid" enz. — Dez. plaat als N° 18 (niet 27) enz. *a* is de origineele plaat, *b* en *c* zijn kopiën en als zoodanig uitmuntend. — Deze staat *a* is ook in: Mémoire de la Régence du Duc d'Orleans. La Haye, J. v. Dieren, 1729. kl. 8°, en daar gemerkt: Tom. 2, Pag. 332. Medegedeeld door den Heer J. W. Korndörffer. (Zie ook pl. 37.)

3567 (32) „De Viaantsche Tolpoort voor de Actionisten." fol. — Zijn oorspronkelijk 2 platen, waarvan de regter een plaatje is uit: Brown, Reijsen in Duytsland. — K.

3568 (33) „Gedenkboog der uitgeteerde Actionisten." — De regterzijde dezer afbeelding, vertoonende eenige huizen aan eene rivier, waarbij eenige menschen voor eene herberg zitten te eten, is eene oude plaat van *Luyken,* welke aan de andere koperen plaat is vastgehecht. De plaat droeg vroeger het onderschrift: *„De Kooperen Halsbandt tot St. Gewer,"* nl. te St. Goar aan den Rijn, staat in: E. Brown, Reysen in Duytslandt. Amst. 1682 (herdrukt 1696), en is in beide uitgaven gemerkt: fol. 53. Ze is nu hierbij gevoegd.

3572 (37) „Waare afbeelding v. d. vermaarden Heer Quinquempoix." — Dez.
d plaat, met Fransch vers enz. Get. Tom. 2, pag. 327. Uit: Mémoires de la Régence du Duc d'Orleans. La Haye, J. v. Dieren, 1729. kl. 8°. Mededeeling van den Heer J. W. Korndörffer. (Zie ook pl. 27.)

Op de Nos. 3574, 77, 79, 80 en 84 zijn 5 plaatjes van *P. van de Berge* beschreven, welke, naar ik vermoedde, tot een mij onbekend boek behoorden. Deze plaatjes zijn met 3 dergelijke te vinden in: Corn. Sweerts, Mengelzangen en Zinnebeelden. Amst. Corn. Sweerts op Cingel bij de Appelmarkt, 1697. 8°. Blijkens de voorrede is dit de 2e druk en ik weet niet of ze reeds in de 1e uitgave voorkomen. De platen zijn in het Tafereel der Dwaasheid veel flaauwer van druk en de op- en onderschriften zijn geheel veranderd: op sommige afdrukken in het Tafereel der Dwaasheid zijn de oude bladzijden en onderschriften blijven staan.

3574 (39) „Het Actiescheepje" is in Sweerts gen°. Pag. 32. Onderschr.: Geen veilger Minnehaven.

3577 (42) „Het Actieboomtje" is in Sweerts gen⁰. Pag. 22. Hij sterft en hoopt. Het plaatje, bij 3577 *b* vermeld: „Pag. 48. l'Amour ne peut rien sur „elle." — komt met het onderschrift: „Sy overwint de Min," op blz. 48 bij Sweerts voor.

3579 (44) „De Bubbeljongen" is in Sweerts gen⁰. Pag. 16. Liefde is een tiran. In het Tafereel is het Hert in een Eenhoorn veranderd.

3580 (45) „Bronwater voor de Actionisten" is in Sweerts gen⁰. Pag. 14 (dat ook in Tafereel voorkomt) en met onderschr.: 't Vermindert niet.

3584 (49) „Titelprent der Actiekraam," Law knielt voor Schijnschoon. — Is in Sweerts gen⁰.: Pag. 38. Onderschr.: Haar ogen schieten pijlen.

Behalve deze 6 plaatjes zijn in Sweerts nog 2 andere voorstellingen, nl. op blz. 10: Vreede baart wellust; op blz. 44: 't Is schoon en schaad.

3605 (70) „Ronde Godt." — Dez. plaat, doch het muntstuk heeft hier de
c afbeelding van Philippus III met jaartal 1664. Onderaan het adres van *Hugo Allardt*; overigens geheel als 3605 *b*.

3611 Portret van J. Law. Dez. voorstelling verkl. in randw., zijnde de af-
A beelding van het deksel der koperen tabaksdoos, reeds vermeld onder N⁰ 3539 A. Lith. door *E. V(ermorken)*. 8⁰. Uit: De Oude Tijd. 1874.

3612 „Madame Law." — Dit is eene latere staat znd. randw. van een plaatje, genaamd *L'hyuer*, naar *de Rosalba* door *C. Duflos*. Paris. Met 4 Fransche versjes.

3617,18,19. Het monogram moet zijn *J. R.* en beteekent *Jan de Ridder*, die behalve deze platen ook de Nos. 3520 A, 3701 A en 3703 A en eene kopie van Rembrandt's Steeniging van Stefanus gemaakt heeft. Bartsch, P. G. N⁰ 97. — K.

3623 „Windzang op de Wildzang van 't jaar 1720." — Komt ook voor in: J. Goeree, Mengelpoezij. 1720. 8⁰.

3629 „Hou tegen, Hou tegen, Hou tegen, De Actiekraamers vlugten" enz. —
A Oude houtsn. van eene stad, met dit onderschr. en uitvoerig vers. Gedrukt „Booven de Moolen Wind, Wijl men de Weerelt vol Koolen „vind." 4 blz. 4⁰.

3632 „Actionisten in het dolhuis." — Een kluchtspel: Het dolhuys der Actionisten, met titelpl. vertoonende de Amsterd. Beurs met de Actionisten, is in den Catal. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877. N⁰ 1718.

3637 „Spiegel (De) der Sorgelooze en Armoedige Actionisten." — Is de zeer late druk van eene houtsnede van Jan Ewoutsz. te Amst. 1541, die op het Prentkabinet berust. — K.

3642 „Vliegende (De) Actionist op de Waereld." — Is eveneens eene oude houtsnede van Corn. Antoniszoon, welke ook op het Prentkabinet aanwezig is. — K.

3646 Teekening v. h. theater v. Law enz. — Kan dit van *P. v. d. Berge* zijn?

3653 De Conditien van de Compagnien van Commercie, Navigatie en Assu-
A rantie van alle steden, zoo van Holland als Noord-Holland, die met permissie van Haer Ed. Achtb. genegotieerd worden. Amst. Jac. Verheyden, op de hoek van de Molsteeg bij de Brouwerij de Hooyberg. 1720. 1e St. 109 blz. 2e St. blz. 111—211. kl. 8⁰. — *Uiterst zeldzaam.* Was op auctie D. Koning. 17 Dec. 1877, Catal. N⁰. 2914.

Hiervoor een plaatje, de Kalverstraat en het koffijhuis Quincampoix met veel gewoel op straat voorstellende, met bovenschrift: „Quinquenpoix „Bombario. Elk bewaard sijn Beurs." Daar tegenover een vers: Op het tytelplaatje door Fil. Piek.

Hierin zijn de Conditien van 26 Compagnien, waaronder die van Gelderland, Zwol, Harlingen, Vlissingen, Hasselt en Kampen. Het zijn (met eenige uitzonderingen, waarover nader) woordelijk dezelfde Conditien als in het Tafereel der Dwaasheid, 1e afd. blz. 26 staan, doch in eene geheel andere orde. De latere van Middelburg, Veere, Delft en Rott. komen hierin niet voor. — Daarentegen zijn in deze 8° uitgave, als de 18e Comp., de Conditien gedrukt van eene Generale Compagnie te 's Hage, bij Mess. van Rijk in de Oude Molstraat, welke niet in de folio uitgave voorkomen.

3695 DWERGENTOONEEL.

In April 1877 heb ik op eene veiling bij G. T. Bom gekocht een exemplaar van een 4en druk van het Dwergentooneel, nl. met de veranderde eerste 8 plaatjes, de 8 bijplaten (nl. 5 voor deel 1, en 3 voor deel 2) en de vermeerderde Lijsten der 2 dln. vooraan; doch alle platen waren zonder de randen of passe-partouts. Hierbij was ook het 3e dl., nl. der 12 Maanden, en nog een 4e deel, bestaande uit 6 platen, allen in het midden regts genommerd 1—6.

d De platen van dit 4e dl. stellen evenals vroeger allerlei mannelijke en vrouwelijke dwergen voor, doch met dit onderscheid, dat hier steeds een paar, nl. man en vrouw, wordt afgebeeld en door tamelijk scabreuse rijmen opgehelderd. (Op pl. 1 staat: 4*e Deel* op het bankje tusschen beide personen.) Deze 6 platen zijn in voorstelling vrij aanstootelijk, doch veel fraaijer en geestiger en allen geëtst door *J. C. F.* (Isidor Coridon Fidelle), met adres van *W. E. Koning.* (De naam Isid. Coridon Fidelle schijnt een pseudoniem voor *Fopje Folkema* te zijn, want op de bijplaten B en C van het Dwergentooneel 2e deel is het geëntrelaceerde monogram J. C. F. aangevuld tot: *Folkema.*) Allen hebben ook dergelijke Fransche en Holl. bovenschriften en Duitsche, Fransche en Holl. 4reg. versjes onderaan en zijn met dezelfde randen als de vroegere platen voorzien, nl.: 1. van *A. Folkema,* aap; 2. *P. v. Buysen,* dwerg met beenen omhoog; 3. van *denz.,* vioolspeler; 4. *J. v. Sasse,* 2 dwergen met vruchten; 5. *T. Folkema,* dwerg op den rug gezien; 6. *J. v. Sasse,* Januskop. — N° 4 van deze serie is het plaatje: Le tourne-dos charmé, dat onder N° 3561 *c* beschreven is als in een ex. van het Tafereel der Dwaasheid te Gent voorkomende, en dat ik sedert ook bekomen heb.

Het Dwergentooneel is voor het grootste gedeelte in kleinere figuren nagevolgd in: „Raccolta di diverse caricature delineate ed incise da Arnoldo „van Westerhout, ora per la prima volta date in luce in Roma 1765. Ven. Monaldini." kl. br. fol. Titel en 11 ongen°. platen, ieder hg. 9, br. 23 dm. — Op iedere plaat zijn 3 dwergen zonder eenig op- of bijschrift afgebeeld. In het voor mij liggende ex. is de volgorde deze, dat de afgebeelde dwergen met de volgende Nos. overeenkomen; doch tusschen deze zijn andere figuren van dwergen, die ik mij wel herinner, doch niet in deze serie voorkomen.

„Zwerchen-Cabinet." — In: Universal Catal. of books on art, etc. wordt onder *Callot* het Duitsche Zwerchen-Cabinet aangehaald en daarbij gezegd, dat 12 pl., die de Maanden voorstellen, alleen met Fransche verzen zijn; voorts dat er in het British Museum eene Holl. uitgave is in 4 dln 8⁰. Amst. 1716.

3701 A (**1721. Nov?**) Moord bij Rotterdam, gepleegd door eene meid, Mariken Heems uit Gouda, op een man die haar wilde verkrachten. Gekleurde kopergrav. naar en door *J. de Ridder*, met 22reg. gegrav. vers van denz. Hg. 12.5, br. 16 dm. br. 4⁰. In: Roterodamum illustr. IV, blz. 107. No 1306.

3701 B Er bestaat eene zinneprent op Willem IV, met zijn portret door *B. Picart* 1721, boven de opdragt van: Suikers en Verburgt. Op het Prentkabinet is hiervan eene proetdruk, en daarbij de uitlegging in HS., meldende dat Groningen en Friesland aan de Hollandsche maagd verzoeken, om den jongen Prins de waardigheid op te dragen, die zijn voorvader Willem I in 1579 verkregen heeft.

3702 „Tweede afbeelding v. h. Vreugdevuur door C. v. Brandts" enz. Deze plaat is hg. 32, br. 22 dm. — De verkl. pl. van *Goeree* is hg. 29, br. 15 dm.

3702 A Vuurwerk van C. v. Brants, wegens den vrede met Zweden gesloten. — Afbeelding van het vuurwerk in omgekeerde rigting van de beschrijving der 2e plaat in 3702; namelijk het woord *pax* links enz. Met 3reg. Holl. onderschr. znd. nm. v. grav. (waarschijnlijk door *J. Smit.*) Hg. 40, br. 44 dm. br. fol. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3702 B (**9** en **10 Dec.**) „Janus tempel met zijn vertooningen en vuurwerken" enz. Slechte houtsn. met uitvoerig vers in 3 kol., gedrukt te Amst. bij *J. Willems.* fol. *Uiterst zeldzaam.* — Hierbij: De vroolijke Faam ter eere van den Czaar van Moscovien, over het vuurwerk, dat binnen Amsterdam zal worden afgeschoten. Bovenaan een houtsneeplaatje van een trompetter. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3703 A (**1722.**) Kameel te Amsterdam en te Zutphen te zien geweest. (Niet vermeld in Europ. Mercurius, noch bij Wagenaar.) — Twee plaatjes: het eene stelt een kameel voor, die *Amsterdam* zou kunnen zeggen; op den achtergrond eene kermistent met eenige menschen. Met een spotvers op de ligtgeloovigheid, en bovenschrift: „De liefhebberij van de Cameel." Het andere plaatje stelt dezelfde kameel voor, die volgens een cursief bovenschrift te Zutphen een man, welke hem met bijtend vocht waschte, in het hoofd beet. Door denzelfden graveur: *J. R.* (*J. de Ridder*), die ook de platen 3520 A, 3617—19, 3701 A en 3703 A gegraveerd heeft. De 1e pl. hg. 18, br. 18 dm.; de andere hg. 13, br. 17 dm. kl. br. 4⁰. In den atlas van den Heer D. C. Meyer Jr. te Amst.

3705 (**1723.**) Jansenisten-appèl. — In: P. Buys, Rome en Utrecht. 1844. 8⁰. vindt men de geschiedenis der Jansenisten in deze periode het best vermeld.

3707 (1724.) „De Praalende Constitutie" enz. — Spotprent op de Bul *Unigenitus*. Op een Concilie in 1724 te Rome, genaamd: Concilium Romanum, werd deze bul onder den naam van *Constitutio dogmatica* aangenomen.

b Dez. plaat, andere (vroegere?) staat znd. het Fransche vers. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3708 A Spotprent op de Bul en Constitutie Unigenitus. — Dez. voorstelling, met de verklaring in plaats van ter weêrszijden in het midden gegrav., en de regelen van het spel op 2 pilasters naast het ovaal, ieder met 7 zesreg. verzen. Bovenaan op iederen pilaster eene vergadering van gemyterde ganzen, en in het midden een 4reg vers: „Dit's 't Constitutiespel" enz Znd. nm. v. grav. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3708 B Dezelfde voorstelling als — en origineel van N° 3708 A, met 6reg. opschrift: „Het Constitutiespel zoo heerlijk en vermaard" enz. De verklaring is in het midden gegrav. in het Holl. en Fransch; en op de pilasters links een Holl. vers van 16 vierreg. coupletten, regts een Fransch van 14 achtreg. coupletten. Znd. nm. v. grav. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

3709 A Zinnepr. ter eere v. h. Jansenisme. — Links een tempel, met 3reg. opschrift: „Monumentum Ecclesiae Romano-Cathol. Ultrajectensis." 7 portr. in med. van beroemde Jansenisten; in den tempel de Godsdienst, op wie een straal uit den Hoogen neêrvalt, get.: „Weeden Godloozen! want hem „zal loon naar Werken gegeven worden." Op den voorgrond worden Pausel. bullen verbrand en vele zinneb. personen; op den achtergrond de geschied. v. Adam en Christus. Znd. nm. v. grav. Afgesneden ex., hg. 37, br. 27 dm. fol. Bij den Heer A. J. Nijland. *Hoogst zeldzaam.*

Deze plaat is in 1817 op nieuw gebruikt met vele veranderingen voor het 3e Eeuwfeest der Hervorming (N° 6117).

3709 B Spotprent tegen de Jansenisten. — Een gebaard manshoofd, waarnaast regts een vrouwenkop met muts, welke laatste omgekeerd voorstelt een gebaarden man, de andere eene vrouw met hoog kapsel. Onder en boven ieder hoofd een 2reg. Fransch en Holl. versje en adres van *Pierre Bonnet.* Voorts ieder met twee 10reg. Holl. verzen in boekdr. boven en onder de plaat. 1 blad fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr. — Deze plaat is vroeger gebruikt als N° 3418 A.

3709 C Spotprent over de Jansenisten. — Een monster, half ezel, half paauw, vertreedt met de voorpooten Le Nouveau Testament (van Quesnel) alsmede de boeken van Augustinus en Prosper Aquitanus. Een Jezuit ontrukt aan dit dier een papier *S. Augustin,* maar wordt tevens per partes post. gekastijd; terwijl rondom allerlei geestelijken toeloopen om het monster te bespotten. Bovenaan regts blinkt *Biblia Sacra* en links *Bulla unigenitus.* Met 12reg. Fransch vers in 2 kol. en het jaar 1724. Znd. nm. v. grav. 8°. Uit: Poésies sur la Constitut. Unigenitus? Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

In den Catal. Maatsch. Ned. Lett. 1847, I, 2, vindt men op blz. 204 2 komedies van G. Tysens, nl.: Jansenisten Godgeleerdheid — Arlequin Jansenist en Ballingschap van het Parijsche Parlement.

3712 (1725.) Afbeelding van 14 merken van fabrieken te Haarlem, o. a.
A *De Zijworm, Triumph, Casuarus, d'Angelier, Les Lunettes, Cesar, de Brandende Fakkel, 't Anker, de Sonneblom, De 3 Hoefijsers*, meestal met het Haarlemsche wapen en een oningevuld nommer. 14 zeer fraai met de pen *geteekende* ontwerpen door *Iz. van der Vinne.* (Twee daarvan zijn in 1713 en 1725 door de bestellers „goetgekeurt".) 12⁰.

3720 (1730 ?) Bezoek van Prins Eugenius v. Savoye te Amst. (Nergens ver-
A meld.) — Afbeelding van eene scène in een publiek huis te Amst., op de Prinsengracht bij Mad. Traese (Thérèse), alwaar alle bewoonsters ter eere van den Prins en den Heer L. Renard, consul v. Groot-Brittannië, met opgeschorte kleederen de revue passeeren. *Teekening* met zwart krijt op blaauw pap. door *C. Troost.* Hg. 33, br. 50 dm. br. fol. Deze voorstelling is beschreven volgens eene bijgevoegde gelijktijdige beschrijving in HS. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3728 (1732.) Zinneprent op het chirurgijnsgild te Amsterdam. — Zie in den Catal. Maatsch. Ned. Lett. 1847. I, 2, 204, eene komedie van G. Tysens: Doctor Hans enz. 1732.

3731 Zinneprent boven den Amsterd. Chirurgyns-Plak-Almanak v. 1731. — De prent berust afzonderlijk in het Prentkabinet te Amsterdam.

3732 Zinneprenten alsvoren. — De *teekening* voor deze plaat van *B. de*
a *Bakker,* is bij den Heer J. W. Wurfbain.

3733 Regentenstuk van het Aalmoezeniers-weeshuis te Amst., oorspronkelijk
A 10½ voet hoog en 17 voet breed. Geschilderd door *T. Regters. Teekening* in zw. krijt. Hg. 32, br. 52 dm. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3743 Spotprent op de Hollandsche en Zeeuwsche edelen, Slingerland en Boetzelaar, enz. Deze prent heeft het onderschrift: „Dat is stout gegooit".

3743 (1733.) Plaat „ter gedagtenisse en lof der Evangelische om de Godts-
A „dienst verdrevene Saltzburgers", en hunne ontvangst door den koning v. Pruissen en de Staten, vooral te Sluis. (Wagenaar. XIX 67 vlg.) Zestien plaatjes van de vervolging, den uittogt en de aankomst der Salzburgers, met adres van *Ysack Greve.* Daaronder een vers tot lof der verdrevenen en twee gedichten op den gedenkpenning, hierop door *Mart. Holtzhey* gemaakt. fol.

3743 (21 Mei.) „Die aus ihrem Vatterland ... Emigrireude 783 Dürrenberger,
B so.... in Nimwegen.... auf das freundlichste empfangen worden." Afbeelding der reis van Salzburg over Passau en Regensburg naar het eiland (?) Cadzand, in 16 voorstellingen. Langwerpige smalle grav. Door en met adres van *E. Bäck.* Drugulin, N⁰ 4158.

3746 (1734. 11 Mei.) Vuurwerk bij de inhaling van den Prins te Leenwarden, enz. — De hierbij behoorende plaat der 12 zinneb. voorstellingen, enz. is naar *R. Kyert* door *J. C. Philips.* Hg. 39, br. 46 dm. br. fol.

3748 (6 Oct.) Het ongeluk en de wonderlijke redding van Hans Teunisz van
A Duyvenboode, die, den 6 Oct. 1734 op zee door storm overvallen, met zijn pink omsloeg, doch na dagen zwervens gered werd. — Op den voorgrond Duyvenboode, staande op de omgeslagen pink en met zijn jas wuivende; in het verschiet een vaartuig tot ontzet opdagende. Fraai

titelprentje znd. nm. van het pamphlet: Buys, Het droevig ongeluk van Jakob Arentsz Zuyderduyn en de verlossinge van Hannis Teunisz v. Duyvenboode. Leyden. 1735. 4°. In: Bibl. Duncan. 1735, I.

3749 Spotprent op de pogingen van Willem IV om op den Stadhouderszetel te geraken. — Hierbij afschrift eener resolutie van het Hof van Holland over eene vervolging, tegen den uitgever der Keurdigten op last der Staten van Holland in te stellen, dd. 20 September 1735.

3761 (**Sept.**) De kermis op de Botermarkt te Amsterdam. — Zeer uitvoerige en fraaije voorstelling. *Teekening* in O. I. inkt door *A. v. d. Laan.* Hg. 17, br. 27 dm. br. 4°. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3762 A (**1738.**) Nederlandsch Historiespel in 70 Nos. gaande tot 1738: „'t Ju„beljaar v. d. Vrede," nl. v. Utrecht. 's Hage bij *Langewegh en v. Balen.* br. fol. In den atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

3763 (**7 Jan.**) Zinne- en spotprent op het 1e Eeuwgetijde v. d. Amsterd. Schouwburg. — Zie: Historie v. d. Amst. Schouwburg, 1772, blz. 17. In den Catal. Maatsch. Ned. Lett. I, 2, blz. 141, komen vele stukken van J. de Marre voor over dit Eeuwgetijde. — Op blz. 142 aldaar wordt een stuk van J. Mauricius 1740 vermeld bij de opening van den Holl. Schouwburg te Hamburg. De namen dergenen, die in dit stuk gespeeld hebben, en de verdeeling der rollen in het zinnespel: Eeuwgetijde van den Amsterd. Schouwburg door J. de Marre, vindt men (met 4 tafereelen, br. 4° uit dit zinnespel) in: Catal. d. Maatsch. v. Nederl. Lett. 1877, N° 2093, en daarbij tevens de zeldz. prent over Pluimer: *Procul este profani.* (N° 3523 van dezen Catal.) — De verkl. kopie in 4° van 3763 is ook in deze verzam.

3767 (**1739.**) „Nieu-Jaers zegenzang door den *Mostertman*" enz. — Is eene zeer goede plaat, doch veel te laat voor *H. Pola.* — K.

3767 A Outerstuk en plafonds en medaillons in de Fr. Roomsche kerk op de Boommarkt te Amsterdam. Originele *teekeningen* door *J. de Wit.* — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3769 Zinneprent op de Luthersche kerktwisten. — Deze plaat is door *P. v. d. Berge* en zeker vroeger uitgegeven, behoort waarschijnlijk bij de Luth. kerktwisten van 1680.

3772 A (**1740. Julij.**) Huwelijk van Frans, Hertog v. Lotharingen, en Maria Theresia, dochter van Keizer Karel VI. — Afbeelding van het chassinet, bij deze gelegenheid opgerigt op de Grande Place voor het Hôtel de Ville te Brussel, voorstellende het keizerlijk echtpaar op den troon, het huwelijk der verloofden bekrachtigende. Met onderschr.: „Gemino tuta est „hoc Belgica nexu." Fraaije *teekening* met krijt en sepia znd. nm. Zeer gr. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3772 B (**18 Julij.**) Afbeelding v. h. vuurwerk, bij die gelegenheid afgestoken in het Park te Brussel door Corn. de Pachter. Naar en door *S. Catoir.* br. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3777 A (**20 Oct?**) Dood van Keizer Karel VI, Hertog v. Braband, Limburg enz. — Afbeelding van de katafalk in de kerk St. Gudule te Brussel te zijner eere. Fraaije *schetsteekening* in O. I. inkt znd. nm. zeer gr. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3777 Inhuldiging van Maria Theresia als Hertogin v. Lotharingen, Braband,
B Limburg enz. te Brussel. — Afbeelding der decoratie, bij die gelegenheid geplaatst op de Grande Place voor het Hôtel de Ville te Brussel, voorstellende Maria Theresia op den troon, terwijl de Belgische maagd en leeuw haar begroeten. Fraaije *teekening* met krijt en sepia znd. nm., doch geheel als die bij haar huwelijk vervaardigd. Zeer gr. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3777 In den Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, N⁰ 2008,
C vindt men: Voorspel tot opening van een Holl. Schouwburg te Hamburg. Hamb. 1740. Met voorrede, vermeldende dat deze Compagnie „van de „beroemde Compagnie van Ryndorp en Noseman afstamt" alsmede de namen d. spelers.

3780 Nederl. Waternood in 1740 en 41. — Over dezen waternood bestaat ook een anoniem boekje van J. Wagenaar: Verhaal v. d. Overstroomingen hier te lande in 1740, 41, en een: Verhaal v. h. bestier der verzam. penningen aan de Noodlijdenden, door denz.

3782 „Bedroefde watervloed" enz. — Is zeker door *J. Ladmiral.* — K.

3784 (**1741. 20 Nov.**) Ruine van de abdij te Egmond Binnen, A⁰ 1741. —
A *Teekening* in O. I. inkt znd. nm. hg. 15, br. 20 dm. br. 4⁰.

3786 Deze rhinoceros is den 25 Sept. 1741 te Amst. levend te zien geweest. In den Atlas v. d. Heer D. C. Meijer Jr. is eene goede afbeelding in kleuren, geteekend door *W. v. Royen* naar het leven.

3786 Rhinoceros. — Andere voorstelling, waarop het dier met den kop links
A gewend staat. Met Holl., Fransch, Duitsch en Engelsch onderschrift. Znd. nm. gr. br. fol. Drugulin, N⁰ 4321.

3787 (**10 April.**) Slag bij Mollwitz. — Deze prent met *J. L.* bezit ik ook; maar één afdruk met den vollen naam *J. Luiken*, zonder eenig op- of onderschrift of letter, heb ik gezien bij den Heer J. P. v. d. Kellen, 30 Mei 1877.

3791 (**1742. Febr.**) „Vernieuwing van den eed aan de Koninginne v. Hon„garije." gr. fol. — Zeker door *J. Folkema.* Uit: Bijzonderheden betreffende Frederik III v. Pruissen. 's Grav. 1789. 8 dln. 8⁰.?

3803 „Bericht van den Solemneelen Bal" enz. Fraaije grav. znd. nm. (Is zeker door *S. Fokke.*) — K.

3804 „Portrait présent de l'Europe." — Dez. afbeelding als N⁰ 3804, met
A den Koning op een troon, de valbrug en den ontvlugtenden Pretendent. Door *G. Bickham* en met adres: W. Meyer, Mei 1772. Eng. plaat met Fr. inschriften in plaats der Holl., die op N⁰ 3804 staan. br. fol. — Bij den Heer A. v. Stolk.

3805 Zinneprent op Maria Theresia's keuze. — „Samenspraak tussen een boer
A „en een voornaam Heerschap, op de beroerte van Europa." Opschrift van een zamenspraak in kreupelrijm in 3 kol. over de daarboven staande plaat, vertoonende Maria Theresia ten troon gezeten, die aan de Wijsheid raad vraagt, aan wie het beleid der zaken te geven. „Die wijst op Karel, „Lothrings Held, — Die werd toen in 't bezit gesteld." Links Lodewijk XV in een *Lelyrok*, die een wagen, waarop de Keurvorst v. Beijeren

staat, voortstuwt enz. — Slechte plaat, nog minder dan het „Nieuws uit „Francfoord." Znd. eenigen nm. br. fol. Met vers gr. fol.

3807 A „The benefit of Neutrality." — Zinneprent op de onzijdigheid v. Nederland in den Oostenrijkschen successie-oorlog. Een Franschman en een Spanjaard trekken eene koe bij de horens, terwijl een Engelschman haar bij de staart trekt en een Hollander haar melkt. Op den achtergrond twee vechtende honden, terwijl een derde met een been wegloopt. Met adres van *C. Goodwin* (1745). br. 4°.

3807 B Hetz anders. — Een pilaar, waarom een lint geslingerd is: *„Lof der „Onzijdigheid,"* en opschrift: *„Procerium ? decus."* Op den achtergrond links het Stadhuis, regts de Waag op den Dam te Amst. Naar *J. v. d. Hey* door *S. Fokke.* 8°. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

3815 (**Aug.**) Spotprent op de Franschen bij het beleg van Praag door de Oostenrijkers. — Dit is eene oude plaat door *Jan Ewoutsz* te Amsterd. 1541, waaruit de verschillende opschriften: Pover, Armoede en Sorgeloos, die op de oorspronkelijke houtsnede stonden, weggenomen zijn. Het jaar in het monogram van Ewoutsz is veranderd van 1541 in 1741. — K.

Over het beleg van Praag komt een tooneelstuk voor in: Catal. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. I, 2, blz. 233.

3816 (**1744.**) Spotprent op de verliezen der Geallieerden enz. — Is ook eene oude houtsnede van *Jan Ewoutsz,* waaruit de opschriften: Weelde, Sorgheloos, Armoede en Pover weggenomen zijn. — De oude drukken dezer beide platen berusten op het Prentkabinet. — K.

3823 (**1742. 29 Mei.**) „Gesigt v. h. Campement der Guardes" enz. — *Hoogst zeldzame* ets, niet uit de Riemer. Volgens eene contemporaine aanteekening op een ex. in den atlas Visser (verkocht 12 Nov. 1877 bij M. Nijhoff) zijn van deze pl. slechts 12 ex. getrokken, en toen is de plaat vernietigd.

3836 (**1743.**) Het vliegende schip v. Zaandam. — Bij den Heer A. J. Nijland is hierover een spotdicht, nl.: „Vliegende-Schip, hetwelk zijn eerste „togt sal doen in April 1743, leggende aan de Mastemakers-Werf tot „West-Zaandam." 1 blad plano-boekdr.

3837 A (**1744—48.**) Verzameling van stedenplannen, afbeeldingen van kampementen en veldslagen, betrekking hebbende op de veldtogten van Maurits van Saxen, Veldmaarschalk der Fransche legers in de Zuidelijke Nederlanden, gedurende 1744—48. — 110 *geteekende* en met groote zorg en naauwkeurigheid *gekleurde* bladen, bijeengebonden in een verguld gemarmerd lederen band gr. fol., en verkocht in auctie der Bibliotheek van Martial Millet, Dec. 1872, door de firma Bachelin-Deflorenne te Parijs. (Catal. N° 556.)

Hoewel niet regtstreeks tot het kader van dit werk behoorende, is het van belang de hieronder voorkomende, fraai uitgevoerde teekeningen met een enkel woord te vermelden, wijl zij de meest compleete verzameling over die krijgsgebeurtenissen vormen, en ook enkele plaatsen in de Noordelijke Nederlanden tot het tooneel van den oorlog behoorden.

(1) Titelplaat met krijgsattributen. — Levensschets van den Maarschalk in boekdruk in 2 kol. fol. — Voorts:

1744.
(2) Duinkerken met omgeving en de nieuwe retranchementen gemaakt in 1743.
(3) Kamp van Cisoin bij Rijssel. — (4) Eerste kamp van Kortrijk.
(5) Insluiting van Meenen.
(6) Meenen belegerd en overgegeven aan den Maarschalk de Noailles.
(7) Uitvoeriger plan van hetz. beleg. — (8) Insluiting van Iperen.
(9) Iperen belegerd en overgegeven aan de Noailles.
(10) Insluiting van La Kenoque.
(11) La Kenoque belegerd in den nacht van 28 op 29 Mei en overgegeven aan den Hertog de Boufflers.
(12) Insluiting van Furnes, 27 Junij.
(13) Furnes belegerd in den nacht van 7 op 8 Julij en den 10en overgegeven aan den Prins v. Clermont.
(14) Tweede kamp van Kortrijk, van 18 Julij tot Nov.
(15,16) De 2 kampen van Kortrijk op 1 blad.
1745.
(17) Doornik en citadel, ingesloten den 23 en overgegeven den 24 April.
(18) Afzonderlijk plan der aanvalswerken op Doornik.
(19—22) 1e—4e Slagorde v. d. Maarsch. v. Saksen in d. slag v. Fontenoi, 11 Mei, met het kamp der Geall., op den vooravond, te Maubrai.
(23) Positie van het Fransche leger na den slag bij Fontenoi.
(24) Aanval op het hoornwerk van Kortrijk, gen. *Corne de Courtrai.*
(25) Beleg der citadel, in den nacht van 1 op 2 Junij.
(26) Hetz. uitvoeriger.
(27) Kamp van Leuven, 1—4 Julij.
(28) — — Rebais en Wannebeek of Lessines.
(29) — — Boorst of Roborst, tusschen Oudenaarden en den regteroever der Swalme.
(30) Gevecht van Mehl, 9 Julij.
(31) Gent door storm genomen door Graaf v. Lowendal.
(32) Oudenaarden ingesloten, 16 Julij. — (33) Hetz. uitvoeriger.
(34) Kamp van Ordeghem, tusschen Gent en Aalst.
(35) Eerste kamp van Aalst.
(36) Insluiting v. Dendermonde, 7 Aug. — (37) Idem v. Ostende, 6 Aug.
(38) Kamp van Melis of Lipperlo.
(39) Insluiting van Nieuwpoort, 28 Aug. — (40) Hetz. uitvoeriger.
(41) Tweede kamp van Aalst. — (42) Insluiting van Ath, 26 Sept.
1746.
(43) Insluiting van Brussel, 30 Jan. — (44) Hetz. uitvoeriger.
(45) Kamp van Brussel.
(46) — — Perck tusschen Vilvoorden en Leuven.
(47) — — Steen of Steenblock tusschen Vilvoorden en Mechelen.
(48) — — Mechelen.
(49) — — Bouchaut of Boechout tusschen Lier en Antwerpen.
(50) Plan v. Antwerpen en insluiting d. citadel. — (51) Hetz. uitvoeriger.
(52) Kamp v. Ranst of Antwerpen. — (53) Insluiting v. Bergen, 7 Junij.

(54,55) Aanvalswerken van Nimi en Bertamont bij voorg. beleg.
(56) Kamp van Lier. — (57) Insluiting van Saint-Gislain, 14 Julij.
(58) Insluiting van Charleroi, 14 Julij.
(59) Kamp van Wespelaar tusschen Mechelen en Leuven.
(60) — — l'Abbaye du Parc of Leuven.
(61,62) Eerste en tweede kamp van Walheim, bij Gembloux.
(63) Plan der vlakten van Walheim.
(64) Kamp van Melmont, tusschen Gembloux en Judoigne.
(65) — — Grand-Rosier of Hottomont.
(66) — — Thine en Villers, bij den regter-oever der Méhaigne.
(67) Plan der vlakten v. Thine en Villers met de positie d. Geallieerden te Bourdine.
(68) Kamp van Bref. — (69) Idem van Warem.
(70) Insluitiug v. Namen. — (71) Hetz. uitvoeriger.
(72) Hetz. nog grooter.
(73—75) Eerste, tweede en derde kamp van Tongeren.
(76,77) Plan der vlakten van Tongeren met de positie der Geallieerden te Herderen.
(78,79) Slag bij Raucoux, met het kamp van Hognoul of Wihogne, op den vooravond van den slag. — (80) Hetz. anders.
1747.
(81) Blokkade van Sluis, Isendijke en aanhangige forten.
(82) — — Sas van Gend.
(83) Hulst en het fort Zantberg. — (84) Hetz. uitvoeriger.
(85) Kaart van een gedeelte van Zeeuwsch-Vlaanderen.
(86) Antwerpen en de buitenwerken door Lowendal aangelegd.
(87) Retranchement van Borgerhout, voorstad van Antwerpen.
(88) Kamp van Mechelen. — (89) Tweede kamp van Leuven.
(90) Slag bij Laufeld. — (91) Hetz. anders en op grooter schaal.
(92) Kamp van de Commanderije de Vieux-Jonc (Ouden-Biesen).
(93) Insluiting, beleg en bestorming van Bergen op Zoom.
(94) Hetz. uitvoeriger.
(95) Retranchement van Woude, ter dekking van voorg. beleg.
(96—100) Kaart der Zeeuwsche eilanden, van de Schelde tot Bergen op Zoom, en de forten Santvliet, Fred. Hendrik, Lillo en het Kruis.
(101) Beweging van de achterhoede om den marsch te dekken van het kamp van de Vieux Jonc naar dat van Hamal.
(102) Kamp van Hamal of Tongeren. — (103) Idem van St. Truijen.
(104) — — Tienen. — (105) Derde kamp van Leuven.
1748.
(106) Kaart van den marsch der Fransche armee op den regter en linker Maasoever ter insluiting van Maastricht. — (107) Hetz. anders.
(108) Insluiting van Maastricht met het Fransche observatiekamp, omgeven door 24 redoutes. — (109) Hetz. uitvoeriger.
(110) Hetz. op nog grooter schaal.

3837 (1745.) „Ordre de Bataille de l'Armée des hauts Alliés sur le Rhin.
B „1745." Plattegrond der slagorde van het vereenigd leger der Oosten-

rijkers onder den hertog van Aremberg, en der Nederlanders onder Smissaert aan den Beneden-Rijn. (Wagenaar. XIX, 489.) *Teekening* in O. I. inkt zonder naam. br. 4⁰.

3840 A (**11 Mei.**) Slag bij Fontenoy. — Hetz. anders. „Plan de la bataille de „Fontenoy, levé sur les lieux par M. V. A Paris chés Sr. le Rouge." br. fol. *Gekleurd.* In: Coll. A. G. de Visser.

3840 B „Grondteekening en korte beschrijving der stad Doornik." (ingenomen door de Franschen 24 Mei 1745.) Plattegrond der stad, met adres van *Is. Tirion;* met uitvoerige beschrijving, uitgegeven kort vóór het beleg (na 1734). gr. fol.

3845 A Zinneprent op de veepest in 1745. — De jammerende Nederl. maagd, zittende op den Holl. leeuw binnen hare omheining; regts eene landmanswoning, daarboven een hand met vlammend zwaard uit den Hoogen; op den voorgrond een dood rund en de klagende genius des handels; in het verschiet een bombardement. Goed geëtste plaat znd. eenigen nm. Hg. 23, br. 17 dm. 4⁰. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3848 *b* „De vlugtende jonge Pretendent." — Dez. plaat, doch van onderen verkleind, zoodat het 12reg. gegrav. vers is weggevallen. Doch onder de plaat vier Holl. verzen in boekdr. in 2 kol., ieder met een Lat. spreuk als opschrift. Op 1 blad fol.

3852 A (**25 Dec.**) „Het zinnebeeldige vreede-paleys op het tekenen der vreede „... tot Dresden." Aan eene tafel in eene rondom opene zaal, onder welks bogen verschillende zinnebeelden met bijschriften, zitten twee heeren te onderhandelen. Met 2reg. gegrav. onderschr. en vers in 2 kol. in boekdr. onder de plaat. Met adres: „t'Amsterdam bij *A. Olofsen*, boekverkoper in de Gravestraat bij de Voorburgwal." Hg. 20, br. 31 dm. gr. fol.

3853 A (**1746. 19 Jan.**) „Afbeelding v. h. vuurwerk en illuminatie ter ge„lukkig volbragte verkiezinge en krooninge van Fr. Stephanus ... v. „Lotharingen tot Roomsch Koningh ... in den Vijver te 's Grav. op „19 Jan. 1746." Boveuaan de voorstelling, waaronder bovenst. 19reg. onderschr. in boekdr. Znd. nm. v. grav. Op 1 blad fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

3854 A (**12—30 Sept.**) Beleg en inneming van Namen. — Uitvoerige en fraaije plattegrond van het beleg, de loopgraven enz. Bovenaan eene Fransche uitlegging van A—Z, *a—t* en 1—77, onderaan links van 78—96. Naar en door *F. de Bakker*, 1746, met adres van *Covens en Mortier* te Amst. Hg. 50, br. 60.5 dm. gr. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

3855 A **1746—48.** Vier platen over den oorlog. Naar en door *A. Benoist Jr.*, met adres van *F. Vivares* (1771). br. 4⁰. Uit een boek.

(1) La bataille de Raucoux, 11 Oct. 1746.
(2) Combat sanglant près de Woude (Wouw bij Bergen o. Z.), 10 Aoust 1747.
(3) Convoi d'artillerie attaqué à Berg-op-Zoom, 20 Aoust 1747.
(4) Convoi des pontons allant au siège de Mastricht, 9 Avril 1748.

3855 B **1746. 11 Oct.** Slag bij Raucoux. — Groote kaart van dezen slag; bovenaan een smalle strook, waarin een gezigt van het slagveld in vogelvlugt. Met Fransche opschriften. Znd. nm. v. grav. met adres en opdragt

aan Maurits v. Saxen van *Le Rouge* te Parijs. Hg. 50, br. 59 dm. gr. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3855 C Hetz. anders. — Bovenaan de wapens van Frankrijk en Saxen, en 4reg. Fransch opschr.: „Plan du champ de bataille de Roccoux (*sic*)" enz. Links de troepenstaat van het Fransche leger; regts een verhaal van den slag. (Door en) met adres van *de Beaurain* te Parijs. Hg. 41, br. 53.5 dm. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

3858 (**1747. April.**) Zinnepr. op de plotselinge inneming van het land van Kadsand door de Franschen. br. fol. — Dit is eene gravure door een zilversmid. — K.

3860 (**25 April,**) Allereerste beweging (te Veere) over de verheffing van Willem Karel Hendrik Friso tot Stadhouder. — Zie hierover: Zeelandia illustrata, blz. 573.

3863 A (**24,25 April.**) Zinneprent op de verheffing van Willem IV en de gebeurtenissen van 1747 en 48. — Plaat in 5 afdeelingen, waartusschen 's Prinsen portret en wapen; in het midden Friso, die aan een op de baren rondzwalkend schip den haven wijst; bovenaan de aanbieding van het erfstadhouderschap en een slagveld; onderaan de geboorte van Willem V, de Akensche vrede, en het vuurwerk daarop. Naar en door *N. v. d. Meer*, met adres van *H. v. d. Deyster* en *Ph. Bosch*. 8⁰. Titelpl. van Dl. I van: Nederlands Wonder-toneel in 1747 en 1748. Amst. 1749. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3863 B Verhaal der vreugdebedrijven in meest alle Holl. steden, inzonderheid Amsterdam en Utrecht, bij gelegenheid der verkiezing en aankomst van Willem IV. Amst. *S. v. Esveldt*, Beurssteeg, 2e huis van den Dam, 1747. 2 bl. in 2 kol. gr. fol. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3864 A (**5 Mei.**) „Extraordinaire Vreugdezang in de Portug. Jodenkerk ter verkiezing van Willem IV." In 2 kol., waaronder eene Fr. vertaling in 8 reg. van het Hebreeuwsche gebed. fol. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

3870 A (**14 Junij—16 Sept.**) Beleg van Bergen op Zoom. — Plan van een gedeelte der vestingwerken, waarop aangegeven zijn de mijnen, die men van weerszijden heeft doen springen, met bovenschrift: „Plan de l'Attaque de la ville de B.-op-Z." Znd. nm. v. grav. met adres van *Covens en Mortier* te Amst. Onderaan de uitlegging in 2 kol. in het Holl. en Fransch der letters A—O. Hg. 42, br. 38 dm. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

3876 Twee platen der Vaandels der Utr. Akademie enz. Door *J. v. Hiltrop* en *S. Paldi*. gr. 4⁰. Deze platen behooren met N⁰ 3873 in het daar geciteerde boek: Beschr. der vreugdeblijken enz.

3878 Zinneprent op de verheffing van Willem IV. Zie N⁰ 3915 A.

3879 Zinneprent alsvoren. br. fol. — De Haan heeft *Hulst* onder zijne pooten.

3881 A Zinneprent als voren (van *Trouw moet blijken* te Haarlem?). — „*En Surculus Arbor.*" Een spruit uit den afgehouwen tronk van een oranjeboom wordt door twee staande leeuwen vastgehouden. Ets door *W. Hollar*, 1641 (?) Daaronder een vers (van *J. Marshoorn*): „Op het bovenstaande zinnebeeld." fol. — De plaat is boven het vers *geplakt* en bij deze gelegenheid zeker herdrukt.

3883 A Zinneprent als voren. — De Nederlandsche maagd zit met den vrijheidshoed op een speer op een troon, terwijl de oorlog en een duivel voor hare voeten liggen met twee papieren, waarop: „Inquisitie"; achter haar een schip, waarbij een matroos (?) en een Indiaan (?) (de herlevende handel ?) Naar *A. Houbraken* door *Laionel*. 8⁰. Met vers: „Op de nevenstaande „plaat en tegenwoordige tijd." Titelprent van: Hollands vrijheidt verdedigd en door W. C. H. Friso hersteld.

3885 c Zinneprent als voren. Naar en door *S. Fokke*. 4⁰. — Dezelfde plaat. Etsdruk. 4⁰.

3887 A a Zinneprent op Willem IV. — Het wapen van Oranje-Nassau, met omschrift: *Honi soit qui mal y pense*, en eenige geniussen. Naar en door *J. Punt*. 12⁰.

b Dez. plaat. Afdruk in rood.

3889 a Beleg van Bergen op Zoom. — Nieuwe plattegrond van Bergen op Zoom enz. Deze plaat is eene latere druk van N⁰ 3901, waarop in het *onder*stuk onder meer de windroos links en de 4 uitstekende hoornwerken der vesting weggeslepen en veranderd zijn. Zie in dit Supplement op N⁰ 3901.

b Dez. voorstelling op 2 platen. — Hetzelfde bovenstuk, zonder *midden*stuk en geheel ander onderstuk. Met gelijkluidend opschrift en adres, doch uitlegging A—K en A—Z en *a*, *b*, *c*.

c Dez. voorstelling, zeer naauwkeurige kopie van *b*, doch op ééne plaat, herkenbaar aan de omgekeerde N in het onderste gedeelte. Met uitlegging als voren, doch met adres van *P. Schenk*.

Daar deze platen in Dl. II onvolledig beschreven waren, is de beschrijving thans herhaald.

3889 A (**24 Mei**.) Zeeslag bij kaap Lezard of Finisterre. — Bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht is hierover een lofdicht in 2 kol. in boekdr. door R. v. Lewen, gedrukt bij *C. v. Tongerlo* in de Kalverstr. over de Keyzerskroon te Amst. plano.

3901 „Beschrijving der sterke stad Bergen op Zoom." — De hier vermelde 2 figuratieve kaarten zijn platen, die een deel uitmaken van N⁰ 3899 *a*, welke plaat, uit 3 stukken bestaande (waarvan 3901 er *twee* zijn), in het *onder*stuk geheel verschilt van N⁰ 3899 *b* en *c*.

3908 Beleg van Bergen op Zoom. Door *G. Sibelius*. kl. 4⁰. Is uit: J. L. Schuer, Ned. merkw. gebeurtenissen. Amst. 1752. Dl. III. kl. 8⁰.

3912 (**1—14 Oct**.) Figuratief plan der schansen Fred. Hendrik, Lillo, Kruisschans en Liefkenshoek. gr. fol. — Dit plan is zeker in 1747 bij Langeweg uitgegeven en in Oct. 1784 bij de twisten met Keizer Joseph II over de Schelde op nieuw gebruikt door „*P. Schenk Ptsz.* in de Kalverstr. „in de Globemakerij van L. Valk, naast het Nieuwe Fransche Koffijhuis, „1784."

3915 A Zinneprent op de Liberale Gifte en verheffing van den Prins, met bovenschrift: „Aanmoediging voor alle vrome Patriotten om goed en bloed ... „op te offeren." — Zie deze plaat in Dl. II op N⁰ 3878.

3924 Onder deze plaat behoort eene Holl. verklaring in 2 kol.: „Zinnebeeldig „tafereel" enz. Gedrukt bij *P. G. v. Balen* te 's Hage.

3925 (**1748. 8 Maart.**) Zinneprent op de geboorte van den Graaf v. Buren. Door *G. Sibersma*. br. 4⁰. Is uit: Ontroerd Holland (1748) 2e dl. blz. 62. kl. 8⁰.

3926 A Zinneprent op de geboorte van Willem V. — De Hollandsche Maagd zit bij een Oranjeboom in hare omheining en houdt een ontloken roos in de hand; regts de Holl. leeuw, in het verschiet de opgaande zon. — Goede gravure zonder naam (door *Sibelius?*) br. 4⁰, waaronder een vers v. P. Straat. Op de keerzij van: Geboorte- en Vredezang. gr. 4⁰. Op de Openb. Bibl. te Arnhem.

3929 *d* (**11 April.**) Doopplegtigheid van Willem V in de Groote kerk te 's Gravenhage. — Deze *teekening* is ook door *S. Fokke*.

3934 A (**16 April—8 Mei.**) Beleg v. Maastricht. — Plan van Maastricht „met alle desselfs nieuwe werken." Met adres van *R.* en *Is. Ottens*. br. fol.

3934 B Plan van Maastricht „ter opheldering van den Tegenwoordigen Staat der „Vereenigde Nederlanden." Met „Naamen der Poorten" en „Aanwijzing „van de Poorten, Werken" enz. in en onder de plaat. Met adres van *Is. Tirion* (1747). fol.

3938 (**24—28 Junij.**) Oproer te Amsterdam over de ambten. — Dez. plaat staat op blz. 46 van: Onpartijdig historisch verhaal v. h. tumult binnen en buiten Amst. op 24 Junij 1748 enz. over de Pachters. Amersf. M. Langewagen. 56 blz. 8⁰.

3940 A Plundering v. h. huis van A. M. v. Arssen. — Over deze plundering bestaan nog 2 lithogr. plaatjes door *J. H(ekking?)* Get.: blz. 313, 316. Uit een boek. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

3945 Oproer te Amst. enz. — Voeg bij: Afbeelding v. d. Dam op 28 Junij. Uit de Waag zijn 2 oproermakers gehangen. De plaat is gen⁰. N⁰ 7. Uit een boek. *Zeer zeldzaam.*

Hierover bestaat een tooneelspel: Tumult v. Amsterdam of afschaffing van 's lands imposten. Amst. T. Craijenschot. 1748. 8⁰. In: Catal. der Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, N⁰. 7479.

3948 (**9 Aug.**) „Vergadering der Patriotten op de Burgerzaal in de Kloveniers- „doelen" enz. — Deze plaat komt ook voor in: Korte schets of dagverhaal v. h. gedrag der burgeren v. Amst. beginn. 9 Aug. 1748. 8⁰, — en (geteekend bovenaan regts: *Pag.* 24) op blz. 24 van: Het ontroerd Holland. Midd. (1748.) 3e dl. kl. 8⁰.

3949 „Groothans met de Privilegiesoeker." — Hierbij twee andere drukken van het gedicht: „Het kerkhof der Privilegien of zamenspraak tusschen Groot „Hans en een Amsterdamschen Privilegie-zoeker. Beide gedrukt: „Tot „Haarlem bij Hoor en (Mars) [sic! anagram van: J. Marshoorn.] 1748." Het eene 7, het andere 8 blz. 8⁰.

In de aanteekening op de beschrijving dezer plaat wordt gesproken van een onderzoek naar den schrijver der Keurdigten en eene practizijnsrekening. Deze en andere stukken over het Dichtk. Praaltooneel berusten in de Bibliotheek der Vereen. tot bevord. van den Boekh. te Amst.

3952 (**2 Sept.**) „De bleyde inkomste van Z. H. binnen Amsterdam." br. 4°. — Onder deze pl. zijn 4 versregels gedrukt: „Daar komt den Vader" enz. Uit: Korte Schets enz. Zie N°. 3948.

3952 A Gezigt op den Dam en de Nieuwe Kerk, met de vreugdebedrijven bij gelegenheid der verkiezing van Willem IV en het uitsteken der Oranjevlag van den toren van het Stadhuis. *Teekening* in O. I. inkt, met onderschr.: „Het wonderjaar 1748." Door *R. Vinkeles*. br. 4°. Bij den Heer J. W. Wurfbain. — Behoorde beter achter N° 3863.

3954 A (**1 Oct.**) „Waarschouwing" van het geregt van Amsterdam tegen de auteurs van het pamphlet: „Billijk verzoek der Amsterdamsche Burgerye „aan Z. D. H. op nieuw voortestellen." Amst. *S. Lamsveld*. plano.

3964 (**1749. 11—13 Junij.**) Vuurwerk en illuminatie over den vrede van Aken. (Nederl. Jaarb. 1749, blz. 578.) — Daar de beschrijving van twee platen onder dit N°. dooreengeward is, volgt hieronder eene betere beschrijving.

a „Het Theater op de Vrede van 1748 in de Hoff Vijver v. 's Graven„hage opgerecht en afgestoken den 13 Junij 1749" enz. — Afbeelding v. h. gebouw, gezien van de voorzijde, zonder illuminatie doch met al het vuurwerk; van boven 2 gordijnen met het wapen v. Oranje-Nassau en een label met Holl. opdragt aan Z. K. Hoogh. door den uitgever *D. Langeweg*. Naar *P. de Swart* door *J. Besoet*, met adres van *D. Langeweg*. Hg. 49, br. 70 dm. gr. br. fol. Hierbij een afzonderl. berigt in 2 kol. in boekdr. bij denz. uitgever. gr. fol.

b Dez. plaat, latere druk, *zonder* het vuurwerk, doch met de illuminatie, ontstoken den 11 Junij te voren. Dat deze plaat een *latere* druk is, blijkt uit het veranderde opschrift in de label en uit de sporen van het weggeslepen, doch nog duidelijk zigtbare vuurwerk.

3964 A (**11 Junij.**) Afbeelding v. hetz. gebouw, doch gezien v. de achterzijde, zonder illuminatie of vuurwerk met alle daarvoor *gereedstaande* voorwerpen. Op den achtergrond regts de achterzijde v. h. Prinsenhof, links de achtergevel v. h. Mauritshuis; boven in de lucht in het midden en ter weêrszijden de afbeelding van 6 chassinetten, 2 aan 2. Naar *P. de Swart* door *J. Besoet*, met adres van *D. Langeweg*. Hg. 49, br. 70 dm. gr. br. fol. — Hierbij een afzonderl. berigt in boekdr. in 2 kol., met opschr.: „Beschrijving der 2e plaat" bij denz. uitgever. gr. fol.

3965 Hetz. gebouw, kleiner, niet geïllumineerd. — De hierbij gevoegde „Be„schrijving der 2e plaat" behoort (en is thans genoemd) bij N° 3064 *c*.

3967 Vuurwerk in den Hofvijver te 's Hage bij den vrede v. Aken. Naar *de Creuznach* door *J. C. Philips*. Hiervan is ook eene Fransche verklaring in kleiner formaat.

3978 (**1750.**) Volks- en Kinderprenten. — Bij de Wed. en Erve Wed. J. v. Egmont. Waarschijnlijk woonde J. v. Egmont in hetzelfde huis, waar vroeger O. B. Smient leefde, die de Amsterd. Courant uitgaf.

3978 A Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij de Erven Wed. Jac. v. Egmont, op de Reguliers Breêstraat te Amst., die van 1778—87 vele volksboeken en reizen uitgaven.

De Amstelkerk te Amsterdam. Eene groote houtsnede door *H. Numan*.

38. Protest. Martelaars. 1400—1527. 8 pl.
61. Duifjes en Willemijntjes Pelgrimagie. 20 oude houtsn.

3979 A Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij J. Kannewet, in de Nes, in de gekroonde Jugte Bijbel, te Amst. Hiervan alleen:
38. Leven van Jezus. 16 pl.

3980 A Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij de Erve Hendr. v. d. Putte, op 't Water in de Lootsman te Amsterdam, 1774—93, volgens Ledeboer.
28. Apespel. 20 pl.
48. Geschiedenis van Steven. 24 pl.
50. 's Menschen leven. 48 pl.
72. Koe. Eene groote oude houtsn., in versierd randwerk met beesten, enz.
73. Het spel van Maxton. 36 pl.
(?) Eene Fransche vorstin. Een groote oude houtsn. in modern randwerk v. bloemen.
115. Tafereelen uit het O. Test. 16 pl.

3981 Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij J. Bouwer, Bijbeldrukker, Rozengr. te Amst. — Van deze prenten vind ik R—Z (en waarschijnlijk dus van A af) later uitgegeven door de Maatschappij t. N. v. h. A.

3981 A Als voren, bij de Erven Wed. J. Ratelband en J. Bouwer te Amst.
(*a*) De Dood, eenige aanzienlijken aan een gastmaal overvallende. Groote, oude doch afgedrukte houtsn.
(*b*) Davids leven. 9 kleine en 1 grootere pl. in randw. v. bloemen.
(*c*) Helden. 16 pl.
12. Dieren. 4 pl. op ieder bl.
7. Oorlogschepen, namelijk schepen uit een zeeslag tusschen Tromp en Blake 1653. 32 pl.
16. Wilde dieren. 16 pl.
17. Tafereelen uit het O. Test. 16 pl.
19. Herder en Herderinne spreuken. 48 pl.
23. Amsterdamsche kermisvreugd. 24 pl.
24. Wild en tam gedierte. 24 pl.
33. Portretten van vorsten enz. 20 pl.
35. A. B. C. prent. 24 pl.
36. Amsterdamsche kermisvreugd. 36 pl.
37. Geschiedenis van Tetjeroen. 24 pl.
42. Portretten van vorsten, nl. Lodewijk XV tot Prins v. Nassau-Weilburg.
47. Jan en Lijs op 't ijs. 28 pl.
50. Geschiedenis van Steven van der Klok. 24 pl.
51. Tyter en Philida enz. 48 pl.
61. Vijf Bijbelsche voorstellingen, gen° 1—5, vormende éene groote oude houtsn. 1. Adam en Eva. 2. De arke Noachs. 3. Togt door de Roode zee. 4. Jezus gedoopt. 5. Val v. Lucifer.
63. Arke Noachs en de Zondvloed. Eene groote houtsn.
65. Prins Willem V te paard. Een groote houtsn. In randw. v. bloemen.
68. De koning v. Pruissen te paard. Als voren.
70. Wild en tam gedierte. 8 pl.
76. Vogels. 4 pl.

77. Vogels. 9 pl.
78. Dieren. 4 pl.
79. Vogels en herten. 4 pl.
80. Indiaansche mans en vrouwen. 4 pl.
85. Tafereelen uit het N. Test. 16 pl.
86. Jan de Wasscher. 48 pl.
87. Duyfkens en Willemijnkens leven. 30 pl.
88. Kermisvreugd.
89. Spreuken en spreekwoorden. 30 pl.
90. Tafereelen uit het O. Test. 4 oude houtsn.
98. Gekken. 16 pl.

3981 B Volksprent, uitgeg. bij Iz. Enschedé in de Frankestraat te Haarlem. 1731. — 38 platen, gen⁰ 1—36 op 1 blad, in 6 rijen onder en naast elkaâr, ieder met 2reg. rijm. Deze houtsn. (naar *Iz. v. Ostade*) zijn vroeger gebruikt ongen⁰ en znd. bijschriften in een 4⁰ werkje, get.: XXXVI aartige figuuren geïnventeert door Iz. v. Ostade tot Haarlem. Met adres van J. Enschedé, znd. jr. Beide op het Prentkabinet te Amst.

3981 C Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij J. de Lange, aan den Brink te Deventer 1759—89, volgens Ledeboer, en door zijne opvolgers behouden tot heden?

37. Wilde dieren. 16 pl.
39. Jan en Lys op 't ijs. 28 pl.
47. 't Sluiten der Vrede te Rijswijk, A⁰ 1694 (sic). Een groote oude houtsn.

3981 D Als voren, gedrukt bij J. H. de Lange, aan den Brink te Deventer, 1790—1817, waarschijnlijk opvolger van den vorigen.

21. Dood van Doctor Spring in 't Veld. 24 pl.
27. Ambten. 16 pl. dubbel gedrukt.

3981 E Als voren, bij D. du Mortier en Zn. te Leyden.

56. Jezus gekruisigd. Een groote oude houtsn.
17. 't Menschen leven, van doopen tot trouwen. 48 pl.
9. Leven van Spring in 't Veld. 24 pl.

3982 Volks- en kinderprenten bij Erfgen. der Wed. C. Stichter. — Op een factuur v. Oct. 1817 berigt J. Noman te Zaltb., dat hij alle (over de 300) vormen van de kinderprenten v. C. Stichter heeft aangekocht, alsook die van de prenten der Maatschappij tot Nut, en de 4 soorten kinderprentenboeken der Maatsch. Zie N⁰. 6364, 65 en 67.

3985 C. Troost, Tafereelen. — *Pl.* 4. Jan Klaaszen of de gewaande dienstmaagd is volgens een blijspel van T. Asselyn. 1683 .8⁰. — *Pl.* 5: Hopman Ulrich of bedrogen gierigheid, is ontleend aan het blijspel van denz. naam door J. v. Pfaffenrode. Gorc. 1661. 4⁰. — *Pl.* 9. De ontdekte Schijndeugd is volgens een blijspel van D. Lingelbach. 1687. 8⁰. — *Pl.* 12: Het verliefde Brechtjen, is naar een klugtspel van dien naam door P. H. v. Haps. Amst. 1705. 12⁰. — Alle deze tooneelst. op de Bibl. d. Maatsch. v. N. Letterk. 1877.

(16) De *teekening* hiervan, gemerkt *S. Fokke* 1755, hg. 30. br. 25 dm., is bij den Heer J. W. Wurfbain.

(36) De *teekening* hiervan, in kleuren, is bij den Heer J. W. Wurfbain.

3991 Zinneprent op het huwelijk van twee voorname jongelieden. De bruidegom
A geleidt zijne bruid naar een tempel, waar een engel met de huwelijksfakkel hen afwacht. Onder de plaat de wapenschilden van het echtpaar. Met bovenschrift: *Pariles amoribus*. Door *J. Punt*. (1738). 4⁰. Titel van: Bruilofts-tafereel van H. P. v. Beek en M. A. Vermande, echtel. vereen. te Amst. 28 Nov. 1738.

3996 Kleederdragten. — „Pr. Caroline en Amasone. — Hydock-Cent Suisse. —
A Helbardier. — Garde du corps. — Garde Suisse." — 5 Houtsneden zonder naam. 12⁰. Uit een Almanakje van omstreeks 1750.

4000 Pinxterbloem tot Schermerhorn. — Over de Schermhornsche vrijstermarkt bestaat een kluchtspel. Amst. 1743. In: Catal. der Bibl. v. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877. N⁰ 8021.

4001 Het in zee dragen der meisjes in Zeeland. Znd. nm. br. 4⁰. Uit v. Heemskerck, Batav. Arcadia. 7e of 8e druk. 1751 of 1765. 8⁰.

4001*a* „Boere Kermis vreugd." Naar *Aardman* door *I. Schoute*. br. fol.

A *b* Dez. plaat. Proefdruk vóór alle letter. br. fol.

4003 „De Hollandsche IJsschuitjes op de Zaan" enz. Naar *L. Loosjes* door
b *S. Fokke*. br. fol. — Dez. pl. letterdruk.

4008 Een publiek huis, welligt te Amsterdam, waarin welgekleede heeren,
A zeelieden en mannen uit de volksklasse met publieke vrouwen dansen. Regts een opgeschoven raam van een gelagkamer, links een staande vioolspeler enz. Slechte grav. znd. eenigen nm. Hg. 26, br. 44 dm. br. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4009 Afbeeldingen betreffende eene loterij. 1⁰ Het verkoopen der loten. 2⁰ Het
A trekken der loterij. 3⁰ Het afhalen der prijzen. 3 Houtgravures naar *P. van Kuyck* door *H. Numan*. (c. 1750.) 12⁰.

4010 (**1751**.) „Afbeldiug (sic) der binnenplaats van de Herberg van ouds ge-
A „naamd *Blaauw Jan*" te Amsterdam. — Gezigt van eene groote getraliede volière; op den voorgrond struisvogels, leeuwen en panters; regts Cajanus en eenige dwergen enz. Onderaan eene „Uitlegging" in 2 kol. met adres van *T. Crajenschot*. 1751. Fraaije grav. znd. nm., doch waarschijnlijk veel ouder dan de uitlegging. Hg. 40, br. 52 dm. br. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4010 „Afbeelding der Binneplaats ... Blaauw Jan" enz. — Verkl. staalgrav.
B naar bovenst. groote plaat, znd. eenigen nm. br. 8⁰. Uit?

4012,14 Deze platen behooren op het jaar 1750.

4015 „Verbeelding van Gods bezoekingen over Nederl.; ter gelegentheid van
A „het doorbreeken van den dijk te Jaarsveld in 1751." — Bovenaan een plaatje van den watervloed, in randw. met 5 kleine med. over de rampen in de laatste jaren, nl. paalworm, koude winter, veepest enz. Onderaan eene verklaring in 20 versreg. in boekdr. Naar en door *J. C. Philips*. De plaat (vroeger reeds gebruikt voor N⁰ 3780) hg. 19.5, met opschr. en tekst 47, br. 15, met tekst 29 dm. Op 1 blad fol. — Vroeger vermeld onder N⁰ 3780 *b*.

4015 (**12 Maart**.) Lijkstatie der Keizerin, Douairière vanKarel VI. Af-
B beelding van de katafalk, bij die gelegenheid geplaatst in de kerk Ste. Gudule te Brussel. *Teekening* in kleuren znd. nm. fol. Op de Koninkl. Bibliotheek te 's Hage.

4021 (**21 Aug.**) „Moedwil gepleegt aan de huizinge eens wijnkooper te Rot-
A „terdam op den 17 Aug. 1751 na dat hij den eed had afgelegt." — Zeer fraai geëtste voorstelling, vertoonende op den voorgrond eenige zeer beschonken mannen; regts het geplunderde huis met alle glazen verbrijzeld; op den achtergrond de aanrukkende schutterij. Met bovenst. 1reg. onderschr. Door *H. Immink*. Hg. 16.5, br. 23 dm. br. 4⁰. *Zeldzaam*. In: Coll. A. G. de Visser.

4030 Het lijk van Willem IV geharnast op een praalbed, waaraan de wapens
A van de 7 Provincien, en omringd door zinnebeeldige personen. Met 69reg. gedicht „op de bovenstaande plaat" door *P. B.* in 2 kol. Naar en door *G. Sibelius*, met adres van *C. Sibelius*, in de Ratelwagt-steeg. De plaat hg. 18, met het vers 49, br. 29 dm. fol.

4035 Hetz. anders. — „Lijkstaatsi (sic) van Willem Carel Henrik Friso" enz. Afbeelding van den lijkstoet in 8 rijen boven elkaâr. Met bovenst. 2reg. opschrift en onderaan links de uitlegging der cijfers 1—53 in 5 kol. Slecht geëtste prent znd. nm. v. grav. (*J. Besoet?*) gr. fol. — Volledigheidshalve is deze beschrijving herhaald.

4036 (**1752. 4 Febr.**) Lijkstatie van Willem Carel Hendrik Friso. Gen⁰ 1—53. Znd. nm. gr. fol. — Dit is eene zeer goede ets, waarschijnlijk door *Jb. Buys*. — K.

4041 Zinneprent op den dood van Willem IV. — Een eerzuil met de datums
A van 's Prinsen geboorte en dood wordt door eenige geniussen met de wapens der 7 Provincien bekransd; bovenaan 's Prinsen portret door engelen hemelwaarts gedragen enz. Znd. nm. v. grav. (door *Fokke* of *Philips?*) 8⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4041 Hetz. anders. — Een sarcophaag, gem. *Obit* 1751, waarnaast 2 treurende
B vrouwenbeelden; bovenaan een ster in de wolken. Door *C. Philips Jz.* br. 12⁰.

4054 (**30 April.**) „Openbaare intrede van den Fransche Ambassadeur de
A „Marquis de Bonac, den 30 April 1752" (sic). — Afbeelding van de ontvangst van den gezant door Burgemeesters van Delft op den . . . weg. Met bovenst. 1reg. onderschr. Naar en door *A. Hulk*. 1786. Hg. 17, br. 20 dm. br. 4⁰. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

4055 (**28 Junij.**) „'t Schip Rustenwerk voor het eiland Bocton door de
A Bokkaneezen afgeloopen, nl. door den roover Frans Fransz, die 11 mannen vermoordde. Gravure znd. nm. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4057 (**1754. 15 Jan.**) Begrafenis van D. Raap. — Deze 4 plaatjes (doch znd. onderschr. en gen⁰ I—IV) hebben het eerst gestaan in: Nieuwe Vaderl. Almanack v. 1767. Amst. A. Fokke, Kalverstr. bij de Jonge Roelofsteeg. 24⁰. — De overige plaatjes in de Vaderl. historie in themata, hebben ook meestal in de latere jaren van denz. almanak gestaan, evenals de andere mij onbekende plaatjes van tooneel enz., welke bij dit N⁰ 4057 in proefdruk vermeld zijn.

4057 Vier teekeningen der plaatjes van het oproer bij den dood en de be-
A grafenis van D. Raap. — Hierbij nog 4 andere teekeningen, welke niet in plaat gebragt zijn, voorstellende: 1. De aanzegging van den dood van R. — 2. De afbeelding van de illuminatie in de Warmoesstr. Zie

N° 4046. — 3. Het huis van R. tegen het oproer beveiligd. — 4. De begrafenis uiteengejaagd. *Teekeningen* in O. I. inkt door *S. Fokke*. br. 12°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4058 Begrafenis van D. Raap. — Hierbij geauthentiseerd afschrift van een brief van den Amsterdamschen hoofdofficier (?) W. Huyghens aan de Staten van Holland over het deswege door hem ingestelde onderzoek.

4059 Aankomst van D. Raap in de hel. — Hierbij twee gedichten: „Op de „afbeelding van de aankomst van Daniel Raap in het onderaardsche rijk" en: „D. Raaps Hellevaart". Op de achterzijde van het laatste eene houtsnede, voorstellende Raaps weduwe, door Lucifer aangegrepen en door haar buurman Fredrik Vaster (?) verdedigd. 2 stuks. 4° en 8°.

4059 A (**12 Aug.**) Gezigt van de Fransche comedie op den Overtoom, gesticht 1752, afgebrand 12 Aug. 1754. *Teekening* in kleuren door *J. de Beyer*. Hg. 22, br. 30 dm. br. fol. — Op dit afgebrande erf, genaamd Blankenburg, werd in 1756 de beroemde Amstel-porseleinfabriek gevestigd. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4065 A „Den Hertog v. Brunswijk doet de eed als Representant in 1754." — Zie N°. 4105.

4072 (**1755. 12 Oct.**) Aanslag van een bakkersknecht op Ds. François. — Zie over dezen aanslag een uitvoerig artikel van Mr. A. de Vries in: Nieuwe bijdragen voor Regtsgel. VII. blz. 551 enz. Amst. 1858, bij gelegenheid dat den 1 Aug. 1858 Ds. C. Schwartz in de Schotsche Zendingkerk door een fanatieken Jodenjongeling, oud 15 jaar, met een mes naast het hart werd gestoken. — De knecht, die op Ds. François schoot, was eenvoudig krankzinnig en heette Jean Langele en bleef blijkens Ned. Jaarb. blz. 150 ook later steeds krankzinnig. Ds. François overleed eerst in 1791. Van hem is de anecdote bekend, dat hij, toen er geschoten werd, onwillekeurig in den preekstoel dook, en weêr oprijzende, vraagde: „Mes frères, suis je mort?"

4073 A *a* (**1 Nov.**) Aardbeving van Lissabon. Uitgeg. bij P. Schenk & Zn., Boek- en kaartverkoopers, Kalverstr. schuins over de Gapersteeg, met aanst. Mei aan de overzijde dier steeg het 4e huis naar den Dam.

b Hetzelfde anders, bij Hendrik Brandt in de Warmoesstraat.

4076 A (**1756. 18 Febr.**) „Aardbeving in de Luthersche Oude Kerk. — Naar *E. M(aaskamp)* na *S. Fokke* door *W. v. Senus*. 8°. Uit: Stuart, Geschied. Bij den Heer A. J. Nijland.

4081 A (**1758.**) „Reeskonter tusschen 2 Armiaen en 3 Calviniste over het punt van haer „edele heere de witten ende prinsgesinte tot amstervan." (*Sic.*) Slechte kopie der plaat N° 2598: „Visioen v. de tijden der eeuwen" 1676. Op deze kopij staat bij den persoon, die op den grond ligt, en vroeger Jan Rothe beteekende, nu: *H. Coppegroen* en boven de deur v. h. huis eene geknotte plant (in het origineel een borstbeeld); op den voorgrond 3 bijbels, waarboven: *scotse beybels*. — Onder bovenstaand 1reg. curs. opschrift, een zeer kreupel en bijna onverstaanbaar rijm van 30 regels cursief, gegrav. in 3 kol., beginn.: „Hoe schatert noch de faam", enz. en gerigt tegen de Gereformeerden te Amstelveen door een Remonstrant. Waarschijnlijk uitgegeven tijdens en naar aanleiding van de twisten over

het karakter van J. de Witt, ontsproten uit de gezegden van Wagenaar over hem in het 14e deel zijner Vaderl. Historie, 1758. Hg. 16, met vers 26, br. 26 dm. br. 4°. — Vroeger beschreven onder N° 2426.

4092 Pygmalion. — Hierbij behoort: Dankzegging door de kinderen van Mons. Frédéric, na het spelen der opera, door hen ten eigen voordeele uitgevoerd, 6 Mei 1760. Holl. en Fr. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4092 A Tooneel. — Antony Augemeer en Anna van Marle, geb. Ghyben, in het tooneelkostuum van de Vrek. Fraaije zw. kst. door *R. J(elgerhuis)*. Hg. 39, br. 29 dm. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4092 B Tooneel. — A. Spatsier in het karakter van Warenar in het kluchtspel van Hooft, namenlijk Warenar zijn schat onder den mantel bij nacht wegdragende. Zw. kst. znd. nm. (door *J. Buys.*) Onafgemaakt. Hg. 33, br. 24 dm. fol. Zeer zeldzaam. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4095 A *a* **1759. 10 Febr.** Praalbed van de Prinses Gouvernante, gezien v. voren. Met 4 reg. curs. Holl. onderschr. Geëtst (naar en door *S. Fokke*) met adres van *Nic. v. Daalen* 1759. Hg. 17, br. 13 dm. kl. 4°.

b Dez. plaat. proefdr. voor het onderschr. Beide in Coll. A. G. de Visser.

c Dezelfde voorstelling. Oorspronkelijke *teekening* in zwart krijt door *S. Fokke.* („10 Februarij 1759 's middags ten half 5 uren".) 4°.

4097 *b* (**23 Febr.**) Lijkstatie van H. K. H. Prinses Anna. — Dezelfde platen. Etsdrukken. 16 bl. br. fol.

4105 (**Jan.**) „Den Hertog v. Brunswijk doet de eed als Representant" enz. Deze pl. is verkeerd geplaatst en behoort ook volgens het onderschrift 't geen luidt: „De Hertog doet den eed... in 1754" op dat jaar, en wel op N° 4065 A.

4106 A (**17 April.**) Gezantschap van Jac. Boreel, J. v. d. Pollen G. Meerman uit Amst. en Rotterd. naar Londen, om de schepen met contrabande naar Frankrijk geladen en door Engelsche kruisers opgebragt, terug te bekomen. (Wagenaar XXII. 400, XXIII 51.) — Spotprent. „The Amsterdam Bug A „Boh's or the french scheemes on Dutch Bottoms". Zes leden der Staten zitten rondom eene tafel, regts *J. Boreel* met een kraaijenden Franschen haan achter op zijn stoel, in het midden Burgem. *J. van der Poll,* links *G. Meerman.* Met vele Engelsche inschriften en: *Publ. accord. to act by M. Darly.* 1759. Hg. 19, br. 29 dm. br. 4°. In den Atlas v. d. Heer R. W. P. de Vries.

Deze plaat wordt ook beschreven, doch zeer onvolledig uitgelegd in: Catal. of Emblem. Plates Brit. Mus. Vol. III n° 3698 met eene andere op hetzelfde onderwerp: „Hogan Mogan or our Good Allies. 1759"; doch bij beide wordt verwezen naar eene plaat over de Hessische troepen voor America!!

4108 A „Afbeelding van een appel aan een besseboom gegroeijt buyte Alcmaar. „1759." Gekleurde gravure. znd. nm. kl. 4°.

4110 (**1760. 5 Mrt.**) Huwelijk van den Prins v. Nassau-Weilburg en Prinses Carolina v. Oranje. — Over dit huwelijk komt in den Catal. d. M. v. Nederl. Lett. 1847. I, 2 blz. 48 een tooneelspel door R. Arends voor.

4110 A Huwelijk van Prinses Carolina v. Nassau. — De huwelijksplegtigheid in de Groote Kerk te 's Hage. Slechte houtsn. in randw. met 3reg. Holl.

onderschr., dat Ds. E. v. Staveren als Hofprediker noemt. kl. 4°. Pendant van N° 4096. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4112 A Hetz. anders. — Eenvoudige en slechte afbeelding van het bruidspaar en de getuigen met een deel der kerk. Gravure znd .nm. br. fol., waaronder: „Neerlands Vreugde Dag bij den trouw" enz. en een vers in 2 kol. met adres v. *D. Langeweg*. 1760. gr. fol. Op de Openb. Bibl. te Arnhem.

4115 (**21 Aug.**) Gezigt op de Maliebaan en wapenschouwing der Haagsche Schutterij. br. fol. — Deze pl. is waarschijnlijk niet uit de Riemer.

4115 A (**5 Oct.**) Huwelijk van den Aartshertog Jozef Benedictus v. Oostenrijk met Maria Elisabeth v. Parma. — Afbeelding der decoratie bij die gelegenheid op de Groote Markt te Brussel. *Teekening* in kleuren, znd. nm. fol. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Hage.

4118 (**1761. 30 April.**)' „Magere of Mey Beestenmarkt te Hoorn" enz. Dit is eene oude houtsn., nu waarschijnlijk op nieuw gebruikt.

4140 A Gezigt in de koffijkamer van het Fransche koffijhuis in de Kalverstraat te Amst. — Regts de schoorsteen, links eenige damspelers. *Teekening* in sepia door *Nieuwland*. Hg. 25, br. 36 dm. br. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4140 B (**13 Nov.**) Brand van een lijnbaan aan den stadswal, tegenover de Leliestr. te Amst. Goed gegrav. plaatje znd. eenigen nm. br. 12°. Uit: Amsterd. Mercurius? — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4141 (**1763. 6 Junij.**) Afbeelding van de collecte der loterij op den Dam (te Amsterdam). — Dit stelt voor het huis op den hoek van Dam en Kromelleboogst., thans bewoond door de firma Cretier en Kramp.

4147 A (**Aug.**) Bankeroeten te Amst. — Een band met 9 belangrijke stn. hierover, waarbij 4 kluchtspelen, vindt men in den Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, N° 4872.

4150 (**1764. 15 Febr.**) „Cagelot of Potwalvis ... benoorden Egmond a. Zee
a „gestrand" enz. — De plaat zooals beschreven is onder *a*.
b Dez. plaat, meer bewerkt met contre-tailles; links in den hoek bijgevoegd een hazewind en een rog; bij den teekenaar een oud man en kind, en eene vrouw met kind op den arm en 2 meisjes boven het woord *benoorden* in het onderschr. Deze bij den Heer Mr. S. v. Gijn.
c Dez. plaat, *contre-épreuve* van den 2en staat.

4155 A (**1—3 Sept.**) Executie van de muitelingen van het schip Nijenburg bij Kijkduin. Hetz. anders en kleiner; bovenaan links eene afbeelding van de cachelot, gestrand 15 Febr. Met 2reg. gegrav. Holl. en Fr. onderschr. Znd. nm. v. grav. Hg. 9, br. 20 dm. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

4163 (**1765. 11 Sept**) Onyx. — De voorstelling hierop is de triomph van Germanicus en Agrippina. Naar eene teekening van *Rubens*. Zie Basan op *Onyx*.

4165 „Afbeelding van eene ketting ... van bloedcoraal" enz. — Deze ketting was te zien en is verkocht in de Keizerskroon te Amst. 1765.

4166 A (**1766.**) „Naamlijst der broederen van de Kamer der Pelikaanisten, „onder de zinspreuk: *Trouw moet blijken*" (te Haarlem). Lijst van het bestuur en de leden dezer oude societeit op 1 Januarij 1766; waarboven het embleem (een pelikaan, die hare jongen voedt). Met adres van de *Erve van Hulkenroy* in de Konings hulk te Haarlem. Plano.

4166 „Plegtige optogt van de Haarlemsche rhetorijk-kamer: „Trouw moet
B *a* „blijken". — Naar en door *Visser Bender*. Hg. 23, br. 26 dm. br. 4⁰. Uit: Koning, Tafereel d. stad Haarlem en derz. geschied. 4 dln. 8⁰.
b Dez. voorstelling grooter en anders. *Schetsteekening* in O. I. inkt znd. nm. Hg. 14, br. 65 dm. smal langw. fol.

4175 (8 Maart.) Zinnepr. op de verheffing van den Prins v. Oranje tot Stadhouder. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. — Deze pl. behoort in eene serie. Zie: Doggersbank.

4180 Illuminatiën te 's Hage, Leijden enz. Door *N. v. d. Meer*. 20 stuks. Deze behooren in het thans hierbij gevoegde: Verlicht en juichend Nederland. Leyden 1776. 8⁰. 1e (en eenig?) dl. 357 blz.

4182 Stichting der Amsterd. korenbeurs. (Wagenaar, Amsterd. III, 506.) —
A Een ballet, getiteld: Het steenlegers, metzelaars en heiboeven ballet bij het leggen van den eersten steen der Amsterd. korenbeurs. Znd. jr. 14 blz. 8⁰. Op de Bibl. der Maatsch. v. Letterk.

4183 (28 Mei.) Inhuldiging van Prins Willem V als Markgraaf van Veere. Hierover bestaat nog een werk van Th. te Water in-fol., doch znd. platen.

4185 (10 Julij.) Vuurwerk en Illuminatietempel ... te Utrecht." Deze 2 platen behooren met pl. 1 van N⁰ 3876 waarschijnlijk in: M. Schagen, Gedagtenis v. Utrechts Akademieviering bij het bezoek v. Willem V 1766.

4189 (25 Junij.) Brand te Hilversum. — De Kerk en het Regthuis vóór
A den brand; nagenoeg dez. voorstelling als N⁰ 4189 *a*. *W. Writz* del. 1762 et sculps. 1763. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4195 De teekenakademie te Amsterdam, 4 Dec. overgebragt van de Leidsche poort naar het Stadhuis (op den Dam). — Hiervan zijn 3 verschillende staten, allen met hetzelfde onderschr. Op de eene is het naakte model staande en v. voren afgebeeld; op eene andere zittende met de regterknie in de hoogte; op de 3e staande en van achteren gezien. In den atlas van den Heer J. W. Wurfbain is eene verzameling van 19 teekeningen, die de 21 personen, op de plaat voorkomende, ieder afzonderl. in de daarop voorgestelde houdingen afbeelden. De namen der meer bekenden zijn: J. Andriessen, J. Kootwijk, C. v. Hardenberg, J. G. Waldorp, J. Schmidt, J. de Huijser, J. O. Hussley, A. Ziesenis, P. Louw, C. Ploos v. Amstel. Meest allen gr. of kl. 4⁰.

4199 (1766. 4 Oct.) Huwelijk van Willem V met Prinses Wilhelmina v. Pruissen. — Over dit huwelijk vermeldt de Catal. d. M. v. Ned. Lett. 1847. I. 2, blz. 220 een tooneelstuk van Mevr. de Cambon geb. v. d. Werken, en op blz. 85 een dergelijk van J. J. Diesterhoop.

4201 Zinneprent op dit huwelijk. Door *J. L. v. Nieuwland*. gr. fol. — Hiervan bestaan ook afdrukken met Holl. opschrift: „Gedenkteeken voor 't „Huwelijk" enz. door *J. L. v. Nieuwlant*. Den Haag, J. de Cros. 1767.

4203 Huwelijk van Prins Willem V en Wilhelmina Prinses v. Pruissen. — Zie een stel van 8 houtsneeplaten hierover, ten onregte beschreven op het jaar 1816, in Dl. III, onder N⁰ 6102 en in dit Suppl. verbeterd onder N⁰ 6102.

4206 (9 Nov.) Intrede van Prins Willem V en zijne Gemalin te 's Gravenh. —
A Afbeelding der decoratie, opgerigt bij deze gelegenheid voor het huis van den bankier Tobias Boas te 's Hage, zijnde een hoog monument met het

Nederl.-Pruissisch wapen in top en 2 chassinetten over het huwelijk. Alles verlicht met tallooze gekleurde lampions. Fraaije *teekening* in kleuren met 2reg. Duitsch onderschr. gr. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

4206 „Vreugdewyn ... geschonken uit een vaderlandsze kan aan alle inwoon-
B „ders van ons lieve vaderland" bij de inhaling van Willem V en zijne gemalin te 's Gravenhage. — Afbeelding in houtsnede van een kan, waarvoor een glas, beiden met verzen bedrukt. Met adres van *de Erven de Wed. Jac. van Egmont* te Amsterdam. Plano.

4207 „Afbeelding van het Eerste Toneel der nieuw gebouwde Nederduytze
A „Schouwburg in 'sGravenhage," van Corver. (Zie: v. Hellwald, Geschichte des Holl. Theaters. S. 75.) — Naar *J. v. d. Wall* door *P. C. La Fargue* met adres van *d'Erve A. de Groot*. gr. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

4210 (**1768. 30 Mei—4 Junij.**) Titelprent voor: J. Wagenaar, Verheugd Amsterdam bij het bezoek v. Willem V, 1768. fol. Links het Amsterd. Stadhuis; regts de medaillons v. Willem V en gemalin op een voetstuk. Onderaan de stroomgoden van Y en Amstel. Naar en door *R. Vinkeles*. 1772. fol.

Over deze inhaling in Amsterdam vermeldt de Catal. d. M. v. Ned. Lett. 1877, I, 2, blz. 56, een zinnespel van le Francq v. Berkhey: Huwelijk van Telemachus en Antiope in Ithaka.

4212 Berigt van Inteekening voor: Wagenaar, Verheugd Amsterdam. Volgens dit Berigt zijn de platen van Sept. 1768 af om de 3 maanden verschenen, waardoor verklaard wordt, dat de titelprent v. h. gedrukte boek van 1768 en die der platen van 1772 is.

4219 (**1 Junij.**) Schets van het tooneelgordijn in den Amsterd. Schouwburg.
A *Schetsteekening* in sepia znd. nm. Hg. 49, br. 64 dm. gr. br. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4224 (**1769. 30 Jan.**) De ingezakte Muiderpoort gedurende het afbreken.
A *Teekening* in kleuren naar het leven door *R. Vinkeles*. br. fol. — Hierbij eene teekening van het ontwerp der ingezakte poort, goedgekeurd 5 Oct. 1662. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4224 „De Muyder Poort te Amst. 16 à 17 voet gezonken." — Verkleinde
B kopiën der 2 pl. 4224, nl. 2 afbeeldingen boven elkaar, op ééne pl. znd. nm. Hg. 12.5, br. 14.5 dm. br. 4°. Schijnt te behooren in: Fokke, Vaderl. hist. in them., doch komt niet voor in de 5e, 6e en 7e uitg. — In den Atlas van den Heer R. W. P. de Vries.

4224 Emblema van het kunstlievend genootschap *Oefening beschaaft de kun-*
C *sten* te Amsterdam. Naar en door *S. Fokke*. 12°. Titelvignet voor een der werken, 1764—69 uitgeg.

4233 (**8 Julij—21 Nov.**) „Afbeelding der 4 Groenlandsche schepen" enz. Znd. nm. (Door *C. v. Noorde*.) 4°.

4233 (**Sept.**) Afbeelding der Amsterdamsche kermis op de Botermarkt. Met
A 1 rijmregel boven en onder de afbeelding: „Het spel, de kraam" enz. Znd. nm. br. 12°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4235 (**1770. 26, 29 Julij.**) Vierhonderdjarig jubilé v. h. Sacrament v.
A Mirakel te Brussel. — „Beschrijvinge vande ... Cavalcade ... die zal

„uytgevoert worden door de Jonkheyd v. h. Gymnasium d. Societeyt Jesu" enz. „Tot Brussel bij J. van den Berghen." 4°. Drugulin, N° 4890.

Tekst 35 blz. en 5 platen, voorstellende den praalwagen met allegorische figuren.

4236 (**1771.**) Titelplaten van „De Neerlandsche Echo" (Nov. 1770—71) en
A „De Nederlandsche Overweeger" (1771), beide vertoonende een schrijvend man aan eene tafel zittende, achter wien de Waarheid (eene vrouw met spiegel en roskam) en de Fortuin op het rad. Hierbij het portret van N. Hoefnagel, schrijver van deze beide van schandalen opgevulde tijdschriften. 3 bladen znd. naam v. graveur. 8°.

Zie over Hoefnagel het artikel van Mr. Sautijn Kluit in: Nederl. Spectator, 1881, N° 20 en 21.

4240 „Plattegrond van de Beurs te Amsterdam, met de aanwijzing van de stand-
A plaatsen der kooplieden volgens de Nos der pilaren". — Door *J. C. Philips* met adres van *B. Mourik*. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4243 (**1772.**) „Collection des desseins des figures colossales et des groupes, qui
A „ont été faits de neige dans plusieurs ruës, et dans plusieurs cours de „maisons de la ville d'Anvers, le mois de Janv. 1772, par differens artistes „et élèves de l'acad. royale de dessein établie en la même ville, etc." Anvers: s. d. kl. 4°.

Boekdruktitel, Opdragt 3 blz. keerz. blanco, Explication des pl. 10 blz., en 24 platen, gegrav. door *A. Cardon*, gen°. 1—24.

Hierbij: BerIgt Van ConstIg-GeMaekte sneeUWe beeLDen, van half Jan. tot het begin Febr. Op rijm gestelt door J. P. t'Antw. bij J. P. de Cort 1772. 4°. — AntwerpsChe faeM-baszUyn. Antw. znd. jr. 8°. — Benevens eene beschrijving van alles in het Handelsblad van 21 Jan. 1867.

4247 (**1772. 11 Mei.**) Brand v. d. Amsterd. Schouwburg. — Hierover zijn 128 stukken en gedichten en 16 platen verschenen, volgens den Catal. v. boeken en tooneelspelen, verkocht te Leiden bij F. de Does. 4 Oct. 1775. N° 1479.

4253 Brand v. d. Schouwburg. — Kopiën naar pl. 1 en 2. (De uitslaande vlam
A op het Tooneel. — De brand van de Keizersgr. gezien) in dezelfde grootte. Slechte lithogr. in tintdruk zonder naam. 2 st. op 1 blad fol. Uit een boek.

4253 Brand v. d. Amst. Schouwburg. — Pl. 1, verkleind en eenigszins veran-
B derd. Zonder naam. Hg. 13, br. 17 dm. kl. 4°.

4254 Dezelfde platen verkleind. 4 blaadjes door *C. F(ritsch?)* br. 12°. Deze zijn uit een tooneel-almanak.

4256 Hetz. veel kleiner. Naar *P. Wagenaar* door *G. v. Noorde*. br. 4°. Voeg bij: *Hoogst zeldzaam.*

4256 „Afbeelding v. d. Brand der Ouden Schouwburg te Amsterdam". —
A Duidelijke afbeelding, van de overzijde der Keizersgracht genomen met de 7 nabijgelegen huizen (4 links, 3 regts). Houtsnede door *H. Numan*, met uitlegging in 2 kol. N° 12 uit eene serie van Volksprenten bij de Erven Wed. Jac. v. Egmont. br. fol. — In den Atlas van den Heer R. W. P. de Vries.

4264 Decoratien voor den verbranden Amsterd. Schouwburg, in 1665 ge-
c bouwd. — Dezelfde 12 platen der decoratiën. Vroegere drukken met

een geheel ander randw., waarschijnlijk door *S. Fokke*, slechts 7 dm. breed; met fraaijere afbeeiding der eerste banken van het parterre en zonder de zijloges. Het voorportaal van het tooneel heeft hier 5 lange afhangende standaarden met kaarsen, terwijl op de vorige breedere paspartouts door *A. v. d. Laan* en *Philips*, 5 glaskroonen en vele festoenen zijn aangebragt. Wijl op plaat 8 der latere drukken (4264*a*) de naam van Punt geheel verdwenen is, is het duidelijk, dat de thans beschrevene vroegere drukken zijn.

d De *teekeningen* in kleuren van vele dezer platen door *R. Vinkeles* berusten in den atlas van den Heer J. W. Wurfbain, evenals eene teekening: „De Hofzaal", door *Blondel* 1763, en: „de Hofzaal", door *D. Marot*, beide gr. br. fol.

4264 (Zinneb.) „Eerzuijl of grafnaalt van den beroemden Heer C. Rauws,"
A overleden bij het afbranden van den Schouwburg. Eene piramide, uit een opschrift en versieringen vervaardigd. 1 bl. gr. fol. Hoogst zeldzaam. Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4270 (**1773. 13 Mrt.**) Een oude vrouw te halverlijve, waar boven à rebours
A of in spiegelschrift: „W. P. d'Orange del. et fec." Hg. 13¾, br. 9 dm. 8⁰. *Zeldzaam.* Bij den Heer J. W. Wurfbain.

Dit prentje is volgens de eigenhandige aanteekeningen van C. Ploos v. Amstel Jz. eene afdruk van het plaatje, door Prins Willem V 13 Mrt. 1773 op de Bibliotheek te 's Hage in 't koper gebragt in den trant der prentteekeningen volgens de aanwijzing van C. Ploos v. Amstel.

4271 Emblema van het kunstlievend genootschap *Kunstliefde spaart geen vlijt*
A te 's Gravenhage. Naar *A. Schouman*, door *N. v. d. Meer.* 12⁰. Titelvign.

4277 (**24 Julij.**) „De komst van Z. D. Hoogheid de Prins Erf-Stadhouder
A „te Leeuwarden". (Wagenaar XXIV. 312.) — Gezigt van den stoet, trekkende in met 6 paarden bespannen koetsen door de poort over het Wacht(?)-plein. Met bovenst. gegrav. onderschr. in h. Holl. en Fransch. Znd. nm. v. grav. Hg. 10, br. 18 dm. kl. br. 4⁰. Bij den Heer A. J. Nijland. — Niet in de Stedel. kunstverzam. te Leeuwarden.

4283 (**1774. 15 Sept.**) De Nieuwe Schouwburg te Amsterdam. — Hierover zijn 22 tractaten en gedichten en 62 (?) platen verschenen volgens den Catal. v. boeken en tooneelspelen, verkogt te Leiden bij F. de Does. 4 Oct. 1775. N⁰ 1479.

4285 Zinneprent op de inwijding van den nieuwen schouwburg te Amsterdam(?).
A Apollo verschijnt op de wolken en wijst verscheidene zinnebeeldige vrouwenfiguren op een gebouw. Naar en door *S. Fokke*. 8⁰. Proefdruk van alle letter. Uit een boek.

4290 (**3 Oct.**) Tweede Eeuwfeest van Leidens ontzet. — Hierover zijn vele stukken verschenen, alle vermeld in Catal. der Boekerij v. d. Kon. Akad. 1858. I, 1, blz. 166. N⁰ 202.

4291 (**1775. 8 Febr.**) Tweede Eeuwfeest der Hoogeschool te Leiden. Optogt der professoren enz. Door *N. v. d. Meer*. br. 4⁰. — Hierbij behoort nog eene plaat, voorstellende: „Trein van de statie uit de St. Pieterskerk „naar den Doelen, 9 Febr. 1775." Door *N. v. d. Meer*. Hg. en br. als voren. Deze 2 platen en N⁰ 4294 behooren in: P. v. d. Bosch, Beschrij-

ving der plegtigh. bij het 2e Eeuwfeest der Leidsche Acad. — Over P. v. d. Bosch, zie N⁰ 5046.

4298 Leidsche sledevaart. — Op het Prentkabinet te Amst. berust een „Bericht „aen de leden van het Genootschap onder de spreuk: *Veniam pro laude*" (te Leiden) groot 4 blz. 8⁰., waaruit blijkt dat de platen voor dezen sledevaart naar *A. Delfos* door *N. v. d. Worm* gegraveerd, en door *Riyhout* als Secretaris v. het Genootschap gewaarmerkt zijn. De elf platen kostten *f* 12.—; er zijn 350 ex. van gedrukt, alleen voor de leden verkrijgbaar.

Over deze sledevaart maakte een predikant te L. v. d. M. eenige schampere aanmerkingen, beantwoord in een stukje: Onschuld durft spreken. In: de Bibl. der Maatsch. v. Nederl Letterk. achter Hoogeveen, Feestzang v. Leiden's beleg 1774. Catal. 1877, bij N⁰ 4553.

4319 (**1777. 7 Sept.**) Het vlaggen van 2 oorlogschepen, toen prins Willem V
A te Amst. was om een oorlogsschip op de kameel te zien. *Teekening* in kleuren. Hg. 17, br. 26 dm. br. 4⁰. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4321 **Nov.** Afbeelding van de 3 huizen, welke gestaan hebben op de plaats,
A waar thans Felix Meritis gevestigd is. *Teekening* naar de schilderij van *J. Elfers* (hangende in Felix Meritis) door *G. Hulseboom.* Hg. 34, br. 26 dm. fol. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4332 (**1778. 15 Sept.**) 's Lands oorlogschip Alphen voor Curaçao gesprongen. De afdr. *b* alleen met naam van Conradi 1787 behoort tot de bijgevoegde pltn. in: Wagenaar, Amsterdam. 4e Stuk. blz. 321. fol.

4334 „Afbeelding en beknopt verhaal wegens het springen van 's Lands oor-
A logschip Alphen op de reede van Curaçao ... den 15 Sept. 1778". — Houtsn. door *H. Numan* met bovenst. onderschr. en tekst in 2 kol. in boekdr. Op 1 blad gr. fol. Bij den Heer A. J. Nijland. — Deze plaat is later verkleind en gebruikt voor het schip van v. Speijk (N⁰ 6623) en daar met naam v. Coldewijn.

4337 Twee zinneprenten op den handel van Grootbrittannie enz. — Dezelfde
A voorstelling als op plaat 1 van N⁰ 4337, en wel het origineel van deze. Met Nos. in de plaat van 1—9 en inschrift *Aigle* voor *Eagle.* Onder de plaat een gegrav. Fransche uitlegging in 2 kol. Znd. nm, v. grav. Hg. 23, br. 28 dm. br. fol.

4338 Zinnepr. op den afval der Amerikaansche koloniën van Engeland. Een
A Engelschman met adelaarsvleugels en klaauwen staat vastgebonden aan een boom, terwijl een Franschman hem kortwiekt, een Amerikaan hem de nagels der klaauwen afsnijdt en een Hollander hem veeren ontrooft. Regts een ander Hollander bij een schip voor Amerika bestemd. Onder de plaat eene 3reg. curs. Fransche uitlegging der Nos 1—8 en 4reg. versje in 2 kol. „Tel qu'un apre vautour" enz. Met gefing. namen v. teekenaar (*Corbut*) 1778 en *Va de boncoeur*. Hg. 21, br. 33 dm. *Gekleurd.* Bij den Heer A. J. Nijland.

4350 (**1779. 24 Dec.**) Begrafenisbriefje van J. Punt, graveur, Rozengracht
A N. Z., onderteekend A. Fokke Simons. br. 4⁰. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4351 (**31 Dec.**) „Aanval van... Fielding op het... convooi van... Bijland". — Hierover vermeldt de Catal. d. M. v. Ned. Lett. 1847. I. 2, blz. 148 een tooneelstuk (?) van den Graaf Nassau la Lecq.

4364 (**1780.**) „De moedige en waakzaame leeuw". — Over het aanbod van gewapende neutraliteit bestaat een: Staatkundig Schuitpraatje over de Memorie van Gallitsen aan H. H. M. van 3 April 1780 en over de slechte plaat: Den door list en geweld aangevallen Leeuw. In deel 3 der collectie 8° pamfletten over 1780 enz. op de Amsterd. Universiteitsbibl.

4365 „Loon na werk. 1780". br. fol. Deze pl. is door *R. Jelgerhuis*. — K.

4368 „De tijd geeft verandering." — Over deze plaat en over N° 4367 en 4370 bestaat een tooneelspel in 2 afdeelingen, te vinden in dl. 3 der collectie 8° pamfletten over 1780 enz. op de Amst. Universiteitsbibl.

4371 „Toestand van verscheiden Mogendheden" enz. — Deze zinneprent, die op den hagchelijken toestand der Eng. wisselbank tijdens den N. Amerikaanschen oorlog doelt, komt ook voor (met den breeden rand, zie *b*) in sommige ex. van Wagenaar, Amsterdam, 4e stuk, 1788. fol.; terwijl op blz. 336, 2e kol. aldaar de naauwk. uitlegging voorkomt, nl. dat de Eng. wisselbank alleen door de financieele hulp der rijke Engelschgezinde Hollandsche renteniers in evenwigt gehouden werd.

4373 „De wanhoopige Britten en vernoegde Amerikanen." — Dez. plaat als
b beschreven, doch met eene korte uitlegging regts, get.: „Zinneb. en „schertsende titelpl. van de tooneelspelers uit het Amerik. kaartspel." Geplaatst voor: J. A. Schasz (P. 't Hoen), Het Eng. en Amerik. kaartspel, in 3 bedrijven. Utr. 1778. 8°. In: Catal. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, N° 3974.

4373 „Tytelplaat uit het Amerikaansche kaartspel *De verdrukte Wildeman,*
c „door den Heere J. A. Schasz." — Dez. plaat als N°. 4373, met dezelfde Nos., doch met anderen Holl. tekst, vrij naauwkeurig gevolgd naar dien bij N°. 4374. Tekst en pl. 8°.

4374 Hierbij 3 tooneelspelen:

a Het Engelsche en Amerikaansche Kaartspel, vertoont in 3 bedrijven, door J. A. Schasz, M. Dr. (P. 't Hoen). Utr. G. T. v. Paddenburg. 1778. 36 blz. 8°.

b De verdrukte Wildeman, zijnde een vervolg op het Eng. en Amerik. Kaartspel. In 4 bedr. door denz. Utr. dez. 1778. 47 blz. 8°.

c Het Verdrag, zijnde het 3e vervolg op het Eng. en Amerik. Kaartspel. In 3 bedr. door denz. Utr. dez. 1778. 64 blz. 8°.

Ieder dezer tooneelstukken heeft eene plaat, uit dat tooneelstuk genomen, met onderschrift van het drama. — Op deze stukken doelt de plaat N° 4374: De Tooneelspelers van Dr. Schasz, waarop dezelfde personen worden voorgesteld als hierin voorkomen.

4374 „Kritieke vertooning van de Tooneelspelers van Dr. Schasz." Naauwkeu-
A rig verkleinde kopie van het voorg. (N° 4374) met uitlegging in boekdr. naast de plaat. Znd. nm. De plaat hg. 16, br. 14, met uitlegging 24 dm. Titelpl. uit: Schasz, Amerik. Kaartspel enz. 8°. Bij den Heer A. J. Nijland.

4375 „Engeland van binnen en buiten beroerd." — Van deze plaat is gezegd, dat ik ze nooit in het groot gezien heb; later is mij uit de Voorrede van de *Uitlegging* bij N°. 4361 gebleken, dat ze in het geheel niet bestaat. De maker der „Staatkundige Konstplaat van 1780" zegt in die voorrede, dat in dien tijd zeer vele politieke prenten verschenen, en dat, wijl sommigen al zeldzaam begonnen te worden en zeer belangrijk waren, de 12 eerste door hem verkleind en op ééne plaat afgebeeld zijn, dat hij *om met de grootte van het blad uit te komen*, nu pl. 13 van zijne *eigene vinding* er heeft bijgevoegd, doch dat later nog pl. 14 verschenen is, enz.

4377 Vier zinneprenten over Amerika en Rusland. — Deze 4 plaatjes hebben het eerst gestaan in: Nieuwe Vaderl. Almanak v. 1782. Amst. A Fokke. op den hoek van de Weessluis. 24°.

4386 „Bedlam of the world." — Eng. zinneprent enz. Door *P. Dutsman.* br. 4°. — Is zeker door *J. G. Waldorp*, evenals „Ecce proditor". — K.

4401 (**1781. 16 Febr.**) Schipbreuk van het Eng. Schip *Gen. Barker.* — Hierover bestaat een tooneelspel, vermeld in Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877. N°. 6664.

4403 (**2 Maart**) Afbeelding van eene anti-Engelsche manifestatie door het
A gemeen te Rotterdam. (Glashaven oostzijde, hoek Oranjestraat.) Drie vlaggen; de Nederlandsche, de Fransche en de Amerikaansche (rood en wit gestreept) worden in triomf door eenige matrozen rondgedragen, terwijl daarachter eene veroverde (?) Engelsche vlag door het slijk gesleurd en door het gemeen gehavend wordt. Fraaije *teekening* in kleuren door „*Dirk „Langendijk.* 17²/₃81." Hg. 26, br. 42 dm. br. fol.

Bij den Heer Alex. Ver Huell te Arnhem is van deze teekening een pendant, door denzelfden kunstenaar; voorstellende de Glashaven te Rotterdam, 3 Febr. 1781, alwaar de Duinkerker kapers de premiën gaan halen voor een veroverd Eng. schip; met talrijke figuren, zooals matrozen, die hun buit te koop bieden, en andere gestoffeerd. Waarschijnlijk doelt de bovengenoemde plaat op een zelfde feit.

4422 **5 Aug.** Slag bij Doggersbank. — Hierover bestaat een blijspel, naar het Fransch van Fr. v. Mayeur, door B. Zweerts. Amst. 1781. 8°. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877. N° 5024 en 26.

4426 Dez. zeeslag. 3 Platen. Naar *J. F. Reitz* door *M. Sallieth.* — Hierbij behoort: „Bijschriften" (3 stuks, ieder van 8 versregels) door A. Soulage Jun. 1 bl. folio. — „Bijschriften" (3 zesreg. coupletten over de platen en een van 8 reg. aan den Luitenant ter zee J. F. Reitz, teekenaar der pl.) Door *J. Ploeg.* 3 bl. 4°.

4430 Slag bij Doggersbank. Duitsche kopie van pl. 1 van 4426. Hierbij behooren nog 2 andere van denzelfden graveur, eveneens kopiën van 4426, pl. 2 en 3. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland. Ieder met 1reg. Holl. Fr. onderschr. (hoewel pl. 1 met 5reg. onderschr.)

4436 Hetz. gevecht, veel kleiner enz. Met uitlegging in 2 kol. „Afbeelding van „den bloedigen zeeslag," enz. fol. — Is zeker eene oudere prent.

4444 Slag bij Doggersbank. — Andere Eng. voorstelling. Naar *Jh. Luny* door
A *W. Byrne*, met zijn adres te Londen. Met 3reg. Eng. onderschr. Hg. 26, br. 40 dm. br. fol. — Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

4457 Verzam. v. 36 plaatjes over de Nederl., vooral Patriotsche geschiedenis enz. znd. nm. — 24 dezer plaatjes staan in: Nieuwe, nuttige en vermaaklijke Almanach voor 1792. Amst. H. H. Banse; nl. de plaatjes van 1787 tot 1788: Executie aan v. d. Burg.

4457 A In: Hazeu, Historie der Omwentelingen. Amst. 1796. 8°. staan de volgende plaatjes naar *J. v. Meurs* door *T. Koning*, welke, daar zij soms afzonderl. voorkomen, hier opgenoemd worden.

Blz. 29. Slag v. Doggersbank.
— 83. De Pruissen trekken Amst. binnen door de Leidsche poort. Oct. 1787. (N°. 4974.)
— 133. Inneming v. Brussel door de Patriotten in 1790.
— 258. Vertrek van Willem V v. Scheveningen, 1795. (N°. 5302.)
— 265. Het Fransche leger trekt Amst. binnen door de Utr. poort, 19 Jan. 1795.
— 283. Revolutie-feest op den Dam te Amst. 4 Mrt. 1795.
— 306. De kerk het Duifje op de Prinsengr. tegenover het Amstelveld te Amst. De 1e van buiten zigtbarë R. Kath. kerk aldaar.

4464 d (**1781. 28 Aug.**) Lijkstatie van Bentinck. Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening* in O. I. inkt (door *J. Buys*.) br. 4°.

4465 A „Afbeelding der plegtige begravenis v. W. J. (G.) Baron Bentink op „Dingsdag 24 Aug. 1781 's nam. tusschen 4 en 5 uuren in de Nieuwe „Kerk". — Eene reeks in op- en nedergaande rigting, gen° 1 tot 26, waaronder groote uitlegging. Zonder naam. Hg. 14, br. 35 dm. br. fol. In den Atlas v. d. Heer R. W. P. de Vries.

4468 A Fragment van een wit zijden lint, door dames ter herinnering aan Bentinck op den hoed gedragen. Bij eene met lauweren omwonden zuil, op welks voetstuk staat: *„Hem zij de eer"* staat de treurende Ned. maagd met bijschrift: *„Om Bentink dat ik Treur"*; daarnaast een schip bij *„Doggers Bank"*. 12° (Verg. M. 4453.)

4470 (**1 Sept.**) Ontslag van Kapt. A. de Bruyn uit 's Lands dienst. — Hierover bestaat een tooneelspel: De gedimitteerde zee-capitein Andr. de Bruijn enz. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877. N° 8466.

4471 (**14 Sept.**) Het verzeilen van de Prins Willem. — Een vers hierop get. „Eenvouwige (sic) Raad." 2 blz. 8°. Op het 1e blad eene houtsn. van een loodsman, met omschrift: „Om een nadruk te beletten, Deedt „men hier dit Lootsje zetten".

4474 A Vier ongen° plaatjes van wreedheden en misdrijven der Engelschen. Alle met 4reg. Holl. vers. Naar *P. W.* door *C. B(ogerts)*. 12°. Uit: De Engelsche tieranny. In 4 samenspraaken. Amst. H. Gartman. 1781. 12°. Op het Archief te Utrecht.

(1) Het verbranden v. Terschelling. — (2) Moord op de Kust v. Guinea. (3) Gevangenis te Torbay. — (4) Het plunderen van St. Eustatius.

4475 (**31 Dec.**) Lijkstatie van den *„Ouderwetschen Nederl. Patriot"* enz. Hierover is een blijspel, vermeld in: Catal. d. M. v. Ned. Lett. 1847. I. 2. blz. 251.

4476 A (**1782. 7 Maart.**) „Hardnekkig gevecht tegen een sterken (Eng.) kot„ter van 18 stukken, door Capt. Le Turc op 7 Maart 1782". *Teekening*

in O. I. inkt door *W. de Timmerman* geheel als pl. 4 van bovenst. serie, doch grooter. Hg. 24, br. 31 dm. Bij den Heer A. J. Nijland.

4483 „Moriatur Orange". Op de verklaring dezer prent op het gemeente-archief te Utrecht staat in gelijktijdig HS. „Voor dit plaatje is den „Boekverk. Elgers uit 't Kap(ittel) gebannen".

4486 (**1 Oct.**) „'t Geheim Comitté der zaamgezworen Oranje Friesen". — Zie over de personen, hierop afgebeeld, ook: Politieke Kruijer I. N° 26, blz. 245.

4488 A „'t Lot van America, door 't Spel beslist." — Dergelijke zinneprent als voorg. van Schasz, De Wildeman enz. Op een billard zijn 2 spelers (een Engelschman en Franschman?) aan het spelen, van wie de een den bal des anderen in den zak speelt, waarover 2 toeschouwers verblijd en anderen verschrikt zijn. Aan den wand hangen 2 kaarten van Noord- en Zuid-Amerika. Afgesneden plaatje, met bovenst. onderschr. Van acht. onbedr. br. 8°. Uit een of ander boek.

4489 A (**16 Oct.**) Toegangsbillet voor de vergadering van Felix Meritis ter inwijding van een nieuwe vergaderplaats op de Fluweelen Burgwal bij de Doorl. School. br. 4°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4494 **Oct.** Gevecht op de Haarlemmermeer tusschen 2 Amsterd. kapers en een Friesche turfschuit. — Hierover bestaat een 3e kluchtspel: De overhaaste vlugt van het ... kamerjagt de Snelle Blixem enz. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877. N° 7813.

4504 Kraamkamer van de Schoone Bagijn. — Hierover zijn 2 tooneelstukjes vermeld in den Catal. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, N° 716 en 4297.

4504 A „De vruchtbare Wij-kwast in de Schoone Bagijn." — Obscoene prent, voorstellende de verkrachting eener naakte vrouw op een ledikant. Met bovenst. 3reg. onderschr. Grav. znd. nm. Onderaan een 8reg. vers: „Zie hier „den snoeper." Op het gemeentearchief te Utrecht. — Vergelijk N° 4504.

4505 (**1783.**) „De Politieke Kruijer." — Hierbij behoort: „Op het verbieden „van het plaatje ... voor de Politicque Kruijer." Spotvers van 12 reg. Znd. nm. 8°. In Utr. Gemeentearchief.

4505 A Zinneprent op Oldenbarneveld. — Oldenb. als standbeeld op een voetstuk, waaruit de Dood met zeis gewapend te voorschijn treedt. Onder zijne voeten de Nijd enz. Naar *A. Ziesenis* 1783 door *R. Ziesenis* 1796. 4°. Volgens eene plaat in de Keurdigten kwam ook destijds uit de *Schetse voor den Vader des Vaderlands.* (Standbeeld van Oldenbarneveld.) — Deze plaat heb ik eens bij den Heer R. W. P. de Vries gezien.

508 A *a* (**1783. Maart.**) „La Clemence de Joseph II". — Zinneprent op het edict van Joseph II omtrent de godsdienstvrijheid. De keizer, gekroond door een engel en omgeven door eenige zinnebeeldige vrouwenfiguren, staat op een estrade, waarvoor vele zijner protestantsche onderdanen geknield liggen. Regts verjaagt een geharnast jongeling met een schild, waarop „Aurea libertas", de dwingelandij en de onwetendheid; op den achtergrond eene kerk in aanbouw. Fraaije gravure naar *P. J. Pfeiffer*, door *M. Sallieth.* (te Rotterdam 1788.) fol. Met uitlegging der plaat in het Hollandsch en Fransch op een afzonderlijk blad.

b Dezelfde plaat. Afdruk op rood Chin. papier.

——————— Proefdruk voor alle letter.

d ——————— Etsdruk.

e ——————— Onafgewerkte staat.

512 (**2 Julij.**) „Het te water loopen der 3 schepen" enz. Naar *J. Andriessen* door *C. Brouwer.* gr. br. fol. De *teekening* hiervoor is bij den Heer J. W. Wurfbain.

4515 (**1 Sept.**) Mishandeling van Prof. P. Hofstede te Utrecht. — Hierover verscheen nog: Eenvoudig Berigt betreff. 't geen onlangs P. Hofstede wedervaren is te Utr. Door hem zelven opgesteld. Rotterd. 1783. 16 blz. 8⁰. — Geen verdichte maar echte Brief v. een Heer v. Utr. wegens het gepasseerde met P. Hofstede en E. Lusac. Amst. v. Laar Mahuet (?) 4 blz. 4⁰.

4518 A (**20 Oct.**) „Tverbrande en boegceren na de Noorder Wall van t' Lands „oorlog Schip Rhijnland op de Rheede van Texel den 20 Oct. 1783." Plaat met bovenst. 3reg. gegrav. onderschr. Door *F. A. v. Spijk, Suntach direxit.* Hg. 20, br. 25 dm. Uit eene serie? Bij den Heer A. J. Nijland.

4520 A Portr. van P. Brakel, borstb. links in med. met randschr.: „Het snood „bestaan van P. Brakel" enz. Onderaan een 4reg. vers: „Zie, in dit „Beeld" enz. Znd. nm. 8⁰ Uit: P. Brakel of de gevolgen der geldzucht. Amst. bij D. Schuurman. 72 blz.

Deze P. Brakel was een boomkweekersknecht uit Boskoop, die om een premie van *ƒ* 14000 te verdienen een vriend valschelijk betichtigde van landverraad. Zijn schuld werd ontdekt en den 29 Oct. 1783 gestraft met openbare geesseling, 25 jaren tuchthuis en verbanning.

4523 A (**21 Nov. 1 Dec.**) „Goede reis." Opschrift boven de gekleurde afbeelding van een luchtbal, waaronder: Verhaal der 2 Luchtreisen 21 Nov. en 1 Dec. 1783, in: Aanhangsel tot Nederl. Courant. Amst. 15 Dec.

4523 B (**28 Nov.**) „Het verongelukken van 's Lands oorlogschip de Erfprins" onder bevel van Kapt. L. Aberson bij Kaap Kod in N. Amerika. Znd. nm. br. 12⁰. In: Nauwk. Holl. Almanak 1785. Amst. J. Verlem, in de Warmoesstr. 24⁰. In Biblioth. v. Nederl. Letterk.

4523 C Afbeelding van een zijden vaandel, waarop de Dordsche Maagd, achter haar eene stralende zon. Dit vaandel is vermoedelijk afkomstig van het in 1783 te Dordt opgerigte Patriotsche exercitie-genootschap „de Vrijheid", dat bij overeenkomst van 21 Maart 1786 overging in de toen uit haar verval herstelde schutterij der kolveniers en berust in het Dordsche Museum, alwaar 2 zoodanige vaandels bewaard worden: een in groene en een in roode zijde. Fraaije *teekening* in kleuren door *J. Rutten.* 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4526 A De Vrijheidsmaagd een Utrechtschen patriot, die de tirannij vertreedt, bekroonende. 12⁰. Znd. nm. Titelvignet van: Uitspanning en beteugeling van Onnestes (Willem V). Een vrijheidlievend toneelspel. Utr. bij Dk. v. Uytgeest (1783). 20 blz. 12⁰.

4526 B Een schavot, waarop een lijk, welks afgehouwen hoofd en hand op palen geplaatst zijn. Met onderschr.: „1 Sam. 15 Vs. 3" en: „Harmodius

„Friso Sec. inv. et fec." br. 12⁰. Titelvignet van: Justificatie van Willem V. ... Op eene vaderl. drukkerije. 1783. 62 blz. 8⁰.

4526 C Een Oranjeboom, door een patriot ondergraven en door een ander omver getrokken. Grav. znd. nm. 12⁰. Titel van: Oranje's tiranij. 80 blz. 12⁰.

4526 D „Aanspraak aan Willem V ... door Harmodius Friso." A⁰ 1581. 16 blz. 8⁰. Vignet: De Stadhouder knielende bij een „Plan de Souverainité", ondert. 10 Julij; regts een wrekende hand met dolk, komende uit de wolken. Met 2reg. onderschr.: „Ayez pitié de moi, Mon Dieu! Je suis „le seul coupable. Laeste woorden van Willem de I." Grav. znd. nm. br. 12⁰. — N⁰ 4526 A—D allen op het gemeentearchief te Utrecht.

4529 Schutterij en Milit. Uniformen. — „Reflextie of waare en natuurlijke „afbeeldinge" enz. (Door) *S. G. Casten*. 1795. 4⁰. — Eerst later heb ik bemerkt, dat er eenige bladen uit dit boek gescheurd zijn. Wijl de uitlegging van eene plaat steeds op de keerzijde der vorige plaat geschreven is, ontbreekt dus soms aan de uitlegging de afbeelding of aan de afbeelding de uitlegging, en is daardoor ook de vroeger gegeven volgorde verkeerd. De afbeeldingen, genoemd onder N⁰ 8, 19, 41, 49, 55 en 68 ontbreken, zoodat het gezamenlijke getal afbeeldingen niet 79 maar 85 heeft bedragen. Daarentegen zijn de platen, bij mij voor 8, 19, 41, 49, 55 en 68 gehouden, zonder uitlegging.

Bij dit N⁰ behoorden eigenlijk de 4 platen, onder N⁰ 4884 vermeld, daar die deel uitmaken van het werk van J. Kok, Oorsprong der Schutterijen. Amst. 1784. 8⁰.

4545 (**1784. 11 Maart.**) „Het instorten der lappentoren te Nijmegen." Naar *H. Goblé* door *M. Sallieth* en *F. Sansom*.

c Dez. plaat. Proefdruk vóór alle letter. br. fol.

4547 (**29 Maart.**) Zoopies Request te Rotterdam. — Hierbij: „Naamlijst „der voornaame namen, welke het ... Request ... hebben onderteekend." Op blz. 5 hiervan staat: „Naamlijst der zoogenaemde Zoopjes-Requestran„ten." — Van deze plaat is bij den Heer Mr. S. v. Gijn een ex. met bijvoeging onderaan links van *Pr. D.*

Voorts is in den atlas van Dr. C. Ekama te Haarlem *bij*, niet *onder*, deze plaat een: „Bijschrift op het bovenstaande Plaatje ter Eere van de „Requestranten," zijnde een 8reg. vers, beginnende: „Wat vloek men „op 't Request en noemt ons Zoopjes Klanten."

Op deze gebeurtenis bestaat een blijspel: „Het Rotterdamsche soopjes„request" enz. In Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Lett. 1877. N⁰ 8610.

4555 (**7 April.**) Afbeelding van een Kees enz. — Hierbij behoort een 12reg. vers: „Op de afbeelding van den braaven Schrijver van De Post van den „Neder-Rhijn." — De plaat ziet dus op P. 't Hoen.

4556 „De Prince Vlag — Oranje boven." — Hierbij nog hetz. pamphlet. Vermeerd. en verbet. druk. 75 blz.

4558 Catharina Mulder. Portret. Met 3reg. onderschr. (Door *T. de Roode*, niet door *Hulstkamp*.) — K.

4558 A Een pendant van dit portret (niet bloothoofds, doch met muts op) is dat van Cornelia Zwenke, ook *Ruige Keet* genaamd. Ook naar *A. Boon* door *J. Hulstkamp*. 1786. fol.

4559 Dezelfde (C. Mulder). Met 10reg. vers: „Zie hier het Evenbeeld" enz. kl. 4°. (Door *J. Hulstkamp.*) — K.

4560 *Politicq Secreet* enz. — Deze plaat behoort op het jaar 1786, toen de hier genoemde personen leden waren van den grooten Krijgsraad te Rotterdam.

4560 A (**16 April.**) Begrafenisbriefje van Sim. Fokke, graveur, ten huize van zijn jongsten zoon Arent Fokke, Kalverstr. bij de Jonge Roelofsteeg. br. 4°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

563 (**7 Mei.**) „Laakenswaardige Tunkius" enz. — Eenige stukken over eene dergelijke geschiedenis van een lakenkooper Dan. Roldanus, luitenant, en ook voorgevallen in 1784, zijn vermeld in Catal. der Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, onder N° 1177.

4563 A „Aan Godt." — Willem V in een binnenvertrek, geknield, schuld belijdende en biddende. In med. znd. nm. Met bovenst. opschr. en onderschr.: „te Amst. 1784." Titelpl. van een scherp schotvers op Willem V, door Harmodius Friso. 16 blz. 8°. Op het gemeentearchief te Utrecht.

4563 B (**Junij.**) Gedenkpenning, door Kaptein J. A. de Roth geschonken aan zijne compagnie Amsterdamsche schutterij, Wijk 45. Afdruk boven een vers van G. Brender à Brandis. 8°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4567 (**10 Junij ?) 2 Oct.** „Mediis furibundis in jocis." — Bij deze plaat behoort eigenlijk een: „Nieuw lied voor de door en door beruchte lector „de Francq v. Berkhey te Leiden op het onthaal aan hem gedaan, Zater-„dag 2 Oct. 1784." — Gedicht van 28 zesreg. coupletten, waarin beschreven wordt de gramschap van Berkhey, omdat men hem op 2 Oct., bij een optogt van curatoren en professoren, in wier rij hij de laatste was, niet groette, waarom hij uit de rij trad, op het volk wilde aanvallen, en deswegens zijn ontslag ontving. De datum van (10 Junij ?) is dus onjuist.

Hierbij een: „Bericht van uitgaaf" eener (geïllustreerde) „Vrijmoedige „beschrijving van het oproer in Leyden, 9 Junij 1784 voorgevallen," van den Leidschen boekverkooper *C. F. Koenig.* 4 blz. 8°.

4573 (**2 Aug.**) Oproer te Arnhem. — Hierbij behoort: „Echt verhaal van „het voorgevalle, binnen ... Arnhem. Op 2—6 Aug. 1783." Amst. D. Schuurman. 1783. 22 blz. 4°. In Utrechtsch Gemeentearchief.

4575 „Goossen Geurt Bentink en Hent Brantsen te Arnhem .... door de „wijven gekastijd, 1784." — Zie hierover uitvoerig: Politieke Kruijer, II, N° 61, blz. 807.

4581 „Het vorstelijke Galge Maal." — Deze prent is van een buitenlandsch graveur. — K.

4582 Spotprent op den *Politieken Praatvaar* en de *Politieke Praatmoer.* Znd. nm. kl. 12°. (Is door *J. Hulstkamp.*) — K.

4586 (**Oct.**) Twisten over de Schelde met Keizer Joseph II. — Hierop bestaat een kluchtspel: De twist der mogendheden, of de nijdige keizer, door Harmodius Friso (P. Vreede). In: Catal. d. Bibl. v. Maatsch. v. Letterk. 1877, N° 7495.

4596 Spotprent op de Prinsgezinden. — Hierbij een gedicht: „De donderslag „voor Wolfenbuttel of het treffende weerligt." Znd. nm. 1 blz. 4°.

4598 Vinnige patriotsche prent tegen v. Goens enz. „Ecce Proditor." — Zeker door *J. G. Waldorp.* — K.

598 „Staatscommissie bij Z. D. H. wegens de verwijdering van den Hertog."
A Plaatje met dit onderschr. Door *Jonxis*. br. 8°. Gem. Dl. II, 135. Uit een boek. Bij den Heer J. N. Scheltema.

4599 Bij eene der spotprenten op den Hertog v. Brunswijk behoort een 20reg. vers in 4°: „Aan den Hertog bij het geeven zijner demissie door de „Staten van Holland." Waarbij is mij echter onbekend.

4600 Portret van den Hertog v. Brunswijk. — Over den Hertog v. Brunswijk bestaan vele spotcomediën, onder anderen van A. Contraduc, 1781, 82, vermeld in Cat. d. M. v. Ned. Lett. I, 2, blz. 75, en dergelijke meer.

4602 Afbeelding van den Hertog v. Brunswijk in veldmaarschalksuniform. —
b Hetz. plaatje, *gekleurd*. 12°.

4611 (**28 Oct.**) Feestviering bij het 150jarig bestaan der Remonstr. Broeder-
A schap. — Zinnepr. hierop. „Monument voor de Remonstranten." Zie de beschrijving hiervan in Dl. I en in Suppl., beide onder N° 1414.

4612 (**5 Nov.**) Spotprent op Adr. Trago te Leyden. Met 10reg. vers: „Zie „Trago hier gereed." (Is door *J. Hulstkamp.*) — K.

4614 (**28 Nov.**) Kaat Mossel in de gevangenis illuminerende. br. 4°. (Is door *J. Hulstkamp.*) — K.

4626 (**1785. 23 Febr.**) „Begrafenis van de Oranje leuz." (Is door *J. Hulstkamp.*) — K.

4629 (**Maart.**) Spotprent op de onlusten te Utrecht enz. „De vernieling der „Aristocratische Kuiperij." (Is door *J. Hulstkamp.*) — K.

4629 „De politicque Kuiper." — Een kuiper kuipt een ton, en spreekt tot
A een staatsman (J. Slichterman?), die vergezeld is van twee schutter-officieren en een predikant (Hofstede?). Geëtst znd. nm. (door *Hulstkamp?*) Hg. 19½, br. 12 dm. Titelpr. van: De politicque Kuiper. (Dichtstukje.) Bij Dr. C. Ekama te Haarlem.

4637 „Afbeelding van een Schop" enz. — Hierbij behoort welligt een 12reg. vers: „Op de afbeelding van den Snooden schrijver van De Post naar „den Neder-Rhijn" (P. Verbrugge, ex-predikant uit Koedijk.) Zie: Sautijn Kluit, De Post naar den Neder-Rhijn. In: Nederl. Spectator, 1876, N° 29—32. — N° 4555 en 4637 zijn pendanten.

4638 Over het Request Antidotaal? — Titel voor: „Het Saturdags Kroeg-„praatje, of schilderij aan de wandt." — Hierbij: Testament of uiterste wille van de Heer Jan Verveer, Deken v. h. Horendragers Gild, Consulent v. de notabelste Keesinnen, auteur v. h. schandblad: Het Zaturdags kroegpraatje." Znd. pl. of jaar. 32 blz. 8°.

4638 (**17 Junij.**) Uitreiking van een vaandel aan het exercitie-genootschap
A te Purmerende, bij gelegenheid van eene openbare wapenoefening. Van deze gebeurtenis is mij geen plaat bekend, wel een pamphlet, get.: Vaderlandsche gezangen ter eere van 't loflijk exercitie-genootschap te Purmerende, toen dezelve op den 15 Junij 1785 ... met een zeer fraai vaandel door 15 vaderl. vrouwen beschonken werd. Purm. J. Keyzer. 11 blz. 4°. — Kapitein van het vendel was Simon Appel.

4642 (**22 Julij.**) „Het waare Antidotaale Jagt." — 24reg. versje, beginnende:
A „'t Van spijt gezwollen hart der laffe Vrijcorpisten" bij eene eenigszins veranderde kopie der afbeelding van het jagt als N° 4642. Op deze

kopie zijn boomen op den achtergrond en eene grootere vlag dan vroeger enz. Dit Orangistische antwoord, geteekend: *Reciproque*, op het vers bij 4642, is niet onder het plaatje gedrukt, doch er bijgevoegd. Bij den Heer Dr. C. Ekama te Haarlem.

4642 B (**1 Aug.**) „Verzoekschrift der Utrechtsche Burgers aan de Vroedschap. „D. II, blz. 78." (Wagenaar, Verv. XI,61. Door *De Witt*. br. 12°. Uit een boek. Bij den Heer Dr. C. Ekama te Haarlem. — Zie: v. Lennep, Gesch., V, 64.)

4645 A Kaartje van lidmaatschap van het genootschap: „Een onvermoeide arbeid „komt als te boven" in het logement de Zon op den Nieuwendijk te Amsterdam. Door *J. C. P(hilips)*. 8°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4645 B Een Vrijcorporist staat met geweer in de hand op een voetstuk; vóór hem ligt het Geweld geketend en een gebonden koning. Zonder naam. kl. 8°. Bij den Heer Dr. C. Ekama te Haarlem.

4663 A (**10 Nov.**) Alliantie met Frankrijk. — Zinneprent op hetz. De Nederl. en Fr. maagd elkaar voor een altaar de hand gevende; ter weêrszijden een leeuw. Znd. nm. br. 12°. Vignet uit: Op Nederl. verbindtenis met Frankrijk. Leyden, C. ??gert 1786. 8°. Op het gemeentearchief te Utr.

4663 B Spotprent op de Alliantie met Frankrijk. — Een Franschman omhelst een Hollander, doch steelt tegelijkertijd diens geldbeurs. Met gegrav. onderschr.: „Alliantie." Znd. eenigen nm. Hg. 20, br. 12 dm. 4°. Zie N° 5059, N° 17, waar deze plaat verkleind is weêrgegeven.

4674 Op den professoralen Krijgsman. Hiervan bestaan exempl. met vrijheidshoed en gegrav. vers, en anderen met gedrukt vers.

4677 „De Professoraale Hoveling." — Spotprent op P. Hofstede. — Zie over hem en zijne werken een belangrijk stuk door J. v. Vloten in: Levensbode, III, 321—422, getiteld: Een geestelijke woelwater der 18e eeuw.

4678 „De Professor in de school." — (Is door *J. Hulstkamp*.) — K.

4681 „De Waarheid aan de Eigenbaat." — Dit zal de oude plaat zijn van *Jan Mulder* naar *F. Tiedeman*. Uit: Spieghel, Hertspieghel, uitgeg. door P. Vlaming. Amst. 1723. 8°. — K.

4689 (**1786. 23 Febr.**) „Afbeelding van Utrechts Vreugdeblijk." — Behoort in: Mijn Aandenken aan Nederlands Alliantie met Vrankrijk, zijnde een bespiegeling v. d. Decoratien en der Illuminatie vertoond te Utr. door de Burgersoc. *Concordia*, met eene afbeelding v. d. Illumin. Utr. A. Stubbe 27 blz. 8°.

4690 (**17 Maart.**) Aanslag van F. Mourand te 's Hage. — Hierop bestaat een treurspel: Het mislukte Haagsche oproer. Amst. D. Schuurman. 8°. In Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877, N° 5826.

4691 *b* Hetzelfde, grooter. — Dez. plaat, onafgemaakte *proefdr.* vóór de lucht en het onderschr. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4698 A (**14 April.**) Viering van het Alliantiefeest met Frankrijk te Rotterdam. Hiervan berust eene onuitgegevene serie van 15 zeer fraaije *teekeningen* in O. I. inkt door *N. Muys* in den atlas van Rotterdam, beschreven in: Roterodamum Illustr. IV, blz. 135, N°. 1413.

4705 A (**20 Maart.**) „Nieuw regeeringsreglement te Utrecht bezwooren." Znd. naam. br. 12°. Uit: Atlas van vaderl. gebeurtenissen.

4712 Afbeelding op 2 br. 4⁰ bladen van de zinnebeelden, geschilderd door
A a *Izaak van 't Hoff* op de voor- en keerzijden van de beide vaandels, den 13 Mei 1786 in de Oude kerk te Amst. aan het Genootschap Tot nut der Schutterij vereerd. — Het eene blad stelt een vaandel met de zinnebeelden *Tot nut der Schutterij* en *Volkssterkte* voor; het andere, het 2e vaandel, met: *Waak, Vertrouw* en *Volg!* Beide zonder naam van grav., doch door *A. Hulk*. Ieder bl. hg. 21, br. 25 dm. br. 4⁰. *Hoogst zeldzaam.*

b Dezelfde platen, zeer fraai *gekleurd.*

Deze 2 platen behooren in het hierbijgevoegde *uiterst zeldzame*, geheel gegraveerde boekje, groot 22 blz. gr. 8⁰., getiteld: „Aan de Wel-Edele „Heeren Bestuurderen, Leden, Donateurs enz. van het Wapengenootschap „*Tot nut der Schutterij* te Amst. Door Th. v. Leeuwen, Medebestuurder." Gegrav. door *C. H. Koning* en *J. Hulk*. Dit exemplaar is het eenige, dat ik ooit gezien heb, en heeft een Fransch inschrift van den Adm. v. Kinsbergen. Het werkje is eene toespraak door gemelden v. Leeuwen, en bevat de geheele geschiedenis en inrigting van het Genootschap in 1783, de beschrijving der vaandels, hunne plegtige overreiking in de Oude kerk enz.

c Dez. platen, onafgemaakte contre-épreuves vóór de luchten enz.

d Dez. platen, onafgemaakte etsdrukken, vóór de letter en vele harceringen. *c* en *d* in Coll. A. G. de Visser.

4719 (**18 Junij—25 Julij.**) Bezoek van Willem V aan Zeeland. — Vier ongen⁰ platen door *M. de Sallieth*. br. 4⁰. — De 3 eerste platen behooren in: Het Verheugd Zeeland bij het plechtig bezoek van Z. H. Willem V, Gemalin en Vorstel. Spruiten. M. pl. Amst. H. Arends, 1787. 108 blz. 8⁰. — De 4e pl. behoort in ?

4719 Afbeelding van een der zijden vaandels (waarop de Dordsche Stede
A maagd), door den Oudraad van Dordrecht aan elk der 11 Burgercompagnien uitgereikt, welke vaandels alle in het Dordtsche Museum berusten, en alleen door het nummer der compagnie verschillen. Het schilderwerk, de Dordtsche stedemaagd enz. aan beide zijden is van Abr. v. Stry. Vier daarvan zijn in 1795 overgeschilderd en de Lat. spreuk: „Virtute civium securior" door de Holl.: „Vrijheid, Gelijkheid, „1795" vervangen. Fraaije *teekening* in kleuren door *J. Rutten*. 4⁰. In den atlas van den Heer Mr. S. v. Gijn.

4723 (**2 Aug.**) Beëediging van het Collegie van Gecommitteerden door de
A Schutter-officieren (in plaats van door de Vroedschap) 's morgens 10 ure op de Neude te Utrecht. (Wagenaar, Verv. XII. 339—45.) — Gezigt op de Neude, afgezet aan alle zijden door schuttercorpsen, waaromheen eene massa toeschouwers, alsook uit de ramen en vensters. In het midden van het plein heeft de beëediging in handen der officieren plaats, omgeven door een wacht en de vaandels der korpsen. Fraaije, uitvoerige en gelijktijdige *teekening* in O. I. inkt door *C. v. Cuylenburgh ad viv.* 2 Aug. 1786. Hg. 50.5, br. 33 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

4725 (**28 Aug.**) „Beëediging en inhuldiging der 15 ... Raaden te Utrecht" enz. — Hierbij een vinnig pamflet: „Aan de Majesteten en rampzalige

„Vroedschappen van de Neude te Utrecht," waarin de nieuwverkozen Vroedschappen grof worden doorgestreken en allerlei anecdoten uit hun leven medegedeeld. Znd. pl. of jaar. 14 blz. 8°.

4726 A Afbeelding van 2 vaandels der Kolveniersschutters te Dordt, in het Museum aldaar bewaard. Fraaije *teekening* in kleuren door *J. Rutten*. Met N° 4719 A op 1 blad fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

(1) De vrijheidsmaagd omgeven door een zon (als 1783).

(2) De vrijheidsmaagd met de orde van 't Gulden Vlies enz.

4727 A „De testementmaakers of de Marquis van Tolbrugge." — Spotprent znd. op- of onderschrift, vertoonende een aap, die een kat de warme kastanjes uit het vuur laat halen, terwhl 2 personen buiten toekijken. Slecht gegrav. plaatje znd. nm., in den trant van N° 4764 en 4765. Hg. 14, br. 9 dm. 8°. — Hierbij eene uitlegging in boekdr. in rijm: „Op den tytel„plaat van de testementmaakers, of Marquis van Tolbrugge," nl. een vers van 16 regels, met toespelingen op een burgemeester, die zich door middel van een ander een nalatenschap wist toe te eigenen. Bij den Heer Dr. C. Ekama te Haarlem.

4728 A (**Sept.** ?) Uittogt van Amsterdamsche schutters naar Hattem. (Wagenaar, Verv. XII, 236.) — Met onderschr.: „Men trekt uit Amstels „Societeit, Tot hulp naar Hattem toe met vlijt." Znd. nm. v. grav. kl. 12°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4731 A (**5 Sept.**) Aanval op Hattem. — Hetz. anders. Het plateau, waarop het geschut staat, is breeder, de stad meer afgebeeld in vogelvlugt en met de namen der poorten. Znd. nm. v. grav. kl. br. 4°. Gem. bl. 193. Uit een boek. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4738 (**6 Sept.**) Inneming van Hattem. — Hierover is een zangspel: Het combustiehuis of de verovering van Hattem en Elburg, te vertoonen in de Vier Kroonen te Naarden. (1786). Vermeld in den Catal. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877, N° 1419.

4741 „De Oranje pap-eeters." — Znd. nm. (Is door *R. Jelgerhuis.*) — K.

4742 „De Batavier aan Willem den Geweldenaar." — Znd. nm. (Is door *R. Jelgerhuis.*) — K.

4746 A *a* „De patriot op zijn sterfbed." — Een stervend man vermaant zijnen zoon en een ander man; op het nachttafeltje liggen twee boeken „Bibl(ia)" en „Handv(esten en) Priv(ilegien)." Met onderschrift: „Duldt nimmer „den slaafschen keten enz." Door *Th. Koning*. 1786. 8°. *Gekleurd*. Titelprent van: De Patriot op zijn sterfbed of de Evangelische Godvrugt en waare Vaderlandliefde. Amst. D. Schuurman, 1786. 229 blz. 8°.

b Dez. plaat, afzonderlijke uitgave met bovenschrift en een fraai randwerk van *Wetten*, een verbroken juk, bijlbundels enz. Deze plaat in den atlas van Dr. C. Ekama te Haarlem.

4746 B Afbeeldingen en zinneprenten van de gebeurtenissen van 1786 en 87. Zes 12° plaatjes znd. naam. Proefdrukken vóór alle letter op 1 blad. Uit een almanakje van dien tijd.

1. Oproer te Goes (N° 4760.)
2. De patriot op zijn sterfbed (verkl. naar N° 4746 A.)

3,4. Twee zinneprenten op het beleg v. Hattem. (Dez. als N° 4740.)

5. Toejuiching van burgemeester Hooft voor het Stadhuis. (Verkleind naar N⁰ 4768.)

6. Gevangenneming van L. P. v. d. Spieghel of S. J. v. Langen (?) Vergel. N⁰. 5445 en 5508 A.

4749 (8 Sept.) „Lijkstatie van de Geldersche publicatie" enz. — Hierbij de hier vermelde, met roode inkt gedrukte publicatie. Met aanwijzing van het „onderscheit tusschen de bij den Hoove geconcipieerde en bij de „Staaten gearresteerde publicatie." 14 en 6 blz. 8⁰.

4751 Zinneprent op ? — Een geknield patriot biedt aan eene gevleugelde zit-
A *a* tende vrouw een brandend hart en *Natuurrechten* aan; op den achtergrond een obelisk met de wapens der Admiraliteit en van Alkmaar en een portret, met omschrift in med. van eikenloof: *Libertatis restaurator. Teekening* in bistre door *J. P. v. Horstok*. 1786. 8⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

b Volgens den Heer van Gijn bestaat hiervan eene grav. naar *W. Horstok* door *A. Hulk*. Om het med. de woorden: „Het burgerhart aan deugd verpand, Klopt voor zijn stad en vaderland." Onderaan een 12reg. vers (van *W. Hofdijk*), waaruit blijkt dat de patriot zijn hart aan de deugd aanbiedt, en de figuur op den achtergrond niet Pallas, maar 't gemeenebest voorstelt.

Ziet misschien op den terugkeer of togt der Alkmaarsche schutters v. Woerden.

4753 (Nov.) „Het Amsterdamsche Exercitie-Genootschap *Tot nut der Schut-„terij*." — Daar op deze plaat geene vaandels afgebeeld zijn, die eerst den 13 Mei 1786 aan het Genootschap werden aangeboden (zie op dien datum), en uit het Berigt v. inteekening blijkt, dat deze plaat reeds gereed was vóór men de betere plaat onder handen nam, zoo zal deze wel op Sept. 1785 behooren.

4756 (17 Nov.) Oranje-oproer en plundering der Patriotten te Zierikzee.
A *a* (Wagenaar, Verv., XIII, 321—25.) Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke,) Gesch. d. Vad., XVI, 268.

b Dez pl., *proefdruk v. a. l.*

4757 (1787.) „Vaderlandsch Historiespel." — Dez. plaat, in 1816 gebruikt,
b met de afbeeldingen loopende tot het huwelijk van den Kroonprins (Willem II), is bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4759 „Diploma voor het Lidmaatschap der (patriotsche) Vaderlandsche Societeit
A *a* „te ? onder de zinspreuk: *Voor eendragt en het algemeen welzijn*." Fraaije gravure naar *W. K. Koopman* door *R. Vinkeles*. 8⁰.

b Dez. plaat. Proefdruk voor alle letter.

4766 „Vaderlijke onderhandeling" enz. — Dez. plaat, latere staat, waarin de
a woorden: „bij gelegendheid dat de kwaade Regenten overlegd hadden om „te besluiten den Rhijngraave van Salm af te danken," veranderd zijn in: „dat *Eenige* Regenten" enz. Zonder het adres van *J. Sluytman van der Meer*. br. fol.

Hierbij een „bericht" van den boekverkooper J. Sluytman van der Meer „in de Kalverstraat" dat bovengemelde plaat „onder handen is", met aankondiging van no vier verdere platen in deze serie. (Zie de noot bij N⁰. 4769.)

4769 (**26 Febr.**) „Toejuiching der Weldenkenden aan den Burgemeester H.
a „Hooft op den Dam" enz. — Gezigt op den Dam tegenover de Kerk, links het Stadhuis, vanwaar Hooft in een koets met 2 paarden wegrijdt; rondom eene talrijke, juichende menigte. Met 4reg. Holl. gegrav. onderschr. Door *N. v. d. Meer Jr.* ad viv. met adres van *J. Sluitman v. d. Meer.* Hg. 27, br. 32 dm. — Hierbij een kl. 8° berigt over deze en de platen N° 4766 en 4821, en over twee mij onbekende platen. (Deze plaat was vroeger te beknopt beschreven.) Zie hierover ook: J. van Lennep, Het leven van C. en D J. v. Lennep. Dl. II, blz. 1 02.

4775 „Praalbeeld voor den vader des vaderlands." — Dez. plaat als N° 1395 en 96, doch links op den achtergrond zijn een patriot en boer bijgegrav. en is de lucht veranderd. Onder de plaat een 24reg. Holl. vers in 2 kol. in boekdr. van W. t(en) H(outen) toepasselijk op H. Hooft.

Volgens eene aanteekening in HS. onder de plaat was ten Houten de zoon van een chirurgijn, hoek Singel en Huiszittensteeg, en plunderaar van het huis van burgemeester Rendorp.

4776 Zinneprent op H. Hooft. — Dez. voorstelling, geheel als voren. Duitsche
A kopie van het voorg. met 14reg. Holl. en Duitsch gegrav. vers in 2 kol. Znd. nm. v. grav. Hg. 25, br. 34 dm. br. fol. *Gekleurd.*

4785 (**15 Maart.**) „De Prinsgezinde Burgers op de Roode Steen te Hoorn
A „voor het Stadhuis vergadert, den 15 Maart 1787." — *Penteekening* door *A. Doesjan.* Hg. $17^3/_4$, br. 14 dm. 4°. Bovenaan gem. Pag. 777, zoodat deze voor een boek gemaakt schijnt te zijn, evenals het pendant op 7 Sept. 1787. Hierbij: de Extra-Ordin. Vaderl. Courant van 2 Maart 1787, waarin een verhaal van het oproer te Hoorn op 14 en 15 Maart 1787. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4801 **April.** Spotprent op eenige Patriotten te Rotterdam. — Deze prent behoort op medio Dec. 1786, als doelende op het hevig adres door de leden van een gezelschap van schutterij-officieren te Rotterd., *de Unie* genaamd, omstreeks half Dec. 1786 bij den Grooten Krijgsraad ingediend, ten einde dezen aan te sporen tot het requestreren aan Schepenen, ter verkrijging van een grooter aantal vroedschapsleden. (Wagenaar, Verv., XVI, 125, en: Beroerd Nederland, VI, blz. 3 en vv.)

4808 Portret van *Robert* (niet *Joh.*) v. d. Vlerk 8°. Behoort in: Post van den Nederrhijn, N° 565.

4820 **30 Mei.** Vermeestering van Kattenburg. — Nagenoeg dezelfde voor-
A stelling (niet dezelfde plaat), waar op den voorgrond regts 3 burgers met hun hoeden wuiven, terwijl de eene helft der brug neergelaten is. Met 4reg. Holl. onderschr.: „Overmeestering der Kattenburger brug te „Amsterdam" enz. Zeer kenbaar aan de fout in den 3en regel: *oe*assisteerd, voor *ge*assisteerd. Naar *J. Bulthuis* door *K. J. Bendorp.* Hg. $20^1/_4$, br. $27^1/_2$ dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

4824* Vermeestering van Kattenburg. — Hetzelfde als voren, verkl. met 1reg.
A onderschr.: „Het inneemen van Kattenburg" enz. Znd. nm. Hg. 17, br 21 dm. br. 4°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

4830 (**3 Junij.**) Ander begrafenisbriefje voor H. Hilmers. Met 5reg. versje:
A „Dus eert men Amstels Canonnier" enz. (get. in HS. van Hasselt). br. 4°.

4833 A „Verdeeld vuur, brand kwalijk". Spotprent op de verdeeldheid der oranje(?)partij vóór den togt der Prinses naar Holland. Aan een open schouw hangt boven een vuur een pot te kook; links eenige bengels (oranjeklanten), die door een groote vrouw met een stoffer in de hand (Prinses W.), regts met klappen bedreigd worden, omdat zij het vuur (der tweedragt) over den haard verspreid hebben. Zw. kst. znd. nm. (Door *R. Jelgerhuis.*) Hg. 19, br. 13½ dm. 4°. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer Dr. C. Ekama.

4834 **28 Junij.** Het aanranden en tegenhouden van de Prinses v. Oranje bij Goe-Jan Verwellesluis. — Hierop doelt zeker een blijspel: Willem en Willemyntje of de mislukte reis naar de republiek der keezen. 1787. 8°. In: Catal. der Bibl. v. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877. N° 8348.

4846 „Het Geldersch zwijn en gebroed". — Op de ex. op de Openb. Bibl. te Arnhem staat eene gelijktijdige aanteekening, dat die platen den 31 Aug. 1787 bij Jan Verlem in de Warmoesstraat zijn uitgegeven en den 15 Sept. 1787 (zeker op order van Burgem.) zijn opgehaald.

De oorspronkelijke *teekening* (of eene kopie?) hiervan berust op dez. bibliotheek.

4858 A **11 Julij.** Gezigt van het IJsselveer bij Krimpen aan de Lek, bezet door eene post Rotterd. schutters onder bevel van Luit. A. Dros Mz., terwijl een afgelost detachement Rotterd. schutters, onder bevel van Kapt. J. Hooft en Luit. J. Havelaar Jz. derwaarts aankomt. Zeer fraaije, gelijktijdige *teekening* in kleuren door *D. Langendijk.* gr. br. fol. Verkocht uit de coll. J. Schouten en de Kat voor *f* 350.— aan het Museum Boymans te Rotterdam.

4867 (**26 Julij.**) Blijspel: De dolle dapperheid enz. — Hiervan heb ik nog een vervolg gevonden: L'Foilie (sic) de Hollande, of de removeerde staatie-pruiken der nieuw modische preteuse Neude enz. Blijspel. 8°. In: Catal. der Bibl. v. de Maatsch. v. Ned. Lett. 1877. N° 2385.

4868 A **27 Julij.** Afbeelding van het houten monument aan den straatweg bij Soestdijk, opgerigt voor den bij den aanval op dat lusthuis in den nacht van 27 Julij 1787 gesneuvelden Christoffel Pulmann, Grenadier van de lijfcompagnie in het Reg. Hessen-Darmstadt. *Teekening* in potlood door *G. Lamberts.* 8°. Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

4880 Eene zaal waarin 35 schutters enz. — Van de hieronder genoemde platen *a—d* zijn *a*, *c* en *d teekeningen* in kleuren van verschillende hand; alléén *b* is eerst gegraveerd in omtrek (blijkens de kaart op tafel, het opschrift: *Aan den Manhaften krijgsraad* regts en *de Post* links) en daarna in kleuren opgewasschen, en de ornamenten op en naast den schoorsteen bijgevoegd.

4880 A Dez. voorstelling; dezelfde gegraveerde plaat als 4880 *b* vroegere staat zonder de tropheën en Nederl. maagd op den schoorsteen; *c* is de oorspronkelijke teekening van deze beide.

4881 Afbeelding van 19 Dragonders, Husaren enz. — Ook deze voorstelling is eene *teekening* in kleuren, hetgeen te zien is aan potloodlijnen, die hier en daar buiten den rand der teekening uitkomen. — Bij den Heer Mr. S. v. Gijn zijn van deze voorstellin 2 varianten, eene met 25 figu-

ren en een liggenden hond, de andere met 21 figuren en een staanden hond. Beide geteekend in kleuren. br. fol.

4884 Afbeelding der: Amsterdamsche Ruiters, enz. 4 platen, gen° 1—4. gr. 4°. Uit: J. Kok, Oorsprong, aanwas, geschiedenissen en tegenwoord. staat der Nederl. Schutterijen en Exercitie Genootsch. Amst. 1784. 8°. 194 blz.

4902 „Herschepping der Oranjeschreeuwers." — *Raaf*, schimpnaam der Orangisten. Op pl. 4800 komt zekere H. Raaff te Rotterdam voor (doch naar ik meen een patriot); kan van hem ook die spotnaam afkomstig zijn?

4904 „De Nederl. Aristocraet". — Een man met paauwenstaartpruik op het
A hoofd, een vossenhuid op den schouder, het werk van *Machiavel* om den hals, en boeijen en jukken in de zakken van zijn kleed, staat op een aardbol, en schiet bliksems uit op de Post van den Nederrhijn en andere patriotsche geschriften. Onder de plaat een Holl. uitlegging met bovenst. opschr. in boekdr. De plaat znd. nm. hg. 17.5, met tekst 28, br. 13, met tekst 21 dm.

Volgens eene aanteekening van den Heer Mr. S. v. Gijn behoort deze prent met N° 4637 en 4629 in een pamphlet, get.: De Aristocratie ontmomd enz. In Holland 1785. 8°, hetgeen met het treurspel: F. v. Aken, De Aristocraten. Leiden 1785 8°. in één bd. voorkomt in de Bibl. der Maatsch. v. Ned. Letterk. te Leiden.

4905 „Zamenspraak tusschen een Prinsgezinde en een belijdent Patriot." —
A Vervolg op 't vorige. Twee verzen, een van 56, het andere van 54 reg. naast elkaar, zoodat het eene vers het Patriotsche antwoord is op het Oranjegezind verwijt; gedrukt onder een plaatje, voorstellende een Oranjegezind schutter met vaandel: *Voor Oranje, Godsdienst en Vrijheid*, en een Patriot met schanslooper, wiens monteering op den grond ligt. Znd. nm. v. grav. uitgeg. bij *Willem Coertze* in de Barnesteeg te Amst. Op 1 blad gr. fol.

4919 Zinneprent op de Pruisische Interventie. br. 4°. — Deze pl. is dezelfde als N° 5022.

4919 (**7 Sept.**) „Afbeelding der Toestand op de Roode Steen te Hoorn, bij
A „'t Afzetten der Stads-Regering op den 7 Sept. 1787." Bovenaan een label met verklaring der letters A—I. *Penteekening* door *A. Doesjan*. br. 4°. Bovenaan gem. Pag. 839. Voor hetz. boek waarschijnlijk als het pendant, vermeld op N° 4785 A. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4922 „Fortificatie en schutsluis te Arnhem, de Pruississche bril genaamd." Plaatje znd. nm. met dit onderschrift in 1 regel. br. 4°.

4933 (**13 Sept.**) „Beleg van Gorcum door de Pruissische troepen." — Slechte
A gravure zonder naam. 12°. Uit: Atlas van vaderl. gebeurt.

4949 (**21 Sept.**) Aanval van een aantal visschers en boeren van 't Kralingsche
A veer op het Patriotsche wachtschip, gestationeerd voor Ysselmonde, den 21 Sept. 1787, na overgave van Gorcum aan de Pruissen. Plaatje in ov. door *C. Bogerts*, gedrukt op eene beschrijving v. Ysselmonde, 16 blz. 8°. Behoorende in: Nederl. stads- en dorpsbeschrijver, waarvoor later een gezigt op Ysselmonde in de plaats is getreden. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

4971 (**1 Oct.**) „Qualijk vaaren der zogenaamde patriotten te Amstelveen."
A Slechte gravure zonder naam. br. 12°. Uit: Atlas v. vaderl. gebeurt.

4974 (**10 Oct.**) De Pruissen bezetten de Leydsche poort. Door *C. Brouwer*.
A met adres van *A. Fokke Sz.* kl. 8⁰. Uit: Vaderl. hist. in themata.

4975 Gezigt op het Leidsche plein tegenover den Schouwburg, alwaar het
A houten gebouw afgebeeld is, dat, opgerigt in 1771 (wijl de Schouwburg toen veranderd zou worden), later voor Fransche opera diende, totdat het in 1793 is afgebroken.

4977 (**15 Oct.**) Intogt der Hollandsche gardes te Amsterdam. Naar *A. Fokke*
A *Sz.* door *C. Brouwer*. kl. 8⁰. Uit: Vaderl. hist. in themata.

4983 „Vreede en Vrijheid." — Opschrift in calligraphische letters, omgeven
A door een randwerk met 2 med. van den Vrede en Vrijheid. Onderaan een blanco label voor inschrift. Naar *A. Doesjan* door *B. de Bakker* 1787, met adres van *Corn. Focking*. br. fol. Hierbij een: „Verklaaring „van het letterkunststuk" in boekdr. Op 1 bl. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

4990 Zinneprent ter eere van het huis van Oranje. Een tempel met Hebreeuw-
A sche inscriptie, en beschenen door het Alziend Oog; op den top een brandend wierookvat: de Dordtsche leer; op de trappen van den tempel ontvangt de Prins van een vrijcorporist, die zijn geweer vertrapt, zijn hoed en sabel. Op den voorgrond het Pruissische wapen. Onderaan eene „Uitlegging van deze plaat" in 15 regels. br. 4⁰. Bij den Heer A. Ver Huell te Arnhem.

4990 Gekleurde afbeelding van 3 veldviooltjes, waaronder 3 silhouetten ver-
B borgen zijn, nl. van Willem V, de Prinses, en haar broeder den Koning v. Pruissen. Hg. 11, br. 9 dm. 12⁰. *Zeer zeldzaam*. In den atlas van Dr. C. Ekama te Haarlem.

5008 Vier spotprenten op P. Witmond. — Deze Harmen aan den Overtoom
d was een Duitscher, op eene katoendrukkerij aan den Sloterweg werkzaam, een onnoozele hals, die soms zonderlinge dingen sprak, die men voor profetiën opnam. Zie: (Fokke,) Gesch. d. Ned. XXII, 131.

5021 Een Kees, als vrijcorporist op wacht. „Ziet hier de ontwapening der „Keesen." br. 4⁰. Zie op 23 Oct., want het daar vermelde vers is een couplet uit dit gedicht.

5022 Dit is dezelfde plaat als N⁰ 4919.

5023 Een keeshond, die een halsband *Egalité* om den hals heeft enz. — Deze spotprent behoort op het jaar 1793. Zie in dit Suppl. N⁰ 5227 A.

5039 „De wacht der cavalerie op Koningsplijn en gezicht na de Heylige weg."
A Afbeelding van het wachthuis met de brug en huizen der overzijde van het Singel. *Teekening* in kleuren zonder naam, pendant van N⁰ 5039. Hg. 24, br. 35 dm. br. fol. In den atlas van den Heer R. W. P. de Vries.

5046 (**Nov.**) Het lijk van P. v. d. Bosch te Zoetermeer mishandeld. — Zie over hem en zijn Lierzang tegen P. Hofstede in diens strijd over Marmontels Belisarius: v. Vloten, Levensbode, III, blz. 392.

5048 (**Dec.**) Nagenoeg dezelfde voorstelling als op N⁰ 5048, doch vermeerderd
A *a* met een man, die den ander met een mes bedreigt, en een hondje op den voorgrond. Dit plaatje, bovenaan gemerkt III, heeft tot onderschr.: in 2 regels: „De Pensionaris van Halewijn, bij de keel gegreepen, en,

„met het mes in de vuist bedreigd." Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* De plaat is hg. 15, br. 10 dm., doch de voorstelling slechts hg. 9½, br. 5¼ dm.

Ondanks veelvuldige nasporingen is het mij niet mogen gelukken, tijd, plaats en persoon der gebeurtenis te herkennen; wegens de groote overeenkomst met N° 5048 echter, heb ik het daarachter een plaatsje gegeven.

b Dez. plaat, proefdr. vóór alle letter.

5050 A (**8 Dec.**) „Afbeelding der Begraving van Joh. Rannink ... in de „Oosterkerk." Geheel als N° 5050, kopie door *G. B. Probst* te Augsburg. br. 4°. In den atlas van den Heer R. W. P. de Vries.

5054 (**20 Dec.**) Plegtige optogt der Bijltjes te Amsterdam. — De originele *teekeningen* hiervan berusten bij den Heer J. W. Wurfbain.

5056 A „Afbeelding van de Eere Poort voor de Stads Schuytenmaakers Werf te „Amsterdam." Door *J. C. Schultz* met adres van *J. H. Trop,* uitgever der groote platen over den optogt der Bijltjes. Hg. 22, br. 19 dm. 4°. In den atlas van den Heer R. W. P. de Vries.

5058 A Zeden en gewoonten. — Afbeelding van een stadsplein in een Belgische stad. In het midden ziet men een standbeeld, waar een pruikenmaker-barbier zijne klanten inzeept, hunne pruiken herstelt, terwijl zijne vrouw er een den baard knipt; regts allerlei figuren. Fraaie *teekening* in kleuren door *A. Schouman* (21 Oct. 1787) naar eene schilderij van *Dauranse,* een Luikenaar. Hg. 33, br. 55 dm. br. fol.

5058 B (**1788. 1 Jan.**) „Tamboers nieuwe-jaars Zegen-wensch aan de Manhafte „Burgerij der Koop-stad Hoorn." — Twee tamboers naast een oranjeboom op de markt met het Stadhuis en de Waag te Hoorn. Houtsnede met adres van *C. Brouwer* te Hoorn. fol.

5060 A Schuttersbriefje voor Amsterdam. — Op den achtergrond links het Stadhuis; onderaan het inschr.: „De eed der oude constitutie, gevestigd 15 „Febr. 1788." Amst. *W. Coertzen.* br. 4°. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

5073 Lint met oranje en nation. kleuren en opschr.: „Vive le prince et la „princesse d'Orange." Voorts met oranjeboom en den Pruissischen adelaar in kleuren. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

5074 (**8 Maart.**) Illuminatie te Utrecht voor het huis van Mr. D. v. Sorgen. Hiervan is een pendant.

5077 A „Medaille of gedenkpenning, welke hunne Hoog Mo. op de omwending „v. h. patriotissemus in deze Republyk hebben doen vervaardigen Anno „1788." — Eene hand uit den hemel houdt eene weegschaal; de regterzijde vertoont het Pruissische wapen en de voorzij der med.: *Heroibus Patriis libertas publica;* de linkerzijde het wapen van Oranje met de keerzijde: „*Republica tyrannide prostrata* (sic) enz. Voorts onderaan 4 Holl. versregels. fol. Zie Vervolg op v. Loon, X, N° 774.

5080 A Dezelfde drie voorstellingen, verkleind, met dezelfde onderschriften. Naar *M. la Fargue* door *T. H. K.,* met adres van *De Age* (te 's Hage). 3 stuks. 8° obl. Uit ?

5101 (**Sept.**) Phaëton door Jupiter uit den Wagen geslingerd. — Deze *teekening* met sepia is thans bij den Heer Mr. S. v. Gijn, doch zonder naam, en afkomstig uit den Atlas v. Voorst, N⁰ 159.

5107 Afbeelding van de walvischvangst en de haringvisscherij der Nederlanders.
A Twee gravures door *M. de Sallieth?* Proefdr. vóór alle letter. br. fol.

5109 (**Dec.**) „Het geleiden en plechtig brengen van den Heer Hoope ten
A „Beurze van Amsterdam." (Wagenaar, Verv. XVII, 246, 47) door 2 Schepenen van Amst., na er 2 dagen te voren te zijn afgedrongen. Znd. nm. br. 12°. — Hope & Co. werd opgerigt in Jan. 1762. — Bij den Heer J. W. Wurfbain. — Vergel. N⁰ 5048.

5112 (**1789. 1 Jan.**) Nieuwjaarsprent. — Dez. plaat als N⁰ 5058. Latere
A druk. Met ander vers en adres van *C. Brouwer* te Hoorn. plano.

5112 „Klapperwachts Nieuwe-jaars Zegen wensch aan alle Inwoonders der Stadt
B „Hoorn." Andere afbeelding van de markt te Hoorn; op den voorgrond twee klapperwachts met een Oranjeboom met het stadswapen. Met vers en adres van *C. Brouwer* te Hoorn. fol.

5114 (**1789.**) „Afbeeldingen (sic) der Monteeringen van de gewapende Schut-
A „terye en Burgercorpsen in Neederland. Te Amsterdam bij W. Hout-„graaff, boekverkooper in de Hartestraat. Ann. 1789." — Opschrift in HS. van een geteekenden titel bij eene verzameling van 89 gekleurde teekeningen, gedeeltelijk gen° 1—40 (1, 2, 3, 4 en 5 bis) en ongen'. Op iedere pl. één figuur ten voeten uit, in officiers-kleeding met 1reg. Holl. onderschr. in HS. znd. nm. 8⁰. Op de Universiteitsbibl. te Amst. — Is dit plaatwerk niet uitgegeven?

1. Amsterdam Schuttery. 1 *bis*. Steenwijk Schuttery. 2. Leyden Schuttery. 2 *bis*. Steenwijk Genoodschap. 3. Utrecht Defensieweezen. 3 *bis*. Delfzijl Schuttery. 4. Delfzijl Genoodschap. 4 *bis*. Campen Jagers. 5. Harderwijk Schuttery. 5 *bis*. Oostzaandam Genoodschap. 6. Harderwijk Genoodschap. 7. Deutichem Schuttery. 8. Deutichem Genoodschap. 9. Beverwijk Schuttery. 10. Beverwijk Genoodschap. 11. Zweijndrecht Schuttery. 12. Zweijndrecht Genoodschap. 13. Enkhuyzen Schuttery. 14. Enkhuyzen Genoodschap. 15. Enkhuyzen Auxiliair. 16. Edam Schuttery. 17. Apeldoorn Schuttery. 18. Apeldoorn Genoodschap. 19. Swartsluys Schuttery. 20. Swartsluys Genoodschap. 21. Schoonhoven Schuttery. 22. Schoonhoven Genoodschap. 23. Wageningen Schuttery. 24. Wageningen Genoodschap. 25. Woerden Schuttery. 26. Woerden Genoodschap. 27. Winschoten Schuttery. 28. Winschoten Genoodschap. 29. Meppel Schuttery. 30. Meppel Genoodschap. 31. Heusden Schuttery. 32. Heusden Genoodschap. 33. Zwammerdam Schuttery. 34. Bolsward Schuttery. 35. Worcum Schuttery. 36. Monnikendam Schuttery. 37. Medemblik Schuttery. 38. Alblasserdam Schuttery. 39. Voorburg Schuttery. 40. Campen Schuttery.

De volgende zijn ongenommerd:

a. Amsterdam Atlary (*sic*). *b*. Amsterdam Cavalary. *c*. Deventer Schutterij. *d*. Gouda Genoodschap. *e*. Haarlem Atlary officier. *f*. Haarlem Schuttery. *g*. 's Hage Genoodschap. *h*. Schiedam Genoodschap. *i*. Schiedam Schuttery. *j*. Rotterdam Schuttery. *k*. Oostzaandam Schuttery. *l*. Nieuwersluys Schuttery. *m*. Leyden Burger Genoodschap. *n*. Haarlem

Atlary. *o.* Utrecht Gordon Genoodschap. *p.* Amsterdam Grenadier. *q.* Zaandijk Schuttery. *r.* Zwoll Schuttery. *s.* Westzaandam Schuttery. *t.* Vlaardingen Schuttery. *u.* Utrecht Scherpschieters. *v.* Utrecht Atlary. *w.* Alkmaar Schuttery. *x.* Amsterdam Waardgelder. *y.* Amsterdam Genoodschap. *z.* Amsterdam Defensiewezen van de kotter de Hector. *aa.* Dordrecht Heelhauks. *bb.* Dordrecht St. Joris. *cc.* Dordrecht Colveniers. *dd.* Delft Schuttery. *ee.* Leyden Studentengenoodschap te Paard. *ff.* Leyden Studentgenoodschap te voet. *gg.* Zwolle Atlary.

De volgende zijn van gelijke uitvoering, doch het onderschr. is van een andere hand:

hh. Auxiliair Vliegend leger. *ii.* Groningen Schutterij. *jj.* Wormerveer Schuttery. *kk.* Ruyter van 't Vliegend leger. *ll.* Purmerend Genoodschap. *mm.* Hoorn Schuttery. *nn.* Utrecht Ingenieur. *oo.* Ransdorp Schuttery. *pp.* Zwoll. Atlary. *qq.* Amersfoort Schuttery. *rr.* Zunderdorp Schuttery.

5115 (**24 Jan.**) „De ijsberg te Ochten in de Neder-Betuwe op en tegens
A „den dijk gekruit den 24 Jan. 1789." — In het midden de straatweg, (met drie in gesprek zijnde personen op den voorgrond) waartegen de ijsberg ligt opgestapeld; links achterwaarts een boerenhoeve. Met 5reg. Holl. onderschr. en opdragt aan de Gravin v. Randwijk. Gekleurde en in bijzondere manier geëtste *prentteekening* naar, door en met adres van *R. v. Eynden.* Hg. 33.5, br. 41 dm. br. fol. *Uniek* ex. in de auctie bij den Heer R. W. P. de Vries 1 Maart 1881. (Catal. N°. 458.)

5124 Afbeelding van 4 zalen in *Felix Meritis.* — 4 platen met adressen:
a *C. S. Roos* exc. 1701, 94 en 1801.

5125 (**6 Dec.**) „St. Nicolaas almanack voor het jaar 1790 met nieuwe Af-
A „beeldingen als den Propheet van Armand, zijn voorzeggingen aan den „Overtoom, met zijn Corps te Voet en Paard, met kromme langen en „korten neuzen, alsmede naamlijst der persoonen op 6 Sept. 1787 bij „beslooten billietten gestemt tot Geconstitueerden van 's Hage. 's Grav. „J. F. Jacobs de Agé in de Vlamingstr." langw. 12°. Bij den Heer A. H. Büchler te Amst.

Dit hoogst zeldzame en curieuse boekje bevat vele houtsneden en liederen; vooraf een titelpr., nl. St. Nikolaas te paard zijn geschenken uitdeelende; daarna twee kleine houtsn., die den profeet Armand op den Overtoom en zijne vrouw moeten voorstellen, waarachter een zoogen. levensschets van hem. Voorts een liederboekje ter eere van Oranje, van 16 blz., gen° 100 tot 111 (dus uit een ander werk), voorts: Vogel parabel 6 blz.; vervolgens 12 blz. met houtsn., voorstellende kinderen van den profeet Armand, gedeeltelijk nagevolgd uit het Dwergentooneel; 7 blz. met 14 houtsn.: Het neuzencorps van Armand; 5 blz. met 10 houtsneden van de Fransche en Brabandsche patriotten, 1 houtsn. met een spinnend varken en zingende katten (als N° 2541 *a*), eindelijk 1 houtsn. van de Vrijheidsapen en de Rondedans der Keezen.

Deze zoogen. profeet Harmen (Armand) van den Overtoom is reeds vermeld onder N° 5008 *d* op een spotprent op Witmond, en was volgens de Geschiedenis der Nederl. XX, 131, geschreven door den patriot J. Fokke, een Duitscher, werkzaam op eene katoendrukkerij op den Sloterweg bij

den Overtoom; volgens dezen was hij een onnoozele hals, die soms wonderlijke dingen zeide, die men voor profetie opnam. In dezen almanak wordt hij echter genoemd een Duitsche bedrieger, die voor een dubbeltje of een zesthalf aan Prinsgezinden en Patriotten profeteerde, b. v. dat de groote C. G(ijselaar) ook nog weêrom zou komen en op een buitenverblijf bij Dordt wonen, — en die eindelijk, door den schout ingedaagd, met vrouw en kinderen de vlugt heeft genomen.

5129 A (**1790.**) Het uittrekken van krijgsvolk uit Amersfoort. — In het midden op den achtergrond de stadspoort en wallen; voorts een ophaalbrug en hek op den voorgrond, waardoor de kavallerie uittrekt. Op den achtergrond regts een groote kerktoren, links een molen. Zeer fraai gestoffeerd in sepia door *D. Langendijk.* 1790. Hg. 35, br. 53 dm. br. fol.

5129 B „Procession chacun son tour — Josepho vivente" etc. — Een optogt van de *Capons du rivage* begeleid door den duivel, die v. d. Noot vasthoudt, achter wien een kardinaal op een ezel rijdt en een geheele processie volgt. Onderaan 18 Holl. en Fr. 4reg. versjes, gen⁰ 1—18. br. fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

5137 (**14 Oct.**) Huwelijk van Prinses Frederika Louise Wilhelmina met den Erfprins v. Brunswijk. Hierop bestaat een landspel, vermeld in: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Letterk. 1877. N⁰ 4632.

5155 A (**1791.**) Gedenkstuk voor Amsterdams Lutherdom. — Afbeelding der Luthersche kerk op het Spui. Met calligraphisch bovenschr. door *J. G. Visser.* 1791. br. fol. Met afz. gedr. uitlegging. — Bij den Heer J. W. Wurfbain.

5158 (**1 Oct.**) Huwelijk van Willem Frederik met Wilhelmina v. Pruissen. — Op dit huwelijk zijn 4 zinneprentjes (door *H. Roosing?*) in: Haagse, Prinselijke en Koninglijke Almanak v. 1792. 24°.

5163 „Tijdverdrijf van smaak of Jou-Jou de Normandie, 1791." — Hierbij een pamphlet: Les Jou-Jou de Normandie, een spel van smaak in Engeland door de Nederlanderen nagevolgd en ten hoogste geadmireerd, deszelfs oorsprong en benaming ontdekt en de nuttigheid, en noodzakelijkheid opengelegd. 14 blz. znd. jaar. 8⁰. — Benevens een vers: Jou-Jou de Normandie. 1791. 9 Maart. 8 blz. 8 .

5166 (**1792.**) Lantaarn van 1792. — In den Volksalmanak v. h. Nut v. 1864 staat ook een geestig stukje over v. Woensel door C. Busken Huet.

5170 (**10 Junij.**) R. K. kerk op het Begijnhof te Amst. — Op de hier bedoelde plaat staat 8 Junij; de originele *teekening* daarvan is bij den Heer J. W. Wurfbain. (De mijne was van eene andere kerk.)

5176 A (**25 Junij.**) Ruine van den brand te Amstelveen. — Andere en grootere voorstelling dan de voorg., misschien wel de prent naar de teekening in het klein door *P. Wagenaar.* N⁰. 5176 *b.* Znd. nm. of onderschriften. Hg. 15, br. 22 dm. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5176 B (**5 Julij.**) Leggen van den eersten steen der Hersteld Luthersche kerk te Amsterdam op de Kloveniersburgwal op de plaats van het vroegere Dolhuis. (Dom. Nieuwenhuis, Geschied. der Amst. Luth. Gemeente, 251.) Bovenaan de afbeelding van de steenlegging door Ant. Ebeling; onderaan een 12reg. extempore: „De jonge Ebeling" enz. Op 1 blad 8⁰.

Hoogst zeldzaam. In den atlas van het Kon. Oudheidk. Genootsch. te Amst.

5176 Zinneprent op de inwijding der Hersteld Luth. kerk te Amsterdam. —
C In het midden de Godsdienst wijzende op de borstb. in med. der Luth. predikanten J. Scholten, W. Reuter, J. O. Meyer en J. C. Jacobi, opgehangen aan een toog met de buste van Luther. Naar *C. v. Waardt* door *C. Bogerts.* fol. In Coll. Kaathoven.

5180 (**23 Dec.**) Afbeelding van de zeewering na den watervloed. Door *C. v.*
a *Baarssel.* br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

5189 (**1793.**) Het beleg van Breda (?) en de ontvangst der Franschen voor
A het Stadhuis. Twee gravures zonder eenigen naam op 1 blad. Proefdr. vóór alle letter. 8°. Uit een boek.

5191 (**Maart.**) Beleg van Maastricht. — Over het opbreken van het beleg bestaat een blijspel. Amst. 1794. 8°. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877. N° 5810.

5202 (**29 Maart.**) „Schermutzeling tusschen eenige Holl. militairen" enz.
A Zie N° 5261.

5220 „De Haan gekortwiekt." — Deze plaat behoort niet hier, doch op 1787, en ziet op de Pruissische interventie; blijkens de *leliën* in den kam van den Haan moet de plaat vóór 1789 zijn uitgeg., daar in dien tijd de leliën niet meer als zinnebeeld van Frankrijk gebruikt werden.

5222 Openslaande spotprent op Dumouriez, die op N° 1 staat afgebeeld met
A Jacobijnenmuts op en het geweer op de tafelen der wet geplant; op 2 wordt hij door den duivel aangegrepen, terwijl de zon *Holland* hem in het gezigt schijnt; op 3 blaast de duivel hem koningsmoord in; op 4 wordt hij door den duivel gestropt en in het hellevuur geworpen. Znd. nm. v. grav. — Hierbij op een afzonderl. blad 4 vierreg. Holl. verzen in boekdr.

5223 (**April.**) „The great Dumourier taking French leave of the Netherlands."
A Spotprent, voorstellende Dumouriez, zeer vermagerd, ijlings vlugtende en zich beklagende, dat hij te Rotterdam noch Amsterdam iets te eten of pantalons had kunnen krijgen; links bijt de Oostenrijksche arend hem in de partes posteriores. Door en met adres van *W. Dent.* April 1793. br. 4°. *Gekleurd.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5224 Spotprent op Dumouriez met onderschr.: „Evacuation of Holland and
A „Braband or Evacuation de la Hollande et du Braband." — Dumouriez, die het gestolen goud en miskelken, Antwerpen, Brussel en Leuven teruggeeft, zal door een Belg of Hollander geklisteerd worden, en wordt door Oostenrijkers verjaagd, terwijl hij door de Hollanders bep... wordt. br. 4°. *Gekleurd.* Bij den Heer A. v. Stolk.

5227 „De wanhoopende Landberoerder of zoogenaamde Bataaf na het mislukken
A „van alle zijne poogingen tot bederf en ondergang van zijn eigen Vader- „land in den J. 1793." — Een man, in lompen gehuld en door een adder gebeten, ziet om en roept: „Waar nu naar toe?" Een keeshond, met halsband *Egalité* en een knip op zijn staart, antwoordt: „Na Parijs, „na Parijs." Bovenaan een adelaar (Pruissen?) die bliksemstralen schiet. Onderaan een vers in 3 kol. elk van 36 regels. Fraaije houtsn. hg. 39.5, br. 38.5 dm. Op 1 bl. fol. Bij den Heer Dr. C. Ekama.

Deze plaat is vroeger ten onregte onder N⁰ 5023 op het jaar 1787 geplaatst, doch behoort hier blijkens het bovenschr.

5229 „Dire de la Sirène" etc. Een meermin of sirene, met een Fransche lelie
A op het voorhoofd en een mom in de hand, tracht den Hollandschen leeuw te verlokken; deze ziet haar grimmig aan, een Oranjeboom omklemd houdende; een ander (Engelsch?) leeuwtje komt uit het water met een Oranje-appel in de klaauw, en schijnt den ander aan te moedigen. Uit den boom steekt een zwaard naar een (Franschen) haan en den Aartshertog v. Oostenrijk (?). Geëtst znd. nm. Hg. 12.5, br. 24.5 dm. Onder de plaat een verklaring in het Fransch en Holl. waartusschen eene Machiavellistisch. voorstelling, Hg. 6.5, br. 5.5 dm. Op 1 bl. fol. Bij den Heer Dr. C. Ekama.

Deze prent schijnt mij te zinspelen op de vergeefsche pogingen tot afschudding van het Stadhouderlijk juk, en op de ondersteuning van den Prins door Engeland met troepen.

5237*b* „Camp van Mentz." Dezelfde plaat (?) *Gekleurd.*

5238 „Plan van het Beleg der Stad en Vesting Mentz door de Vereenigde
A „Duitsche Mogendheden." Met „verklaaring" van N⁰ 1—29 naast de plaat. Naar *Schwab* door *J. v. Jagen*, met adres van *E. W. Cramerus Jr.* br. fol.

5244 (**13 Sept.**) „Het kwetzen van Prins Frederik ... bij Werwick" enz.
b Dez. pl. proefdr. vóór den naam van *Forssel.*

5248 Oproeping van het „Corps des Chasseurs tirailleurs nation. Bataves, en
A „garnison à Saint-Denis," onderteekend: „le citoyen Makketros Chef." Oproeping *aux Bataves*, nl. aan de Holl. uitgewekenen in Frankrijk, om zich in dit corps te laten opnemen, en zich te voegen bij „nos braves „frères Français, qui versent leur sang pour réconquérir ce bien précieux, „qui nous appartient," waarna een beroep op den 80jarigen oorlog. De plaats van den *état-major* van dit corps was: Hôtel Massiac, place des Victoires nationales. — Paris, imprimerie de H. J. Janssen, Cloître St. Honoré. Aan het hoofd van dit blad staat: „Au nom de la république „Française et de la loi." plano.

Wijl dit stuk uitgevaardigd is tijdens de Fransche republiek, die eerst van Nov. 1792 dateert, kan dit corps het Légion Batave wel zijn, waarvan Wagenaar, Vervolg XXV, blz. 98, spreekt, en waarover veel in Hist. Schouwtoneel voor 1792 (II, 1, blz. 197 en 241) voorkomt; het is waarschijnlijk uit den tijd van Nov. 1793, toen de Franschen herwaarts trokken.

5250 (**1794.**) Kleederdragten. — Rouwlinten. — Gedenkprent gegeven aan
A hen, die gebruik hadden gemaakt van den ingevoerden rouwdragt met linten. Een steenen zerk, boven met 3reg. versje. Langs de opstaande zijden zijn de 8 soorten van rouwlinten verkleind afgebeeld. Naar *W. Hendriks* door *I. de Wit Jr.* Hg. 23.5, br. 18 dm. 4⁰. *Zeer zeldzaam.*

5261 (**Aug.**) „Schermutzeling tusschen eenige Holl. Militairen" enz. Volgens het leven van Willem George Frederik en Bosscha, Heldendaden te land, III, 48, heeft dit plaats gehad 29 Maart 1793, en behoort deze plaat dus aldaar.

5261 A „Plaat v. d. Positie der Holl. en Eng. oorlogs-schepen en gewapende „vaartuigen ter Rheede van Vlissingen, in Aug. 1794" enz. Achtreg. onderschr. in boekdr. van een unieken afdruk eener onuitgeg. plaat znd. nm. v. grav. Hg. met onderschr. 41, br. 52 dm. br. fol. Present-ex. van den uitgever W. Holtrop te 's Hage in de verzam. van Jhr. Mr. de Jonge, die ook 2 teekeningen in kleuren over hetzelfde onderwerp bezit.

5261 B Chr. Cornelis, matroos, herneemt het schip *De Vriendschap*, door *Kockers* en *Hodges*. 2 sts. fol. Vermeld in auctie atlas Bodel, verk. 3 Nov. 1873. (Catal. N⁰ 1538.)

5267 A Zinneprent op den dood van H. Hooft. — Eene tombe met de buste van H. waarbij het Geloof en de Vrijheid treuren. Onderaan een 2reg. vers: „Aanschouwer! wie gij zijt" enz. Naar en door *Th. Koning*. kl. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5277 A **1794—95.** Verzameling kaarten, behoorende bij het boek: „Kritische „Geschichte der Englischen combinirten Armee. 1794 und 1795."

1. „Ordre de bataille der Engl. combin. Armee im Monath August des Jahrs 1794."
2. „Operations-carte der Kön. Engl., Holl. und Franz. Nord-Armee „für den Feldzug von 1794." Kaart van Braband en Limburg, met afzonderlijk „Plan der Bommelerwaard."
3. „1e Karte zur allgemeinen Uebersicht der Operationen in Holland während „dem Winter von 1794 zu 1795." Kaart van Utrecht en Gelderland.
4. „Operations-Karte der combin. Engl. u. Franz. Nord-Armee für den „Feldzug von 1795."

Vier Kaarten naar *H. P. R. v. Porbeck* door *J. F. Sultzenberg*. br. fol. In omslag.

5278 Aanval door de Franschen op Nijmegen en overtogt over de Waal. — Hierover bestaat een tooneelspel: De overtocht over de Waal, of de republikeinsche gelieven, door P. G. Witsen Geysbeek. Amst. 1795. 8⁰. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877. N⁰ 5896.

5281 Het verlaten van Nijmegen door de Hollandsche militairen enz. — Deze plaat behoort op 16 October, en is niet uit Zillesen, doch uit het leven van Willem George Frederik.

5284 (**7 Nov.**) Intogt der Franschen in Nijmegen. Naar *J. Steyn* door *W. Schultz*. — Deze plaat stelt voor het gevecht bij Vaas-Hertel bij Maastricht op 23 Nov. 1830, en behoort in: Hallo, Bijdragen tot de Omwenteling. Zie op dien datum.

5298 (**1795. 17 Jan.**) Vertrek van Willem V van het Binnenhof enz. Door *M. Brakel*. gr. br. fol. — De originele *teekening* hiervan bij den Heer J. W. Wurfbain.

5298 A „Vertrek van Prins Willem V van Scheveningen, 1795." — Het strand te Scheveningen; links de pink voor den Prins; op den voorgrond de Prins afscheid nemende van zijne vrienden. Fraaije plaat in aquatinta door *J. J(elgerhuis) Rz.* Hg. 19, br. 26.5 dm. br. 4⁰. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer A. Ver Huell, Arnhem.

5299 „Vertrek van den Stadhouder Willem V" enz. Uit: C. Rogge, Tafereel der Omwenteling. 8⁰. — Hierop bestaat een kluchtspel door G. Paape. In: Catal. der Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877. N⁰ 7811.

5302 „Afbeelding van 't Afseylen der Pinken van 't Scheveningse strandt,
A „den 18 Jan. 1795." — Afbeelding van het afzeilen van 7 pinken, de eerste genoemd: *D'Johanna — A. Raat;* aan het strand vele menschen. Zonder naam v. grav. br. 4°. *Hoogst zeldzaam.*

5307 Zinneprent op het verjagen van het Prinselijk huis. — Een gewapend
A Bataaf, vertredende het dwangjuk en de kluisters, staat aan een zeestrand. Uit den Hemel daalt op hem een lichtstraal: *Mijn wil;* op den achtergrond regts een veldtent met vaandel *Vrijheid.* Links vliegt de Oranjeklant, door den bliksem en het zwaard der Geregtigheid achterhaald; voorts een in vlammen staande burgt. — Onder de plaat een 8reg. Holl. vers: *Zie hier de almagt Gods.* Naar *P. Remmers* door *Barbier.* Hg. 10, br. 16.5 dm. br. 4°. *Zeer zeldzaam.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5309 „Sans-Culottes feeding Europe with the bread of liberty." — Geestige
A voorstelling, hoe de Franschen iedere natie de vrijheid (als brood) met de wapenen opdrongen. Bovenaan een dikbuikige Hollander, wien een Sansculot het brood op de bajonet in den gapenden mond steekt, terwijl een ander zijne zakken ledigt, en een derde hem de vrijheidsmuts opzet; daarnaast andere voorstellingen van *Savoy, John Bull, Germany & Prussia* and *Italy* (Paus). Met bovenst. inschrift op een steen. Eng. grav. znd. nm. in den trant van *Gillray,* met adres van *H. Humphrey* 1793, te Londen. Hg. 30, br. 37 dm. br. fol. *Gekleurd.* In Coll. A. G. de Visser.

5310 Anonieme oorspronkelijke proclamatie, aangeplakt te Amsterdam, vóór
A de verandering van bestuur, de burgers uitnoodigende om het stadhouderlijke juk af te schudden en zich te wapenen voor de aankomst der Franschen. (Wagenaar, Verv. XXVIII, 142, 43.) Beginnende: „Burgers van „Amsteldam, het gewigtig tijdstip nadert met rasse schreeden" enz. Boekdr. 1 bl. plano. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer A. J. Nijland.

5316 Intogt der Franschen binnen Amsterdam. Gezigt op den Dam, met on-
A derschr.: „Entrée dans Amsterdam." Dess. par *Gudin,* gravé à l'eau-forte par *Couché fils,* terminé par *Bovinet.* kl. br. 4°. Uit een boek. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5348 (**Febr.**) „Afbeelding v. d. moedwil gepleegd aan de graftombe v. Anna, „gravin v. Solms." — Is uit: v. d. Aa, Geschied.

5353 (**Maart.**) Inwijding van den vrijheidsboom te Amsterdam. Gezigt op
A den Dam. Links het Paleis, in het verschiet de Kerk en Nieuwendijk. *Schetsteekening* in O. I. inkt door *J. E. Grave.* Hg. 16.5, br. 19 dm. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

5360 Afbeelding van den Vrijheidsboom op den Dam. Door *C. Brouwer.* 8°.
A Uit een boek. Bij den Heer J. N. Scheltema.

5395 (**16 Mei.**) „Alliantie tusschen de Fransche en Bataafsche Republiken."
A Slecht gegrav. plaatje in omtr., znd. nm., met bovenst. 1reg. gegrav. onderschr., voorstellende de Ned. maagd de hand reikende aan een Franschman en zeggende: „Vriend gij zijt mijn verlosser," terwijl beide *binnen* den Holl. tuin staan, die door een haan en leeuw verdedigd worden. Hg. 16, br. 21.5 dm. br. 4°. *Gekleurd. Zeer zeldzaam.* Bij den Heer A. J. Nijland.

5395 „Alliantie der Fransche en Bataafsche Republieken." — Origineel (?)
B aanplakbillet van het tractaat van alliantie, „geteekend des nagts van „17 Mey 1795." 1 bl. fol. Welligt een bijvoegsel tot deze of gene Courant. In Coll. A. G. de Visser.

5396 „Gedenkstuk op het sluiten der alliantie" enz. — Deze plaat is in 1801 op nieuw met eenige verandering gebruikt voor de vredespreliminairen te Londen, 1 Oct. Zie Supplem. N⁰ 5609.

5396 Zinneprent op de alliantie met Frankrijk. — De Nederl. maagd met
A vrijheidshoed enz. geeft de hand aan een Fransch krijgsman, die haar wijst op een altaar met brandend hart en opschrift: „Een hart voor 't vader„land." Links de Holl. leeuw met zwaard en pijlen; regts de Gallische haan met zwaard; rondom de Holl. tuin. Met onderschr.: „Alliantie „tusschen de Fransche en Bataafsche Republiken." Znd. eenigen nm. Hg. 14¾, br. 22 dm. br. 4⁰. *Gekleurd.* Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5412 (**19 Junij.**) Illuminatiën bij het vrijheidsfeest te Amsterdam. — Veer-
A tien plaatjes, gen⁰ bovenaan regts I—XIV; ieder met met 1reg. onderschr. in gewone lett., waarvan I—XIII de decoratiën en XIV het verbranden op den Dam voor het Stadhuis van de acten der burgem. waardigheden op 19 Junij voorstelt. Ieder plaatje hg. of br. 12⁰. In: De verbonden Republikeinen of Alliantie-Almanach voor 1796. Amst., Briet en v. Kesteren. 12⁰. Bij den Heer A. H. Büchler.

5418 „Afbeelding der decoratie op de Noorder- en Nieuwmarkt" enz. Hierbij behoort nog eene van het Kadijksplein.

5428 „Fransche broederschap." Van deze plaat bestaan ook varianten met het getal „8 miljoen" op de beurs enz.

5428 „Bataafsche Revolutie en Alliantiespel." Ganzenbord met 72 nummers,
A in het midden de Vrijheidsboom op den Dam. Onder de plaat eene uitlegging in 3 kol. met adres: Te Amst. bij de meeste patriotsche boekverkoopers. 1 bl. fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

5445 (**14 Oct.**) „De gewezen Raadpensionaris L. P. v. d. Spieghel op de „Gevangenpoort" enz. Is uit: C. Rogge, Geschied. der omwent.

5464 Vrijheidsplein te Utrecht. — Het exempl. van Mr. S. v. Gijn is bovenaan gemerkt: „Nederl. Mercurius Oct. 1796."

5469 (**1796. Dec.**) Kennisgeving van Commissarissen van wijk 33 te Amst.,
A dat zij met goedkeuring van den Raad op 22 en 23 Dec. 1796 eene collecte zullen houden voor de arme wijkgenooten. 1 bl. boekdruk. 4⁰.

5470 (**1797. Febr.**) Oproepings-billet van de commissie tot oproeping der
A grondvergaderingen voor het Provintiaal Bestuur aan alle stemgerechtigde ingezetenen van Amsterdam, om te komen stemmen voor de voorloopige continuatie van het Provinciaal Bestuur tot aan de invoering der Constitutie. 1 bl. boekdr. 4⁰. Hierbij een gedrukt rooster der grondvergaderingen. Lett. A. A. Y, te Amsterdam, dd. 28 Januarij 1797.

5484 (**11 Oct.**) Slag bij Kamperduin. — L'amiral de Winter rendant son
A „épée a l'amiral Duncan." Zw. kst. naar *Jb. Singleton* door *I. Daniell.* gr. br. fol. Vermeld in Catal. auctie de Visser, 31 Jan. 1866.

5487 Zinnepr. ter eere van Admir. J. W. de Winter. — Een vierkant pedestal
A met 8reg. Holl. vers: „Dees Eerzuil" enz., en waarop de Nederl. maagd

met vrijheidshoed en vele vlaggen en wapenen. Fraaije *teekening* in kleuren door *J. A. D. B.* Hg. 37, br. 26.5 dm. fol.

5487 B Zinnepr. ter eere van L. W. v. Rossum, Kapt. ter Zee, gesneuveld in den strijd bij Kamperduin, 11 Oct. 1797. (de Jonge, Nederl. zeewezen. VI, 2. 211.) — Een vierkant piedestal met 8reg. vers: „Den zilten oceaan" enz. en waarop een ronde kolom met lijkurn en vele attributen van krijgswezen en zeevaart. Fraaije *teekening* in kleuren door *J. A. D. B.* Hg. en br. als voorg. fol. N⁰. 5487 A en B in de verzam. van Jhr. Mr. de Jonge.

5488 A „Aan de Bataafsche oorlogsmagt bij den aanval op Engeland." Gedicht van Pieter Vreede. Daarnaast eene spottende omzetting van dit gedicht: „Aan de Bataafsche oorlogsmagt bij desselfs terugkomst van de vloot," geteekend „Paulus Oorlog." 1 vel boekdr. fol.

5491 A **1798.** Vlot van St. Malo. — Als bijdrage tot de kennis van het ontstaan dezer afbeeldingen diene, dat bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht eene Eng. aquatintaplaat in kleuren van dit vlot is, met onderschr. in boekdr.: „A new machine to cover the landing of the French on their „intended invasion of England. Engraved after the original drawing made „by a French prisoner of war" etc. 29 Jan. 1798. br. fol.

5508 A Gevangenneming van S. J. van Langen op den stoep van zijn huis door eenige gewapenden; in de deur zijne vrouw en zijn zoontje. (Wagenaar Verv. XL, 23). Proefdruk voor alle letter. 8⁰. Uit ?

5512 A (**1799. 6 Jan.**) Dood van Prins Frederik te Padua. — Afbeelding van het ter zijner eere opgerigt monument door Ant. Canova in de kerk te Padua. — Eene treurende vrouw met ooijevaar zit bij een opgehangen zwaard en schild, get. „Frid. Wilhelmo D'Orange." Met 4reg. Ital. onderschr. Door *Gio. Balestra.* gr. fol. *Zeer zeldz.* Op de Koninkl. Bibliotheek te 's Hage.

5512 B Zinneprent op den dood van Prins Frederik te Padua. — Eene graftombe met 's Prinsen portret in ovaal, waaronder een vers in 8 reg.: „Geen „grafschrift op dees zerk" enz. door *B. W. J.* Ter weerszijden Justitia en Mars treurende. Vrij goede gravure znd. eenigen nm. Hg. 25, br. 17.5 dm. kl. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5512 C Zinneb. als voren. — De Prins te paard enz. als standbeeld, op een voetstuk met eene voorstelling van de Parcen. Gekleurde *teekening* znd. nm. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn. Vergelijk N⁰ 6055.

5518 A Instorting van den toren der abdijkerk te Egmond. „Kerk en ruine te „Egmond-binnen" (Junij 1798), en „Ruine na de instorting der spits „te Egmond-binnen" (19 Jan. 1799). Twee gravures naar *H. v. Brussel* door *H. Schwegman.* br. fol. Gem. I en II. Uit een boek.

5525 A (**27 Aug.—6 Dec.**) Expeditie in Noordholland. — Andere Holl. proclamatie van den Erfprins van Oranje, beginnende: „Waarde landgenoo- „ten, het lang gewenschte oogenblik" enz. Gedagt.: „in het Paleys van „Hampton-Court" 28 Julij 1789. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

5528 *b* (6) Aftogt der Engelschen en Russen van den Helder. Oorspronkelijke *teekening* in O. I. inkt door *D. Langendijk.* Hg. 22, br. 37 dm. In Mus. Teyler.

5529 Engelsch-Russische inval. — Serie van 6 (ongen⁰) platen hierover. br.
c 12⁰. — De oorspronkelijke *teekeningen* in O. I. inkt hiervoor bij den Heer A. J. Nijland.

5539 „Allied powers unbooting Egalité." — Spotprent op Napoleons nederla-
A gen in Egypte en de landing der Engelschen. — Napoleon wordt van achteren vastgehouden door een Eng. matroos, een Turk heeft hem bij den neus, een Rus trekt hem een laars *Italy* uit, terwijl een Hollander, liggende op een papier: *Secret expedition*, onder zijne voeten een platte kaas wegfutselt. Door *J. Gillray. Publ. Sept.* 1799 *by H. Humphrey. St. Jamesstr.* br. fol. *Gekleurd.*

5551 (**27 Sept.**) Inwijding van de „Kerk der Nieuwe Joodse gemeente te
A Amst." in de Rapenburgstr. Plaatje znd. nm. br. 12⁰ In: Schets d. stichting v. eene nieuwe Joodsche Gemeente met zinspr.: De Regtvaardige gemeente binnen Amst. In: Kronyk v. de Landing der Engelschen en Russen Armee, of Almanach v. 1800. — Het verhaal, waarom deze nieuwe kerk werd ingewijd, beslaat blz. 75—86 van den almanak. Bij den Heer A. H. Büchler.

5555 (**6 Oct.**) „Slag bij Castricum. — Wreedheden der Russen te Schoorl."
A Twee plaatjes. br. 12⁰ in: Kronijk v. de landing der Engelschen en Russen Armee, of Almanach v. 1800.

5555 Slag bij Castricum? — In het midden en links eenige hoofdofficieren
B met hun staf op eene hoogte; regts infanterie en caissons enz. op een lager terrein; in den voorgrond een gebroken voorwagen, benevens een huzaar te paard met 2 handpaarden; in het verschiet vlugtende Russen. Naar *J. Kuyper* door *R. Vinkeles.* De voorstelling is hg. $14^1/_2$, br. $21^1/_4$ dm. Proefdr. znd. onderschr. br. 4⁰. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5559 (**29 Nov.**) Aftogt van het Russisch-Engelsche leger uit Noord-Holland.
A Groote uitvoerige voorstelling; links de vloot, waarop het leger ingescheept wordt; in het midden vertrekkende troepen, regts een herberg: het Wapen van Haarlem, en officieren die bagage inpakken, waarbij waarschijnlijk portretten. Fraaije, gelijktijdige *teekening* in O. I. inkt znd. nm. Hg. 47, br. 59 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

5567 Zinneprent op de afgeloopen achttiende eeuw. — Van deze plaat is een variant zonder jaartal 1807, opdragt en wapen van Hultman bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5575 Zinneprent op de Lutherschen. — Eene toog, waaronder een med., voor-
A stellende Luther te Worms, en regts en links de 2 Luth. kerken op het Singel; bovenaan het portret van J. Huss, ter weerszijden 3 kleine voorstellingen van doop, avondmaal enz. Naar *C. v. Waardt* door *C. Bogerts*, met adres van *Banse en Numan.* fol. Bij den Heer A. v. Stolk.

5575 Zinneprent voor de Ned. Hervormden of op de Dordtsche Synode. —
B Zie N⁰ 6129.

5576* (**1800.**) Vergaderzaal van *Christo Sacrum* enz. Deze plaat is uit: Geschied. der Christel. Kerk in Nederland in tafereelen, door W. Moll en B. ter Haar. Dl. II.

5580 „Afbeeldingen van de kleeding, zeden en gewoonten in de Bataafsche „republiek, met den aanvang der 19e eeuw. Bij E. Maaskamp te Amster„dam (1803—7)." 5 Cahiers met 20 pl. gr. 4⁰,

Sedert het N⁰ 5580 beschreven en de beschrijving gedrukt was, heb ik een ex. in aflev. van de 1e uitgave verkregen. De titel hierboven afgedrukt (in Holl. en Fransch) is er òf dadelijk òf vóór 1806 bijgegeven, wijl daarop nog staat: Bataafsche Republiek. Ze ligt los in eene der aflev. Deze 1e uitgave nu biedt nog de volgende veranderingen, behalve die welke reeds bij de beschrijving van het N⁰ opgegeven zijn.

De titelprent heeft het jaar 1805, en op het kunstboek, dat naast de Teekenkunst staat, is de Holl. leeuw afgebeeld. In de latere uitgave (met den tekst van 1829) is de leeuw in het wapen van het Koningrijk Holland veranderd, hetgeen eene collectieve uitgave der 5 cahiers in 1811 (welken datum de platen later dragen) waarschijnlijk maakt.

Alle platen dragen in dezen 1en druk een jaartal, hetwelk vrij wel overeenkomt met de belofte, in het begin gegeven, om iedere 3 maand eene aflev. in het licht te zenden. Plaat 1—5 heeft 1803, — pl. 4—12 en 15: 1804, — pl. 13, 14, 16 en titelpl.: 1805, — pl. 17—20: 1807, waarmede dit werk compleet was. Voorts hebben pl. 2—20 het adres: London, Conaghi. Het werk is dus tusschen 1803 en 1807 compleet verschenen.

De titel op blz. 44 van dl. III genoemd: „Kleederdragten van de „kleedingen ... in de Noordelijke Provinciën" enz. heeft dus alleen betrekking op de uitgave van 1829.

5577 A Opgave van de „Generale sterkte der Bataafsche Armee, zooals zich de„zelve bevonden heeft in 1800." 1 bl. boekdr. kl. fol. Uit: Van Woensels Lantaarn 1804.

5580 A a De in het (onder N⁰ 5580 beschreven) werk van Maaskamp voorkomende afbeeldingen van kleederdragten zijn op kleinere schaal gekopieerd in: Reis door Holland in 1806—12. Naar het Fransch. Amst. E. Maaskamp. 3 dln. 8⁰; nl. in dl. 1: tegenover blz. 82, 88, 122, 136, 150, 152, 234, 236 — in dl. 2: tegenover blz. 90, 146, 158, 166, 174 — in dl. 3: tegenover blz. 46, 60, 198, 236, 248, 254 en 284. De overige platen in dit werk zijn alle afbeeldingen van praalgraven en standbeelden en gezigten van steden en buitenplaatsen. De platen der kleederdragten zijn bijna allen in kleurendruk door *L. Portman*; al de overigen in aquatinta naar *Michaelis* of *Milatz*, met of zonder naam van graveur. Hg. en br. 8⁰.

Bij de 3 dln. van bovengenoemde reis behoort nog een veel later uitgekomen en *zeer zeldzaam* vierde deel, onder den titel: Reis door België in 1814 en 1815. 2e druk. Amst. E. Maaskamp 1815. 8⁰. — Behalve eenige afbeeldingen van gebouwen en plattegronden bevat dit deel slechts 2 platen van kleederdragten, tegenover blz. 164 en 165, nl.: Burgervrouw van Brussel met hare dienstmeid, en: Boerinnen uit den omtrek van Brussel, naar de markt gaande. Naar *C. Coene* door *W. v. Senus.*

b Tien der afbeeldingen uit de Reis door Holland, ongekleurd, op 2 bladen gedrukt. kl. fol. *Proefdr. v. a. l.*

5581 Kleederdragten, uit: J. le Francq v. Berkhey. Zinspelende gedigjes op de geestige prentjes van P. de Mare enz. — Dit werk is in 1793 te

Amst. in 8° herdrukt; het bevat 32 etsjes, waarvan de eerste gen° 1—30, de 2 laatste ongen° zijn. Het geheele werk is thans in deze verzam.

5588 Zeden. — Volgens de beschrijving van den Heer J. H. Scheffer in: Roterodamum illustr. (IV, blz. 157, N° 1507 en 1508) zouden deze 2 platen volkstypen uit Rotterdam voorstellen en door *Christ. Meyer* gegrav. zijn. De 2e heeft betrekking op Schout Schoor en de Molenaar, houder van een publiek huis.

5593 Nieuwjaars- en Kermisprenten van Amsterdam van 1796—1808. 4 Sts.
A plano.

a 1796. „Karmans Kermiswensch." Wijk 36. Houtsn.: De Dam met het Paleis. Door *H. Numan.* Bij *Erve Wed. J. v. Egmont* op de Reguliers-Breestraat.

b 1801. Nieuwjaarscourant der courantombrengers. — Houtsn.: Negen afbeeldingen der kerken en torens van Amst. Op 3 langw. platen aaneengedrukt. Door *H. Numan.* Bij *B. v. Weegel,* in de Nieuwe Hoogstraat op den hoek van de Zanddwarsstraat.

c 1802. „Karmans Kermiswensch." Wijk 32. Houtsn.: Gezigt in een straat; bovenaan het stadswapen met J. B. Bij *J. Brand,* in de Eerste Bloemdwarsstraat.

d 1808. Nieuwjaarswensch der courantombrengers. Dez. houtsn. als op *b.* Bij *D. Termeulen,* in de Nieuwe Hoogstraat op den hoek van de Zanddwarsstraat.

5609 (**1801. 1 Oct.**) „Gedenkstuk op de Prelimenaire Vreede tusschen de „Fransche republiek en Grootbrittanje" enz. — Deze plaat heeft in 1795 reeds gediend voor zinneprent op de alliantie met Frankrijk (N° 5396). De voorstelling is onveranderd gebleven, doch het 6reg. gegrav. onderschrift door een 3reg. vervangen en het randwerk om de *plaat* van onderen gegraveerd om de *voorstelling.*

5611 (**1802. 27 Mrt.**) Vrede van Amiens. — Hierover bestaat een kluchtspel: Mars in boeijen, door P. 't Hoen. Amst. 1802. 8°. In: Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. 1877. N° 4995, benevens een landspel door A. Fokke Sz., in denz. Catal. N° 7885.

5620 *Vrede.* — Dez. voorstelling; fraaije oorspronkel. *teekening* met zw. krijt
f door *J. Kuyper* voor de voorg. plaat. gr. fol.

5639 (**1804. 18 Mei.**) Napoleon I keizer van Frankrijk. — „Den Corsikaanse
A „eed op. het velt van Mars." — Napoleon staande in krooningsornaat, terwijl de duivel hem door den mantel kijkt, legt den eed af op den *Troon van het Meiveld,* terwijl Genl. van Damme met zijn brandmerk T P, Cambacères, Jerôme, Joseph en Lucien Bonaparte hem toejuichen. Met vele Holl. inschriften. *Teekening* in kleuren door *W. Esser* 1815. br. fol. Niet in plaat.

5640 (**5 Julij.**) Mislukte luchtreis van A. Hopman. — „Portret van Abr.
A „Hopman, alias Fopman, wijl hij de menschen menig keer misleidde bij „zijne opstijgingen, doch eindelijk slaagde." Zie Konst- en Letterbode 1804, Dl. II. blz. 32; en Vaderl. Letteroefeningen 1804. Mengelwerk II, blz. 610. — Borstb. links, blootshoofds, in gewone kleeding, in ov. Onafgemaakte proefdr. door *J. Bemme* te Rotterd. kl. fol. — Er bestaat vol-

gene eene aanteek. van Mr. Dam v. Noordeloos nog een ander portret van hem, staande aan eene tafel, den regterarm in zijn jas, overigens de physionomie gelijk aan de vorige. „Hij was een werktuigkundige, een „man vol plannen. Mij heugt nog het door hem laten opgaan van tijgers „en andere beesten in den vorm van ballons."

5617 (**Nov.**) Gezigt van Lommerlust en het Rieten Kluisje van Mevr. Bekker in Beverwijk. — Dit huis Lommerlust was niet de pastorij te Beverwijk, maar een later aangekocht huis. Tijdens de regering van Willem I was het de verblijfplaats der krankzinnigen in de prov. N.-Holland, voor wie later Meerenberg gesticht is. Het huis werd in 1839 met een bijna 2 bunders grooten tuin aan de R. K. gemeente te Beverwijk verkocht, en is thans (in geheel onveranderden staat) de pastorie voor de in 1840 daar vlak naast gebouwde, groote R. K. kerk. Het „Rieten Kluisje" waarin de beroemde schrijfsters hare werken schreven, is nog in geheel denzelfden toestand als op de plaat, gelijk mij bij een bezoek en naauwk. vergelijking met de plaat in Aug. 1879 gebleken is.

5651 (**1805. 18 Julij.**) „De Vice-Adm. Verhuell aan het hoofd der Linie
A „van de Bataafsche flotille, forceert het omzeilen van kaap Grinez." (De Jonge, Zeewezen, VI, 2, blz. 527, 28.) Links de Bataafsche vloot, regts het Holl. admiraalschip op de Eng. vloot vurende. Lith. door *Q. M. R. Ver-Huell* bij *Mieling*. br. fol. In de verzam. van Jhr. Mr. de Jonge.

5666 (**1806. 9 Apr.**) Zinneprent op den dood van Prins Willem V. —
A Gezigt in een grooten tempel met de borstb. der laatste Oranjevorsten en voorstellingen uit hun leven. Links een graftombe voor Prins Frederik, overl. te Padua, regts een voor Prins Willem V, met hun beider portretten in med.; in het midden een standbeeld van Willem V. Aquatinta naar *J. Jelgerhuis* door *J. A. Langendijk* bij *H. Vermeulen* te Amst. 1810. Proefdr. vóór het onderschr. Hg. 36, br. 44 dm. br. fol. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Gravenhage.

5681 (**1 Aug.**) „Overbrengen der zegeteekenen" enz. — Het bij dezen optogt gebruikte vaandel berust nog op het Paleis op den Dam te Amst.

5685 (**1807. 12 Jan.**) Ramp van Leiden. — Onder de hier genoemde seriën zijn abusief vermeld 2 platen in aquatinta. Proefdr. (door *L. Portman?*) Hiervan thans de letterdrukken verkregen hebbende, die onder N⁰ 5691*b* en 5703*b* beschreven zullen worden, kan ik melden, dat ze naar *F. A. Milatz* door *F. Dieterich* gegrav. zijn.

5691 Ramp van Leiden. — Dez. plaat, letterdruk met 4reg. Holl. onderschr.
b Naar *F. A. Milatz* door *F. Dieterich*, met adres van *E. Maaskamp*. br. fol. Pendant van N⁰ 5703 *b*.

5695 „Het springen van het schip met buskruid te Leiden." — Dez. voor-
A stelling als van N⁰ 5695, fraaije oorspronkelijke *teekening* in O. I. inkt door *P. G. v. Os*. br. fol.

5698,99 Afbeelding van de Ruine te Leiden dadelijk na de ramp, en gezigt bij avond met Koning Lodewijk. — De fraaije, oorspronkelijke *teekeningen* in kleuren door *J. W. Pieneman* voor deze 2 platen berusten thans mede in deze verzam.

5703 Ramp van Leiden. — Dez. plaat, letterdruk met 3reg. Holl. onderschr.
b Naar *F. A. Milatz* door *F. Dieterich*, met adres van *E. Maaskamp*. br. fol. Pendant van N⁰ 5691 *b*.

5707 Afbeelding der ruinen op de Noordzijde van de Nieuwesteegsbrug tot
A de Saaihal. — Dez. voorstelling als N⁰ 5707, fraaije oorspronkelijke *teekening* in O. I. inkt door *P. G. v. Os*. br. fol.

5725 Ramp van Leiden. — De hier ontbrekende 4e plaat van *J. Bemme* stelt voor: het Rapenburg op het oogenblik vóór de losbarsting ziende van de Koepoortsgracht naar de Saaihal, en berust bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5750 (**1808. 2 Sept.**) Harddraverij te Leeuwarden. — Dez. plaat, *gekleurde*
b proefdr. vóór alle lett. Thans ook in mijne verzam.

5760 (**1809. 30 Jan.**) „'t Doorbreeken van de Lingendijk bij Kedichem." —
c Dez. voorstelling. Oorspronkelijke *teekening* in O. I. inkt door *J. A. Langendijk* voor de voorg. plaat. br. fol.

5761 „'t Bezwijken der kisting op de Kortendijk te Gorinchem" enz. — An-
b dere voorstelling van dit voorval. *Teekening* in O. I. inkt door *J. A. Langendijk* ad vivum. br. fol.

5767 (**Jan.**) „Het stoppen der doorbraak in den dijk Oosterhoud bij Nijme-
A „gen door 7 à 800 man in Louwmaand 1809." Geteekend en gegrav. door *J. G. Visser* bij *S. Numan*. Hg. 26, br. 33 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

Deze voorstelling is later gebruikt voor de doorbraak te Durgerdam in 1825. Zie Dl. III, N⁰ 6238.

5772 (**13 Aug.**) Bombardement van Vlissingen van de zeezijde door de Eng.
A vloot, met het Eng. admiraalschip regts op den voorgrond, Vlissingen in het verschiet. Fraaije *teekening* in kleuren door *J. A. Langendijk Dzn.* Hg. 24, br. 31 dm. br. fol. In de verzam. van Jhr. Mr. de Jonge.

5803 (**1811.**) Zinnepr. op het letterkundig Genootschap *Tot nut en beschaving*
A te Amsterdam, opgerigt den 3 Dec. 1807. Regts een Muzentempel, links een Apollobeeld; in het midden reikt Minerva uit den hemel eene rol aan eene jonge vrouw (Beschaving?), terwijl geniussen de naamrol der oprigters van het Genootschap vertoonen. *Teekening* in sepia door *A. Vinkeles*. Hg. 46, br. 33 dm. Bij den Heer A. J. Nijland.

5812 (**1813. 4 Apr.**) Keizerlijke decreeten van 4 en 5 April 1813 tot op-
A rigting en vaststelling van 4 regimenten van *gardes d'honneur*, ter sterkte van 10000 man. Boekdr. 1 bl. plano. *Hoogst zeldzaam*. Bij den Heer A. J. Nijland.

5818 (**14 Nov.**) „Elf heit de klok —; elf." — Spotprent op Talleyrand, die
A met een stok op schouder, waaraan 3 lantaarns hangen, bij een liggenden ezel staat, get.: „Aanspraak Parijs den 14 Nov. 1813. Vous éts (sic) un „inposteur". *Teekening* in kleuren met bovenst. onderschr. door *W. Esser*. gr. 4⁰. Niet in plaat.

Noch bij Thiers, noch bij eenig schrijver van het leven van Napoleon is iets over eene aanspraak te vinden, die op dien dag gehouden is.

5854 (**24, 25 Nov.**) Moord en plundering der Franschen binnen Woerden.
A Pl. 6. Mishandeling van den R. C. Priester enz. — Dez. voorstelling, doch niet in omtrek met hetz. onderschrift. Naar *J. W. Pieneman* door *A. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Engelberts Gerrits, Schoonheden?

5876 (30 Nov.) Ontvangst v. d. Prins te 's Gravenhage. — Is uit: Witsen Geysbeek en Eng. Gerrits, Schoonheden uit de Nederl. Geschied. Dl. 8.

5888 Spotprent op Napoleon's val. — Een balans door eene hand uit den
A Hoogen vastgehouden, waarop aan de eene kant *Europa* met een vredekaart, en aan de andere een label, get.: *Eendragt der volkeren*, waardoor Napoleon er af valt. Goede grav. znd. nm. get. in HS. *v. d. Wart inv. et fec.* 4⁰. *Gekleurd.* Op de Koninkl. Bibl. te 's Hage.

5890 Zinneprent op hetz. — „De oude Hollanders herleeven weeder." Een
A tuin met den Nederl. leeuw, get.: „Ik laat mijn niet dreigen" en oranjeboom, waarboven de Faam en het Alziend Oog, wordt bewaakt door 2 Nederl. krijgslieden. Met bovenst. 1reg. gegrav. onderschr. Naar en door *W. Esser* met diens adres te 's Gravenhage. kl. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Gravenhage.

5897 Vier gekleurde spotprenten op de omwenteling in Holland, in Frankrijk
A vervaardigd. Met de volgende op- of onderschriften:

(1) „Aux armes, courage mon ami, levés vous en masse."

(2) „Capitaine en revue, ah qu'il est bon l'observateur."

(3) „Respect aux traités, obéissés aux ordres, aidés votre Gouvernement."

(4) „Faites façe à vos ennemis, avancés avec courage, veillés avec soin."

Aldus beschreven in: Catal. Atlas v. Voorst.

5900 „De val des Corsikaans." — Spotpr. op Napoleon. Een tafeltje waarbij
A Atlas, die den wereldbol draagt, neergehurkt zit en Napoleon op een ladder staat, die doorbreekt; van boven brengt een genius den olijftak des vredes aan. Met bovenst. opschr. en onderaan een 8reg. Holl. vers: „Hij, die, als Ikarus" enz. get. *A. K.* Znd. nm. v. grav. kl. 8⁰. Bij den Heer A. J. Bakhuijzen te 's Gravenhage.

5902 „De nagtmerri berijd Napoleon" enz. — Dez. voorstelling, oorspronke-
b lijke *teekening* in kleuren voor de voorg. plaat. (Door *W. Esser.*) fol.

5912 „De Rot is in de Val." — Dez. voorstelling, oorspronkelijke *teekening*
b in kleuren voor de voorg. plaat. (Door *W. Esser.*) fol.

5917 Spotprent op Devilliers-Duterrage, Direct.-Gen. v. Politie, of de Römer, Inspect. der drukkerijen? — Deze plaat heeft op geen der beide personen betrekking, doch op C. A. v. Ray, zoon van een Duitschen Baron en een slecht befaamde dame, *Mie Paardenkop* geheeten, waarop ook doelt de paardenkop op de drukpers.

Deze prent heeft boven de voorstelling een 4reg. versje, beginnende: „Ra... Ra eens, menschen! wie is dat" enz. Van Ray was Inspecteur der drukzaken onder het Fransch Bewind te Amst., 1811 en 12, en is in groote armoede in 1842 overleden. Volgens de aanteekening van J. Jelgerhuis Rz., op de keerzijde van het ex. op Teyler Museum waren de houtgraveur en dichter van dit paskwil toen bekend O(rloff?) en W(alree?)

5922 „De geheime bijeenkomst van het Ras." — Spotprent op Napoleon en
A zijne broeders. In een vertrek, welks deur door een duivel op schildwacht bewaakt wordt, zitten de 4 broeders en Lucifer aan eene tafel te eten en te drinken. Met vele Holl. inschriften, doelende op de beloften en eeden der gebroeders Bonaparte. *Teekening* in kleuren door *W. Esser.* gr. br. 4⁰. Niet in plaat.

5923 A Spotprent op het verjagen van Jozef Bonaparte en op de nederlagen der Franschen in Spanje. Gezigt in een stierencircus, get.: Theatre de l'Europe, met de vorsten van Europa, den Paus, en den Dey v. Algiers als toeschouwers. In den circus vertreedt de Spaansche stier Jos. Bonaparte en bep..t hem, terwijl hij Napoleon met gebroken zwaard omhoog werpt. Regts liggen de gewonde *Dutch, Prussian* en *Danish bulls*, die om hulp roepen. Met onderschr.: „The Spanish bull fight" enz. Naar en door *J. Gillray* bij *H. Humphrey* 11 Junij 1808. br. fol. *Gekleurd.*

5923 B Spotprent als voren. Een Spanjaard, gewapend met een Toledokling, den mijter van St. Petrus op het hoofd enz., strijdt tegen het 7hoofdige beest der Openbaring en hakt een zijner koppen (Napoleon) af, terwijl de kronen van Frankrijk en Spanje door eene vrouw *Hope* opgevangen worden. Met vele Eng. inschriften en onderschr.: „The beast as described in the revelations" etc. Door *G. S. Farnham* 1808 met adres van *R. Ackerman* 22 Julij 1808. br. fol. *Gekleurd.* Deze plaat wordt vermeld, omdat een der 7 koppen *Holland* get. is, en, hoewel zij op gebeurtenissen van 1808 betrekking heeft, geplaatst achter N° 5923.

5923 C Spotprent als voren. Links 6 vorsten, van wie één, Napoleon, staande, de overigen: Pruissen, Holland, Beijeren, Saksen en Wurtemberg, zijn gevallen; boven in de lucht zweeft de vrijheid en ontneemt aan *King Joe* den kroon. Met Eng. onderschr. uit de Openb. 17 : 10. Znd. nm. met adres van *R. Ackerman.* br. fol. *Gekleurd.*

5923 D Spotprent als voren. Political quadrille — the game up." — Twee speeltafels, waarom de vorsten van Engeland, Rusland, Pruissen, Oostenrijk, benevens een Hollander en de Paus gezeten zijn, terwijl de Spanjaard met Napoleon handgemeen is, die den Paus omvergeworpen (d. i. gevangen gehouden) had. De andere maken zich gereed den Spanjaard bij te staan of te ontkomen. Met vele Eng. inschriften, doch znd. eenigen nm. of adres. br. fol. *Gekleurd.*

5924 A Spotprent als voren. — Napoleon wordt in een glazen bol met retorten uitgekookt, boven een groote stookketel: *German stove,* die door een Brit van kolen voorzien en door een Hollander met blaasbalg aangestookt wordt. Om hem heen staan de vijandige vorsten, hem bespottende of middelen ten verderf aanvoerende. Met Eng. inschriften en onderschr.: „Political chemist and German retorts". etc. Znd. nm. met adres van *R. Ackermann.* br. fol. *Gekleurd.*

5924 B Spotprent als voren. — Napoleon wordt door de Europesche vorsten, en een Hollander in een groote deken op en neer geworpen. Met onderschr.: „Friends & foes — Up he goes" etc. Znd. nm. met adres van *R. Ackermann.* Dec. 1813. br. fol. *Gekleurd.*

5927 A Spotprent op Napoleon. „Scene in a pantomime to be performed at the „theatre royal Paris." — Napoleon als harlekijn vliegt door een schilderij „*Louis le bien aimé,*" terwijl hij door een Kozakkenlans gestoken en door den Koning van Wurtemberg als *Clown,* een Hollander en een Pruis beschoten wordt. Met 3reg. Eng. onderschr. Znd. nm. met adres van *R. Ackermann.* br. fol. *Gekleurd.*

N° 5923A—D, 5924A en B en 5927A zijn alle bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

5955 (**1814. 4 Mei.**) Vertrek van Napoleon naar Elba. — „Den aftogt van
A „den Menschen Beul Napoleon uyt Frankrijk." Slecht geteekende spotprent, voorstellende Napoleon in een koperen kooi, gedragen door 2 matrozen; achter hem in optogt zijn dienaar, de keizerin en 4 verminkte veldheeren, die met marmotjes, triangel, draaiorgel enz. hun brood verdienen; op den achtergrond op een heuvel een tent met de Vereen. mogendheden; links Eng. transportschepen. *Teekening* in kleuren. (Door *W. Esser.*) br. fol. — Van de plaat hiernaar vervaardigd heb ik eens eene verklaring in boekdruk gezien.

5955 Spotprent als voren. — „Den aftogt van den Menschen Beul Napoleon
B „met zijne monsters naar het helsche rijk." — Napoleon zit met gebonden handen en gegeeseld door eene vrouw op een wagen, rustende op schepraden; de wagen wordt gemend door den duivel, zittende op doodsbeenderen, en getrokken door zijne 4 broeders en voorafgegaan door Ney in havelooze kleeding en een zwijn; achter den wagen volgen 4 veldheeren: v. Damme, Davoust, Marmont enz. In het verschiet 4 vaandrigs van Rusland, Pruissen, Nederland en Engeland. *Teekening* in kleuren. (Door *W. Esser.*) br. fol. Niet in plaat.

5958 Spotprent op Napoleon. — Napoleon rijdende op een haan. Met onder-
A schr.: „Nu moet ik met mijn haan Bedaard naar Elba gaan." Naar en en door *W. Esser*, met zijn adres te 's Gravenhage. kl. fol. Op de Konink]. Bibl. te 's Gravenhage.

5972 Afbeelding van een 4kantige zuil, met bordes, fonteinen en wapentropheën beneden aan de vier hoeken. Bovenop de Vrede. Met onderschr.: „Monu„ment de Waterloo." Aquatinta naar *J. B. Pisson* door *P. J. Goetghebuer.* Hg. 31, br. 24 dm. fol. In kleurendruk. — Onuitgevoerd ontwerp?

5975 „The Dutch Apollo!" — Spotprent op het huwelijksaanzoek door den
A Prins v. Oranje (later Willem II) aan Prinses Charlotte v. Engeland. — Links een geknielde Hollander, in het gewone type, een pijp in den zak, met een krans van oranjetakken op het hoofd; regts Prinses Charlotte, die hem afwijst, zeggende: „There's nought about you that bewitches... „In a Dutchmans great big breeches!!!" Op haar tafel een schilderij voorstellende den Hollander, die met den zak naar huis gaat. Znd. nm. v. grav. uitgeg. te Lond. 29 Junij 1814. br. fol. *Gekleurd.*

5983 (**1815. 21 Sept.**) Inhuldiging van Willem I te Brussel. — Regts de
A Koning zwerende, omgeven door den Kroonprins, Prins Frederik, Generaal v. Limburg Stirum en vele hooge autoriteiten; in het midden 2 wapenkoningen, links de eerewacht te paard. Lith. in omtrek naar de groote schilderij van *J. Odevaere* 1829 te Brussel, met uitlegging der Nos. 1—74. br. fol. Hierbij eene verklaring in het Fransch en in slecht Hollandsch. gr. 23 blz. kl. 8°. Bij den Heer A. J. Nijland.

5985 (**Maart.**) Zinnepr. op de hereeniging der Noordel. en Zuidel. Neder-
A landen. — „Het herstellen der Nederl. Unie." Op den voorgrond Mars (Willem I) den pijlbundel aan de Nederl. maagd ter hand stellende; daarachter een hooge zuil met opschr.: „Ab atavis edite regibus." Regts een tempel met de borstb. van Frederika Sophia en Prins Willem V enz, Met bovenst. Holl. en Fransch onderschr. Door *A. de Lelie.* Hg. 54,

br. 41 dm. gr. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Gravenhage. Hierbij een afzonderl. „Gedicht ter uitlegging" van 14 reg. in het Holl. en Fransch in boekdr. op 1 blad. gr. fol.

5994 A (**Junij**.) Plan van de slagen van Ligny en Belle-Alliance. — Dez. kaart, nagenoeg als voren, doch grooter. *Teekening* door *E. R. R.* 1815. fol.

5995 (**18 Junij**.) Kaart van Waterloo enz. Deze kaart is uit: (Maaskamp,) De Bataille v. h. Schoon Verbondt. Amst. 1815. 8°.

6002 A (**15,16 Junij**.) „Gevecht bij Quatre-Bras". — Uitvoerige kaart v. h. terrein. Lith. door *T. Z. Keikes*, bij *G. T. N. Suringar*. br. 4°. Uit: Bosscha, Heldendaden te land.

6002 Slag bij Waterloo. — Deze plaat heeft tot onderschr.: „Eerste aanval „van de Franschen op de Nederl. armée 16 Junij 1815 bij Quatre-Bras" enz.

6002 A Nagenoeg als voren. Links ziet men in plaats van de rijdende officieren alleen eene aanrukkende infanterie-afdeeling. Met 3reg. Holl. onderschr. in dezelfde bewoordingen. Naar *H. P. Oosthuis* (sic) doór *Hoogkamer*. Hg. 28, br. 35 dm. br. fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

6009 A (**18 Junij**.) „Plan van den slag bij Waterloo". — Uitvoerige kaart v. h. terrein met het kwartier v. Napoleon bovenaan, Waterloo onderaan; Haye Sainte middenin. Lith. door *T. Z. Keikes* bij *G. T. N. Suringar*. br. fol. Uit: Bosscha, Heldendaden ter land.

6011 Slag bij Waterloo. — Van de voorstelling, beschreven onder N° 6011 is eene andere, even fraaije kopie in lithogr. door *C. C. A. Last* bij *H. L. v. Hoogstraten*. gr. br. fol. Deze plaat bij den Heer A. J. Nijland.

6021 A „De glorierijke overwinning, en het kwetsen van Z. K. H. den Prins „van Oranje in den slag van Quatre-Bras, op den 16 Junij 1815". Slechte grav. met dit foutief onderschr., vertoonende in het midden den Prins te paard achterover zijgende. Znd. nm. v. grav., met adres van *P. Bossetti en Co.* Hg. 20, br. 24.5 dm. br. 4°. *Gekleurd.*

6021 B Verwonding van den Prins. — In het midden de Prins te paard, die den zakdoek tegen den gewonden schouder drukt; links brengt een rijdend kurassier een veroverden Franschen standaard. Lith. naar en door *J. W. Frey* bij *Tresling en Co.* Uitgave van *B. L. van Dam*. Hg. 24, br. 30 dm. br. fol. N° 6021A en B bij den Heer J. N. Scheltema.

6023 A Slag bij Waterloo. — „Le chateau et la ferme de Hougoumont." Afbeelding van den strijd binnen en rondom dit kasteel; links op den grond ligt eene deur, waarbij gesneuvelden en gewonden; in 't midden een paard zonder ruiter; regts vechtende Bergschotten. Lith. znd. eenigen nm. br. 4°. Bovenaan regts gem. 204. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

6024 A Slag bij Waterloo. — Gezigt tegen het einde van den slag; in het midden Wellington met zijn staf te paard; links eene afdeeling Bergschotten; regts aanrukkende Eng. infanterie; in het verschiet de Fransche armee. Met onderschr.: „View from Mont St. Jean of the battle of „Waterloo at the commencement of the grand charge made on the French „about 7 o'clock in the evening of the 18th June 1815." Aquatinta in kleuren znd. nm. v. grav. met adres van *R. Bowyer* 1816. Hg. 38, br. 60 dm. br. fol. Uit hetz. Eng. werk als de platen, beschreven onder N° 6037 A.

6024 „Het veroveren der adelaars van de oude Fransche gardes, door de
B „Bergschotten, in den slag bij la Haye Sainte", enz. In het midden de strijd om een vaandel, dat regts op den achtergrond aan Wellington wordt gebragt. Met 3reg. Holl. onderschr. Aquatinta naar en door *J. A. Langendijk Dz.* met adres van *J. M. v. Os en C°.* Hg. 45, br. 55 dm. br. fol. Pendant van N° 6014. In Coll. A. G. de Visser.

6024 Slag bij Waterloo. — Hetzelfde voorval anders. In het midden Welling-
C ton te paard, met zijn steekhoed iets aanwijzende en omringd door hoofdofficieren enz.; regts aanrukkende Bergschotten; in het verschiet de charges der ruiterij enz. Naar *G. Jones* door *J. T. Willmore.* Uitgeg. bij *J. Hogarth* te Londen 1848. Proefdr. voor het onderschr. br. fol.

6028 „Het in wanorde retireeren der Fransche armée en de volslagen over-
A „winning der Geallieerden" enz. Znd. nm. v. grav. Met adres van *P. Boscetti en Co.* Hg. en br. als N° 6021 A. br. 4°. *Gekleurd.* Bij den Heer J. N. Scheltema.

6034 Het uithalen van den kogel uit 's Prinsen schouder enz. Hetz. geheel
A als voren met hetz. vers. Aquatinta door *H. W. Hoogkamer* bij *J. Numan.* Hg. 26.5, br. 34 dm. br. fol. Op de Koninkl. Bibl.

6035 (**24 Junij.**) Bezoek van H. M. de Koningin aan den Prins te Brussel.
A Hetz., geheel als voren, met hetz. vers. Aquatinta door *H. W. Hoogkamer* bij *J. Numan.* Hg. en br. als voorg. br. fol. Pendant van N° 6034 A. Op de Koninkl. Bibl.

6037 Vier gezigten van Waterloo enz. — De beschrijving van dit N°. is aldus
a te wijzigen: Serie van 7 ongen° gezigten van Waterloo. Alle fraaije *prentteekeningen* in kleuren znd. nm. v. grav. Ieder hg. 19.5 à 20, br. 25.5 à 26 dm. gr. br. 4°.

(1) Kerk te Waterloo. — (2) Hoeve van Houguemont. — (3) Hoofdkwartier van Wellington. — (4) La Haye Sainte. — (5) Ruine van het kasteel Houguemont. — (6) Hetzelfde van achteren gezien. — (7) La Belle Alliance.

b Dez. platen, N° 1, 5 en 7, alleen in omtrek, znd. kleuren.

c Dez. plaat, N° 2, ligt gekleurd, doch niet afgewerkt.

6037 Gezigten van Waterloo, ieder met 1reg. Eng. onderschr. Vijf ongenommerde
A aquatintapl. in kleuren znd. nm., met adres van *R. Bowyer* 1816. br. 4° en br. fol. Uit een fol. Eng. werk over den veldtogt.

(1) Houguemont. — (2) La Haye Sainte. — (3) Les Quatre Bras. — (4) La Belle Alliance. — (5) Waterloo. Conveying the French cannon from the field of battle, on the 24th July 1815.

6042 Gezigt van La Belle Alliance. — Geheel dezelfde voorstelling als N° 6042,
A met 3reg. Holl. onderschr. Znd. nm. v. grav. Met adres van *Maaskamp.* br. 4°. Uit: De Bataille van het Schoon Verbond.

6045 Twee gezigten: Waterloo en La Belle Alliance. Ieder met 1reg. kapit.
A Holl. onderschr. Slechte gravures znd. nm. v. grav. met adres van *Gebr. Lourier* te Amst. 2 sts. br. fol.

6060 (**20 Junij.**) Aankomst van Napoleon te Parijs na den slag van Water-
A loo. — „De halfjaars revue van Napoleon over de vier armen." Spotprent, voorstellende Napoleon met rouwmantel en lamferhoed, een kruis-

hout, get.: *Les quatre bras,* in de hand houdende, en staande voor de muren van Parijs, waar Fouché en drie anderen zich over zijn ongeluk vrolijk maken. *Teekening* in kleuren met bovenst. onderschr. Door *W. Esser.* gr. br. 4°. Niet in plaat.

6060 B Zinneprent op de intrigues tegen Napoleon te Parijs door Fouché en zijne ambtgenooten, en op de overwinningen der Pruissen. Een groote Jacobijnenmuts, get.: *Parijs,* wordt in een vertrek door *Carnot, Fouché* en *Cambasjères* uitgeschud, waaruit Napoleon kruipt; regts de koning van Pruissen met een groot valnet, dat hij boven de anderen uitgestrekt houdt. Met onderschr.: „Ik neem se alle onder mijn net." *Teekening* in kleuren (door *W. Esser*). fol. Niet in plaat.

6060 C „De nieuwe belle blaaser in Parijs." — Spotprent op Napoleons vruchtelooze pogingen ter verdediging van Parijs? Napoleon met Jacobijnenmuts op, een bel: *Het wispelturige Parijs,* blazende, waarbinnen de dood als *de Corsikaan,* terwijl de duivel hem inblaast, en een aap het zeepsop voorhoudt. *Teekening* in kleuren door *W. Esser.* fol. Niet in plaat.

6060 D „Het eer(s)te Pack van Contraband word versonde." — Spotprent op de gevangenneming van Joachim Murat, koning van Italie en zwager van Napoleon, door de Oostenrijkers in Oct. 1815. — Op een kruiwagen, door een Oostenrijker voortgekruid, ligt een pak, waaruit het hoofd van Murat steekt, en dat geadresseerd is: *Aan den Aventurir* (sic) *Napoleon;* op den kruiwagen en in den mond der personen verschillende inschriften. *Teekening* in kleuren door *W. Esser.* br. fol. Niet in plaat gebragt.

6060 E „De Broederschap." — Spotprent met dit onderschrift, voorstellende Napoleon staande op een os en een ezel. *Teekening* in kleuren door *W. Esser.* kl. fol. Niet in plaat.

6060 F Spotprent als voren. — „De Jacobijnen kleeden Napoleon uijdt." In een vertrek staat Napoleon tot het hemd uitgekleed; om hem heen de ministers Fouché, Coulencourt enz. en een kleerenjood, ieder met een stuk van de kleeren of van het keizerlijk ornaat. Met vele Holl. inschriften. *Teekening* in kleuren (door *W. Esser*). gr. br. 4°. Niet in plaat.

6060 G Spotprent als voren. — „Napoleon in handen van Carnot." — Carnot met Jacobijnenmuts op, houdt in de hand een rattenval, waarin Napoleon; in de lucht vliegt de Pruissische arend met Napoleons hoed en degen.

6063 „Azijnmakerij, of Recept om van Ney enz. den waren azijn der vier „dieven te maken." Gezigt in eene keuken, alwaar de kok Ney, Davoust, Bertrand en Savary in een kokende pot doet trekken. Met 6reg. Holl. en Fransch vers in 2 kol. gegrav. Naar en door *W. Esser* met diens adres te 's Gravenhage. kl. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Gravenhage.

6063 A (**Julij.**) Overtogt van Napoleon naar St. Helena. — „De lage overtogt." Spotprent: regts een Engelsch fregat, links het bootje dat Napoleon naar het schip voert; in het verschiet een Holl. schip. *Teekening* in kleuren znd. nm. (door *W. Esser?*) br. 4°. Niet in plaat.

6064 A (**4 Aug.**) Uitreiking van een vaandel aan de mobielverklaarde Utrechtsche schutterij. — Gezigt in het Sterrebosch, waar de uitreiking door den burgemeester W. R. v. Heeckeren aan den kolonel plaats heeft.

Met 3reg. Holl. onderschr. Lith. door *P. W. v. d. Weijer*. 8°. In: Bosch, Gedenkb. der Utr. Schutterij, I.

6073 Portret van Arbou. — Hierbij behoort een 4reg. vers op een afzonderl. 8° blaadje, door V. Iberdingh Lz., dat bij den Heer Mr. S. v. Gijn gevonden wordt.

6075 A (**1816.**) Volksleven. — De zeevischmarkt te Rotterdam, 1816. Op den voorgrond 2 rijen vischbanken, waartusschen het publiek rondloopt; op den achtergrond links een molen; regts eene gracht (het Hang?). Zeer fraaije en geestig gestoffeerde *teekening* in kleuren door *J. A. Langendijk* 1816. Hg. 30, br. 44 dm. br. fol.

6078 „Militaire Costumen v. h. Koningr. der Nederlanden" enz. Van deze serie, waarvan mij slechts plaat 1—14 bekend waren, bevonden zich in de Coll. A. G. de Visser nog de volgende platen:

15. Nederl. Infanterie W. I. Jagers. Sergeant d. flankeurs in groote tenue.
17. —— —— Reg. Zwitsers N° 32. Flankeur in zomertenue.
18. —— —— Kolonel. Plaatsel. Kommandant.
19. —— —— Marinier.
20. Koloniale Guides van Suriname.
21. Nederl. Armee. Kurassier.
22. —— —— O. I. Luit. der Infanterie.
23. —— —— Tamboer Majoor van het Reg. Zwitsers N° 29.
24. —— —— Koningl. Maréchaussée.
26. —— Kavalerie. Majoor der ligte Dragonders.
27. —— Infanterie. Adjudant-Onderofficier.
28. —— —— Pijper.
29. —— —— Art. Nat. Militie. Kanonnier.
30. —— Artillerie. 1e Luit. der Veld-Artillerie.
31. —— Infanterie. W. I. Officier der Jagers.
32. —— —— O. I. Flankeur.
35. —— —— Officier in wintertenue.
36. —— Armee. Korporaal der Rijdende Artillerie.
37. —— —— Musikant Regt. Zwitsers N° 31.
39. —— —— Adjudant —— —— — 29.
40. —— Kavalerie. Hussaar.
41. —— Armee. Korporaal Lanciers.
42. —— —— Gener. Kwartiermeester Staf Kolonel.
43. —— —— Officier der Bengaalsche Lanciers.
44. —— —— Mineur.
45. —— Kavalerie. Trompetter der Hussaren.
46. —— Infanterie. Soldaat van de Garnizoens-Kompagnie.
47. —— Armee. O. I. Artillerie.
48. —— —— Gepens. Kapitein.
49. —— Kavalerie. Hussaar der O. I.
51. —— Armee. Wachtmeester der Maréchausséen te paard.
53. —— —— Officier der Mariniers in groote tenue.

De titelpl. is door *G. Severeyns*, pl. 5, 10 en 13 door *A. Courtois*, pl. 17 door *L. Boëns*, en al de overige pltn. zijn op steen geteekend door *J. B. Madou* en gedrukt bij *J. Delfosse Jeune* of *Schouten Carpentier*.

6081 Uniformen. — Drie afbeeldingen gen⁰ 1—3 van Nederl. Kavallerie.
A Alle met 2reg. Holl. en Fransch onderschr. en adres van *F. J. Weygand.* Naar *De Ceva* en *J. Hari.* (Door *Joh. Bemme.*) gr. 4⁰.

1 Wachtmeester van het Reg. Hussaren N⁰ 6.

2. Koninkl. Nederl. Hussaar N⁰ 6.

3. Officier v. h. Reg. ligte Dragonders N⁰ 5. — Deze alleen bij mij.

6088 (**21 Febr.**) Huwelijk van den Prins v. Oranje met de Grootvorstin v. Rusland. — Hierop bestaat een tooneelspel van M. Westerman, vermeld in Catal. d. Bibl. v. d. Maatsch. v. Nederl. Letterk. 1877, N⁰ 3071; benevens een zinneb. dramat. voorstelling door A. v. Halmael Jr. (aldaar N⁰ 2017.)

6092 (**10 Mei.**) Aankomst der eerste stoompaketboot te Rotterdam. — Eene lith. kopie dezer plaat komt voor in: Het eerste stoomschip te Rotterdam en in Nederland. Geschiedk. bijdrage bij gelegenheid van den 50en verjaardag der stoomvaart te Rotterdam. Rott. 1866. 8⁰, waaruit blijkt dat het plaatje van Bemme behoort bij de Rotterd. Courant van 18 Mei, en dat er eene grootere gravure van denzelfde gevonden wordt in de Konst- en Letterbode 1816, N⁰. 22.

6094 (**26,27 Aug.**) Bombardement v. Algiers. — Oorspronkel. *teekening* in
b kleuren door *Langendijk.* Bij Jhr. Mr. de Jonge te 's Gravenhage.

6102 (**Sept.**) Acht (ongen⁰) houtsneêplaten, alle gekleurd enz. — Deze platen zijn ten onregte hier vermeld; zij moeten waarschijnlijk geplaatst worden op het jaar **1767, 4 Oct.**, bij het huwelijk van Prins Willem V, tot welken tijd zij zonder twijfel behooren; de ruiter te paard stelt òf Prins Willem V òf den Hertog v. Brunswijk voor. Het geheele stel berust thans compleet op het Prentkabinet te Leiden.

6117 (**1817.**) Zinnepr. op het 3e Eeuwfeest der Kerkhervorming. — Deze pl. is vroeger (waarschijnlijk in 1724) gebruikt als zinnepr. ter eere van het Jansenisme. Zie N⁰ 3709 A in dit Supplem.

6128 (**1818. 24 Aug.**) „Plegtige doopsbediening aan den 2en zoon van den „Prins v. Oranje in de Groote Kerk te 's Hage" enz. Hiervan bestaan ook ongekleurde afdrukken en in omtrek.

6129 (**31 Oct.**) Zinnepr. op de Dordtsche Synode. — Deze plaat behoort stellig op het jaar 1800, bij de andere platen over godsd. gezindheden, zoowel omdat de graveur *W. Kok* leefde, als wijl hierop voor de akademiën, Franeker en Harderwijk 6 professoren in de godgeleerdheid staan opgegeven, terwijl Franeker's athenaeum in 1811 en dat te Harderwijk in 1812 is opgeheven.

6131 Zinneprent op het 200jarig bestaan der Dordtsche Synode. — „Gerefor-
A „meerd Monument." Een ronde tempel, waarbinnen in het midden de Godsdienst met het portr. in med. van Prins Willem I, zittende op een piedestal met afbeelding der Dordtsche Synode in 1618 en 19; in de lucht het portr. in med. van Calvijn. Aquatinta naar *J. Jelgerhuis* door *J. A. Langendijk.* Hg. 31, br. 38 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

6145 (**1820. 9 Junij.**) Zinneprent op den dood van Prinses Wilhelmina,
A weduwe v. Willem V. — Hetz. anders. Een voetstuk met 8reg. opschrift, waarboven een lijkurn, overschaduwd door cypressen enz. Vooraan een

genius met haar portret in med. Aquatinta znd. nm. met adres van *D. A. M. Sluyter* te 's Hage. Hg. 52, br. 40 dm. fol. In Coll. A. G. de Visser.

6145 B Zinneprent op hetzelfde. — Links een monument met haar portr. in med., waarbij 4 zinneb. vrouwenfiguren: Godsdienst, Milddadigheid, Ned. maagd enz. Met 8reg. Holl. vers van S. Znd. nm. v. grav. (*J. Numan?*) gr. 4°. In Coll. Franken.

6145 C Gedenkteeken ter nagedachtenis van den beroemden waterstaatskundige Christ. Brunings (overl. 16 Mei 1805) geplaatst in de St. Bavokerk te Haarlem in 1820. Lith. door *Wouters*. gr. 4°. In Coll. A. G. de Visser.

6148 A (**16—30 Julij.**) Spotprent op het mislukte Jubilaeum te Brussel, 16—30 Julij 1820. — De Brusselsche maagd, op haren troon gezeten, houdt zich de ooren digt voor de klagten, die vele oude wijven over het feest aanheffen; regts de Gentsche maagd, zich verwijderende en zeggende: „Je „vous atends à notre Exposition." Grav. znd. nm., met onderschr.: „Bruit des villes." br. 4°. In Coll. A. G. de Visser.

6149 Spotprenten op het mislukte vuurwerk bij dit Jubilaeum. — Hierbij behoort nog: (5) Manneken-pis van voren en van achteren zijne behoeften doende, ten aanschouwe der vreemdelingen. Met vele inschr. en onderschr.: „Grand feu d'Artifice donné par Maneken-pis aux Gobbe-mouches." Slechte lithogr., geheel als N° 1—4, znd. eenigen nm. 4°. *Zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

6153 A (**19 Sept.**) „Congres in de Brakke Grond van makelaars in koffij, be„sluit nemende over de nieuwe wet van Gewigt en Conditie." — Gezigt in een vertrek van het bekende verkoophuis de Brakke Grond in de Nes te Amsterdam. Om een lange tafel, met lange pijpen en tabakscomforen bezet, zitten 15 koffijmakelaars; in het midden *Sam. Voûte*, die presideert, links naast hem de teekenaar der plaat *J. A. Heintzen Jr.* enz. Met bovenst. 3reg. onderschr. Slechte lithogr. naar (en door?) *J. A. Heintzen Jr.*, alleen onder vrienden en bekenden verspreid en uit den boedel van den teekenaar afkomstig. br. fol. *Zeldzaam.*

Hierbij de lijst der makelaars in HS.

6157,58 „De Munnik" en „De Ooijevaar." — Beide platen behooren in: A. Fokke Sim., Amsterd. Burgers Winteravond-uitspanningen. Amst. C. Timmer. 1808. 8°.

6159 Kermisspelen. — Alle vier plaatjes behooren in: A. Fokke Sim., De Amst. kermis in derz. oorsprong beschouwd. Haarl. F. Bohn. 1801. 8°.

6159 A Spotprent op eene Amsterdamsche rederijkerskamer, (of letterkundig genootschap), met onderschrift: „De „Amsterdamsche 3 kronen of het „oproer in het Genootschap van Verwarring en Verveling." In een vertrek bij avondlicht, staat een groote tafel, waaraan verschillende personen. Een daarvan zwaait driftig den voorzittershamer, terwijl een ander met vocht uit een klisteer twee muzen op de vlugt jaagt; op den grond ligt Minerva; links staat een forsch persoon, in de eene hand een mes, in de andere een strop houdende. Lith. znd. nm. uit dien tijd. Hg. 22, br. 32 dm. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer J. N. Scheltema.

6159 (**1821. 21 Jan.**) „Brand te Paramaribo, in de kolonie Suriname, den
B „21 Januarij 1821." (Lastdrager, Geschied. II, 199.) Naar *A. Nieuwenkamp* door *P. H. L. v. d. Meulen.* br. 8°. Uit: Vaderl. historie in themata. 7e druk. Amst. 1825. 12°.

6161 (**24 Junij.**) Strijd tegen en verovering van Palembang. — Hetz. anders,
A links de schepen *Dageraad* en *Johanna*, regts de *v. d. Werff*, *Ajax* enz. *Teekening* in O. I. inkt door *B. W. v. d. Graaff*, br. fol. Hierbij 1 bl. toelichting in HS.

6181 (**1822. 18 Junij.**) Doopplegtigheid van Willem Alexander Frederik
A Ernst Casimir, 4en zoon van den Prins v. Oranje. — Hetz. anders en kleiner. Lith. in kleuren met 4reg. Holl. onderschr. Door *J. Plügger.* Hg. 27, br. 30 dm. br. fol. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Gravenage.

6201 (**1823. 10,11 Julij.**) Gedenkplaat als voren. — „Laurens Coster trekt
A „zijn eerste drukproef, uitgeg. voor het 4e jubelfeest der uitgevonden „boekdrukkunst." Lith. door *Madou* bij *Jobard.* Tintdruk. Hg. 15¼, br. 20½ dm. br. 4°.

6214 (**1824.**) Uniformen. — Van de hier genoemde serie bestaan nog de volgende platen: Cah. pl. 1. Nation. infanterie. Luitenant (7e Afd.) — Pl. 4. Zwits. infanterie. Hoofdofficier Reg. 29. — Pl. 5. Id. Korporaal d. flankeurs. Reg. 29. Bij den Heer Mr. S. van Gijn.

6238 **1825. (11) Febr.** „Het stoppen der doorbraak te Durgerdam" enz. Deze plaat is vroeger gebruikt voor: „Het stoppen der doorbraak in den dijk „Oosterhoud bij Nijmegen" in 1809. Zie N° 5754 A.

6266 (**1827.**) De 2e plaat: *Jef, si tu ne viens pas*, etc. is hoog 4° en behoort in de *Belge;* de 10e is zonder het woord *Tribulation* en is uit de *Industriel* N° 37.

6269 Spotprent op de belastingen. — Deze plaat behoort op 1829; blijkens de onderteekening: *V. H.* 1829.

6272 **15 Julij.** Zeden en gewoonten in België. — Afbeelding van eene plegtige
A processie met de hostie enz. door Brussel te midden eener knielende volksmenigte, met gezigt op de fontein, waarboven het Manneke-Pis in galakleeding. Met 2reg. onderschr.: „Manneken-Pis en grande tenue, à „l'occasion de la Grande Kermesse de Bruxelles le 15 Juillet 1827." Fraaije lithogr. bij *Burggraaff* te Brussel. br. 4°. *Gekleurd.* In: Coll. Kaathoven.

6278 **4 Nov.** Walvisch van Ostende. — Andere plaat, met twee afbeeldingen boven elkaâr; op de onderste wordt de visch gemeten. Met 1reg. onderschr.: „Baleine du sousgenre Rorqual" etc. Lith. door *F. de Keghel* bij *Kierdorff* (te Gent). br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

6281 Zinneprent op de weldaden onder het bestuur van Koning Willem I. —
A In het midden zit de vorst op een zetel onder een portiek; achter hem zijne twee zoons, ter zijde vijf vrouwen: de Schoone kunsten en Geschiedenis; regts Koophandel en Nijverheid, die de Nijd afweert; met veel bijwerk. Lith. naar en door *A. Champion* bij *Jobard Jeune.* br. fol. Get.: Frontispice. Uit? Op het Prentkab. te Amst.

6289A (**1828. 15 Aug.—15 Sept.**) Legerkamp te Zeist. — Zie N° 6339.

„Feestviering ter Herinnering aan den Acad. Reg. tijd te 'sGravenhage 23 en 24 Juli 1828." 8°

6290 (**Aug. 1** 23) Prof. van der Palm ~~predikende~~ een feestrede houdende in de Luth. kerk te 's Gravenhage o.a.
A *a* voor de Koninkl. familie. — Gezigt in de kerk tegenover het orgel; links de preekstoel met den redenaar, regts een troonhemel, waarboven een uurwerk, en waaronder Koning Willem I en de twee prinsen gezeten zijn; in het midden en op de gaanderijen talrijke toehoorders. Lith. bij *Steuerwald en Co.* te Dordt. br. fol. Get. Bijl. XIII. Uit?

b Dez. voorstelling; oorspronkelijke *teekening* in O. I. inkt voor het voorg. Door *J. Hari* 1828. br. fol.

6304 (**1829. Nov.—1831.**) „Le pétitionnement en Belgique (1829)" enz. — Deze plaat behoort tot eene serie van 4 geestige, door *J. Geirnaert* geschilderde voorstellingen, van Belgie's toestand voor en na de afscheiding, in lithographie gebragt door *J. Pinnoy*, bij *Dewasme* te Brussel. Alle platen hg. 50, br. 54 dm. br. fol. Thans bij mij.

(1) Le petitionnement en Belgique (1829). Belgische verzoekschriften.
(2) Une famille Belge (1830). Belgisch huisgezin.
(3) Les élections en Belgique (1831). Belgische verkiezingen.
(4) Une famille Belge (1831). Belgisch huisgezin.

6339 Legerkamp te Zeist. — Volgens den Heer A. J. Nijland zou dit kamp gehouden zijn van 15 Aug. tot 15 Sept. 1828 en behoort de plaat dus achter N° 6289.

(**1820—1879.**) N° 6361 A—D zijn nieuwjaars- en kermisprenten met de verzen van gelukwensching er onder, zooals die te Amsterdam, Haarlem en op vele andere plaatsen van ons land langs de huizen rondgebragt werden. Sedert 1850 zijn de verzen aanmerkelijk beter; die van de Nachtwachts te Amst. werden sedert 1854 in den regel vervaardigd door den deurwaarder P. A. v. Overeem.

6361 Prenten van Amsterdam.

A *a* Puinhaalders. — 1820. *Kermiswensch.* Houtsn.: Gracht met 6 huizen, stads- en Hollandschwapen boven in de lucht. Bij J. Wendel, Angeliersgr. — 1845. *Nieuwjaarswensch.* Houtsn.: Buitenkant. Bij de Wed. J. H. Wendel, Angeliersgr. N° 148.

b Opkorters. — 1. *Kermiswenschen.* 1827. Houtsn. Anjeliersgracht? (thans Westerstraat.) Door *H. Numan.* Bij J. Wendel en Zoon, Anjeliersgr. — 1849. Wijk 1. Houtsn.: Gracht met ophaalbrug. Bij de Wed. C. Kok, geb. v. Kolm. Tuinstr. N° 169. — 2. *Nieuwjaarswenschen.* 1845. Houtsn.: dezelfde als van de kermiswensch 1849. — 1849. Houtsn.: Straat met plein, bovenaan 2 kleinere afbeeld. in ov. met stadswapen. Bij F. G. L. Holst, Rozenstr. bij de Prinsengr.

c Nachtswachts. — 1. *Nieuwjaarswenschen.* 1822. Houtsn.: Amstel bij de Prinsengr. In ov. Bij J. Wendel en Zoon, Angeliersgr. — 1833. Houtsn.: Amstelveld. Bij Wed. C. Kok, geb. v. Kolm. — 1835 en 36. Houtsn.: dez. voorstelling verkl. Bij dez. — 1837. Houtsn.: Reguliersbreestr. bij de Munt? Door *Gebrs. Tollenaar.* Bij dez. — 1845. Houtsn. (?) Door *J. Coldewijn.* Bij dez. — Anders. Houtsn.: Sloterdijk en de vaart. Door *D. Tollenaar.* Bij dez. — Nog anders. Houtsn.: Boomsloot bij Ridderdwarsstr.? Bij dez. — 1846. Houtsn.: IJgracht met de (oude) Kweek-

school v. d. Zeevaart. In ov. Door *J. Coldewijn.* Bij dez. — 1847. Gracht met schaatsenrijders, omgeven door 8 kleinere voorstellingen. Zonder adres.

De volgende zijn alle zonder adres en hebben rondom de verzen randw.: 1848. Zes afbeeld. der Sectiebureaux in de Staalstr., op de Oude Brug, Muidergr., Botermarkt, Rozengr. en Noordermarkt. Door *Tollenaar.* — 1849. Vier stuks met dez. verzen en houtsn. 6 afbeeld.: Amsterd. Koggeschip, Oude en Nieuwe Haarlemmerpoort, Oude en Nieuwe Stadhuis. Door *Prinz.* — 1850. Houtsn.: randw. met Minerva, Themis en 2 nachtwachts. — 1851. Houtsn.: Randw. van 7 kleine afbeeld. nl.: Nachtwachtshuisje van binnen, politiebureau, ijsvermaken enz. — 1854. 4 Houtsn.: Athenaeum, Felix Meritis, Gebouw tot Nut v. Alg. en Paleis v. Justitie. Door *Prinz.* — 1855. 4 Houtsn.: Mozes en Aäronskerk, Luth. Koepelkerk, Nieuwe Kerk en Hoogd. Synagoge. Door *Prinz.* — 1856. 3 Houtsn. in randw. nl.: St. Anthoniswaag, Schreijerstoren en Café de Munt met toren. — 1857. 4 Houtsn.: Arti et Amicitiae, Monument voor 1830 en Rembrandt's standbeeld, Academie v. Beeldende Kunsten. Door *Prinz.* — 1858. IJsvermaak. Lith. van Th. Brüggemann. — 1859. Houtsn.: IJsvermaak, verjaardag en klepperman. Door *Prinz.* — 1860. 3 Afbeeld. met arabesken. Stadsherberg, O. L. V. Kerk bij de Westermarkt en ? Door *Prinz.* — 1861. Twee kerken. Met veel randw. Door *Prinz.* — 1865. Bovenaan 's Lands zeemagazijn en Werf, onderaan een hek met 2 zuilen. — 1866. Oude mannen- en vrouwenhuis. Bij J. Bakels. — 1867. Amstelhotel. — 1869. Ambachtsschool. — 1870. Nederl. Bank. Bij Wed. J. Bakels. — 1871. Gesticht voor volwassen blinden op de Stadhouderskade. Bij dez. — 1872. Sarphatistraat. — 1875. Oosterspoorwegstation (afgebrand in Dec. 1879.) — 1876. Akademie v. beeld. kunsten. — 1877. Spoorwegbrug bij het Westerdok. — 1879. Centraalspoorwegstation. — 1880. Sarphatistraat. (Dez. houtsn. als van 1872.) Dit is de laatste nieuwjaarswensch van de nachtwachts, die sedert 1879 reeds gedeeltelijk door de nachtpolitie vervangen waren.

c 2. *Kermiswenschen.* 1827—75. Vele der hierop voorkomende houtsneden zijn dezelfde als die op de Nieuwjaarswenschen, waarom alleen degenen, die afwijken of nieuw zijn, vermeld worden. — 1845. Houtsn.: Dam met de Beurs in ov. Door *J. Coldewijn.* Bij Wed. C. Kok, geb. v. Kolm. — 1846. Hetz. Bij dez. — 1846. Anders. Bij dez.

De volgende zijn zonder adres en met randw.:
1847. Randwerk met 6 kleine afbeeld. Door *Tollenaar.* — 1849. Zes afbeeld.: Variétés in de Nes en Amstelstr., Fransche Schouwburg, Fransche Variétés, Holl. Schouwburg en Hoogd. Schouwburg. Door *Prinz.* — 1850. Lithogr.: Kermistenten op pleinen. — 1853. Houtsn. 3 afbeeld.: Gebouw, ijzeren hek en muziektent van Artis, met bloemrandw. — 1854. 4 afbeeld. van Artis. — 1855. 3 afbeeld.: Nieuwe Stadsherberg, Holl. Spoorwegstation en Rijnspoor. — 1856. Oude en nieuwe Postkantoor. — 1857. Schip in zee, 2 zeelieden en Zeemanshuis te Amst. — 1858. Weesper- en Muiderpoorten. — 1859. Kermis op de Botermarkt en nachtwachts. — 1860. Wensch in proza met randw. van Arlequin enz. De voorg. (1853—60) door *Prinz.* — 1861. Paleis v. Volksvlijt. Door

C. le Blansoh. — 1864. Gebouw van Artis. — 1865. Sluis Willem III N. Holl. Kanaal. — 1869. Tentoonstelling Paleis v. Volksvlijt. Bij Wed. J. Bakels. — 1870. Damstraat. Bij dez. — 1871. Zonder vignet. — 1872. Dam met Zeemanshoop en de winkel van Hajenius. — 1873. Heinekens bierbrouwerij. — 1874. Decoratiën 25jarige regering v. Willem III, in de Vondelstr. — 1875. Tram, velocipède en omnibus enz. De laatsten znd. nm. v. grav.

d Waldiepers. — *Nieuwjaarswenschen.* 1822. Houtsn.: Gracht met baggerschuit. Door *J. Oortman.* Bij J. Wendel en Zoon. — 1845. Nagenoeg als voren, doch omgekeerd. Door *J. Coldewijn.* Bij Wed. J. Wendel. — 1855,1857. Dez. plaat. Bij Wed. C. Kok, geb. v. Kolm. — *Kermiswensch.* 1853. Dez. plaat als voren. Bij dez.

e Porders. — *Nieuwjaarswenschen.* 1845, 49 en 50. Houtsn.: Plein met kerk enz. Bij F. G. L. Holst, Rozenstr. — 1865. Het oude gebouw Zeemanshoop op de Buitenkant (thans Dam bij Kalverstr.) Bij G. v. d. Linden, Egelantiersstraat bij de Eerste Dwarsstraat. — *Kermiswenschen.* 1849. Sluis bij de Prinsengr.? tegenover Leidschepoort. Door *D. Tollenaar Wz.* Bij Wed. C. Kok, geb. v. Kolm. — Hetz. anders. Sluis bij de N. Z. Kolk? Bij F. G. L. Holst. — 1865. Dez. voorstelling. Kopie. Bij G. v. d. Linden. — Znd. jr. Kermistenten. Bij F. W. Vislaake.

f Straatvegers. — *Kermiswenschen.* 1845,47—50. Houtsn.: Straat met straatvegers. Bij Wed. C. Kok, geb. v. Kolm. — 1853,55. Leidschestr. tegenover de Leidsche poort. Bij F. G. L. Holst. — 1856,57. Plein met straatvegers in arabesken. Bij denz. — Benevens twee znd. jr. met dez. plaat en adres, en een met dez. afbeeld. als op de laatstgen. kermisprent der Porders. Met hetz. adres. — *Nieuwjaarswenschen.* 1848—61. Meestal dez. platen, behalve twee stuks, znd. jr., bij F. W. Vislaake, met aan boeken ontleende houtsneden.

g Vuilniskarmannen. — *Nieuwjaarswenschen.* 1822. Houtsn.: Straat met vuilniskar. Ook gebruikt in 1829, 33, 38 en 42. — 1823. Andere voorstelling, zonder den man met drietand regts. Ook gebruikt in 1825 en 26. — 1830. Gezigt op den Munttoren, in ov. met 8kantig randw. Gebruikt in 1831 en 32. — 1832. Nog anders. De kar staande bij een hooge sluis, in vierkant randw. Gebruikt in 1834 en 35. — 1836. Nog anders. Vlak vooraan de aschkar, met het paard links, in randw. Gebruikt in 1837, 39 en 41. — 1837. Andere voorstelling met den Westerkerkstoren. — Alle vorige bij J. Wendel en Zoon. — 1844,45. Nog anders. Links de kar met ophaalbrug, regts de karman, nieuwjaar wenschende. — 1851. De Dam. Door *Tollenaar.* De vorige zijn bij Wed. J. H. Wendel. — 1868 en 72 met dez. plaat als voorg. doch znd. adres. — *Kermiswenschen.* 1821—70. Nagenoeg dez. platen, uitgenomen: 1846—70. Houtsn.: De kermis op de Botermarkt met de oude Waag. Door *Tollenaar.* Znd. adres.

h Aschkarmannen. — *Nieuwjaarswenschen.* 1823. Houtsn.: Straat met aschkar, vooraan 2 honden. In ov. Ook gebruikt in 1828, 29, 33 en 36 (de laatste 3 zonder ornament). — 1826. Andere voorstelling, met groote aschbelt in het verschiet. — 1830. Nog anders. Links een huis met

hooge stoep, regts de aschkar. In ov. met vierkant randw. Gebruikt in 1831, 32, 38, 39, 41 en 42. — 1835 en 37. Andere voorst., de aschkar midden op eên plein. In randw. — 1843. Nog anders, met gezigt op den Haringpakkerstoren. — Alle vorige bij J. Wendel en Zoon. — 1844,45. Nog anders. Links de aschkar, regts een man nieuwjaar wenschende. Bij Wed. J. H. Wendel. — 1846. De Dam. Door *Tollenaar*. Bij dez. — 1847—50, 52—55, 60, 65, 66 en 69. Dez. plaat, doch zonder adres. — *Kermiswenschen*. 1821—70. Dezelfde platen als op voorgaande, uitgenomen: 1824. Houtsn.: De kar staande bij eên poort. Ook gebruikt voor 1830. Tot 1842 bij J. Wendel en Zoon, van 1843—45 bij Wed. J. H. Wendel, daarna znd. adres.

i Lantaarnopstekers. — *Nieuwjaarswenschen*. 1832. Straat met 3 lantaarns op palen, achterop een sluis. — 1839. Straat met lantaarns aan touwen hangende. Door *J. Coldewijn*. Ook gebruikt in 1840—42, 45, 52 en 57. — Tot 1842 bij J. Wendel en Zoon, daarna bij de Wed. J. H. Wendel en de Wed. C. Kok. — *Kermiswenschen*. 1827, 37—39. Dez. pl. als op de nieuwjaarspr. van 1839. — 1846. Andere voorstelling, links een hooge stoep. Bij Wed. C. Kok.

j Gasopstekers (sedert 1847). — *Nieuwjaarswenschen*. 1848 en 54. Straat met gaslantaarns, waaronder afbeeld. van eên gastoestel; ter weerszijden afgeschafte fakkels en olielichten. — 1857 en 65. Bovenaan eene straat, die opgebroken wordt voor de leiding, onderaan 2 houtsn. van gasfitters enz. — 1866. Bovenaan de Dam met de Beurs, onderaan gasfabriek en gasfitters aan het werk. Ook gebruikt in 1867, 69, 70, 72 en 81. Alle bij Wed. C. Kok. — *Kermiswenschen*. 1847, 49, 54, 64, 65, 69 en 70. Dezelfde platen met hetz. adres.

k Torenwachters. — *Nieuwjaarswenschen*. 9 stuks zonder jr. Houtsn.: Bloemstraat? tegenover de Westerkerk. Bij Wed. Wendel en later bij F. G. L. Holst. (Hoewel deze plaat duidelijk den Westertoren afbeeldt, is zij ook voor den Zuider- en Oudekerkstoren gebezigd.) — *Kermiswenschen*. 6 stuks, met dez. plaat. Bij G. v. d. Linden en F. G. L. Holst.

l Courantombrengers. — *Nieuwjaarswenschen*. 1825,26. In het midden de Munt met schaatsenrijders, in ov. Ter weêrszijden 2 kleine med. Het middenstuk gebruikt met kleine verandering in 1832, 45, 47—50. Bij B. Barteling, op de N. Z. Voorburgw. bij de Nieuwstr. N⁰ 59, en (na 1831) N. Z. Achterburgw. hoek Mostaardpotsteeg, N⁰ 118. — 1827,28. Stadsgez. in ov. met 2 kleinere med. Bij J. Ruysendaal, in de Gravenstr. N⁰ 4. — 1836. Oud profiel v. Amst. langs het Y. Bij Wed. C. Kok. — 1838. Het Paleis op den Dam, in ov. met 2 kleinere med. Bij Wed. B. Barteling. Dez. plaat 1853, 55—60 bij D. v. Heukelom. — 1845. Dez. pl. als van 1825, met de med. van 1838. Bij J. Blankhart, op de N. Z. Achterburgw. hoek Mostaardpotsteeg, N⁰ 118. Aldus gebruikt in 1847—50. — 1854. Societeit, Bureau Amst. Courant en Handelsblad. Bij Wed. C. Kok. — 1856. Societeit, Nieuwe Koren- en Handelsbeurs. Bij F. G. L. Holst. — Voorts 1856—70. 7 stuks met diverse platen aan boeken ontleend. Alle bij Wed. C. Kok geb. v. Kolm. — *Kermiswenschen*. Dez. platen, uitgenomen: 1825 en 46. Kermis Botermarkt in ov. en 2

med. Bij B. Barteling. — 1849. Montalbaanstoren in ov. en 2 med. Bij Wed. C. Kok. — 1850. Kermisvoorstell. in br. ov. Door *Tollenaar*. Bij J. Blankhart. Ook in 1853—60 gebruikt. — 1851. Bureau Amst. Cour. in de Nes. Door *J. Coldewijn*. Bij F. G. L. Holst. — Botermarkt met oude Waag. Door *Tollenaar*. Bij denz. — Voorts 4 stuks met prenten aan boeken ontleend.

6361 B (**1841—54.**) Prenten van HAARLEM. — Alle znd. adres, behalve die van 1849 en 54. 14 Stuks.

1841. Gaslantaarnaanstekers. Houtsn.: Marktplein bij de Kerk. Gebruikt in 1846 en 50.

Stadstrompetters. Houtsn.: St. Bavokerk. Gebruikt in 1846 en 50.

1846. Brandblusschers en brandstof-bezorgers. Houtsn.: Brand en brandspuit. Gebruikt in 1848 en 50.

Brandblusschers enz. Brand met brandspuit. Andere voorst. door *Numan*. Ook gebruikt in 1850.

Nachtwachts. Houtsn.: Nachtwacht.

1849,54. —— —— Twee nachtwachts. Bij J. J. v. Brederode.

6361 C (**1852.**) Prenten van LEEUWARDEN. — In de verzam. A. G. de Visser. Gasontstekers enz. Slechte houtsn.: een huis met lantaarn. Bij M. de Vries, Klein-Schavenek. E, N⁰ 803.

Wijnwerkers. Slechte oude houtsn.: 2 dragers een wijnvat dragende. Bij E. Hosbach J.Cz.

Stadsreinigers. Slechte houtsn.: 2 mannen met kruiwagen enz. Znd. adres.

Torenwachter. Lith.: de Martinitoren? Bij L. Schierbeek.

Ratelaar. Twee houtsn. naast elkaâr: gelukwensch en arrestatie. Door *W. v. Gein*. Bij L. Schierbeek.

6361 D (**1831—69.**) Prenten van ZAANDAM, LEIDEN, DEN HAAG en UTRECHT.

1831. Klapwakers v. 's Gravenhage. Lith.: Vijverberg. Bij A. P. v. Langenhuysen.

1838,52. Lantaarnaanstekers v. Zaandam. Houtsn.: Gezigt in Zaandam. Door *H. Numan*. 2 Stuks. De laatste bij G. Dekker Cz.

1848. Torenwachter v. Leiden. Houtsn.: Stadhuis, vroeger in 1785 gebruikt. Bij H. R. de Breuk.

1852. Aschkarlieden v. Utrecht. Ruwe houtsn.: Aschkar in randw. Znd. adres. — (Deze in verzam. A. G. de Visser.)

1869. Aschhaalders v. Leiden. Houtsn.: Aschkar. Bij J. J. Somerwil.

6367 Volks- en kinderprenten, uitgeg. door de Maatsch. t. Nut v. 't Alg., gedrukt bij de *Erven H. v. Munster en Zoon* te Amst. enz. (Zie ook N⁰ 3982.) — Hierbij behooren nog:

BB. Geschiedenis van Jozef. 8 houtsn. door *Oortman*.

CC. Vaderl. gebeurtenissen onder het huis v. Oranje. 9 houtsn. door *Jc. Plagger*. 1818.

6391 (**1830.**) Gedenkpenningen op gebeurtenissen der Belg. revolutie. —
A Drie bladen met 7 afbeeld. van medailles, nl.: der *Ordc de l'infamie*, 1829; op Chokier, 24 Febr. 1831; Leopold I, 4 Junij 1831 enz. Door *C. Onghena*. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

6392 Acht portretten der leden van het *Gouvernement Provisoire*, naar de
A schilderij van Picqué 1831. Alle kniestukken, staande of zittende om eene tafel; onder de voorstelling de namen der personen. Houtsn. van *Smeeton Tilly*. br. fol. — Komt voor in: *L'illustration nationale*, uitgeg. bij het feest ter herdenking van België's 50jar. onafhankelijkheid, in Aug. 1880.

6481 Uniformen. — Behalve de hier genoemde 156 afbeeldingen en 4 varianten, bezit de Heer Mr. S. v. Gijn nog 7 varianten, en wel van de Nos.

55* Vrijw. Schutterij Utrecht. Sergeant.
84* Kurassier.
87* Huzaar Regt. N° 6 (anders).
94* Standaarddrager der lanciers.
122* Chirurgijn Majoor.
132* Marechaussée te paard.
153* Adelborst 2e klasse.

Benevens kopiën of andere drukken van N° 41, 78, 91, 94, 96 en 109.

De Heer J. N. Scheltema te Amst. bezit de geheele verzam. compleet, in 3 cart. kokers; de 2e koker heeft tot opschrift: Infanterie; de 3e: Kavallerie, Artillerie, Genie etc.

6484 Uniformen. — Serie van 4 plaatjes, gen° 9, 19, 20 en 22. Lith. znd.
A nm. get.: „Nederl. kleeding." kl. 8°. In den atlas van Mr. S. v. Gijn.

9. De Hertog v. Saxen-Weimar, Bevelhebber.
19. Kurassier Officier.
20. Kurassier in groote kleeding.
22. Kurassier in werkkleeding.

6506 Spotprent op Willem I en den Dey van Algiers. — Deze ziet waarschijnlijk op den Dey van Algiers en Lodewijk Philips van Frankrijk, en kan hier vervallen.

6512 (**20 Oct.**) Vertrek der Rotterdamsche veldschutterij. — Hetz. anders.
A Lith. znd. nm. Hg. 34, br. 42 dm. br. fol. In: Roterodamum illustr. IV, blz. 164, N°. 1539.

6516 (**26 Oct.—7 Dec.**) Serie van 9 ongen° platen, alle over gebeurtenissen
A (voornamelijk het bombardement te Antwerpen) van 26 Oct. tot 7 Dec. Lith. met 1 à 4reg. Fransch kapit. of cursief onderschr. Naar verschillende teekenaars gelith. bij *H. Ratinckx* te Antw. gr. br. 4°. In de verzam. van den Heer A. Dejardin te Luik.

Deze platen behooren waarschijnlijk tot dez. serie als N° 6516; zij zijn ten minste even groot. N°. 1 en 5 zijn gekleurd.

(1) 26/x. Attaque de l'ancien Arsenal à 5 hs. et demie du soir. Naar *J. Beunis*.
(2) 27/x. Prise de la porte de Malines, le 27 Oct. 1830. Naar *J. J. Cöntgen*.
(3) — Attaque de l'Arsenal, le 27 Oct. 1830, à midi et demie. Naar *J. Beunis*.

(4) — Désarmement des Hollandais, faits prisonniers par l'armée citoyenne, après la prise de l'Arsenal etc. à 3 heures après midi. Naar *L. Huard.*

(5) — Bombardement de la ville d'Anvers. Naam onleesbaar. Bijna als N⁰ 6540.

(6) — Incendie de la rue du Convent pendant le bombardement. Naar *J. J. Cöntgen.*

(7) — Vue de l'incendie de l'Arsenal d'Anvers. Znd. nm.

(8) — Vue de l'Entrepôt au moment de l'incendie etc. Naar *J. J. Cöntgen.*

(9) 7/XII. Convoi de Mr. Elie Marlier, décédé Martyr etc. Naar *L. Huard.* (Hierop komt het woonhuis voor van H. Ratinckx.)

6516 B (**27 Oct.**) „Défense par les citoyens, au coin de Mr. François, restaura„teur, contre les frégates hollandaises, lors du bombardement d'Anvers" etc. Lith. van *H. Ratinckx.* br. 4⁰. Pendant van de plaat van *Jambe de Bois,* N⁰ 6388 (10). — Bij den Heer A. Dejardin te Doornik.

6527 A (**28 Oct.**) Opeisching van de Citadel van Antwerpen door een Belgisch militair (F. Chazal) op 28 Oct., daags na het bombardement v. Antwerpen. (Zie: Mertens en Torfs, Geschied. v. Antw. VII, 258.) Belgische spotprent op Kolonel Chazal, met opschr. in kapit. letters: „De wonderbare „geschiedenis van baron Shako, door den specialen artist van Reinaert." Plaat in 16 afdeelingen, ieder met een 2 of 4reg. Vlaamsch versje. Lith. znd. nm. met valsch adres: „bij den uitgever van het leven van „Uilenspiegel en van Blauwenbaerd, in de Wahrendorffstraet te Bom„merskanten." fol. *Uniek* ex. bij den Heer J. N. Scheltema.

Anderen beweerden bij het zien van deze plaat, dat ze op Niellon, ex-tooneelspeler, betrekking heeft, die vóór het bombardement van Antw. Chassé sommeerde om de citadel over te geven. Derhalve deel ik hieronder in 't kort den inhoud van eenige voorstellingen mede, in de hoop dat deze of gene ze daardoor voor goed teregt kan brengen. Voorts heb ik deze plaat, hoewel ná 1862 uitgegeven, tot het jaar 1830 gebragt, wijl toen de held tot de Nederlandsche geschiedenis in betrekking stond.

1. Hij komt bij een schoenlapper (?) in de leer. — 2. Vlugt uit Pau naar Luik. — 3. Zit daar zonder arbeid op den hoek eener straat. — 4. Speelt als tamboer en vertoont Jan Klaaszen. — 5. Is kleermakersknecht. — 6. Wordt bij zijn baas weggejaagd. — 7. Op audientie bij het Gouvernement provisoire. — 8. Wordt naar Antw. gezonden. — 9. Eischt de Citadel op, maar wordt de deur uitgeschopt. — 10. Vertrekt naar Bien Verschueren. — 16. „Justice 1830—1862." Hij springt, naakt uitgekleed, met 4 anderen door een mand, terwijl Napoleon III roept: Allons, plus vite! — Tot nadere verklaring diene, dat de persoon in de allereerste voorstellingen afgebeeld is met een rattenvangers-staf en een kist, waarop: „Chako, mort aux rats, Tripol" etc.

6542 A Spotprent op een Nederl. officier der artill. of genie, die wegens zijn gedrag bij het bombardement van Antwerpen met de Milit. Willemsorde beloond werd. — Op de borstwering der Citadel staat de held in uniform, waarover een chambercloak, een slaapmuts op en den degen in de

hand. Met 4reg. onderschr.: „L'un des braves officiers qui ont gagné „les insignes de l'honneur militaire" etc., eindigende: „car je m'expose „furieusement à prendre un rhume." Lith. znd. eenigen nm. br. 4°. Bij den Heer A. Dejardin te Luik.

6542 B Spotprent op den Kroonprins? na het bombardement van Antwerpen. — De Prins v. Oranje met Janusgezigt, zittende op een stoel, terwijl de kroon op zijn hoofd door de *Révolution de la Belgique* wankelt. Links een 3reg. inschrift: „O Dieu! faut-il que la divine providence ait per„mis" etc., en regts een van 5 reg.: „Pas mal. Ce baron Chassé est un „brave, Je le recommanderai auprès du souverain" etc. Met onderschr.: *Jean qui pleure et Jean qui rit.* Lith. naar *D. Q.* br. 4°. Bij den Heer A. Dejardin te Luik.

6553 A Spotprent op de Conferentie te Londen? — Gezigt op een pomp, alwaar 5 waschvrouwen bezig zijn velerlei waschgoed te reinigen, hetgeen 2 heeren aanzien. Fraaije grav. znd. eenigen nm. of gedrukt onderschr. doch met geschreven onderschr.: „Wie die Mägde die niederländischen „Angelegenheiten ins Reinen bringen." Hg. 19,5, br. 24 dm. br. 4°. *Gekleurd.* In Coll. Kaathoven.

6563 A Spotprent op de onttrooning van Willem I, in 4 afdeelingen, get. 1—4, vertoonende: „Diverses manières de s'exprimer et conclusion." — Regts de Belgen smeekende en petitionerende, links een Belg Willem I van den troon stootende. Lith. naar *D. Q.* br. 4°. Bij den Heer A. Dejardin te Luik.

6576 A **20 Nov.** „Vertrek van twee detachementen der Amsterdamsche schut„terij naar Nijmegen, onder het bevel van de Heeren Cordes en van der „Wissel, 20 Nov. 1830." — Lith. v. *Desguerrois en Co.* br. fol. Pendant van N° 6549.

6576 B Onverschrokkenheid van den N.-Brabandschen landbouwer A. Graauwmans van Prinsenhage, die als voerman van een bagagewagen tegenwoordig was bij het gevecht te Esschen op 20 Nov. 1830. Door 2 Belgen aangevallen, weet hij den een ter aarde te vellen, terwijl de ander door een lancier neêrgesabeld wordt. Aquatinta naar *H. P. Oosterhuis* door *W. H. Hoogkamer.* 8°. Uit: v. Sandwijk, Karakterschetsen uit den Belg. opstand. Op de Universiteitsbibl. te Amst.

6615 A **(1831. 5 Febr.)** „Het springen van Z. M. kanonneerboot N° 2 voor „Antwerpen, door deszelfs kommandant J. C. J. v. Speyk op 5 Febr. 1831" enz. — Op den voorgrond de wal bezet met vlugtende of op den grond geworpen Belgen; op den achtergrond de in de lucht vliegende boot. Met bovenst. 2reg. onderschr. Lith. znd. eenigen nm. Hg. 26, br. 36 dm. br. fol.

6615 B Hetz. anders. — Op den voorgrond de Schelde met de springende boot. Met 2reg. Holl. onderschr. in staande lett.: „Het springen" enz. Slechte lith. znd. eenigen nm. Hg. 22, br. 34 dm. br. fol.

6615 C Hetzelfde, nagenoeg als voren, doch kleiner. Met 2reg. Holl. onderschr.: „Het springen" enz. Slechte lith. znd. eenigen nm. Hg. 20, br. 26 dm. br. 4°. N° 6615 A—C bij den Heer A. J. Nijland.

6615 Het overrompelen en in de lucht springen van v. Speyk's boot. — 2
D plaatjes zonder eenig onderschrift. kl. 8°. Aquatinta naar *H. P. Oosterhuis* door *H. W. Hoogkamer*. Tezamen op 1 blad br. 4° afgedrukt. Uit?

6678 (**17 Apr.**) Het planten van den vrijheidsboom op de Meir te Antwer-
A pen. — Gezigt op de Meir, alwaar tegenover het Raadhuis de vrijheidsboom geplant staat, waaromheen eenige burgers en militairen ronddansen; regts en links een troepenmagt enz. Met 1reg. kapit. Fransch onderschr. en 4reg. vers: „Arbre sacré! Chêne tu grandiras" etc. Lith. naar *J. Beunis* 1831 door *Ratinckx en Coenraets*. br. 4°. Bij den Heer A. Dejardin te Luik.

6687 „La Belgique en 1831 sous la protection de France." — Deze is niet
b dezelfde plaat, maar eene navolging of het origineel van *a*, en eene andere teekening, met kleine verschillen.

6722 (**6 Aug.**) Gevecht bij Houthalen. — Dit plaatje is uit: Dagboek van schuld en onschuld of levensloop van J. H. v. Ingen. 1851. 8°.

6731 „La Ministère à la besogne." Spotprent op het Belgische ministerie en
A de reorganisatie der armee. Gezigt op eene binnenplaats, waar eenige Belgische nationale gardes gezeten zijn en een dagorder aanhooren, die hun door Mr. E(rasme Surlet?) wordt voorgelezen; links staat R(ogier?) met een karwats gereed; regts vertoont Gob(let) zijne goochelkunsten met den beker (*gobelet*) en staat een ander L(ebeau?) zeggende: „Vous „aurez le Luxembourg criblé de dettes." Bovenaan vliegt de Fransche haan te hulp. Lith. znd. nm. br. fol. *Gekleurd.* Uit: Le Papillote, N° 29. Bij den Heer J. N. Scheltema.

6734 (**12 Aug.**) De Prins v. Oranje in het gevecht bij Bautersem. — Hiervan
A *a* bestaat eene andere voorstelling, geschilderd door *C. Kruseman*, tegenwoordig in 's Rijks Paviljoen te Haarlem. De verklaring, gr. 8 blz. 's Hage, Schinkel. 1838. 8°, met lithogr. afbeeld. der hoofden in omtrek is in deze verzam.

b Dez. verklaring in het Fransch. Haarl., Met en Meylink 1848. 8 blz. 8°. Hierin dezelfde lithogr.

6755 Spotprent op het aanwerven van vreemde soldaten in Belg. dienst. — Het besluit tot het aanwerven van vreemde krijgslieden werd door de Belgische Kamer den 24 Sept. genomen.

6759 Spotprent op de Fransche interventie. — Onder op deze plaat (ook in het bezit van Mr. S. v. Gijn) staat geschreven: „Opgemaakt en geteekent door „een Hollandsche soldaat."

6773 Oranje- en driekleurig lint, waarop de datums der slagen van Hasselt
A en Leuven gestikt zijn, om aldus om hoed of muts gedragen te worden.

6794 (**20 Oct.**) Monument v. Speyk, door *Tetar v. Elven*. — Is uit: v. Meerten, Leven van v. Speyk.

6797 (**18 Dec.**) Bilderdijks overlijden te Haarlem. — Zinneprent op zijn
A dood. Een rustbed, waarop de doode, die door een engel bekroond en met licht uit den Hooge bestraald wordt; op den voorgrond de treurende Dichtkunst en 3 andere vrouwen. Naar *L. Moritz* door *J. B. Tetar v. Elven*. Uit: Mr. W. Bilderdijk. Ter gedachtenis. Haarl. 1832. 8°.

6800 A **1832.** „Het kamp bij Oirschot in 1832." Lith. op 2 aaneenbehoorende br. fol. bladen, door *G. M. Heaton* bij *Desguerrois en Co.* Hg. 46, te zamen br. 107 dm. *Zeldzaam.* Bij den Heer J. N. Scheltema.

6813 A Begrafenis van v. Speyk. Door *H. J. Backer.* br. 8⁰. Uit: J. H. C. Venman, Herinneringsoffer. (Utr. 1840.) 8⁰.

6834 A „De studentensocieteit Minerva te Leiden." Afbeelding van het toenmalige societeitslokaal: *De twee kolommen* op de Breêstraat (thans de slagerij van v. Izenburg, gemerkt N⁰ 121) tegenover het Stadhuis, en niet op het Rapenburg, zooals bij N⁰ 6354 gemeld is (welke plaat hetzelfde vertrek voorstelt). Gezigt op een Zaturdagavond; op den voorgrond links een groote ovale leestafel, waarbij 2 personen (J. L. Cremer v. d. Bergh en J. G. H. v. Tets) met elkaâr klinkende; naast hen in het midden A. J. E. Rijnbende; achter de tafel ziet men het buffet, met Toon den kastelein; door de deur komt A. A. Roukens binnen; regts op den voorgrond een klein tafeltje, waarbij een violist met twee Haagsche harpspeelsters, bekend als Jans en Mie. Naast dit tafeltje staat een student met lange Duitsche pijp in den mond (de later berucht geworden L. Pincoffs ?). Voorts op den achtergrond een billard, waarbij de markeur D. Montagne, bijgenaamd *Plooi.* Vlak naast hem ziet J. B. Molewater (een der oprichters van het later gevormde studentencorps) om een kolom heen, terwijl aan de andere zijde B. Gewin in een boek leest. Digt bij den linkerrand der plaat aan een rond tafeltje zit F. W. A. Beelaerts van Blokland met den regter elleboog op de groote tafel geleund. Lith. naar en door *L. Springer* te Leiden naar de natuur. Hg. 45, br. 56 dm. gr. br. fol.

De bovenvermelde verklaringen der personen heb ik grootendeels te danken aan de welwillendheid der Prof. J. C. G. Boot te Amst. en W. G. Pluygers te Leiden, benevens aan den Heer J. F. Schill te Zoeterwoude.

6843 A De St. Lievens Monsterkerk. — Twee platen, vóór en ná den brand. Lith. door *N. W. Schmal* bij *H. J. Dessaur.* Hg. 27, br. 36 dm. br. fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

6873 A (**12 Dec.**) „Gezigt op de Schelde met het gevegt bij de Kruisschans, „waar de Schout-bij-Nacht Jhr. Lewe van Aduard sneuvelde op den „12 Dec. 1832." Tweereg. bovenschr. met panorama van de Schelde. Lith. bij *S. P. Voorn Boers* te Rotterdam. smal fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

6885 „Het bomvrije hospitaal van binnen." — Deze plaat is uit: Nederlandsch Museum, Jrg. 1837.

6901 A Zinnepr. — Geheel dezelfde, doch veel beter geteekende en oorspronkelijke voorstelling der plaat N⁰ 6901. Met 10reg. gegrav. Holl. onderschr. Waarschijnlijk Duitsche lithogr. bij *J. Scholz* te Mainz. znd. nm. Hg. 56, br. 41 dm. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

6901 B Zinnepr. op de verdediging der Citadel v. Antwerpen. — Een piedestal, met vlaggen en kanonnen en de buste van Chassé, die door de Nederl. maagd gekroond wordt. Op den voorgrond de Geschiedenis en de Ned. leeuw. Met onderschr.: „Neerland's Hulde aan de dappere verdedigers"

enz. Slechte lith. van *S. P. Voorn Boers*. Op de Koninkl. Biblioth. te 's Gravenhage.

6914 **1833. 21 Mei.** Mishandeling en gevangenneming te Antwerpen der
A oranjegezinde gebroeders C. J. en E. J. Geelhand door het gepeupel. — Gezigt in de Kloosterstraet bij de Kazerne des Minimes te Antwerpen, alwaar de broeders Geelhand te midden van eene volksmenigte, die hen met vuistslagen en stokken mishandelt, door 3 politiedienaren voortgesleurd worden; op den achtergrond eene aanrukkende bende kavalerie, om de volkshoop uiteen te jagen. Met 6reg. Fransch onderschr. Lith. „d'après le tableau original". Znd. eenigen nm. Hg. 49.5, br. 55 dm. gr. br. fol.

Bij den Heer Mr. A. D. de Vries Az. te Amst. berust het Journal du Commerce d'Anvers van 29 Mei 1833, waarin een verslag van deze gebeurtenis.

6917 (**21**, lees: **22 Junij.**) Ontvangst te Gorcum der krijgsgevangenen uit St. Omer. — Dit plaatje is uit: Verhaal der feestel. ontvangst te Gorinchem van een gedeelte der dappere bezetting van de Citadel v. Antw. 22 en 23 Junij 1833. Gorcum 1833. 8⁰.

6974 (**1837. 12 Oct.**) Zinneprent op den dood der Koningin Wilhelmina. —
A Het portret der vorstin in med., vastgehouden door de Godsdienst en rustende op een voetstuk met 8reg. Holl. vers, waarbij de treurende Nederl. maagd enz. Slechte lith. Uitg. van *J. Vurtheim en Co.* fol. In: Coll. Franken.

6999 (**1838. 21 Dec.**) Dit monument voor J. C. Schotel is onthuld 21 Dec. 1839.

7002 „De groote ijsvreugd" op de Maas voor Rotterdam. Lith. door *H. J.*
A *Backer*. br. 8⁰. Uit: Venman, Herinnerings-offer.

7002 **1839. 2 April.** Lijkstatie van Luit. Gen. Baron Dibbets te Maastricht,
B 2 April 1839. — Afbeelding van den lijkstoet, bestaande uit de versierde lijkbaar, voorafgegaan door dragonders, muziekkorps en infanterie, en gevolgd door 9 volgkoetsen. Op den achtergrond een defilé van krijgsvolk. Goede lithogr. met 1reg. kapit. Holl. onderschr. znd. nm. zeer br. fol. In: Afbeelding en beschrijving der lijkstaatsie van Z. Ex. Baron Dibbets enz. Maastr. z. j. 21 blz. 8⁰. *Zeer zeldzaam*. Op de Koninkl. Bibl. te 's Gravenhage.

7005 (**17 Julij.**) „Ontvangst van den Erfprins met zijne Gemalin" te 's Gra-
A venhage. Lith. van *H. J. Backer*. br. 8⁰. Uit: Venman, Herinneringsoffer.

7010 **1840. 8 Febr.** Maskerade te Leiden. — Deze platen zijn geteekend door *J. L. Cornet* te Leiden.

7011 Hetz. op 1 blad. — De oorspronkelijke teekening in O. I. inkt hiervoor door *J. L. Cornet* berustte in 1870 nog bij den boekh. P. Engels te Leiden.

7037 **1841. 17,19 Febr.** Gekostumeerd bal te 's Gravenhage. — Dit album, alsmede 12 daarvoor vervaardigde, fraaije doch iets grootere *teekeningen* (in kleuren znd. nm. op 6 bladen) zijn thans in mijne verzameling. — Van deze 12 teekeningen zijn er slechts 5, waarvan sommige gewijzigd, in plaat gebragt.

7037 Afbeelding van een gothiek zilveren ornament met de beelden van 7
A vorsten van Oranje (793—1530), ten geschenke gegeven aan Koning Willem II ter gelegenheid van zijn 25jarig huwelijk? In het randw. zijn 6 der beelden vergroot voorgesteld. Lith. van *P. W. v. d. Weijer*. gr. fol. Bij den Heer A. J. Nijland te Utr.

7044 **26 Julij**. „Eerepoort (Oostzijde) opgerigt binnen Groningen bij gele-
A „genheid van de heugelijke komst van Z. M. Willem II enz. enz." — Lith. in kleuren van *J. H. v. d. Weijer* te Gron. kl. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

7052 Spotprent op twee Nederlandsche dichters, in het bijschrift genoemd als
A Jan en Willem. — Regts een hooge berg, vanwaar twee personen, de een met een geweer, de ander met een zweep, tezamen op Pegasus gezeten, naar hooger trachten op te stijgen. Onderaan op den achtergrond een grafsteen met opschrift: „Jan en Willem." Met 16reg. Holl. bijschr. en 4reg. grafschrift, alles in rijm. *Teekening* in O. I. inkt znd. nm. kl. fol. Kwam voor in auctie R. W. P. de Vries, Amst. 4 Febr. 1882. (Catal. N°. 3110.)

Welligt doelt deze voorstelling op een door twee dichters tezamen uitgegeven dichtbundel.

7062 **1843.** Instorten van den toren te Westzaan. — Dez. voorstelling.
b Oorspronkelijke *teekening* in O. I. inkt voor het voorg. Door *H. Thepas*. br. fol.

7064 „Le vol du héron." — Hiervan bestaat eene fraaije, even groote Eng. staalgravure in proefdruk, met de aanduiding der voorgestelde personen in potlood. Hg. 37, br. 54.5 dm. br. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7073 **1844.** „Wet van behoud, liefde en redding." — De houtsneden hiervoor zijn vervaardigd door Mr. F. H. C. Drieling te 's Gravenhage, volgens zijne eigene verklaring in het tijdschr.: Nederl. Kunstblad 1844.

7075 **6 Sept.** Eerste wedren in Nederland gehouden op 6 Sept. 1844 nabij
A Zandvoort. — Regts het renperk met de koninkl. tribune enz.; links de toeschouwers. Lith. met 1reg. Holl. onderschr. door *C. C. A. Last* bij *Desguerrois en Co.* Uitg. van *A. C. Kruseman*. Hg. 16, br. 37 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam*. Bij den Heer A. J. Nijland.

7081 **1845. 26 Febr.** Bal masqué. — Van dit bal bestaat een ander album, get.: „Galerie de costumes," bevattende 15 platen met Fransche bijschriften. Lithogr. van *E. Spanier* en uitgeg. door J. A. A. v. d. Bergh te 's Gravenhage 1845. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7117 **1846. 26 Junij.** Spotprenten op het mislukte opstijgen van F. L. de
A Ruiter met een luchtballon in Junij 1846 te Rotterdam.

(1) Met 6reg. Holl. vers: „Mogt ook de Ruiter" enz. Gekleurde lith. znd. nm. Hg. 27.5, br. 21.5 dm. 4°.

(2) Hetz. anders. Znd. vers. Gekleurde lith. znd. nm. Hg. 27, br. 34 dm. br. fol.

(3) Hetz. nog anders. *Teekening* in kleuren znd. nm. Hg. 40, br. 30 dm.

(4) Hetz. anders. Met 4reg. Holl. vers: „'t Is al vergeefs helaas!" enz. Hg. 40, br. 27 dm.

Allen in: Roterodamum illustratum, IV, blz. 171, N° 1657 en vv.

Hierbij behooren: Hulde aan de Ruiter bij zijn 3e proefreis naar het stargewelf, den 26 Junij 1846. Rott. 1846. 8°. 4 blz.

Verontschuldiging van de R. na afloop zijner 3e luchtreis. Rott. 1846. 8°. 4 blz.

Chronische beschrijving der luchtreizen van de R. Luimig dichtst. door H. W. Val. Rott. 1846. 8°.

7128 (**1847. Jan.**?) Spotprent enz. — Volgens den Heer Kipp, instrumentmaker te Delft, zoon van den op de prent bedoelden persoon, is hem door ingewonnen informatiën gebleken, dat deze ongeregeldheden in 1849 zijn voorgevallen (de dag is onbekend).

7135 A (**17 Nov.**) „Hasardspel." — Achttien tafereelen uit het leven eens spelers, ieder met 1 of meerregelig onderschr. Onderaan eene afbeelding van eene vergadering der leden van de Societeit *Minerva*, gehouden op 17 Nov. 1847, waarbij alle studenten tegenwoordig waren en het hazardspel afgeschaft werd. Lith. naar *Alexander V. H(uell)* door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers*. Met bovengen. opschrift. br. fol. Bij den Heer Mr. C. Vosmaer te 's Gravenhage. — Medegedeeld door den Heer J. F. Schill.

7150 A (**1848. Oct.** of **Nov.**?) „Een consilium prent." — Spotprent op het consilium abeundi, in dit jaar aan 3 studenten (N. C. Lambrechtsen, v. d. Sleyden en de Roock) te Leiden gegeven, wegens beweerde losbandigheid en wangedrag jegens een groen (Ternooy Apèl). (Zie: Leidsche Stud. Alm. 1849, blz. 103,4.) Drie voorstellingen. Bovenaan in het midden de Rector Magnificus A. Rutgers met heiligenschijn, die de handen zegenend uitstrekt; links de ouders der verstootenen; regts dronken studenten. Met 4reg. onderschr. Lith. (naar en door *J. K. J. de Jonge*) bij *Mieling* te 's Gravenhage. br. fol. Bij den Heer Mr. C. Vosmaer te 's Gravenhage. — Medegedeeld door den Heer J. F. Schill te Zoeterwoude.

Het studentencorps trok de partij der veroordeelden en nam het den professoren zeer kwalijk, dat het verzoek om revisie of intrekking van het vonnis door den Senaat afgewezen werd. Eerst in 1850 na de maskerade werd de harmonie hersteld.

7159 A **1849.** Dood van Willem II. — Gezigt in zijn slaapkamer te Tilburg; links op den voorgrond een rustbed met het lijk van den vorst, in uniform met muts op. Met 4reg. Holl. vers: „Neêrland mag op hem" enz. Links en regts eene 5reg. uitlegging, beide onder de pl. Lith. znd. nm. br. fol. In Coll. Franken. *Zeer zeldzaam.*

7176 A **4 Julij.** Vergadering der Algem. Synode van de Herv. Kerk in Nederl. — Drie ongen°. spotprenten op de werkzaamheden en de door die vergadering genomen besluiten tot herziening van het Algem. reglement. 3 Lith. znd. eenigen nm. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

(1 en 2) De werkzaamheden der leden op verschillende tijden van de 2 dagen der vergadering, nl.: eten, slapen, wandelen, in het koffijhuis zitten enz.

(3) De geboorte van het Concept-reglement, nl.: een kraamkamer, alwaar een lijder te bed ligt, zeggende: „Je ne puis plus, on me déchire!" Voor zijn bed 5 leden der commissie, waarvan een eene kleine muis

(nl. de geboren vrucht) vertoont. Met onderschr.: „Nascitur ridiculus „mus." Met titelpl., verklaring (4 blz.) in boekdr. en cart. omslag. Uitg. van Joh. Noman en Zn. te Zaltbommel. br. 4°. *Zeer zeldzaam.*

7180 A Kleederdragten. — Afbeelding van 12 Holl. kleederdragten op 1 blad, ieder met 1 reg. Fransch onderschr. Chromolith. znd. eenigen nm. fol. De afbeeldingen zijn van: (1) Harlem; (2) Zélande; (3) Hindelopen; (4) Servante d'Amsterdam; (5) Beyerland; (6) Orphelins d'Amsterdam; (7) Nord-Brabant; (8) Zaandam, (9) Environs de Leide; (10) Frisonne; (11) Groningue; (12) Volendam.

7183 A **1850. 11 Junij.** Maskerade der Leidsche studenten. — Hetz. anders. De optogt op den achtergrond, vertrekkende van het Rapenburg (oostzijde) langs het akademie-gebouw over de akademiebrug en op den voorgrond over het Rapenburg (westzijde) trekkende. Met 2reg. onderschr.: „Optogt van HH. Studenten der Leydsche hoogeschool op den 11 Junij „1850" enz. Zeer slechte, doch zeldzame lith. bij *A. Vinck* te Leiden. Hg. 26, br. 36 dm. br. fol. Bij en medegedeeld door den Heer J. F. Schill te Zoeterwoude.

7184 A (**19 Junij.**) Huwelijk van H. K. H. Louise, dochter van Prins Frederik der Nederlanden, met den Kroonprins (later Koning Karel) van Zweden te Stokholm. — Gezigt in de kerk te Stokholm tegenover het altaar, waarbij het bruidspaar; op den voorgrond ter weerszijden de Koninkl. familie. *Schetsteekening* in kleuren znd. nm. v. teekenaar, met Fransche inscriptie op de keerzijde. Hg. 20.5, br. 29 dm. br. fol. In: Coll. Franken.

7184 B (**25 Junij.**) „Vauxhall van burgers aan studenten. Leijden 25 Junij „1850. Schets naar 't leven." — Gezigt in den tuin achter het gebouw van het Nut te Leiden. Lith. met bovenst. 3reg. onderschr. door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers.* br. fol. In Coll. Kaathoven.

7198 A (**1852. 17 Julij—5 Sept.**) Tentoonstelling van Nijverheid in Musis Sacrum te Arnhem. — Hetz. grooter en zonder de namen der inzenders. Lith. van *Desguerrois en Co.* gr. br. fol. In: Coll. A. G. de Visser.

7202 A (**1853.**) Spotprent op Rome. — „De Roomsche kerk" enz. Geheel dezelfde voorstelling, doch in houtsn. door *Armstrong.* Uitgave van *J. v. Golverdinge* te 's Gravenhage. 1848. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

7202 B (**April.**) Spotprent op Rome tijdens de Aprilbeweging. — „Christus en „de Paus v. Rome, voorgesteld in 18 afbeeldingen met eene toelichting. „Naar het oorspronkelijke Hoogduitsche van 1576. Utrecht 1853." — Zesendertig voorstellingen in br. 12°, paarsgewijze, waarvan ieder paar (gen°. 1—18) telkens de tegenstelling van Christus en den Paus vertoont. Lith. op 1 blad. Hg. 45, br. 55 dm. br. fol. Hierbij eene: Verklaring, gr. 16 blz. gr. 8°.

De voorstellingen zijn naauwkeurige kopiën van de plaatjes, voorkomende in het werkje: Antithesis Christi et Antichristi, videlicet Papae i. e. exemplorum, factorum, vitae et doctrinae utriusque ex adverso collata comparatio, versibus et figuris illustrata. Recens aucta et recognita. Genevae, Vignon, 1578. 147 blz. kl. 8°.

7207 (25—27 Sept.) Viering van het vijfentwintigjarig bestaan der Koninkl.
A Akademie voor zee- en landmagt te Breda. — Afbeelding van het gedenkstuk, door ingezetenen van Breda aan de Akademie bij dat feest geschonken, voorstellende op een voetstuk den liggenden Nederl. leeuw, die een standaard vasthoudt met buste van Willem I, stichter der akad., en opschrift: „Breda aan de Koninkl. Akademie" enz. Lith. naar *A. G. Apol* en *A. F. J. Vermeulen* door *A. M. Weingartner* te Breda. gr. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

7218 (1854.) „Ontwerp van eene fontein, welke op den Dam zal worden geplaatst,
A „behoorende tot het plan der waterleiding voor de stad Amsterdam." — Een rond monument met 4 springfonteinen en uithoeken onderaan, waarop leeuwen. Bovenop de Amst. maagd met de Amstel- en Rijngoden. Lith. naar *L. Royer*, *W. C. Brade* en *Gireaud* door *W. C. Magnenat*. gr. br. fol. *Hoogst zeldzaam.* Bij den Heer R. W. P. de Vries. — In 1854 werd de duinwaterleiding geopend.

7219 12—15 Julij. Muziekfeest der Maatsch. t. bevord. v. toonkunst te
A Rotterdam. Stel van 4 ongen°. platen hierover. Alle lith. met 2reg. onderschr., gedrukt en uitgeg. bij *Gebr. Voorn Boers* te Rotterdam. gr. br. fol. Op de Koninkl. Bibl. te 's Gravenhage.
(1) Aankomst van stoombooten met feestvierenden aan het Oude Hoofd.
(2) Het zangersfeestgebouw van den hoofdingang gezien.
(3) Het zangersfeestgebouw van de zuidoostzijde te zien.
(4) Het Park met de Officieren-societeit van de westzijde te zien.

7222 Vierentwintig ongen°. komische voorstellingen (rarekiekplaten) van ge-
A beurtenissen uit de jaren 1855—65, dienende als illustratie van de boertige rijmkronijk in het jaarboekje Holland, jaarg. 1855—65, door J. v. Lennep. Aaneengedrukt op 2 smalle langwerpige bladen. Lith. naar teekeningen van Jhr. P. v. Loon te Utrecht, die ook de plaat van de Girobank en enkele tafereelen uit de: Geschiedenis des Vaderlands door J. v. Lennep en Co. teekende.

7235 1855. 26 Junij. „Fête champêtre van burgers aan studenten. Leyden
A „26 Junij 1855. Schets naar het leven." Lith. met bovenst. 3reg. onderschr. naar *T. C. Bruining* door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers*. br. fol. In Coll. Kaathoven.

7243 (1856. 9 Julij.) „Teregtstelling van A. Blom," veroordeeld en opge-
A hangen te Leiden, wegens moord gepleegd 3 Febr. op een meisje te Hazerswoude. (Weekbl. v. h. Regt, N° 1732 en 1763.) — Gezigt op het St. Pieterskerksplein met het schavot, waarop de galg is opgerigt voor de gevangenis Gravestein; op den voorgrond huzaren te paard en eene talrijke volksmenigte. Lith. met opschr.: „Die sta, zie toe dat hij niet „valle." Znd. nm. br. 4°. In: Coll. Kaathoven.

7248 27 Aug. „Het monument gewijd aan den volksgeest van 1830 en 1831
A „onthuld den 27 Aug. te Amsterdam." — Gezigt op den Dam met het pas onthulde monument, omgeven door allerlei vlaggen; links het Paleis, waarvoor in het midden een groote houten portiek met trappen, alwaar de Koning staat. Lith. met bovenst. onderschr. door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers*. Hg. 20, br. 24 dm. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

7262 **(1857. 18 Junij.)** „Zaal der Societeit De Vereeniging te 's Gravenhage
A „op den avond van den 18 Junij 1857" enz. — Gezigt in de gedecoreerde zaal met de plegtige ontvangst van de officieren uit de voormalige bezetting der Citadel v. Antw. door de afdeeling van het Metalen Kruis. Lith. met 3reg. onderschr. naar *T. C. Bruining* door *C. C. A. Last* bij *P. W. M. Trap*. Hg. 37, br. 50 dm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

7263 Zilveren tafelstuk, geschonken door O. Baron v. Wassenaar Catwijck aan de
A officierstafel van het Nederl. oorlogsfregat Admiraal v. Wassenaar bij het van stapel loopen daarvan; nl. een piedestal met het wapen der Wassenaars en inschriften, de Nederl. maagd met vrijheidshoed, speer, bijbel en Nederl. leeuw enz. Lith. van *E. Spanier*. zeer gr. fol. In: Coll. Franken.

7292 **1860. 9—11 Aug.** „Zevende algemeene muzijkfeest der Maatschappij
A „tot bevordering der toonkunst te Arnhem, den 9, 10 en 11 Aug. 1860." Gezigt in de nieuwgebouwde groote concertzaal van Musis Sacrum bij eene der uitvoeringen. Lith. in kleuren door *B. L. Hendriks* bij *G. J. Thieme*. br. 4°. Uit: Gedenkboek der muzijkfeesten enz. door J. W. Staats Evers. 8°.

7309 **1861. 9,17,19 Febr.** Twee plaatjes met drie voorstellingen van: 1.
A 'sKonings terugkomst na den watersnood te 'sGravenhage; 2*a*. den bededag op 17 Febr.; en 2*b*. de collecte op 's Konings verjaardag. Lithogr. door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers*. br. 4° en 8°. Uit: F. H. Klein, Drie gedenkdagen voor Nederland. Amst. Weytingh en Brave, 1861. 8°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7314 **(Aug.)** Gedenkplaat bij de Metalenkruis-feesten in Aug. 1861 (te 's Graven-
A hage) gevierd. — Lith. naar en door *J. W. F. Kachel* bij *L. W. Jordaan en Co.* te 's Gravenhage, met 14reg. vers: „Tien dagen strijd" enz. van Burlage. gr. fol. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7323 **(18 Junij.)** Maskerade door de leden van het Utr. studentenkorps,
A voorstellende de ontwikkelingsgeschiedenis der Europesche volken in de middeleeuwen. — Hiervan bestaan geene gekleurde platen, doch wel een plaatwerk met 8 photographiën naar teekeningen van de maskerade-groepen, onder den titel: Historische herinneringen uit de ontwikkelingsgeschied. enz., door A. v. Hoek, C. J. Sickesz en P. Verloren Jr., leden der Comm. gr. 4°.

I. De volksverhuizing. — Attila en de Hunnen.
II. Heldentijdvak der Germanen. — Nibelungen.
III. Vereeniging van het Germ., Rom. en Christel. beginsel. — Karel de Groote.
IV. Vereeniging der Christenvolken tegenover het Mohammedanisme. — 3e Kruistogt.
V. Opkomende vrijheid enz. van den derden stand. — Filips v. Artevelde.
VI. Invloed der klassieke beschaving. — Lorenzo de Medicis.
VII. Het bekend worden der Europeërs met andere werelddeelen. — Columbus en Vasco de Gama.
VIII. Ontstaan der vrijheid van denken. — Allegorie.

7328 (**1862**?) „De zonen van Danaüs." — Spotprent, vertoonende een groote,
A bodemlooze tobbe op 2 palen met opschrift: „Nationale Spaarpot," waarin 4 mannen groote zakken gelds, get.: *Nijverheid, Zweet v. h. Volk, Koophandel* en *Landbouw*, leegstorten, terwijl de inhoud beneden door Koning Willem III en allerlei ambtenaren, hovelingen en militairen opgevangen wordt. Lith. znd. nm. 4°. Uit: Almanak Asmodée? Bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht.

7342 **1863. 17 Nov.** „Optogt in het Willemspark te 's Hage op 17 Nov.
A „1863, bij gelegenheid van het leggen van den eersten steen voor het „nationaal gedenkteeken door Z. M. Willem III" enz. — Gezigt op het terrein tegenover de Koninkl. tribune, op het oogenblik dat de voorzitter der commissie van werklieden Z. M. toespreekt. Lith. door *M. A. v. Straaten*. gr. br. fol.

7359 **1864. 18 Junij.** Zilveren huwelijksfeest van Willem III en Sophia,
A Koning en Koningin der Nederl. — Afbeelding van de twee zilveren candelabres, bij die gelegenheid geschonken aan HH. MM. door ingezetenen van Utrecht. Photographie van *W. C. v. Dijk* te Utr. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

7370 (**4 Nov.**) Verkiezing van Jhr. J. J. Rochussen? tot lid der Tweede Kamer.
A Spotprent hierop? Een 9tal Kamerleden, waarbij o. a. Groen v. Pr., Baron v. Zuylen v. N., v. Hall, v. Goltstein, v. Lijnden, Simons, de Brauw enz., dansen op de maat eener viool, die (de redacteur van het Dagblad van 's Gravenhage) Lion bespeelt. Met onderschr.: „Een intiem „avondpartijtje bij den Heer Jan Jacob (Rochussen) op den 4 November." Lith. znd. eenigen nm. br. 8°. Uit: Almanak Asmodée? Bij den Heer A. J. Nijland.

7376 (**1865. 18 Junij.**) Vijftigjarig Waterloo-feest te Vlaardingen. — Zie:
A N° 7391 in dit Suppl.

7391 (**24 Aug.**) Onthulling der gedenknaald te — Scheveningen. Lees: Vijftigjarig Waterloo-feest te Vlaardingen op 18 Junij 1865, op het oogenblik dat de plaatselijke autoriteiten, schutterij enz. zich op het Hof aldaar rondom een decoratie verzamelen.

7416 (**1868. 23 Mei.**) Onthulling van het monument en herdenking van den
A slag bij Heiligerlee. — Gedenkplaat; in het midden het verbond der edelen, waarnaast de portr. van Filips II en Willem I ten voeten uit; bovenaan de Holl. maagd met het portr. van Koning Willem III en leeuw; onderaan de slag bij Heiligerlee en de portr. van Requesens, Alva, Graaf Adolf en Lodewijk van Nassau. Houtsn. naar *J. H. Egenberger* door *R. J. v. Arum* bij *J. H. v. d. Weijer* te Gron. Uitg. van *Gebr. Hoitsema*. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

7416 Hetz. anders. — Onderaan de slag bij Heiligerlee, waar Adolf v. Nassau
B sneuvelt; daarboven zijn portret en hooger dat van Lodewijk v. Nassau in eikenloof, alsmede de portretten van Prins Willem I en Koning Willem III. Lith. naar *A. J. v. Prooijen* bij *Emrik en Binger*. Uitgave van *A. L. Scholtens* te Gron. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

7421 **1869. 1 Julij.** „Onze societeit na 1 Julij 1869." — Het hier medegedeelde is het onderschrift van de plaat; het bovenschrift luidt: *„Vrij „van zegel."*

De plaat met de Purmerender Courant van 8 Aug., waarin een bijschrift tot de plaat, is thans in mijne verzameling.

7422 A **20 Aug.** Schietwedstrijd in het kamp aan de Bilt nabij Utrecht. — Gezigt op de koninklijke tent, waarvoor de Koning, Prins Hendrik, de Kroonprins, de Generaals Smits en v. Mulken en vele andere hoofdofficieren in een kring geschaard staan. Photographie in ov. door *W. C. v. Dijk* te Utrecht. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

7424 A (**Nov.?**) Monument voor Mr. Jac. v. Lennep op het kerkhof te Oosterbeek, alwaar hij den 25 Aug. 1868 overleed. Lith. door *J. M. Schmidt Crans* bij *Wed. E. Spanier en Zn.* 4°. Uit: Album v. d. Ned. Spectator, N° 4.

7433 A (**1870. 11 Nov.**) Tooneelvoorstelling door de novitii te Leiden? — Portretten van 7 gecostumeerde studenten, zooals zij in het tooneelstuk voorkwamen. Links staande, als buffetknecht: P. v. d. Poel; naast hem schrijvende A. Nijpels; achter dezen een bidder: F. J. v. Beyma thoe Kingma; aan de tafel A. J. H. S. v. Binckhorst tot den Binckhorst, A. Brants met hamer en W. Jager Gerlings; regts staande J. W. v. Schmidt auf Altenstadt. Photogr. znd. eenigen nm. br. 4°. Ex. met geschreven namen in: Coll. Kaathoven.

7436 A (**1871. 18 Julij.**) Huwelijk der tweede dochter van Prins Frederik der Nederlanden, Prinses Marie, met den Erfprins von Wied. — Afbeelding van den prachtbijbel, door het Nederl. volk aan dit echtpaar geschonken, nl. der voor- en achterzijden en van de voorsnede. Photographie znd. eenigen nm. br. 4°. Bij den Heer A. J. Nijland.

7436 B Hetz. anders. Afbeelding van den Bijbel staande op een fraaijen lezenaar. Lith. znd. eenigen nm. gr. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

7436 C **21 Aug.** „Feestmaaltijd in het Hof v. Holland (te Breda), 21 Aug. „1871," bij gelegenheid der 5jarige reunie van de Vereeniging het Metalen Kruis. Lith. znd. nm. Hg. 23.5, br. 28 dm. br. 4°. Uit: M. A. Perk, Een reunie en een uitvaart. Gedenkboek enz. Breda 1871. gr. 8°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7437 A (**22 Aug.**) Overbrenging van de stoffel. overblijfselen der op de Antwerpsche Citadel gesneuvelde Nederlanders naar Ginneken. Gedenkplaat, met opschrift: „Hulde aan Nederl. moed." Gezigt op het kerkhof te Ginneken; portr. van Chassé, de Boer, Seelig en Gumoëns; links de Nederl. maagd, een vaandel omhoog houdende, naast haar een gevallen krijgsman; regts gezigt op de Citadel. br. fol. — Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7451 A (**1872. April.**) Nationale feestviering. — Zinneprent: in het midden Willem I ten voeten uit; ter zijde vier voorstellingen uit 's lands bevrijdingsgeschiedenis en historische data van 1533 tot 1584. Lith. door *Chimaer*, met adres van *H. L. v. Hoogstraten* te Zwolle. fol. In Coll.: A. G. de Visser.

7453 A Zinneprent als voren. — Het portr. (borstb.) van Willem I omgeven door wapens en vaandels; ter zijde Lumey v. d. Marck en een watergeus; voorts vier gebeurtenissen uit dien tijd, in med. Lith. door *G. J. Bos* bij *H. L. v. Hoogstraten*. fol. In Coll.: A. G. de Visser.

7465 (**1874. 11 Mei.**) „'s Konings intocht te Amsterdam." — Afbeelding
A van den intogt in 4 rijen boven elkaar; de Koning te paard op den voorgrond, de Koningin in een rijtuig in het midden, en 6 eere-poorten en decoratiën op den achtergrond. Houtsn. door *H. Bogaerts.* br. fol. Afzonderl. afdr. uit: Kathol. Illustratie, jg. 1874. Bij den Heer A. J. Nijland.

7466 **12 Mei.** Historische optogt te Amsterdam. — Dez. optogt verkleind
A in 3 reeksen boven elkaar, gen⁰ groepsgewijze; onderaan regts de praal-wagens. Chromolith. naar en door *R. Craeyvanger* bij *Tresling en Co.* Uitg. van *De Erven Bohn* te Haarl. Hg. 29, br. 100 dm. zeer br. fol. Uit: Hofdijk, Gedenkboek der feestviering. Haarl. 1874. 8⁰.

7468 (**21 Mei.**) Historische optogt te Rotterdam. — Afbeelding van den
A stoet in 5 reeksen boven elkaar, gen⁰ 1—280. Chromolith. naar en door *G. J. Bos* bij *Tresling en Co.* Uitg. van *De Erven Bohn* te Haarl. Hg. 45, br. 100 dm. zeer br. fol. Uit: Hofdijk, Gedenkboek der feestviering. Haarl. 1874. 8⁰.

7493 „Studenten Societeit Minerva, 1874." — Afbeelding van het conversatie-
A en billard-lokaal dier Societeit (afgebroken 22 Mei 1874) bij dag, met de volgende portretten. Links voor de lessenaar staande: C. de Vos v. Steenwijk, in gesprek met den op den lessenaar leunenden W. M. d'Ablaing (thans lector aan de Acad. te Leiden). Achter laatstgen. een courantlezer: J. v. Mens; door de geopende deur snelt W. C. N. Bollaan (docent aan het Gymn. te Amst.) binnen en wordt begroet door W. Th. Gevers Deynoot. Aan de leestafel links zit: A. J. J. Kloppert, de *Punch* lezende; verderop leest W. v. d. Vlugt (thans Prof. te Leiden) eene courant, get.: *Societeit Minerva;* achter de leestafel staat: W. J. Snouck Hurgronje, naast wien de eerste knecht der societeit J. v. Well staat, een presenteer-blad houdende. Voorts: W. Vissering de Haarlemsche Courant lezende en L. A. Blanckenhagen, leunende op den schouder van H. W. E. v. d. Borch. Deze beide staan bij eene tafel met 3 kaartspelers; op den voorgrond regts staat: J. Scheltema, een likeurglas in de hand, pratende met J. H. v. Swieten, die een bierglas vasthoudt, enz. Zeer getrouwe afbeelding, bewerkt naar 2 photogr. Naar en door *J. C. Greive Jr.* bij *Tresling en Co.* Uitg. van P. Somerwil te Leiden. Hg. 61, br. 87 dm. gr. br. fol. Bij (en medegedeeld door) den Heer J. F. Schill te Zoeterwoude.

7497 **1875. 13 Jan.** Afbeelding van de zilveren vaas en het album, door
A eenige aanzienlijke Amsterdammers als huldeblijk aan Luit.-Gen. J. v. Swieten in het Parklokaal te Amsterdam op 13 Jan. 1875 aangeboden. Photographie van *Wegner en Mottu.* 4⁰. Bij den Heer J. N. Scheltema.

7498 **8 Febr.** 300jarig bestaan der Leidsche hoogeschool. — Gezigt in de
A St. Pieterskerk, bij gelegenheid van het uitspreken der feestrede door Prof. A. Heynsius ter verwelkoming der Koninkl. familie en de vreemde professoren. Met 2reg. onderschr. Lith. znd. eenigen nm. br. 4⁰.

7499 **15 Junij.** Maskerade te Leiden. — Hierbij eene zeer uitvoerige toe-lichting met phototyp. portret, uitgegeven door de maskerade-commissie, groot 411 blz. 8⁰.

7511 (**1877. 12 April.**) Annexatie van de Transvaalsche republiek in Zuid-
A Afrika (President Burgers) namens de Eng. regering door Sir Theoph. Shepstone. (De onafhankelijkheid der Republiek werd in 1881, na eenige voor de Engelschen nadeelige gevechten, hersteld en door de Britsche regering erkend.) „Annexation of the Transvaal by an African." Serie van 11 ongen⁰. lithogr. in een omslag met bovenst. opschr. en opdragt aan Koningin Victoria. Alle znd. nm. kl. br. fol. (In 1881 verscheen van deze platen eene tweede uitgave.)

(1) „Natural history of South-Afrika." — Een kaaiman (*Engeland*) eenige kleine hagedissen, get.: *Oranje Vrijstaat*, *Natal*, *Transvaal* enz. verslindende.

(2) „A glorious reign." — Bovenaan Koningin Victoria en Carnarvon met het bevel tot annexatie: onderaan de Afrikaansche leeuw gevangen, en eene vrouw (*Transvalia*) door *John Bull* gekneveld, terwijl *Sheps*(tone) en *Barkley* toejuichen.

(3) „Noblesse oblige." — Links *Sheps*(tone) de Transvaalsche vlag door de Engelsche vervangende, terwijl Carnarvon en Barkley hun onschuld aan de annexatie betuigen; regts Gladstone ze afkeurende.

(4) „Swearing of Godlove Sheps, our great deliverer." — Shepstone een meineed zwerende en zijne intrigues biechtende.

(5) „Two dealings." — Links John Bull de schadevergoeding van 100000 L. aan Noord-Amerika betalende voor de Alabama-kwestie enz.; regts John Bull eene geketende vrouw (Zuid-Afrika) afwijzende.

(6) „The deadly grasp." — Eene leeuw (*England*) met eene vrouw (*Transvalia*) in zijne klaauwen. (Voorstelling ontleend aan de Leeuwenbruid, schilderij door Gabr. Max.)

(7) „Appeal on the noblehearted Englishmen." — Transvalia klaagt Shepstone aan voor Britannia wegens slavenhandel en diefstal van steenkolen, diamanten, ijzer, goud, buskruid enz.

(8) „Policy of some christians." — Twee Engelschen, beschermd achter een berg van valsche rapporten en telegrammen, waardoor zij het Eng. publiek misleidden omtrent de populariteit der annexatie.

(9) „The impending fate." — Een kanon *Empress* eene vrouw *India* 1857 (nl. in den Britsch-Indischen opstand) in stukken schietende; op den voorgrond wacht eene andere: *Transvalia* (voor een kanon gebonden) hetzelfde lot.

(10) „How they manage to mislead a noble nation." — In de smederij van *Machiavelli & Co.*, onder directie van Beaconsfield, Carnarvon en Derby, worden een massa berigten en telegrammen gesmeed om de dagbladen en het Parlement te kunnen misleiden.

(11) Het Prins Albert-gedenkteeken (te Windsor?) met bijschrift, waarin zijn geest de Koningin smeekt om de annexatie van de Transvaal te vernietigen.

7513 **20 Junij.** Begrafenis van Koningin Sophia. — Hetz. grooter, in 5 rijen
A onder elkaar, in randw. van rouwfloers met portr. en wapen. Lith. van *Emrik en Binger*. Uitg. van *Ykema en Couvee*. br. fol. Hierbij een afzonderl. sleutel der letters op de plaat A—S. 4⁰. In Coll. Kaathoven.

7516 **17 en 24 Oct.** Afbeelding van den halfafgebroken en in den nacht van 24 Oct. geheel gesloopten muur enz. — 2 Photogr. met een 13reg. versje en adres van *J. D. Brouwer* op de keerzijde. br. 4°. Thans ook bij mij. — Op de Universiteitsbibliotheek te Amst. berust hierover een kluchtspel van Hazee (Dr. H. C. Muller).

7516 A **1878. 18 Mei—1 Oct.** Togt naar het Noorden van de Willem Barendts, onder Luit. t. zee A. de Bruyne. — Kaart der Noordelijke IJszee, met reisroute van het schip. Lith. van *A. Braakensiek*, uitgeg. door Het Nieuws v. d. Dag. br. fol.

7517 A **(24 Aug.)** Huwelijk te Potsdam van Prins Hendrik der Nederlanden en Prinses Marie, oudste dochter van Prins Friedr. Carl v. Pruissen. — Serie van 8 ongen°. platen over de plegtigheden, de intogt en de geschenken aan het bruidspaar in de Nederl. Alle lith. van *Emrik en Binger*. br. 8°. Met uitlegging, 20 blz. in boekdr., in omslag get.: Souvenir aan de echtverbindtenis enz. Uitgave van *M. M. Couvee* te 's Gravenhage (verschenen na 's Prinsen dood). Bij den Heer A. J. Nijland. Bevat:

(1) „Portretten van het vorstel. echtpaar in med."
(2) „De voorstelling bij de huwelijks inzegening te Potsdam."
(3) „Feestelijke ontvangst te Baarn-Soestdijk."
(4) „Plechtige intocht te 's Gravenhage."
(5) „Geschenk van Z. K. H. Prins Hendrik aan H. D. Bruid."
(6) „Afbeelding van het album gevoegd bij het nation. huldeblijk."
(7) „Ameublement aangeboden door de Zutphensche dames."
(8) „Porte bouquet aangeboden door de Luxemburgers."

7520 A **1879. 25 Jan.** Begrafenis van Prins Hendrik der Nederlanden (overleden te Luxemburg 13 Jan. 1879) te Delft. — Afbeelding van den stoet in 4 rijen boven elkaar, omgeven door een rand van zwarte en oranje-draperiën. Bovenaan in het midden 's Prinsen portret. Lith. in kleuren door *Emrik en Binger* te Amst. Uitg. van *A. Akkeringa*. Hg. 42, br. 55 dm. br. fol. Hierbij eene afzonderl. verklaring der letters A—N op 1 bl. kl. 4°. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7520 B Hetz. anders. — Het portr. van den Prins onderaan tusschen de verklaring der letters A—N in 4 kol. Tintdruk door *Emrik en Binger*. Uitg. v. *A. Akkeringa*. Hg. 38, br. 49 dm. br. fol.

7521 A **29 Jan.** „De Unie (van Utrecht) herdacht, 1579—1879" (doch eerst in Sept. gevierd). — In het midden het portr. van Jan van Nassau, den stichter der Unie, in med., met de wapens der Geunieerde Prov., voorts de oude Holl. munt en de portr. van Willem I en Willem V in med. en onderaan de Unie van Utrecht. Links de beeldstorm in 1566; regts het Vrijheidsfeest op den Dam te Amst. 1795. Met 4reg. verzen boven en onder de voorstell. enz. Lith. met bovenst. onderschr. znd. eenigen nm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland. Zie ook N° 7522 F en G.

7521 B **(4,5 Febr.)** Viering van den 200jarigen sterfdag van Vondel, te Amst. op 4 en 5 Febr., waarbij aan het standbeeld van V. in het Vondelpark door zijne vereerders een immortellenkrans gehecht werd. — Spotprent op de Vondelvergoding, in de laatste jaren veelal uitgaande van Katholieken. Eene processie met Vondels buste, onder een troonhemel ge-

dragen door koorknapen en Jezuiten, voorafgegaan door een heraut (Alberdingk Thym) met een priester (Schaepman, feestredenaar) die het wierookvat zwaait; vervolgens figuren uit Vondels treurspelen (waarbij de zwemmer kapt. Boyton als *Noach*), ieder persoon begeleid door een monnik met kaars. Achteraan de 11000 maagden. Geestig geteekende lithogr. naar (*A. C.*) *L(offelt)* door *J. Linse*. br. 4°. Afzonderlijke afdruk uit: Uilenspiegel. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7521 C (**21 April.**) Verzameling van 10 ongen°. bijzonder fraaije en groote photographiën, voorstellende de decoratiën op 10 verschillende plaatsen te Amsterdam bij de komst van Koning Willem III en zijne tweede gemalin Emma, Prinses van Waldeck. Door den photograaf *A. Greiner*. Iedere photogr. hg. 26, br. 36 dm. br. fol.

Van deze photographiën zijn slechts 25 ex. gemaakt, welke aan den Koning, eenige autoriteiten en raadsleden te Amst. vereerd, en niet in den handel gebragt zijn; de negatieven zijn vernietigd.

(1) Ontvangstsalon station Rijnspoor.
(2) Hoogesluis.
(3) Dam en versiering v. h. Monument v. 1830—31.
(4) Nieuwe Kerk, ingerigt voor inzegening en zangkoor.
(5) Kattenburger brug en Marinewerf.
(6) Nieuwmarkt met eerepoort.
(7) Beursplein met verlichting.
(8) Rembrandtsplein met eerepoort.
(9) Magere brug met illuminatie.
(10) Station Rijnspoor bij vertrek.

7522 A (**14 Mei.**) Vlugt van L. Pincoffs naar Amerika en van A. Kerdijk naar Antwerpen, onder den naam van Karels. Spotprent hierop: „De plaat „gepoetst!!!” — Eene dienstbode poetst de koperen naamplaten van de kantoren: *Afrik. Handelsvereen.* en: *Kerdyk & Pincoffs*. Links gaat Pincoffs, met een verslag der Ambachtsschool (waarvan hij voorzitter was) en een valies, get.: *Echt Pincoffs poeder, waarde f 12.000·000*” de deur uit; regts Kerdijk met een handkoffer, get.: *„Mr. Carels, hotel St. Antoine „Anvers”*. Onder de plaat een „Humoristisch lied” van zes coupl. in 2 kol. Lith. znd. nm. fol. Titelplaat van een muziekstuk. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7522 B Spotprent als voren. „Groote gelegenheids-voorstelling in de hoogere „Escamatage (sic!), Dramatiek, Biologie ... door Prof. Lodew. Zonder „Pink ... bijgestaan door Dr. K. Erdijk de St. Antoine” enz. Eene groote en 6 kleinere voorstellingen, gen° 1—12, benevens 2 portretten, waarnaast een Programma met uitlegging. Op N° 1—5 en 12 spelen Pincoffs en de Commissarissen der A. H. V. billard, terwijl Kerdijk een pistool afschiet (hij wondde zich opzettelijk in het hôtel St. Antoine te Antwerpen); N° 7. Pincoffs als poedel naar Amerika vlugtende; N° 11. Pincoffs het geld der aandeelhouders in zijn zakken goochelende, enz. Lith. van *P. C. J. Faddegon en Co.* te Amst. br. fol

7522 C Spotprent als voren. „Rotterdams Voorzienigheid in Amerika.” — Links de ontvlugte Pincoffs zich in weelde aan champagne tegoed doende: ter-

wijl Mefistopheles hem bekroont; regts wordt hij in den slaap door de Voorzienigheid vervolgd en gekweld. Lith. van *Faddegon en Co.* br. fol.

7522 D **(9 Junij—24 Sept.)** Tweede togt naar het Noorden van de Willem Barendts, onder Luit. t. zee A. de Bruyne. — Kaart der Noordel. IJszee met de reisrouten van het schip in 1878 en 79. Lith. door *A. Braakensiek* bij *Emrik en Binger*. Uitgeg. door Het Nieuws v. d. Dag.

7522 E **(Aug.)** „Vreeselijke geschiedenis van de kaalgeknipte weesmeisjes!! of „Boontje komt om zijn loontje." — Spotprent naar aanleiding van de bestraffing in het Herv. Diaconie-Weeshuis te Amst. van 2 meisjes van 16 à 17 jaar, die onder de catechisatie gelagchen hadden, en daarvoor gestraft werden met het opzetten der kindermuts en afknippen van het hoofdhaar, waarover in de Amst. couranten destijds een groot misbaar gemaakt werd. — Dertien tafereelen ieder met 2reg. Holl. rijmpjes. Slechte lith. van *v. d. Werff* te Amst. gr. fol.

7522 F **(20 Sept.)** Driehonderdjarige gedenkdag der Unie v. Utrecht. — Gedenkpenning bij die gelegenheid geslagen. Voorz.: borstb. van Graaf Jan v. Nassau, met omschr. *Graaf Jan v. Nassau Stichter der Unie v. Utrecht;* kz.: Leeuw met zwaard en pijlbundel, bestraald door het Alziend Oog met omschr.: *Dankbaarheid, Eendracht en Vrijheid.*

Deze penning is gegrav. door J. Ph. M. Menger en J. Ph. Menger, (zoon en vader) en geslagen in goud, zilver en brons, waarvan het laatste alleen voor de deelnemers aan het gedenkfeest. Hierbij een feestnommer v. h. Utr. Prov. en Stedel. Dagbl. met afbeeld. der gedenkpenning, en berigt over de feestviering. Zie ook N° 7521 A.

7522 G Herdenking te Utrecht van het 3e Eeuwfeest der Unie van Utrecht. — Hierover verscheen: Verzam. v. bescheiden betrekking hebbende op de herdenking van het 3e Eeuwfeest der Unie. Utr. 1879. 55 blz. hg. 4°, waarin de volgende platen:

Titelpl. Medaille, voor- en keerz. als N°. 7522 F.

(1) Opdragt aan Koning Willem III, waarboven het portr. v. Graaf Jan v. Nassau.

2. Kruisgang v. d. Domkerk te Utrecht.

3. Zaal, waar de Unie geteekend is, gelijk die thans gerestaureerd is.

4. Vier gedenkpenningen op de Unie.

Plaat 2 en 3 zijn fraai geëtst door *Jozef Hoevenaar*, de andere lith.

7522 H **(Nov.)** Benoeming van eene Commissie uit den gemeenteraad te Amsterdam tot het uitbrengen van een verslag over de verbouwing der Oude Beurs op den Dam of tot het bouwen van een nieuwe Beurs, volgens de daartoe ingekomen of nog in te komen plannen. (Gemeenteblad. 1879, Afd. II, blz. 709 en vv.)

a Ontwerp van den plattegrond en voorgevel van een nieuwe Handels- Effecten- en Korenbeurs, te bouwen op den Dam tegenover het Paleis, tusschen Damrak, Warmoesstraat, Nes en Rokin, met twee zoogenaamde passages tusschen beide. Lith. naar de teekeningen der Architecten *C. Muysken* en *J. R. de Kruyff.* gr. br. fol.

b Ontwerp van den plattegrond voor een nieuwe Handelsbeurs enz. volgens de teekeningen van dezelfde architecten te bouwen op het (te dempen)

Damrak tusschen den Dam en Oudebrugsteeg, met overdekte galerij aan de zijde der Warmoesstraat. Lith. als voren. Met uitvoerige toelichting in boekdruk behoorende bij plan *a* en *b*. Op 1 blad. br. fol. Bijvoegsels van het Weekblad: De Amsterdammer van 16 Nov. 1879.

c Ontwerp van een plattegrond voor nieuwe beursgebouwen, te plaatsen op het terrein tusschen Keizers- en Heerengracht, tegenover de (te dempen) Warmoesgracht, met verbreeding van de Huiszittenstegen, demping van den N. Z. Voorburgwal achter het Paleis en van de Rozengracht. Lith. naar de teekening van den architect *A. L. v. Gendt*. Met uitvoerige toelichting in boekdr. op de keerzijde. br. fol. Bijvoegsel van: De Amsterdammer van 23 Nov. 1879.

7522 I **1880. 8 Jan.** Brand van de stoom-suiker-raffinaderij van Beuker en Hulshoff op de Lauriergracht te Amsterdam, gesticht in 1837 en op 8 Jan. 1880 geheel afgebrand. Plaat in 3 afdeelingen, voorstellende de fabriek in welstand en de ruines voor- en achterzijde. Lith. van *J. M. de Vries* te Haarl. Uitg. van *Joh. G. Stemler* te Amst. br. fol.

7522 J **26 Jan.** Begrafenis van Willem Nicolaas Alexander Frederik Karel Hendrik, kroonprins der Nederlanden, overl. te Parijs den 10 Jan. Boven aan zijn paleis te 's Gravenhage; daaronder de begrafenis en de lijkrede in de kerk te Delft. Onderaan zijn lijkkist met tallooze kranzen. Lith. door *G. J. Bos* bij *H. L. v. Hoogstraten* br. fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

7522 K **(April.)** „De nieuwe Schoolwet en het Rapport der Commissie. Geil-„lustreerd door Veridicus." — Serie van 16 spotprentjes in lith. tegen de nieuwe wet op het Lager Onderwijs, allen met onderschriften, hoofdzakelijk aan het bovengen. rapport ontleend. Iedere voorstelling gedrukt in bruine tint, znd. onderschr. Hg. en br. 15.5 bij 9 dm. Lith. van *Döhrn*. Uitg. van *Ducroissi Goetzee* te Rott. 8⁰.

7522 L **22 Junij.** Maskerade van het Leidsche Studentencorps op 22 Junij 1880, voorstellende den intogt van Graaf Philips den Schoone te Amsterdam 27 Junij 1497. — Serie van 16 aaneengehechte strooken, ieder lang 69.5 hg. 26 dm. Lith. in kleuren door *G. J. Bos* bij *P. W. M. Trap* te Leiden. Met programma in 8⁰ en publicatie in oud-Holl. in plano. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7522 M Feesten te Leiden bij gelegenheid van de viering van het 61e lustrum der Leidsche Hoogeschool. — Feestnommer van het Studentenweekblad: *Vox Studiosorum*, bestaande uit autographen van beroemde oud-studenten (N. Beets, J. Kneppelhout, S. Vissering enz.), van tegenw. Leidsche Professoren (J. E. Goudsmit, H. Kern, W. J. A. Jonckbloet, R. Fruin enz.) en 3 penteekeningen van *C. N. Storm v. 's Gravesande* en *V. de Stuers*.

De penteekeningen stellen voor: De Rietdijkshaven te Dordrecht — de tribune van Professoren in het Groot Auditorium — en een Leidsch sjouwerman met onderschr.: *Leidsch ras*. Alles in lith. op 12 bladz. gr. 4⁰.

7522 N **(Julij.)** Spotprent op de overdreven vrees voor de in Belgie heerschende en in Nederland verwachte pokken-epidemie, die vooral in den Haag door de medici ten hunne bate geëxploiteerd werd. Een kermistent, get.: „Stoomkoepokinenting", waarnaast een kalf door eenige clowns omhoog wordt

gescheven. Voor de tent links tracht Dr. A. Kuijper met den *Standaard* in de hand de menschen terug te houden; regts verlaten vele gevaccineerden (waarbij eene jonge dame op haar been ingeënt) het spel. Lith. door *J. Hofschilder* (alias: Holswilder). br. 4°. Uit: J. A. de Bergh, Haagsche penkrassen. N° 21 en 22. Bij den Heer Mr. S. v. Gijn.

7522 O (3 Aug.) Verkiezing van een Lid der Tweede Kamer voor Amsterdam na den dood van Mr. C. van Heukelom. — Spotprent op de verdeeldheid onder de liberale Kiesvereenigingen *Grondwet*, die Mr. J. Kappeijne v. d. Coppello, ex-Minister v. Binnenl. Zaken, en *Burgerpligt*, die Mr. J. G. Gleichman, ex-Minister van Finantiën, candidaat stelde. Plaat in drie afdeelingen: links eene kindermeid (Amsterd. Courant) aan 2 jongens een pak slaag toedienende, terwijl een derde in Jezuitenkleeding (Kathol. Kiezersvereeniging *Recht voor allen*) er bij staat te lagchen. Regts eene oude dame (Conservatieve partij) zich neutraal houdende; achter haar de buste van J. Heemskerk Az. Hiertegenover een gespannen koord, waarop de heer Kappeijne met een balanceerstok *Grondwetsherziening* vallende, en Gleichman met een stok *Kanaal* het eindpunt bereikende. Achter hen het teleurgestelde *Handelsblad* en de verheugde *Amsterdammer* (Zondagsweekblad). Lith. zonder eenigen naam (door *P. H. Testas.*) Op 1 blad plano. — *Niet in den handel.*

7522 P (17 Aug.) Verkiezing te Amst. van een lid der Prov. Staten van Noord-Holland in de plaats van Mr. G. van Tienhoven, die Lid der Eerste Kamer was geworden. — Spotprent voorstellende een burgerman, dragende een advertentiebord get.: *„Burgerpligt — Regt door zee"*, die een net gekleed heer met hoogen hoed (de Amsterd. aristocratie) beschermend op den schouder klopt, terwijl de laatste pijnlijk aan den elleboog voelt. Lith. zonder eenigen naam (door *P. H. Testas*). 8°. *Niet in den handel.*

De kiesvereen. *Burgerpligt* stelde met goed gevolg den Heer J. Regtdoorzee candidaat, waarmede de *Grondwet* zich vereenigde, gedachtig aan de pas ondervonden nederlaag na het stellen van een eigen candidaat bij de verkiezing voor de 2e Kamer,.

7522 Q (14 Sept.) Onthulling van het standbeeld van Baruch de Spinoza op de Paviljoensgracht te 's Gravenhage. — De wijsgeer is voorgesteld zittende, in langen mantel, het hoofd peinzende op de regterhand geleund. Lith. door *Schmidt C(rans)* bij *E. Spanier & Zn.* te 's Gravenhage. gr. 4°. Uit: Nederl. Spectator 1880. N° 38.

7522 R (Oct.) Ontwerp der grensregeling tusschen Amsterdam en Nieuweramstel, waarbij van laatstgen. gemeente een belangrijk gedeelte afgetrokken en aan de eerste toegevoegd zou worden, nl.: het terrein tusschen de Kostverloren Vaart, de Schinkel bij het Huis de Vraag en Oude Wetering. Lith. door *A. Braakensiek* bij *Emrik en Binger.* fol. Bijvoegsel tot Het Nieuws v. d. Dag.

Dit plan (hoewel verworpen door Nieuweramstel) is in 1882 met eenige wijziging bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt.

vervolg zie pg. 410
4e Deel

Platen uit: De Nederlandsche Spectator.

8059 **27.** „De opgeloste krisis." — De Heeren Cremers en v. d. Putte der
A Nederl. maagd de lijst van het nieuwe ministerie aanbiedende, waarop evenwel de Minister v. Oorlog ontbreekt. Met onderschr.: „Nederl. „Maagd: Is dit nu de lijst? En waar blijft de defensie?"

8357 **46.** Deze beschrijving aldus te wijzigen: Een glazen kolf, waarin twee naar den laatsten smaak gekleede homunculi staan, terwijl de inhoud der flesch wordt overgedistilleerd naar een ontvanger, get.: *Schatkist.* Met onderschrift, behelzende den raad om op dergelijke personen eene belasting te leggen ten voordeele der schatkist.

Platen uit Studenten-Almanakken.

Leidsche Studenten-Almanak.

8373 „Io Vivat!" — Lees: Een zingend studentengezelschap, waaromheen illustraties op de regels van dat lied. Lith. (naar *C. Vosmaer*) door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers.* br. 4⁰.

Amsterdamsche studenten-Almanak.

8431 (**1851.**) „Lansquenet." Volgens den Heer P. Bruijn, die destijds lid der Redactie van den Almanak was, zou de student met het kale hoofd niet W. W. v. Lennep doch H. J. v. Lennep voorstellen, en de andere om het tafeltje zittenden: Charles Bosch Reitz, T. R. Rochussen; meer terzijde zit S. Cohen Henriquez, en de student achter het tafeltje is W. J. O. Berg. De plaat is op steen gebragt door *Slaghek.* Lith. bij *Desguerrois en Co.* br. fol. Het lokaal was de bedompte studentensocieteit boven het oude Poolsche koffiehuis. — Vergelijk ook: Bloemlezing uit Amsterd. studentenalmanak. 1881. *Lijst der platen.*

8434 **1855.** De demon van het spel. — Deze plaat is naar *H. Jacobi.*

8434 **1856.** „Zijn het nog bloemen?" Zinneprent in 6 voorstellingen over
A de levensloop van vier jongelieden. Lith. (naar *H. Jacobi*) door *C. C. A. Last* bij *Ch. Binger.* fol. Behoort bij het stuk in dezen Alm.: „Bloemen. Eene schets," door G.

8435 (**1875.**) Spotprent op de dikwijls voorgestelde en even dikwijls verwor-
A pen vervanging van het Athenaeum Illustre door eene gemeentelijke Hoogeschool. „De lotgevallen van Athene te Amsterdam." — Een groot kermisbord met 9 afbeeldingen, waarbij een student, die ze uitlegt en aanwijst, terwijl een professor met den hoed rondgaat. Op N⁰ 1: Minerva in 1632 Amsterdam binnentredende (stichting van het Athenaeum); op 3: v. d. Poll strijdende voor het Athenaeum tegen Mercurius; op 4: Minerva (op krukken) overgebragt naar hare nieuwe woning (op het Singel bij het Spui); op 6: de Amsterd. studenten de meeste bekrooningen bij prijsvragen behalende; op 7: Minerva een rekest presenterende aan den Raad om meer hoogleeraren; op 9: de toekomst met een vraagteeken. Lith. naar *N. de R(oever)* bij *Amand.* hg. fol. Behoort bij het stuk: *Kermisscene* van denz.

Delftsche Studenten-almanak.

8439 **18**..? — Spotprent op eene politieverordening? In het midden een zaal,
A waarin vele studenten in het parterre tusschen politie-agenten met ontbloote sabels gezeten zijn, waarboven: *Art.* 1, 2, 3 *en* 5; regts 2 kleinere voorstellingen, waartusschen: *Art.* 4; links de scheeve toren van Delft en de aanbieding van een request: *Hammecher* aan personen met ossenkoppen, waartusschen: *Art.* 7; onderaan: *Art.* 10, 12 *en* 14. Met opschriften: „Publicatie om pro memorie op de kamer op te haugen." Lith. znd. nm. br. fol. Bij den Heer A. J. Nijland.

AANHANGSEL.

1 Op blz. 2 van dit deel is gezegd, dat Busserus Aagje Deken in aanraking
A gebragt heeft met Mevr. v. Winter; dit is echter niet het geval. De kunstkenner C. Ploos v. Amstel, een intieme bekende van N. S. v. Winter en echtgenoote, was (hoewel Gereformeerd) Regent van het Collegiantenweeshuis „de Oranjeappel", waarin Aagje woonde; aan hem heeft zij deze kennismaking te danken.

95 De Evangelie-verkondigers. — Niet allen zijn in bisschoppelijk, eenige zijn in ander gewaad.

127 Plaat I uit: v. Wijn, Huiszittend leven. Opschrift: Abdij Egmond. —
A Hieronder is niet afgebeeld een bisschop, die de handen zegenend uitbreidt maar St. Petrus met staf en sleutel tusschen Graaf Diederik VI en Gravin Petronella, zijne moeder.

191 (**1303**.) Vroonen bij Alkmaar verwoest. — Zie hierover: Wagenaar. III, blz. 107, die deze gebeurtenis stelt op 27 Mei 1297.

208 (**1336**.) „Justitie over den Balliuw van Zuyt-Holland." — Tot bevestiging van het vermoeden dat *B. Dolendo* in het graveren, althans uitgeven betrokken was, diene, dat de Staten-Gen. den 19 Sept. 1603 dezen graveur eene vereering van 100 ponden van 40 grooten toekenden „voor de „presentatie aen H. H. M. van 12 afgesette Caerten van de Justitie van „Willem" etc. (Navorscher. 1871, blz. 517.)

Van deze gebeurtenis berust eene schetsteekening in O. I. inkt, hg. 19, br. 30 dm. door *J. de Gheyn*, in de verzam. van den Heer J. N. Scheltema te Amst.

223 (**1345**.) Mirakel van Amsterdam. — Van de kist en het glas bestaat eene kopie in lith. door *Arnz* te Leiden, 1845 (volgens de plaatjes in Wagenaar), welke behoort in: Pluym, Mirakel v. Amst. 1845.

314 (**1474**.) „Geregtigheid van Karel den Stoute." — Zie hierover het hierbij gevoegd artikel door J. v. Harderwijk in Konst- en Letterbode? 1837, waaruit blijkt dat een zoodanig geval zich werkelijk te 's Gravenhage toegedragen heeft.

336 (**1487**?) Schilderij door Erasmus. — Hiervan berust eene onuitgegeven
A gravure van omstreeks 1800, znd. nm. v. grav. gr. 4°. op 's Rijks Prentkabinet te Amst.

346 „Friesche oudheden. Afbeeldingen van merkwaardige voorwerpen van
A „wetenschap en kunst, gevonden in de archieven, kerken, kasteelen enz. „van Friesland. In 32 platen met hist. toelichtingen enz. Leeuw. 1875." gr. 4°.

De platen stellen het volgende voor:

(1) Portaaldeur in de Raadzaal van het Stadhuis te Bolsward, van 1614. Door *P. J. Arendzen.*

(2) Grafsteen van Janke v. Unema, in de kerk te Blija, van 1552.

(3,5,7) Zijstukken, rugwerk enz. van banken in de Groote Kerk te Bolsward, van omstr. 1460.

(4) Grafsteen van Frans v. Aylva in de kerk te Bornwerd, van 1565.

(6) Grafsteen van Gabbe v. Scheltema in de kerk van Hallum, van 1563.

(8) Zilveren theekistje en gedreven beker uit de 17e eeuw.

(9,10) Grafsteenen in de kerk te Schettens van Janke en Sybrandt v. Osinga en hunne vrouwen, 16e en 17e eeuw.

(11) Graftombe in de kerk te Ysbrechtum van D. Martena v. Burmania en zijne vrouw. 17e eeuw.

(12) Voorwerpen uit de terpen te Hallum.

(13) Grafsteen in de kerk te Wirdum van W. R. v. Camstra, overl. 1555.

(14) De Predikstoel met klankbord in de kerk te Bolsward, van 1662.

(15,16) Vijftien oud-Friesche land- en stadszegels.

(17) Grafsteen in de kerk te Hallum van E. v. Goslinga en zijne vrouw. 1558—71.

(18,19) Galerij, kraak of hangzolder in de kerk van Oosterend.

(20) Beeldschrift van een staf- of runen-kalender van 1595.

(21) Grafsteen in de kerk te Boxum van P. en W. v. Walta.

(22) Wierookvat van brons, afkomstig uit het hospitaal der Duitsche orde te Nes.

(23) Facsimile eener photogr. van *Thet Oera Linda Bok.*

(24) Grafsteen in de kerk van Hallum van E. v. Goslinga en zijne vrouw. 1614—27.

(25—27) Eenenveertig oud-Friesche stads- en grietenij-zegels.

(28) Urnen uit terpen.

(29,30) Friesche sieraden en munten.

(31) De Kanselarij of het vroegere Geregtshof te Leeuw., voltooid in 1571.

(32) Het Raadhuis te Bolsward, gebouwd in 1614.

346 B (**1500. 12 Mei—16 Julij.**) „Het belech van Franeker." Beleg der door de Saksen bezette stad door 16000 Friezen onder aanvoering van Avlya, Borga en andere edelen. (Winsemius, Chronique. blz. 369—74.) Kopergrav. znd. nm. v. grav. met 4reg. Lat. vers in 2 kol.: „Quae toties „aquilam, Batavorum ac Danica signa" enz. van P. W. kl. br. 4°. In: Winsemius, Chronique v. Vrieslandt. Fran. 1622. fol. Op de Bibl. der Univers. te Amst.

359 a (**1515.**) De overwinningen van Karel V. — Bij deze serie behoort een titel in boekdruk, luidende: „Divi Caroli V, Imp. Opt. Max. Victoriae, ex mvltis praecipvae etc. Magno Philippo, divi Caroli V. f. ... Hier. Coccius ... adfert dicatque. 1556. Impr. en Anuers aupres la bourse neuue en la mayson de H. Cocq. etc." In Coll. A. G. de Visser.

367 (**1520.**) Loterijkaart van het St. Jorisgild te Mechelen. — Eene eigenaardige voorstelling in houtsn. van een wedstrijd met den kruisboog, met de uitgeloofde prijzen, vindt men op fol. 286 van: Die Chronycke v. Vlaendren. Antw. W. Vorsterman. 1531; nl. het schietspel van den

Cruysboge van St. Joris te Gend op 20 Mei 1497, waarvan op de naastvolgende blz. eene uitvoerige beschrijving gegeven wordt. — Deze plaat is gereproduceerd in: Annales de l'Acad. d'archéologie de Belgique. Vol. 29.

369 A (**1525.**) De zestien Hervormers om eene tafel gezeten. — In de Collectie A. G. de Visser was eene dergelijke voorstelling met de namen der personen en Engelsche inschriften in kapit. letters, b. v.: „The candle is „lighted"; waarop de Paus enz. zegt: „We can not blow ovt." Engelsche grav. znd. nm. met adres: „Thom. Jenner at the Exchange." *Hoogst zeldzaam.* br. fol. Waarschijnlijk het origineel van N[0] 369.

378 C Zinneprent op Luthers hervorming. Naar *A. V. L.* door *A. v. d. Laan* met adres van *Wed. Visser* (te Amst.). Ter weerszijden der plaat eene Holl. verklaring in boekdr. fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

382 A (**1535. April.**) „Het beleg voor Oldeclooster." Een klooster bij Bolsward, bezet door Friesche Wederdoopers, ingenomen door den Keizerl. stadhouder G. Schenk; na de inneming werden 24 Wederdoopers opgehangen en 25 onthalsd. (Winsemius, Chron. 1622, blz. 506.) — Afbeelding van het beleg in kopergrav. znd. nm. v. grav. met 4reg. Lat. vers in 2 kol.: „Vix vaga „libertas Burgundis cesserat," van P. W(insemius?). kl. br. 4°. In: Winsemius, Chronique v. Vrieslandt. Fran. 1622. fol. Op de Bibl. der Univers. te Amst. — Deze plaat is met geringe veranderingen nagevolgd in: Hortensius, Van den oproer der Weder-Dooperen. Hoorn, 1624. fol.

Het Werk van le Poivre. (Zie Dl. I, blz. 40, 41.)

413 A Het werk van Le Poivre, thans berustende in één fol. band op de Bibliothèque de Bourgogne te Brussel, bestaat enkel uit teekeningen met soms uitvoerige onderschriften, die veelal naar een tekst verwijzen. Inderdaad zijn tusschen de onder elkaar geplakte teekeningen nog geheele brokken van zulk een tekst zigtbaar, die welligt eene zuiver militaire geschiedenis van den oorlog (vooral onder Parma) behelzen en waarvan de teekeningen de illustraties zijn. Hoewel ik enkele der voorstellingen met die van Hogenberg heb doen vergelijken, is er geen spoor van overeenkomst merkbaar, zelfs niet daar, waar ook Hogenberg een plattegrond geeft. Het werk van Le Poivre, die militair ingenieur was, bevat bijna zonder uitzondering plattegronden van vestingen, kaarten, gezigten à vol d'oiseau, afbeeldingen van oorlogswerktuigen enz., alles uit een zuiver krijgskundig oogpunt.

Pierre Le Poivre was geboortig van Mons en zelf in zijn tijd met den aanleg van versterkingen belast; als grijsaard verzamelde hij blijkbaar al wat hij beleefd had, en meest uit eigene aanschouwing, soms ook door anderen kende. Hij droeg zijn werk op aan den Koning van Spanje.

Dat de collectie historisch eene bijzonder groote waarde heeft, veel meer dan die van Hogenberg, is duidelijk, omdat Le Poivre veelal bij de belegeringen betrokken schijnt geweest te zijn als ingenieur, bij sommige zelfs als de ontwerper van de forten enz.

De teekeningen zijn blijkens de onderschriften op verschillende tijden (meestal later dan het feit) vervaardigd, althans gekopieerd. De meeste zijn gekleurd, en alle zeer fraai, naauwkeurig en uitvoerig.

De opgave van het voorgestelde feit is dikwijls verre ván gemakkelijk, daar nu eens in plaats van een kort onderschrift een vrij uitvoerig verhaal der gebeurtenis, en dan weer alleen de plattegrond of kaart zonder eenigen tekst aangetroffen wordt, zoodat de voorstelling niet altijd te gissen is. Ook is de orde der teekeningen niet streng chronologisch.

In onderstaande lijst zijn *alle* teekeningen opgenomen in de volgorde, waarin zij gebonden zijn; doch men vindt soms 2 à 3 stuks op één blad opgezet. De grootte is zeer verschillend, tot groot fol. toe.

(1) Portret van P. le Poivre.

(2) Opdragt aan den Koning van Spanje en den Chef Trésorier, commis des finances, 1626, en Fransch vers.

(3) Kaart van Midden-Europa, met wapenkaart in het hart van een adelaar, met het Gulden Vlies en de kolommen van Karel V.

(4) Beeldstormerij, (Titelblad?)

(5) 12,20 Aug. 1535. Inneming van La Gollette en Tunes door Karel V.

(6) Plattegrond van het fort Goullete, door Karel V en Philips II gebouwd. (naar Gabr. de Serbelan, 1618.)

(7) Plattegrond van het fort Tunes. (door Karel V gebouwd. 1535—67.)

(8) Verdedigingswerken om Groningen, door Alva gemaakt tegen Lodew. v. Nassau.

(9) „Grounhingen assiegee." (Dez. plattegr. met de citadel.)

(10) Plattegrond van de citadel van Groningen, door Alva in 1570 gebouwd.

(11) Plattegrond van Groningen met Alva's citadel.

(12) 24 April 1546. Veldslag van Karel V tegen den hertog van Saxen. (Op den voorgrond twee ruiters: portretten?)

(13) Portret van Alva te paard.

(14) Détails van den plattegrond der citadel van Groningen, gebouwd door de ingenieurs Pachole en Barth. Campys.

(15) 7 Oct. 1572. Slag bij Lepanto.

(16) Veldslag van Alva tegen den Prins v. Oranje e. a. Protestanten bij Mons. (Geteekend 24 Juni 1616 door *Pierre le Poivre*, architecte.)

(17) 26 Julij 1572. Nederlaag der Franschen onder den Seign. de Genly tegen Don Frederik bij Hautraige in Henegouwen. (Geteekend: *P. le Poivre* de Mons, 18 Juni 1617.)

(18) 1576. Kaart van Zeeland met den overgang der Spanjaarden van Duiveland naar Schouwen.

(19) Oct. 1572. Plattegrond van het beleg van Haarlem.

(20) Oct. 1572. Verdediging van Goes door Mondragon tegen Lumey.

(21) Kaart van Walcheren en Zuid-Beveland met een zeeslag tusschen beide eilanden.

(22) Schermutseling in het bosch tijdens het beleg van het kasteel van Havre (door Anjou?) tusschen eenige Spaansche en Fransche compagniën. (Plattegrond van het terrein.)

(23) 1578. Beleg van Binche door Alençon (Anjou).

(24) Portretten van Don Jan en Parma te paard, op 1 blad.

(25) 1578. Slag bij Gemblours.

(26) Beleg van Philippeville door Don Jan.

(27) Oct. 1555. Plattegrond van Philippeville, gesticht door Karel V.
(28) 25 Julij 1578. Inneming van Limburg door Don Jan.
(29) Veldslag tusschen de legers van Don Jan en de Staten bij Reumenante.
(30) 19 Mei 1578. Inneming van Philippeville door Don Jan.
(31) Febr. 1579. Beleg van Maastricht door Parma.
(32) Titelblad: Alexandri Farnesii res gestae.
(33) Plattegrond van Maastricht met de versterkingen tegen Parma.
(34) Plattegrond van Courtray met de namen der kapiteins bij het beleg.
(35) 26 Febr. 1579. Verrassing van Menin door kolonel Belforte.
(36) 24 Aug. 1579. De markies de Roubay verslaat het leger der Staten te Haultrive.
(37) 1579. Inneming van St. Amand door den graaf van Mansfelt.
(38) 1579. Beleg van Mortaigne door den graaf van Mansfelt.
(39) 24 Mei 1580. M. de l'Annou (De la Noue) gevangen genomen bij Englemunstre door den markies van Robaix.
(40) Beleg van het kasteel van Commines door Mansfelt.
(41) Plattegrond van het kasteel van Commines.
(42) 16 Julij 1580. Beleg van Bouchain.
(43) 1580. Beleg van Nivelle door Mansfelt.
(44) Beleg van St. Guislain.
(45) Plattegrond van St. Guislain.
(46) Plattegrond van Maubeuge.
(47) 4 Oct. 1582. Beleg van Tournay door Parma.
(48) Kaart van Tournay en Tournesis.
(49) Vruchtelooze aanval op de Brusselsche poort te Audenaerden met een brug, uitgevonden door den ingenieur Propercio.
(50) Gezigt op Audenaerden à vol d'oiseau.
(51) Plattegrond van Audenaerden en het omliggende land.
(52) Plattegrond van Audenaerden.
(53) Aanval op de Burensche poort te Audenaerden. (geteekend 1619.)
(54) Beleg van Dunkerken.
(55) Plattegrond van Dunkerken.
(56) Plattegrond van Iperen.
(57) Beleg en mislukte poging tot proviandering van Iperen.
(58) Plattegrond van het fort, door „l'auteur" (Le Poivre) gemaakt bij het beleg van Iperen.
(59) Gevecht bij Rosendaal, na de overrompeling daarvan door George Baste met eenige Waalsche regementen.
(60) Kaart van Malta.
(61) Kaart van Dendermonde en omstreken.
(62) Plattegrond van Antwerpen met de citadel.
(63) Plattegrond van de citadel van Antwerpen.
(64) Beleg van Antwerpen door Parma. (Kaart van het omliggende land.)
(65) Afbeeldingen van twee te Antwerpen tijdens het beleg vervaardigde oorlogschepen.
(66) Plattegrond van de brug van Pacheco. (Geteekend 4 Junij 1616.)
(67) Afbeelding van het werktuig, waarmede de palen der brug geheid werden.
(68) Gevecht op den Kouwensteinschen dijk. (Plattegr. v. h. terrein, get. 1585.)

(69) Kaart van Zeeland.
(70) 1593. Kaart van Herenthals met de geprojecteerde fortificatiën, door Parma aan le Poivre opgedragen. (Geteekend 1622.)
(71) Plattegrond van Breda.
(72) 16 Junij 1586. Inneming van Grave door Parma. (Kaart en plattegr.)
(73) 1586. Beleg van Nuis door Parma.
(74) Plattegrond van Nuis.
(75) Kaart van het graafschap Meurs.
(76) Plattegrond van Rhinberch. } in 1585 door Parma belegerd.
(77) „ „ Meurs. } in 1585 door Parma belegerd.
(78) „ „ Oursoy. } in 1585 door Parma belegerd.
(79) Kaart van Cadsand en Breskens. (Overtogt van Parma.)
(80) Plan van Sluis en omstreken.
(81) Plattegrond van Sluis.
(82) Beleg van Sluis door Parma (1586?), geteekend 1618.
(83) Mislukte aanslag op fort Ysendijke door M. de la Fontaine voor de Staten. (Kaart van een gedeelte van Zeeland.)
(84) 20 Dec. 1588. Beleg van Wachtendonk door den graaf v. Mansfelt
(85) Kaart van het graafschap Meurs.
(86) Afbeelding van de brug, gemaakt bij het beleg van Wachtendonk.
(87) 1588. Beleg van Bonn door den prins van Chimay.
(88) Plattegrond van Zutphen, in 1577 door de Spanjaarden overrompeld.
(89) 1586. Beleg van Zutphen door Parma, ontzet door Hohenlo.
(90) 1591. Beleg van Deventer door Prins Maurits.
(91) Plattegrond van Deventer.
(92) Beleg van Geertruidenberg door Maurits. (Plattegrond.)
(93) „ „ „ „ „ (Kaart van het terrein.
(94) 28 Mei 1592. Beleg van Steenwijk door Maurits.
(95) Plattegrond en doorsnede van de fortificatiën van Coevorden.
(96) 1592. Beleg van Coevorden.
(97) 12 Oct. 1597. Beleg van Brevoort door Maurits.
(98) Beleg van Hulst. (Plattegrond.)
(99) „ „ „ (Kaart van het terrein.)
(100) „ „ „ door de Hollanders, 1584. (Kaart op veel grooter schaal.)
(101) 23 Jan. 1597. Slag bij Turnhout.
(102) 1597. Beleg van Grol.
(103) Portretten van Albertus en Isabella te paard. Op 1 blad.
(104) 1600. Inneming van het fort St. Andries door de Hollanders.
(105) 1598. Emblema op den dood van Philips II.
(106) Beleg van Bommel.
(107) Slag van Nieuwpoort. (Kaart van het terrein.)
(108) Oct. 1601. Beleg van Canis (bij Corfu), door Ferdinand v. Oostenrijk opgebroken.
(109) Beleg van Ostende. (Kaart van het terrein.)
(110) Titelblad met ledige medaillons voor de portretten der aartshertogen. („De la sortie des ennemys hors la ville Dostnde.")

(111) Plattegrond van Ostende.
(112) Plattegrond van 's Hertogenbosch.
(113) Sept. 1598. Plan van het gevecht van den markies van Varembom tegen Hendrik IV.
(114) 1602. Beleg van 's Hertogenbosch.
(115) 1606. Beleg van Rhinnebergen (Rijnberk) door Spinola.
(116) Plattegrond en fortificatiën van Rhinnebergen door de Hollanders.
(117) Kaart van Zevenbergen (over de overwinningen van Sigismund Bathory).
(118) 15 Nov. 1606. Ontzet van Grol door Spinola.
(119) Gevecht bij Northoren. (Noordhorn?) (Kaart van het terrein.)
(120) Plattegrond van Lingen.
(121) Kaart van het oostelijk deel van Gelderland en Overijssel.
(122) Plattegrond van Lingen.
(123) Beleg van Maastricht (?) (Kaart van het terrein.)
(124) Beleg van Wesel.
(125) Plattegrond van Wesel.
(126) 1617. Beleg van Verselle (bij Milaan) door Don Pedro de Toledo.
(127) Plattegrond van Genève en kaart van het omliggende land.
(128) 1616. Beleg van Gradis.
(129) Inneming van La Rachie in Barbarije door den hertog van Medina en den markies van Ste. Croix.
(130) Details van eene fortificatie door P. le Poivre. (geteekend 25 Junij 1616.) 2 bladen.

---

416 Perissin en Tortorel, Prentwerk. — Van de 40 fraaije platen dezer verzameling zal (blijkens prospectus, uitgegeven in Nov. 1880) eene facsimile-uitgave met begeleidenden tekst verschijnen onder directie van A. Franklin te Parijs bij G. Fischbacher in fol., kostende 215 francs.

418 Volksleven. — De Koopman en de Apen. Deze voorstelling heeft aan eene
F historische gebeurtenis haar ontstaan te danken. Bij de bruiloft nl. van Karel den Stoute met Margaretha v. Engeland, in Julij 1468 te Brugge gevierd, had men een groot getimmerte van hout opgerigt in de open lucht, waarop als apen verkleede personen de klucht met den kramer uitvoerden. Zie: Laborde, Les Ducs de Bourgogne, 1851. Tom. II, p. 326.

418 Boerenkermis ten platten lande in het einde der 16e eeuw. — Dezelfde
N *b* plaat, vroegere fraaije druk met adres van *H. Cock.* In Coll. A. G. de Visser.

418 „„Stultorum chorea. — Der sotten dans." — Een vroegere druk znd. de
U Fransche inschriften berust in Coll. A. G. de Visser.

418 „Siet vrinden dit heeft men veel jaren geweten." — Van deze fraaije plaat
Ad bestaat een *vroegere* druk met adres van *Jan Tiel.* In Coll. A. G. de Visser.

418 Geschilderde glazen in de St. Janskerk te Gouda in 1556 enz. — Hiervan
An bestaat eene serie van 25 gr. fol. platen, gen°. I—XXV, allen door *P. Tanjé* naar *W. Tibaut, A. de Vrije, W. Crabeth, J. Uytewaal, L. v. Noort, D. Crabeth* en *Is. Zwanenburg.* Iedere plaat met 1 blz. Holl. en Fransche tekst naast elkaâr gedrukt. Pl. I—III, V, XIII, XXIV en XXV met tekst zijn in Coll. A. G. de Visser.

427 A Zinneprent op de Tweedragt en Godsdiensttwisten. — Dez. voorstelling, zijnde het origineel, waarnaar N⁰ 427 en 427 B verkleind zijn, met geheel dezelfde Holl. verzen bovenin en onderin de plaat; doch onder de laatste 7 achtreg. Fransche verzen naast elkaar, die op de kleinere plaat ontbreken. Znd. nm. v. grav. in de manier van *C. J. Visscher* met adres van *W. Jansz Wijngaerts*, in de Gasthuyssteech Boeck. Hg. 32.5, br. 42.5 dm. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

427 B Als voren. Geheel dezelfde voorstelling, doch kleiner dan de voorg. en zonder de Fransche verzen. Deze plaat is herkenbaar aan de woorden *Pap ist*, *Luyt teer*, *Calf fyn* enz., die hier cursief, op de andere in staande letter gegraveerd zijn. Znd. eenigen nm. Hg. 23, br. 35.5 dm. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

431 B Allegorie op den toestand der Kath. Kerk tijdens de Hervorming. — Nagenoeg dezelfde, doch oudere voorstelling, zijnde het origineel van N° 431 A. In het midden staat Christus voor den ingang der schaapskooi, waarboven: „Joh. 10. Ego sum ostium ovium." Aan weerszijden trachten monniken en krijgsknechten zijne schapen te rooven. Met 4reg. Lat. vers in 3 kol. van *Had. Iun*(*ius*) onder de voorst. Zeer fraaije plaat. Naar *P. Bruegel* door *P. G*(*alle*) met adres van *Th. Galle*. Hg. 22.5, br. 29.5 dm. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

435 F Spotprent „Arbor Haereseon." — Deze voorstelling komt ook, doch zeer verkleind, voor in een Lat. Nieuw Testament, gedrukt te Antw. bij J. Richard 1542. 12⁰. Zie Catal. der Bibl. van Prof. W. Moll, verk. 7 Junij 1880.

443 Aa Spotprent op de mis. — In het midden wordt een doodkist, get.: *Missa*, met kelk en wijkwast door 2 krijgslieden ten grave gedragen; regts wordt de Mis begraven, onder geween der monniken, door twee mannen, spittende met *Gods Woord;* links eene processie van klagende monniken en nonnen; bovenin de lucht *Granvelle*. Met 5 geestige tweereg. Holl. verzen in de plaat. Merkwaardige houtsnede uit den tijd van 1560, doch zonder eenigen naam. Hg. 16.5, br. 25.5 dm. br. 4°. *Van de uiterste zeldzaamheid.* In Coll. A. G. de Visser.

448 B Spotprent op de pogingen der Hervormers om aanhangers te winnen. — Vier visschers staan aan den oever van een vijver, visschende naar vrouwen en mannen met allerlei begeerlijke zaken als lokaas. Bovenaan ziet men monniken en nonnen de kloosters ontvlugten, onderaan regts ziet men de geestelijke gewaden tot dameskleederen versnijden enz. Met 8reg. Lat. vers in 4 kol. beginn.: *Miraris multo compleri pisce Popinam* etc. Fraaije plaat znd. eenigen naam, nagenoeg als N⁰ 417. Hg. 29, br. 39 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

459 A **1561. 20 Julij.** „Spelen van Sinne" enz. te Rotterdam, 20 Julij 1561. — Op de heraldisch-genealog. tentoonstelling te 's Gravenhage in Aug. en Sept. 1880, kwam onder N⁰ 4588 van den Catalogus, blz. 400 voor eene verzam. van 57 calques der blazoen-afbeeldingen van Noord-Nederl. rederijkerskamers in de 16e en 17e eeuw, behoorende aan J. G. Horsthuys te Amst.

489 (**1567. 26 Febr.**) Burgem. Buyck stilt het oproer enz. — Dit voorval had plaats in Dec. 1574 (Wagenaar, Amst. I, 325) bij gelegenheid van

eene muiterij om soldij van de matrozen der oorlogschepen, die in het Y lagen onder koninklijke vlag.

523 B (1568.) Zinneprent op de Spaansche tirannij. — In het midden eene vrouw met slangenhaar, een staf, get.: *Inquisitie*, in de eene, een brandfakkel in de andere hand houdende; naast haar de Vrijheid in boeijen, terwijl de Waarheid door een Spanjaard doorstoken wordt; achter haar de Huichelarij; in het verschiet allerlei teregtstellingen. In toogsgewijs randwerk, waarin bovenaan de portretten van Karel V en Philips II in med. enz. Onderin 2reg. vers: „Hebt ghij een Nederlanders aert — So „blijft voor 't Spaensche jock vervaert." Fraaije grav. van omtrent 1584 znd. nm. Het onderste deel afgesneden. Titelpr. van Bor, Nederl. hist. Amst. Colijn 1621. Dl. I. fol.

531 Twee afbeeldingen van een kasteel, dat Alva in Amst. wilde laten oprigten enz. Is uit: Dapper, Beschrijv. v. Amst.

538 Aa (1 Junij.) Onthoofding van de gebroeders Heeren v. Batenburg te Brussel. — Nagenoeg dezelfde voorstelling, als die op de plaat van Hogenberg N° 112. Duitsche plaat zonder eenigen nm. in de manier van Hogenberg. Onder de plaat een Duitsche uitlegging in boekdr. in 2 kol. Hg. 29, met tekst 35, br. 43.5 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

587 E (1572. 9 Julij.) Gorcumsche martelaars. — Andere voorstelling. In het midden twee galgen naast elkaar, waaraan 5 en 10 monniken zijn opgeknoopt; regts nabij een bosch een derde galg, waaraan één monnik hangt. Rondom tafereelen van martelingen enz. Bovenaan gezigten van *Encusa*, *Alcmaria* en *Govda*, waarboven 3 maal hetzelfde wapen met de pauselijke kroon en den kardinaalshoed, en een kapit. Ital. en Lat. opschrift in de plaat. Onder de voorstelling eene 6reg. Ital. inscriptie in cartouche, waaronder een 4reg. Lat. vers in 2 kol. Ital. grav. van dien tijd znd. naam, get.: *Bat. da Parma formis Romae.* Het geheel in randw. Hg. 40, br. 49 dm. br. fol. *Zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

588 A (Sept.) Zinneprent op den togt van Willem I ter bevrijding van Nederland. — Van deze plaat, waarvan in het Supplem. op blz. 70 twee staten beschreven zijn, zijn 4 staten bekend, en wel:

1e *Staat.* Met de wapenschilden van Oranje, *Encisitie* en Alva op het monster en op het schild van Perseus. Met 18reg. gegrav. Holl. vers in 3 kol.: „Maeckt v op ghy bedroefde" enz. Hg. 34, br. 40 dm. br. fol.

2e *Staat.* Geheel als voren, doch in de plaats van de eerste 6 versregels in de 1e kol. zijn er nu 8 gegraveerd (dus in het geheel 20 reg.), beginnende: „Verheucht u nederlandt, betrouwt de heere goet" enz. Bij den Heer A. v. Stolk.

3e *Staat.* Dez. plaat, onder het 20reg. Holl. vers is een afzond. gegrav. 8reg. Duitsch, Lat. en Fransch vers, zoodat het blad 4 dm. grooter is.

4e *Staat.* Het schild van Perseus en de wapenschilden op de borst van het monster zijn in blanco, zoodat deze staat waarschijnlijk uitgegeven is na het vertrek van Alva (1573) en na den dood van den Prins (1584). Zonder de afzonderl. gegrav. verzen.

620 **1573.** Beleg van Haarlem. — Portret van Kenau Hasselaar, staande ten
B voeten uit, van voren; in de regterhand heeft zij het afgehouwen hoofd van een Spaansch hoofdman: *Don Pero;* in de linker een hellebaard. Aan hare voeten ligt de gesneuvelde; in het verschiet Haarlem. Regts in den hoek een steen met opschrift: *Capitain Kenov.* Met Duitsch vers in boekdr. in 3 kol. beginnende: „Es ist bekant" enz. Duitsche ets, get. à rebours Q. d. K.? 1573. Hg. 31, br. 20 dm. fol. *Uiterst zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

632 Afbeelding van een rederijkers-optogt (?) ter herinnering aan het beleg
A van Haarlem. Voorafgegaan door drie musketiers en gevolgd door drie piekeniers schrijden vier personen voort. De eerste „Bedroefde Herderin" in rouwgewaad draagt aan een stok eenige wapenschilden, waaronder dat van Haarlem; de tweede „Post-Boode", een meisje met krans op de lange haren, een hoorn om den hals, houdt op iedere hand een duif. Achter deze twee volgen twee gewapende vrouwen „Kenou Simon Hasselaers" en „Diewert Scippers." *Teekening* in O. I. inkt door *P. v. Looy* 1879 naar de schilderij (uit de 17e eeuw) N⁰ 147 in het Stedelijk Museum te Haarlem. br. fol.

658 (**Dec.**) Vertrek van Alva uit Amst. — Dit plaatje is uit: v. Ollefen Verk. beschr. v. Amst. 1782.

694 (**1574. Dec.**) Matrozenoploop te Amsterdam. — Zie: Aanhangsel.
A N⁰ 489.

723 N⁰ 100. Zinneprent ter eere van Willem I. — Deze plaat is later in het Supplement onder N⁰ 899 A uitvoerig beschreven.

723 (**8 Nov.**) Pacificatie van Gent. Zinnepr. „Arbor pacis." — Dez. plaat,
A *a* eerste druk, met adres van *P. Baltens,* die ook de vervaardiger van deze plaat is. In Coll. A. G. de Visser.

723 Zinneprent: *„Pacis triumphantis delineatio."* — Onder het exempl. van
B deze plaat met den naam van *W. Haecht* 1577 en adres van *P. Baltens,* berustende in de Coll. A. G. de Visser, is afzonderlijk gegraveerd een 8reg. Holl., Lat. en Fransch vers in 3 kol. naast elkaar. De plaat is aldus hg. 37.5, br. 15.5 dm. br. fol.

723 **1576.** Herdenking der Pacificatie van Gend, aldaar in 1876 gevierd met een
F*a* plegtigen optogt en andere feestelijkheden. „Souvenir de la Pacification de „Gand. Chars et principaux groupes du cortège hist." Bovenschrift van eene plaat, voorstellende den optogt in 5 rijen boven elkaar. Lith. door *E. de Wever.* br. fol.

b Serie van negen 8⁰ plaatjes in chromolithogr. van de voornaamste triumfwagens van gemelden optogt, met opschr.: „Amer stomachique (maagbitter) de la Pacification. F. Hellens. Gand." (Flesschen-etiquette?) — *a* en *b* bij den Heer J. N. Scheltema.

726 (**7 Dec.**) Het aflezen van de Pacificatie van Gent te Amsterdam. Lith.
A door *J. C. Greive Jr.* br. 4⁰. Uit: Ter Gouw, Nacht en morgenrood. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

728 Zinneprent op de vrijverklaring van de Godsdienst enz. — Links Wil-
A lem I, geknield, biddende tot Christus om behoud van zijn volk; daarboven eene kleine voorstelling van Saul (?), die doorstoken wordt door zijn

eigen zoon; in het midden eene groote ronde voorstelling van *Les abus du monde.* Regts de Koning v. Spanje en de Paus biddende om vrede; achter hen Alva en de Graaf v. Buren, die smeekt om veilig in zijn vaderland te mogen terugkeeren. Met vele Fransche en Holl. gegrav. inschriften en onder de voorstelling een 6reg. Fransch, Lat. en Holl. vers, beginnende: „Den Paus, den Coninck, heur ondersaten mede, Bidden Godt „almachtich om peys en vrede" enz. Fraaije grav. naar en door *Th. de Bry.* Hg. 22, br. 30 dm. br. fol. — Blijkens de zucht tot *vrede* behoort de plaat waarschijnlijk tot het tijdvak tusschen de vredehandeling te Breda en de Pacificatie van Gent.

Daar deze plaat in het Suppl. op blz. 77 niet volledig beschreven is, is de beschrijving hier verbeterd.

738 **1577. 2 Juli.** Walvisch aangespoeld bij Antwerpen? — Andere af-
A beelding met kapit. 2reg. inschrift boven in de plaat: „Het waerachtich conterfeytsel en afmetinghe van desen walvisch, ghevanghen den 2 July 1577." — Gezigt op een mannel. walvisch, liggende op het strand met den kop regts, terwijl in het midden twee mannen bezig zijn hem te meten, en bovenop een man staat enz. Onder deze fraaije en zeldzame plaat znd. eenigen nm. v. teekenaar of grav. (waarschijnlijk door *H. Goltzius*), hg. 22, br. 34 dm., is een afzonderlijk klein koperen plaatje afgedrukt, waarop een 6reg. Holl. vers, beginnende: „Desen Walvis is wonderlijck" enz., waarnaast de benamingen van het dier in 7 talen. Dit plaatje is hg. 5, br. 20⁴/₅ dm. De geheele plaat hg. 27.5, br. 34 dm. *Hoogst zeldzaam.* — Kwam voor in: Catal. auctie atlas v. Amst. Nov. 1880 bij F. Muller & Co. Nº 1078.

756 **(23 Nov.)** Verrassing van Amst. door Helling en Ruychaver. — Deze beide pltn. zijn uit: Domselaar, Beschr. v. Amst. De plaat met *Haerl. poort* komt tweemaal voor, v. acht. met verschill. tekst bedrukt, wijl zij tweemaal in het boek staat.

759 Als voren. Gevecht op den Dam, waarbij eene vrouw, die een kanon afvuurt enz. kl. 16⁰. Van acht. bedrukt met een tekst, die heldendaden van vrouwen beschrijft.

761 Tien noodmunten te Amsterdam geslagen enz. Deze zijn niet uit: Wagenaar, Amsterdam, maar uit eene verzameling platen, later uitgegeven ter invoeging in Wagenaar's Vaderl. historie.

763 Spotprent op de gebreken van alle mannen en vrouwen. — In een groote
Ba mand zitten vele mannen en vrouwen, uit wie links een man met het hoofd in een zak, buiten de mand staande, eene vrouw kiest, zeggende: „Ick hebber ein." Regts grijpt eene vrouw evenzoo blindelings een man man (weduwnaar?) met 3 kinderen, zeggende: „Ick hebber oock ein." Onder de voorstelling een 4reg. gegrav. Holl. vers: „Laet ons thooft in „een sack steecken — So sien wy niemandts ghebreecken — En gripen uyt desen mandt elx een — Oft wy crigen der van al ons leeven gheen." Geestige voorstelling znd. nm. v. grav. Hg. 16, br. 25.5 dm. br. 4°.

Op de keerzijde dezer plaat staat geschreven in Hs. van dien tijd: „Dit „Pack zalmen geuen aen Pieter Baltens schilder woonende tegen ouer de „Wilde Zee in de Corte Gasthuysstrate tot Antwerpen. — Den Bode „zyn loon."

775 (**1578. 8 Febr**, lees: **26 Mei**.) Amsterdam verlaat de Spaansche zijde. Door *H. Post.* kl. br. 4⁰. — Is uit: Le Long, Reformatie v. Amst. — Hiervan bestaan nog verscheidene andere doch moderne voorstellingen, aanwezig in de verzam. van den Heer D. C. Meijer Jr.

899 A **1584.** Zinnepr. ter eere van Willem I. — Deze plaat is in mijn Catal. Dl. I reeds terloops vermeld, en wordt door den Heer A. G. de Visser toegeschreven aan *Mart. v. Heemskerk.*

980 A (**1589. 1 Jan.**) Nieuwjaarswensch aan de Staten van Zeeland, zijnde een 14reg. Holl. vers in boekdruk, waaronder een 14reg. sonnet aan de Koningin Elisabeth van Engeland over het verslaan van de Spaansche Armada in het afgeloopen jaar. In houtsneerand. Gedrukt bij *Piet. Schilders* te Midd. 1589. kl. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1017 A (**1592. 3 Dec.**) Dood van Alex. Farnese, Hertog v. Parma. (Arend, III, 1, 460.) — Afbeelding van het lijk, liggende op een draagbaar met gevouwen handen en crucifix in monnikspij, doch met orde van het Gulden Vlies. Fraai geëtst prentje znd. nm. v. grav. in de manier van Wierix. Hg. 8.5, br. 13 dm. br. 8⁰. In: Epitaphius in seren. Alex. Farnesium, Parmae et Placentiae ducem etc. Coll. Agripp. 1598. kl. 8⁰.

In hetz. zeldzame werkje voorin, achter de opdragt, een portret van Parma ten voeten uit geknield liggende voor zijn doodkist, waarbij een crucifix; in het verschiet een zeestad met gebergte. Met 2reg. gegrav. onderschr.: „Imago viua Alexandri Farnesii" etc. Door denz. ongenoemden grav. als het voorg. 8⁰.

Beide platen zijn nog in het boekje, waarbij ze uitgegeven zijn. Dit ex. in ouden perkam. band heeft op den titel een 2reg. envoi van den Jezuit Thom. Sailly, van wien er een brief van 1593 in voorkomt op vel *m* 1 en 2, aan den Senator Petr. de Vos te Gend, die er zijne handteekening 1598 en spreuk: „Ne quid nimis" bijvoegde. — Was vroeger in de bibliotheek van G. J. de Servais, N⁰ 360.

1018 (**1593. 24 Junij.**) Beleg van Geertruidenberg. — Voor het graveren en de opdragt van deze fraaije kaart ontving de graveur van de Staten Gen. de som van *f* 120.—

1056 (**1597. 24 Jan.**) Overwinning van Maurits bij Turnhout. — Voor het graveren en drukken en de opdragt van deze plaat ontving de graveur van de Staten Gen. de som van 120 ponden van 40 grooten.

1058 A Overwinning van Maurits bij Turnhout. — Nagenoeg dez. voorstelling als N⁰ 1058. Fraaije geëtste Eng. plaat znd. nm. v. grav. Bovenin de plaat een 1reg. kap. inscr.: „The action neer Tvrnhovlt." Hg. 34, br. 30 dm. br. fol. Bovenaan get.: page 72. Uit: F. Vere, Commentaries. Cambr. 1657. fol. Op de Universiteitsbibl. te Amst.

1062 Verwelkoming te Amst. van het scheepsvolk na de reis van Nova Zembla. Dit gebouw is het Prinsenhof. Van dit feit is nog een houtgrav. door *C. R(ochussen)* bij den Heer D. C. Meijer Jr.

1083 B (**1598. 3 Febr.**) Mannel. walvisch bij Katwijk. — Hetz. nog anders. Regts de zee, links het strand, waarop de walvisch met een kabel om den staart door 14 man getrokken wordt; op den voorgrond wordt hem een ladder tegen den romp geplaatst. Onder de voorstelling een 9reg.

gegrav. Duitsch onderschr.; bovenaan een 3reg. Duitsch inschr.: „War-„hafftig und wunderbarlich Monster oder Pottfisch" enz. Fraaije Duitsche grav. znd. eenigen nm. Hg. 21, br. 29 dm. br. fol. *Zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

1086 A Deze plaat is eene omgekeerde kopie der titelplaat van: Copie van seker Refereyn (Tiele, Bibl. v. Pamphl. 405), welke evenals de plaat 1086 B het adres van *Laurens Jacobs* heeft.

1086 B (**April.**) Zinneprent tegen de vredesvoorstellen van Spanje. — Deze voorstelling is dezelfde als N⁰ 1247 en in: Scheible, Fliegende Blätter, 1850, pl. 1, verkleind weêrgegeven met de verzen op J. Ney daar afgedrukt. De plaat 1247 is eene latere Duitsche kopie, voor het Bestand gemaakt.

1092 A (**1599. April**?) Bouw van het fort St. Andries door Mendoza. — Uitvoerige plattegrond der schans; bovenaan de Maas, onderaan de Waal; regts een cartouche met uitlegging van A—F; links onderaan eene andere met kaart van de *Bommeler Weert.* Met 2reg. curs. Holl. opschr.: „Warachtige afbeeldinghe" enz. Znd. eenigen nm. Hg. 26, br. 32 dm. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1094 A (**4 Mei—Julij.**) Vruchteloos beleg van Bommel. — Kaart van den *Bommeler Weert* enz. Deze plaat is waarschijnlijk gegraveerd door *Jacob Cornelisz.*, blijkens de vereering van 100 Car. guld. hem toegekend door de Staten Gen. den 5 Nov. 1599 voor het snijden van „sekere caerte „van belegeringe in de Bommelerweert." (Navorscher 1871, blz. 448.)

1114 **1600.** Darinkdelven. — Darink schijnt eene soort van turf te zijn, want in: Zelandia ill. II, 421, wordt *Darinkbranders* aangehaald als bijnaam van de bewoners van 't Vrije in Staats-Vlaanderen.

1118 C *d* Volksleven. — „Al te straffe Heeren" enz. Dez. plaat; vroegere zeer fraaije druk van N⁰ 1118 C *a*, met adres van *Jan Tiel.* In Coll. A. G. de Visser.

1118 C *b* Een boerendrinkgelag in de open lucht enz. — Van dezen bedelaars-(niet boeren-)maaltijd bestaat eene vroegere staat, met 4reg. Lat. en Holl. vers: „Die eens schaemt en eer" enz. Naar *D. V(inckeboons)* door *P. S(er) Wouter* 1608, met adres van *Corn. Jansen.* In Coll. A. G. de Visser.

1118 Ba „De Helden van Waert" enz. — Geheel dezelfde voorstelling als onder N⁰ 1989 beschreven is, en minder overdreven. Znd. eenigen nm. doch Holl. gravure van dien tijd, met adres van *P. Vogias.* Hg. 42, br. 52 dm. br. fol.

1118 Bb Dezelfde voorstelling, eenigszins anders en omgekeerd, dus regts de molen. In later randw. znd. nm. v. grav. met adres van *G. Valck.* Hg. 41, br. 50 dm. br. fol. N⁰ 1118 Ba en Bb in Coll. A. G. de Visser.

1126 B (**5 Mei.**) Inneming van de schans St. Andries door Maurits. — Vermelding verdient, dat de graveur *Lambr. Cornelisz* voor de opdragt van eene door hem gegraveerde, doch mij onbekende kaart van de Staten Gen. 15 Junij 1600 eene vereering outving van 100 Car. guldens (Navorscher 1871, blz. 448.)

1132 (**12 Junij.**) „Ectypoma classis bis mille" etc. — Voor de opdragt van deze fraaije plaat ontving de schilder Hendr. Vroom den 10 Nov. 1600 van de Staten Gen. eene vereering van 150 ponden van 40 grooten tpont. (Navorscher 1871, blz. 449.)

1163 D (**1601. 5 Julij.**) Beleg van Ostende. — Deze plaat is de verkleinde kopie van N° 1163 F en behoort dus daarachter.

1163 F Hetz. grooter. — Deze plaat is dezelfde, die later beschreven is onder N° 1206 A.

1164 (**30 Julij.**) Rijnberk door Maurits ingenomen. — Voor de presentatie van deze „Caerte van de laeste belegeringe der stadt Rijnberk" ontving de graveur Lambr. Cornelisz. van de Staten Gen. de som van 36 ponden van 40 grooten.

1189 **1602 3 Oct.** Gevecht met de Spaansche galeijen van Spinola bij Sluis. — Zie hierover: Zelandia illustr. II, 465.

1205 A (**1603. Dec.**) Beleg van Ostende. — Dez. voorstelling als op N° 1205, doch zeer verkleind; links eene Eng. uitlegging van N° 1—49. Eng. ets znd. nm. v. grav. Hg. 55, br. 31 dm. br. fol. Bovenaan get.: Pag. 118. Uit: F. Vere, Commentaries. 1657. fol. Op de Universiteitsbibl. te Amst.

1208 *b* (**1604. Jan.**) Omgang der Leprozen op Koppermaandag. — Deze plaat heeft het adres van *C. J. Visscher*, wat uitgeslepen is op N° 1208 *a*.

1213 B (**20 Aug.**) Beleg en inneming van Sluis door Prins Maurits. — Hetz. anders. In het midden bovenaan Sluis; regts eene Holl. uitlegging van A—D; onderaan het Hasegras. Onder de voorstell. een 4reg. Holl. onderschr. in 3 kol. Znd. nm. v. grav. Hg. 24, br. 30 dm. br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1216 A (**2 Sept.**) Beleg en overgave van Ostende. — Deze plaat is dezelfde als N° 1163 F.

1223 A (**16 Mei.**) Beleg en inneming van Ysendijke door Prins Maurits. (Wagenaar, IX, 165.) — Dezelfde voorstelling als op N° 1223, verkleind, zonder cartouche bovenaan regts. De uitlegging der letters A—EE ontbreekt. Door *G. K(eller)* 1605. Hg. 33, br. 30 dm. br. 4°. In Coll. A. G. de Visser.

1270 (**1609.**) Zinneprent op het Bestand: „Pyramis pacifica." — Bij deze plaat behoort te worden vermeld dat Broer Jansz, Figuerdrucker in den Hage, den 11 Junij 1609 door de Staten Gen. werd toegelegd de som „van 25 ponden tot 40 grooten 't stuck, voor dat hij H. M. gepresen„teert heeft sekere Pyramidera Pacificum, by hem gesneden ende laten „vuytgeven." (Navorscher 1871, blz. 515.)

1273 Zinnepr. op het Bestand. — De Holl. maagd zittende op den *hoecsteen*. Deze plaat is niet door *Cl. J. Visscher*, doch door *H. Hondius* 1603, en in het Supplem. bl. 133 onder N° 1255 uitvoerig beschreven.

1275 A Zinneprent op het 12jarig Bestand? — Plaat in 5 afdeelingen, waarvan de middelste (oningevuld) voor een titel bestemd is. Bovenaan het wapen der Geunieerde Prov., om hetwelk Maurits en de Staten dankend geknield liggen; daaronder een koopman en scheepsbouwmeester, voorstellende handel en zeevaart; onderaan de Vijver met het Binnenhof, waarbij eene

voorstelling van den herfst en den winter. Fraaije grav. door *C. J. Visscher* met zijn monogram. Proefdruk. Hg. 18.5, br. 14.5 dm. 4⁰. *Hoogst zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

1285 I (**1612. Julij.**) Verkleinde kaart van de bedijkte en verkavelde Beemster, waarnaast links eene dergelijke van de Zijpe, ingedijkt 1598, en waaronder naast elkander 3 kaartjes van de bedijkte Purmermeer in 1622, de Wormer in 1626 en Waterland in 1628. (Zie: de Vries, Zeeweringen, blz. 350, 59, 61, 64 en 585.) — Alle vijf op 1 bl. door *F. Kaerius* met adres H. Hondius, Amst. br. fol.

1285 Ca (**1611.**) „Foederatarum Belgii Provinciarum prosperrimi status, graphica „per naves Delineatio." Zinneprent op den bloei der Nederl. gewesten door den handel en de zeevaart. Pendant van N⁰ 1285 C. (Vergelijk N⁰ 1174 en 1415 en 16.) Zeer uitvoerig profiel van Amsterdam, gezien van het Y, gestoffeerd door een uit O. Indië terugkeerende vloot. Bovenaan 4 cartouches met gezigten van Vlissingen, Middelburg, Rotterdam en Enkhuizen (na A. destijds de voornaamste zeehandelsplaatsen), benevens 6 medaillons met de portr. (borstb.) van Prins Maurits, J. v. Spilbergen, A. v. Noort, H. Linschoten, W. Barendsz en J. Heemskerk. Fraaije gravure met 2 Lat. opdragten van den uitgever *Abr. Regnis* (*Abr. de Koninck*). Znd. nm. v. grav. op 4 bladen. Hg. 52, tezamen br. 162 dm. gr. br. fol. *Uniek* ex. in Coll. A. G. de Visser.

Hierop komt het eenig bekende portret voor van den Noordpoolvaarder Willem Barendsz.

1317 A (**1617. 3 Nov.**) Burgem. Corn. Piet. Hooft brengt aan Prins Maurits de onbestaanbaarheid der regeringsverandering onder het oog. Zie N^r 1336 in Dl. I en in dit Aanhangsel.

1335 *a* Spotprent op de pogingen van Maurits om te Hoorn? de regering te veranderen. (Zie Catalogus dl. I op dit nummer.) — Deze plaat, thans voor mij liggende, schijnt volgens de inschriften een zinneprent te zijn op 's menschen onbezonnenheid en dus van meer algemeene strekking. Een jongman springt in het achterstuk van een grooten hoorn, doch kan zich uit het naauwere mondstuk niet uitwringen. Links een bejaard man hem waarschuwende: „Holla jonger bloet" enz.; regts een zot in een venster, die hem uitlacht. Met 7 Holl. verzen op vierkante schilden in de plaat, die door een gefig. randw. omgeven is. Znd. eenigen nm. Hg. 29, br. 33.5 dm. br. fol.

b Dez. plaat, latere druk met andere Holl. verzen, waarvan de 2 bovenste zonder schilden. De gefig. rand is weggesneden, zoodat de plaat thans 26 dm. hg. en 31 dm. br. is. Met adres van *C. J. Visscher.* br. fol. Deze beide zeldzame platen in Coll. A. G. de Visser.

1336 (**1618. 3 Nov.**) Burgem. Corn. Piet. Hooft brengt aan Prins Maurits de onbestaanbaarheid der regeringsverandering onder het oog. Behoort op het jaar 1617. Zie N⁰ 1317 A.

1352 *c* „D'Arminiaensche dreckwagen." — Van de onder *c* beschreven plaat berust in den Atlas der Remonstr. gemeente (op de Universiteitsbibl.) te Amst. een ex. met het Holl. vers van 1352 *a* en een ander met een Fransch vers in 3 kol. in boekdr., dat hier in fraai afschrift bijgevoegd is.

1375 A Spotprenten op de regters van Oldenbarneveld. — Van den Heer Viruly v. Dalen te Rotterdam heb ik in Nov. 1880 ter inzage gehad een groot 4⁰ cartonnen band met 31 fraaije teekeningen in kleuren over Oldenbarneveld en zijne regters, waarschijnlijk door J. Stolker te Rotterdam gemaakt omstreeks 1720, en daarbij uitvoerige uitleggingen in Hs. van denzelfden of van ouderen datum.

De inhoud van dit werk is als volgt:

(1) Portret van Maurits in med., waaronder zijn naam in gefig. cart. gr. 4⁰.
Alle volgende afbeeldingen, uitgenomen N⁰ 3, 4, 5 en 33, zijn in een dergelijk med. met gelijksoortig, doch steeds verschillend cartouche en naam.

(2) Portret van J. v. Oldenbarneveld.

(3) Zinneprent. — Een aap (Bogerman) zit op een troon met oranje bekleed, en schudt een geldbuidel uit voor 3 regters uit Haarlem, Dordrecht en Amst., kenbaar aan de wapens op hunne hoeden, nl.: A. M. Fabricius, H. Muys v. Holy en R. Pauw, terwijl H. de Groot met het wapen van Holland tegen hen pleit. De Holl. leeuw ligt in een gouden wieg, en wordt door een vos (Maurits) in slaap gesust. Aan de deur staat J. Franken. br. 4⁰. — De voorstelling van den leeuw en Maurits is ontleend aan eene plaat van C. de Pas van 1652 (N⁰ 2039) en die van J. Franken aan N⁰ 1384 B.

(4) Zinneprent. — Vreugde der beesten over den dood van Oldenbarneveld. — De leeuw (Maurits) zit met opgeheven beker aan tafel; een vos (J. v. Broekhoven) danst met een roemer in de hand; op den voorgrond ligt een dronken varken (G. B. v. Santen) met vele andere dieren. br. 4⁰.

(5) De helsche draak, voorafgegaan door twee en gevolgd door drie dooden. De eerste doode is Bogerman met een presidentschel in de eene, en een lantaarn met uitgebluscht licht (d. i. de vrijheid) in de andere hand; daarachter F van Aerssen, achter hem Oldenbarneveld ruggelings op een ezel zittende; voorts Maurits als een razende duivel op een helschen draak gezeten. br. 4⁰. — Deze plaat is naar een der door mij beschreven platen van 1615 genomen.

(6) H. v. Essen, Raad van Gelre te Zutphen, — als aap met trompet op een stoel zittende.

(7) Nic. de Voogt, Burgem. van Arnhem, — als magere Geldersche os.

(8) Nic. Cromhout, Presiderende Raad in het Hof v. Holland, — als ezel met een tabbaard aan.

(9) Adr. Junius, Raad in het Hof v. Holland, — als wit narrepaard met schellen.

(10) P. Kouwenburg, Raad in het Hof v. Holland, — als rhinoceros.

(11) H. Rosa, Raad in het Hof v. Holland, — als tijger op de achterpooten loopende.

(12) Adr. v. Swieten, Baljuw v. Rhijnland, — als beer op de achterpooten staande met urineglas in de hand.

(13) H. Muys v. Holy, Schout v. Dordt, — als Dordtsche patrijshond.

(14) A. M. Fabricius, Burgem. v. Haarlem, — als blatend schaap.

(15) G. B. v. Santen, Raad der Staten v. Holland, — als een zwijn v. Calvarien (?)

(16) J. v. Broekhoven, Raad der Staten v. Holland, — als vos met een manteltje en *Voetiaansch befje*. In de hand een dievenlantaarn.

(17) R. Pauw, Burgem. van Amst., — als paauw.

(18) P. J. Schagen, Lid der Vroedschap v. Alkmaar, — als een draak met vier hoofden.

(19) A. Bruynink, Secretaris v. Enkhuizen, — als een hert met oranje-kleed.

(20) A. Mandemaker, Ridder, — als oliphant met oranjevlag.

(21) Jac. Schotte, Burgem. v. Middelburg, — als Hollandsche leeuw in rouwgewaad.

(22) Adr. Ploos, Raad v. Utrecht, — als een Noordsche bok met vedel in de poot.

(23) Ans. Salmius, Raad v. Utrecht, — als een haas met stormhelm.

(24) J. v. d. Sande, Raad v. Friesland, — als kameel, dragende het geld voor de regters.

(25) R. Aitsema, Burgem. v. Leeuwarden, — als struisvogel staande in kaplaarzen.

(26) V. Sloot (tot Vollenhoven), Gecommitt. t. vergad. d. Staten-Gen., — als de dood rijdende op een krokodil.

(27) J. v. Hemert, Burgem. v. Deventer, — als uil.

(28) G. Scheffer, Raadsheer te Groningen, — als eekhoren een oranje-appel beknagende.

(29) S. Gockinga, Raad v. Ommelanden, — als griffioen.

(30) P. v. Leeuwen, Fiskaal v. Utrecht, — als ram met rouwkleed.

(31) L. de Sylla, Fiskaal v. Arnhem, — als kat.

(32) K. Nys, Geweldige provoost, — als Haagsche ooijevaar.

(33) Zinneprent. — Eene zaal, waarin op eene estrade een kinderstoel, waarin de Holl. leeuw zit te beven van schrik voor een bij hem op den grond staande schaal met het afgehouwen hoofd van Oldenbarneveld. Naast den stoel zit een vos; vooraan links staan twee katten, als predikant en vrouw, en regts daarvan twee kleinere katten met narrenkappen als de hovelingen van Maurits. br. 4°.

Volgens de uitlegging hierbij is dit eene kopie van eene oude voorstelling, met onderschr.: *Pro libertate occisus*.

De teekeningen 3, 4, 5 en 33 zijn ieder hg. 17, br. 24 dm., de overigen hg. 11, br. 11 dm.

1400 A **1619. 15 Mei.** Executie van het lijk van Ledenberg. — Eene fraaije *teekening* in bister, nagenoeg overeenkomende met bovenst. plaat door *C. J. Visscher* berust in Mus. Teyler te Haarl. Hg. 16, br. 30.5 dm. Door *Es. v. d. Velde*. br. fol.

1414 „Monument voor de Remonstranten." — Deze plaat (later ook beschreven in Dl. III, onder N° 5575) is uitgegeven ter gelegenheid van het 150-jarig feest der Remonstr. Broederschap, gevierd den 28 October 1784.

1419 Aa Rederijkers-optogt in het begin der 17e eeuw. Op een wagen, getrokken door vier paarden en voorafgegaan en begeleid door rederijkers, zit eene

koningin voor een tent op haren troon; voorop den wagen staan twee herauten, die het blazoen der Rederijkers-kamer vasthouden. *Teekening* in zwart krijt door *S. v. Zanten* naar de 3e plaat in N° 1419A. br. fol.

1434 Frederik V v. Bohemen enz. op het ijs bij Arkel. De oorspronkelijke *teekening* in kleuren hiervoor berust op Mus. Teyler.

1453 B (**1621. 5 Sept.**—**3 Febr. 1622.**) Beleg en inneming van Gulik door Hendr. v. d. Berg. — Geheel andere, fraaijere voorstelling van het beleg. In het midden de vesting met de Roer aan de linkerzijde; onderaan regts de dijk van Dietz. Onder de plaat een Fransche tekst in 2 kol. en titel: „*Povrtraict de la forte Ville de Jvliers*" etc. en uitlegging van A—E en 1—14. Gedrukt bij *J. Messager* te Parijs 1622. De plaat is znd. nm. v. grav. Hg. 24, met tekst 46, br. 31.5 dm. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1453 C Als voren, nog anders, kleiner, nagenoeg als N° 1453 A. Met 2reg. curs. inschrift bovenin de plaat: „Belegerung der Vestung Gulich so angefangen „den 5 Sept. 1621." Onderaan een 8reg. Duitsch vers in 2 kol. en uitlegging van A—M. Duitsche grav. znd. nm. v. grav. Hg. 22, br. 27.5 dm. br. 4°. In Coll. A. G. de Visser.

1455 Ds. Sapma v. Hoorn ontkomt uit het Rasphuis te Amst. — Is niet uit Kok, Amsteld. jaarb., doch uit: v. Ollefen, Verk. beschr. v. Amst. 1782.

1458 C *a* (**1622,23.**) Afbeelding der veroveringen van Christiaan v. Brunswijk in Westphalen, zijnde een pendant van de platen over Spinola, beschreven onder N° 1428, 1428 A en B. — In het midden de hertog te paard, met een slag in het verschiet; voorts 38 afbeeldingen van veroverde plaatsen. Goede Duitsche grav. znd. nm. v. grav. met 1reg. Hoogd. opschrift: „*Abbildung der furnembsten Orter*" etc. Hg. 21.5, br. 31 dm. br. fol.

b Dez. voorstelling, doch slechter gegrav. en met 46 vestingen. Duitsche grav. znd. nm. v. grav. Hg. 21, br. 32.5 dm. br. fol.

c Dez. voorstelling; zeer slechte Duitsche gravure, waarop eveneens 46 vestingen. Znd. nm. v. grav. Hg. 21.5, br. 31 dm. br. fol. in Coll. A. G de Visser N°. 1458C *a*—*c*.

1508 A (**1624. 10 Mei.**) „Baya de Tods (sic) os Sanctos mit alle sein kercken „vnde rivieren. Met consent vonden ... Burgem. dere Stat Amsterdam „und vonden Bewindhebberen der Westindische Compagnie." — Vijfreg. opschrift in een cartouche, van eene kaart van de baai Todos os Santos, met een gedeelte van de kust van Brazilië en S. Salvador bovenaan regts. Slechte Duitsche ets, waarschijnlijk van dezelfde hand als N° 1509 A. Hg. 29, br. 35 dm. br. fol. *Hoogst zeldz.* In Coll. A. G. de Visser.

1556 (**1626. 13 April.**) Plundering van eene Remonstr. kerk te Amst. — Is uit eene beschrijving van Amst. naar Wagenaar verkort. 1778.

1610,21 (**1629. 1—20 Mei.**) Beleg van 's Hertogenbosch. Zijn dezelfde kaarten; de eene *met*, de andere *zonder* beschrijving.

1663 (**1630. 8 Sept.**) Bouw der Remonstranten-kerk te Amst. — De uitlegging 1—8 en *a*—*e* van het aan het einde van deze beschrijving vermelde vers en tegenvers bevat aanteekeningen op het gedicht zelf en heeft op geen onbekende plaat betrekking.

1854 C (**1641.**) „Afbeeldinge van zeker concept tot bedijkinge van de Haarlemer, „Leydse en andere bijleggende meeren, uitgevonden door Jo. Bartelsz,

„Veeres" enz. Uitvoerige kaart der Haarlemmermeer met aanwijzing der verschillende kavelingen; bovenaan links Leiden, regts Haarlem, onderaan Bodegraven en Amsterdam. Met afzonderl. cart., waarop uitlegging der letters A—T. Door *Dn. v. Breen*, uitgeg. door *N. Visscher*, met later adres van *P. Schenk Jr.* Hg. 48, br. 71 dm. br. fol. *Gekleurd.* Bij den Heer A. J. Nijland. — Deze kaart is eene naauwk. kopie van de vroegere bij *Cl. J. Visscher* met het vers van Vondel en welligt een betere staat van N° 1854 B.

1870 A (**1643. 10 Aug.**) Verovering van Thionville door den Hertog d'Enghien op de Spanjaarden. — Spotprent. Regts op den achtergrond Thionville, waaruit het Spaansche garnizoen zich verwijdert; op den voorgrond links Fransche legeraanvoerders, regts Spaansche gekwetsten en treinwagens. Bovenaan een 3reg. opschrift: „La triste sortie des Espagnols de Thion„ville" enz. en 2 Fransche verzen, ieder van 6 reg., beginnende: „Il „faut dire" etc. Door *H. David.* br. fol. In Coll. A. G. de Visser.

1951 (**1648. 5 Junij.**) Vertooningen op den vrede van Munster te Amst. — De Heer D. C. Meijer Jr. bezit van deze plaat een ex. met opschrift: „De Vertoningen Gedaen binnen Amsterdam op de Eeuwige Vrede. „Den 5 Junii 1648."

1980 A (**1650. Jan.**) Het van stadswege openbreken der Admiraliteits-gevangenis te Amst. en het bevrijden van drie scheepskapiteins. Slecht gegrav. vignet. 12°. Uit: Staatk. hist. van Holland. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

2110 A (**1654. Oct.**) Oratie aan J. v. Vondel op ket St. Lucasfeest. Geëtst door *F. Molenaar.* 8°. Uit: Album van het 25jarig jubilé van Arti et Amicitiae. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

2144 C (**1659. Aug.**) De 118jarige Jan Ottele uit Huy bezoekt Amsterdam. Fraaije gravure znd. nm. met 2reg. onderschr. en levensbeschr. in boekdr. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

2431 (**1672. 6 Oct.**) Opschudding voor het huis van de Ruyter. Is uit: Beschr. v. Amst. verk. naar Wagenaar. 1778.

2443 (**Dec.**) Wreedheden der Franschen te Bodegraven. — Dit plaatje stelt een tafereel uit de Dragonnades in Frankrijk voor, en behoort in: Martinet, Historie der wereld.

2600 (**1677. 5 Febr.**) „Executie van Kap. Bondt." — Is niet uit Kok, Amsteld. jaarb., doch uit: v. Ollefen, Beschr. v. Amst v. d. jeugd. 1782.

2619 B (**1678. 22 Julij.**) Ongeluk overkomen aan graaf Stanislas Potocki, veldoverste van Jan III, koning van Polen, op de Rupel bij Willebroek (digt bij Mechelen) op 27 Julij 1678. — Vier voorstellingen op 1 blad. 1 en 2. Het vertrek in de schuit en het in de lucht springen daarvan door buskruidontploffing. — 3 en 4. De redding van den graaf en het begraven der omgekomenen. Onder ieder een Lat. onderschr. en bovenaan een zinneb. randwerk. Geëtst door *R. de Hooghe,* met Lat. opdragt aan Jan III van Polen. br. fol. *Zeer zeldzaam.* In Coll. A. G. de Visser.

2725,26 (**1688.**) Zinneprent op 's Prinsen overtogt naar Engeland. — Bij een dezer platen behoort een 56reg. Holl. vers van T. Asselijns, beginnende: „Bataafsche Mars" enz., gedrukt in 4 kol. in boekdruk, en bij mij afzonderlijk aanwezig.

2949 (**1696**.) Executie aan de oproermakers. — Een man uit het volk enz. Van deze ets bestaat een pendant, nl. een man uit de volksklasse bezig met plunderen. Van beide bezit de Heer D. C. Meijer Jr. een vroegeren staat, waarop de personen niet als oproermakers worden voorgesteld, doch (met wijziging van het bijwerk en de voorwerpen, die zij in de hand houden) als straatventers. Desniettegenstaande schijnt dit een latere druk der platen te zijn.

2989 (**1697**.) „Oorlogschip: *De biddende Petrus.*" — In de beschrijving dezer
F *a* plaat is eene kleine onjuistheid, nl.: het schip wordt van achteren gezien; de achtersteven met het beeld van Petrus heeft een open galjoen met balustrade, waarop de Czaar staat (dus niet op het dek) en onder die balustrade is het Russisch opschrift (niet in het scheepsboord). Regts ziet men een sloep en boeijer of jagt.

3013 (**1700**.) „Groote Visscherij." — Verzameling van 32 platen over de
C haringvangst. Twee op 1 blad onder elkaâr. Naar *S. v. d. Meulen* door *A. v. d. Laan.* Iedere plaat hg. 17, br. 21 dm. br. 4⁰. Bij den Heer J. N. Scheltema.

3023 (**1702. 19 Maart.**) „Sterfbed van Wilhem Hendrik de Derde Koning
A „van Engeland." — Eenreg. inschrift boven in eene plaat (door *J. Luiken*), voorstellende den stervenden vorst te midden van zijn hevig jammerenden hofstoet. Hg. 14, br. 19 dm. br. 4⁰. Uit: Godfrieds Kronyk?

3530 (**1719. Junij.**) Gehoor van Corn. Hop bij Lodewijk XV. — De oorspronkelijke schilderij is door Jhr. J. M. v. Pabst aan het Kon. Oudheidk. Genootsch. te Amst. geschonken en berust thans in het Museum van het Genootschap.

3545,57 (**1720**.) Tafereel der dwaasheid. — Koffiehuis Quincampoix. Een van deze beide platen stelt waarschijnlijk een huis voor te Parijs, waar de actionisten hun beurs hielden. De afbeeldingen verschillen te veel om *hetzelfde* gebouw te kunnen voorstellen.

3702 (**1721. 9 Dec.**) Vrede te Kroonstadt en vuurwerk ter viering daarvan
C te Amst. afgestoken. — „De tempel van Janus." Afbeelding van den tempel voor hetzelfde vuurwerk bij dag, met den Kloveniersdoelen op den achtergrond. Gr. 4⁰ ets, znd. nm. v. grav. met 2reg. bovenschr. Onder de pl. een 12reg. vers in 2 kol. van G. Tijsens. Met adres van *H. Bosch.* 1 bl. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr. — Vroeger slechts terloops vermeld.

3764 **1738**. Afbeelding der Noordholl. Synode te Amst. in de Nieuwe kerk.
A (Niet bij Wagenaar vermeld.) — Naar en door *J. C. Philips.* 1738. 8⁰. Uit ? Bij den Heer J. N. Scheltema.

3809 (**1742**.) Oostenrijksche successie-oorlog. — „Zinnebeeldelijk loftafreel op
A „Holland" en onze neutraliteit in dezen krijg. Balans van vrede en oorlog (get. 1742) en een hoorn des overvloeds met geldzak, waarop het wapen van Amst. Znd. nm. v. grav. met berijmde uitlegging in 3 kol. boekdr. kl. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

3838 (**1745 11 Mei.**) „Plan de la bataille de Fontenoy, gagnée par les
A „Français sur les Alliées 11 Mai 1745." Door *Creite* met adres van *F. H. Scheurleer.* br. 4⁰. (Welligt een vroegere druk van N⁰ 3838.) Uit;

„Relation de la campagne en Brabant et en Flandres de l'an 1745. La Haye, „F. H. Scheurleer. 1748." kl. 8°. Bij den Heer J. N. Scheltema.

3852 **1746.** „Journaux des sièges de la Campagne de 1746 dans les Pays Bas.
B „Amst. P. Bortier, 1750." kl. 8°. Bij den Heer J. N. Scheltema.

Hierin zijn de volgende platen, allen gen° I—VII en br. 4°, uitgenomen N° VI. Znd. eenigen nm. behalve de 2 laatstgen.

I. page 26 1746. 20/II. Plan de l'attaque de Bruxelles.
II. — 36 — 31/V. — — — — la Citadelle d'Anvers.
III. — 72 — 24/VI. Siège de Mons. Attaque de Bertamont.
IV. — 74 — 10/VII. — — — — — Nimy.
V. — 88 — 28/VII. — — — — Namur.
VI. — 136 — 25/IX. Plan du siège de Charleroi.
VII. — 112 — 19/IX. Idem idem, doch groot breed fol.
VIII. — — — 17/IX. Camp de Tongres sous le maréchal de Saxe.
IX. — 150 — 11/X. Bataille de Rocaux. Beide laatste door *Creite.*

3891 „Plan de la bataille de Lawfeld." Naar *J. Potier* door *E. L. Creite* met
A adres van *F. H. Scheurleer.* br. 4°. Uit: „Relation de la campagne en „Brabant et en Flandres de l'an 1747. La Haije, Scheurleer. 1748." kl. 8°. Bij den Heer J. N. Scheltema.

3896 „Siège de Bergen op Zoom." Met uitlegging van A—T en *a—n* in boekdr.
A kl. br. 4°. Znd. nm. Uit: „Relation de la campagne etc. de l'an 1747. „La Haije 1748." kl. 8°. Bij den Heer J. N. Scheltema.

3981 Volks- en kinderprenten, uitgeg. en gedrukt bij *J. de Lange*, aan den
C Brink te Deventer. — Hierbij nog:
50. Ruiterij. 16 platen znd. nm.

4040 **1752.** Zinneprent op de regering van Willem IV. — Den Prins op den
A troon wordt door de Nederl. Maagd het landsbestier opgedragen; op den voorgrond toespelingen op den Watersnood, Windhandel, het Pachtersoproer enz.; op den achtergrond de graftombe van den Prins. Naar en door *J. C. Philips.* 1752. Hg. 32, br. 20 dm. Frontispice uit ? Bij den Heer J. N. Scheltema.

4058 Begrafenis van D. Raap. — Er bestaan drie verschillende gefingeerde begrafenisbriefjes over dezen destijds zeer gehaten politieken tinnegieter, nl. met opschr.: „De pestige ziel van D. Raap" enz. — „D. Raap „muijtemaaker" enz. — „D. Raap hoofd der muytelingen" enz. Alle drie bij den Heer D. C. Meijer Jr.

4076 **1757. 14 Febr.** Overstrooming van den Bommelerwaard, door een
A doorbraak van den Maasdijk bij Hedel, waardoor 8910 morgen lands door het water bedekt werden. (Wagenaar, Onm. Verv. XXII, 297.) Znd. nm. br. 4°. Onder de plaat eene uitvoerige uitlegging. Op 1 bl. fol. Bij den Heer J. N. Scheltema.

4146 (**1763.**) „De bankroeten te Amst. in 1763 zinneb. afgeschetst." — Is uit: Nieuwe Nederl. Jaarboeken.

4166 (**1765.**) Afbeelding van een diamant. — Van dezen diamant („behoorende
A aan Gregorio Saffraz, geboren te Ispahan, thans wonende te Amst.") bestaat eene andere afbeelding, met 6reg. Fransch en 6reg. Holl. gegraveerd onderschr. Door *F. de Bakker.* 1767. 8°. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

4224 **1769. 30 Jan.** „Afbeelding van de Muyderpoort" enz. — De originele *teekeningen* van deze twee platen berusten bij den Heer D. C. Meijer Jr.

4259 **1772.** (**11 Mei.**) Brand van den Schouwburg te Amst. — Zinnepr. op
A deze gebeurtenis met 2reg. jaarvers van J. F. Delfing. Door *N. v. d. Meer* met adres van *M. Magérus*. gr. 4⁰. Pendant van N⁰ 4286. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

4302 **1775. 14,15 Nov.** Platen over overstroomingen. — Pl. 1 is naar en door *N. v. d. Meer*, en eerst met adres van *Wed. Lovering en Allard*, later met dat van *Conradi en v. d. Plaats* in 1787 uitgegeven. Zoo ook N⁰ 4314, plaat 1.

4550 **1784. 3 April.** De burgercompagnie N⁰ 9 onder bevel van den Luit.
A L. v. Zwijndrecht te Rotterdam des avonds de parade betrekkende, door het volk aangerand en met vuilnis geworpen. Fraaije *teekening* in kleuren. Hg. 17, br. 31.5 dm. br. 4⁰. In Mus. Teyler te Haarlem.

4819 **1787. 30 Mei.** Vermeestering van Kattenburg enz. — De hierop afgebeelde bruggen zijn regts de Kattenburger-brug, links de brug over de Schippersgracht aan het einde van de IJgracht („de Scharbiersluis").

4861 **17 Julij.** Uittogt van 600 gewapende Amsterdamsche burgers naar
c Utrecht. — Dez. plaat, andere druk met veranderd opschrift: „Doelen „en Defenzie Wezen." Zonder adres. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

5008 Vier spotprenten op P. Witmondt. — V.. H... is welligt van D. J. J.
c d van Hogendorp van Hofweegen, de Patriotsche commandant van Amsterdam.

Deze P. Witmond was een sleperszoon, en koopman in kruiken met Spawater. Zie over hem en vele andere minder bekende Amsterdamsche patriotten het zeldzame boekje: „Historie voor mannen door mannen." (znd. pl. of jr. 16⁰), waarvan een exempl. voorkwam in de bibliotheek van wijlen Mr. R. W. Tadema te Zutphen.

5025 Afbeelding van een banquet of wafelruiter. — In het hiervoor vermelde werkje: „Historie voor mannen door mannen" vindt men de verklaring dezer benaming, nl. dat de leden van dit rijdende vrijwilligers-corps zich hoofdzakelijk bezig hielden met het bezoeken van den wafelkraam naast hun wachthuis op het Koningsplein, genaamd Het hof van Brussel, die ten hunnen grieve lang na het sluiten van de jaarmarkt dag en nacht geopend bleef. Zij werden ook wel blikken ruiters en banquetruiters genoemd.

5121 **1789.** Voorval tusschen een Jood en een Keeshond enz. — De hond sleepte den Jood door het water, wijl deze hem tegen- en van zijn vroegeren meester (den voerman) wilde afhouden. — De Joden waren juist *niet* als patriotschgezinden bekend, veeleer het tegendeel.

5331 (**1795. 19 Jan.**) Het planten van den eersten vrijheidsboom op 19 Jan.
A te Amsterdam (wel te onderscheiden van dat van den tweeden bij het feest in Maart). Afbeelding in med. met 6reg. vers van *L. v. O(llefen)*. Door *Anna Brouwer*. kl. 8⁰. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

5349 **4 Maart.** Vrijheidsfeest op den Dam te Amst. — Van deze gebeurtenis berust eene fraaije, uitvoerig behandelde teekening door *J. Andriessen* 1795 in den atlas van den Heer L. Splitgerber. (Zie: Catal. blz. 61, N⁰ 8.)

5357 Vrijheidsboom op den Dam te Amst. — Hiervan zijn nog bij den Heer D. C. Meijer Jr. twee fol. *teekeningen*, de eene door *Defrasne*, de andere door *J. H. Stegweg*.

5360 „De Dam te Amst. in 1795 met den Vrijheidsboom, doch zonder han-
A delsgewoel." Lith. bij *Desguerrois en Co.* 12°. Uit een boek. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

5364 Vrijheidsboom op het Burger(Konings)plein te Amst. — Hiervan berust eene fol. *teekening* in kleuren door *Defrasne* bij den Heer D. C. Meijer Jr.

5409 Serie afbeeldingen der illuminatiën voor het vrijheidsfeest te Amst. Op pl. 2, 3, 5 en 6 staat als naam van den maker: *A. Schol junior*.

5595 (**1800. 12 Aug.**) Muider processie enz. — Van het hierbij vermelde Boek der Muyder Chronycke berust bij den Heer D. C. Meijer Jr. een „Tweede Boek" en een „Vervolg op 't Tweede Boek". Beide gr. 8 blz. 8°.

5814 (**1813. 1 Aug.**) Tweede eeuwfeest van de opening der Amsterdamsche
A Beurs. — *a*. Zinneb. voorstelling; op den achtergrond de Beurs. 8°. — *b*. De Beurs van binnen met eenig bijwerk. Vignet. 12°. — Beide door *R. Vinkeles*. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

Uit: C. Loots, Dichtstuk ter gelegenheid van het 2e eeuwgetijde der beurs v. Amst. Amst. 1814. gr. 8°.

5845 Kozakken te Amsterdam. — *a*. Bij den Heer J. W. v. Pappelendam te Amst.
A berust eene *teekening* van het logement *De Keizerskroon* in de Kalverstr. te Amst., toenmalig hoofdkwartier des Russischen bevelhebbers. Eene dergelijke *teekening*, voorstellende het aankomen van de Weesperschuit in den avond van 19 Nov. 1813 (waarbij de teekenaar het eerst „de comeet" zag) is bij den Heer D. C. Meijer Jr.

5861 „De Redoute met de Karnemelksloot gedurende de Blokkade van Naarden,
A „nadat deze vesting zich had overgegeven, te zien uit de loopgraven." *Teekening* in kleuren (door *D. Kerkhoff?*) gr. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

6104 (**1816.**) Intogt van den Prins v. Oranje en zijne Gemalin te Amst. —
A (4) Hardzeilpartij op het IJ. Op dit plaatje en op eene andere afbeelding in lithogr. (uit: v. d. Vijver, Amsterdam) ziet men de *eerste* stoomboot, die te Amst. geweest is.

6157,58 (**1820.**) „De Munnik" was destijds geen Danshuis of Café chantant, doch een gerenommeerde herberg of tapperij; „De Ooijevaar" was een Café-théâtre, geen nachthuis.

6174 **1822. 14 April.** Instorting van het O. I. Comp. Magazijn te Amst. —
A In den atlas L. Splitgerber (thans op het Museum Fodor) bevinden zich vier teekeningen over dit voorval door *G. Lamberts*. (Zie: Catal. blz. 33, N° 30.)

6175 „Afbeelding der ruine van het voormalig O. I. Comp. Magazijn." — Een ex. (van de Westzijde) van deze plaat bij den Heer D. C. Meijer Jr. is gemerkt: *J. Plugger del. et fecit*.

6186 **18 Sept.** Brand van de Luthersche Koepelkerk te Amst. — Deze 4 platen komen ook voor in aquatinta zwart en gekleurd, zijnde gemerkt met letters: N (1), O (3), P (4) en Q (2). Waarom deze letters gekozen zijn, is niet te zeggen.

Van dezen brand berust bij den Heer D. C. Meijer Jr. nog eene aquatinta-plaat in kleuren, znd. eenigen nm. of onderschr. Hg. 33, br. 45 dm. gr. br. fol.; alsmede eene *teekening* in O. I. inkt door *Slangenburgh*, voorstellende de ruine van voren. Hg. 26, br. 32 dm. br. fol.

6253 „Muzikaal tafereel." — Behoort welligt eerder in 1829 dan in 1826.

6283 **1828.** Harddraverij met narrensleden in de Plantage te Amst. — De gravure hiernaar staat in: v. d. Vijver, Wandelingen in Amst.

6324 (**1829. Aug.**) Slooping van den Haringpakkerstoren te Amst. — Gezigt
A op het IJ met den Haringpakkerstoren. Aquatinta door *H. W. Hoogkamer*. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

6550 **1830.** „Vertrek der Schutterij uit Amsterdam in 1830." — Is uit: Almanak voor blijgeestigen, evenals N⁰ 6775.

6603 **1831. 5 Febr.** Het overrompelen der boot van v. Speyk. — Hetz.
A iets kleiner. Lith. door *J. J. Mesker* bij *Emrik en Binger*. Hg. 39, br. 52 dm. br. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

6775 (**17 Sept.**) „Amsterdam in Sept. 1831." — Is uit: Almanak voor blijgeestigen, evenals N⁰ 6550. Beiden zijn herdrukt in: Olipodrigo. Hoorn, Gebr. Vermande, 18...

6802 **1832. 10—12 Jan.** Zinnepr. op het 2e eeuwfeest van het Amsterd. Athenaeum. — Dit titelvignet is ontworpen door *F. J. Pfeiffer* en gegrav. door *J. B. Tétar v. Elven.*

6933 **1834.** (**Aug.** ?) Vuurwerk bij de viering van het 50jarig bestaan van
A 't Nut. Naar *H. G. ten Cate* door *W. Nieuwhoff*. 12⁰. Uit een Almanak? Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

6957 (**1836. 12 Jan.**) „De hulpbeurs (op den Dam te Amsterdam) voor het
A „aangaan van dezelve." — Afbeelding in omtrek. Links het Paleis, in het midden de Kerk, regts het kantoor van v. Gend en Loos. Door *J. W. K(aiser)*. br. 8⁰. Uit: De hulpbeurs op den Dam. Dichtstukje door J. v. O(osterwijk) B(ruyn). Amst. 1836. 8⁰. Bij den Heer M. A. J. Bakhuyzen in den Haag.

7006 **1839. 21 Sept.** „Decoratie opgerigt op den Dam den 21 Sept. 1839"
A (bij gelegenheid van de opening van den Holl. IJzeren Spoorweg?). Vignet op een wandalmanak voor 1840, waarop ook eene afbeelding en reglement der omnibussen. Lith. door *J. W.* bij *Wanders en Cornelissen*. br. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

7051 (**1841.**) Spotprent op den verkoop van tentoongestelde schilderijen te 's Gravenhage; lees: op den verkoop door Kol. de Ceva, Adjudant van den Kroonprins, van zijne schilderijen, die op deze tentoonstelling (gehouden in de Teekenakademie) tentoongesteld geweest waren, en waarvoor hij weinig betaald had, doch goede prijzen maakte. Zie N⁰ 7060, welke plaat op dit winstbejag zinspeelt.

7060 (**1842** ?) Spotprent enz. Zie de aanteekening hierboven bij N⁰ 7051. Beide platen verschenen kort na elkaar.

7097 **1845. 6 Sept.** De behulpbeurs op den Dam. Afbeelding in omtrek.
A br. 8⁰. Door *J. W. K(aiser)*. Uit: Tafereeltjes uit de twaalfdaagsche beurstogten op de tusschenbeurs, door J. v. O(osterwijk) B(ruyn). Amst. 1845. 8⁰. Bij den Heer M. A. J. Bakhuyzen in den Haag.

7186 (**1850. 26 Sept.**) „Het Taalcongres te Amst." (in de Concertzaal van
A Felix Meritis.) Lith. door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers*. br. 8⁰. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

7252 **1856. Aug.** Gedenkplaat van 1830/31 in 13 voorstellingen met de
A volgende onderschriften: „Vertrek der Amst. schutterij" (uit de Muiderpoort). — „Vertrek van het mobile batt. der Amst. schutterij op 29 Oct. „1830" (van den buiten-Amstel). — „Slag bij Leuven, Bautersem en „Houthalen, Daad van v. Speyk" enz. Met 16 portretten en bijwerk. Met onderschr.: „Gedenkzuil aan Nederland in 1830/31." Lith. door *C. C. A. Last* bij *Desguerrois*. gr. br. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

7280 (**1858.**) „Tentoonstelling van Visscherijgereedschap in de Groote Zaal
A „der Vereen. van Volksvlijt" (in het lokaal *Apollo* op 't bolwerk, ter plaatse waar nu het Amstel-hotel staat). Chromolith. door *W. Hekking* bij *Tresling en Co.* br. 8⁰. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

7280 (**4 Sept.**) Meerjarigheid van den Kroonprins, gevierd te Amst. —
B *a*. Revue op den Dam. — *b*. Volksfeesten op de Botermarkt. — Twee lith. door *C. C. A. Last*. Beide uit: (W. M. Westerman,) Photographie van Amst. op 3—7 Sept. 1858. 8⁰.

7422 **1869. Sept.** Internationale tentoonstelling van voorwerpen van kunst-
A nijverheid enz., vervaardigd door den handwerksman, gehouden te Amst. in het Paleis voor Volksvlijt. — Het voorplein van het Paleis v. Volksvlijt met de bijgebouwen voor de tentoonstelling bij vogelvlugt gezien. Lith. door *F. Wilke*. Hg. 39, br. 56 dm. br. fol. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

7456 (**1872. Junij.**) Feestviering in het Paleis van Volksvlijt ter herdenking
A van de cordate houding van Amst. in Junij 1672. *Teekening* in kleuren door *J. P. H. Witkamp*. br. fol. (Catal. Hist. Tentoonstelling N⁰ 4367.) Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

7521 **1879. 21 April.** Intogt te Amst. van Koning Willem III en Gema-
C lin. — Electrische illuminatie van het koffiehuis „Die Port van Cleve". Twee photogr. bij *Jäger*. 8⁰. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

7522 **1881. Aug.** (Mislukte) „Anti-Semitische beweging te Amst." — Oploop
S voor een bierhuis in de Warmoesstr., waar men weigerde Israelieten toe te laten. Lith. bij *Alexandre*. br. 4⁰. *Zeldzaam*. Bij den Heer D. C. Meijer Jr.

ALGEMEEN REGISTER

OP

DE VIER DEELEN.

De opschriften der prenten en de boektitels zijn *cursijf* gedrukt.

S. vóór het N⁰. beduidt: Supplement.

A. » » » » Aanhangsel.

A.

C.

D.

E.

G.

3008

K.

P.

Q.

R.

aanvulling v. Rossum
bladz. 32 no. 1373

S.

T.

U.

W.

X.

Y en IJ.

ERRATA.

DEEL I.

Blz. N°. reg.

35. 390. 11 v. o. Naar *C. Springer*; *lees*: Naar *C. Peduzzi*.
67. 435. 6 v. o. wien de voeten door *Ambitie*; *lees*: wiens voeten *Ambitie* door *Blintheyt* enz.
74. 488. 23 v. b. (Fokke) Geschied. der Nederl.; *lees*: Beschrijving v. Amst. 6 dln. 12°.
76. 517. 4 v. o. *Binnen Civilien*; *lees*: *Buiten Civilien*.
85. 612. 24 v. b. *W. Akersloot*; *lees*: Naar *P. Zaenredam* door *W. Akersloot*.
147. 1197. 18 v. b. Uit: Le Clerc; *lees*: Le Clerc of de Groot, Nederl. Jaerboeken 1681?
155. 1259. 12 v. o. den leeuw in de handeling te vangen; *lees*: den leeuw te vangen.
157. 1267. 8 v. b. „Afbeeldinge van het Bestant"; *lees*: „Afbeeldinge van 't Nederlandts Bestandt".
165. 1315. 1 v. b. R. Vinkeles; *lees*: H. Vinkeles.
183. 1425. 3 v. o. Met bovenschr. enz.; *lees*: Met bovenschr. in boekdr.
186. 1442. 14 v. o. Titus Vinius die door enz.; *lees*: Titus Junius enz.
191. 1464. 20 v. b. Ghedr. 't Utr. bij J. Am. en: Chr. de Pas; *lees*: voor Chr. de Pas.
200. 1503. 18 v. o. *N. Visscher*; *lees*: *C. J. Visscher*.
203. 1515. 16 v. b. „Belegeringhe v. Breda"; *lees*: „Belegeringh der Stadt Breda".
210. 1560. 12 v. b. waarschijnlijk opgenomen; *lees*: niet opgenomen (volgens Tiele).
249. 1793. 1 v. b. door Hendrik IV bestuurd; *lees*: door Lodewijk XIII, zoon der Koningin, bestuurd.
259. 1842. 16 v. b. „waarnaast nog" enz. tot reg. 18 „in het Fransch" *vervalt*.
283. 1986. 14 v. o. die een klein kasteel; *lees*: die een zwaard enz.
— —— 13 v. o. „Hier opent zich de zael"; *lees*: „Dus opent zich de zael".
288. 2022. 3 v. o. Naar *P. Quellinus*; *lees*: *E. Quellinus*.
293. 2046. 1 v. o. Door *P. Quast*; *lees*: Naar (en door) *P. Quast*.
305. 2128. 14 v. o. vrijheidshoed, waarnaast; *lees*: waarboven.
— —— 9 v. o. gebroken Hollandsch; *lees*: Hollandsch en Duitsch.
310. 2150. 2 v. b. Door *C. Padtbrugge*; *lees*: door *H. Padtbrugge*.
311. 2156(1). 24 v. o. *Dn. Philippe*; *lees*: *Dv. Philippe*.
325. 2219. 9 v. b. Door *Nic. Stob*; *lees*: Naar *Nic. Stob* (Stoop?).
332. 2256. 3 v. b. Chattam; *lees*: Chetham.
359. 2379. 24 v. b. doch veranderd; *lees*: geheel anders.
361. 2399. 2 v. o. Treurspel; *lees*: Treurspel door F. Duim.
364. 2414. 11 v. b. Weinig veranderde kopie van 2409; *lees*: Kopie met veranderingen van 2409 enz.
376. 2497. 23 v. o. br. 4°. Uit?? *lees*: br. 4°. Gem. F. 315. Uit?
389. 2568. 13 v. o. „Den grooten Afgodt van Nederlandt"; *lees*: „De groote Afgodt van Hollant 1674." — Het is een standbeeld van den Prins en niet van Nebucadnezar.
413. 2720. 4 v. o. Holl. en Fransch opschrift; *lees*: Holl. en Eng. opschrift,

Errata.

Blz. N°. reg.

417. 2742. 17 v. o. door *J. Br(oedelet?)*; *lees*: *J. Broedelet.*

444. 2906. 16 v. b. vers v. D. M.; *lees*: vers v. P. M.

DEEL II.

24. 8 v. o. Catalogus van Mr. W. Six; *lees*: Catalogus van Wed. Mr. W. Six.

— 7 v. o. Amst. 1709; *lees*: Haarl. 1740.

denz. reg. avec 70 planches; *lees*: avec plus de 70 planches.

38. 3085. 5 v. o. op eene stoel; *lees*: op eene balustrade.

42. 3107. 6 v. b. (N° 3140); *lees*: (N° 3040).

— 3117. 5 v. o. gecopieerd adres; *lees*: gefingeerd adres.

50. 3178. 17 v. b. 2 *Jan.* 1709 *Brugge verlaten*; *lees*: 2 *Jan* 1709 *'s nachts verlaten.*

51. 3181. 7 v. b. „Balance de guerre" enz.; *lees*: „Remarques à la Balance de guerre" enz.

59. 3247. 14 v. o. regts *P. le Schese*; *lees*: links *Père le Schese.*

62. 3264. 14 v. b. br. fol.; *lees*: fol.

86. 3423. 25 v. o. Met adres v. *B. v. Kempen*; *lees*: Naar *B. v. Kempen.*

95. 3501*a*.24 v. o. Met 7 reg. Holl.; *lees*: Met 3 reg. Holl.

— —— 23 v. o. en uitlegg.; *lees*: en 4 reg. Holl. uitlegg.

96. 3508. 17 v. o. v. voren toogsgewijze; *lees*: v. boven toogsgewijze.

112. 3538. 22 v. b. de (Oude) Beurs te Amsterdam; *lees*: de Beurs (waarschijnlijk) te Rotterdam.

— 3540. 9 v. o. Beurs te Amsterdam; *lees*: Beurs te Rotterdam (?).

116. 3561. 21 v. b. door *J. C. F(ritsch?)*; *lees*: door *J. C(orn.) F(idelle).*

117. 3569. 15 v. o. doch met een afzond. randwerk uit een mij onbekend; *lees*: doch afgesneden en geplakt in een afzond. randw. van *P. v. Buysen Zn.*, uit bladeren en bloemen bestaande.

143. 3732. 5 v. b. Bibliotheek v. d. Maatschappij v. Heelkunde; *lees*: Nederl. Maatsch. ter bevord. d. Geneeskunde.

158. 3816. 3 v. b. 3 mannen en een geestelijke; *lees*: 2 mannen en een bedelaar.

163. 3848. 7 v. o. *exitus*. 5 reg. vers enz.; *lees*: *exitus*. Onderaan een 12 reg. vers enz.

174. 3964. 20 v. b. 13 Julij; *lees*: 13 Junij.

190. 4032. 11 v. o. „Lijkstaetsie van" enz.; *lees*: **1752**. **4 Febr**. „Lijkstaetsie van" enz.

196. 4080. 32 v. b. v. Zomeren, Beschr. v. Breda; *lees*: v. Goor, Beschr. v. Breda.

201. 4137. 23 v. o. Zonder naam; *lees*: Naar en door *J. Besoet.*

218. 4292. 13 v. b. Afbeelding van den tempel enz.; *lees*: (**9,10 Febr**.) Afbeelding van den tempel.

— 4294. 19 v. b. Door *N. v. d. Meer*; *lees*: Naar *G. v. Dinter* door *N. v. d. Meer.*

236. 4456. 12 v. b. door *A. Boumans*; *lees*: door *A. Bouwens.*

237. 4469. 13 v. o. Door *C. Bogerts*; *lees*: Naar *P. Wagenaar Jr.* door *C. Bogerts.*

242. 4498. 24 v. b. door *K. F. Bendorp*; *lees*: naar *R. Arends* door *K. F. Bendorp.*

252. 4563. 2 v. b. in den achter- enz.; *lees*: in den zij- enz.

Errata.

Blz.	N°.	reg.	
264.	4649.	15 v. o.	een deel van de *Politieke kruijer*; *lees*: deel 2 van de *Politieke kruijer* 1784.
277.	4752.	27 v. b.	„Praalbed voór Willem V" enz.; *lees* : „Praalbeeld" enz.
278.	4757.	23 v. o.	Gijselaar en de Unie te Utrecht; *lees*: Gijselaar en de Beëediging op 20 Mrt. 1787 (nl. N° 4703 verkleind) te Utr.
—	——	22 v. o.	in het begin van 1787 uitgegeven; *lees*: in den zomer enz.
291.	4859.	12 v. b.	**11 Julij**; *lees*: **2 Julij**.
294.	4881.	5 v. b.	rechts een klein raampje; *lees*: links een klein enz.
—	4883.	3 v. o.	slechts 67 afbeeldingen. Daarin ontbreken enz.; *lees*: 43 afbeeldingen, doch daarentegen ontbreken enz.
304.	4967.	12 v. o.	plaat 4965; *lees*: plaat 4966.
307.	4990.	20 v. b.	naar en door *B. Bolomey*; *lees*: naar *B. Bolomey* door *M. de Sallieth*.
319.	5067.	19 v. o.	Door *F. Sansom*; *lees*: Naar *A. Boon* door *F. Sansom*.
322.	5095.	8 v. o.	geteekend: bl. 108; *lees*: geteekend: bl. 106.
330.	5159.	13 v. b.	*L. Overbeck*; *lees*: *L. Overbeek*.
344.	5285.	7 v. b.	Naar *D. Langendijk*; *lees*: *J. A. Langendijk*.

DEEL III.

Blz.	N°.	reg.	
6.	5344.	1 v. b.	Plunderen v. d. Vrijheidsboom; *lees*: Planten v. d. vrijheidsboom.
15.	5409.	5 v. o.	Hetzelfde grooter; *lees*: Hetzelfde kleiner.
16.	5410.	1 v. b.	veel breeder met eerebogen ter zijde enz.; *lees*: veel breeder, alleen enz.
54.	5652.	v. o.	Naar *Baltard* door *Rouziés*; *lees*: Door *Baltard* naar *Rouziés*.
70.	5769.	11 v. b.	(4) Herovering enz.; *lees*: (4 4/IX) Herovering enz.
—.	5775.	2 v. o.	Togt der Nederlanders; *lees*: (**4 Sept.**) Togt der Nederl.
77.	5831.	1 v. o.	v. Lennep, Geschiedenis; *lees*: Witkamp, Gedenkboek.
88.	5922.	9 v. b.	1 Oct. 1813; *lees*: 1 Oct. 1808.
105.	6068.	15 v. o.	*Rooijen* (*A. G. v.*); *lees*: *Prooyen* (*A. G. v.*).
108.	6092.	5 v. o.	Rotterdam aankwam; *lees*: Rotterdam en in Nederl. aankwam.
109.	6096.	19 v. b.	door *G. Keijmans*; *lees*: *G. Heymans*.
110.	6102.	21 v. b.	*ndengobo*; *lees*: *gebonden*.
119.	6175.	9 v. o.	Lith. in kleuren; *lees*: aquatinta in kleuren.
147.	6354.	19 v. b.	op het Rapenburg bij de Groen-Hazengracht, thans Kantongeregt; *lees*: op de Breestraat (tegenw. N° 121, bewoond door v. Izenburg).
156.	6388.	22 v. b.	de l'hôtel de ville; *lees*: de l'hôtel Bellevue.
200.	6706.	18 v. b.	Zinneprent op enz.; *lees*: (**1 Aug.**) Zinneprent op enz.
206.	6744.	2 v. b.	Leopold en Willem I; *lees*: Leopold en de Prins v. Oranje.
213.	6805.	14 v. b.	ten huize van P. C. Hooft; *lees*: ten huize van v. d. Poll.
214.	6821 en 23.		door *J. de Graaff*; *lees*: *J. de Greeff*.
238.	7006.	3 v. o.	regts het station; *lees*: links het station.
244.	7040.	20 v. o.	Uit: Leeskabinet; *lees*: Uit: J. Sels, Beschr. v. Dordrecht.
248.	7069.	3 v. b.	(**23 Dec.**); *lees*: (**29 Dec.**).
260.	7177.	9 v. b.	Amsterdam; *lees*: Rotterdam.
268.	7226.	10 v. b.	bij *P. Blommers*; *lees*: bij *C. W. Mieling*.
273.	7269.	20 v. o.	Warmoesstr. te Amst.; *lees*: Kazernestr. te 's Hage.

Errata.

Blz. N⁰. reg.

295. 7437. 21 v. o. Zie N⁰ 7498; *lees*: Zie N⁰ 7497.

323. 7712. 1 v. o. Onlangs te 's Hage voorgevallen"; *lees*: (Beide onlangs in de Residentie gevallen)".

328. 7766. 17 v. b. „In de 1e Kamer" *valt weg*.

— 7767. 18 v. b. 52. „Geen enkele" enz.; *lees*: 52. „In de 1e Kamer — Geen enkele" enz.

336. 7874. 7 v. o. en een ander; *lees*: en twee anderen.

338. 7892. 8 v. b. en Nuyens; *lees*: en Schaepman.

339. 7906. 11 v. b. een neger hem; *lees*: een Javaan hem.

— 7908. 17 v. b. huzaren en infanterie; *lees*: huzaren en artillerie.

— 7911. 23 v. o. der verzekeringen; *lees*: der verkiezingen.

341. 7946. 10 v. o. een President; *lees*: een Resident.

— —— 9 v. o. Javaansch Assistent-Resident; *lees*: Javaansch Regent.

— 7979. 8 v. b. **36**. Schetsen enz.; *lees*: **39**. Schetsen enz. (Dit N⁰ hoort dus lager geplaatst).

350. 8070. 3 v. o. „Budget 1878."; *lees*: „Budget 1873."

376. 8362. 20 v. o. Lith. door *Desterbecq*; *lees*: Lith. door *L. Springer* bij *Desterbecq*.

— 8363. 16 v. o. Hetz.; *lees*: als boven.

— 8365. 3,4 v. o. (Op het Rapenburg bij de Groenhazengr. thans Kantongeregt); *lees*: (Op de Breestraat).

377. 8368. 16 v. b. verhoogde Collegiegel-; *lees*: verhoogde examengel-

— 8371. 12 v. o. toen uitgesproken rede; *lees*: in 1846 uitgesproken rede.

— —— 11 v. o. der redactie; *lees*: der redactie (en *C. Vosmaer*).

378. 8375*. 12 v. b. Jonge) br. fol.; *lees*: Jonge) door *C. C. A. Last* bij *P. Blommers*. br. fol.

381. 8399. 20 v. o. eene brandende kerk; *lees*: de academie in vlammen.

— 8401. 11 v. o. nm. br. fol.; *lees*: nm. (naar *A. J. Vrolik*). br. fol.

382. 8405. 17 v. b. portret van; *vul in*: van Harinxma thoe Slooten (volgens and.: C. M. Schram de Jong).

— —— 18 v. b. Naar?; *vul in*: Naar *R. de Vries* en ? (Zie Almanak 1872, blz. 175).

— 8406. 22 v. b. F. P.; *lees*: *F(ransen v. d.) P(utte)* door (*G. J. Bos*).

— 8408. 10 v. o. beruchte Witte Poort en zijn tegenhanger de Witte Singel; *lees*: Koepoort en als tegenhanger de Soeterwoudsche Singel.

— 8409. 9 v. o. 1876; *lees*: 1877.

383. 8410. 2 v. b. op zijn plaatsbekleeder (W. v. d. Vlugt) wijst; *lees*: op het vele wijst, dat sinds zijn tijd onveranderd bleef. Toespeling op het refrein in de rede tot de reunisten van J. Kappeyne v. d. Coppello, gehouden 14 Junij 1875.

387. 8438. 6 v. b. *J. W. A. v. S.*; *lees*: *J. W. A. v. S(oest)*.

DEEL IV.

2. 6A. 13 v. o. de naakte Tijd; *lees*: de naakte Waarheid.

3. 7B. 19 v. b. *Orange, Baur, Chalons*; *lees*: *Orange, Baux, Chalons*.

20. 202; *lees*: 202A. — Blz. 27. 347; *lees*: 345J. — Blz. 30. 377E; *lees*: 377*e*.

39. 417. 15,16 v. b. Deze plaat is later nog 3 malen doch eenigszins veranderd en zeer afgedrukt gebruikt; *lees*: Deze voorstelling is later nog 3 malen gebruikt.

Errata.

Blz.	N°.	reg.	
41.	418G.	11 v. b.	(door? en) met adres van; *lees*: met adres van.
43.	418X*b*.	15,16 v. o.	Deze plaat enz. — Deze 2 regels behooren bij N°418W.
—	418X*a*.	17 v. o.	(Door? en) met adres; *lees*: met adres enz.
44.	418Aa.	6 v. b.	Bibliotheek *Thysiana*; *lees*: Bibliotheca Thysiana.
46.	418Al.	19 v. o.	met adres op de 1e plaat wat meer is weggeslepen; *lees*: met adres van *Adr. v. Londerseel?* op de 1e plaat, dat hier is weggeslepen.
47.	418Ao.	11 v. b.	rapen *wij* geneugt; *lees*: rapen *wij* solaes.
49.	428B.	8 v. o.	(N° 4354); *lees*: (N° 435H).
50.	435C*a*.	6 v. o.	gravure znd. nm.; *lees*: houtsn. znd. nm.
—	435C*b*.	3 v. o.	van den Paus, *voeg bij*: Lith. znd. nm.
53.	448A*b*.	21 v. o.	Hetzelfde verkleind; *lees*: Dezelfde voorstelling verkleind.
56.	454E.	16 v. b.	(4) Flandria. Door Dom. Zenoi; *lees*: (4) Flandria. Met adres v. Dom. Zenoi.
64.	523A.	5 v. b.	een groote schaal in de hand; *lees*: een groote schaar in de hand.
91.	968A.		*lees*: 988A. — Blz. 92. N° 989; *lees*: 989A.
129.	1134*b*.		*valt weg*.
131.	1248A.	22 v. b.	wat *Justitia* poogt te keeren; *lees*: terwijl *Justitia* gekneveld zit en een slot op den mond heeft.
133.	1254*c,d*.		*voeg bij*: Bij den Heer A. v. Stolk.
151.	1386.	10 v. b.	in 1786; *lees*: in 1783.
172.	1545F*a*.	20 v. o.	naar *G. v. Schijndel*; *lees*: door *G. v. Schijndel*.
175.	1571A.	10 v. o.	grav. znd. nm. v. grav.; *lees*: door *G. Keller*.
176.	1594.	6 v. o.	*valt weg*.
216.	2156*a*.	7 v. b.	naar Scheveningen; *lees*: van Scheveningen.
228.	2353A.		*lees*: 2358A.
248.	2696.	15 v. b.	door *J. Luiken*; *lees*: naar *J. Luiken*.
250.	2740.	4 v. b.	gem. 7 en 3; *lees*: gem. 7 en 8.
254.	2820.		*lees*: 2820A. — Blz. 262. N° 2848A. *lees*: 2948A.
263.	2960B.		*lees*: 2960A.
268.	2998.	3 v. b.	2958A.); *lees*: 2956A.)
—	3002A.		*lees*: 3002.
272.	3014C.	9,10 v. b.	Fransche (?) grav.; *lees*: Penteekening.
285.	3488A.	24 v. o.	Door *B. v. Zijl*; *lees*: Door *B. v. Zijl(velt)*.
292.	3695*d*.	12 v. o.	*T. Folkema*; *lees*: *F. Folkema*.
324.	4567.	19 v. b.	Mediis furibundis; *lees*: Mediis furibundus enz.
332.	4922.		*lees*: 4922A. — Blz. 338. N° 5180*a*. *lees*: 5180A.
351.	5972.		*lees*: 5972A. — Blz. 352. N° 6002A. *lees*: 5996A.
358.	6278.		*lees*: 6278A.

[illegible]

